

simi, sermones, qui tantum vim habent informandi animos ad omnem virtutem, quantam ex summa eloquentia cum pari sanctitate conjuncta oriri posse censendum est. Animadvertit nimirum gravi iudicio vir in exercitatione virtutum persimiles nos esse artificibus, qui nihil sine perceptis exemplaribus laude dignum efficiunt; quare sanctorum bene gesta palam constituit, ut ea studiosi virtutis assidue præ oculis haberent, et imitarentur. Quæ tanto sunt perfectiora, quanto eos, a quibus desumuntur, præcelluisse cognoscimus. Sunt ii, Christus Dominus, Deipara Virgo, apostoli, martyres, sanctique confessores, ac virgines, quorum præclara facinora tanta eloquentia locuples auctor complectitur, ut cum summis illis viris doctorem nostram comparare, non contemnendæ doctrinæ homines, ac Hieronymum B juniorem appellare non dubitent. Omitto in præsen-

tia plenius explicare quid sentiam, cum ejusdem ingenium atque dicendi copia facilius inspiciatur lectione quam oratione describatur. Solum dixerim habere omnes ex hoc magistro, quæ tantopere commendavimus, omnium leges atque exempla virtutum, præsertim vero sacris concionatoribus, quibus maxime hos meos labores dicatos velim, novi aperiantur res suas amplificandi ornandique thesauri, singulares sacrarum litterarum interpretationes atque illustres sententias continentes: nec non præclara proponitur ratio, quæ sit in sanctorum exorinatione adhibenda. Faxit Deus opt. max. ut noster hic labor qualiscunque in divinam gloriam communemque utilitatem redundet. Valet, et hoc nostrum de re Christiana bene merendi studium æqui bonique consulite.

B. PETRI DAMIANI

SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALIS, EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS S. BENEDICTI,

SERMONES

ORDINE MENSIVM SERVATO (109)

I-2 JANUARIUS.

VI. *Sermo in Epiphania Domini.*

XIV. *Sermo de translatione S. Hilarii episcopi Pictaviensis et confessoris.*

XXII. *Sermo de S. Anastasio monacho et martyre.*

SERMO PRIMUS.

IN EPIPHANIA DOMINI (VI JAN.).

Cum natus esset Jesus in Bethlehém Judæ in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est, qui natus est rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus cum muneribus adorare eum (*Matth. ii*). Laudate Dominum, omnes gentes, et collaudate eum omnes populi (*Psal. cxvi*). Nani cum omnipotens sermo nondum a regalibus sedibus descendisset et nox in suo cursu medium iter ageret (*Sap. xviii*), et populus gentium ambulabat in tenebris (*Isai. ix*), quia et dilexerunt magis tenebras quam lucem (*Joan. iii*), et variosque secuti errores, et in circuitu impii ambulabant (*Psal. i*), et euntes unusquisque, et alius ad villam, alius ad negotiatio-

nem suam (*Matth. xxii*); et obscuratum est insipiens cor eorum (*Rom. i*), et quia incurvatus est unusquisque ad opus manuum suarum. Patres etiam illi (antiqui omnes sub nube fuerunt (*I Cor. x*), eo quod aspiciabant in visu noctis, nec claritatem vultus Moysi poterant intueri (*Exod. xxxiv*; *II Cor. iii*), quia velamen erat positum super cor eorum, et erat aqua tenebrosa in nubibus aeris (*Psal. xvii*), cum videlicet filii Sion inclyti conversi sunt in vasa testea, opus manuum siguli; dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum; argentum eorum versum est in scoriam, eo quod caupones eorum miscebant aquam vino; quando obscuratum est aurum, mutatus est color optimus (*Thren. iv*); nec erat de eis qui faceret bonum, nec etiam usque ad unum (*Psal. xiii*). Tunc ergo tenebræ factæ sunt super universam terram (*Matth. xxvii*), quia Judæus et gentilis in tenebris straverunt lectum suum, habitantes in tenebrosis et umbra mortis (*Luc. i*). Quia igitur tunc nox præcessit, ecce dies appropinquavit (*Rom. xiii*), et lumen refulsit in habitaculo carceris nostri, ex eo quod exortum est in

(109) Inter sermones quos in sua Cajetani editionis recusione complexus est novissimus editor Bassanus, nonnullos, nempe serm. 9, 11, 23, 26, 27, 28, 40, 43, 44, 47, 52, 53, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 70, beato

Petro Damiano abjudicandos et Nicolao monacho Clarævallensi, divi Bernardi ab epistolis, restituendos monet, quorum unicuique ideo asteriscum præfigendum curavit. Hunc sequimur. EDIT. PATROLOG.

tenebris lumen rectis corde (*Psal. cxi*), cum visitavit nos oriens ex alto (*Luc. i*); et ortus est nobis lucifer matutinus, qui non novit occasum, quando lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in tenebris luxit, et tenebræ eam non comprehenderunt (*Joan. i*).

Judæi itaque et gentiles in tenebris erant usque ad tempus plenitudinis. At ubi venit plenitudo temporis (*Galat. iv*), emisit Agnum Dominus dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion (*Isa. xvi*), et lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli (*Psal. cxvii*). Et quia ad hoc venerat, ut oves dispersas congregaret in unum, licet non fuerit primo missus, nisi ad oves, quæ perierant domus Israel (*Matth. xv*); quia tamen alias oves habebat, quæ non erant ex hoc ovili, et illas oportebat eum adducere, ut fieret unum ovile et unus pastor (*Joan. x*), idcirco habitantibus in regione umbræ mortis tam Judæis quam gentibus lux orta est eis utrisque (*Isa. ix*), propter quod et in nativitate claritas Dei circumfulsit pastores, quia angelus evangelizavit eis gaudium magnum (*Luc. ii*); et hodierna die stellæ claritas natum denuntiat Salvatorem (*Matth. ii*). Judæis itaque tanquam ratione utentibus loquitur vox angelorum, gentibus vero quasi brutis et jumentis in campis silvæ loquitur lingua, sive stella cælorum. Lux nostra itaque demonstrat lucem, creatura suum indicat Creatorem, suum loquitur factura factorem, et nova stella denuntiat verum solem. « Laudate ergo Dominum, omnes gentes, et collaudate eum, omnes populi (*Psal. cxvi*). Lætamini, gentes, simul cum plebe ejus (*Rom. xv*). » Gaudeant gentiles, exsultent Judæi, quia ecce sol de stella enituit, et Factor Virginis factus est in Virgine factura sua. Homo enim, qui factus est in ea, ipse fundavit eam Altissimus (*Psal. lxxxvi*). Ortus est itaque sol de stella, sanitas ex ægitudine, ex morticinio vita, lux ex tenebris, dulcedo ex amaritudine, et spina rosa, pater ex filia, dominus ex ancilla, ex de exiguo rivulo « fons aquæ salientis in vitam æternam (*Joan. iv*). » Oritur ergo sol de stella, et demonstratur sol per stellam.

Erat stella in aere, stella in terra, sol in præsepio. Stella in aere, corpus illud lucidum; stella in terra virgo Maria; sol in præsepio, Christus noster. Stella in aere, de qua habuimus in Evangelio: « Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum (*Matth. ii*). » Stella in terra, de qua Balaam prædixit in propheta sua: « Orietur stella ex Jacob, et confringet omnes alienigenas (*Num. xxiv*). » Sol in præsepio de quo reprobi, secundum quod in libro Sapientiæ legitur, dicturi sunt in futuro: « Eravimus a via veritatis, et sol justitiæ non illuxit nobis (*Sap. v*). » De quo Apostolus: « Sol non occidat super iracundiam vestram (*Ephes. iv*). » An non ipse est, qui « in sole posuit tabernaculum » suæ carnis, quando fuit « tanquam sponsus procedens de thalamo suo? (*Psal. xviii*). »

A In stella, fratres, quatuor principaliter attenduntur. Stella enim igneæ naturæ est; stella in se lucida est et clara; stella ex se radium emittit; stella in nocte lucet. Hæc eadem in stella nostra, id est, in virgine Maria, possumus invenire. Stella, ut diximus, igneæ naturæ est [apparet ignea], et ipsa virgo Maria igneæ naturæ fuit. Ipsa est enim rebus ille igneus, in quo apparuit Dominus Moysi, qui videbatur quippe ardere, sed non comburebatur (*Exod. iii*), quia gravida quidem apparuit Virgo, sed igne libidinis non est consumpta. Ipsa in se splendida est et clara, adeo ut de ea scriptum sit in Canticis canticorum: « Quæ est ista, quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol? (*Cant. vi*). » Ipsa ex se radium illum emisit, qui penetrat usque ad cordis secreta. Scrutatur enim corda et renes (*Jer. xvii*; *Rom. viii*; *Apoc. ii*); eo quod vivus est sermo Dei, et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus (*Hebr. iv*); unde et merito congruit ei nominis interpretatio. Maria namque *stella maris* interpretatur, Mare hic mundus est, sicut scriptum est: « Hoc mare magnum et spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus (*Psal. ciii*). » Merito ergo stella maris dicitur, quia ipsa tanquam sidus singulare refulsit in mundo, et cujus splendor illuminat mundum, et ex se radium illum emisit, qui « illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. i*). » Et sicut radius processit a stella, stella integra permanente; sic filius ex Virgine, virginitate inviolabili perdurante, secundum quod et propheta Ezechiel inquit: « Porta, quam vides, semper erit clausa, et nullus transibit per eam, sed Dominus solus introibit per eam (*Ezech. xliv*). » Stella lucet in nocte, et ipsa Virgo in nocte hujus sæculi singulariter fulsit, secundum quod de ea scriptum est: « Quæ cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo. » Talis est stella nostra, fratres, talis est virgo Maria, talis est stella maris, et quia reliquit nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*I Petr. ii*), talis etiam debet esse anima nostra.

Simus ergo, fratres, igneæ naturæ, ut sit in nobis ille ignis, quem venit Dominus mittere in terram (*Luc. xii*): et ignis ille qui erat flammigerans in ossibus Jeremiæ, accendatur in conflatorio cordis nostri, juxta quem sedet Dominus purgans et mundans filios Levi (*Mal. iii*). Simus etiam et nos clari et fulgidi, ut aspiret nobis dies, et inclinentur umbræ (*Cant. ii, iv*): et « deponentes veterem hominem cum actibus suis, induamur novum, qui secundum Deum creatus est (*Col. iii*); » ut si fuimus aliquando tenebræ, nunc simus lux in Domino (*Ephes. v*): et induti armis lucis, ambulemus honeste, sicut decet ambulare in die (*Rom. xiii*). Emmittamus etiam ex nobis, fratres, radium bonæ operationis, quia scriptum est: « Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ

ardentes in manibus vestris (*Luc. xii.*) » (110) Lucernas quippe ardentes in manibus portamus, cum proximis nostris per exempla bonæ operationis lucemus, ut cortina cortinam trahat; « et qui audit, dicat: Veni (*Apoc. xxii.*); » et « sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videntes opera vestra bona glorificent Patrem, qui in cœlis est (*Matth. v.*), » et currant multi in odorem unguentorum nostrorum (*Cant. i.*).

Stella lucet etiam in nocte, et nos, fratres, in nocte huius sæculi luceamus, secundum quod scriptum est: « Inter quos lucetis, quasi luminaria fixa in firmamento (*Phil. ii.*) » Contra hæreticorum tenebras sapientiæ lumine splendeamus, quia scriptum est: « Capite nobis vulpeculas, quæ demoluntur vineam Domini (*Cant. ii.*) » Propter quod Dominus inquit: « Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (*Matth. x.*) » Sic ergo, fratres, ad verum solem poterimus pervenire, si Virginis et stellæ nostræ vestigia fuerimus imitati.

In sole autem quinque principaliter attenduntur. Sol incommutabilis est in se, cum luna singulis mensibus commutetur. In sole est nulla macula, cum semper macula sit in luna. Sol habet plenitudinem luminis, a quo et alia luminaria lumen accipiunt. Sol licet sit immutabilis, interdum tamen patitur eclipsim. Sol semper **§** lucet in die. Sed eadem in vero sole nostro sollicite investigemus. Sol in se incommutabilis est et ipse Christus secundum divinitatis potentiam semper incommutabilis perseverat. Unde ipse ait: « Ego sum Deus, et non mutor (*Mal. iii.*); » apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (*Jac. i.*) » In sole nulla est macula; et ipse est, qui singulariter ingressus est mundum sine macula « qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (*Isai. liii.*) » Sol habet plenitudinem luminis; et in eo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter (*Col. ii.*), cui non est datus Spiritus ad mensuram (*Joan. iii.*), imo de plenitudine ejus accepimus omnes gratiam pro gratia (*Joan. i.*), quando unguentum a capite descendit usque ad barbam, et a barba stillavit in oram vestimenti (*Psal. cxxxii.*) Sol interdum patitur eclipsim; et ipse Christus eclipsim mortis passus est in passione, quando recessit Pastor ovium, ponens animam pro ovibus suis (*Joan. x.*), « et inclinato capite emisit spiritum (*Joan. xix.*) » Sol semper lucet in die; et ipse Dominus, postquam resurgendo consumpsit tenebras nostræ mortalitatis, « resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (*Rom. vi.*) » Sed lucem habitat inaccessibilem (*I Tim. vi.*), et in eo tenebræ non sunt ullæ (*I Joan. i.*) Hunc solus aquila Joannes irreverberatis luminibus intuitus est in rota sua, quando adeo alte volavit, quod si paulo altius intonisset, totus mundus eum capere non potuisset, inquit: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (*Joan. i.*) »

Magi ergo illuminati a sole veniunt ad Solem, qui

A illustrati per stellam, quæ lumen suum habet a sole, venerunt ad adorandum Solem; quorum gesta diligenter singula attendamus. Venerunt ergo ab oriente Hierosolymam, et cum venissent, inquisiverunt: « Ubi est qui natus est rex Judæorum (*Matth. ii.*)? » Cum pervenissent ad locum, prociderunt; cum procidissent, adoraverunt; cum adorassent, munera obtulerunt. Venerunt ergo infatigabili labore, inquisiverunt provida sollicitudine, prociderunt debita humiliatione, adoraverunt mentis devotione, munera obtulerunt integra fidei religione; « et obtulerunt ei aurum, thus et myrrham (*Ibid.*) » Ecce primitiæ gentium primo puram et integram fidem offerunt. Obtulerunt enim thus Deo, myrrham mortali, aurum regi. Thus per fidem divinitatis, myrrham per fidem humanitatis, sive mortalitatis, aurum per fidem regie dignitatis. Fuit enim Deus et homo, Emmanuel, nobiscum Deus, cum factus est simul in unum dives et pauper, fuitque ex regia tribu, secundum quod in ejus genealogia describitur: « Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham (*Matth. i.*) » etc.

Vel obtulerunt hæc tria humanitati Christi, aurum regi, sacerdoti thus, myrrham mortali. Fuit enim ex regia et sacerdotali tribu. Fuit rex, quia habuit in vestimento, et in femore suo scriptum: « Rex regum, et Dominus dominantium (*Apoc. xix.*) » Fuit et sacerdos secundum ordinem Melchisedech (*Psal. cix.*) regis Salem, qui sacerdos fuit Dei summi (*Genes. xiv.*; *Hebr. vii.*), quia non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa (*Hebr. ix.*) « Conversi enim sumus ad pastorem et episcopum animarum nostrarum (*I Petr. ii.*) » Fuit etiam **§** mortalis, quia « vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (*Isa. liii.*) » in corpore suo super lignum.

Hæc eadem ipsa Virgo, stella maris, obtulit Soli nato suo in persona sua. Obtulit enim aurum regie dignitatis, quia fuit ipsa de regia tribu, secundum quod in dicta genealogia legitur: « Jacob genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus (*Matth. i.*) » Obtulit etiam thus et myrrham; unde in Cantico amoris hæc duo in ipsa junguntur, ubi dicitur: « Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, universi pulveris pigmentarii? » (*Cant. iii.*) Myrrha arcet vermes a corporibus mortuorum, et ipsa corpora conservat a corruptione, propter quod Nicodemus attulit misturam myrrhæ et aloes (*Joan. xix.*), ut condiret corpus Jesu. Per myrrham ergo carnis integritas designatur; thus vero mentis exprimit devotionem. Bene ergo hæc duæ species in stella, et virga nostra junguntur, quia in virgine Maria carnis integritas, et mentis devotio semper indivisa manserunt. Et merito additur: « universi pulveris pigmentarii; » quia ipsa adeo fuit donis Spiritus sancti referta, ut audire meruerit:

(110) Greg., homil. 15 in Evang.

« Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui (*Luc. 1*). » Sic ergo, fratres, obtulerunt magi, obtulit et virgo Maria stella nostra. Et quia exempla dederunt nobis, ergo et nos ita faciamus.

Venerunt magi, veniamus et nos, quia scriptum est : « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (*Matth. xi*). » Et alibi : « Venite ad me, qui concupiscitis me (*Eccli. xxiv*). » Inquisierunt magi, inquiramus et nos, quia scriptum est : « Quærite Dominum, dum inveniri potest. » Prociderunt magi, procidamus et nos, quia scriptum est : « Venite, adoremus, et procidamus ante Deum (*Psal. xciv*). » Adoraverunt magi, adoremus et nos, quia scriptum est : « Adorate Dominum in aula sancta ejus (*Psal. xxviii*). » Obtulerunt magi, offeramus et nos, quia scriptum est : « Obsecro vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum (*Rom. xii*). » Offeramus et nos illa tria, quæ obtulerunt magi, aliter tamen quam illi. Offeramus myrrham mortificationis, ut mortificantes corpora nostra, quæ sunt super terram (*Col. iii*), carnis curam non faciamus in desideriis, crucifigentes corpora nostra cum vitiis, et concupiscentiis (*Gal. v*); et in his tamen omnibus rationabile sit, ut dictum est, obsequium nostrum (*Rom. xii*). Offeramus thus devotæ orationis, secundum quod Apostolus ait : « Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente (*I Cor. xiv*), » ut, « dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu Domini (*Psal. cxl*). » Offeramus et aurum, splendorem sapientiæ; aurum namque sapientiam designat, juxta illud : « Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis (*Prov. xxi*), » ut simus parati omniposcenti de ea, quæ in nobis est, fide, et spe redere rationem, et splendore sapientiæ fulgeamus, et contra hæreticorum tenebras intrepidi dimicemus, atque dicere possimus : « Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti (*Psal. cxviii*). » Et utinam non possitis dicere potius : Bonum mihi lex oris Justiniani super millia auri et argenti, « Narra-
verunt mihi iniqui fabulationes, sed non ita ut lex tua, Domine (*Ibid.*); » « dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum (*Jer. xvii*), » ut merito ipsa sapientia conqueratur, dicens : « Dereliquerunt me fontem aquæ vivæ (*Jer. ii*). » Nam hi qui in legem Domini debent meditari die ac nocte a veritate ad fabulas convertunt auditum. Custodes ergo super muros ecclesiæ constituti vigilantes sint, ne vulpes Samsonis incendant segetes nostras (*Judic. xv*); et ponatur turris David cum propugnaculis contra Damascum, ex qua dependeant clypei mille (*Cantic. iv*); turris namque fortissima nomen Domini; ad eam confugiet justus et exaltabitur (*Prov. xviii*). Hæc est scriptura, ubi nomen Domini invocatur, in qua propugnacula sunt prælati atque doctores, qui ejus terminos debent custodire, de quibus scribitur : « Non transgredieris terminos, quos tibi patres tui consti-

tuerunt (*Prov. xxiv*). » Statuit namque Moyses terminos contra montem Sinai, quo transgredi non licebat (*Exod. xix*). Et utinam istos terminos nulli transgrediantur, alioquin lapidibus erunt digni. Ex hac pendent clypei mille, perfectio videlicet auctoritatum, quæ est ad munimentum ipsius. Hæc turris ponitur contra Damascum, scilicet contra robur hæreticorum. Aliud fundamentum alius nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (*I Cor. iii*), id est mysterium Christi.

Immobile profecto et immutabile est Christi mysterium, quia multiplex habuit testimonium. Habuit enim testimonium hominum, testimonium mulierum, testimonium virorum, testimonium senum, testimonium terrenorum, testimonium cælorum, testimonium gentilium, testimonium Judæorum, testimonium antiquorum, testimonium modernorum, testimonium lucis, testimonium tenebrarum, testimonium legis, testimonium prophetarum, testimonium regum, testimonium turbarum, testimonium vivorum, testimonium mortuorum, testimonium brutorum, testimonium solis, testimonium elementorum. Habuit testimonium hominum, quia pastores erant in regione illa, qui venientes invenerunt de verbo, sicut dictum erat ad eos de puero (*Luc. ii*). Testimonium angelorum, qui angelus Domini stetit juxta illos, et dixit eis : « Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est hodie Salvator mundi, qui est Christus Dominus in civitate David (*Ibid.*). » Et facta est cum angelo multitudo cælestis exercitus, laudantium Deum, et dicentium : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (*Ibid.*). » Habuit testimonium mulierum, quia Anna prophetissa filia Phanuel confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel (*Ibid.*). Habuit testimonium virorum, quia uno die conversi sunt tria millia, et alio quinque millia (*Act. ii; iv*), qui testimonium perhibebant de Jesu. Habuit testimonium senum, quia antiquus ille dierum Simeon, cujus capilli erant sicut lana alba, qui acceperat responsum a Spiritu sancto non visurum se mortem nisi videret Christum Domini, accipiens eum in ulnas suas, dixit : « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum (*Luc. ii*). » Habuit testimonium parvulorum, quia Innocentes illi, eum quamvis non loquendo, moriendo tamen confessi sunt (*Matth. ii*). Habuit testimonium terrenorum, quia pax facta est in terra hominibus bonæ voluntatis; tanta, ut ab uno homine Cæsare Augusto totus orbis describeretur (*Luc. ii*); de cujus tranquillitate Isaias inquit : « Conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces (*Isa. ii*). » Habuit testimonium cælorum, quia cæli miserunt novam stellam, secundum quod habuimus in Evangelio : « Et ecce stella, quam viderant magi in oriente, antecedebat eos usque dum veniens staret supra, ubi erat Puer (*Matth. ii*). » Habuit testimonium gentilium, quia

magi venientes Hierosolimam dixerunt : « Ubi est, A qui natus est rex Judæorum (*Matth. ii*). » Habuit testimonium Judæorum, quia Herodes principes sacerdotum et scribas populi conveniens, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur; et illi dixerunt : « In Bethlehem Judæ (*Ibid.*). » Habuit testimonium antiquorum, quia in manibus prophetarum assimilatus est (*Ose. xii*); ipse enim est Agnus occisus ab origine mundi (*Apoc. xiii*). Habuit testimonium modernorum, unde et ipse discipulis inquit : « Eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni Judæa, et Samaria et usque ad ultimum terræ (*Act. i*). » Habuit testimonium lucis, quia claritas Dei circumfulsit pastores (*Luc. ii*), et claritas stellæ illustravit magos (*Matth. ii*). Testimonium tenebrarum quia in morte ejus tenebræ factæ sunt super universam B terram (*Matth. xxvii*; *Marc. xv*; *Luc. xxiii*). Habuit testimonium legis, quia Moyses dixit in lege : « Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris; ipsum tanquam me audietis (*Deut. xviii*). » Et alibi : « Et erit vita tua pendens in ligno; videbis, et non cognosces (*Deut. xxviii*). » Testimonium prophetarum, quia Isaias ait : « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini (*Isa. i*). » Et alibi : « Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (*Isa. vii*). » Baruch autem : Post hæc, inquit, in terris visus est et cum hominibus conversatus est (*Baruch. iii*). Ezechiel in ejus testimonio filius appellatus est (*Ezech. ii*). Daniel ait : « Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio vestra C (*Dan. ix*). » Oseas in ejus testimonio accepit uxorem fornicariam (*Ose. i*). Habacuc dicit : « Cornua sunt in manibus ejus (*Habac. iii*). » Jonas in ventre ceti ejus testimonium testatus est (*Jon. ii*). Et quid discurram per singula? Nullus prophetarum exstitit, qui ei testimonium non perhiberet. Testimonium regum; unde David rex : « Terra nostra dabit fructum suum (*Psal. lxxxiv*). » Et alibi : « Aperiat terra, et germinet Salvatorem (*Psal. xlv*). » Et Salomon : « Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis, » et : « Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum (*Cant. i*). » Testimonium turbarum, unde dixerunt in Evangelio : « Vidimus mirabilia hodie (*Luc. v*). » Et : « Nisi esset D nic a Deo, non posset facere quod facit (*Joan. ix*): » propter quod voluerunt etiam eum rapere, et regem facere (*Joan. vi*). Testimonium vivorum, quia illi duo, qui ibant in Emmaus, venerunt et narraverunt omnia quæ eis acciderant (*Luc. xxiv*). Testimonium mortuorum, quia « multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt et apparuerunt multis (*Matth. xxvii*). » Testimonium brutorum, quia « cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui (*Isa. i*). » Testimonium ☉ solis, quando ipse obscuratus est (*Luc. xxiii*). Testimonium elementorum, quia testimonium perhibuit terra, quando terræ motus magnus factus est (*Matth. xxvii*). Tes-

timonium perhibuit aqua, quando siccis pedibus ambulavit super aquas (*Joan. vi*). Testimonium perhibuit aer, quando nubes suscepit eum ab oculis eorum, scilicet discipulorum (*Act. i*). Testimonium perhibuit ignis, quando angelus Domini descendit de cælo, et resplenduit facies ejus sicut fulgur (*Matth. xxviii*); fulgur enim igneæ naturæ est.

Quia ergo, fratres, mysterium crucis habuit testimonium omnium prædictorum, erubescat Judæus infelix, qui negat Christum de Virgine natum; quia pastores Judæi invenerunt sicut dictum erat illis (*Luc. i*). Confundatur gentilis, qui dicit ligno : « Deus meus es; et lapidi : Tu me genuisti (*Jer. ii*); » quia magi gentiles ipsum adoraverunt. Obmutescat hæreticus, qui mysterio contradicit. Et omnis lingua confiteatur quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip. ii*). Ad quam gloriam nos perducatur ipse Dominus noster Jesus, qui cum sit splendor luminum, flos florum, vitamorum, schola virtutum, et corona sanctorum, super choros angelorum regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

DE TRANSLATIONE S. HILARII EPISCOPI PICTAVIENSIS ET CONFESSORIS (XIV JAN.).

Gaudeamus, et exulemus, dilectissimi, dum ad recolenda beati Hilarii sublimia merita solemniter convenimus. Ipsa quippe nos insignis vocabuli dignitas provocat, ut mens nostra spirituali lætitia affecta plausibiliter hilarescat. Nihilominus et hoc dignum est ut, dum beati viri translationem colimus, ipsi quoque mentes nostras a terrenis desideriis ad cœlestia transferamus, ut, dum glebam corporis ejus tenuemque pulvisculum tanto præferri apud homines honore conspicimus, quantum gloriæ pondus in cœlestibus possideat, ubi verus, et incomparabilis honor est, mens nostra perpendat. Sed libet jam translationis hujus historiam succincte transcurrere, ut nulli deinceps de præclaræ solemnitatis hujus origine prorsus expediat dubitare.

Porro autem dum confessor Christi Fredelinus beati Hilarii monasterium, quod in Pictaviensi suburbio situm est, laudabiliter regeret ibique sanctæ conversationis insignibus disciplinis et præclararum honestate polleret, beatus Hilarius illi per visionem manifestus apparuit, et inter alia nonnulla hoc illi quadam vivacis imperii auctoritate mandavit, ut videlicet ipse simul et Pictaviensis episcopus ad regem Francorum, qui tunc rerum moderabatur habenas, incunctanter accederent, et sumptus impendi, quibus ampliari et augustius fieri monasterium posset, fiducialiter postularent. Quibus verbis insuper addidit ut, instaurato noviter monasterio, locum sibi sanctus abbas congruum provideret, in quo corpus ejus, facta translatione, recondere. Quos nimirum felicitis oraculi legatione perfunctos, rex elementer ac benigne suscepit eisque IO magnifica regis liberalitatis munera contulit.

A fundamentis ergo monasterium per latomos, ac

coementarios denuo construentes, et impollucibiliter A
 restaurantes ministri Domini tandiu coëptis indefessi
 laboribus institerunt, donec non modo surgentis
 structuræ machinam ad consummationem usque
 perducerent, sed etiam utrinque parietes, hoc est,
 intus et extrinsecus, radiantis musivi decore vesti-
 rent. In quo videlicet opere, ubi regii muneris
 summa defecit, episcopus ex ecclesiasticis faculta-
 tibus supplere quod deerat non cessavit. Tandem
 itaque monasterio non modo consummatæ fabricæ
 structura perfecto, verum etiam sacerdotalis officii
 benedictionibus dedicato, mox demoliti sunt tumu-
 lum in quo sanctum fuerat corpus humatum. Con-
 stituto igitur die, in quo sancta membra transfer-
 rent, præcedente nocte, dum episcopus simul et
 abbas in vigiliis et orationibus jugiter pernoctarent, B
 repente conspiciunt, quod beati angeli de tumulo,
 qui jam terebratus fuerat, sanctum corpus educunt,
 et in locum, qui sibi præparatus erat, propriis ma-
 nibus inferunt. His itaque peractis, beatus Hilarius
 sanctum Fredelinum per visionem admonuit, ut
 Scotigenam quemdam sibi cognatione propinquum
 in cœnobii regimine substitueret; ipse vero ad Gal-
 linariam insulam in honorem ejusdem beati Hilarii
 ædificaturus ecclesiam properaret. Qui beati sacer-
 dotis imperio mox humiliter paruit, et non solum
 illud quod iussum fuerat, sed et alia quatuor mo-
 nasteria in ejus honorem construxit. Quanquam
 beati Fredelini vita, in qua hæc referri perhibetur
 historia, in manus nostras nequaquam devenerit,
 sed quod hic scriptum est, indicio nobis fraternæ
 relationis innotuit.

Hæc igitur hujus sacræ solemnitatis est causa,
 hæc veneranda celebritatis hodiernæ materia, ut in
 translatione sacri corporis merito gaudeat plebs
 devota fidelium, cui dependit exsequias exercitus
 angelorum. Porro autem ex occasione venerandæ
 translationis hujus, et cætera beati viri gesta nobis
 in memoriam redeunt, ut quæ longis ante tempori-
 bus sunt peracta, nostris nunc reducta conspectibus
 quodammodo recentia videantur et nova. Mox enim
 ut disputare de venerabilis viri gestis incipimus,
 protinus occurrit memoriæ quam impenetrabilis Ec-
 clesie murus hæreticorum telis obstiterit, quam
 insuperabilis præliator perversum Arianorum dogma
 gratia catholicæ veritatis obtriverit. Nec illud vacat, D
 quod cum adversus hæreticorum perfidiam pugnaturus,
 Seleuciam Isauriæ oppidum tenderet, puella
 gentilis divinitus edocta, tanti sacerdotis denunciavit
 adventum, atque ideo cum patre Florentio, totaque
 familia divini baptismatis meruit suscipere sacra-
 mentum.

Nec illud excidit insigne miraculum quod in Gal-
 linaria insula immanium serpentium venenata rabies
 virtutem tam præclari pontificis ferre non potuit,
 sed tanquam fulmineo fragore perterrita, vilis etiam
 baculi metam, quam ipse præfixerat, transcendere
 non præsumpsit.

Sed et illud memoriæ consequenter occurrit II

quod idem egregius pontifex puerum sine gratia re-
 generationis extinctum, non modo matri resuscita-
 tum et incolumem reddidit, sed et veræ fidei ru-
 dimentis instructum sanctæ Ecclesie filiis aggrega-
 vit.

Hæc igitur, et alia multa virtutum ejus insignia
 nobis ex occasione venerandæ hujus translationis
 occurrunt, quæ nos ad amorem Dei et devotionem
 præclari hujus sacerdotis accendunt. Plane cum
 multorum translationes justorum sancta veneretur
 Ecclesia, quæ diligentia procuratæ sunt hominum,
 quanto devotionis studio hæc est solemniter reco-
 lenda, quæ facta est manibus angelorum? Sed quid
 est quod Moysi corpus ipse per se Dominus sepeli-
 vit (*Deut. xxxiv*), et tamen sepulcrum ejus homini-
 bus innotescere noluit. Beati vero Hilarii corpus non
 modo coram hominibus per angelos transtulit, sed
 et in tanti honoris gloriam et totius Ecclesie reve-
 rentiam sublimavit. De Moyse quippe scriptum est:
 « Mortuus est ibi Moyses servus Domini in terra
 Moab, jubente Domino; et sepelivit eum in valle
 terræ Moab contra Phogor; et non cognovit homo
 sepulcrum ejus usque in præsentem diem (*ibid.*). »
 Quid est ergo, quod ille nescitur, iste vero quotidie
 cum tanta gloria Christianæ devotionis invisitur?
 Quid est, inquam, quod Moyses ab hominum notitia
 removetur, nisi ut tollatur occasio, ne qui tam Deo
 charus et familiaris exstitisse cognoscitur, divinus
 honor illi ab Israeliticæ plebis perfidia præbeatur?
 Reliquorum vero sanctorum corpora non celantur, C
 ut dum Christianæ devotionis frequentantur accessu,
 et per illos fiant rutilantia signa virtutum, et istis
 accrescat felicitum cumulus meritorum.

Præterea nonnulli fideles idcirco post mortem tu-
 mulis editoribus includuntur, ut sui memoriam vi-
 ventibus ingerant quatenus eis impendere pietatis
 opera non omittant. Hinc est quod sepultura vocatur
 ex more memoria, scilicet ut per eam memorentur
 vivi et percipiant refrigerium mortui.

Sed quid est, quod nonnulli sanctorum tantopere
 studuerunt suis providere sepulcra corporibus?
 Abraham nempe quadringentis argenti siclis a filiis
 Heth speluncam duplicem comparat (*Gen. xxiii*),
 Jacob et Joseph ad eandem speluncam totum jam
 animi desiderium tendunt, et corpora sua post ob-
 itum illo perferenda deponunt (*Gen. xlix et l*).
 Quid ergo est quod sancti patriarchæ, qui se pulve-
 rem et cinerem esse perspiciue perhibent, qui certe
 corpora et corporalia quæque cœlestium contempla-
 tione despiciunt, in Chananæorum terra corpora sua
 quiescere tanto desiderio concupiscunt? Cur illum
 præ cæteris mundi partibus quieti suæ prævident
 locum, nisi quod humanæ salutis Auctorem illic
 noverant de suo semine nasciturum? Hinc est quod
 Jacob filium suum Joseph obsecrat, dicens: « Si
 inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam
 sub femore meo, et facies mihi misericordiam et
 veritatem; ut non sepelias me in Ægypto; sed dor-
 miam cum patribus meis, et auferas me de terra

haec, condasque in sepulcro majorum meorum (*Gen. XLVII*). » Cur autem ad confirmandæ sponsonis indicium, Jacob manum filii supponi suis femoribus petiit, nisi quia illum, qui summa **12** veritas est, de proprio semine propagandum esse cognovit? Illis igitur terræ sinibus beati viri jam medullitus aggliscebant, quam per spiritum jam cernebant Salvatoris vestigiis atteri, quam in interioribus oculis jam videbant pretioso Domini corporis sanguine purpurari, ut illic eorum corpora suam exspectarent resurrectionem, ubi resurrecturum esse cognoscebant ipsum beatæ resurrectionis auctorem.

Ad hunc et nos, dilectissimi, perspicuam nostræ mentis aciem dirigamus. Ad hunc, dum pedum progressionem non possumus, æstuantis desiderii festinatione tendamus, et dum sanctorum quorumlibet reliquiis dignæ devotionis reverentiam exhibemus, ad illum unum et singulare corpus nostræ mentis dirigamus obtutum, quod in paternæ majestatis gloria credimus ineffabiliter sublimatum.

Illam nimirum est terra cui tum beati patriarchæ atque prophetæ suspirabant, lacte scilicet et melle mananti. Lac siquidem de carnis uberibus profluit, mel vero de superioribus venit. Et quia substantia Domini corporis ex Virginis visceribus prodiit, divinitas autem ex paternâ majestate descendit, recte corpus Salvatoris terra dicitur repromissionis. Quæ nimirum terra lacte, simul ac melle fluere dicitur, quia in Redemptoris nostri corpore, et substantia vere et dulcedo est ineffabilis deitatis. « In ipso enim, sicut Apostolus ait, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (*Col. II*): » et alibi, « Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi (*II Cor. V*). » Ad hanc viventium terram ille nos dignetur inducere, qui terræ nostræ mortalia non dedignatus est tolerare, quatenus sic ibi lacte et melle vescamur ut Salvatoris nostri præsentia et melliflua divinitatis ejus dulcedine satiemur. Qui cum Deo Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

DE SANCTO ANASTASIO MONACHO ET MARTYRE
(XXI MART.).

Ad pulchram, fratres charissimi, convenimus hodierna festivitate spectaculum, cum viderimus verum David nostrum prædam de cruenti leonis faucibus rapientem (*I Reg. XVII*), imo cum lasso puero de Amalecitarum cuneis invictissime triumphantem (*I Reg. XV*). Beatus enim Anastasius, ut ejus testatur historia, magi exstitit filius, et paternis insuper fuerat sacrilegiis institutus. Leonis igitur faucibus tenebatur; cum sacrilegæ artis præstigiis uteretur; sed fortior superveniens vicit inimicum, et omnia arma, in quibus confidebat, abstulit (*Luc. XI*): sicque ovem errantem ad ovile proprium reportavit (*Joan. X*). Stulta quidem mundi elegit Deus, ut confunderet sapientes (*I Cor. I*): sed et si quos reperit sapientes, prius eos a vano superbæ sapientiæ suæ tumore dejecit, ac deinceps in auctoritatem liberæ prædica-

tionis erexit (*Matth. X*), ut idipsum postmodum constanter astruerent quod anxiantur antea crudeliter impugnare. Quod Moyses tunc mystice figuravit, cum arripiens vitulum aureum, igne combussit, ad pulverem usque contrivit fluctibusque conspergens, Israeliticum ex eo populum propinavit (*Exod. XXXII*).

13 Quid est enim per figuram vitulus ille conflatus, nisi corpus diaboli, homines scilicet in omnibus gentibus perfidiæ, simul et idololatriæ errore decepti ac sub ipso suo pestifero capite tanquam diversa membra sacrilega conspiratione conjuncti? Super quos nimirum ille nequitiae spiritus, velut auctor præsidens, insolenter erigitur, et tanquam caput per tyrannidem suo corpori dominatur. Aureus autem vitulus fuisse describitur, quia videtur

idololatriæ ritus velut a sapientibus institutus. Auro quippe sapientia designatur, sicut per Salomonem dicitur: « Thesaurus desiderabilis in ore sapientis (*Prov. XXI*). » Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes ante novæ grâtiæ fidei dæmoniæ culturæ fuisse probantur auctores, de quibus nimirum dicit Apostolus: « Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt; et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et voluerum, et quadrupedum et serpentium (*Rom. I*). » Per hanc itaque vesanæ sapientiæ vanitatem poetæ philosophi, magi,

C siderum rimatores omniumque disciplinarum liberarum instructi peritia, prodigiosa solebant adorare figmenta dæmoniorum. In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est omnis societas gentilium idololatriæ deditorum. Moyses itaque vitulum igne combussit: quia Redemptor noster, quem ille signaverat, male conspirata corda gentilium flamma suæ charitatis accendit. Unde et ipse ait: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur? (*Luc. XII*). » Et Propheta: « Non est, inquit, qui se abscondat a calore ejus (*Psal. XVIII*). » In mente ergo gentilium repente divinus ignis accenditur, ut in eis irrationabilis idololatriæ bestialis forma solvatur. Totum deinde corpus vituli hujus in pulverem comminuitur, quia gentilis illa societas diabolicæ conspirationis in unum arte conflata, ad adventum Christi quodam velut malleo salutiferæ correptionis extusa atque a rigoris sui duritia divini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubriter comminuitur, quæ male integra in superbæ forma insensibiliter stare videbatur. Deinde in aquam spargitur, ut Israeliticus ex eo populus bibat. Comminutus denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gentilis populus, lavacro salutiferi fontis necesse est abluatur. Quem protinus Israelitæ bibunt, quia sancti prædicatores Evangelii, qui veri Israelitæ sunt, quos ad Dominicum corpus, quod est Ecclesia, transferunt in sua membra suscipiendo quasi bibendo convertunt. Quorum

videlicet Israelitarum primo dictum est: « Macta et manduca (Act. x). » Quod tantumdem est ac si diceretur: Tere et bibe. Sic, sic ille vitulus per ignem zeli, et aciem verbi aquamque baptismatis ab eis potius absorptus est quos conatus est absorbere; in eos ipse transfusus est quos in sua, hoc est diabolica, tentaverat membra transferre. Verumtamen, quia Moyses non in hoc metam ultionis fixit, ut idolum duntaxat infringeret, sed insuper addidit ut et viginti tria millia hominum trucidaret (Exod. xxxii), mystice docuit nequaquam $\frac{1}{4}$ sufficere, si ab idololatriæ cultu, vel pravitate vitæ quisque convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus mortificare conetur. Unde et prædicator egregius: « Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam et avaritiam, quæ est idolorum servitus (Col. iii). »

Et notandum quia sicut hic vitia membra nostra esse dicuntur, ita et illic, perempti sunt, cum interfectoribus suis propinquitatis necessitudine jungentur. Sicut per Moysen dictum est: « Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum; ite, et redite de porta usque in portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum et proximum suum (Exod. xxxii). » Si quem ergo delectat in arma consurgere, quisquis anhelat adversus hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, et illic plures inveniet adversarios obtruncandos, unde videlicet post victoriam non homicidæ fœdum nomen incurrat, sed gloriosus potius triumphator appareat, unde certe non sanctuarii mereatur excludi liminibus, sed consecrans semetipsum Domino, divinæ gratiæ benedictionibus augeatur; sicut et illis dictum est: « Consecrastis, inquit, manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio et fratre suo; ut detur vobis benedictio (Ibid.). » Quod autem ii qui cæsi sunt viginti tria millia fuisse perhibentur, numerus trium millium peremptorum triplicem formam indicat peccatorum. Omne quippe peccatum aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus. Sed quoniam illic et denarius numerus geminatur, datur intelligi quia, sicut Decalogum præceptorum culpa carnis simul et animæ servare contempsimus, sic etiam utriusque vitia virtutum armis atterere et mortificare debemus.

Beatus igitur Anastasius tunc magus, tanquam aureus vitulus contritus est malleo prædicationis et transfusus est in membra corporis Christi; mox autem ut divini baptismatis adeptus est sacramentum, continuo, juxta Apostolum, non acquievit carni et sanguini (Galat. i), sed fervens in Spiritu sancto, vere in se resurrectionis insignia mutatis moribus ostendebat. Nec mirum. Sicut enim Seth, qui videlicet primi fuerat hominis filius (Gen. v), Hebraice *resurrectio* dicitur; ita et Anastasius de Græca in nostram linguam, *resurrectionis filius* interpretatur. Convenienter itaque filius resurrectionis dicitur, quia mortuus est in eo magus atque sacrilegus, pro

surrexit veræ fidei Christianus, tantoque sancti Spiritus igne succensus est, ut in ipso mox suæ conversionis exordio protinus martyrium anxius quæret, ad martyrii certamen totis visceribus æstuaret. Quid plura? Tandem ad judicem tractus, modo blanditiis attentatur, modo minarum asperitatibus deterritur; sed miles Christi, qui supra firmam petram fidei suæ fundamenta posuerat, inter minaces fluctus et procellarum circumfremetium turbines immobilis persistebat, eodemque animo et despiciebat prospera et calcabat adversa; eoque modo bellator strenuus pellebat a pavidorum mente formidinem, et rudes tyronum animos ad agonem divini certaminis accendebat. Quod etiam per $\frac{1}{5}$ Moysen in lege præceptum est: « Appropinquante, inquit, jam prælio stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi, Israel. Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo (Deut. xx). »

Et notandum quod sacerdos, qui imminente jam bello concionatur, non alibi, sed ante aciem stare præcipitur, ut videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus provocat, ipse quoque præviis antecedat, ne dum alios ad bellum impellere nititur, ipse degeneri torporis otio per negligentiam resolvatur. Sicut de quibusdam magna quidem prædicantibus, sed desidiose viventibus, per Prophetam dicitur: « Filii Ephrem intendentes arcum et mittentes sagittas suas conversi sunt in die belli (Psalm. lxxvii). » Qui enim adversus vitiorum tentationes ad conflictum alios provocant, sed configere ipsi sub ignobili desidie languore detrectant, ii nimirum sagittas quidem dirigunt, sed post terga conversi, consummatæ victoriæ titulos non merentur; nec eis prodest quod bene coeperant, quia non usque ad finem magnanimitè perseverant. Unde et de illis protinus sequitur: « Non custodierunt testamentum Dei et in lege ejus noluerunt ambulare (Ibid.). » Ac si diceret, susceperunt quidem testamentum, sed non custodierunt; posuerunt in lege pedem per initium, sed non tenuerunt perseverantiæ gressum.

Quisquis ergo ad spirituale certamen alios provocat, quisquis ad fortiter agendum proximorum mentes instigat, debet utique vitam concordare cum lingua, ne, dum aliis proponit excelsa, ipse contentus imis prematur inertia. Hinc est quod in lege præcipitur: « Non habetis, inquit, in sacco diversa pondera, majus, et minus; nec erit in domo tua modius major, et minor; pondus habetis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi (Deut. xxv). » Enimvero tunc in sacco diversa pondera non habemus, si intra secretum conscientiæ nostræ non aliter de nobis atque aliter de aliis judicantes, easdem legalium præceptorum mensuras appendimus. Nimirum, ut non aliis regulam districtæ severitatis iudicare, nosmetipsos vero studeamus remis-

sioris indulgentiæ lege tractare. De qua videlicet A fraude et Salomon dicit: « Abominatio est Domino pondus duplex et statera dolosa (Prov. xx). » Necesse est ergo fruges verbi, nequaquam diversis, sed eisdem metiri ponderibus, ut quæ aliis agenda præcipimus, ipsi etiam vivis operibus efficaciter impleamus. Quod profecto beatus martyr Anastasius laudabiliter fecit, quia dum alios adhortatur ad pugnam, ipse prior arma corripuit, et in ipsam se constipata legionis aciem lorica fidei munitus immer- sit; dumque aliis congregandi præbet exemplum, ille sortitur ex devicto hoste triumphum; atque, ut ita loquar, dum sequentibus sternit iter ad pugnam, ipse mox peracta victoria perducitur ad coronam.

Hunc itaque, dilectissimi, sequamur fortissimum videlicet cœlestis militiæ bellatorem, ut vitiorum cer- temus semper edomare tyrannides, **16** ut rebelles illecebrarum carnalium enitamur compescere volu- ptates, ut nobilis animus summis semper intentus, cœlestia fervidus appetat, terrena contemnat, ut adversa perpeti pro veritate non timeat, ut solam Creatoris sui gratiam promereri medullitus concu- piscat. Hinc enim vir Domini beatus Anastasius, ut de pluribus pauca perstringam, carceres horribiles pertulit, famis, sitis, frigoris omniumque necessi- tatum inopiam toleravit, verbera contempsit, tan- demque post immania poenarum, suppliciorumque tormenta, in flumine necatus occubuit, eodemque elemento vitam carnis amisit quo videlicet antea vitæ æternæ sacramenta perceperat. Bene itaque magus, quia in magis mundi Redemptor adveniens C fidei suæ primitias dedicavit.

Notandum autem, dilectissimi, quia inter cætera spiritualium dona virtutum quærentibus Deum duæ propensius necessariæ probantur esse virtutes, cha- ritas videlicet ac patientia, ut per quæ reconciliati sumus gratuito divinæ misericordiæ munere, per ea potissimum consummemur ex proprii quoque arbi- trii libertate. Per charitatem quippe Dei Filius ad nostra descendit; per patientiam vero susceptam nostræ substantiæ veritatem calcato mortis imperio ad paternam gloriam sublimavit. Et quia per chari- tatem ad nos consubstantialis Patris Filius venire dignatus est, sufficit unum Joannis exemplum, quo ait: « In hoc apparuit charitas Dei in nobis quo- niam Filium suum misit in mundum, ut vivamus D per eum (I Joan. iv). » Quod autem homo factus ad Patrem per patientiam rediit, tota dispensatio hu- manitatis assumptæ liquido confitetur. Quid enim, ut a principio repetam, aliud fuit in virginali utero concipi, natum in præsepio reclinari, vilibus pannis involvi, parentibus humiliter subdi, contumeliis af- fici, postremo crucifigi et mori? Quid, inquam, in his omnibus, nisi majestas invictæ patientiæ cla- ruit, per quam Auctor vitæ moriens mortis prin- cipem triumphavit? Si ergo Dei Verbum, per quod facta sunt omnia (Joan. 1), unitum sibi homi- nem, antequam totum patientiæ stadium percurre- ret, intrare in suam gloriam non permisit, quo pa-

ciò peccator homo pertingere se posse ad præmium sperat, nisi prius hunc patientiæ labor exerceat? Omnis igitur anima, quæ his duabus, charitate scilicet et patientia, velut quibusdam sustentaculis non innititur, funditus labitur, etiamsi cæteris virtuti- bus fulciri videatur. Quibus nimirum virtutibus, ita hic invictissimus martyr enituit, et tanquam geminis libratus alis, sese ad cœlestia appetenda suspendit, ut per charitatem Dei visibilia cuncta despiceret, per patientiam vero nova et exquisita tormentorum genera non timeret. Per charitatem plane semetipsum Deo suavitatis hostiam obtulit; per patientiam autem quidquid minarum, quidquid poenarum, quidquid exitiorum, quidquid denique martium sibi cruenta persequentium rabies intulit, hic indefessa constantiæ magnanimitate percurrit.

Sequamur itaque, dilectissimi, hunc admirabilem virum, ejusque vestigia, in quantum possumus, imitemur, quatenus, dum hunc nobis modo propo- nimus ad exemplum, ejus postmodum **17** parti- cipium appellari mereamur ad præmium, ut qui sanctis martyribus reddidit justitia dictante co- ronam, nobis peccatoribus saltem solo suæ mi- sericordiæ munere propitiatus indulgeat veniam Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

FEBRUARIUS.

I. *Sermo de S. Severo episcopo Ravennate et confessore.*

Sermo secundus de eodem.

XIV. *Sermo de S. Eleuchadio episcopo Ra- vennate et confessore.*

SERMO IV.

I. DE S. SEVERO EPISCOPO RAVENNATE ET CONFESSORE.
(1 FEBR.)

Gloriam, et honorem Deo nostro, secundum Psal- mistam, lætis mentibus afferamus (Psal. xxviii), fratres charissimi, quia dum oblationis Dominicæ celeberrimam exspectamus solemnitate, in præsentem etiam B. Severi egregii sacerdotis venerabilem co- limus assumptionem. Delectet corda festivitatem celebrare præsentem, exspectare etiam alacriter li- beat imminentem. Illa nos festivitas Redemptori no- stro referre gratias doceat; ista vero ad amorem nos patriæ cœlestis accendat. In illa discamus quanta Deus pro homine pertulit; in ista perpendamus, homo per Deum ad quantum celsitudinis culmen ascendit. In illa quippe festivitate unigenitus Dei Filius in templo est humiliter præsentatus; in ista beatissimus ejus famulus ad cœli palatium est cum gloria sublimatus. In illa Redemptorem nostrum parentes ejus in Hierusalem, ut sisterent eum Do- mino, detulerunt (Luc. 11); in ista beatissimi con- fessoris animam, ut eam divinæ majestatis vultui præsentarent, ad cœlestem Hierusalem sancti angeli portaverunt. In illa solemnitate Mediator Dei et ho- minum, abjecto jam carnis præputio, parvulus est

oblatus in templum; in ista confessor egregius A
deposito terreni corporis pondere liber ascendit in
cœlum. In illa is qui legi nihil debebat legis tributa
persolvit; in ista morti obnoxius jura mortis evasit.
Ille de matre nascendo dignatus est esse mortalis;
iste carne moriendo fieri meruit immortalis. Veni-
endo Deus in mundum servilem induit speciem;
recedendo Severus de mundo ad angelicam pro-
vectus est dignitatem. Sed nisi ille descendisset,
iste nullatenus ascendisset. Nisi Deus humanam
susciperet formam, nunquam homo ad cœlestem
pertingeret gloriam. Nisi Deus humiliaretur infra
se, nequaquam homo exaltaretur super se. Et quid
amplius dicam? Nisi paulo minus ab angelis mino-
ratus esset Deus homo (*Psal. viii*), nunquam æqua-
lis angelis fieret purus homo. Quam æqualitatem B
per semetipsam in Evangelio promittit Veritas, di-
cens: « In resurrectione autem neque nubent ne-
que nubentur, sed **18** erunt sicut angeli Dei in
cœlo (*Matth. xii*). » Ad hujus felicissimæ dignitatis
culmen, o homo, si te desideras provehi, totis nisi-
bus satage veræ humilitatis dejectione prosterni; si
exaltari cupis in Christo, dejicere prius in temetipso,
deprimere superbiam carnis, et ad altitudinem te
subleva Creatoris, colibe quidquid tumidum surgit
in te, et mox erigeris valde eminus ultra te. Et
certe altus est Deus, imo altissimus. Sed si te in
tantum tetenderis ut etiam rumpas, hoc tamen pa-
cto ad ejus celsitudinem non aspiras; imo quo te
propius accendere æstimas, eo ad inferiora propul-
satus elongas: Audi quid Psalmista dicat: « Excel- C
sus Dominus humilia respicit, et alta a longe co-
gnoscit (*Psal. cxxxvii*). » Attende etiam qualiter
huic sententiæ Veritas ipsa concordat: « Omnis,
inquit, qui se exultat, humiliabitur; et qui se humili-
at, exaltabitur (*Luc. xviii*). »

Hinc est, quod beatus iste et egregius pontifex,
cujus hodie gloriosa solemnia frequentare gaude-
mus, et in hac vita sedem meruit episcopalem sus-
cipere, et post felicem obitum regni cœlestis atria
penetrare. Sed, ut virtus humilitatis ejus clarius
innotescat, aliquid ex ipsa gestorum illius historia
nobis prælibare non pigeat. Legitur enim quia qua-
dam die, dum lanisterii esset occupatus officio, ait
ad conjugem: Vadam, et videbo visionem mirabi-
lem, videlicet quomodo columba de cœlo veniat, et D
super electi caput solito more considere. Conjux
vero ejus cœpit eum subsannare et increpare, di-
cens: Sed hic labora, noli otiosus stare. Sive enim
ieris, sive non ieris, te pontificem populus non or-
dinabit. Et ille: Sine me, inquit, ut vadam. Tunc
illa mentiri se putans, sed ignoranter vera denun-
tians, ait: Vade, quia qua hora ieris, statim ponti-
fex ordinaberis. Et paulo post subditur: quia pro
deformitate squalidi vestimenti, quo erat indutus,
abscondit se post januam ipsius loci, ubi erant om-
nes orantes; et expleta oratione, statim venit columba
et requievit super caput ejus post januam latitantis.

Audistis, fratres charissimi, vitam hominis rebus

inopem, virtutum divitiis locupletem. Audistis ho-
minem apud homines in humili loco positum, apud
Deum vero in arduæ sublimitatis arce subnixum.
Audistis virum pannosis quidem vestibis scœdum,
sed præclara morum honestate conspicuum. Ubi
sunt illi qui dicunt: Nos Dei præcepta servare non
possumus, quia terrenam substantiam ad usus ne-
cessarios non habemus? Ubi sunt, inquam, qui dum
hominibus se excusare nituntur, Deo se multo de-
terius inexcusabiles reddunt? Accedant et ex B.
Severi magisterio veris abundare divitiis discant,
ne, dum rebus sunt vacui, sint vitiis pleni et pau-
pertatis caminus si non vitiorum rubiginem purgat,
vitosum metallum ad inanis scorix fuliginem ver-
tat. Ecce enim beatissimus iste vir sub paupertatis
sux onere positus et divinæ legis præcepta suffi-
cienter implevit; et, quia aliud non habebat, seme-
t ipsum in ara sanctæ simplicitatis, velut magnam
aliquam columbam, opulentissimum Deo sacrificium
obtulit; et, quia in moribus columba fuit, columbæ
munus accipere meruit. Egestatis quippe angusta-
tus inopia, non ad obsequendum cujuslibet domum
potentis intravit, non adulari divitibus, **19** ut mos
est pauperum, studuit, non ambitiosa negotiatione
augere pecunias anhelavit, non periculosæ militiæ
quæ sine peccato bajulari non potest stipendium
concupivit, sed muliebri contentus officio, simpli-
cem victum manu et arte quærebat, et, secundum
Psalmistæ vocem, labores manuum suarum innocens
manducabat (*Psal. cxxvii*). Qui idcirco hujusmodi
artem elegisse præ cæteris non immerito creditur,
ut inter uxorem et virum major mutuæ charitatis
ocasio præberetur, ne, si esset inter eos inæquali-
tas officiorum, subriperet (subreperet) aliquando
etiam diversitas animorum, et ex artis exercendæ
distantia oriretur forsitan in domestica pace scissu-
ra, sed dum uni operi utriusque exhiberetur indu-
stria, vere esset in utroque, sicut de primitiva Ec-
clesia legitur: « Cor unum, et anima una (*Act. iv*). »
Hinc est etiam, quod dum illa beatissimum virum
objurgaret, irrideret, verbis mordacibus increparet,
ille mitis ac placidus non in iram prorupit, non con-
tumeliosa verba respondit, non ad ulciscendum se in
uxorem jus debitæ potestatis exercuit. Servans illud
Apostoli: « Viri, diligite uxores vestras, et nolite
amari esse ad illas (*Col. iii*); » et quia idem dicit
Apostolus: « Vir non habet potestatem corporis
sui, sed mulier (*I Cor. vii*); » donec ab ea licentiam
sux petitionis extorsit, ire ex propria voluntate ad
miraculum non præsumpsit.

Pensate, fratres mei, quando iste in quemlibet
virum esse contumax potuit, qui et subjectæ mu-
lieri tam humiliter obedivit? quando adversantibus
inimicis malum pro malo reddidit, qui et suæ ux-
oris injurias tam æquanimitè toleravit? Aut quando
vir iste contumelias proximo præsumpsit inferre,
qui et illatam sibi, cum utique potuisset, noluit vin-
dicare? « Beatus siquidem vir, qui potuit transgredi,
et non est transgressus, facere mala, et non fecit; ideo

stabilita sunt bona illius in Domino (*Eccli. xxxi.*)

Sed quid est hoc, fratres mei, quod omnipotens Deus electos suos, quos tam charos sibi in æternum conspicit, tam vehementer quasi despiciens affligit? Et undique in hoc sæculo adversitatum verberibus cingit, quos ante sæcula ad ineffabile gaudium supernæ felicitatis elegit? Nisi hoc quod pietati fidelium patet, quoniam idcirco sic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis? Et foris usque ad despecta dejicit, quia intus usque ad incomprehensibiliaperducit. Hinc ergo, hinc unusquisque colligat quid illi sunt passuri quos reprobat, si hic tanta severitate cruciat quos amat. Ecce enim beatus Severus rebus necessariis destituitur, deformis indumenti squalore scædatur, vilis lanisterii labore conficitur, et quod omnibus est intolerabilius, subsannantis uxoris derisionibus perurgetur. Antiquus enim hostis, quem non de paupertatis inopia, non de assidui laboris afflictione, non de inhonestarum vestium deformitate provocare ad impatientiam potuit, ad irrogandam verborum contumeliam mentem uxoris accendit, et ejus linguam ad injuriam mordacis objurgationis exacuit; cor mulieris consuetis suæ suggestionis aculeis incitat, et linguam ejus in audaciam male liberæ præsumptionis effrenat, quatenus virilis animus, qui ad impatientiam ex mundi adversitate non flectitur, saltem ex uxoris injuria ad iracundiam provocetur, **20** et munitissimum Christi vallum, quod circumfusa hostium multitudo non penetrat, exorta intrinsecus seditio civilis aperiat; quod obsidentis exercitus impacti arietes diruere nequeunt, domestica scissura præbente aditum capiatur. In alto quippe vir sanctus mentis ædificium fixerat, et idcirco illuc irrumperæ hostiles impetus non valebant. Quæritur ergo ab adversario, quia hæc excelsa munitio inexpugnabilis cernitur, quibus ad eam gradibus ascendatur. Vicina est autem vero mulier atque subjuncta. Cor igitur mulieris tenuit, et quasi scalam, qua ad cor viri ascendere potuisset, invenit. Occupavit animum conjugis scala mariti; sed nihil hac arte prævaluit, quia vir fortis patientiæ scutum verborum telis opposuit, et ea pro nihilo deputans, velut audiens non audivit. Dignum nempe erat ut mulieris verba virilis animus non admitteret, cum profecto de ipso primo lapsu humani generis nosset quod docere mulier recta nesciret. Unde bene etiam per Paulum dicitur: « Docere autem mulierem non permitto (*I Tim. i.*) » Quia nimirum aliquando cum docuit, a sapientiæ tramitæ deviavit. Antiquus itaque hostis ab Adam in officina lanisterii perdidit qui Adam in paradiso superavit (*Gen. i.*); atque adjutricem suam mulierem, dum ad contumeliam amaræ correptionis ascendit, ad exemplum potius descendæ patientiæ nesciens destinavit; et dum illam perversa quæ doceret edocuit, ad scholam rectitudinis misit; et quæ excitata fuerat ut perderet, erudita est ne periret. Sic, sic a nostris viris fortibus hostis percutitur, ut sua ei tela rapiantur.

Unde se exaggerare æstimat dolorem vulnerum, inde eis contra semetipsum suggerit arma virtutum. Ex verbis autem male corripientis uxoris, dilectissimi fratres, solerter debemus inspicere quod antiquus adversarius non solum per semetipsum, sed per eos etiam qui nobis adhærent, statum satagit nostræ mentis inclinare. Cum enim cor nostrum lubricus serpens sua persuasione non subruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium rept. Hinc enim scriptum est: « A filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende (*Eccli. xxxii.*) » Hinc per prophetam dicitur: « Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam (*Jer. ix.*) » Hinc rursum scriptum est: « Inimici hominis domestici ejus (*Mich. vii; Matth. x.*) » Improbis namque adversarius cum a honorum cordibus repelli se conspicit, eos, qui ab illis familiariter diliguntur, exquirat, et eos sæpe ad inferendam injuriam concitat, quatenus sancti viri dum eorum, a quibus maxime venerari debuerant, perversitate lacerantur, eorum mens præclivius ad iracundiam provocetur. Sed ecce iniquus hostis ubi, que frangitur, ubique superatur: Bellatoribus enim Christi per cuncta jam tentationum argumenta succubuit, qui illud suum familiare solatium etiam de muliere frustratus amisit. Sic enim et beatus Job postquam cuncta quæ possederat abstulisset, postquam ipsum ejus corpus gravi ulcere vulnerasset, quia vulneribus carnis ad mentis vulnus pervenire non valuit, etiam conjunctæ mulieris linguam quæsit, et quia aperto certamine superari se doluit, de ore conjugis jaculum quasi de insidiis intorsit. Dixit enim illa: « Adhuc permanes in simplicitate **21** tua? Benedic Deo, et morere (*Job ii.*) » Sic et beatus Tobias postquam ad nimiam paupertatis ærumnam, Deo disponente, devenit, postquam oculorum lumen amisit, quia illum malignus spiritus vidit corporeo lumine non videntem, divino autem splendore interius coruscantem, foris rebus vacuum, intrinsecus Deo plenum, ad solita arma cucurrit et uxoris linguam ad inferendum vehementissimæ objurgationis opprobrium concitavit. Quæ dixit: « Vere vana facta est spes tua, eleemosynæ tuæ modo apparuerunt (*Tob. ii.*) » Et sicut istæ perversæ conjugii nihil respondit, sed injecto sibi diabolicæ suggestionis telo, mox ad orationis arma, Scriptura teste, cucurrit (*Tob. iv.*), sic et beatissimus vir Severus respondere ad uxoris verba contempsit; ad accipiendum vero S. Spiritus donum, eodem suggerente spiritu, nesciens properavit. Si autem divinæ justitiæ ordinem subtili meditatione perpendimus, non sine causa sanctos viros uxorum afflictos molestia reperimus. Quia enim vir uxori male consentiendo Creatoris sui præcepta contempserat, jam dignum est ut a viro mulier dissentiendo duris eum verborum contumeliis vehementer affligat. Quo enim mulieri male obediens paruit, eo Conditori suo inobediens fuit. Scriptum quippe est: « Tulit mulier de fructu et comedit, deditque viro suo qui comedit; et aperti sunt oculi amborum (*Genes. iii.*) » Ex ea igitur ab

Auctore feriendus erat, quam errans Auctori prae-
posuerat, ut unde homo culpam non timuit superbus
admittere, inde poenam corrigendus inveniret. Et
tanto citius respiceret ad illum quem superbiendo
contempsit, quanto amaritudinis plenam esse con-
spiceret cui delectabiliter obedivit.

Verumtamen non idcirco ista dicimus, ut beati
viri uxorem periisse cum reprobis mulieribus asse-
ramus. Si enim ab electorum sorte exclusam esse
cognosceret, nequaquam vir sancto repletus Spiritu
unum cum ea sepulcrum habere voluisset. Commu-
nis igitur sepultura corporum indicat quod beatorum
conjugum animas meritorum varietas non discernat;
et dum vir uxori in morte se libenter associat, con-
stat utique quia in illa vita utriusque inter se merita
non elongat. Credi quippe non immerito potest, quia
postquam mulier beatissimum virum divinitus ele-
ctum ad pontificale fastigium contra suam opinio-
nem vidit, mox maculam sui reatus agnovit, confusa
erubuit, poenitentiam egit, et sic de caetero studio-
sius se in virtutibus sanctae conversationis exercuit.
Unde etiam de illa scriptum est quia postquam bea-
tissimus vir episcopus factus est, admirans congra-
tulabatur ei.

Vos autem, dilectissimi fratres mei, qui ad au-
dienda tanti viri praeconia, Deo vos inspirante, dili-
genter intenditis, patientiam laudatis, humilitatem
extollitis, tantarum virtutum insignia in usus vestros
assumite, et quod illum fuisse libenter auditis, ipsi
etiam fieri per Dei gratiam studiose curate. Eritis
namque quod est, si contenditis et ipsi esse quod
fuit. In hujus igitur peregrinationis itinere nulla vos
prosperitatis suadela decipiat, nulla irruens adver-
sitas frangat, non mentem vestram paupertatis ino-
pia deprimat, non spes abundantiae temporalis
extollat, non illata ex ore proximi contumelia ad
iracundiam provocet, non ad ulciscendum vos liber-
tas permissae in quemlibet potestatis instiget, quate-
nus qui nunc imitanda B. Severi vestigia tenetis in
vita, cum illo postmodum de aeternae felicitatis prae-
mio gaudere valeatis in patria, auxiliante Domino
nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto
vivit et gloriatur [regnat] per infinita saecula sae-
culorum. Amen.

SERMO V.

II. DE SANCTO SEVERO EPISCOPO RAVENNATE ET CON-
FESSORE. (I FEBR.)

Audistis, fratres charissimi, ex B. Severi, dum
legeretur, historia, qualiter illum Deus de lanificii
ergodoebio sustulit, quam mirabiliter illum non so-
lum praeter opinionem omnium civium, sed etiam sui,
ad arcem pontificatus elegit. Audistis paupereculum
hominem a Deo mundi divitibus auferri. Audistis de-
jectum [abjectum] et humilem supra potentatus
nobilitatem cum gloria sublimari. Audistis Spiritum
sanctum sapientes saeculi contemnentem, simplicem
hominem eligentem, ornatos vestibus transvolantem,
in pannosum et squalidum, quasi in amicum fami-
liarem et olim sibi notissimum descendantem.

A Libet autem, dilectissimi, ad illud pulchrum spe-
ctaculum totos interiorum luminum radios diligen-
ter expandere, et omnipotens Deus quam diverso
modo ab hominibus judicet, in quantum mihi possi-
bile est, studiose pensare. Conveniunt universi cives
ad oratorium, descendit Spiritus sanctus in columbae
specie super populum congregatum. Multa inferius
corda, unus desuper inspector. Praestolantur isti ma-
gnum aliquem ex divitibus eligi; considerat ille quis
ex omnibus maxime valeat dives virtutibus inveniri.
Isti apud se praeferrunt eruditam linguam, luculen-
tum sermonem; ille autem animum simplicem et
cordis eligit puritatem. Hinc populus visu plebeios
praeterit, ad primates vero, quis eorum maxime eli-
gatur, attendit; inde autem « excelsus Dominus hu-
milia respicit, et alta a longe cognoscit » (*Psal.*
cxxxvii). » Hinc multi sibimetipsis, illud sacrae di-
gnitatis culmen exoptant, et garrulo silentio intra
conscientiam clamant: O si columba veniat super
me, o si Deus eligat me! Putas ego ero electus? Pu-
tas mihi dabitur episcopatus? Inde autem ille scru-
tatur renes et corda (*I Par.* *xxviii*; *Psal.* *vii*), « qui
finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia
opera eorum » (*Psal.* *xxxii*). » Et quidem aderant
ibi multi, utpote in egregia civitate, alii quidem fre-
mentium equorum glomeratis gressibus incedere
soliti, alii claris natalium titulis insigniti, alii pre-
tiosarum vestium nitore conspicui, alii crebris obse-
quentium militum cuneis constipati, alii omnibus
his mundi muneribus multipliciter praediti, alii qui-
busdam pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens
Deus, qui corda omnium subtiliter intendebat, quod
olim per prophetam dixerat, sine aliquo vocis stre-
pitu iterum repetebat: « Super quem, inquit, re-
quiescet Spiritus meus, nisi super humilem, et quie-
tum, et timentem sermones **23** meos? » (*Isa.* *lxvi*.)
Videbat populus in aperto loco columbam caelitus
expectantem. Aspiciebat illa Severum paupereculum
post januam latitantem. Qui enim se hominibus abs-
condebatur, divinae majestatis intuitum declinare non
poterat. Quid est hoc, S. Severe? tam pauper, tam
dives? tam humilis, tam sublimis? tam pannosus,
tam gloriosus? apud judicia humana dejectus, ex
divina providentia invisibiliter sublimatus? Cur te
abscondere niteris, qui ad hoc proveheris ut ad vir-
tutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vul-
tus hominum erubescis, qui divinae majestatis con-
spectui praee omnibus placuisti? Videlicet idcirco
absconderis, ut videas, et non videaris; videas sci-
licet columbam pro admiratione; non videaris autem
pro vestium foeditate. Age jam manifesta te in publi-
cum, procede in medium, et Christianae familiae su-
scipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, u
in summi regis fulgeat ornamento. Non lateat ulte-
rius lucerna sub modio, sed super candelabrum po-
sita, omnes, qui in domo sunt, splendoris sui luce
perfundat (*Math.* *v*). Pasce igitur Dominicum gre-
gem, et super ovile Christi curam exhibe pastorem.
Tibi Christus Ecclesiam suam committere jam decre-

vit, quam næstimabili sui sanguinis pretio comparavit. Suscipe egregiæ administrationis officium, ut de commissi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expavescas ignorantiam litterarum, non dubites de incompositorum enormitate sermonum, quia ille qui promovet te, sine legendi labore instruet te; qui tibi doctrinæ committit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippe est verbum, quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc verbum tibi, tuisque [f., tuique] similibus per semetipsum dicit: « Cum steteritis ante reges, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini (*Matth. x.*) » Et iterum: « Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Ibid.*) »

Quid plura? Tandem venit columba, et mirantibus eunctis dilectum sibi caput invisit. Et certe jam olim in ejus pectore invisibiliter erat, in cuius nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid jam fugitivus Dei faceret? Quo se verteret? Quod sibi latibulum tutius inveniret? A conspectu omnium fugit, valvas opposuit, ad videndum sibi solas postium rimulas dereliquit. Sed qui humanos aspectus avertere potuit, columbini acumen intuitus non evasit. Videt se deprehensum; conqueritur intra se nihil sibi profuisse confugium. Verumtamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertio igitur ad se volitantem agitatibus manibus repulit, et sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

O novum, et inauditum promotionis ordinem! o admirabilem egregii pontificis dignitatem! Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi patenter illum in Patris, et Filii, et Spiritus sancti nomine consecrare? Et quid aliud fuit eandem columbam a se exturbando, manibus tangere, nisi ecclesiasticæ institutionis ordine, in ipsis **24** manibus oleum sanctæ unctionis accipere? Nam quod columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manus impositionis implevit. Quod autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritus unctione signavit.

Jam vero illud quantæ gratiæ, quantæque est excellentiæ, Spiritum sanctum in illa figura suscipere, in qua constat super ipsum Dominum nostrum, Mediatorem videlicet Dei et hominum, descendisse? (*Matth. iii.*) Et certe quocunque modo Spiritum sanctum quis accipiat, magni admodum meriti est; in illa autem figura, in qua et ipse unigenitus Patris Filius, accipere Spiritum sanctum, summæ est sanctitatis indicium. Super ipsos namque apostolos Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit (*Act. ii.*); super beatum vero Severum non in ignis imagine, non in linguarum diversitate; sed, sicut super baptizatum Dominum, in columbæ visus est specie (*Matth. iii.*); ut profecto ostenderet quia sicut columba simplex est animal atque ab amaritudine fellis alienum, ita et

A beatissimus vir omni carebat livoris amaritudine, et in sancta vivebat simplicis animi puritate. Ecce liquido manifestatur quod per apostolorum principem dicitur: « Quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet illum, et operatur justitiam, acceptus est illi (*Act. x.*) » Illud etiam nunc in electione beatissimi hujus viri per semetipsam divina providentia custodivit quod olim nos observare per B. Jacobum monuit. Ait enim inter cætera: « Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ (*Jac. ii.*) » Deinde subjungit: « Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida: introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic, vel sede sub scabello pedum meorum; nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum? » (*Ibid.*) Nam si hoc beatus apostolus de quotidianis consessibus loquitur, quis non de acceptione personarum in culpam sæpissime labitur, nisi cum apud semetipsum forsitan ita judicat, ut ille, cui honorem exhibet, tanto ei melior, quanto et ditior videatur? Sed hæc apostolica sententia tunc rectius intelligitur, si illa sedendi ac standi distantia ad honores ecclesiasticos referatur. Non enim leve crimen esse putandum est quemlibet divitem ad ecclesiastici regiminis culmen evehi; pauperem vero sanctiorem et doctiorem a suscipiendi honoris dignitate repelli. Fecit itaque mirabilis in sanctis suis omnipotens Deus (*Psal. lxxvii.*), quod fieri debere per apostolum suum docuit, quando spreto divitibus magnum hunc pauperem squalidis indutum vestibibus ad episcopalem cathedram mirabiliter sublimavit. Qui suscepto pontificatus officio non magis ex ordine ecclesiasticæ dignitatis ascendit quam in arcem quoque summæ sanctitatis excrevit.

Nonnulli enim cum regiminis curam suscipiunt, ad lacerandos subditos protinus inardescunt, terrorem potestatis exhibent, et quibus prodesse debuerant, magis nocent, et quia charitatis viscera in filios non habent, domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt **25** humilitatis locum in elationem dominationis inmutant, et semetipsos quasi quidam tyranni in superbiæ cornibus exaltant et si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus sæviunt. De quibus per semetipsam Veritas dicit: « Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (*Matth. vii.*) » In vestimentis quippe ovium veniunt, quia vellus quidem innocentiae in superficie prætendunt, sed lupi rapaces sunt, quia malitiæ morsus in occulto cordis exacuunt, non attendentes illud quod Dominus discipulis suis dicit: « Ecce, inquit, ego mitto vos sicut agnos inter lupos (*Luc. x.*) » Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, ut ex ipsa sua mansuetudine iram sævientium mitiget, et peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanat. Quem et sa

quando zelus rectitudinis exigit ut erga subjectos sæviat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate, quatenus et jura disciplinæ exhibeat, et intus paterna pietate diligat quos foris quasi insequendo, [sæviendo] castigat. Mali autem pastores non sicut agni inter lupos, sed potius sicut lupi inter agnos sunt, quia, dum a subditis sibi nullum plerumque morsum læsionis excipiunt, ipsi in eos rapinæ suæ dentes crudeliter figunt.

Nonnulli vero antequam officii sacerdotalis culmen attingant, miles se et humiles in omnibus exhibent, exrescere in virtutibus student, bonis moribus pollent, et in omni se honestate sanctæ conversationis exercent, mala nulli aliquando inferunt, illata vero patienter ferunt, carnem suam assidue jejuniis et orationibus edomant, et cunctos in se vitiorum motus censura rigidæ severitatis frenant. Sed cum pastoralis custodiæ jura suscipiunt, quidquid sanctitatis habuerant, ut ita, proh dolor! dicam, concambio miseræ permutationis amittunt, omne quod pie vixerant obliviscuntur, et decurrentium more fluminum, ad ima absque ullo retentionis obstaculo devolvuntur, et velut mali remiges, cum ad alta pelagi vento impellente deveniunt, quando scilicet majori conamine opus est, in somnum se mortifera securitate resolvunt; vel potius cum gubernandæ navis clavum suscipiunt, qui prius cum cæteris strenue navigaverant, jam in magisterio positi in negligentia se torpore dejiciunt, et non solum alios non custodiunt, sed semetipsos etiam infeliciter perdunt.

Sed quid ista de reprobis pastoribus loquimur, cum et ipsi summæ sanctitatis viri suscepto curæ pastoralis officio, et si ad mala, quod absit, nullatenus prouunt, sæpe tamen ex ipsa boni perfectione, necessitate cogente aliquantulum minuuntur? Hinc est quod B. papa Greg. in prioris vitæ conversatione visibilia quæque se transcendisse gloriatur, postmodum vero curis exterioribus implicari pia lamentatione conqueritur (Greg. in præf. lib. 1 *Dialog.*). Hinc est etiam quod de B. Martino Turonensi episcopo legitur, quia major ei virtus ante episcopatum fuerat quam post episcopatum (SEVER. SULPIT., *Vita S. Martini*, lib. II, cap. 5). Quanquam procul dubio credendum sit quia sanctis prædicatoribus quidquid pro aliorum custodia de propria perfectione subtrahitur, multo largius, multoque **26** uberius in acquirendis subditorum lucris augetur.

Perpendite ergo, fratres charissimi, quam mirabilis vir fuerit beatus Severus, cui sanctitatis meritum suscepti cura regiminis addidit quod aliis excellentissimis etiam viris minuere consuevit. Nam quod aliis sæpe descensionis est causa, hoc illi provectionis probatur exstitisse materia; et inde sibi perfectionis culmen est auctum, unde et perfectissimis viris plerumque non ambigitur imminutum. Ecce enim ante commissæ prælationis officium virtutum quidem vitam duxisse cognoscitur, virtutum tamen signa nequaquam fecisse perhibetur, post ordinationem vero facta per illum miraculorum signa

A apertis vocibus clamant quantum priorem vitam merita posteriora transcendant.

Nam quam præclarum, dilectissimi fratres mei, quam stupendum fuit illud insigne miraculum, quo videlicet inter ipsa missarum solemnia subito in extasim raptus, per spiritum Mutinense oppidum petiit, defuncti fratris et coepiscopi Deo animam commendavit, corpus in sepulcro posuit, et omne funebrium exsequiarum officium per ordinem celebravit! O quam novum spectaculum quantaque admiratione dignissimum, si totum illud simul mortalis capere potuisset intuitus! Aderat siquidem congregatis fidelibus absens, aberat vero præsens. Nimirum a semetipso etiam longe positus, hic viventibus filiis commissæ pastoralis curæ reddebat debitum, illie defuncto fratri piæ humanitatis impendebat officium. Sed et quam leve, quam velox vehiculum noster episcopus habuit, qui, non dicam puncto, non momento, sed in brevissimi temporis ictu tam longa terrarum spatia transmeavit? Nescit sane currus ille viarum asperitatibus reprimi, ignorat oppositionis sufflamine retardari. Verumtamen hoc tam grande miraculum, quo ab aliquo sanctorum ostensum fuisse rarius auditur, eo ab his, qui non credunt omnia possible esse credenti, fortasse difficilius creditur.

Quid enim rarius, quid admiratione dignius quam purum spiritum corpus corporaliter sepelire? Et, ut ita dixerim, animam visibiliter animam commendare? Sed ad hoc credendum cito animum flectimus, si et alia divinæ virtutis opera studiose pensamus. Liquet profecto quia mobilioris naturæ est spiritus, quam corpus, et certe, Scriptura teste, novimus, quod propheta Habacuc ex Judæa sublevatus, repente est in Chaldæam cum prandio deportatus. Quo videlicet prandio Daniele prophetam refecit, seseque in Judæa iterum invenit (*Dan. XIV*). Si igitur tam longe Habacuc potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre, quid mirum si beatus Severus obtinuit, quatenus per spiritum iret, et defuncto fratri funeris officium exhiberet? Ut sicut ille ad deferendum prophætæ cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad commendandum Deo beatissimi hominis spiritum spiritaliter pergeret.

Jam vero illud quantæ virtutis fuit, quantæque potentia, quod illi aridus cinis olim jam defuncti cadaveris paruit, et ad vocis ejus imperium exanimata uxoris caro, ut locum filia cederet, in angustum se sepulturæ angulum coarctavit? **27** Justo quippe Dei judicio, mulier, quæ olim illum in hac vita subsannando despexerat, jam, mutata sententia, ejus præcepta humiliter observabat. Nimirum quem nentem stamina in humili ergasterio pauper-culum noverat, jam tunc in aula superni Regis quam magnus senator esset, his, qui falli non poterant, oculis attendebat. Sed et hoc incredibile quis forsitan judicat, quamvis venerabilem, et sanctissimum virum, adhuc tamen in hac corruptibili carne degentem, insensibilem potuisse pulverem suis legibus subdere, cujus animam constat ad illud jam invisibile

judicium transmigrasse? Hoc tamen etiam facile A creditur, si collata hominibus divina gratia subtiliter indagetur. Nunquid enim Petrus in ista adhuc carne non erat, qui ex ore Veritatis audiebat: « Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlis: et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis? » (*Matth. xvi.*) Cujus nunc vicem in ligando et solvendo possident quicumque locum sancti regiminis fide et moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, cœli et terræ Conditor in terram venit e cœlo; atque ut judicare caro non solum de carne, sed etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro. Quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei.

Sed cur ista de antiquis B. Severi miraculis dicimus, cum hodie non pauca prodigiorum signa in venerabili sepulturæ suæ basilica fieri frequenter audiamus? Nam, ut de cæteris sileam, illud unum quantis est præconiis dignum quantaque lætitia ad divinæ omnipotentiae gloriam referendum, quod sub ipso altaris sacratissimi sui corporis clarissima sensim emanata aqua, diversis languentium valetudinibus profutura! Nam si fides bibentium exigit, mox ut eam pectora ægrola percipiunt, protinus de infirmitate ad salutem pristinam convalescunt. Et, ut mirabilem rem fieri mirabiliter audias, non in vernalis inclementia temporis, non in autumnalis inundantiæ pluviis, non in imbriferæ algoribus hiemis, quando ex diversis saxorum molibus solet aqua tenuiter exsudare, sed in ipso fervidæ æstatis ardore eam no-
veris ex arida calce et duris lapidibus ebullire. Ut videlicet quando major incumbit necessitas ægritudinum, tunc potissimum conferat miseratio divina remedium, et humanæ infirmitati, quæ tunc ex ignei caloris gignitur vitio, medicorum more, vim curationis ex contrario objiciat elemento. Cui illud conferri miraculum satis rationabiliter potest, quod similiter Nilus Ægypti fluvius non alio, nisi æstivo tempore sese in cumulum elevat, plana quæque hinc inde per circuitum irrigat, et terrarum venas largo suæ inundationis madore fecundat. Ne igitur humana recordia divinæ virtutis opera naturæ viribus tribuat, saltem ex ipso, quo fiunt, tempore, cui jure deputentur, addiscat; et tanto alacrius ad referendas Creatori suo gratias surgat, quanto et ipsas natura-
rum vices mutatas suæ utilitatis gratia non ignorat.

Ecce enim omnipotens Deus antiqua operationis suæ miracula repetit, ecce iterum per alterum Moysen aquam de petra producit (*Exod. xvii*); Israeliticum **28** nobis sæculum renovat, quo per exteriora beneficia, utpote verum Israel, ad amorem nos suæ visionis accendat. Ecce de beatissimi confessoris sui Ecclesia alterum nobis quodammodo paradysum restituit, cujus saluberrimo fonte nostræ fragilitatis terram clementer infundit.

Agamus igitur, dilectissim., gratias Creatori nostro, qui idcirco adhuc producit aquam de petra rupis, ut per hanc etiam hauriamus aquam in gaudio

de fontibus Salvatoris (*Isa. xii*). Illam videlicet, de qua ipse in Evangelio dicit: « Qui biberit aquam quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (*Joan. iv*). » Et iterum clamat dicens: « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat, et de ventre ejus fluent aquæ vivæ (*Joan. vii*). » Quanti sunt hodie, qui si petram illam, ex qua in tempore Moysis aqua producta est, cernere potuissent, lucrum non minimum deputarent. Isti itaque nunc beati Severi ingrediantur ecclesiam, et in multis simul fieri lapidibus videant, quod in uno fuisse factum lætitia piæ devotionis exsultant. Hoc etiam superaddito quod aqua illa sitim solummodo bibentibus auferebat, ista etiam diversas languentium ægritudines curat. Illa dum biberetur, simplicis aquæ de se dabat indicium, ista dum medetur, diversorum aromatum et medicinalium specierum implet officium.

Hæc igitur tot et tam præclara miracula, fratres charissimi, ad veræ utilitatis lucra convertite, et per exteriora divini muneris beneficia, ad interiora quoque medullitus anhelate. Quid enim prodest caduca hæc et transitoria bona temporaliter ex divina benignitate percipere, si non contingat ad æterni quoque boni suscipienda præmia pervenire? Mementote quid Judæis de antiquis eorum patribus Veritas dixit: « Patres, inquit, vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt (*Joan. vi*). » Perpendite etiam quanta sit in cœlis sanctorum gloria, quibus contra naturæ suæ ordinem ipsa in terris famulantur et obediunt elementa. Quid enim sanctorum animæ sive in cœlo, sive in terra, sive etiam in abyso non possunt, qui cum ipso, qui omnibus præsidet, unum sunt? Ad illam igitur, dilectissimi, tantæ gloriæ dignitatem totis visibus tendite; ad illam quotidie sanctarum virtutum et piæ conversationis gressibus properate. Contemnenda quippe sunt vobis cuncta quæ cernitis, si ad ea vultis pertingere quæ speratis. Attestante etenim beato Paulo, non possumus hic gaudere de sæculo, et illic regnare cum Deo (*Rom. xii*). Qui iterum dicit: « Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna sunt (*II Cor. iv*). » Fluxa igitur et seductoria immundi hujus mundi blandimenta despiciate, minas ejus animi fortitudine superate, surgentia carnis incentiva [incendia] reprimites, mentes vestras, auxiliante Deo, in virtutibus dilatate, torporis et negligentiae frigus de cordibus vestris expellite, ad illud ineffabile supernæ beatitudinis gaudium flammato mentis desiderio jugiter suspirate. Nam speculator [spectator] ille, qui corda vestra ad se directa delectabiliter inspicit, libenter etiam vobis suæ societatis januam pandit Jesus Christus **29** Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

DE SANCTO ELEUCHADIO, EPISCOPO RAVENNATE ET CONFESSORE. (XIV FEBR.)

Hodierna festivitas, fratres charissimi, geminorum

sanctæ devotioni vestræ, imo nostræ gaudium cumulat, quia dum venerandi confessoris Eleuchadii solemniam celebramus, necessario mox etiam beati triumphatoris Christi Apollinaris ad memoriam præclara gesta reducimus. Quia enim, ut Salomon ait, « gloria patris est filius sapiens (*Prov. x et xv*), » sic alterius causa pendet ex altero, ut quisquis unius laudes digne retulerit, alterius etiam insigne præconium tacere non possit. Et quia Veritas dicit: « Non potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem (*Joan. v*): » sic iste beatus alumnus subsecutus est paterna vestigia, ita veræ fidei prædicando rectam tenuit lineam, sic religiose vivendo sancto præceptori consonam exhibuit clientelam, ut ei merito succederet in regimen, ejus imitator exstiterat sanctitate. Sicut enim beatus Petrus princeps apostolici senatus tres inter cæteros eminentiores cognoscitur habuisse discipulos, qui sibi postmodum in pontificatus arce per ordinem successerunt, primo videlicet Linus, deinde Cletus, tertius Clemens, ita nihilominus et beatus Apollinaris quatuor egregios discipulos habuit, post felicem martyrii sui gloriam sibi in ecclesiastico regimine succedentes, Aderitum scilicet, et beatum hunc, cui præsens sermo famulaturus est, Eleuchadium, subinde Martianum, postremo Calocerum.

Erat autem Eleuchadius iste philosophus, sicut in ipsa beati magistri narratur historia. Superata est ergo sapientia Platonis a discipulo piscatoris. Misit rete verbi in profundam salsuginem Ravennatis oceani, et magliam auratam ad fidei littus traxit. Porro ejus magister olim noverat cuncta per stagna naviculam regere, discipulum docuit cum arguta dialecticorum versutia disputare; docuit, inquam, discipulum acris ingenii et acutæ facundiæ homines simplici sermone concludere, qui ad includendos per profunda pelagi pisces vilia consueverat retia subnodare. Plane postquam navicularius pelagi clavicularius constitutus est cœli; discipuli piscatorum magistri facti sunt oratorum; et sapientia mundi victa est a simplicitate Christi, quia enim, ut ait Apostolus, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes (*I Cor. i*). Hac simplicitate Paulus, qui se judicat inter Corinthios nihil scire, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (*I Cor. ii*), superavit Dionysium Areopagitam apud Athenas. Hac simplicitate conclusit beatus Apollinaris Eleuchadium philosophum in urbe Ravenna; qui et ipse consultus de curationum peritiâ, respondit nihil se scire sine nomine Jesu. Verumtamen utrique huic prudenter simplici beatus Petrus sapientiæ testimonium perhibet: nam de Paulo ait: *Sicut charissimus frater noster Paulus secundum 30 datam sibi sapientiam scripsit vobis (II Petr. iii)*. Apollinari vero dicit: « Ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Je-
sus. »

Sed qui Deo sapientes erant mundo se velut fatuos exhibebant. Stulta siquidem mundi elegit Deus, ut

confunderet sapientes (*I Cor. i*). Atque ut magis stupeas, ipsos imperite sapientes a vano superbæ sapientiæ suæ tumore dejecit, ac deinceps in auctoritatem liberæ prædicationis erexit, ut idipsum postmodum constanter astruerent quod anxiantur ante crudeliter impugnare. Quod Moyses tunc mystice figuravit, cum arripiens vitulum aureum igne combussit, ad pulverem usque contrivit, fluctibusque conspergens Israeliticum ex eo populum propinavit (*Exod. xxxii*). Quid est enim per figuram vitulus ille conflatus, nisi corpus diaboli? Homines scilicet in omnibus perfidiæ, simul et idololatriæ errore decepti, ac sub ipso suo pestifero capite tanquam diversa membra, sacrilega conspiratione conjuncti, super quos nimirum ille nequitiae spiritus, velut auctor, præsidens insolenter erigitur, et tanquam caput per tyrannidem suo corpori dominatur? Aureus autem vitulus fuisse describitur, quia videtur idololatriæ ritus velut a sapientibus institutus. Auro quippe sapientia designatur, sicut per Salomonem dicitur: « Thesaurus desiderabilis in ore sapientis (*Prov. ii*). » Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes ante novæ gratiæ fidei dæmoniacæ culturæ fuisse probantur auctores. De quibus nimirum dicit Apostolus: « Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum et serpentium (*Rom. i*). » Per hanc itaque vesanæ sapientiæ vanitatem poetæ, philosophi, magi, siderum rimatores omniumque disciplinarum liberalium instructi peritiâ, prodigiosa dæmoniorum solebant adorare figmenta.

In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est, omnis societas gentilium idololatriæ deditorum. Moyses itaque vitulum igne combussit quia Redemptor noster, quem ille signaverat, male conspirata [*s. conspirantia*] corda gentilium flamma suæ charitatis accendit. Unde et ipse dicit: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? (*Luc. xii*) » Et Propheta: « Non est, inquit, qui se abscondat a calore ejus (*Psal. xviii*). » In mente ergo gentilium repente divinus ignis accenditur, ut in eis irrationabilis idololatriæ bestialis forma solvatur. Totum deinde corpus vituli hujus in pulverem comminuitur, quia gentilis illa societas diabolicæ conspirationis in unum arte conflata, ad adventum Christi quodam velut malleo salutiferæ correptionis extusa atque a rigoris sui duritia divini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubriter comminuitur, quæ male integra in superbæ suæ forma insensibiliter stare videbatur. Deinde in aquam spargitur, ut Israeliticus ex eo populus bibat.

Comminutus denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gentilis populus lavacro 31 salut-

feri fontis necesse est abluatur. Quem profinus A
Israelitæ bibunt, quia sancti prædicatores Evan-
gelii, qui vere Israelitæ sunt, quos ad Dominicum
corpus, quod est Ecclesia, transferunt, in sua
membra suscipiendo quasi bibendo convertunt. Quo-
rum videlicet Israelitarum primo dictum est: « Ma-
cta et manduca (Act. x); » quod tantumdem est
ac si diceretur: « Tere, et bibe. » Sic, sic ille
vitulus per ignem zeli, et aciem verbi, aquamque
baptismatis ab eis potius absorptus est quos cona-
tus est absorbere: in eos ipse transfusus est, quos
in sua, hoc est diabolica, tentaverat membra trans-
ferre.

Verumtamen quia Moyses non in hoc metam ul-
tionis fixit, ut idolum duntaxat infringeret, sed in-
super addidit ut et viginti tria millia hominum B
trucidaret, mystice docuit, nequaquam sufficere, si
ab idololatriæ cultu, vel pravitate vitæ quisque
convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus
mortificare conetur. Unde et prædicator egregius:
« Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt su-
per terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam,
concupiscentiam malam et avaritiam, quæ est idolo-
rum servitus (Col. iii). » Et notandum quia sicut
hic vitia membra nostra esse dicuntur, ita et illic
qui perempti sunt, cum interfectores suis propin-
quitate necessitudine jungebantur, sicut per Moysen
dictum est: « Hæc dicit Dominus Deus Israel:
Ponat vir gladium super femur suum; ite, et redite
de porta usque in portam per medium castrorum,
et occidat unusquisque fratrem, et amicum et proxi-
mum suum (Exod. xxxii). » Si quem ergo delectat
in arma consurgere, quisquis anhelat adversus
hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, et
illic plures inveniet adversarios obtruncandos, unde
videlicet post victoriam non homicidæ fœdum no-
men incurrat, sed gloriosus potius triumphator
appareat, unde certe non sanctuarii mereatur ex-
cludi liminibus, sed consecrans semetipsum Domino,
divinæ gratiæ benedictionibus augeatur, sicut et illis
dictum est: « Consecratis, inquit, manus vestras
hodie Domino, unusquisque in filio et fratre suo,
ut detur vobis benedictio (Ibid.). » Quod autem ii,
qui cæsi sunt, viginti tria millia fuisse referunt,
numerus trium millium peremptorum triplicem for-
mam indicat peccatorum. Omne quippe peccatum, D
aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus.
Sed quoniam illic et denarius numerus geminatur,
datur intelligi quia sicut Decalogum præceptorum
culpa carnis, simul et animæ servare contempsimus,
sic etiam utriusque vitia, virtutum armis at-
terere et mortificare debemus.

Beatus igitur Eleuchadius tunc philosophus ma-
gnus, tanquam aureus vitulus contritus est malleo
prædicationis, et transfusus est in membra corporis
Christi. Tunc doctor terrenæ sapientiæ, nunc ma-
gister effectus est ecclesiasticæ disciplinæ. Tunc
naturalium causarum rimabatur indaginem, nunc
omnium naturarum ipsum perspicue contemplatur

Et qui tunc sidera radio fortasse nota-
verat, nunc cœli machinam cum sideribus volvi
gratulabundus aspectat. Nimirum qui prius fuerat
philosophus veritatis, conversus ad Dominum præ-
dicator 32 factus est veritatis; tertius scilicet a
beato Petro apostolo in ordine discipulatus, tertius
etiam nihilominus a beato Apollinari in arce pontifi-
catus. Et personarum quidem ordo productus, sed
eadem fidei puritas, quæ ex ipso summo et originali
fonte processerat, per devexam alvei seriem decur-
rebat. Nam a Christo in Petrum, a Petro in Apol-
linarem, ab Apollinari in Eleuchadium cœlestis elo-
quii fluvius emanavit; ut illud Psalmistæ præco-
nium impleretur: « Qui emittit eloquium suum
terræ, velociter currit sermo ejus (Psal. cxlvii). »
Beati denique cultores et adutores Christi, Apolli-
naris et Eleuchadius; pater videlicet et filius,
magister atque discipulus, unius operis ministerium,
unius, ut ita loquar, agri fundum, unius susceperunt
vineæ colonatum. Ille nimirum, ut obscura silvarum
condensa succideret; iste vero ut residuos arbustorum
truncos et horrescentium veprium dumeta radicitus
extirparet. Ille, ut acuto verbi vomere dura squa-
lentis deserti rura proscinderet; iste ut nihilominus
sanctæ prædicationis sarculo tumentium vitiorum
post eum glebas effringeret et bonorum operum
frugibus novalia diligenter exculta vestiret. Ille, ut
cum Paulo plantaret; iste ut cum Apolline rigaret
(I Cor. iii). Atque ut altius repetam, ille cum Moysen
populum Domini diviso mari Rubro in deserta trans-
posuit (Exod. xiv); iste cum Josue, magistro succe-
dens, eundem populum in terram repromissionis
primus introduxit (Jos. iv). Ille docuit qualiter
Ægyptum Israel accola sperneret; iste vero qualiter
terram lactis et mellis irriguam distributis invicem
sortibus possideret. Alter nimirum colla de ferreo
jugo Pharaonis excutere, alter admonuit triumphat-
ricibus plantis devictas hostium calcare cervices.
Alter edocuit servitutis opprobrium quam celeriter
fugerent, alter autem ipsos libertatis titulos quam
cautissime custodirent.

Neque vero credendum est, fratres mei, B. Eleu-
chadium, dum adhuc viveret, martyrii caruisse
laboribus, etsi non fuerit martyrio consummatus.
Videbat nimirum gentilitatis nuper extinctæ non-
nullas adhuc superesse reliquias; dolebat in populo
sibi commisso, vel extrema superstitionis ritus vesti-
gia remansisse, atque ideo licet persequentium ma-
nus gladios non exereret, cruciabatur anima sancta
pii zeli ac paternæ compassionis incendio concremata.
Quid enim prodest, si quisquam catholice credat et
gentiliter vivat? Aut quomodo credulitas recta cum
vita concordat hæretica? Quid enim juvat, si fides
adsit apostolica, ubi conversatio ducitur Ariana?
De iis etenim, qui catholice credunt et hæretice
vivunt, conqueritur beatus Apostolus dicens: « Con-
fitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit.
i). » Cum sive credendo, sive vivendo, Deum negare
nihil sit aliud absque dubio quam perire. Quapro-

pter beatus pontifex Eleuchadius non contemnendum A pertulit in ipsa Ecclesiæ pace martyrium, quando- quidem et si non cum perfide credentibus, sed per- verse viventibus infœderabilem probatur habuisse conflictum, quanquam et in fidei doctrina desudasse eum non sine ratione colligimus, cum omnium Ravennati metropoli adjacentium diœcesium civitates et oppida, **33** nullos pene recondere martyres agnoscamus.

Unde beati Apollinaris quanta gloria, quanta sit excellentia mirari digne non possumus, cujus martyrium cum per viginti et novem annorum spatium per innumerabilia fuerit tormenta productum, tantum solus elaboravit quod alter quispiam, ubi in totis fere illis partibus pro testimonio fidei potuisset occumbere, non invenit. Si quid autem forte B superfuit, discipulorum ejus successio veneranda supplevit, inter quos nimirum beatus Eleuchadius, velut aureum sidus enituit, et, juxta nominis sui etymologiam, paterni candoris atque splendoris insignia, ut revera filius reportavit. Eleuchadius quippe Græce, Latine intelligitur *candidus*. Nec immerito. Ex eorum nempe fuerat numero, de quibus dicitur: « Candidi facti sunt Nazaræi ejus, splendorem Deo dederunt, et sicut lac coagulati sunt (*Thren. iv*). » Et Jacob de Christo ad filium: « Pulchriores sunt, inquit, oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores (*Gen. xlix*). » Oculi nempe Christi, apostoli et evangelistæ sunt, qui universo corpori sanctæ Ecclesiæ lumen sapientiæ præstiterunt, quorum doctrina, dum rigorem atque duritiam prisæ legis C emollit, quodammodo austeritatem vini veteris eorum pulchritudo præcellit, evangelica quippe præcepta mandatis Veteris Testamenti longe sunt clariora. Dentes vero sancti prædicatores sunt, qui conversos homines a pravorum societate præcidunt eosque in Christi corpus, sicut superius dictum est, quasi mandendo trajiciunt. Porro nomine lactis doctrina legis innuitur, quæ carnalem populum lactis poculo, tanquam parvulos alere videbatur, quorum nimirum lacte candidiores sunt doctores Ecclesiæ, quia fortem et solidum verbi cibum et ipsi comedunt et aliis tradunt, de quibus ad Hebræos dicit Apostolus: « Perfectorum autem est solidus cibus (*Hebr. v*). » Et bene candidi esse dicuntur doctores Ecclesiæ, quia et a pravitalis macula liberi, et conspicuæ conversationis videntur operibus clari. Quapropter cavendum est, fratres mei, ne qua nos viti- orum nigredo dedecoret, qui candidos in Christi militia duces habemus. Periculose nimirum rerum species fluctuat, ubi cum ducibus subsequentis exercitus insignia non concordant. Beati siquidem patres nostri promptos se exhibebant ad perferenda supplicia, nos autem dum a proximo lædimur, compescamus saltem animos a vindicta. Moyses nempe ad ultionis indicium descendens de monte cornutus apparuit (*Exod. xxxiv*); super Dominum autem in mansuetudinis Spiritu columba descendit (*Matth. iii*). Illi decreverunt pro Christo propria cuncta contemnere, nos autem discamus saltem quæ aliena-

sunt, non ambire. Præsenti necessitati hodierna cura sufficiat, nec diem crastinum sollicitudinis rancor anticipet.

Israeliticus sane populus, sicut sacra testatur historia, cum manna colligeret, scaturiebat vermibus atque computrescebat, si quis infideliter agens, ex eo in crastinum reservaret (*Exod. xvi*). Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis accensus, ut tanquam corpori suo alimenta provideat, terrenam sibi substantiam thesaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat, et arcana pectoris rodit. Enimvero ii sollicitudinum vermes, **34** quos avaritia generat, illos denuo vermes parant, de quibus scriptum est: « Ignis eorum non exstinguetur et vermis non morietur (*Isa. lxvi*), » ut ignem ignis cupiditatis accendat et vermis ex verme procedat. Quanquam et sic valeat non inconvenienter intelligi, quia sicut ipse Christus, qui dicit: « Ego sum vermis, et non homo (*Psal. xxi*), » pro- venit aliis in resurrectionem, ita nihilominus verbum ejus fit manna mellisque dulcedo fidelibus, infidelibus autem et prave viventibus vermis fit, non videlicet qui animam reficiens alat, sed qui conscientiam terrendo ac minitendo remordeat. Sexto autem die duplex mensura colligi jubebatur, ut ex eo in Sabbatum medietas servaretur. Porro autem sexta dies, sexta mundi ætas intelligitur, in qua nunc sumus. In hac ergo die duplum pro venturo Sabbato colligit qui pro gloriæ cœlestis intuitu, ubi perpes Sabbatum et vera est requies, verbum Dei et audit et facit. In hac duplum recondit qui et bene vivit, et aliis exemplum salutis ostendit; sive, quod expeditius est, duplicem mensuram colligit, qui tantum in bona operatione desudat, unde et hic Conditori suo ejus anima placeat, et cum eo postmodum perpétualiter vivat. Quod igitur reponebatur pro Sabbato, corrumpi non poterat, quia bona opera, quæ pro desiderio supernæ quietis fiunt, perpetuo permanebunt. Non ergo illæ sunt cumulandæ divitiæ, quas ærugo demoliatur, quas tineæ comedant, et quæ vermium scaturigine computrescant (*Luc. xii*), quarum scilicet non liberos possessores beatus Jacobus increpans: « Divitiæ, inquit, vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra a tineis comesta sunt, aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit et ardebit carnes vestras sicut ignis (*Jac. v*). » Illas igitur, fratres, divitias appetamus, quæ nos gemmis ac margaritis valeant adornare virtutem, quæ ad cœlestium nos provehant titulos dignitatum. Quas profecto divitias insinuat propheta, cum dicit: « Divitiæ salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse est thesaurus ejus (*Isa. xxxiii*). »

Has nimirum divitias beatus Eleuchadius concupivit, cum de cathedra se philosophicæ doctrinæ deposuit, cum ferulam præceptoris abjecit, cum de magisterii principatu Christi se discipulatu humiliter subdidit. Quidquid sane illic antea superfluum didicit, in hujus scholæ longe nobilioribus studiis amputavit; quidquid illic mendacii, quidquid super-

stitutionis edocuit, in ecclesiasticæ puritatis disciplina correxit. Unde per Moysen lege decernitur, ut mulieri bello captæ et in conjugium victoris electæ, corporis superfluitas abscindatur: « Quæ radet, inquit, cæsariem, et circumcidet ungues, et deponet vestem, in qua capta est, sedens in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense; et postea intrabis ad eam dormiesque cum illa, et erit uxor tua (*Deut. xxi*). » Mulieri quippe cæsariem radimus, cum rationabilis disciplinæ sensus superfluos amputamus. Ungues etiam circumcidimus, cum ab ea mortua quæque superstitionum opera desecamus. Quæ etiam vestem deponere, in qua est capta, præcipitur: ut superductam fabularum et quorumlibet figmentorum exuat superficiem ac solidam veræ rationis **35** exhibeat veritatem. Patrem vero et matrem deflet, quia liberalium auctores artium inter mortuos deputat et eos in errore periisse compatiendo deplorat. Consuetudo autem feminarum est per unumquemque mensem se sui sanguinis effusione purgare. Post mensem itaque ad hanc mulierem intrare præcipimur, ut artem cujuslibet disciplinæ omni superstitionum contagio defæcatam veluti in conjugium sortiamur, quatenus jam Israelitica facta consequenter in Israelitæ conjugium transeat et bene secunda spiritualium operum sobolem reddat.

Cui etiam non dissimile est quod idem Moyses Israelitico populo aurum et argentum cum vestibus ab Ægyptiis mutuari præcepit in quo videlicet, ut non diutius immorer, mystice aurum et argentum cum vestibus ab Ægyptiis petimus, unde Domino tabernaculum fabricemus cum mundanos poetas ac philosophos legimus, ut in divinis eloquiis luculentius proficere valeamus. Sive etiam, quod perspicacius est, aurum et argentum animæ sunt pretiosæ, quæ cum vestibus simul, id est suis corporibus, populo Dei se copulant, ut tenebrosum hoc sæculum; velut Ægyptum deserant et terram promissam perpetuæ felicitatis acquirant. Quod ergo beatus Eleuchadius mutuatus est ab Ægyptiis, profecit Israelitis, et thesaurum, quem gentilitati subripuit, sanctæ dispensator Ecclesiæ fideliter erogavit. Cujus quidem gesta non reperiuntur apicibus tradita, sed non sine causa vetustas, vel basilicam in ejus honorem construxit, vel ejus obitum annuæ solemnitatis honoribus dedicavit. Nam et nonnulla super Veteri ac Novo Testamento, sive etiam de incarnatione, vel passione Domini perhibetur exarasse volumina, quæ tamen scriptorum arbitramur oblivione deleta. Quanquam et hoc ad cumulum meritorum ejus pertinere non immerito videatur, quod tunc se fieri consensit episcopum, cum Ecclesiam egestas opprimeret, et rudis adhuc fidei noviterque plantatæ labor difficilior immineret, cum denique ad pristini ritus pullulantia germina radicitus evellenda incumberet graveque fastigium et temporalis subsidii deesset emolumentum. Licet enim Ecclesia jam tunc fuerit in fide fundata, Chri-

stiana tamen religio necdum erat vivendi moribus expolita.

Et nos itaque, fratres charissimi, hujus sancti fervoris imitemur exemplum. Nunquam timeamus illud negotium constanter ac fiducialiter aggredi, in quo nos speremus, sive pro divinis obsequiis, sive pro salute fraterna, pressuris atque adversitatibus fatigari. Fugiatur honor, gloria, divitiæ emnisque dignitas temporalis. Labor obedientiæ, paupertatis angustia, et inquietudo charitatis quæ nos exerceat appetatur. Redemptorem quippe nostrum plebs Judaica, cum esset satiata de panibus, regem voluit constituere, sed, testante Joanne, ne reperiri potuisset, aufugit in montem (*Joan. vi*). Cum autem quæreretur ad crucem, ultro se non cognoscentibus obtulit, dicens: « Quem quæritis? » Quibus utique perhibentibus: « Jesum Nazarenum » se quærere; illico respondit: « Ego sum (*Joan. xviii*). » Quid est enim quod Mediator Dei et hominum ad regnum promovendus evasit, ad mortem vero se ultroneum quæsitus ingressit, nisi ut nos admoneret **36** mundi hujus gloriam devitare, tribulationes autem pro Deo, et laborum dolorumque pressuras gratulanter expetere?

Paulus quoque cum esset Mileti, et omnes sibi met obsequentes seseque affectuosissime diligentes aspiceret, ita ut Lucas in Actus apostolici libro perhibeat, quia discedente Paulo magnus fletus factus est omnium, et procumbentes super collum ejus, osculabantur eum; ipse tamen Hierosolymam passurus tanquam epulaturus avidissime lestinabat, dicens: « Ecce, inquit, alligatus spiritu vado in Hierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quod spiritus per omnes civitates protestatur mihi, dicens: Quoniam vincula, et tribulationes me manent, sed nihil horum vereor, nec lacio animam meam pretiosiore quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium quod accepi a Domino, testificari Evangelium gratiæ Dei (*Act. xx*). » Ecce vallatus turba flentium minime flectitur, delinitus osculis, blanditus obsequiis ad sui misericordiam non movetur, sed lætus ad vincula et tormenta festinat tanquam si ad nuptiale convivium pransurus accedat.

Nos etiam, dilectissimi, imitatorum Christi sequentes exempla, fugiamus blanditias sæculi, ad adversa quælibet pro Deo perferenda lumbos mentis nostræ viriliter accingamus; et qui ad hæreditatem filiorum, quæ est in patria, tendimus, in exsilio positi, conservorum injurias æquanimiter toleremus, quatenus supernus inspector et arbiter noster considerans nos pro suæ jussionis imperio minime reluctantes, quanto nunc conspicit oppresiores in pœna, tanto postmodum remuneret feliciores in gloria, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

MARTIUS.

XX. *Homilia in Dominica Palmarum.*XX. *Sermo in vigilia S. Benedicti abbatis et confessoris.*XXI. *Homilia de eodem S. Benedicto abbate et confessore.*XXIV. *Sermo in Cæna Domini.*XXV. *Sermo in Annuntiatione B. Mariæ Virginis.*XXVII. *Sermo in resurrectione Domini.*

VII.

HOMILIA IN DOMINICA PALMARUM. (XX MART.)

« Cum appropinquasset Jesus Hierosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos de discipulis suis, dicens eis: *Ite in castellum, quod contra vos est, etc. (Matth. xxi).* »

Passurus sponte Dominus pro salute humana, B spontaneus ad locum passionis accedit. Ad hoc venit in mundum, ad hoc natus est, ut sua passione 37 nos liberaret. Scienter Hierosolymam venit, scienter magna populorum comitatus caterva pompose civitatem intravit, in qua tradendus, in qua crucifigendus erat. Hæc est Hierusalem, quæ occidit prophetas et lapidat eos qui ad eam missi sunt (*Matth. xxiii*). O infelix civitas, quam gloriosa de te dicerentur, si venientem Dominum agnovisses, si ei cognito debitam reverentiam exhibuisses. O misera, o malitiæ errore cæcata, venit ad te Salvator tuus, et non potes, nec vis cognoscere eum. Venit ipse ad salvandum; tu recedendo accedis ad perdendum eum. Ipse parat tibi ut ægroto salutem; et tu paras ei veluti furi crucem. C Cur te tanta tenebrarum caligo contexit? Cur non recollis, quod dictum est per Zachariam prophetam: « Noli timere, filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum subjugalis? » (*Zach. ix*.) Ecce tantares perditæ consilio es, times regem tuum suscipere, ne regnum terrenum amittas. Sed dum ipsum non recipis, regnum perdis, et gentem. Vis unum interficere, ne tota gens pereat (*Joan. xi*). Sed dum unum interficis, tui pereunt universi. Proinde de te bene dicendum est: « Væ genti peccatrici, ci, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Genimen es viperarum, quæ non nisi effossis maternis lateribus oriuntur (*Isa. i; Matth. iii, xxiii; Luc. iii*); » sic tu non putas evadere, nisi patris tui, qui fecit te, latus eruentes. D Crudelis partus est, et enecandus qui enecat parientem. Sed quid attinet ad propositum cæcitas Judæorum? Cæci fuerunt, duces cæcorum (*Matth. xv*), et ideo utrique, id est principes eorum et juniores, in foveam ceciderunt.

De te autem, Domine Jesu, admiratio et compassio crescit. Cur ad Judæos vadis, qui animæ tuæ insidiantur? Proditores et homicidæ quidem sunt, ne credas te ipsis, quia non te diligunt, non tui miserentur, crudeli et turpissima morte te condemnabunt. Cur tot illusiones, tot flagella, tot opprobria acceleras sustinere, spinis coronari, conspui, aceto potari, lancea perforari, mori et in sepulcro col-

A locari? In hac tua deliberatione, in hoc tuo consilio deficit spiritus meus. Compatior, Domine Jesu, super passionis tuæ angustias. Consilium Petri amici tui videtur mihi sedere, qui ait: « Absit a te, Domine, nequaquam fiet hoc (*Matth. xvi*). » Non decet filium Dei mortem gustare. Sed differt hoc consilium a tuo, qui disponis mortem subire. Quid ergo? Petri, an Jesu consilium est tenendum? servi, an domini? discipuli, an magistri? Sed non est servus major domino suo, nec discipulus doctior magistro (*Joan. xiii; Matth. x; Luc. vi*). Acquiescendum est itaque Domini et magistri consilio, qui consilio nullo eget; ne dicatur mihi cum Petro: « Vade retro, Satana, non sapis quæ Dei sunt (*Matth. xvi*). » Nesciebat enim Petrus Christum disposuisse ab initio ut mortem nostram moriendo destrueret et vitam resurgendo repararet.

Quod igitur divina sapientia disposuerat, sapienter voluit adimplere. Voluit, secundum prophetica verba, humilis et pauper sedere super asinam, et Hierusalem venire (*Zach. ix*), sicut evangelista narrat, dicens: « Cum appropinquasset Jesus Hierosolymam, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos ex discipulis suis, dicens eis: *Ite in castellum, quod contra vos 38 est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, solvite et adducite mihi (Matth. xxi).* » Castellum istud mundus est, qui contra Dominum et discipulos ejus fuit, non solum opprobriis et flagellis eos persequendo, sed etiam crudelissimam mortem inferendo. Unde Dominus: « Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus (*Joan. xv*). »

Per asinam et pullum, qui erant in castello ligati, Judæorum significatur populus et gentilis, quorum uterque peccatorum vinculis subiacebat. Asina subjugalis Judaicum populum signat jugo legis subiectum. Pullus lascivius et effrenis gentilem populum notat secundum desideria carnis ambulans. Duo discipuli missi in castellum duorum sunt Testamentorum prædicatores, gemina præditi charitate, Dei scilicet et proximi dilectione, sive Petrus et Paulus, quorum unus gentium, alter fuit apostolus Judæorum. Unde ipse Paulus: « Qui operatus est Petro, inquit, in apostolatu, operatus est et mihi inter gentes (*Galat. ii*). » Illi solverunt utrumque populum ab infidelitatis errore, et verbo prædicationis duxerunt ad fidem Jesu Christi. Dominus sedit super eos, quia ex fide sua justificavit illos, sicut scriptum est: Anima justi sedes est sapientiæ. De utriusque justificatione dixit Apostolus: « An Judæorum tantum Deus? Nonne et gentium? Imo et gentium, quoniam quidem unus Deus, qui justificat circumcisionem ex fide et præputium per fidem (*Rom. iii*). »

Possunt etiam hæc moraliter intelligi. Bethphage interpretatur *domus buccæ*, et est intellectus sacer-

dotum, per quam designatur confessio. Ad hanc Dominus venit, quia ad confitendum corda accendit. Castellum, quod est contra Dominum et ejus discipulos, est animus obstinatus, propriæ deditus voluntati. Duo discipuli ad eum missi sunt, spes et timor. Asina et pullus alligati, humilitas et simplicitas. Hujusmodi enim animus aliquando novit quid sit humilitas, quid simplicitas, et quod simpliciter et humiliter sit vivendum; sed quasi eas alligat et reponit, dum non vult eas opere exercere. Terret hunc timor, ubi a malo resipuerit, minans ei tormenta. Confortat eum spes, si pœnituerit, præmia pollicendo. Compungitur his duobus animus. Solvitur asina, et pullus, cum obviam Domino eundo Bethphage, confitetur se peccasse, et promittit se deinceps humiliter et simpliciter victurum. Et sic qui prius erat castellum diaboli, efficitur urbs fortitudinis nostræ Sion; Salvator ponitur in ea murus, et antemurale (*Isa. xxvi*). Murus humilitas est, antemurale patientia.

Egrediamur igitur, charissimi, obviam Domino Bethphage, puncti timore pœnæ et spe cœlestis vitæ firmati, confitendo peccata humiliter, et simpliciter ambulando, substralis vestibus nostræ carnalitatatis, ut in nobis dignetur sedere Dominus, et nos secum in cœlestem Hierusalem introducere. Amen.

33 SERMO VIII.

IN VIGILIA S. BENEDICTI ABBATIS ET CONFESSORIS.
(XX MART.)

Vigilias egregii confessoris, beati videlicet Benedicti, fratres charissimi, hodie colimus, necesse est ut ad celebranda solemnitate ejus insignia promptos animos præparemus. Jam itaque splendorem tantæ solemnitate mens devota concipiat, ad excubias se piæ servitutis accingat, ac flamma divini amoris solito ferventius incalescat. Scopis, juxta consuetudinem, mundatur Ecclesia, per sinceram quoque confessionem purificetur a pravæ cogitationis pulvere conscientia. Præparantur luminaria, diversæ ornamentorum species appenduntur; in pectoribus quoque nostris, divina largiente clementia, varia disponantur ornamenta virtutum: sicque pharus interioris templi quot piis studiis quasi tot coruscis lampadibus accendatur. Debemus igitur hodie beato viro, velut ægrotanti, piis visceribus compati, ut cras merito valeamus de assumptione ejus cum eo pariter gloriari. Sicut et de Redemptore nostro dicit Apostolus: « Quia si commorimur et convivemus; si compatimur, et conregnabimus (*II Tim. ii*). » Hinc rursum ait: « Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. ix*). » Quod ergo debemus capiti electorum omnium Christo, debemus et servo ejus venerabili Benedicto; nimirum, ut compatiamur ægritudinem patienti collætetur autem cœlos feliciter ascendenti. Prius namque per temporalem obitum naturæ debitum solvit; deinde comitantibus hymnidicis angelorum cœtibus ad cœlestia regna migravit.

In hac quippe die corporei languoris molestias

A pertulit, in superventura autem patriam felicitatis æternæ perenniter regnaturus intravit. In hac die moerentibus discipulis momentaneæ succubuit febri; in illa vero congratulantibus cœli virtutibus gloriæ cœlestis invectus est claritati. Corporis deposuit sarcinam, mox immortalitatis indutus est stolam (*GREG. II Dial. cap. 57*). Vili decumbens cilicio, inter paucorum discipulorum manus spiritum reddidit; sed mox per viam pallis stratam lampadibusque coruscantem ad innumerabilium angelorum lætabile consortium pervolavit. Sed quid mirum si cœlestis curiæ senator insignis post felicem obitum, angelorum petiit contubernium, quandoquidem et in carne adhuc corruptibili constitutus, eorum tam sæpe promeruit familiare colloquium? Nam, ut de cæteris sileam, unum, quod sacrum atque veridicum Gregoriani styli fugit articulum, charitati vestræ celandum esse non arbitror.

Plane cum vir Dei Benedictus in loco, qui Sublacus dicitur, constructis circumquaque monasteriis solitarius degeret, divinitus est admonitus ut loco cederet castrumque, quod Casinum dicitur, properaret. Illico vir sanctus absque cujuslibet comitis adminiculo, solus ut erat, iter arripuit et per quinquaginta fere passuum millia gradiens, locum, quo vocabatur, inavit. Sed cum per ignota loca solus viator incederet, ubicunque bivium occurrebat, duo prolinus juvenes videbantur assistere, qui sibi quo gressus dirigere debebat indicarent. Qui nimirum juvenes, qui alii sunt credendi, nisi angelici spiritus ad sancti viri custodiam deputati? Quid autem mirum si angeli, sanctorum videlicet hominum amatores, iter edocebant, ne vir sanctus erraret cum et bruta animalia ejus vestigia sequerentur, ne solus abiret? Nam tres corvi per omnem viam indiviui sibi comites fuerunt, ejus assidue vestigia prosequentes; hodieque in silva, quæ venerabili monasterio Casini montis adiacet, duo, sive, ut ferunt, tres corvi annua semper revolutione nidificant, quos ab illis antiqui temporis corvis nonnulli prodire per traducem seminis asseverant. Et revera quotidie monasterii foribus advolant, ut erocitantes, et alas ac rostra pandentes, solitam escam, velut debitum censum ex vetustæ possessionis jure deposcant. Et, ut clarius innotescat quam pervigil super beatum virum divina gratia coruscaverit, sanctus quidam vir in prædicti Casini montis tunc arce degebat, cui divina voce præceptum est ut abscederet, alique qui novus habitator accederet locum daret. Hæc plane de Marci ejusdem videlicet beati Benedicti discipuli venusto carmine jam defloravimus, quia in veneranda Gregorianæ historiæ serie minime reperimus.

Nuper etiam juxta præfatum Casini montis cœnobium, satis insigne miraculum contigit, quod non abs re fieri credimus, si ad ejus, qui mirabilis est in sanctis suis (*Psal. Lxvii*), gloriam referamus. A principio fere Maii mensis usque ad quintum diem ante Kalendas Augusti, vix aliquando pluvialis imber tenuissime saltem squalentia rura rigaverat. Cum-

que omnis tellus aresceret, et ferventius solito mundus ignei caumatis ardoribus aestuaret, die, qua prædiximus, rusticus quidam, ut uberes proventus suis novalibus provideret, postquam segetes messuit, mox stipulas, quæ remanserant, igne succendit. Repente vero flamma sæviens, tota undique versus arva corripuit, et non contenta palarum culmis, sed et silvas, et saltus et quæque fuerant obvia, globis furentibus conflagravit. Cumque ad id perventum esset, ut quælibet adjacentia monasterio jamjam pene ignis lingua prolamberet, et non jam dubius loco sancto interitus immineret, subito in aeris vastitate nubecula brevis valde et exilis apparuit, moxque paulatim in ampliora se porrigens, supra totum se undique monasterii circuitum dilatavit. Quid verba diutius protraham? O inenarrabilis supernæ virtutis potentia! o nunquam deficiens super electos suos divina custodia! Protinus sese nubes in largissima imbriferæ inundationis fluentia resolvit, adeo ut non modo voracis incendii flammam exstingueret, sed et omnem sancti loci circuitum profluentium procellarum copiosis inundationibus irrigaret. Et, ut ne quis ambigat nubem illam meritis beati Benedicti fuisse prolatam, atque ad solam sancti loci ejus processisse custodiam, cum tota cæli sphaera continua undique serenitate claresceret, sic se ad monasterii mensuram nubes illa cohibuit, ut uberim quidem sanctis ædificiis adjacentia quæque perfunderet, ad finitima vero et continua quælibet loca penitus non stillaret. Nam et hi, qui de vicinioribus locis ad protegendum monasterium undique confluebant, mirabantur se subito **41** madescere, cum eatenus fuerint non aquis, sed sudoribus tabefacti.

Quam firmam ergo fiduciam, fratres mei, in tam strenuo atque pervigili possumus habere patrono! Qui enim sævientis incendii flammam a vilium lignorum vel lapidum conflagratione prohibuit, quam valido putamus auxilio animas nostras ad imaginem Dei factas ab æstuantium vitiorum ardore defendet! Nubem movit, imbres expressit, flammam exstinxit, ædificium liberavit. Tu quoque, si incentiva libidinis in tuis visceribus æstuant, si templum tui pectoris invadere titillando quasi lambendo festinant, et his forsitan anima tua ariditate tabescens et torpida non resultat, pete lacrymarum imbrem, flagita contriti cordis salutiferam compunctionem, quæ videlicet duritiem tui saxei cordis emolliat; sicque mens arida ad proferendas segetes boni operis revirescat, ut fiat tibi, quod per prophetam Dominus loquitur: « Erit, inquit, anima tua, sicut hortus irriguus, et sicut fons, cui non deficient aquæ (Isa. LVIII). » Illud etiam, quod alibi Scriptura dicit: « Cum te consumptum putaveris, quasi lucifer orieris (Job XI). » Sic itaque, dilectissimi fratres mei, sanctorum studeamus celebrare vigilias, ut illi summæ ac continuæ solemnitati, quæ in cælestibus agitur, de omni vita nostra unas, ut ita loquar, vigilias faciamus.

In vigiliis quippe debet celebrator affligi, ut in solemnitate valeat gratulari. Nunc itaque illius ultimæ resurrectionis, veri scilicet Paschæ, vigilias colimus, si voluntates proprias frangamus, si carnis impetum refrenemus, si cogitationes pravæ a corde repellamus, crucem post Jesum, nosmetipsos affligendo, corde bajulemus, si denique studeamus offendentibus parcere, indigentibus subvenire, veritatem ore proferre, charitatem non fictam in corde servare: si non vacemus fabulis, non verbis intendamus otiosis, non terrena quælibet concupiscamus, non negotiis sæcularibus nos implicemus; si puras et quotidie Deo mundas studeamus orationes offerre, si verbum Dei toto cordis affectu jugiter delectet audire ut Christus audiatur in lingua, Christus videatur in vita, Christus in corde, Christus in voce. Enimvero quisquis hæc diligenter observat, ille veraciter æternæ festivitatis vigilias celebrat. Et qui modo cum Christo sese humiliando mortificat, cum eo simul necesse est, consumpta prorsus omni corruptione, resurgat.

Has igitur, fratres charissimi, semper vigilias celebremus; ad capessendam illius æternæ felicitatis gloriam tota spiritus intentio dirigatur, quatenus, dum hujusmodi peragendo vigilias, Jesum semper aspiciamus in cruce pendentem, eundem postmodum inter ipsa contemplari solemnia mereamur in paternæ gloriæ majestate regnantem. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IX.

42 HOMILIA AD HONOREM ET LAUDEM S. BENEDICTI BABATIS ET CONFESSORIS. (XXI MART.)

Dixit Simon Petrus ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, etc. (Matth. XIX).

In hujus patris nostri præcipua solemnitate totis esset viribus incumbendum, nisi nobilis lingua Gregorii totum ejus itinerarium sermone magifico collegisset (l. I Dial. per totum). Ita enim actus ejus, et vitam undantis eloquii claritate depinxit, ut et stylus sententiarum majestate scintillet, et sententiæ stylo reluceant clariori. Ex abundantia igitur est, post vocem tanti viri aliquid addere, in cujus comparatione nos non solum ineloquentes, sed et mutos esse non ignoramus. Hoc tamen solum dixisse sufficiat, quia solus iste militarem manum excelso Principi cæteris abundantius præsentabit, et monachorum turmis, angelorum more viventibus, cælorum adimplebit palatia. Quam igitur refulgens et splendidus miles astabit imperatorio tribunali, plenus infinitis virtutibus, agminibus innumeris comitatus, consiliarius regis, judicis amicus, unicus hostis antiqui!

De eo plane, eumque sequentibus dixit Simon Petrus ad Jesum: « Ecce nos reliquimus omnia (Matth. XIX). » Amica prorsus confabulatio Simonis ad Jesum, et sermo omni oratorio flore venusior; dignusque Simon qui cum Salvatore plenius proloquatur; Simon namque *obediens, Jesus salvator.*

Loquitur ergo obedientia cum salute, quia solis obedientibus æterna salus hæreditario jure debetur, si tamen ibi sit Petrus, id est, si obedientia non vacillet, aut titubet, sed fundata sit supra firmam petram. Et quid ait? « Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. » Solemne verbum, magna promissio, opus sanctum, dignum benedictione, relinquere omnia et sequi Christum. Hæc sunt verba voluntariæ persuasoria paupertatis, quæ monasteria genuerunt, quæ claustra monachis, anachoretis silvas copiosius replerunt. Hæc enim sunt de quibus psallit Ecclesia: « Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras (*Psal. xvi.*) » Perceptura requiem pro labore, pro paupertate divitias, pro tribulatione mercedem. Magnum revera est relinquere omnia, sed majus Christum sequi, cum multis omnia reliquisse, nec Christum secutos fuisse legamus. Hoc opus, hic labor est, hic salutis humanæ summa consistit; nec Christum possumus sequi, nisi omnia reliquamus, quia exsultat ut gigas ad currendam viam (*Psal. xviii.*), et oneratus eum sequi non potest. Nemo cum sarcinis enatat, ait ille disciplinae sæcularis orator quem linguæ nobilitas et profunditas sensus paupertatis amicum constituit. Merito relinquit omnia qui sequitur eum, qui est super omnia, quoniam sufficientia nostra ex eo est (*II Cor. iii.*), et erit Deus omnia in omnibus (*Col. iii.*).

Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, non solum facultates mundi, sed et animi quoque cupiditates: neque enim relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imo vero nihil prodest **43** sine seipso cætera reliquisse, quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini quam homo ipse. Quis enim tyrannus crudelior, quæ sævior potestas homini quam hominis ipsius voluntas? Nunquam sub ea requiescere, nunquam sedere licet, et quo amplius te ad obediendum sibi noverit fatigari, eo magis urget, instigat et onerat pietatis immemor, misericordiam nesciens. Hoc enim proprium propria voluntas habet, ut quo obediens obedientior fuerit sibi, eo amplius eum crudelioribus vinculis internectat. Sola diligitur, cum sola digna sit odio, principium iniquitatis, mortis infusio, destructio magna virtutum. « Venite ergo, qui laboratis et onerati estis, » ad onerum levatorem, et ei voce et opere respondete: « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (*Matth. xi.*) » Attende, quia olim, priusquam Verbum caro fieret, et habitaret in nobis (*Joan. i.*), sequebantur Patres antiqui temporis Deum, soli spiritui solo spiritu adhærentes. Nunc vero sequendus etiam corpore est, adeo ut, cum prædicti Patres terrenis legantur abundasse divitiis, de cætero nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet non possit esse discipulus ejus (*Luc. xiv.*), qui, cum dives esset, pro nobis factus est pauper (*II Cor. viii.*). Relinquendæ igitur sunt possessiones, et propriæ voluntates, si volumus illum sequi qui non habuit ubi caput suum reclinaret (*Luc. ix.*), et qui non venit

A facere voluntatem suam, sed ejus qui misit illum (*Joan vi.*).

Sequitur: « Quid ergo erit nobis? » Jam omnia reliquit Petrus, jam non solum sequitur, sed et diu secutus est; et nunc primum interrogat quidnam sit accepturus. Quid est, Petre? Nonne obedientiam promisisti in auris auditione, non in pacti conventionne? Sed audite jam quid loquatur Dominus Deus, et attendite spem in qua mundo fluctuante sperare debemus: « Amen dico vobis quod vos, qui reliquistis omnia et secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos judicantes (*Matth. xix.*) » Infinita prorsus dulcedo miserationum Domini circa pauperes suos; nec illos relinquit in morte, pro quibus morti seipsum exposuit et tormentis. « Vos, inquit, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos judicantes. » Quid est hoc aliud dicere, nisi consequemini quem sequimini, si tamen persequimini, sicut scriptum est: « Inquire pacem, et persequere eam? » (*Psal. xxxiii.*) Sic ergo currite ut comprehendatis (*I Cor. ix.*), nec prius residere velitis quam sedentem apprehendatis et mereamini consedere. Exsultavit ut gigas ad currendam viam (*Psal. xviii.*); toto utique tempore quo in terris visus est et cum hominibus conversatus (*Baruch. iii.*); nec resedit, donec ad eum perveniret quem ipse constituit laboris et tristitiæ finem, « tristis est, inquit, anima mea usque ad mortem (*Matth. xxvi.*) » Ergo cum sederit filius hominis in sede majestatis, qui prius stetit in ignominiosissimo supplicio crucis interrogatus contumeliis pariter et tormento, sedebitis et vos judicantes, a quibus nunc iudicium incipit, qui minime datis requiem vobis ipsis, cur et ille non iudicare, sed iudicari, nec ministrari venit, sed ministrare? (*Matth. xx.*) Illic vere sedebunt sedes in iudicio (*Psal. cxxi.*). Filius enim Dei Salvator indivisibili naturarum unitate, secundum quod Deus est, sedet **44** a dextris Dei (*Psal. cix.*); secundum quod homo, assistit nunc vultui Dei pro nobis (*Hebr. ix.*); nec erit ei sessio triumphalis, donec sit Deus omnia in omnibus, id est, corpus capiti tanta pace jungatur ut simus ei similes, etsi non pares. Adhuc enim negatur a Judæis, a gentibus subsannatur, laceratur ab hæreticis, a falsis Christianis graviter impugnatur; et tu eum putas residere quietum, nec attendere superhorum oculos, malignantium impetus, repugnantium voluntates? Sed in regeneratione sedebit cum sedentibus, cum nos in sincerissimum nitorem in utraque substantia repurgabimur, et ipse, devictis inimicis, cum amicis intrabit in gloriam, Angelos hominibus unitate sempiterna cunctans, et damna beatæ resarciens civitatis. Hoc autem totum erit in regeneratione. Beata ista regeneratio, quæ terram renovabit et cælum, terrigenas cœlicolis foederabit, et perpetuæ pacis fontem indefessa profluxione refundet.

Notandum autem quod una est generatio et duæ

regenerationes. Et in generatione quidem, quam ex radice vitiata contrahimus, corpus mortalitate, anima autem iniquitate repletur. In regeneratione vero baptismatis, ubi nos oportet nasci denuo (*Joan. III*), animæ quidem purgatur iniquitas, sed corporis mortalitas non aufertur. Necessaria est ergo alia regeneratio, sive resurrectio, in qua reperientur etiam corpora configurata corpori claritatis Christi (*Phil. III*), si tamen corda prius fuerint reformata ad mansuetudinem et humilitatem cordis ipsius Christi. Unde et beatus, qui habet partem in resurrectione prima (*Apoc. XX*), pro eo utique quoniam futurus est particeps et secundæ. In hac ergo regeneratione cum sederit filius hominis, etc.

Hoc est quod alio in loco Scriptura loquens, « pro confusione, inquit, duplici et rubore laudabunt partem suam (*Isa. LXI*). » Duo enim habet paupertas sequentium Dominum, afflictionem videlicet et vilitatem. Unde Propheta : « Vide, inquit, humilitatem meam et laborem meum (*Psal. XXIV*). » Propterea igitur in terra sua duplicia possidebunt (*Isa. LXI*), ut pro vilitate sit honor judiciariæ potestatis, pro afflictione refrigerium placidissimæ sessionis. Quando igitur sedebimus nos, quorum modo nec corpus, nec anima sedet, in quibus sedatum nihil, nihil quietum, nihil in eodem statu permanet? Quando liberabimur ab inquietudine mobilitatis hujus? Corpus enim nostrum sedere non permittitur, cum illud impediatur et præsentis sensus doloris et futura mortis anxietas, quoniam passibile est et mortale. Sed et spiritus ipse nullam habet requiem ob expectationem spei et timoris sollicitudinem. Erit autem cum anima requiescet in spe singulariter constituta (*Psal. IV*); libera quidem a sollicitudine, sed non ab expectatione. Fiet autem hoc post mortem carnis, sed ante diem iudicii. In die autem illa cum sederit filius hominis, perfecte et ex omni parte sedebimus, quia nec corpus doloris sensu turbabitur, nec anxietur timore mortis, impassibilitatis et immortalitatis duplici stola glorificatum liberique erimus, quod ad animam pertinet, ab expectatione et sollicitudine universa, nihil minus habentes, nihil deinceps periculi metuentes, in perfectissima securitate et securissima perfectione. « Sedebitis, » **45** ait Dominus, ait Veritas. Solemnis sessio, grata quies, plena sufficientia. « Filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et quæritis mendacium? » (*Psal. IV*). Gloriam enim, quæ ab invicem est, quæritis, vanam utique et mendacem, quoniam vani filii hominum, mendaces filii hominum (*Psal. LXI*), et gloriam, quæ a solo Deo est, non vultis, gloriam sine dubio manentem et veram. Miseri et miserabiles, qui pro brevi voluptate torrentem perditis voluptatis, et divinam vobis interrumpitis misericordiam, ut nunquam satiæmini ab uberibus consolationis ejus (*Psal. XXXV*).

Sed ne magnæ promissionis dulcedinem longanimis expectatio contorqueret, mentis nostræ mobilitatem sermone temperat dulciori. Novit enim ipse

figmentum nostrum (*Psal. CII*), quoniam dilationis moras pusillanimitas nostra non sustinet; ideoque benignitate sua huic quoque obviat cogitationi, et occurrit etiam ex hac parte, dicens : « Et omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratrem, aut uxorem, aut agros, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (*Matth. XIX*). » « Obstructum est certe os loquentium iniqua (*Psal. LXII*). » Jamque confundantur omnes iniqua agentes supervacue (*Psal. XXIV*). Habemus enim promissionem vitæ hujus, quæ nunc est, pariter et futuræ (*I Tim. IV*), manifestumque est præsentis temporis esse centupli promissionem ex eo nimirum quod sequitur : « Et vitam æternam possidebit. » Sed ne quis obstinatis dissimulandi locus remaneat, vado ad Evangelium secundum Marcum, ubi aperte declaratur temporis hujus esse centupli promissionem. Ait enim Dominus : « Nemo est, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me et propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum; nunc in hoc tempore domos, et fratres, » etc. (*Marc. X*). Et, ut magis miremini, nec promissionem hanc, licet hujus sit temporis, exhiberi de temporalibus æstimetis, additum est : cum persecutionibus. Quid enim in persecutione positi terrenæ substantiæ sancti martyres acceperunt, quando et ipsa quoque terra beatorum corporum data est in manus hominum impiorum? Quod ergo dicit centies tantum domos, aut fratres, etc., minime secundum carnem

intelligi posse, vel ex eo manifestum est quod centum matres accipit nemo. Jam vero, si pro communicatione possessionum et animorum affectione, quæ inter electos est, promissionem hanc volumus intelligere, aliquibus quidem, sed non omnibus poterit convenire. Nonnullos enim sanctorum terrena hac et humana consolatione novimus caruisse. In corde ergo et in homine interiori centuplum istud quæras necesse est, ut habeas nunc quidem fructum tuum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.

Qui ergo nondum centuplum acceperunt, scrutentur corda sua, et universa manuum suarum studia diligenter examinent, nec dubium quin inveniant angulum et diversorium, quod Salvator non novit. Sed vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos (*Luc. IX*). Magis autem perfectius relinquunt omnia, non quærant quæ sua sunt, nihil sibi retineant, nihil aliis. Sunt enim plerique qui, licet propriam exaltationem voluptatemque satis despiciant, propinquis tamen **46** suis quodammodo retinent quod debuerant relinquere, incongrua sollicitudine et religioni contraria pro eis utique laborantes. Quanti enim monachorum, dum parentibus suis plus justo consulunt, suas animas perdidit? Ergo relinquunt omnia, solum sequantur Christum, soli Christo placere contendunt, et beneplacito voluntatis ejus pervigili adhæreant sollicitudine, haud dubium quin experiantur illico quod relinquentibus omnia et sequentibus se Veritas pollicetur : « Centuplum,

inquit, accipiet et vitam æternam possidebit (*Matth. xix*). Illud enim in via accipitur ad solatium; illa vero ad beatitudinem in patria possidebitur in æternum. Sed quid est centupium istud, nisi consolationes, visitationesque et primitiæ spiritus, qui super mel dulcis est, nisi testimonium conscientiæ nostræ, nisi læta, et jucundissima justorum expectatio, nisi memoria abundantiae suavitatis Dei, et magna vere multitudo dulcedinis ejus, quam nec expertis, nec inperitis [inexpertus] illis verbis exprimere quisquam potest? Non pater, non mater, non domus, non ager, non cibus, aut vestis, non denique terrenum aliquid, aut corporale, sed plane his omnibus delectabilius, super hæc omnia dulcius atque jucundius est.

Cui vero sic specialiter totus evangelicæ lectionis excursus assignari potest, quemadmodum patri et magistro nostro beato Benedicto? Hic a pueritia mundum cum flore reliquit, et currentem Christum cursu rapidissimo secutus est, nec destitit, donec consequeretur. Quis inter judicantes sublimius judicabit? Quis ita centuplum in hac vita percepit? Quis vitam æternam gloriosius possidebit? Ejus igitur intercessionem suæ gratiæ largitatem ad præsentis vitæ consolationem et æternæ possessionem, nobis administrare dignetur, qui venit, ut vitam habeamus, et ut abundantius habeamus (*Joan. x*), Jesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO X.

IN COENA DOMINI. (XXIV MART.)

Hodie, fratres charissimi, dum cœnæ Dominicæ solemnia celebramus, plurima virtutum cœlestium sacramenta recolimus. Hodie namque Salvator noster, qui caput est angelorum, dum suis discipulis vestigia tersit, veræ nobis humilitatis exemplum manifeste proposuit, ut quod impendit Dominus famulis, servi non dedignentur exhibere conservis, et pulvis non deneget pulveri, quod sibi congruere tantæ visum est majestati. Ubi cum Petrus obsequium suscipere summi [tanti] Præceptoris abnueret, et ille minas repulsionis, nisi se lavari permetteret, intentaret tremefactus tandem et insistentis imperio protinus acquiescens ait: « Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput (*Joan. xiii*). » In quibus utique verbis beatus Apostolus opera nostra, simul et cogitationes, ut a Domino purificentur atque mündentur, indigere signavit. Siquidem manibus operatur, cogitationes autem ex mente, quæ caput est interioris hominis, proferuntur. **47** Vera ergo ac perfecta purgatio est, cum Deus omnipotens non solum opera nostra munda et immaculata custodit, sed etiam pravas cogitationes a cordibus nostris sancti Spiritus infusione repellit.

Hodie Salvator terreni panis ac vini speciem in sui corporis et sanguinis sacramenta convertit, suisque discipulis vitalis alimonie pabulum ministravit. Cibus enim ille vetitus, quem primus homo intumescente superbia et gula pruriente percepit,

A per universa ejus viscera vitiorum omnium ac mortalis corruptionis venena diffudit. Contra hoc igitur lethale virus antidotum a Christiano populo sumitur, per quod spiritualis morbi pestilentia salubriter evomatur. Hujus novi sacramenti virtute fermentum, illud [illico] condemnatæ vetustatis expellimus, ut de servitute ad libertatem spiritus et ad nova regenerationis azyma transeamus.

Hodie sacrum chrisma conficitur, per quod in nobis omnium cœlestium charismatum sanctificatio confirmatur [designatur]. Hoc videlicet illud esse sacrosanctum chrisma cognoscitur, quod non modo sacerdotes, reges atque prophetas unxit in Veteri Testamento, sed etiam sanctos apostolos, martyres et confessores sanctificavit in Novo. Hodie [hoc]

B etiam nos oleo divinæ virtutis iungimur, ut in spiritualis palæstræ certamine colluctantes de subactis atque convictis hostibus triumphemus. De quo nimirum oleo propheta dicit: « Computrescet jugum a facie olei (*Isai. x*). » Nam, cum per hoc divini chrismatis sacramentum libertatis nobis spiritus redditur, servitutis antiquæ jugum in putredinem necesse est redigatur. Hoc mysterium chrismatis propheta David indubitanter agnovit, cum vultus nostro in oleo exhilarandos esse cantavit (*Psal. ciii*).

Enimvero cum mundi crimina diluvio quondam expiarentur effuso (*Gen. vii*); futuri muneris columba similitudinem prætulit, cum olivæ ramo pacem terris redditam nuntiavit. Ait enim Scriptura: « Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursus di-

C misit Noe columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo (*Gen. viii*). » In emissionem ac reversionem columbæ septenarius numerus ponitur, quia septem esse procul dubio sancti Spiritus dona noscuntur. Vespertina vero hora ad arcam columba revertitur, quia Spiritus sanctus, qui in mundi principio ferebatur super aquas (*Gen. i*), jam vesperascente sæculo sanctam replevit Ecclesiam.

Ad hoc etiam divini chrismatis pertinet sacramentum, quod omnipotens Deus Moysi famulo suo mandatum dedit, ut Aaron fratrem suum aqua prius ablueret, deinde per infusionem hujus unguenti constitueret sacerdotem: « Aaron, inquit, et filios ejus unges sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras (*Exod. xxx*). » Porro autem, sicut jam abluto per diluvium mundo, cum olivæ ramo ad arcam columba revertitur, sic etiam Aaron aqua prius ablutus est, deinde chrismate perunctus, ut ad sacerdotium promoveretur. Sic etiam nunc quilibet ad regenerationis gratiam veniens prius sacri baptismatis undis immergitur, ut postmodum divini chrismatis **48** mysterio consignetur. Illud præterea oleum, quod et tabernaculum fœderis et cuncta ejus utensilia consecravit, hoc divini chrismatis sacramentum perspicue figuravit. Ait enim Dominus Moysi: « Tolles oleum de olivetis mensura hin, faciesque unctionis

oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, et unges eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti mensamque cum basibus suis, candelabrum et utensilia ejus, altaria thymiamatis et holocausti, et universam suppellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet, sanctificabisque omnia, et erunt Sancta sanctorum; qui tetigerit ea sanctificabitur (*Exod. xxx*). » Mysticum itaque chrisma, quod tunc consecrabit tabernaculum in deserto, nunc Ecclesiam in novo sanctificat testamento. Quod etiam sacramentum tunc uberius et copiosius videtur impletum, cum Redemptor noster de Jordanis undis baptizatus exiit, et apertis cælis protinus in eum Spiritus sanctus in columbæ specie manifesta visione descendit; moxque vox Patris intonans: « Hic est, inquit, Filius meus dilectus, in quo mihi complacui (*Matth. iii*). » Hunc esse perspicue comprobans, cui David olim eodem Spiritu edoctus, aiebat: « Unxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis (*Psal. xlv*). » Ex illo sane tunc Spiritu, qui nostrum quoque chrisma nunc consecrat, tantam virtutem aquarum omnium natura concepit, ut in quibuscunque fluentibus sub professione deificæ Trinitatis abluendus immergatur, plenum atque perfectum novæ regenerationis mysterium divinitus impleatur.

Hæc nostrum chrisma illud etiam oleum typice designabat, quo Dominus in tabernaculo septem lucernas impleri ac jugiter ardere præcepit. « Præcipe, inquit, filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas jugiter extra velum testimonii in tabernaculo fœderis, ponetque eas Aaron a vespere usque in mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris super candelabrum mundissimum ponetur semper in conspectu Domini (*Lev. xxiv*). » Quid autem per septem lucernas in tabernaculo, nisi septem significantur Ecclesiæ in uno populo Christiano? In quibus nimirum oleum jubetur indesinenter ardere, quia in his sincera charitas, quæ per Spiritum sanctum datur, gemini debet amoris igne fervere, et claris atque conspicuis semper operibus coruscare. Sed cum una sit procul dubio catholica, universalis Ecclesia, sicut per Salomonem dicitur: « Una est columba mea, una genitricis suæ (*Cant. vi*); » quid est, quod in sacris eloquiis septem esse referuntur Ecclesiæ, nisi quia, quæ una est per unitatem fidei, septiformis est per totidem dona Spiritus sancti? Hæc sunt enim septem illæ mulieres, quæ juxta prophetæ vaticinium accipere virum unum (*Isai. iv*). Vir autem Ecclesiæ Christus. Hoc plane sancti Spiritus oleo cuncta sacrarum Scripturarum pabula condiuntur, ut animarum nostrarum viscera saginentur. Hoc oleum vitalibus epulis eloquii cœlestis infusum sapit in faucibus animæ, cujus et stomachum recreat, et gustum percipientis obdulcat. Nam scriptum est: « Littera occidit, spiritus autem vivificat (*II Cor. iii*). » Unde sciendum est quia omnes sacrarum voluminum pa-

ginae sancti Spiritus oleo sunt condita. Quamobrem et in libro Numeri legitur: « Quia circuitat populus, et colligens manna frangebatur mola, sive terrebatur in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati (*Num. xi*).

Porro autem quasi per multa in cellario Domini dolia transitum habuimus, ut ad solum oleatum, velut olei vasculum pervenire possemus. Manna denique, quo plebs vivebat Israëlita, sacrum designabat eloquium, quo nutritur et vegetatur religio Christiana. Quod utique veraciter oleatum est, quia mystica sancti Spiritus est unctione conspersum. Notandum vero quia idem manna, quod in libro Numeri dicitur oleatum, in Exodo legitur non olei, sed mellis potius habuisse saporem: « Gustus, inquit, ejus erat quasi similis cum melle (*Exod. xvi*). » Quidnam est quod angelicus ille cibus prius dicitur mellis exhibuisse dulcedinem, et postmodum non mellis, sed olei præbuisse suavitatem, nisi quod Redemptor noster sacrarum omnium auctor et conditor Scripturarum, quem videlicet illud manna principaliter figurabat, et ante passionem, velut miel dulcedinem exhibuit miraculorum, et post ascensionem suam tanquam oleum, in discipulos suos effudit Spiritum sanctum? (*Act. i et ii*.) Nam quasi mellis videtur propinasse dulcedinem, dum signis atque virtutibus coruscavit; olei vero tunc suavitatem dedisse, cum in apostolos suos sancti Spiritus paraclæti dona diffudit. Quem videlicet ordinem Moyses congræ tenuit, cum in Deuteronomio de petra, quæ et nihilominus manna erat, typice decantavit: « Suxerunt, inquit, mel de petra et oleum de firma petra (*Deut. xxxii*). » De hoc mysticæ unctionis oleo sponsa ad sponsum dicit in Canticis: « Unguentum effusum nomen tuum (*Cant. i*). » Unguentum quidem effusum sponsi nomen asseritur, quia sicut a chrismate Christus, ita consequenter a Christo dicitur Christianus.

Quia igitur, dilectissimi, per gratiam Salvatoris nostri jam hujus chrisomatis percepimus sacramentum, quia jam regis dignitatis expressum præferimus in fronte signaculum, studeamus ita nobiliter vivere ut conversatio nostra tam divinis tanque magnificis mysteriis valeat concordare. Nos enim sumus, quibus per primum apostolorum dicitur: « Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutem annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum (*I Petr. ii*). » Et certe satis ignobile est sub vitiorum carnalium vivere servitute, qui, Deo nos adoptante, regii obtinemus generis dignitatem. Nihil turpe est ut terrenæ simus concupiscentiæ dediti, qui et Dei vocamur filii, et ad obtinendam cœlestem hereditatem per Christi gratiam meremur ascribi. Plane, quia crucifixi præceptoris nos constat esse discipulos, dignum est, ut etiam nosmetipsos huic nequam sæculo præbeamus extinctos. A portanda igitur cruce post magistrum nostrum et Dominum nulla nos negotii temporalis cura præpediat, nullus

amor terrenæ substantiæ, vel illecebræ carnalis aver-
tat. Dirigamus fidei, ac devotionis nostræ oculos per
stratam jam, nobisque propositam viam crucis, ut
per eam inoffensis gressibus incedentes, ad eum
mereamur **50** attingere, qui auctor et provocator
est ad gloriam resurrectionis. Qui cum Deo Patre
et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum.
Amen.

* SERMO XI.

DE ANNUNTIATIONE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIE.
(XXV MART.)

Exsultate, fratres, in Domino, quia de domina illa
sermo succedit, quæ singularem in cordibus nostris
sibi vindicat principatum. Hæc est, ad cuius nomen
corpus humiliter inclinatis, ejus horis reverenter
assistitis, ejus memoriam jugiter frequentatis. Hæc
est, quæ vestris affectibus suaviter indulcescit, quia
magna multitudo dulcedinis ejus. Spiritus enim
ejus super mel dulcis; in qua dulcis Dominus, cum
omni sua dulcedine supervenit. Cum enim fecerit
Deus omnia opera sua valde bona (*Gen. 1*), hoc me-
lius fecit, consecrans sibi in ea reclinatorium au-
reum, in qua sola se post tumultus angelorum et
hominum reclinaret, et requiem inveniret. Hoc est
quod natura miratur, reveretur angelus, veretur
homo, stupescit cælum, extremis terra, infernus
exhorret. In hujus utero majestas Altissimi mirabi-
liter liquefacta, sicut adipe et pinguedine replevit
terras, infudit cælos, inferna respersit. Hic exina-
nivit semetipsum (*Philip. 11*) excelsus et immensus,
mensuram bonam, et confertam et coagitatam mit-
tens in sinum nostrum (*Luc. 11*). Hic divinis manibus
unctus est oleo lætitiæ, et sicut ab altare in sum-
mum pontificem consecratus. De hoc altari ad aram
crucis ascendens proprio cruore tanquam alterius
generis oleo perfusus, jam non solum consecratus,
sed et consecrans, totum corpus machinæ mundialis
largiori ligamine copulavit. Facessat igitur mœror,
tristitia fugiat, eliminetur dolor, rancor abscedat,
ut liceat vacare et videre cum Moyse visionem hanc
grandem (*Exod. 111*), qualiter Deus in hoc ventre
concipiatur, decipiatur diabolus, recipiatur perdi-
tum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio,
sed oratio deficit, et dives cogitatio vocis paupertate
confunditur. Fervent interiora, et in undosam ebul-
liunt altitudinem, sed frigiditas linguæ cumulos
refrigerat exundantes.

Quid est, beatissima? Nunquid ita sensim tacitur-
nus obdormiam, ut ibi mutus sim, ubi omnis loqui-
tur creatura? Verumtamen non tacebo, et non
quiescam, donec egrediatur ut splendor vultus tuus,
et sermo de te conceptus, si non ut lampas, saltem
ut scintilla accendatur (*Isai. Lxii*). Movet me, fateor,
quod permittente Deo peccant rationabiles creaturæ,
et multis annorum millibus tam cœlestia quam ter-
restria incassum stare videantur, servituris istis, illis
dirutis. Sicut illa magna civitas civium suorum nume-
rositate fraudata, et a stellantibus palatiis multiplex
habitantium multitudo propellitur; obscurantur stel-

larii [*f.*, stellarum] ignes, solem loquor, lunam et
stellas, et multa sibi detracta luminis claritate
multantur; terra maledicitur, cōdemnatur hominum
successio, et omnis creatura, juxta Apostolum,
ingemiscit; et parturit (*Rom. 111*). Tacet Deus
omnipotens, et ordinans ejus **51** omnipotentia tan-
tam dissimulat confusionem. Tandem nascitur Ma-
ria, et ad nobiles annos egrediens speciem induit
speciosam, quæ ipsum alliciat Deum, et divinitatis
oculos in se convertat. Vide quid inde dicat ille non
minimus explorator secretorum Dei: « Audi, filia,
et vide; et inclina aurem tuam, et obliviscere popu-
lum tuum, et domum patris tui. Et concupivit rex
decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus
tuus (*Psal. XLIV*). » Germinat igitur virga Jesse de
B tortuosa radice generis humani, et de patriarcharum
arbore in altitudinem et rectitudinem erumpens,
omnem ignorat nodositatem, filiorum [*f.*, foliorum]
tenebras nescit, fructuosa [*f.*, infructuosa] quæque
non habet. Videt et ardet ille vehemens amator, et
totum epithalamium in laudibus ejus decantat, ubi
manifeste sponsus inducitur spirans amorem since-
rissimum, nec ultra valens dissimulare quod patitur.
Evocatur statim cœlestis ille conventus, et juxta
prophetam inquit Deus consilium, cogit concilium
(*Isai. xvi*), facit sermonem cum angelis de restaura-
tione eorum, de redemptione hominum, de elemen-
torum renovatione, ac illis stupentibus et mirantibus
præ gaudio, de modo redemptionis. Et statim de
thesauro divinitatis Mariæ nomen evolvitur, et per
C ipsam, et in ipsa, et de ipsa, et cum ipsa totum hoc
faciendum decernitur, ut sicut sine illo nihil factum,
ita sine illa nihil reffectum sit. Traditur epistola Ga-
brieli, in qua salutatio Virginis, incarnatio Re-
demptoris, modus redemptionis, plenitudo gratiæ,
gloriæ magnitudo, multitudo lætitiæ continetur.

Missus est ergo angelus Gabriel a Deo ad Virgi-
nem, quæ, postquam ei locutus est, sensit Deum
suis illapsum visceribus, majestatemque illius vir-
ginalis ventris brevitate conclusam (*Luc. 1*). O venter
diffusior cælis, terris amplior, capacior elementis,
qui totum claudit omnia concludentem, in quo Deus
gloriæ reclinator. Denique et archangelus ait: « Ave,
gratia plena, Dominus tecum (*Ibid.*): » quia a Deo
electam et præelectam, totam eam rapturus erat sibi
D Spiritus sanctus et cœlestibus insigniturus ornamen-
tis. Jam consecranda erat in locum voluptatis, de
quo fons ille debebat ascendere, qui universam ter-
ræ superficiem irrigaret (*Gen. 11*).

Satis hæc usque sparsimus verba, et volaticis ser-
monibus diversa præseminavimus; nunc insistamus
hic, si forte aliquid dignum elicere valeamus. « Flu-
vius, ait Scriptura, egrediebatur de loco voluptatis
ad irrigandam universam superficiem terræ: qui
inde dividitur in quatuor capita (*Ibid.*). » Fluvius
iste est Deus meus Jesus, qui a duobus locis vo-
luptatis egreditur, ex utero Patris, ex utero Virginis.
Unde Propheta: « Dominus Deus noster fluvius glo-
riosus, exsiliens in terram sitientem (*Isai. Lix*). »

Sed ineffabilibus differentiis longe aliter a Patre quam a matre egreditur: quia etsi temporalis natiuitas gloriosa est, multo gloriosior est æterna. Orantibus igitur vobis de utraque generatione volo aperire quod sentio, non quod aliquid exponere præsumam, cum hoc ultra omnium vires (quanto magis meas?) sit, et extremæ dementiæ sit velle fari ineffabilia, maxime hominem imperitum. Non enim oblitus sum Salomonem dicentem: « Sicut qui nimium comedit mel evomit illud; sic qui **52** scrutator est majestatis opprimetur a gloria (*Prov. xxv.*) » De utraque enim per prophetam dici puto: « Generationem ejus quis enarrabit? (*Isai. v.*) » Quia sane illa Patris ineffabilis et inaccessibilis est et nulli creaturæ pervia; hoc sensu credo Apostolum dixisse de Deo: « Qui solus habitat lucem inaccessibilem (*I Tim. i.*); » cum etiam puriores naturæ tanto reverberentur intuitu, nec possint irrumpere tantæ claritatis abyssum. Ipse etiam Filius protestatur: « Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (*Matth. xi.*) » Non sicut est, sed sicut capere potest, cui tanta dignatio revelatur. Unde et illa sublimis anima, quæ usque ad tertium cælum in divitias gloriæ rapta fuerat (*II Cor. xii.*), dicit: « Ego me non arbitror comprehendisse (*Phil. iii.*) » Verissima igitur definitio est quia illam gignentis, et geniti generationem nullus omnino penetrat intellectus. Hanc etiam de matre omni humanæ creaturæ reor inextricabilem: Nescio, utrum ab illa excellentiore natura valeat comprehendere. Quis enim comprehendat conjunctionem carnis et Verbi; qualiter Deus, et homo in unam personam convenient salvis imperturbatisque proprietatibus naturarum? Unusquisque in suo sensu abundat; ego hanc omnem sensum supergredi credo, veterum virorum vestigiis inhærens, qui super hoc sanas et inconcussas sententias reliquerunt.

Ad paternam igitur generationem recurrentes, locum voluptatis, Patrem esse censemus, cum Deus illocalis sit, sed efficientias rerum, nisi per vulgatos sermones, explicare non possumus. In ipso autem omnem voluptatem esse intelligit qui legit Apostolum dicentem: « Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia (*Rom. xi.*), » et alium ex illo duodeno apice similiter eructantem: « Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum (*Jac. i.*) » Ipse etiam Filius dicit: « Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum verum Deum (*Joan. xvii.*) » Cognitio igitur Patris, vita æterna est; et ubi vita æterna, ibi sempiterna voluptas, quia gignitur de utero Patris Deus de Deo, lumen de lumine, de Domino Dominus. Egreditur autem identitate, quia idem est, quod Pater. Idem dico, secundum substantiam, non secundum personam. Egreditur et æqualitate, quia pari omnipotentia respicit Generantem; cum omnia, quæ potest Pater, possit et Filius, sicut ipse testatur: « Omnia quæ facit Pater, facit et Filius; nec potest Filius facere quidquam, nisi quod viderit

A Patrem facientem (*Joan. v.*) » Egreditur et æternitate, quia licet generetur, non est posterior Generante, sed ambo unius antiquitatis sunt, si tamen vocabuli novitatem non exhortes. Quod licet quoquo modo significet, quæ dicuntur, longe tamen est a sententiæ majestate. Egreditur similitudine, quia similis est Patris, Patris imago, splendor gloriæ et figura substantiæ ejus (*Hebr. i.*) Egreditur alternitate, quia alius est ab illo, alius, dico, non aliud: « Ego, inquit, et Pater, unum sumus (*Joan. x.*) » Unum dixit, non unus, quia unum significat substantiæ unitatem, sumus vero personarum proprietatem. Sic igitur et longe excellentiori modo de Patre Filius egrediens inundat angelicas stationes, quia, juxta Salomonem, « fons sapientiæ Verbum **53** Dei in excelsis (*Eccli. i.*) » Citharædus puer de hoc fonte pleno ventre potaverat, cum diceret: « Apud te est fons vitæ (*Psal. xxxv.*) » quia non solum tu vitæ, sed et Filius tuus fons vitæ est. Et, ut patenter quid sentiebat, ostenderet, subjunxit: « In lumine tuo videbimus lumen (*Ibid.*) »

« Ad irrigandam universam superficiem terræ (*Gen. ii.*) » Quænam terra est in illa cælorum summitate reposita, quam non præterfluat, et irriget fluvius gloriosus? Regnum cælorum terra viventium est, de qua dicit sanctus: « Portio mea, Domine, in terra viventium (*Psal. xiv.*) » Et: « Credo videre bona Domini in terra viventium (*Psal. xxvi.*) » Et, « Placebo Domino in regione vivorum (*cxiv.*) » Irrigatio hæc indicibilis est. Inebriantur quippe angeli ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus potantur. Hic quid dicam nescio, quia plurimus stupor sensum opprimit atque mentem. Ubi sunt oratorii sermones, quos in fornace rhetorica omnis ille philosophorum conflavit chorus? Ubi sunt gigantes a sæculo nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum, languentes circa pugnas verborum? Nunquid non maxime ille gigas, Platonem loquor, ab intellectu tam purissimæ veritatis repulsus est? Nunquid non acerrimo mentis ingenio tangens, sed non attingens divinitatem Dei dicit: Unum inveni, quod cuncta operetur; et aliud, per quod cuncta efficiuntur; tertium autem invenire non potui? Recte de Spiritu sancto inscius, qui illi non erat infusus, qui sanctarum revelationum magister est, qui revelat Paulo quæ oculus non vidit, sicut idem Apostolus gloriatur: « Nobis, inquit, revelavit Deus (*I Cor. ii.*) » Per quid, Apostole? « Per Spiritum suum (*Ibid.*) » non per spiritum nostrum, quem secuti philosophi, et seducti sunt et seduxerunt. Ille noster philosophus, qui super senes, et super omnes docentes se intellexit (*Psal. cxviii.*), quid super hoc senserit, audiamus: « Rigans, inquit, montes de superioribus suis (*Psal. ciii.*) » De sublimioribus quippe angelis docet, qui non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem ipsam Dei substantiam luminibus indefessis spectant (*I Cor. xiii.*)

Sequitur: « Qui inde dividitur in quatuor capita. » In quæ quatuor capita dicamus breviter, quia gran-

dis nobis restat via. In admirationem, qua tota ob-
stupet, illa dignior creatura de Creatoris gloria et
gloriæ ratione. In puritatem, quia non in vase testeo,
vel fragilitate complexionis humanæ bibunt de tor-
rente voluptatis, sed remoto velamine, hauriunt
aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (*Isai. xii*). In
satietaem, quia et si in eum desiderant prospicere,
tamen non desiderium necessitatem, vel necessitas
miseriam inducit, sed mirabili modo, et semper
desiderant, ut semper satientur, et semper satiantur,
ut semper desiderent. In securitatem, quia de sua
stabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur,
expectantes beatam spem, et adventum gloriæ ma-
gni Dei (*Tit. ii*), quando fiet unum ovile et unus
pastor (*Joan. x*), et superna illa Hierusalem con-
summabitur in idipsum. Sic influit fluvius iste per
angelicas officinas. Sed hæc omnia fides capit, nescit
ratio, intellectus ignorat humanus. Hæc sunt fortas-
sis illa quatuor, quæ vas electionis felici quaterna-
rio in Epistola ad Hebræos dividit, dicens: « Non
accessistis **54** ad montem fumantem, sed ad mon-
tem Sion, ad Hierusalem civitatem Dei viventis, ad
multorum millium angelorum frequentiam, ad Ec-
clesiam primitivorum scriptam in coelis. »

Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egre-
diatur de Virgine, quia egressio ista dulcior et affe-
ctuosior est humanæ miseriam, quæ intuentium pectora
concutit, irrorat oculos, et beatissimis fontibus vultus
amantium superfundit. Hic locum voluptatis uterum
Mariæ intelligo, in quo cumulavit omnes delicias de-
liciarum Dominus, de cuius deliciis Spiritus sanctus
admiratorio sermone in amoris Cantico sic eructat:
« Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis af-
fluens? (*Cant. vi.*) » Nunquid in angelis voluptatem
habet Altissimus, in quibus ipse reperit pravitatem?
Nunquid in constellatione, vel scintillatione stella-
rum, quarum aliæ convertuntur in sanguinem, aliæ
cadunt de cælo, aliæ in tenebras obscurantur? Nun-
quid in aere, vel igne, vel ventis? Nequaquam, quia
« non in igne Dominus, non in commotione Domi-
nus, non in spiritu Dominus (*III Reg. xix*), » si ve-
rax est ille qui curru igneo, et equis igneis est as-
sumptus in cælum (*IV Reg. ii*). Nunquid in aquis,
ubi furens et tortuosus Leviathan immoratur, aut
in terra, quæ sub maledicto Adæ spinas emittit et
tribulos? Non est locus voluptatis, nisi uterus Vir-
ginis.

Ex hoc egreditur cum humanitate, quia vestitus
cilicio nostræ mortalitatis visibilis humanis oculis
apparuit, et de Virgine virgam, de libro autem ge-
nerationis lineam faciens, divinitatis hamum inne-
xit, quem carne operuit virginali, ut draco magnus
illectus ad carnem ferrum divini numinis subsenti-
ret. Egreditur et cum novitate, quia nunquam sic
natus est homo, sicut ipse pascitur. Primus enim
homo primo de terra formatur, secundo, mulier ex
ejus latere fabricatur, tertio Cain consuetudinario
ordine nascendi gignitur ab utroque. Solus iste de
sola virgine nascitur, et Virginis uterum novo et sin-

gulari partu divinitas humanata sigillat. Ubi nunc
Aristotelicæ subtilitatis facunda quidem, sed infe-
cunda loquacitas? Si peperit, cum viro concubuit?
Velit, nolit, vertitur in habitum privatio, nec astrin-
gitur dialecticis terminis omnium terminator, ad
cujus imperium parit natura, desuescit consuetudo.
Egreditur etiam cum claritate. Nascente quippe illo,
sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa
serenitas, et stella candidior lucidioribus radiis præ-
scintillans totam sibi cæli rapit positionem. Ambu-
lant reges in splendore ortus ejus (*Isai. lx*), quoniam
ecce reges congregati sunt, convenerunt in unum.
Ipsi videntes sic Deum et hominem nascentem, ma-
trem et Virginem parientem, admirati sunt, contur-
bati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos
B (*Psal. xlvii*) in tantorum luce miraculorum. Egre-
ditur et cum paupertate, quia pannis vilissimis in-
volutus et præsepi durissimo reclinatus (*Luc. ii*) jan-
ex tunc sanctissimis membris legem martyrii præ-
figebat. Egreditur occulte, quia subtilissimus ille
fraudum investigator ab altitudine tantæ dignationis
excluditur. Hinc est quod ambiguus altercationibus
fatigatus, nunc illum tentat, nunc tentatum Filium
appellat Altissimi, nunc instruit crucem, nunc de-
struit, mandatis per mulierem **55** consuetum sibi
organum: « Nihil tibi, et justo illi (*Matth. xxvii*). »

Sequitur: « Ad irrigandam universam superficiem
terræ. » Ad terrenam miseriam expiandam, quæ
nobis in hæreditatem primus ille peccator relique-
rat. Volo ut Apostolus hæc eum mihi, sicut et su-
perius, in quatuor capita distribuat, quia securius
ejus expositionem suscipio. « Qui factus est, inquit,
nobis sapientia, justitia, sanctificatio et redemptio
C (*I Cor. i*). » Ad nos quippe veniens, qui eramus in
carcere, primo omnium tenebras ignorantiam nostram
depulit luce sapientiam suam, deinde per justitiam,
quæ ex fide est (*Rom. x*), solvit funes peccatorum
nostrorum, sanctificans nos in suo corpore, redi-
mens in corporis passione. « Dominus enim solvi-
compeditos, Dominus illuminat cæcos (*Psal. cxlv*);
sanctificat tabernaculum suum (*Psal. xlv*); de mane
redemit inimici (*Psal. cv*). » Dividitur, et in patien-
tiam, qua peccatores sustinet; in misericordiam,
qua pœnitentes fovet; in largitatem, qua proficientes
exaltat; in fortitudinem, qua exaltatos conservat. De
D hoc secundo quaternario toto hoc adventu vestræ
fraternitati confabulatus sum, per fluminum decur-
sionem et nominum interpretationem moralia mysti-
cis internectens; utrum aliquid digne, vos videritis.
Verum non omnia possumus præsentem sermone co-
arctare, fastidium evitantes.

Ego habeo quatuor capita dulciora prioribus, quæ
fortassis vestris cordibus suavius complacebunt. Do-
minus enim noster elevatus in cruce, largissimas
sanguinis undas a quatuor sui corporis partibus
abundantius emisit. Spinis enim pungentibus san-
ctissimum caput nivea cervice reflexum, et clavis
pedes et manus, et lancea latus ejus transverberan-
tibus, pretiosus sanguis emicuit, cujus aspersione

judex transivit in patrem, iratus in mitem, in misericordiam virga, captivitas in coronam. Christus ergo fons latens, et occultus in cœlis; fons patens, et apertus in terris. Illic de utero Patris, hic egreditur de utero Virginis. Illic vivens terram irrigat viventium, hic moriens terram morientium. Illic dividitur in quaternarium admirabilem; hic in dulcem. Dulcis Dominus, dulcis domina, quia ille Deus meus misericordia mea, hæc domina mea misericordiae porta. Ducat nos mater ad Filium, filia ad Patrem, sponsa ad sponsum, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XII

DE RESURRECTIONE DOMINI. (XXVII MART.)

Super illud psal. II : *Postulavi Patrem meum, dedit mihi gentes. Alleluia.*

Si consulamus adjutorium [f., auditorium] juris peritorum, primum capituli propositi verbum sic describitur : postulare est desiderium suum, vel amici sui in jure apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. Actus iste publicus est, et est officium advocatorum, qui gloriosæ vocis confisi munimine, lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minus provident humano generi quam si clypeis **56** et thoracibus sese patriamque defendant.

In exsequendo actu isto attendere debemus qui postulet, quem, ubi, et quid postulet. Advocatus postulat judicem in jure rem suam, vel sibi postulat, actione proposita. In negotio præsentis advocatus est Christus; judex Deus Pater; et locus juris patibulum crucis; res postulata Ecclesia de gentibus; nomen actionis, petitio hæreditatis. Recte Jesum Christum dicimus advocatum. Unde Joannes : « Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Dominum Jesum Christum; ipse est propitiatio pro peccatis nostris (I Joan. II). » Advocatus iste apud Patrem desiderium suum exposuit, quando pro salute humani generis oblatum est, quia ipse voluit (Isa. LIII). Desiderium ejus est salus nostra, quam in cruce sitiens usque in finem suos legitur dilexisse (Joan. XIII). Sed et hoc desiderium amicorum fuit, quibus dixit : « Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi a Patre meo nota feci vobis (Joan. XV). » Item : « Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (Ibid.). » Convenienter Patrem postulat qui semper exauditus est. Nam et vulgo et vulgariter dicitur : *Securus vadit ad placitum qui patrem habet judicem.* De eo namque Pater dixit : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (Matth. III et XVII). » Nam cum Filius ejusdem substantiæ sit cum Patre, in natura quidem humana, quam sibi personaliter univit, postulat pro nobis, vel allegat propitium judicem, et propositi sui desiderii nobis fructum reportat. Nec incongrue Patrem dicimus, cum in persona Filii Propheta dicat : « Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me

A (Psal. XXXIV). » Et ipse Filius : « Non quæro gloriam meam; est qui quærat, et judicet (Joan. VIII). »

In plerisque sacræ Scripturæ locis ordo quidam judiciorum ab ipso Deo institui videtur et servari. Quidam vir simplex, et rectus ac timens Deum, cum expleto officio matutino egrederetur ex ecclesia, et a discipulis rogaretur : Quid audisti in ecclesia, pater? Respondit : Quatuor audivi, sex notavi. Subtilis plane responsio fuit et fidelis. Quatuor namque versiculos Psalmi decimi octavi audierat, scilicet : « Lex Domini immaculata convertens animas (Psal. CXVIII), » et tres alios, qui sequuntur, in quibus sex notantur, quæ sunt : lex, testimonium, justitia, præceptum, timor, judicia. In his partim personæ, quæ in jure sunt necessariae, partim actus eorum exprimuntur. Nam et Dominus, qui judex est, et lex, secundum quam judicatur, et officium testium sub hoc nomine, testimonium, actoris quoque et rei merita per hoc nomen, justitiæ, designantur. Nam et merita causarum partium assertionem panduntur. Sententia judicis sub hoc nomine, præceptum; accusatoris et executoris officia, duobus ultimis nominibus, quæ sunt, timor et judicia, indicantur. Quinque priora binis accedentibus innituntur, sextum quadrinis : « Lex Domini immaculata convertens animas. Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis. Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Timor **57** Domini sanctus permanens in sæculum sæculi. Judicia Domini vera justificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum, et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum (Ibid.). » Præfata sane Domini dicuntur esse. Est enim lex, quæ non est Domini, ut peccati, de qua dicit Apostolus : « Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis (Rom. VII). » Sunt et justitiæ humanæ, de quibus dicitur : « Omnes justitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ (Isai. LXIV). » Sunt et præcepta humana, quibus Petrus obediendum non esse dicit : « Obedire, inquit, oportet magis Deo quam hominibus (Act. V). » Timor quippe humanus a Domino reprobatur. Unde ait : « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (Matth. X). »

D In propositis autem versiculis omnia dicuntur esse Dei. Primum, scilicet lex bina habet accidentia, quæ sunt immaculata; convertens animas, sive de lege intelligas naturali, vel scripta, seu lege gratiæ. Unicuique enim harum trium legum, scilicet naturali, scriptæ et legi gratiæ hæc duo conveniunt. Nam immaculata debet esse et convertens animas. Naturalis lex hæc duo habebat præcepta. « Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris; et quod tibi vis fieri, alii facias (Tob. IV). » Quæ sunt non obesse, et prodesse. Et hoc quantum ad primum, scilicet immaculata; quantum ad secundum, « convertens animas. » In primo non malefica, in secundo benefica; in primo sine macula malitiæ, in secundo

convertens animas ad mansuetudinem benevolentiae. **A** Unde illud : « Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis (Psal. cxviii). » Et beatus Petrus : « Cui benefacitis, inquit, attendentes tanquam lucernae lucenti in caliginoso loco (II Petr. i). » Singulariter autem ponitur praeceptum, quamvis multa sint praecepta : quia, ut ait Gregorius (Hom. 27 in Evangel.). Praeceptum Domini et unum est, et multa sunt ; multa propter diversitatem operis ; unum in radice charitatis.

Nam cum tres naturales potentiae insint animae, scilicet, ira, ratio, concupiscentia, concupiscentia data est, ut movearis ad appetendum quae tibi licita sunt ; ita ad indignandum contra ea quae illicita sunt ; ratio data est in medium cohibens, et dirigens utrumque, ne ita ultra terminos irae moveatur, et ne concupiscentia appetat illicita. Itaque lex naturalis, quantum in se est, est immaculata. Lex quoque scripta immaculata est et convertens animas. Immaculata, id est, sine sordibus idololatriae, convertens animas ad serviendum Deo ; quod tantum filii Israel faciebant. Lex autem gratiae revera est immaculata et convertens animas. Nam et Ecclesia lege ducitur : Dicitur enim esse sine macula, et ruga (Ephes. v) ; sine macula criminis, sine ruga simulationis. Etiam lex **B** evangelica est sine errore haeresis, convertens animas simpliciter, et directe sine figmento hypocrisis. Attendite gradus istos, quia prima lex est immaculata ; secunda, magis ; tertia maxime, sic et convertens animas.

Testimonium Domini bina habet accidentia, scilicet fidele sapientiam praestans parvulis. Testimonium Domini dicitur, quaecumque in scriptis sanctis testificatur Dominus, aut promittens aut praecipiens. Continentur itaque testimonia in promissis et praecipis, quia quae promittit, solvit sive justis praemia, sive injustis tormenta. Sapientiam praestans parvulis, in quantum est praecipiens ; quia qui parvuli sunt scientia, ex praecipis Domini redduntur sapientes, ut ibi ostenditur : « A mandatis tuis intellexi. » Est itaque fidele **C** testimonium Domini in explanatione praceptorum ejus. In primo intellige **58** promissiones et comminationes ; in secundo prohibitiones. Fidele est, promittens et comminans ; sapientiam praestans parvulis, prohibens et praecipiens.

Justitiae Domini binis convertuntur accidentibus, quae sunt, rectae, laetificantes corda. Justitiae Domini, opera justorum : unde et ipsi justii appellantur. Sed dicuntur esse Domini, quia, « omne datum optimum et omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum (Jac. i). » Quid enim habes, o homo, quod non accepisti ? (I Cor. iv). Item : « Gratia Dei sum id quod sum (I Cor. xv). » Ea autem opera justitiae appellari possunt, quae fide nascuntur et dilectione consummantur. Nam sicut sine fide impossibile est quemquam placere Deo (Hebr. ii), ita et fides sine operibus mortua est (Jac. ii). Fides autem, quae per dilectionem operatur, et proficit et sufficit ad salutem. Haec sunt justitiae Domini rectae, laetificantes corda per serenam conscientiam.

Praeceptum binis gaudet accidentibus. Est enim lucidum, illuminans oculos ex sui doctrina. Sunt quippe quaedam lucida, et non illuminantia ; ut carbo sine flamma lucidus est, non tamen illuminat. Flamma sine carbone et lucet et illuminat. Praeceptum Domini lucidum est sine confusione sententiarum ; illuminat oculos ex infusione gratiarum.

« Timor Domini sanctus permanens in saeculum saeculi (Psal. cx). » Excluse humano timore, hic notatur filialis, sive castus. In hoc, quod dicitur : timor Domini sanctus, intelligitur castus ; et est initium sapientiae timor Domini. Quod autem dicitur : permanens in saeculum saeculi, filialem designat.

Judicia vero Domini suo quaternario vehuntur. Sunt vera, justificata in semetipsa, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, dulciora super mel, et favum. Judicia Domini sunt retributiones, quibus vel reprobos punit, vel justos remunerat. Ea quamvis sint saepe occulta, semper tamen vera sunt ; et justa, veritatem justii judicis sequentia. Sunt justificata in semetipsa, non sicut humana judicia, quae aliunde formantur, sicut ex allegationibus advocatorum, et ex depositionibus testium et recitationibus instrumentorum. Unde et per hoc saepe falluntur judices, et quamvis ordo judiciarius servetur, nonnunquam tamen innocens condemnatur, et nocens absolvitur. Judicia autem Dei ex **C** semetipsis justificationem accipiunt, sicut per prophetam dicitur : « Non secundum visionem oculorum judicabit, nec secundum auditum aurium arguet, sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae (Isai. xi). » Sunt autem desiderabilia, id est, desiderari dignissima super divitias et delicias. In auro et lapide pretioso intellige divitias ; in melle, et favo delicias. Divitiae autem maxime intelliguntur in pecunia et potentia.

59 Per lapidem pretiosum, quo potentes et nobiles utuntur, gloria potentiae. Porro divitiae aliae cum difficultate acquiruntur, aliae sine difficultate. In melle, quod liquidum est deliciae, et voluptates sine labore. In favo, quod mel et ceram continet simul, voluptates cum difficultate.

D Ecce quidam ludus judiciarius occurrit nobis in Scripturis Deum Patrem representans. Locus juris, in quo Advocatus noster postulat, patibulum crucis fuit. Cum enim ex officio suo advocati habeant stare, ipse non stans, sed toto corpore extenso in liguo crucis, apud Patrem pro nobis allegavit, desiderium suum et amicorum suorum exponens, et adversarii desiderio contradicens usque ad proprii sanguinis effusionem. Rem suam postulat, id est genus humanum, quod ipse creavit, cujus verum dominium habebat. Ecclesiam de gentibus converti postulavit, tanquam proprius haeres haereditatis petitionem proponens, et in possessionem de jure mitti desiderans. Petitio autem haereditatis ex ordine et regulari jure

proponitur adversus eum qui possidet pro hærede, A vel possessore. Pro hærede possidet qui dicit se hæredem esse, cum non sit; pro possessore possidet quis, cum nullo titulo potest tueri suam possessionem, qui, si requiratur quare possideat, nullam aliam causam allegat, nisi quia sic possideo. Recte autem proposuit Dominus noster adversus diabolum, qui hæreditatem Domini pro possessore possidebat malignus prædo. De quo propheta: « Væ qui prædaris, nonne ipse prædaberis? (Isai. xxxiii) »

In hac advocazione, sive postulatione Advocati nostri maxime gaudet Ecclesia die resurrectionis Dominicæ, quia Advocatus postulavit, quia postulata impetravit, quia impetrata obtinuit et possedit. Inde est quod tripliciter laudem subjungit. Introducens enim Filium loquentem ad Patrem, et dicen- B tem: « Postulavi Patrem meum; » Ecclesia respondet: « Alleluia, » id est, *Deo laudes*, quia postulasti. Item: « Dedit mihi gentes. » Et respondet Ecclesia: « Alleluia; » id est, *Deo laudes*, quia impetrasti. Item: « In hæreditatem mihi (Psal. ii). » Respondet: « Alleluia; » quia obtinuisti et possedisti.

Consociemur igitur et nos in hanc laudem universalis Ecclesiæ, ut cum electis in hæreditatem Domini intraturi, ad resurrectionem Domini pervenire valeamus perpetuo gavisuri. Quod ipse præstare alignetur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

APRILIS.

XXIII. *Sermo de S. Georgio martyre.*

XXV. *Sermo I de S. Marco evangelista.*

Sermo II de eodem.

Sermo III de eodem.

XXVIII. *Sermo I de S. Vitale martyre*

Sermo II de eodem.

60 SERMO XIII.

DE S. GEORGIO MARTYRE. (XXIII APR.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, paschalis gloriæ lætitiâ geminat, et velut pretiosa gemma aurum, cui imprimitur, decore proprii splendoris illustrat. Apte nimirum hoc potissimum tempore beato Georgio concessum est triumphare, quando, transacta hiemalis inclementia turbinis, austri fomite resoluta, læta terra alacriter parturit, et erumpentibus diversis herbarum atque arborum floribus, tanquam D adolescente, ut ita loquar, ætate pubescit. Georgius siquidem Græcæ, *terræ cultor* Latino sonat eloquio, qui nimirum, juxta sui præsagium nominis, non modo suæ mentis agrum spiritualis exercitii disciplinis excoluit, sed et sanctæ exhortationis et piæ correptionis vomere terrena multorum corda proscidit, vitiorumque vepribus erutis, secunda in eis virtutum arbusta plantavit.

Merito igitur hodie beati hujus martyris anima post cruentam furiosi principis rabiem, post carnicum feraliter sævientium immanitatem, post dilacerati corporis exquisita supplicia, post ignis, ac ferri, picis, et sulphuris iniqua tormenta, post verberum denique plagas, post carcerum tenebras,

tanquam post hibernas furentium ventorum niviumque procellas, præculum hoc divinæ meruit vocacionis audire: « Veni, inquit, columba mea, sponsa mea, formosa mea; jam hiems transiit, imber abiit, et recessit; flores apparuerunt in terra nostra; tempus putationis advenit (Cant. ii). » Plane de militia translatus est in militiam, quia terreni tribunatus, quo fungebatur, officium Christianæ militiæ professione mutavit, et, ut revera strenuus miles prius omnia sua pauperibus tribuens, sarcinam terrenæ facultatis abiecit; sicque liber, et expeditus, ac fidelica præcinctus in ipsam densi certaminis aciem fervidus se Christi bellator immersit, servato scilicet ordine, ut rerum pondus ante deponeret, atque ita postmodum ad campum certaminis imperterritus prosiliret.

Unde est quod in lege præcipitur, ut homo formidolosus, et corde pavido non egrediatur ab bellum, sed vadat, inquit, et revertatur ad terram suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut et ipse perterritus est (Deut. xx). Quibus nimirum verbis liquido perdocemur quia pro defensione fidei dimicare fortiter et idonee nequeunt qui adhuc nudari terrenis opibus perimeseunt; tolerabiliusque est, ut domum quodammodo redeuntés ignobiliter et imbelles vivant, quam secum et alios a triumphandi gloria per degeneris exempla timoris avertant. Beatus vero Georgius sancti Spiritus igne succensus, et vexillo crucis inexpugnabiliter præmunitus, sic cum iniquo rege congressus est, ut et iniquorum omnium principem in satellite vinceret, et ad agendum fortiter Christi militum animos incitaret. Et quidem Diocletianus tunc imperator, sicut in descripta passionis ejus reperitur historia, cujus os, juxta Psalmistam, maledictione plenum erat, et amaritudine 61, et sub lingua ejus labor et dolor qui sedebat cum divitibus in occultis, ut interficeret innocentem, insidians quasi leo in spelunca sua (Psal. v), primo quasi vestimentum ovis subdolis induit, et sic quadam arte versutiæ ac fucatis blandimentorum coloribus illum suadere tentavit. Sed cum insignis athleta Christi, spumantia ex antiqui serpentis ore venena contemneret, et non jam primi parentis originem, sed secundi potius in se vivere titulos demonstraret, protinus ille tanquam sagitta de Satanæ pharetra prodiens, immanem lupum qui latebat aperuit, et ad inferenda diversa pœnarum supplicia cruenta bestia feraliter ebullivit. Glomeratis itaque carnificibus beatus martyr extenditur, verberibus tunditur, duris cædibus laniatur. Dehinc rota gladiis armata profertur in medium, ut circumligatum martyris corpus tanto crudelius quanto multiplicius perforetur. Artifex [artificis] nimirum feritas, nova et exquisita pœnarum invenit argumenta, et ad satiationem sui furoris rabiem philosophatur in excedenda crudelitatis humanæ mensura, ignorans scilicet quia pretiosum nitoris conspici margaritum vivis utique supernæ Hierusalem lapidibus inferendum, quanto asperioris limæ scabredine vel mallei tunsione pœ-

litur, tanto præclarius redditur. Aderat plane superaus et invisibilis Arbiter, qui ad suæ dispensationis arbitrium, et hinc manus impiorum sævire permetteret, et inde gemmam suam inviolata propriæ soliditatis integritate servaret. Qui et si martyris sui membra carnificum manibus tradidit, animam tamen inexpugnabili fidei arce subnixam indefesso protectionis suæ munimine custodivit. Nec ad hoc eos permisit attingere quod latebat, id solum eis obijciens quod extrinsecus apparebat; et tanquam aquæ diluvii, arcam quidem undique circumfluere, nec tamen poterant intima penetrare (*Gen. vii*).

Dicat itaque beatus Georgius, dicat: « Nisi quia Dominus erat in nobis, cum insurgerent homines in nos, forsitan vivos deglutissent nos: cum irasceretur furor eorum adversum nos, forsitan velut aqua absorbuisset nos (*Psal. cxxiii*). » Hæc sunt videlicet aquæ, de quibus per Psalmistam Salvator ait: « Salyum me fac, Domine, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam (*Psal. xi*). » Et per Jonam: « Projecisti me, inquit, in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me; omnes gurgites tui, et fluctus tui, super me transierunt (*Jon. ii*). » Sed his aquis, et mari, juxta Scripturam Dominus terminum circumposuit (*Psal. ciii*), quia secundum dispensationis suæ mensuram, non secundum perversitatis humanæ concupiscentiam, reprobos in electos suos sævire permittit.

Hinc est enim quod in mundi nascentis exordio mare Deus divisit ab arida (*Gen. i*). Quid enim per mysterium mare, nisi reprobos homines, et infideles insinuat, qui nimirum quadam carnalis ingenii salugine callidi, sed odiis ac si multatibus invicem inveniuntur semper amari, et velut mare diversis tentationum flatibus intumescunt, cupiditatumque carnalium procellis ac tempestatibus quatiantur? Quid vero arida, nisi animam designat fontem fidei sitientem, vel ad creatorem suum ardenti desiderio

62 tanquam sitibundis faucibus anhelantem? Unde et quædam anima hæc siti feliciter arida, æstuans clamavit: « Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei? (*Psal. xxxi*). » Ab arida ergo mare dividitur, quando Deus omnipotens a se sitientium reproborum impetus reprimit, et tanquam litus marinis fluctibus obijcit, dum conatibus fervescens insanix sui moderaminis limitem figit. Quod profecto illa Dei vox probat, qua dicit: « Quis conclusit ostia mare, quando erumpebat, quasi de vulva procedens? (*Job xxxviii*). » Et paulo post: « Circumdedi illud terminis meis, et posui viciem, et ostia, et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos (*Ibid.*). » Enimvero recte per mare cor pravi hominis designatur, quod videlicet furore est turbidum, rixis amarum, elatione superbia tumidum, caligine malitiosæ fraudis obscurum. Separavit ergo tunc Deus mare et minaces fluctus ab inundatione terræ compescuit, ut terra virentes

A herbas et ligna pomifera germinaret, ac deinde segetum fructus afferret. Separat etiam nunc ab electis suis reproborum turbines persequentium et quasi furentes coercet impetus tempestatum, quos, et si furere usque ad infligenda corporibus tormenta concedit, ne tamen animas lædant, invicta eos atque pervigili brachii sui protectione custodit, quodammodo dicens mari: Huc usque venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos, ac si patenter dicat, usque ad inferenda corporibus te tormenta relaxo; ne autem usque ad animam cumulis intumescens profluas, legis meæ tibi litus oppono, ut dum furori fluctuum tuorum litus obijcitur, terra cordis ad proferenda fructuum germina libera relinquatur.

B Et quia Georgius, ut superius diximus, terræ cultor exprimitur, recte hoc allegoricæ figuræ mysterium eidem beatissimo martyri coaptatur. Cui scilicet, et si usque ad litus carnis persecutionis fluctus efferbuit, solidissimam tamen animæ ejus terram procella tempestuosi turbinis non involvit; nec eum vorago pelagi furentis absorbit qui spei suæ anchoram non in putris arenæ subsicivio [succiduo], sed in soliditate petræ, quæ Christus est (*I Cor. x*), fixit. Hinc est profecto, quod Veritas ait: « Qui audit verba mea et facit ea, similabo eum viro prudenti, qui ædificavit domum suam supra petram. Venerunt flamina, flaverunt venti et impegerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra petram (*Matth. vii, Luc. vi*). »

C Vere insignis hic miles Christi supra petram fidei suæ fundamenta constituit, qui præmiæ coelestis intuitu minas principum sprexit, male blandientium promissiones irrisit, carnificum tormenta contempsit, ferrum, ignes, gladios ac diversa suppliciorum genera invictæ patientiæ majestate calcavit.

Hunc coelestis militiæ bellatorem, fratres charissimi, non tantum admiremur, sed etiam imitemur; in illud coelestis gloriæ præmium jam spiritus erigatur, ut dum in ejus contemplatione cor figimus, non moveamur; utrum mundus lenocinator arrideat, an certe minax adversitatibus fremat, dicentes cum Psalmista: « Sicut **63** tenebræ ejus, ita et lumen ejus (*Psal. cxxxviii*). » Mundemus itaque nos, juxta Pauli præceptum ab omni inquinamento carnis et spiritus (*II Cor. vii*), ut in illud beatitudinis templum, cui nunc aciem mentis intendimus, quandoque etiam ingredi mereamur. Hinc est quod Aaron prius aqua lavatur, et sic postmodum tabernaculum sacrificaturus ingreditur (*Exod. xxx*). De quo nimirum bene ad Moysen divina voce præcipitur: « Tunica, inquit, vestiatur, feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cum lotus fuerat, induetur (*Lev. xvi*). » Quisquis enim in tabernaculo Christi, quod est Ecclesia, semetipsum Deo sacrificare contendit, necesse est, ut postquam lavacro sacri fontis abluatur, diversis

etiam virtutum vestibus induatur, sicut scriptum est : « Sacerdotes tui induantur justitiam (*Psal.* cxxxii), » quatenus qui in Christo per baptismum novo homo renascitur, non jam pelliceas tunicas, mortalitatis videlicet indices vestiat, sed deposito veteri homine novum induat, et in eo per mundæ conversationis studium innovatus vivat. Et notandum quod omnes illæ vestes lineæ describuntur; linum quippe ad candorem cum labore perducitur, et virtutum vita non acquiritur sub torpore desidæ, sed in laboriosæ potius exercitiò disciplinæ.

Purificati igitur, dilectissimi, per novi baptismatis sacramentum, induamur nos linea tunica, ut candor nos sanctæ conversationis exornet. Feminalibus verendâ tegantur, ut dum honestæ vitæ tegmen assumitur, præteritorum criminum ante Dei oculos turpitudine celetur. Unde David : « Beati, inquit, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (*Psal.* xxxi). » Zona insuper linea constringamur, capiti quoque cidaris imponatur, ut præcincti in veritate lumbos mentis, protegamur galea spe salutis. Sic, sic nimirum et veteris peccati squalore purgati, et novæ conversationis nitore conspicui, digne celebramus paschale mysterium, et beatorum martyrum veraciter imitamur exemplum. Nec desperetis, fratres mei, licet adhuc infirmi, licet exterioribus fortassis adhuc actibus implicati, non desperetis ad martyrum vos consortium pertinere, qui martyrum victorias vos recognoscitis ex corde diligere. Quinque certe Salphaad filix inter fratres suos noscuntur hæreditatem, Moyse constituente, sortitæ (*Num.* xxvii et xxxvi); quinque nimirum et feminae, ut per quinarium numerum exterior occupatio, per muliebrem vero sexum infirmitas designetur. Jonathas quoque in quodam inter utrumque meditullio positus, nec cum Saul remansit in malis, nec David æquiparari potuit prorsus in bonis (*I Reg.* xviii, xix et xx). Sed quia dilecto Dei Prophetæ fuit amicus, et de futuro ejus gavisus est fraterna benignitate successu, pie creditur ab ejus consortio nunc in spiritu non esse divisus, cui dum in carne viveret, unanimiter exstitit in amore conjunctus.

Nos autem, dilectissimi, qui exagitantem Saul spiritum malum, auxiliante Deo, post terga dimisimus (*I Reg.* xvi); imo qui Pharaonis exercitum in mari Rubro demersum (*Exod.* xviii), per virtutem sacramenti paschalis evasimus, pro carnis tamen infirmitate adhuc versamur in eremo, transeamus ad vitæ perfectionem, ad terram scilicet lacte et melle manantem. Egressi de Sodomis, non in Sogor diutius immoremur sed liberati, cum Loth, montis verticem celeriter ascendamus (*Gen.* xix) quatenus qui inter ipsa atrocissimi rudimenta, jam beatorum martyrum cœpimus gaudere triumphis, quandoque ad hoc etiam provehamur, ut discamus et ipsi triumphare cum sanctis. Et ipse sit fortitudo nostra dum protegit, qui factus est pretium, cum

redemit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIV.

I. DE S. MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Hodie, dilectissimi, velut pretiosus atque conspicuus coram oculis nostris auro radianti Beryllus imprimitur, dum illucescente beati evangelistæ Marci solemnitate, paschale nobis gaudium geminatur. Et apte satis, dum sancta Ecclesia in festis adhuc paschalibus perseverat, beatus hic vir feliciter transit : quia per martyrii palmam sæculum hoc triste deseruit, et triumphalis gloriæ titulos hymnidicis angelorum choris victor laureatus invenit. Porro autem sicut quatuor flumina ex uno paradisi fonte procedunt, quæ totius mundi partibus influunt, ita beati quatuor evangelistæ de Christo, qui fons vitæ, et origo est sapientiæ, quasi totidem gurgites profluunt, et arenaria humanorum cordium arva doctrina suæ fluentis infundunt. Unde vir Sapiens cum præmisisset : « Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum; » præsto subjunxit : « Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum, qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis, qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiæ (*Ecclesi.* xxiv) » Hinc etiam paulo post ait : « Ego sapientia effudi flumina; ego quasi trames aquæ immense de fluvio, ego quasi fluvius Dorix [Diorix], et sicut aquæductus exivi de paradiso. Dixi : Rigabo meum hortum plantationum, et inebriabo patri mei fructum (*Ibid.*) » Christus itaque sapientia Patris, qui de paradiso per mysterium assumptæ humanitatis exivit, hortum suum, id est, sanctam Ecclesiam, per quatuor evangelistas, tanquam per totidem cœlestis doctrinæ fluvios, irrigavit. Inter quos nimirum beatus Marcus velut Gehon perspicuus ac purus eructat, et humanas mentes salutiferi madaris inundatione fecundat. Qui, juxta Scripturæ seriem, circuit omnem terram Æthiopiæ (*Gen.* ii), id est, universitatem complectitur Ecclesiæ peccatis præcedentibus denigratæ. De cujus Æthiopiæ populo per prophetam Dominus dicit : « Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei (*Sophon.* iii). » Quæ etiam persecutionibus præssa dicit in Canticis : « Nigra sum, sed formosa. » Et paulo post : « Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol (*Cant.* i). » Sed eosdem sanctos evangelistas, quos Moyses flumina per typicæ historiæ seriem narrat : Ezechiel 65 propheta sub diversorum animalium specie se vidisse pronuntiat : « Similitudo, inquit, vultus eorum facies hominis; et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, et facies bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor (*Ezech.* i). » Inter quæ videlicet animalia beatus Marcus secundo loco positus invenitur, quia leonis faciem habere describitur. Nam

quia a clamore vocis in deserto suum incipit Evangelium, recte leonis sortitus est speciem. Sed si subtiliter ipsa Evangelii ejus origo perpenditur, ordinatissima sancti Spiritus in eo dispensatio reperitur. In hanc quippe vocem exorsus erupit: « Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei (*Marc. 1*). » Sicut scriptum est in Isaia propheta: « Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparavit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. » Matthæus autem dicit: « Liber generationis Jesu Christi filii David (*Matth. 1*). » Quid est ergo quod ille dicit, Filii Dei; iste, filii David, nisi quod per organa sua Spiritus sanctus mediatoris Dei et hominum sacramenta distinxit, ut per alterum eum Filium Dei, per alterum ostenderet esse filium hominis? Tanquam enim per unius tibie duo spiramina, vel potius per duas Ecclesie nares unus effluit spiritus, dum incarnati Verbi iste divinam, ille generationem describit humanam.

Sed movere potest, cur beatus evangelista Marcus, postquam positurum se Isaie, verba promisit, non protinus Isaie, sed Malachie potius dicta subintulit, sicque postmodum ad Isaie verba pervenit? Nam quod præmittitur: « Ecce mitto angelum meum (*Mal. 3*), » Malachias protulit, qui novissimus est duodecim prophetarum. Quod autem subjungitur: « Vox clamantis in deserto (*Isai. XL*), » Isaie est indubitanter oraculum. Cur ergo qui Isaiam promisit, non mox Isaiam reddidit, sed Malachiam in testimonium prius adduxit? Nunquid homo spiritu Dei plenus, præsertim in ipso sue narrationis exordio, vel errare potuit, vel mentiri; ut qui Veritatis gesta describeret, librum suum mendacio dedicasset? Sed hoc docendi magisterio factum est, ut in ipso Evangelii sui principio Spiritus sanctus, cujus ipse auctor erat, ostenderet se unum eundemque per omnium prophetarum ora fuisse locutum, ut quod ab uno specialiter dicitur ab omnibus communiter proferatur.

Quidquid ergo dicit Malachias, dicit nihilominus et Isaias, et uniuscujusque verba per unitatem spiritus ab omnibus sunt prolata. In quo etiam illud beatus evangelista docet, ut si quid ipse loquitur, quod a cæteris evangelistis videatur esse diversum, unum tamen intelligantur omnes proferre sermonem per ejus, qui in omnibus loquitur, sancti Spiritus unitatem. Unde sicut in prophetis, sic etiam in evangelistis nequaquam scribentis hominis ministerio sit diversum quod una dictantis Spiritus est auctoritate prolatum. Eumvero quisquis Evangelium beati Marci subtili meditatione considerat, et alta, ut dignum est, indagazione pertractat, rudibus quidem et non accuratis descriptum verbis, sed uberrimis inveniet celestis intelligentie redundare mysteriis. Est plane styli brevitate succinctum, sed profunda mysterii spiritualis ubertate diffusum. Perseratantes namque omnes fere paginas Scripturarum, invenire vix possumus spiritum veritatis

A cautius vel circumspectius per alium quemlibet quam per os beati Marci fuisse locutum; adeo ut ipsa descriptionis series, et ordo verborum magnum contineat sacramentum. Quod, ut facilius elucescat, in ipso libri ejus exordio nos breviter intimare non pigeat.

Primum namque miraculum ponit, quo Dominus dæmonem per os hominis clamantem, tacere præcepit, eumque protinus expulit. « Obmutescere, inquit, et exi ab homine (*Marc. 1*). » Secundum miraculum est, quo febricitantem socrum Petri, depulso typi calore, sanavit (*Ibid.*). Tertium est, quo leprosum tetigit et purgavit (*Ibid.*). Quartum quoque est, quo paralyticum grabbatum tollere et abire præcepit (*Marc. 2*). Qui videlicet ordo, si diligenti cura perpenditur, manifeste docet quanta magisterli arte Spiritus sanctus scribentis calamus tenuit, et ad declarandum redemptionis humanæ mysterium, quasi per quamdam lineam, omnia dispensavit. In dejectione namque primi hominis principio diabolus locutus est, ac pomum velitum comedi persuasit; deinde mulier, quia in delectationis concupiscentiam corruit, velut æstuantis ardorem febris incurrit. Adam vero postquam de fructu ligni male consentiendo gustavit (*Gen. 3*), omnium mox vitiorum lepra perfusus; postremo etiam, tanquam paralyticus, a cunctis bonis operibus est interioris hominis languore constrictus. Quia ergo Filius Dei, sicut Joannes apostolus dicit, destruere venit opera diaboli (*I Joan. 3*), per eandem viam persecutus est mortem, qua illa ingressa fuerat in orbem terrarum. Et ubi fustum est perditionis nostræ venenum, animarum medicus salutis objecit antidotum, atque unde mortem hostis callidus introduxit, per eundem tramitem Redemptor noster redeuntis vitæ primordia reformavit, quatenus et diabolum, qui in ruinam nostram locutus fuerat, janjam tacere compelleret, et Evam a febribus æstuantis concupiscentiæ liberaret, atque a viro non modo lepram vitiorum scelerumque detergeret, sed eundem quoque catenus paralyticum ad exercenda pietatis opera validum liberumque laxaret. Sicut ergo in illis primis hominibus totum periit genus humanum, sic in istis a Salvatore curatis est sub figuræ mysterio saluti pristina restitutum.

D In capite igitur evangelici hujus libri studiosus lector addiscat sequentis styli series quam profunda, quam mystica charismatum sacramenta contineat. Nec mirum, cum liber ille non plus Marci quam Petri perhibeatur apostoli. Quidquid enim iste scripsit, ex ore beati magistri callidus, ut ita dixerim, explorator audivit. Fuit enim, sicut authentica historiarum tradit antiquitas, levita secundum carnis originem, sacerdos in Israel secundum ordinis dignitatem. Conversus ad fidem, factus est beati Petri in baptismo filius, atque in divino sermone discipulus. Evangelium in Italia, magistro nesciente, descripsit; descriptum vero ejus judicio reverenter obtulit. Qui, pius atque religiosus comperiens furtim gau-

densque suum interpretem purissimam tenuisse fidem ac sincerissimam veritatem, auctoritatis robur attribuit, **67** legendumque sanctæ universali Ecclesie delegavit. Postmodum vero vir apostolicus ad Ægyptum transiens per Lybiam Marmaricæ et Ammoniacæ fidei semen sparsit; Pentapoleos quoque gentilibus populis Christi Evangelium prædicavit. Amputasse sibi præterea pollicem legitur, ut sacerdotio reprobis haberetur. Sed tantum in eo potuit prædestinata supernæ dispensationis electio, ut ne sic quidem perderet in novæ gratiæ fide quod primitus obtinisset in genere. Nam episcopus factus, Alexandrinam fundavit Ecclesiam eamque, postquam super petram, quæ Christus est, insignis architectus erexit, glorioso magistri sui nomini fideliter dedicavit. Unde factum est ut eadem Ecclesia non tam ex Marci quam ex beati Petri vocabulo sedes apostolica vocitetur, tanquam si Petrus ipse per se illic episcopalem cathedram tenuisset; ideoque clavicularii cœlestis insignita vocabulo, in toto orbe terrarum Ecclesia illa post Romam secundum obtinet thronum. Et quanquam Antiochiæ, ubi scilicet Christianæ religionis nomen exortum est, Petrus ipse per se fidei primitias intulisset, superiorem tamen locum Alexandrina sedes obtinuit, ut in eminentiorum catalogo sedium Romana primum, Alexandrina secundum, Antiochena vero Ecclesia tertium possideat principatum. Et merito ubi Marcus, ibi Petrus, quia fluente Evangelii quod ex ore Petri velut ex eructanti fonte profluxit, Marcus, ut uberri- mus atque perspicuus paradisi fluvius, arva totius Ecclesie copiosius inundavit.

Sed quæri potest, cur beatus Marcus, qui tantæ fidei tantæque circa magistrum dilectionis exstitisse dignoscitur, ut unum cor, una certe in duabus fuisse personis anima videatur, magistri sui laudes atque præconia omnino tacuerit? Nam cum cæteri evangelistæ sublimia beati Petri merita et principalem celsitudinis gloriam frequenter enumerent, solus iste, si totus Evangelii sui tenor inquiratur, vix aliquid super magistro suo retulisse, quod ad laudem pertineat, invenitur. Imo si diligenter inspicitur, auget ac verbis accumulatur, si quid in eo reprehensibile est; supprimit autem, et velut ex industria levigat, vel etiam plerumque silentio præterit quod laudabile est. Quod evidentius ostendimus, si pauca ejusdem Evangelii testimonia breviter apponamus. Certe per omnes Ecclesias celebri quotidie frequentatione vulgatur quod beatus Petrus super aquas ambulasse describitur. Quod utique Matthæus tam aperte declarat ut ambulanti Domino super mare Petrum exclamasse, referat: « Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas. » Cumque dixisset: « Veni, » præsto subjunxit: « Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum (Matth. xiv). » Marcus autem ad hunc veniens locum, omnia per ordinem plena relatione describit (Marc. vi), excepto quod Petri nullam penitus mentionem facit.

A Jam vero quis tantam Petri gloriam, quis tam eximie celsitudinis excellentiam non miretur, quia, cum Salvator inquireret quem esse se homines perhiberent, expositisque diversorum opinionibus, quid Apostoli sentiant consuluntur, tunc primus exstitit in veræ fidei confessione, **68** qui primus erat in apostolica dignitate. Ait enim Petrus: « Tu es Christus, Filius Dei vivi (Matth. xvi). » Et Dominus: « Beatus es, Simon Barjona, quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni cœlorum, et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlis, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis (Ibid.). » Nunquid hoc tonitru muneris singularis aures beati Marci præterire potuit, quod totius mundi latitudinem omniumque ubique fidelium ora complevit? Et quod de Petro Matthæus dixit, Petrus ut hoc suo discipulo diceret ignoravit, hunc siquidem historiæ locum Marcus ita velut negligendo transcurrit? Respondens Petrus ait: « Tu es Christus. Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo (Marc. ii). » Et non modo non refert Petrum a Domino singularis inter cæteros privilegii gloria sublimatum, sed potius austera narrat animadversione correptum. Nam paulo post, cum ei Petrus dissuaderet, ne se crucifigi permitteret, Marcus eum tanquam zelo permotum vixisse testatur: « Vade retro me, Satana, quoniam non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum (Ibid.). » Quid est ergo quod beatus Marcus quidquid ad magistri sui gloriam pertinet, velut oblivioni tradidit, quidquid vero ad reprehensionem tam tenaci memoriæ commendavit, unde præceptor ejus laudaretur, velut ignorando pertransiit, unde notaretur, acuta prorsus et plana relatione digessit, præsertim cum quidquid occulto conscriberet, ejus obtutibus offerendum esse disponderet, ejus probandum judicio reservaret? Jam vero, ut brevitas studio multa præteream, ad passionem Domini veniamus.

D Certe notum est quia, ministris comprehendentibus Dominum, Petrus, ut revera fidelis servus et fervens spiritu, in ictum gladii se ultor erexit et auriculam servi Judam proditorem impium comitantis, abscidit. Unde et Joannes: « Simon, inquit, Petrus habens gladium, eduxit illum, et percussit pontificis servum et abscidit ejus auriculam dextram (Joan. xviii). » Sed ubi Joannes scripsit, « Simon Petrus, » ibi Marcus posuit, « unus autem quidam de circumstantibus (Marc. xiv), » quatenus sic veritatis historiam texeret, ut tamen magistri gloriam silentio præteriret. Sicque veridici scriptoris impleret officium, ut personæ cujuslibet ignorando favorem, assentatoris non incurreret nævum. Meræ quippe veritati deserviens, in omnibus, quæ conscripsit, commodi spem nescivit, amicitie jura contempsit, humanam funditus gratiam ignoravit. Postremo ad Petri negationem veniens, cum

cæteri evangelistæ quod a Petro dictum est, A verbis mitioribus levigent; solus iste durius loquitur et tanquam crimen exaggeret, incautiora magistrum verba præcipitanter effudisse testatur. « Cœpit, inquit, anathematizare, et jurare, quia nescio hominem, quem dicis (*Ibid.*). » Cur, beate Marce, tam egregio, tam insigni præceptori tuo, quem animo devotus unice diligis, stylo non parcis? Ut, et quæ laudibus sint efferenda prætereas, et quæ reprehensionis videantur apta, describas? **69** Cur hoc potius libro tuo non inseris, quod Petrus ad jussionem Domini, primo scilicet hami jactu, piscem cepit, in cujus ore staterem reperit, quem pro se, simul et ipso tributum, quod Cæsari debebatur, tanquam Domino comparatus appendit? (*Matth. xvii.*) Nunquid et hoc te fugit quia, postquam illi Salvator claudendi, sive pandendi regni cœlestis privilegium contulit, postquam illi universa terrarum regna subjecit (*Matth. xvi.*), postquam denique, ne fides ejus tanquam totius Ecclesiæ fundamentum quandoque deficeret, se orasse perhibuit (*Luc. xxii.*), super cunctum mox ovium suarum gregem ei vice sua passionis custodiam delegavit? « Petre, inquit, diligis me? Pasce oves meas (*Joan. xxi.*) » Cur igitur a tot magistri præconiis calamum reprimis, et sola, quæ infirmitatis sunt, ad posteriorum memoriam stylo committis? Sed omnino credendum est, fratres mei, quia, cum unus utriusque spiritus impleat, unus utriusque corda possideat; alter ab altero, ille in docendi, iste in scribendi studio non discordat. Sicut enim Petrus a propria sua laude cohibuit, ita veridicus illius interpretis ab ea, quam in magistro non didicit, suæ descriptionis articulum refrenavit. Ad magnum quippe factum est nostræ ædificationis exemplum, ut et ille de se non efferenda, sed reprehendenda proferret, et iste sic per veritatis lineam rectus incederet ut ne ad magistri quidem favorem aliquatenus declinaret. Nam cum Paulus dicat apostolus: « Ego si hominibus placere vellem, Christi servus non essem (*Galat. i.*) » Et alibi Scriptura prohibeat: « Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris (*Tob. iv.*) »; beatus evangelista noluit exhibere magistro quod ipse sibi præberi nollet ab altero. Quem utique si laude præferret, magis offenderet quam præstaret. Hi plane libenter alios laudibus efferunt qui laudem ab adulatoribus quærent. Cæterum qui recusat accipere dedignatur offerre. Enimvero ex Matthæi libro, qui jam utique fuerat editus B. Petri laudes Marcus addiscere potuit, quas in ejus relationibus non audivit; sed morigeratus est magistro, et, qui non delectabatur suis, laudibus abstinuit alienis.

Porro autem nonnulla reperiuntur quæ sic sunt a B. Marco digesta ut reliquis evangelistis videantur esse contraria. Quæ tamen si sagacius perscrutantur, et cæteris consona et sincerissimæ fidei reperiuntur veritate fundata, sicut est quod cæteri hora sexta (*Matth. xxvii.*; *Luc. xxiii.*; *Joan. xix.*), hic

asserit hora tertia (*Marc. xv.*) Dominum crucifixum. Quæ profecto diversitas ista dirimitur, ut, quoniam hora tertia tumultuati sunt: Crucifige, crucifige, eadem hora Dominum linguæ crucifixerint Judæorum, quem hora sexta corporaliter clavi confixere gentilium. Illi itaque juxta corporalem, ut ita loquar, rei gestæ loquuntur historiam; iste, spiritualement protulit de furiosâ Judæorum crudelitate sententiam. Illi præterea referunt, ante galli cantum ter a Petro Dominum fuisse negatum (*Matth. xxvi.*; *Luc. xxii.*); iste, qui hoc ex ore scilicet ipsius negantis audivit, non antequam gallus cantaret, sed antequam bis cantaret, negationem hanc factam esse perscripsit (*Marc. xiv.*). Quod profecto, juxta fidem rei, veraciter contigisse, sicut Marcus asserit, indubitanter agnoscitur. Quod autem alii evangelistæ dicunt, ita debet intelligi **70** ut trina illa negatio ante galli quidem tantum fuerit cœpta, sed postquam semel cecinit, sit expleta, ut, quoniam in Scripturis pars solet poni pro toto, id quod per Matthæum dicitur: « Antequam gallus cantet, ter me negabis, » sic intelligatur tanquam diceret: ter me negaturus antequam gallus cantet, incipies; sed eandem negationem, postquam semel cantaverit, antequam cantare bis adjiciat, consummabis. Sic itaque, et quod Marcus ait: « Priusquam gallus cantet bis; » et quod alii dicunt: « Antequam gallus cantet, ter me negabis, » licet verbis videantur exterioribus dissonare, congruentissima reperiuntur intentione congruere.

Neque enim sine causa, fratres mei, beatus iste Marcus, vel apud Moysen sub schemate fluviorum (*Gen. ii.*), vel apud Ezechielem per facies animalium (*Ezech. i.*), sicut superius dictum est, inter sanctos evangelistas secundum obtinet locum. Sed honorem, quem in prædestinato sortitus est ordine, servat in evangelica veritate. Nam in Apocalypsi Joannis cum sanctorum animalium ordo describitur, non jam secundus, sed primus hic in eorum catalogo reperitur. « In medio sedis, inquit, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro; » moxque subjungit: « Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti (*Apoc. iv.*) » Hæc est sane quadriga illa Domini, et verum Cherubim, quo innixus omnia circuit, ubique discurrit. Innumerabiles hinc inde pervigiles oculi; scintillæ crebrius emicant, fulgura pavenda coruscant. Recti pedes, et in sublime tendentes: Terga pennata, et ubique volantia. Tenent se mutuo, sibi que perplexi sunt. Et tanquam rota in medio rotæ illuc jugiter pergunt, quo virtute sancti Spiritus impelluntur. Hæc est, inquam, quadriga, de qua in Canticis dicitur: « Nescivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab (*Cant. vi.*) » Vox est Synagogæ, quæ videns tantam sanctæ Ecclesiæ gratiam esse collatam, dolet se tardius recepisse fidem, eo quod Evangelii non agnoverit veritatem. Amina-

dab autem at nepos Judæ fuisse cognoscitur, qui in genealogia Domini cum patribus numeratur. Interpretatur Aminadab, *populi mei spontaneus*, ideoque non incongrue significat Christum, qui populi sui spontaneus fuit, quia cum Deus esset, sponte factus est homo. Qui enim non necessitate, sed sola bonitate nos condidit, propria nihilominus voluntate redemit. Unde et Jacobus ait: « Voluntate genuit nos verbo veritatis (*Jac. 1*). » Spontaneus ergo factus est populi sui, quia quem a se humana pravitas repulit, sola voluntas divinæ gratiæ redonavit. Quadriga vero Aminadab Christi est: Evangelium concordissima quatuor evangelistarum diversitate compactum. Quam sane quadrigam Christus auriga disponit, et quadrifidam mundi machinam agillima prædicationis celeritate percurrit, sicut per Psalmistam dicitur: « Qui emitlit eloquium suum terræ, velociter currit sermo ejus (*Psal. CXLVII*). »

Videns ergo Synagega repente gratiam evangelicæ prædicationis erumpere cunctasque mundi provincias agiliter pervolare, subito turbata **71** conqueritur quod sola in sua perfidia, conversis ad fidem gentibus, deseratur: « Nescivi, inquit, conturbavit me anima mea propter quadrigas Aminadab. » Hanc quadrifariæ prædicationis gratiam Dominus figuravit, cum Moysi de portanda a sacerdotibus arca præcepit: « Facies, inquit, quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos; faciesque vectes de lignis Sethim, et operies auro, inducesque per circulos, qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis, et nunquam extrahentur ab eis (*Exod. xxv*). » Quid per arcam, nisi sancta designatur Ecclesia? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi, quia in eo, quod per quatuor mundi partes dilatata tenditur, procul dubio quatuor sancti Evangelii libris accincta prædicatur. Vectesque de lignis Sethim fiunt, qui eisdem ad portandum circulis inseruntur, quia fortes perseverantesque doctores velut imputribilia ligna querendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminum semper inhærentes, sanctæ Ecclesiæ unitatem denuntient et quasi intromissi circulis arcam portent. Vectibus quippe arcam portare, est bonis doctoribus ad sanctam Ecclesiam rudes fidelium mentes prædicando deducere. Qui auro quoque jubentur operiri, ut, cum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgescant. De quibus apte subditur: « Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. » Quia nimirum necesse est ut qui ad officium prædicationis excubant a sacræ lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes in circulis semper esse jubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus nulla portandi tarditas generetur, quia videlicet cum spirituale aliquid a subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est, si tunc quærat discere cum quæstionem debet enodare. Sed circulis vectes inhæreant, ut doctores semper in suis

cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora elevent, si quidquid necesse est, profinus doceant. Unde bene primus pastor Ecclesiæ pastores cæteros admonet, dicens: « Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe (*I Petr. III*). » Ac si aperte dicat: ut portandam arcam nulla morâ præpediat, vectes a circulis aliquando non recedant.

His aureis circulis, dilectissimi, et nos tanquam vectes de lignis Sethim inseramur, ut hujus mundi putredinem respuentes, in sanctorum evangelistarum paginis jugiter immoremur. Inter cæteros præterea provocat nos ad imitandum se beati hujus Marci, non modo sancta doctrina, sed insignis etiam vita. Cui quod per prophetam dicitur non inconvenienter aptatur: « Primus, inquit, ad Sion dicit: Ecce adsum, et Hierusalem evangelistam dabo (*Isai. xli*). » Qui nimirum vere aureus fuit circulus, quia, dum, per prædicationis officium quæ sancta sunt locuit, splendentis etiam vitæ moribus radiavit, et tanquam vectis ex ligno Sethim contempsit terrena omnia, quæ putrescunt; cœlestia petiit, quæ marcescere nesciunt. Per obruncationem membri fœdavit corporis speciem, ne contra Ecclesiæ regulam ecclesiasticam conscenderet dignitatem. Sed quod ille putavit patrocinium **72** fugæ, profecit in titulum gloriæ. Nam unde se indignum reddidit, dignior fuit; et quod fugiebat, coactus incurrit. Beata es, o Alexandria, triumphali apostolici martyris sanguine purpurata. Felix et tu, Italia, et dudum scilicet Evangelium scribentis alumna, et nunc pretioso sacratissimi corporis thesauro dives effecta. Sic oriens per Ægyptum, occidens per Romanum decoratur imperium. Sit illi gloria, qui mirabilis in sanctis suis (*Psal. LXVII*), eos etiam mirabiles facit in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XV.

II DE S. MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Ecce video, dilectissimi, quoniam ad mensam ecclesiæ discumbentes, dum spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non uno sermone contenti, adhuc alterum avidius esuritis. Quamobrem et nos ab administrando refectionis vestræ ferculo non desistimus, ut sanctam vestræ devotionis esuriem, vel tenui quodam pabulo temperemus, dicentes scilicet cum Apostolo « eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium (*Phil. III*). » Inter omnes plane doctores Ecclesiæ beatum hunc Marcum, cujus hodie triumphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum judicamus. Beati scilicet apostolorum principis et in baptisate filius et in doctrina discipulus, sicut cum referentem gesta Salvatoris audivit, ita per inobliquam fidei relationis lineam Romæ rogatus a fratribus Evangelium scripsit, sicut et clemens Alexandrinus et Papias Hieropolitanus episcopus tradunt. Assumptoque mox Evangelio, quod ipse confecerat, impiger adit Ægyptum, et Alexandria

Christum primus annuntians jecit novæ fidei [legis] fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui et prædicator exstitit Evangelii, idem, quodammodo faber qui et agricola, ipse sibi vomerem fabricavit, quo videlicet ad spargenda sacræ fidei semina humani cordis arva proscidit. Hoc itaque modo Alexandrinam fundavit ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulavit, ut ad honorem B. Petri sedes apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus unanimitate conjuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati ut et Petrus manifestaret Evangelium Marco, et Marcus construeret ecclesiam Petro, quatenus, dum quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuique erat proprium, commune esset amborum, et utriuslibet totum esset quod uterque proprium possideret. Unde B. Petrus eum quasi specialem et unanimem præ cæteris filium vocat, cum singulariter Romam nomine Babylonis appellans: « Salutat vos, inquit, Ecclesia quæ est in Babylone collecta, et Marcus filius meus (*I Petr. v.*) » Nec mirum si B. Marcus apud magistrum suum præcipuus exstitit et privilegium præ cæteris apostolicæ dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogavit ut omnes, qui tunc ad fidei rudimenta **73** confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conversationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium pervolarent. Unde et Philo, disertissimus Judæorum, dum de primatu beati Marci apud Alexandrinam Ecclesiam scriptitat, in Christianorum laude versatus eorum habitacula monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandria fines, sed et in multis aliis, Marco tunc Ecclesiam illam administrante, provinciis tales existisse perhibet Christianos quales et Lucas meminit apostolorum fuisse discipulos, videlicet ut eorum esset cor unum, et anima una nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent essetque inter eos inseparabilis unitas animorum, inter quos nulla poterat intervenire diversitas facultatum (*Act. iv.*). Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia qualis et Hierosolymæ fuisse sub apostolica legitur disciplina, ut neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum divitiis abundaret, sed, dum unicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurii [murmuro] non haberet. Significat ergo prædictus Philo inter nova tunc nascentis fidei cunabula ac teneram, ut ita loquar, Ecclesiæ lactantis infantiam, quosque sub beati Marci regimine constitutos sobrietati simul ac pudicitiae deditos, orationibus et jejuniis vehementer intentos quos utique beatus evangelista, non modo miraculorum plerorumque prodigiis, non modo sanctæ prædicationis erudiebatur eloquiis, sed ad spiritualis vitæ rectitudinem eximiis etiam propriæ continentiae ac pietatis provocabat exemplis, ut

A omnes pene vaporantis fidei fervore succensi ita per novæ conversationis viderentur anhelare propositum ac si monasticæ perfectionis arduum arriperent institutum. Cum itaque beatus Marcus, velut electa coelestis militiæ tuba, vehementissimis clangoribus intonat et mandata Dei tanta prædicationis arte dispensat ut auditores suos protinus ad summæ perfectionis alta sustollat, quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseverat? Marcus enim *excelsus mandato* interpretatur. Et vere beatus hic vir non erat excelsus animo, sed mandato, quia, dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem, et qui conctis sese in humilitate substraverat, per viam mandatorum coelestium sublimiter incedebat.

B Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar quoniam octavo Neroniani imperii anno triumphalem martyrii palmam beatus Marcus obtinuit, cui mox et Anianus in Alexandrinæ sedis dignitate successit et beatus Petrus apostolus Romæ septennio supervixit. Unde, superna disponente clementia, factum est ut, cum Alexandriam prius et splendoribus evangelicæ prædicationis et effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio sit reversus, ut eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Evangelium scribere, sacras mereretur ejus reliquias possidere, et ubi sibi concessum est evangelicæ descriptionis jubar effundere, illic per gloriosæ glebæ suæ præsentiam plurimis virtutum atque signorum radiis coruscaret.

C Porro si diligenter omnium evangelistarum, **74** in quibus defuncti sunt, loca perecurramus, neminem eorum in eo, quem sortitus est, perseverasse tumulo reperimus. In Joannis scilicet sepultura post obitum non corpus ejus, sed manna repertum est. Beati vero Matthæi corpore non Æthiopia, ubi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius civitas decoratur. Sanctus etiam Lucas, cum in Bithyniæ partibus, sicut historia testatur, obierit, vicesimo anno Constantii Cæsaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati apostoli Andreæ reliquiis. Hic vero, de quo nunc agitur, sanctus evangelista Marcus de Alexandria transvectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam, ut qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustraverat, nunc per plagas Occidui climatis præsentiae suæ radiis enitescat. Per Ægyptum quippe sibi dedicatum, per Venetiam tenet occasum. Illic Alexandrinæ sortitus est ecclesiæ solum; hic renascentis Aquileiæ novum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe præclarum ac celebri totius Ecclesiæ veneratione conspicuum.

D Hoc itaque sidus, dilectissimi, præ oculis jugiter habeamus, hujus imitemur exemplum, si inter spumosos mundanæ voraginis fluctus cupimus evitare naufragium. Hinc mare tumidum sæviat, illinc venti furentes impingant [*f.*, impugnent], si ab hoc sidere mentis aciem non avertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus sa-

genam mentis nostræ certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, ut non, quod absit, vorago nos Syllææ profunditatis absorbeat, non errorum cautes, vel invadosæ syrtes improvidos obruant, sed in tutæ quietis portum, et optatæ tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

III DE S MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Nostis, dilectissimi, quia de beati Marci meritis clarisque virtutibus duos jam sermones absolvimus, ab ejus tamen adhuc laude quiescere impellente conscientia non valemus. Nam dum hæc et illa virtutum ejus gesta perpendimus et tam sublimis gratiæ meritum in mente versamus, stylum quoque exterioris articuli feriatum habere non possumus. Inter omnia plane tam conspicui splendoris insignia, illud mihi singulare videtur atque præcipuum quod per Marcum Alexandria secunda Petri sedes, ac per hoc apostolica sedes est a sanctis Patribus nuncupata. Nec enim ulla scriptura testatur authentica B. Petrum apostolum in Alexandria cathedram tenuisse, vel suam saltem illic exhibuisse præsentiam. Sed, dum Marcum, egregium videlicet discipulum, illi præsidere constituit, eam sibi tanquam per accessus sui præsentiam dedicavit. Similiter et Evangelium Marci Evangelium dicitur Petri, quoniam hoc fidelis interpret simpliciter et immutabiliter scripsit, quod ex ore magistri veraciter **75** enarrantis audivit. Porro autem, cum clavicularius iste cœli per tot terrarum regna discipulos destinaverit, eisque per diversas mundi provincias Ecclesiarum regimen commiserit, quid est quod nulla earum, præter solam duntaxat Alexandriam, vel Petri sedes, vel apostolica Ecclesia est appellata? Antiochia plane et ipsa sedes Petri dicitur, nimirum quod illic ipse per se tenuisse cathedram perhibetur; Alexandria vero per se Petrus ipse non præfuit, sed eam per beatum Marcum, quem videlicet habuit et in doctrina discipulum et in baptismo filium, proprii nominis titulo decoravit. Atque, quod mirabilius est, sicut Romana sedes excedit Alexandriam singularis excellentiæ culmine, sic et Alexandrina supereminet Antiochiæ quadam privilegii dignitate ut superior illa sit sedes, cui Marcus vice Petri præfuit, quam ea cui propriam cathedram Petrus ipse præsedet. Cur ergo Spiritus sanctus beatorum pontificum mentibus ut hoc statuerent inspiravit, nisi quod Petrum et Marcum mente simul et animo, fide et voluntate, non duos quodammodo, sed unum potius esse cognovit? Tanta scilicet idem Spiritus eos invicem charitate constrinxerat, tanta mentis unanimitate conflaverat ut et cor unum et mens esset una duorum. Unde factum est ut quæ sedes fuit Marci fieret indifferenter et Petri.

Novimus plane beatum Andream ejusdem sancti Petri fuisse germanum; testatur etiam scriptura

quemdam Martialem gloriosæ sanctitatis antistitem eus exstitisse nepotem; sed neque Achaia, quam ille per triumphale vexillum crucis irradiat, vel etiam Lemovica provincia, in qua scilicet iste multo prodigiorum atque signorum fulgore coruscat, sedes Petri dicitur, sed quælibet earum ejus tantum qui sibi præsidet nomine titulatur. Hoc potissimum Alexandria sola promeruit, ut per cathedram beati Marci sedes apostoli Petri constituta sit, appellari. Nec, ut credimus, absque divino nutu hoc illi civitati nomen impressum est. Alexandria siquidem ab Alexandro dicta est. Alexander autem interpretatur *levans angustias tenebrarum*; sed et Ægyptus, in qua scilicet Alexandria sita est, *tenebræ* dicitur. Quid autem totus mundus erat ante Redemptoris adventum, nisi densitas et confusio tenebrarum? Unde per Isaiam dicitur: «Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis (*Isai ix*).» Tenebrosus erat mundus, quia necdum splendore cœlestis gratiæ fuerat illustratus. Tenebræ erant homines hujus mundi, quia necdum fuerant ad verum lumen a pravitatis suæ cæcitate conversi. Quibus jam de tenebris infidelitatis eductis et veræ fidei luce micantibus per Apostolum dicitur: «Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (*Ephes. v*).» Quis igitur istarum levavit angustias tenebrarum, nisi sol ille justitiæ Redemptor noster, qui dispulit caliginem peccatorum? Quis, inquam, ille est, qui tenebrarum levat angustias, nisi is, de quo Petrus dicit apostolus: «Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum (*I Petr. ii*);» et per Isaiam dicitur: «Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (*Isai. LIII*).» Nam si tenebræ sunt peccata, **76** angustias tenebrarum ultiones sunt procul dubio et supplicia hominum peccatorum. Et quis istas tenebrarum levavit angustias, imo quis pertulit dignas delinquentium pœnas, nisi is, de quo idem propheta dicit: «Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra? (*Ibid.*)» Sicut Alexander in Ægypto urbem construxit Alexandriam, sic Redemptor noster inter hujus mundi tenebras sanctam ædificavit Ecclesiam. Qui vere tenebrarum levavit angustias, dum scelerum nostrorum supplicia pertulit et mundi hujus Ægyptum novo veræ fidei splendore perfudit. Hoc fecit Christus in Ægypto per Marcum, hoc per cæteros cœlestis curiæ senatores in toto fecit orbe terrarum.

Sed cur, Ægyptum beato Marco, fratres, ascribimus et amplissimam tam excellentis viri gloriam inter angustum unius terræ angulum coarctamus? Iste nimirum cœlestis tonitruum vehemens tuba terribiliter intonat, et velut unus ex paradisi fluminibus raptim profluens, universam mundi latitudinem exuberantibus sancti Evangelii fluentis inundat. Felix quidem Alexandria, quam hic Christi bellator invictus triumphalis martyrii sui sanguine purpuravit, sed præcipue tu felix es et nimium beata Venetia, quam ad hoc ut pretiosum corporis sui the-

saurum tibi commendaret elegit. Plurima quidem A divitiarum copia ex diversis in te mundi partibus confluit, sed hæc gemma cœlestis, quæ in medio tui posita est, in excelsum te gloria conspicuæ dignitatis attollit. Incomparabilis enim iste thesaurus omnia vibrantium metallorum supergreditur genera, cuncta gemmarum coruscantium superat ornamenta. Sicut enim beatus Job de sapientia dicit: « Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum; non commutabuntur pro ea vasa excelsa et eminentia; non adæquabitur ei aurum de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur (*Job. xxviii*); » et, ut ita loquar, hæc est insignis quædam species aromatica, quæ sua virtute melliflua cinnamomum excellit ac balsamum, et omnium superat fragrantiam pigmentorum.

Porro si tantæ per eum dignitatis est Alexandria, B quam glorioso martyrii sui cruore perfudit, ut sedes apostolica nuncupetur, quantæ putamus est excellentiæ felix illa Provincia, in qua nunc pretiosa corporis ejus gleba reconditur? Nunquid non ejusdem gratiæ et dignitatis esse credenda est, etsi non vulgato nomine, sed ipsa re et arcana sacra mysterii veritate? Illas denique partes ingressus est, dum adhuc jam in corruptibili carne mortalis existeret; istas autem elegit, cum jam in æternum victurus in regni cœlestis aula regnaret. Illos invisit, ut eos de tenebris infidelitatis ad id quod ipse jam mente conceperat, veræ fidei lumen educeret; ad istos autem transferri voluit, ut illos ad eum, cum quo nunc est, ductorem luminis revocaret. Gaude igitur, et exultans in Domino plaude Venetia, quia per illud pretiosi thesauri talentum, quod in te constat esse reconditum, facta es superni regis ærarium, et dum in tuo gremio virum apostolicæ gratiæ suscepisti, et ipsa quodammodo sedes apostolica fieri meruisti. Quamobrem, sicut mater urbium Roma super omnia regna terrarum sublimatur in **77** Petro, sic et tu, velut ejus insignis filia, per Marcum gloriaris in Christo. Quem scilicet humiliter imploramus, ut, sicut beatum Petrum de mari vocavit et navi (*Matth. iv; Marc. 4*), deinde ne lapsus in pelagus obrueretur erigendo continuit, sic remigium tuum inter discrimina marina custodiat, et te cum filiis tuis ad portum quietis æternæ subducat qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVII.

I. DE S. VITALE MARTYRE. (XXVIII APRIL.)

Immensas Deo laudes et gratias referamus, dilectissimi fratres, quia, dum per totum orbem paschalis festivitas rutilat, nostræ patriæ fines etiam beati Vitalis triumphalis dies illustrat. Hodie namque miles Christi gloriosus pro fide imperatoris sui in æternum victurus occubuit. Hodie, devicto humani generis inimico, cum triumpho gloriæ regna siderea penetravit. Hodie peracto studii sui cursu de ergastulo carnis victor exiit. Hodie alternantibus hinc inde hymnidicis angelorum choris palatium Regis æterni purpuratus intravit, ubi cum ignitis beato-

rum spirituum cœtibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis senatoribus curiæ cœlestis exsultat, cum patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatus, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatus, cum his omnibus stola indutus gloriæ ineffabili exultatione tripudiat, et in conspectu æterni Regis melodum Alleluia jucundissima suavitate decantat. O quam beate moritur qui moriendo oritur! quam feliciter temporalem vitam finit qui vivere perpetuiter incipit! Hinc est quod sancta Ecclesia dies migrationis sanctorum natales vocare consuevit, quia protinus in cœlo nascuntur, cum in terra visibiliter moriuntur; et tunc vere incipiunt vivere, cum mortalem videntur vitam finire.

Perpendite, fratres mei, hic invictissimus miles Christi quam forte, quam robustum pectus habuerit, qui de sui periculo omnimodo securus, de alieno sollicitus, uno verbi telo et inimicum perculit et claudicantem jam inflicto vulnere socium ad agendum fortiter excitavit. Docta manus ad prælium dum vibravit hastam, socium, ut surgeret, tetigit, et vircenti jam adversario lethale vulnus infixit. Ut enim in veracissima gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta Ursicinus capitalem sententiam voluisset evadere, exclamavit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Ursicine medice, qui alios curare consuevisti, teipsum æternæ mortis jaculo vulnerare. Sanctorum quippe virorum est consuetudo, fratres mei, ut in tribulationum bello deprehensi, dum illinc adversarios insequentes, hinc suos fugientes aspiciunt, illis opponant scutum patientiæ, istis intorqueant jacula doctrinæ; atque ad utrumque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt, quatenus et infirmi intus fortiter se erigant et foris viriliter adversa contemnant, hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Insurgentes namque hostes patiando despiciunt, **78** infirmantes vero cives compatiendo ad salutem reducant. Illis resistunt, ne et alios subtrahant; istis metuunt, ne, metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc jaculis adversantia pectora feriunt; hinc scuto postposito debiles tumentur. Atque ita utrobique velocitate circumspeditionis invigilant, quatenus et ante se audaces confodiant, et post se trepidos a vulnere defendant. Sed quisquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet, necesse est, in pace domestica se custodire; in otio se frequenter exerceat, ne ignarus pugnandi incaute ad bella prorumpat, ne, si rudis et imperitus cum doctiore congredditur, dum arma armis præter solitum conserere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improvise vulnere prosternatur et victus intereat, unde victor esse totis nisibus anhelabat.

Neque etenim credendum est quod beatus Vitalis religiose vivere et in primis Deo servire tunc coeperit, cum ad agonem martyrii persecutoris illum crudelitas provocavit. Vir denique sanctus tunc etiam summis viribus fultus erat, cum sine ulla persecutionis molestia in pacis suæ tranquillitate quieverat. Qui sibi tantummodo notus et Deo, nisi cogeretur

in campum certaminis progredi, a nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed pravorum ictibus tuisa in adversitatis pila fragravit. Et qui quietus in semetipso quod erat continuit, commotus ad notitiam omnium odorem suæ fortitudinis aspersit. Sicut enim unguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, et sicut aromata fragrantiam suam non nisi cum incenduntur expandunt, ita sancti viri omne quod virtutibus redolent in tribulationibus innotescunt. Unde recte in Evangelio dicitur: « Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi hinc, et transibit (*Matth. xvii*). » Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis ejus agnoscitur, nam non contritum lene est; si vero conteritur, inardescit, et quidquid in se acerrimum latebat ostendit. Sic nimirum, sic unusquisque vir sanctus cum non pulsatur, despicibilis ac lenis aspicitur; si qua vero illum tritura persecutionis opprimat, mox omne quod calidum sapit ostentat, atque in fervorem virtutis vertitur quidquid in illo ante despicabile infirmumque videbatur, quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus coactus innotescit. Unde bene per Prophetam dicitur: « In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte declaravit (*Psal. xli*). » Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus divinitus concessa percipitur; in nocte vero declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.

Si enim quæritur cujus virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplinæ vigore domum suam bonus paterfamilias rexerit, quam religioso, quam sancto vivendi ordine filios instituerit, beata Valeria uxor ejus cum duobus filiis requisita dicat; « ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum (*Matth. xviii*). » Illa enim, audita morte Vitalis beatissimi conjugis, non avidos pervasores suis possessionibus timuit, non potentioris cujuslibet patrocini quæsivit, non more **79** viduarum dispersas ubicunque res suas in tuto loco colligere studuit, sed castissimi conjugii fidem servans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi urbe usque Ravennam mirabili fervore pervenit. Non illam deterruit tam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendæ possessionis, non eam propinquorum, sive convivium amor in Mediolanensi urbe devinxit, non eam consularis inmanissimus furor a Ravennæ finibus exturbavit. Illuc quippe erectus ejus spiritus medullitus intendebat, quo beatissimum virum, calcata jam morte, præcessisse cognoverat. Ubi enim erat thesaurus ejus, ibi erat et cor ejus (*Matth. xvi*). Lætabatur illum in habitatione jam degere, dolebat se adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in qua quo ille jam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus uxor martyris appellari, sed multo inenarrabilius æstuabat eadem martyris gloria

coronari. Unde non dubitandum est quod ipsum beatissimum virum suum quotidie speciali devotionis familiaritate deposceret, quatenus ejus sacratissimis precibus ad martyris palmam pertingere mereretur, ut nimirum quos immaculatos hic mutuæ charitatis devinxerat thalamus, non dispar in supernæ beatitudinis gloria jungeret et triumphus, et, quia duo fuerant in carne una, uniti fierent etiam in corona. Quapropter cum a Christianis qui tunc erant Ravennæ, esset prohibita ne sanctum corpus auferret, et hac intentione deposita ad propria remearet, incurrit in homines idololatrias Silvano sacrificantes, qui deponentes eam de sagmario hortabantur ut cum ipsis epularetur de his quæ erant Silvano immolata.

B Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, et erectum jam in cœlestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris, educata in fide catholica, quod in tranquillitate didicisti carnificum terrore postponere, et positum supra firmam petram fidei fundamentum quolibet trepidationis turbine violare? Age, age, beata Valeria! eia, nobilis matrona! nunc viri tui documenta viriliter recole, et quid tibi tanti doctoris magisterium præstiterit declara. Ait enim: Christiana sum, et non licet mihi de sacrificiis Silvani vestri manducare. At illi hæc audientes tanta eam cæde mactaverunt, ut vix seminecem eam sui homines ad Mediolanensem urbem perducerent, ita ut intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum.

C O quam ineffabiliter divinæ dispensationis ordo disponitur! quam misericorditer humanæ conditionis series variatur! Mulier virum de paradiso ejecit (*Gen. iii*); vir mulierem ad paradisi patriam revocavit. Illa, ut homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum; iste, ut mulier coronaretur, mitabile præbuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo miserabilis jejunii se fame multavit; nova vero mulier ab idolothytis se abstinendo æternæ satietatis sibi convivium præparavit. Illa, fructu arboris delectata, beatæ amœnitatis ostium seris concupiscentiæ sibi exiundo [exeundo] damnavit; ista, esum carniū aspernata, sempiternæ viriditatis pascua clavibus sibi continentiæ patefecit. Ecce liquido patet quam **80** conspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui et beatissimam conjugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere avaritiæ didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura efferendi [venerandi] cadaveris contempsisset. Si luxuriosis cum eo fuisset usa conviviis, nimirum itinere fatigata proclivius acquiesceret refici quam verberibus usque ad mortis confinium lauari. Et, ut breviter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset vivere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cujus virtutis excellentissimus vir ejus ante certamen exstiterit, assertionis suæ testimonium breviter reddidit; jam accedant et alii

testes. Ut probetur quam honeste vixere parentes, ad testimonium vocentur hæredes. Verisimile quippe est ut quidquid virtutis in sanctorum filiis cernitur totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur.

Igitur beatissimi Gervasius et Protasius, utroque parente non dicam orhati, sed potius splendidissima eorum morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum nihilque carnale concupiscentes, sed in uno se cœnaculo concludentes, per decem annos lectioni et orationi vacaverunt. Considerate, fratres charissimi, inestimabilem paternæ institutionis laudem, perpendite mirabilem rigidæ censuræ traditionem, notate relictum pupillis novæ conversationis exemplum, animadvertite evidentissimum paternæ severitatis indicium. Solet inter fratres communis substantia divisionis fieri et discordiæ causa; inter istos autem dividenda quidem hæreditas aderat; duorum tamen corda una charitas replebat. De populosa urbe faciunt eremum, diversorium habitandi vertunt in oratorium. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprii arbitrii libertatem luxuriose diffluere, et quasi jam sui juris libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare, excedentes siquidem rectitudinis metam in eo quod licet, omnes qui existimant licere quodlibet. Isti vero angelicæ indolis pueri, non venturæ adhuc vitæ solliciti, terrenarum rerum opumve sibi provident sumptum, non morte dissolvendæ carnalis copulæ ullum pepigere conjugium, non equis frementibus delectantur, non deliciarum lasciviis resolvuntur, non pretiosis vestibis adornari inaniter concipiunt. Mundani strepitus negotia fugiunt, terrenarum rerum divitias aspernantur, transitorie dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebræ blandimenta contemnunt. Et non solum aliena non ambiunt, sed et omnia sua prodiga misericordiæ largitate dispergunt. De tota mundi latitudine unani sibi glebam angustissimi carceris eligunt, ubi, collectis à vanitate mundi undique sensibus, solam Creatoris sui speciem medullitus contemplantur. Ad illum, claustra jam carnis excedentes, assidue meditationis studio spiritum dirigunt, ad illum amoris nimii facibus accensi totis visceribus inardescunt. Erat quippe utriusque mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena; amor namque verus, qui hanc repleverat, in fletibus cruciabat. Sed, dum in tali ardore cruciarentur, ipsis suis cruciatibus **SI** pascabantur, et tandiu in admirabili hujus conversationis fervore persistunt, donec gloriosa parentum secuti vestigia pro fide Christi martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati sunt exempla vivendo et a quibus in terra sunt carnaliter editi, eorum sunt collegio in cœlesti beatitudine sociati; et quos carnalis propagatio junxit, meritorum inæqualitas non divisit; et quo eos ordine in mundum natura produxit, eo etiam ad cœlestia divina illos gratia sublimavit. Hi, videlicet qui genuere, præcedunt; qui vero geniti sunt recto eos ordine subsequuntur.

O beata familia, quæ Ægyptum deserens, tam

strenue Rubrum mare pertransiit, et facto aguine ad repromissionis terram triumphando pervenit! O generosa progenies, quæ nascendo quidem de terra traxit originem, sed vivifice moriendo ad cœlestem transire meruit dignitatem, quam nobilitas morum ad nobilitatem transtulit angelorum! Quam ardua domus illa fuit, quæ tot clarissimos cives ad supernam Hierusalem transmittere meruit! Quæ enim civitas, quamlibet excelsa turritis mœnibus, hujus domunculæ dignitatem excellere poterit, quæ cœli digna vocabulo copiosam martyrum turbam felici in se habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa sub unis foribus clausit. Nam et Apostolus, cum de sanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens: « Quibus dignus non erat mundus (*Hebr. xi*). »

Gaude igitur Ravenna, urbs clarissima, tantorum martyrum pretioso sanguine purpurata, quæ, licet ex his quatuor solius beati Vitalis sacratissimum corpus corporaliter teneas, nequaquam tamen a reliquis tribus per occultæ virtutis mysterium vacas. Nam si beata Valeria cum viro suo, Scriptura teste, fuit in carne una (*Gen. ii*), necessario sequitur ut unus carnis una sit sepultura. Et cum legamus: « Quod Deus conjunxit, homo non separet (*Matth. xix*), » nos etiam gaudentes dicamus quia quod Deus, qui est æterna vita, conjunxit, temporalis mors interveniens non divisit. De filiis autem quid aliud dicendum est, nisi quia qui beatissimo genitori insolubilibus naturæ vinculis sunt connexi nullatenus ab eo locali potuerunt intersitio separari? Legitur autem quia Adam, cum primum uxorem vidit, protinus dixit: « Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (*Gen. ii*). » Si ergo Eva, quia de viri latere est formata, os ex ossibus ejus et caro de carne ejus dicitur, cur non et filii, qui de lumbis patris exierunt, eadem et ossa et carnem cum patre habere dicantur? Licet ergo sejuncti videantur per intervalla locorum, per occultum tamen mysticæ virtutis juncti sunt sacramentum.

Gaudé igitur, nobilis urbs Ravenna, et totis in Domino visceribus delectare, quæ, licet ardua sis muralis machinæ celsitudine, multo tamen excelsior es beatorum martyrum dignitate, lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta, sed valde inexpugnabilius fortium Christi militum protectione vallata. Quæ quodammodo Romanis arcibus amicabiliter æmula, sic per duos præcipuos martyres, Vitalem videlicet et Apollinarem, mater esse meruisti et domina circumpositarum quarumlibet urbium. Sicut illa per duos summos apostolos, Petrum **82** videlicet et Paulum, totius orbis sibi vindicat principatum, quasi caput reliquis civitatibus facta, ita coruscas duorum splendore sanctorum, velut humana facies geminorum luminibus oculorum. Lætare igitur et exsulta, quia quæ dæmonum antea fueras delubrum, nunc per respectum divinæ gratiæ cœlestium senatorum facta es capitolum, et quæ prius male fecunda in filiis tuis innumeras stipulas germinabas inferno,

jam per beatorum martyrum merita multos cives parturis cœlo. Quæ enim præ confusione virorum antiqua fueras Babylonia, ipsa per novitatem virtutum nova Hierusalem facta es vivis nimirum lapidibus adornata, ut jam populo tuo non immerito per Paulum dicatur: « Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei (Ephes. 11); » et per Petrum: « Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (I Petr. 11). » Nec leve tibi datum est divinæ dilectionis indicium in eo quod beatus Vitalis etiam post felicem transitum suum in te voluit habere sepulcrum. Non est passus ex te suum corpus auferri, quia noluit te patrocinii sui protectione destitui. In qua re tibi utique magis quam uxori beatissimæ præstitit, qui, dum tuæ utilitati consuluit, sanctæ voluntati ejus non acquievit. Scriptum namque est quia sancta Valeria, dum beati Vitalis vellet corpus auferre, a Christianis prohibita est et sæpe in visionibus ab ipso admonita ne sanctum corpus a malo homine bene positum violaret.

Certe non possum dicere, fratres mei, quam jucunde, quam delectabiliter certamen hujus pugnæ considero, quam avidissime totos interiorum luminum radios ad spectaculum sanctæ contentionis expando. Perpendo diversam litigantium aciem; hinc videlicet civitatem, inde unam aspicio mulierem; in medio vero positum corpus sancti Vitalis materia est et causa certaminis. Quæque pars suis allegationibus utitur, et causam suam diversa jurisratione tuetur. Illa repetit jus antiquæ possessionis, ista opponit titulum divinæ concessionis; illa conqueritur sibi violenter ablatum; ista e contrario asserit eis divina sibi benignitate donatum. Dicit illa: Rem proximi tui non concupiscas (Exod. xx). Respondet ista: Quod tuum non est, ne repetas (Luc. vi). Dicit illa: Sed mihi est, inquit, dotalis matrimonii lege conjunctus. Respondet ista: Quia et mihi est pretioso martyrii sanguine fœderatus. Habuisti tu, dum licuit, conjugem tuum; liceat et mihi habere sine molestia martyrem meum. Tibi enim est carnalis copulæ glutino sociatus, in me est triumphalis martyrii gloria coronatus. Audi Apostolum dicentem: « Mulier alligata est legi quandiu vir ejus vivit; cum autem obierit vir ejus, soluta est a lege viri (I Cor. vii), » Si ergo tu soluta es a viri lege, quæ in carne adhuc vivis, quomodo illi, qui ad cœlestia regna jam transiit, innectere vinculum quæris? Sed ad dirimendum hujusmodi contentionis sanctæ litigium, accessit ipse beatus martyr in medium, et venerandæ uxoris querelæ imposuit modum. Et qui eatenus fuerat materia contentionis sequester et mediator factus est pacis.

Sed dum vobis, fratres charissimi, ista dicimus, illud etiam ad mentem reducitur quod patriarcham **83** Jacob fecisse Scriptura sacra testatur. Legitur enim quia, cum appropinquare cerneret mortis diem, vocavit filium suum Joseph, et dixit ad eum: « Si inveniri gratiam in conspectu tuo, pone manum sub

A femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulcro majorum. » Cui respondit Joseph: « Ego faciam quod jussisti. » Et ille: « Jura ergo, inquit, mihi (Gen. XLVII). » Quo jurante, adoravit Israel Deum. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult a tanto viro tam anxia sepeliendi corporis sollicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profecto nihil dignum tanta propheticæ mentis excellentia reperimus. Ubicunque enim corpus humanum sepelitur, non ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa ejus resurrectio futura procul dubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in hujus dubietatis caligine requiratur, perspicuum lumen intelligentiæ ipsi qui invenerit oriatur. Cadavera quippe mortuorum, peccata significant injuste viventium. Sicut enim post contactum corporum mortuorum lex præcipit homines purificari (Num. xix), ita etiam post perpetrationem delictorum jubemur per poenitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: « Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit illum, quid prodest lavatio ejus? » (Eccli. xxxiv.) Baptizatur quippe a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato; sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lacrymas repetit. Sepultura vero mortuorum remissionem significat peccatorum. Unde per Prophetam dicitur: « Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. xxxi). » Ubi ergo sepelienda erant cadavera patriarcharum, nisi in ea terra ubi ille erat crucifigendus cujus sanguine facta est remissio peccatorum? Quæ ergo causa fuit ut patriarcha Jacob sepeliretur in Chanaanæorum terra, eadem fuit ut beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in urbe Ravenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significavit esse futuram, ita iste hanc felicissimam urbem ad baptismi gratiam et ad fidem Christi cognovit divinitus esse vocandam.

Quapropter obsecro vos et admoneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, et dignas tantis beneficiis gratias non solum ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate, dicentes semper cum Propheta: « Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo (Psal. cxv). » Non abhorreat momentaneæ potionis amaritudinem bibere qui ad perpetuæ incolumitatis dulcedinem desiderat pervenire. Qui vult ascribi inter milites Christi nunc se accingat viriliter ad conflictum, ut post peractam victoriam jam emeritus beatæ quietis accipiat municipium. Nunc se præparet congregari, ut merito valeat post victoriam coronari. « Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. ii). » Nam delicatus est miles qui ante vult vincere quam incipiat dimicare, qui vult sine pugna victoriam, aut **84** sine victoria anhelat ad palmam.

Non, fratres, non potest fieri ut ad magna præmia perveniatur, nisi per magnos labores. Sicut enim per Apostolum dicitur: « Per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum Dei (Act. xiv). » Unde ipsa Veritas dicit: « A tempore Joannis Baptistæ regnum Dei vim patitur, et violenti rapiunt illud (Matth. xi). »

Caduca ergo sæculi hujus, fratres mei, blandimenta despiciate, ad cœlestis patriæ gaudia medullitus anhelate, carnis incentiva reprimitè, mandata Dei, quæ antè percipitis, operibus adimplete; ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos adversitas frangat, non corpus vestrum luxuria polluat, non invidiæ flamma consumat, non vos elatio inflet, non terrenarum rerum cupiditas gravet, non vos ab amore proximi iracundia dividat, non vos pravorum vitis dilectio inordinata conjungat; transacta mala dignæ pœnitentiæ fletibus tergitè, imminentiâ vero cautâ provisione vitate, venturum terribilem Judicem ante mentis oculos ponite, districti examinis sententiam trepidi formidate, quatenus, quem nunc venturum metuentes, humanitatis ejus crucem bajulare satagitis, in majestatis suæ gloria postmodum venientem securi et alacres videatis Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVII bis.

II. DE SANCTO VITALE MARTYRÆ. (XXVIII APR.)

Ad pulchrum nimis spectaculum et delectabile ad videndum, fratres charissimi, hodierna festivitate convenimus, et admirabilem triumphalis pugnæ victoriam oculis fidei contemplati sumus. Vidimus enim antiquum draconem cum homine congregi; vidimus venenosam civilitatem melioris serpentis astutia superari; vidimus illum qui vincere consueverat, enerviter cedere; vidimus eum qui prostratus jacuerat, ereptis spoliis de triumphato hoste victoriâ reportare. Illinc perspeximus rugientem leonem in Christi gregem immaniter fremere; hinc vero novum David raptam ovem de cruentis avidissimi prædonis dentibus liberare. Ille siquidem aridis faucibus inhians humanum sanguinem sitiabat, et aperto suæ malitiæ gutture ovem Christi deglutire jam cœperat; iste vero gladio spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi), ejus ora transfigens, captam prædam violenter eripuit et per foramen, quod in maxilla Leviathan fecerat, ab ipso pene mortis barathro ad vitæ pascua revocavit. Unde bene ad beatum Job voce Dominica dicitur: « Nunquid armilla perforabis maxillam Leviathan? (Job xl.) » Per Leviathan quippe, qui *additamentum eorum* dicitur, cautus ille devorator humani generis designatur, qui, dum se divinitatem homini addere spondit, immortalitatem sustulit; qui prævaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasionem multiplicat, pœnas eis sine cessatione coacervat. Armilla igitur Dominus per electos suos maxillam Leviathan perforat, **85** quia ineffabili misericordiæ suæ potentia ma-

litiæ antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos jam cepit amittat, et quasi ab ore illius cadunt qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim, ore illius semel captus, maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? An non beatum Ursicinum tunc momordit, cum post nimia tormenta carnificis gladium formidavit? An non illum in ore ad plenum tenuit, quando idolis sacrificare consensit? Sed, dum per exhortationem Vitalis gloriosissimi martyris ad vitam rediit, Leviathan iste eum aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Sicut enim in sancta gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta decollandus venisset Ursicinus ad palmam, expavit, et dum vellet evadere, exclamavit Vitalis, dicens: Noli, noli, Ursicine medice, qui alios curare consuevisti, te ipsum æternæ mortis jaculo vulnerare; et qui per passiones nimias venisti ad palmam, ne perdas coronam a Domino tibi paratam. O mirabilis Christi miles, qui, dum adhuc terrenæ militiæ armis accingitur, divino inflammante Spiritu, repente ad spirituale certamen fervidus animatur! O novus et incomparabilis tiro, qui, in ipso tirocinii sui initio medias frementium hostium catervas irrumpens, in ipsum tyrannum imperterritus irruit, et commilitonem suum de sub ipsis trucidantium gladiis liberavit! Doctus et ferventissimus miles Christi, in hostem impetum faciens, repulit captivum, ad se socium traxit, et detrimentum suæ militiæ restituto milite reparavit.

Considerare libet, fratres charissimi, mentem beati Vitalis quantus ardor charitatis accenderat, qui, ut fraternæ saluti consuleret, sibimet ipsi periculum non timebat. Balteo siquidem militari præcinctus, claris militiæ titulis insignitus, in ordine equitum scriptus, chlamyde bellica decoratus, de semetipso manebat omnino securus. Sed cum videret interioris militiæ socium in tentationum bello deprehensum sub ingruenti telorum grandine jam deficere, et amisso patientiæ clypeo super nudum hostiles gladios imminere, protinus in medium prosilit, et semetipsum periculo mortis objecit, imitatus imperatorem suum, videlicet humani generis Redemptorem, qui, ut nos viveremus, mortem pertulit, et, ut nos de jugo diabolicæ potestatis eriperet, a membris diaboli se crucifigi permisit. Aderat quidem corpore in obsequio consularis, mente vero jam transierat ad militiam Creatoris. Accipiebat ab illo præsentis vitæ stipendium, exspectabat ab isto perpetuum futuræ beatitudinis municipatum. Suscipiebat ab illo donativum, quod temporaliter videbat; sperabat ab isto bravium, quod necdum percursu stadio videre non poterat, dicens cum Apostolo: « Non contemplantibus nobis quæ videntur. Sed quæ videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt (II Cor. iv). » Exhibebat illi officii militaris obsequium; servabat isti immobile perfectæ fidei fundamentum, custodiens jam Evangelium illud: « Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo (Luc. xx). » O quam efficax et viva vox

de ejus ore tunc prodiit! quam fervida charitatis
§6 flamma de vaporato ejus pectore æstuavit! Noli,
 noli, inquit, Ursicine medice, qui alios curare con-
 suevisti, te ipsum æternæ mortis jaculo vulnerare.
 Nec in auditoris cor frigida descendere potuit, quæ
 per exhortationis verba ex ipso Spiritus sancti igne
 processit. Audiens enim hæc Ursicinus, genu posito,
 spiculatorem ut feriret hortatur, agens pœnitentiam
 quod expavisset Christi martyrium.

Sed dum beati Ursicini lapsus auditur, alicujus
 animus fortasse movetur cur omnipotens Deus eos
 quos in perpetuum elegit, quos per abundantiorum
 gratiam etiam ad martyrii culmen assumit, in pe-
 riculosi timoris voragine cadere impediendo car-
 nis infirmitate permittit. Unde, quia satisfieri citius
 credimus, breviter respondemus. Sancti etenim
 viri, qui per divini muneris gratiam ad perfectionis
 culmen elevantur, quandiu in hac vita sunt, ne
 aliqua elatione superbiant, quibusdam tentationi-
 bus reprimuntur, ut nequaquam tantum proficere
 valeant quantum volunt. Ne igitur extollantur per
 superbiæ vitium, sit in eis quædam mensura virtutis.
 Hinc est enim quod Elias, dum tot virtutibus
 in alta profecisset, quadam mensura suspensus est,
 dum Jezabelem, quamvis reginam, tamen mulier-
 culam fugit (*III Reg. xix*). Perpendo quippe hunc
 miræ virtutis virum ignem de cælo trahere, et
 secundo quinquagenarios viros cum suis sequacibus
 petitione subita concremare (*IV Reg. i*), verbo
 cælos ad pluvias aperire, mortuos suscitantes,
 ventura quoque prophetiæ spiritu prævidentem.
 Sed rursus animo occurrit quia, postquam hæc
 omnia mirabiliter fecit, muliebri pavore perterritus
 ante unam mulierculam fugit. Considero virum ti-
 more perculsum de manu Domini mortem petere
 nec accipere, de manu mulieris mortem fugien-
 do vitare. Quærebat enim mortem, dum fugeret di-
 cens: « Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam.
 Neque enim melior sum quam patres mei (*III
 Reg. x*). » Unde ergo sic potens ut tot illas virtutes
 faciat? Unde tam charus Deo ut etiam mortuis vi-
 tam restituat, nisi quia profundo divinæ dispensa-
 tionis consilia mensuræ oculi libraminis appen-
 duntur, ut ipsi summæ religionis viri et multum
 valeant per divinam potentiam, et rursus quadam
 mensura moderati sint per infirmitatem suam? In
 illis namque virtutibus Elias quid de Domino acce-
 perat, in istis vero infirmitatibus quid de se pote-
 rat, agnoscebat. Illa potentia virtus exstitit, ista
 vero infirmitas custos virtutis fuit. In illis virtuti-
 bus ostendebat quid acceperat, in istis virtutibus
 hoc quod acceperat custodiebat. In miraculis Elias
 monstrabatur, in infirmitatibus servabatur. Scrip-
 tum quippe est quia dixit Jezabel. « Hæc faciant
 mihi dii, inquit, et hæc addant, nisi hac hora cras
 posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.
 Et audivit Elias, et timuit, ac fugiens abiit quo-
 cunque cum ferebat voluntas (*Ibid.*). » O violentiam
 verbi! O formidinis eminentiam! Audito mulieris

A verbo, fugit Elias; et fugit, non uno, non duobus,
 non tribus diebus, sed potius quadraginta diebus
 et quadraginta noctibus! Ingressus enim sermo mu-
 lieris in cor ejus quasi quidam gladius fuerat, et
 amisso rationis consilio quid **§7** ageret nesciebat.
 Tanti itineris spatio metu exagitante jactatus, velut
 cum secundo talibus cursu impulsæ navis arborem
 ex adverso turbo corripuit impetumque reflexit,
 ita prophetæ animum virtutis velo navigantem mu-
 lieris perculit sermo, totamque ejus navim per om-
 nes formidinis fluctus, turbato rectore, jactavit.
 Quid ergo tu, Elia? Tu enim es qui verbo clauseras
 cælum et fraudaveras imbres, qui mandaveras aeri
 et divinos ignes eduxeras, qui falsos salubriter in-
 terfici jusseras sacerdotes, qui constanter in faciem
 B exprobaveras regem quod ipse et domus sua popu-
 lum evertit Israel, qui dixeras: « Vivit Dominus, si
 erit pluvia, aut ros, nisi in verbo oris mei (*III
 Reg. xvii*), » qui domum viduæ, spicarum aream
 et torcular feceras olei, qui in omnibus impera-
 veras elementis, sermonem nunc expaves mere-
 tricis?

Quid ergo mirum, fratres mei, si post nimia tor-
 menta beatus Ursicinus gladium consularis expavit,
 quandoquidem ipse eximius prophetarum Elias, vix
 alicui impar sanctorum, non viri, sed feminae, non
 viso gladio, sed audito minarum verbo, tot dierum
 curriculo velut cervus percussus sagitta formidinis
 fugit? Quanti autem meriti Elias fuerit, hinc cito
 colligitur, si evangelica auctoritas de eo ad testimo-
 nium deducatur. Ad Zachariam namque de Joannis
 promissione angelus dicit: « Ipse præcedet ante il-
 lum in spiritu et virtute Eliæ (*Luc. i*). » De eodem
 quoque Joanne Dominus testatur, dicens: « Inter
 natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista
 (*Matth. xi*). » Si ergo inter homines major Joanne
 nemo surrexit, quis major Elia, qui unam virtutem et
 unum cum Joanne spiritum habuit?

Sed dum timentem Ursicinum timido Elia defen-
 dere nitimur, etiam infirmitas summi pastoris Ec-
 clesiæ ad memoriam revocatur. Una enim mulieris
 voce perculsus, dum mori timuit, vitam negavit. Et
 tunc Petrus in terra de Domino proferre testimo-
 nium non præsumpsit (*Matth. xxvii*), cum Iatro
 eum in cruce confiteri non timuit (*Luc. xxiii*). Qua
 in re considerandum nobis est cur omnipotens
 Deus eum quem cunctæ Ecclesiæ præficere dispo-
 suit, ancillæ vocem pertimescere et se negare per-
 misit. Quod mirum magnæ actus pietatis dispensa-
 tione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor
 Ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter aliis mise-
 reri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi et
 tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cogno-
 sceret qualiter aliena infirma toleraret. Ad hoc etiam
 Scriptura sacra virorum talium, id est, Eliæ et Pe-
 tri lapsus indicat, ut ruina majorum sit cautela
 minorum. Ad hoc vero sanctorum et pœnitentia
 insinuat et venia, ut spes sit pereuntium recupe-
 ratio perditorum. De statu ergo suo Petro cadente

nemo superbiat; de lapsu etiam suo Petro surgente A nemo desperet.

E contra, quam mirabiliter Scriptura divina superbos premit, quæ humiles erigit. Unam namque rem gestam retulit; et diverso modo superbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles vero ad spei fiduciam revocavit. Inæstimabile nempe est hoc novum medicamenti genus, quod uno eodemque ordine positum et premendo exsiccatur tumida, et sublevando infundit **SS** arentia. De majorum namque nos lapsu terruit, sed de reparatione roboravit. Sic quippe semper, sic nos divinæ dispensationis misericordia et superbientes reprimit, et ne ad desperationem corruamus fulcit. Considerare libet intra munus gratiæ sinum quanto Deus misericordiæ favore nos continet. Ecce qui se de virtutibus extollit, per vitium B ad humilitatem redit. Qui gratia acceptæ virtutis extollitur, non gladio, sed, ut ita dixerim, medicamento vulneratur. Quid enim virtus, nisi medicamentum? Et quid vitium, nisi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit Deus de vulnere medicamentum, ut qui virtute percutimur, vitio curemur. Nos namque virtutum dona retorquamus in usum vitiorum, ille vitiorum mala assumit in arte virtutum; ut qui humilitatem curantis fugimus, salutem concedenti inseparabiliter hæreamus.

Sed inter hæc sciendum est quod plerique hominum quo in multis corruunt arctius ligantur, cumque eos antiquus hostis ex uno vitio percutit, ut concidant, ex alio quoque ligat, ne surgant. Consideret ergo homo cum quo adversario bellum gerat, et si C jam se in aliquo deliquisse perpendit, saltem post culpam pertimescat, ut studiose vitentur vulnera quibus frequenter interficitur, quod valde rarum est ut hostis noster electorum ægritudine etiam vulneribus medeatur. Erudiendos enim electos suos Dominus sæpe tentatori subjicit. Sicut post paradisi claustra, post tertii cœli secreta, ne revelationum magnitudine Paulus apostolus extolli potuisset, ei Satanæ angelus datus est. Ecce qui paradisi prius secreta considerat, ad semetipsum rediens, contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cujus rebellione fatigari spiritus legem docet. Post donationem ergo muneris Deus hominem probat, quia et collato munere sublevat, et abstracto paululum, ipsum sibi hominem demonstrat. Quod eo D usque procul dubio patimur, quo, deterisa funditus labæ peccati, ad promissæ incorruptionis substantiam reformemur. Sed ipsa hac tentatione disponitur ut qui elati perire poterant, humiliati a perditione serventur.

Secreto ergo dispensationis ordine, unde sævire permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Qua adversarius noster inde obtemperat nutibus supernæ gratiæ, unde exercet iram nequissimæ voluntatis suæ. Nam, dum beatus Ursicinus tot pro amore Christi tormenta perferret, et inter lacerantes manus carnificum immobilis permaneret, subripere sibi de fortitudinis suæ constantia

elatio forsitan potuisset, quæ illum multo profundius mergeret, nisi cum levior tentationis aura pulsasset. Postquam enim Dominus mentes nostras ad perfectionem roborat, mox visitando tentationum aculeis probat. Qui et accedendo corda nostra ad virtutes provenit, et recedendo concuti tentatione permittit. Nam si post virtutum munera nulla nos tentationis aura concuteret, hoc jam se habere animus ex semetipso jactaret. Ut ergo et firmitatis dona utiliter habeat et infirmitatem suam humiliter recognoscat, per accessum gratiæ ad alia sustollitur, et per recessum quod sit **89** ex semetipso salubriter experitur. Quod bene nobis etiam ex historia sacræ lectionis innuitur, qua Salomon et divinitus accepisse sapientiam dicitur, et tamen post acceptam eandem sapientiam meretricum statim pulsatus quæstione memoratur (*III Reg. iii*). Mox enim ut gratiam tantæ revelationis accepit, certamen turpium mulierum pertulit, quia nimirum sæpe, cum mentem nostram concessis virtutibus respectio intimæ claritatis illuminat, hanc etiam lubricæ cogitationes turbant, ut quem sublevata impensò munere perfectionis exaltat, etiam tentatione pulsata quid sit inveniat.

Videbat autem beatus martyr Ursicinus omnes circa se crudeliter fremere, ad expugnandum Christi nomen irrationabiliter insanire, cunctos per abrupta erroris in præcipitium tendere, omnes veritatis viam, amissis cordis oculis ignorare, et idcirco tanta cogitatione potuisset forsitan arbitrari neminem superesse qui suis meritis valeret æquari. C Quapropter divina illum pietas cadere ad momentum voluit, et mox de terrena militia hominem qui eum erigeret divinitus excitavit, ut, dum de sæculari etiam ordine multo se fortiolem et robustiorem cerneret, ad cognoscendam infirmitatem suam cervicem cordis humiliter inclinaret. Hinc est quod Elias, de quo superius dictum est, dum Jezabel territus fugeret, et se solum Deo ex omnibus superstitem æstimaret, dicens: « Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua demolierunt, et ego relictus sum solus, et quærent animam meam (*III Reg. xix*); » ut elationem mentis ejus reprimeret Dominus, respondit dicens: « Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal (*Ibid.*). » Certum quippe est quod cordis oculos D extinguit qui, cum recte agit, considerare proximorum merita negligit. At contra, magno humilitatis radio semetipsum illuminat qui aliorum bona subtiliter pensat; quia dum ea quæ ipse fecerit, facta foris et ab aliis conspicit, eum, qui de singularitate intus erumpere nititur, superbiæ tumorem premit. « Reliqui, inquit, mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal, » ut, dum non solum se remansisse cognosceret, elationis gloriam, quæ ei de singularitate surgebat, inclinaret. Propheta nempe erat, et sæpe mysteria superna cognoverat. Quid ergo difficile fuit agnoscere in mundo fideles Deo famulos et alios remansisse? Sed hinc solerter intuendum est oculum cordis ela-

tio quam nequiter claudat, quia qui humilis et occulta Dei noverat, elatus et aperta nesciebat. Ut ergo B. Ursicinus barathrum elationis evaderet, dignum fuit ut cadendo disceret quia non sua, sed aliena virtute stetisset. Permisit divina clementia excelsum paradisi cedrum leviter concuti, ne irruente validiori turbine radicitus potuisset evelli. Permisit militem suum vel ad momentum hostilibus gladiis cedere, ut poenitens fugae ferventius potuisset animosum pectus ad rediviva rursus certamina reparare, quatenus de fugiente protinus insequentem, de victo faceret versa vice victorem. Amando Ursicinus carnem suam Christum deserere voluit, sed rursus timendo Christum ipsam carnem ultro ferendam carnificibus tradidit. Ex quo peccavit, ex eo emendare protinus studuit. Unde admisit culpam, inde sustinuit poenitentiam. Consolatus enim Ursicinus, genu terrae posito, spiculatorem ut feriret hortatur, agens poenitentiam quod expavisset Christi martyrium.

Discite, fratres, discite perfectam poenitentiam agere; discite reatus vestri maculas plenae compunctionis fletibus emundare, videlicet, ut consummata mala perfecta diluant lamenta, ne plus iustingamini in debito perpetrati operis, et minus solvatis in fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est: « Potum dedit nobis in lacrymis in mensura (Psal. LXXIX), » ut nimirum uniuscujusque mens tantum poenitendo compunctionis suae bibat lacrymas, quantum se meminit a Deo aruisse per culpas. Timendo quippe B. Ursicinus mortem, vitae jam deserebat auctorem, sed cum verba salutiferae exhortationis accepit, protinus erigens se contra seipsam carnem morti ultroneus tradidit, cujus vivendi amore peccavit. Non denique restitit, non in verba se praesumptoriae defensionis erexit, non poenitentiam distulit, sed mox salutifero corripientis imperio humiliter obedivit. Sunt namque nonnulli qui, cum de ore proximorum verba correptionis audiunt, mox in iram prorumpunt, vitio tumidae elationis inflantur, et capitalis inimicitiae facibus inardescunt: Hi nimirum de medicamento salutis materiam sibi faciunt aegritudinis, et curandi cauterium, vulnerandi instrumentum. Qui multo deterius per defensionis audaciam Deum ad iracundiam provocant, quam tunc cum communi carnis infirmitate peccabant. Plus enim delinquit quis defendendo peccatum quam faciendo peccatum. Peccare quippe humanum est, peccatum vero defendere diabolicum est. Unde et Psalmista divinum adjutorium humiliter implorat, dicens: « Non absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum (Psal. LXVIII). » Profundo quippe absorbetur qui in gravis peccati praecipitium labitur. Sed tunc super eum puteus, ne exire valeat, os suum claudit, cum se peccator in defensionis audaciam pergendo profundius mergit. Unde et primus homo tunc quasi in profundum corrui, cum vetitum pomum per inobedientiam comedit. Tunc super eum os suum puteus clausit, cum culpam suam defendere audacter pra-

sumpsit. Ait enim: « Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa mihi dedit de ligno, et comedi (Gen. iii). » Qui quidem per timorem semetipsum absconsurus fugerat, sed tamen requisitus innotuit quantum etiam timens tumescebat. Cum etenim ex peccato praesens poena metuitur, et amissa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate. Superbit quippe qui peccatum, si liceat non puniri, non deserit, sed potius defendere tumida elatione praesumit.

Studeamus itaque nunc, dilectissimi, beatorum martyrum virtutes imitari, ut ab Imperatore martyrum cum eisdem mereamur postmodum coronari. Eorum vestigia teneamus in via, quorum societatem habere desideramus in patria. Profecto illic erimus quod sunt, si hic fuerimus quod hic fuerunt. Nam si compatimur, et conregnabimus; si commorimur et convivemus (II Tim. 2). Non ergo dividamur in itinere, si jungi volumus 91 in perventione. Doceat nos B. Vitalis habere zelum rectitudinis, doceat nos B. Ursicinus formam tenere humilitatis; doceat uterque geminae servare vinculum charitatis. Ille quippe geminae charitatis ardore succensus, ut pereuntem proximum liberaret et mundam Deo ejus imaginem redderet, semetipsum omnino despexit, et crudelissimi persecutoris sententiam non expavit. Iste vero corripienti se proximo humiliter paruit, et ad conspectum Creatoris sui quantocius pergere per gladium properavit.

Sed quoniam hunc sermonem de triumpho sancti Vitalis scribere proposuimus, plura tamen occurrente materia de Ursicino locuti sumus, nemo existimet quia de propositae intentionis tramite deviamus. Cum enim S. Ursicini triumphus attollitur, beatissimi quoque Vitalis praconium non tacetur. Salus quippe aegri, laus est medici; et peritia discipuli, gloria est praceptoris. Magnus siquidem ille, qui pro vita mori didicit; sed longe superior qui momentaneam vitam pro aeterna despiciere docuit. Fortis ille, qui amarum salutis poculum bibere potuit; sed multo fortior iste, qui eum de ipsis perpetuae mortis faucibus potenter eduxit. Cum ergo triumphalis Ursicini virtus attollitur, gloriosus quoque B. Vitalis honor augetur. Imo quidquid magnum dicitur de utroque, totum ad gloriam Creatoris pertinet utriusque. « Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. iii). »

Inter haec vos, fratres charissimi, ad vosmetipsos redite, actus vestros sollicita examinatione discutite; et qui laudes martyrum libenter auditis, ipsi quoque laudabilem vitam habere curate. « Non est enim speciosa laus in ore peccatoris (Eccli. xv). » Illi nempe sanctos digne laudibus efferunt qui laudabiliter vivunt, et hi fortium virtutes utiliter audiunt quos audita praconia ad amorem imitationis accendunt. « Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (Rom. xv). » Quisquis ergo gaudes fortiter egisse martyres Christi, arripe et ipse arma

inter milites Christi. Desunt exterius hostes, verte manus in te, et multos seditiosos invenies cives. Doma superbiam, jugula iracundiam, exstingue libidinem, reprime avaritiam, occide invidiam, et, ut breviter cum Apostolo cuncta complectar, *Crucifige carnem tuam cum vitiis et concupiscentiis* (Gal. v), hoc est fortiter agere, hoc est viriliter dimicare. Nam quid juvat, si circa vallum te non obsideant acies persequentium, et intra urbis mœnia grassetur barbaries vitiorum? Imo quid prodest, si membra diaboli tecum exterius non confligant, et ipse diabolus intrinsecus te quieto jure possideat? Nam quicunque ejus voluntati subjecti sunt, quasi quieto ab illo jure possidentur, et superbus eorum rex quadam securitate perfruitur, dum eorum cordibus inconcussa potestate dominatur. Sed cum uniuscujusque spiritus ad Conditoris desiderium recalescit, cum torporem negligentiae deserit, et frigus insensibilitatis pristinae igne sancti amoris succendit, cum libertatis ingentiae meminit, et teneri ab hoste servus erubescit, quia idem hostis se considerat despui, quia **92** vias Dei videt apprehendi, dolet contra se captum reniti, mox zelo accenditur, mox ad certamen movetur, mox contra rebellantem mentem se excitat atque in omni arte lacerationis instigat, ut tentationum jacula intorquendo confodiat cor quod dudum quieto jure possidebat. Quasi dormiebat quippe, dum sopitus in pravo corde quiesceret, sed excitatur in provocatione certaminis, cum jus admisserit perversae dominationis. Scriptum quippe est: « Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et prepara animam tuam ad tentationem (Eccli. ii). » Quisquis enim accingi in divino servitio properat, quid aliud quam se contra antiqui adversarii certamen parat, ut liber in certamine ictus suscipiat, qui quietus sub tyrannide in captivitate serviebat? In hoc certamine, dilectissimi fratres, noster animus se semper exerceat, ad hujus pugnae victoriam mens nostra totis visceribus inardescat. « Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. ii); » quatenus qui nunc imitando beatos martyres legitime decertare contendimus, percepta corona victoriae in æternum cum ipso rege martyrum ineffabiliter exsulemus. Qui trinus et unus Deus vivit et gloriatur [regnat] per infinita sæcula sæculorum. Amen.

MAIUS.

III. *Sermo de Inventione sanctæ Crucis.*

XI. *Sermo de S. Anthimo martyre.*

XIV. *Sermo de S. Bonifacio martyre.*

XV. *Sermo de Spiritu sancto et ejus gratia.*

SERMO XVIII.

DE INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS. (III MAII.)

Hodie, fratres charissimi, quia Crucis Inventionem colimus, quasi reperto communi totius mundi thesauro communiter in Christo gaudere debemus, et sicut ille inventa perdita ove vel drachma

convocatis amicis et vicinis, congratulatus est (Luc. xv), ita et nos, invento eo, non quod ipse perdiderat, sed quo nos perditos acquisierat, justum est gloriari, præsertim cum Apostolus dicat: « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (Gal. vi), » tantoque propensius spirituales lætitiæ alacri debemus mente concipere, quanto non ignoramus et ipsum humanæ salutis inimicum amarius suspirare. Gaudebat namque diabolus ad evadendum ignominiosæ suæ confusionis opprobrium, quod triumphale vexillum, sub quo perdiderat sub quo prostratus et captivatus fuerat, eatenus maneret occultum, et ruinæ suæ dedecus, quod succumbendo pertulerat, suppresso signo victoriae compensabat. At ubi repertum est, ubi cum tanta gloria Christianæ devotioni et pietati perpendit esse conspicuum, erubescit se ubique jam videre prostratum, **93** quia ubique titulum divinæ victoriae cernit erectum. Ubicunque enim signum crucis erigitur, illic procul dubio et Christi victoria, et diaboli captivitas denotatur. Porro autem veterosus hostis per lignum primum hominem vicerat, omnemque illius progeniem per quinque millia fere annorum, tanquam servum, sub jugo suæ tyrannidis opprimebat. Venit autem Filius, tanquam gigas ad currendam viam (Psal. xviii), ut debellaret aereas potestates, et lignum ligno opposuit, dum per crucis amaritudinem exspuit venenatam pomi illius vetiti voluptatem. Primus scilicet homo cum manum ad arborem, diabolo suadente, porrexit, tanquam lignæ tabulæ chirographum deditiæ servitutis inscripsit. Secundus homo cum in cruce manus extendit, cautionem illam lethiferæ pactionis [passionis] obliterandæ delevit. Per lignum ergo servi facti, per lignum sumus libertati pristinae restituti. Per lignum de paradiso fueramus ejecti, per lignum sumus in patriam revocati. Et qui per lignum inimici deputati fuimus, per sacramentum crucis in amicitiam Dei et in angelorum concordiam reconciliati sumus, testante Apostolo, qui de Christo ad Ephesios loquens ait: « Ipse est, inquit, pax nostra, qui fecit utraque unum; et medium parietem maceræe dissolvens, inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem; ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso (Ephes. ii). »

Hoc denique salutis humanæ vexillum non solum lex per quasdam typicas intelligentias et ænigmata præfiguratur, sed et omnium prophetarum oracula et cuncta veteris instrumenti veneratur auctoritas. Quæ est enim sacri eloquii pagina, quæ crucis mysterium non redoleat, et ad hoc, quasi ad totius humanæ salutis caput, atque principium, non intendat? Ex quibus nimirum non otiosum credimus, si aliqua hic testimonia, quæ crucis mysterium innuant, proferamus, ut per ea quæ hic brevi sermone perstringimus ad illa etiam quæ tacentur, facillioris intelligentiæ aditum præbeamus. Primus igitur Abraham

accedat in medium, qui dum immolare Deo filium voluit, cuncta pene per ordinem passionis Domini-
cæ sacramenta signavit. Sicut enim Abraham, qui *pater excelsus* dicitur, unicum et dilectum filium offerre Deo non dubitavit; ita et summus Pater unigenitum dilectumque Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portavit quibus erat imponendus, ita quoque Christus crucis suæ gestavit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem servi illi procul dimissi Judæos significant, qui, cum serviliter viverent et carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam humilitatem [paupertatem] Christi, atque ideo non ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificii. Cur autem duo servi, nisi quia, peccante Salomone, ex una Israelitica plebe duo facti sunt populi? Quibus utique sæpe per prophetam dicitur: « Adversatrix Israel, et prævaricatrix Juda (*Jer. III*). » Asinus autem ille quo tunc utebatur Abraham, insensata erat stultitia Judæorum. **94** Illa plane bruta stultitia omnia sacramenta portabat, quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal, ignorabat. Jam vero quid est quod dictum est eis: « Expectate hic cum asino, postquam autem adoraverimus, revertemur ad vos? » (*Gen. xxii*.) Audi Apostolum: « Cæcitas, inquit, ex parte Israel facta est, ut plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret (*Rom. xi*). » Quid est enim quod dicitur: « Cæcitas ex parte Israel facta est? » Hoc est videlicet: « Expectate hic cum asino. » Ut plenitudo gentium intraret, hoc est, postquam adoraverimus, ubi videlicet sacrificium Dominicæ crucis impletum per omnes gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur: « Et sic omnis Israel salvus fiet, » hoc est, revertemur ad vos.

Quid est autem quod aries inter vepres hærens cornibus invenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet, duo siquidem ligna invicem componuntur, et sic crucis speciem reddunt. Hinc est enim quod de Christo scriptum est: « Cornua sunt in manibus ejus (*Hab. III*). » Hærens ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas et vulnificas Judæorum iniquitates, sicut ipse per Jeremiam conqueritur, dicens: « Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus hic (*Jer. xxx*). » Peracto sacrificio, dicitur Abraham: « In semine tuo benedicentur omnes gentes (*Gen. xxii*), » et postquam Dominus dicit: « Foderunt manus meas et pedes meos (*Psal. xxi*), » paulo post in eodem Psalmo subjicit: « Remiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus omnes patriæ gentium, quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium (*Ibid.*). » Oblato itaque Abraham filio, et pro eo ariete immolato, appellavit nomen loci illius, *Dominus videt*, quia Redemptor noster, postquam in ara crucis oblati mortis nostræ debitum solvit, videndum se deinceps fidelium suarum obtutibus præbuit, ut nimirum redempti omnes illum jam per

fidem videant, qui eatenus fidei oculos non habebant.

Verum nos dum sacrificantem Abraham aliquanto longiore sermone prosequimur, ab aliis quæ dicenda sunt, diutius præpedimur. Hoc nempe crucis mysterium et Jacob figuraliter expressit, cum de Christo inter reliqua verba benedictionis intulit, dicens: « Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum (*Gen. xlix*). » Stola Christi et pallium multitudo est gentium, quas tunc Dominus induit, quando sibi eas per gratiam redemptionis adjunxit, sicut per prophetam pollicetur, dicens: « Vivo ego, dicit Dominus, nisi hos omnes induam sicut vestimentum (*Isai. lxi*). » Stola ergo suam Dominus in vino, et pallium in sanguine uvæ lavit, quando sicut botrus in crucis ligno pependit. Tunc enim ex latere ejus sanguis et aqua profluxit. Sed aqua nos abluit, sanguine redemit, nimirum ut exhiberet sibi sponsam non habentem maculam, neque rugam (*Ephes. v*). Crucis mysterium idem Jacob tunc etiam patenter exhibuit, quando juniorem Ephraim Manasse primogenito præferens, in modum crucis super eos brachia permutavit (*Gen. xlviii*). Per crucem namque factum est ut populus gentium, tanquam primogeniti jure prærepto, populum præcederet Judæorum. Illud **95** quoque quod in Exodo legitur, ad Dominicæ crucis refertur procul dubio sacramentum. Dixit enim Dominus ad Moysen: « Projice virgam quam in manu gestas, in terram: et projecit, et factus est serpens. » Expavit illico Moyses, et fugit. Et ait illi Dominus: Apprehende caudam ejus; et apprehendit, factaque est iterum virga (*Exod. iv*). » Cuncti liquido novimus quia serpens suasit homini mortem (*Gen. III*). Ergo mors a serpente. Quis autem virga, nisi Christus, de quo propheta dicit: « Quia egredietur virga de radice Jesse? » (*Isai. xi*.) Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expavit et fugit, quia suspensus in cruce vel moriente Domino, omnis ille apostolorum numerus tremefactus expavit, et a certæ spei ac firmæ fidei soliditate recessit. Quia vero cauda extrema pars corporis est, quid nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, et nihil in virga ultra serpentis formam apparuit, quia completo Dominicæ passionis crucisque mysterio, et fidelis quisque tunc ad fidem rediit, et Christus consumpta morte idipsum in se quod fuerat per resurrectionis gloriam reparavit.

Jam vero quid est quod Israelitica plebs postibus domorum de sanguine agni jubetur imponere (*Exod. xii*), nisi ut nos præfiguret crucem Christi, qui verus est agnus, in fronte portare? Ad vesperam siquidem immolabatur agnus, et in vespera mundi passus est Christus. Liniuntur utique postes, ne vastator angelus audeat inferre perniciem; et nos crucis vexillum in corde gestamus et fronte, ne repentinus hostis irruens valeat auferre salutem. Unde et securi canimus: « Signatum est super nos lumen vultus

tui, Domine (*Psal. iv.*). » Quod tamen securius digniusque cantamus, si Rubro jam mari transmisso et hoste demerso tympanum cum Maria Moysis sorore deferimus (*Exod. xv.*). Quid est autem tympanum portare? Audi Dominum dicentem: « Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me (*Luc. ix.*). » Qui enim carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigit (*Galat. v.*), qui membra sua, quæ sunt super terram, abstinendo mortificat (*Col. iii.*), ille verè cum Maria tympanum portat, quia semetipsum a noxiis terrenæ voluptatis humoribus aridum servat. Juxta rationis igitur consequentiam, et hic tympanum crucis mysterium non obscure designat.

Præterea et illud non inconvenienter occurrit, quod videlicet Israeliticus populus in Mara adversus Moysen murmurat, vociferans scilicet non se posse reperire quod bibat. Tunc ostendit Moysi Dominus lignum, quod cum ille misisset in amarissimas aquas, in dulcedinem protinus sunt conversæ (*Exod. xv.*). Quid enim amaræ illæ aquæ, nisi quia occidentis litteræ, et duræ atque insipidæ legis speciem tenent? Scriptum est enim: « Constituit populo suo Dominus legem, et judicia, et tentavit eum (*Ibid.*). » Et alibi: « Ego dedi eis præcepta non bona, et judicia, in quibus non vivent (*Ezech. xx.*). » Cui tamen legi si confessio crucis et Dominicæ passionis mysterium copulatur, protinus quod amarum fuerat, in spiritualis intelligentiæ dulcedinem vertitur. Notandum autem juxta veritatem historię, quod aqua in dulcedinem versa, subinde populus venit **96** in Helim, ubi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palmæ. Quid enim duodecim fontes, nisi duodecim sunt apostoli, quos Dominus ad hoc constituit, ut arida et squalentia humani generis pectora suæ prædicationis inundationibus irrigarent? Quid vero septuaginta palmarum arbores, nisi totidem sunt discipuli, quos ante faciem suam idcirco misit (*Luc. x.*), ut per eos victoriæ suæ palmas mundus agnosceret? Et certe satis congrue videtur consequentium rerum ordo dispositus, ut primo populus duceretur ad litteram legis, a qua nimirum, dum amara fuit, transire non potuit. At postquam est per lignum vitæ dulcis effecta, et intelligi spiritualiter cœpit, illico Dei populus de Veteri Testamento ad apostolicos fontes et palmarum arbores, id est ad Evangelii gratiam transiit. Et bene post acceptum Decalogum septuplus prædicatorum numerus constituitur, quia per septiformem sancti Spiritus gratiam omne mandatum divinæ legis impletur. Nec immerito plane prædicatores crucis palmarum videntur nomine figurati, dum et ipsa crux jure dicenda sit palma, quia in ea scilicet facta est de prostrato mundi hoste victoria; sicut de ipsa cruce sponsus ad sponsam, « Dixi, inquit, ascendam in palmam, apprehendam fructus ejus; et erunt ubera tua sicut botri vineæ, et odores tui sicut analorum, guttur tuum sicut vinum optimum

(*Cant. vii.*). » Fructus nempe crucis omnes electi sunt.

Ascendit igitur Dominus in palmam, et apprehendit fructus ejus, quia mox ut in cruce pro nostra salute pependit, omnes electos ad semetipsum per amoris desiderium traxit. Et tunc sancta Ecclesia per duorum Testamentorum ubera spiritualis cœpit lætitiæ vina diffundere, atque odorem cœlestis concupiscentiæ humanarum mentium naribus inspirare, ut incitata ad obsequendum mens nostra sibi gratulans, dicat: « Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum (*Cant. i.*). » Quod profecto et petra illa Oreb in Raphidim satis expresse denuntiat, quam virga Moyses, Domino jubente, percussit, et aquas elicit (*Exod. xvii.*). Hanc sane petram Christi tenuisse figuram et Apostolus testatur, cum dicit: « Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra; petra autem erat Christus (*I Cor. x.*). » Huic itaque petræ lignum crucis accessit, et mox tanquam aquæ profluentis inundantiam larga sancti Spiritus dona profudit. Ad quas nimirum hauriendas aquas omnes sitientes invitat ipse, cum dicit: « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat, et de ventre ejus fluent aquæ vivæ (*Joan. vii.*). » Hoc autem, inquit evangelista, « dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum (*Ibid.*). »

Sed quid in reliquis diutius immoramur, dum constet esse perspicuum quod et ipsæ tabulæ, quæ Dei digito scriptæ sunt, crucis Dominicæ prætulerint sacramentum? Decem namque præcepta in eis scripta sunt, et denarius numerus per X litteram, quæ crucis exprimit speciem, designatur. In hac sane littera, quæ denarium in se continet numerum, sic unus apex a summo in imum per obliquum ducitur, ut alter quoque non dispar per transversam lineam, productis utrinque brachiis, compingatur. Et sic apicis utriusque facta complexio **97** non solum exteriorem crucis prætendit imaginem, sed et mysticam ejus quamdam videtur indicare virtutem. Dicit enim Dominus: « Non veni solvere legem, sed adimplere (*Matth. v.*). » Per crucis itaque sacramentum præcepta veteris instrumenti evangelicæ gratiæ copulavit, et, ut ita loquar, duo Testamenta velut unius doctrinæ corpus effecit. Et quidem primo datæ sunt tabulæ, sed protinus sunt, populo prævaricante, effractæ (*Exod. xxxii.*); secundo vero dantur tabulæ, sed perpetuo permanentur. Plane priores tabulæ priscae legis tenuere figuram, quæ a sui cultus obsequio erat postmodum desitura [defectura]. Postmodum vero dantur tabulæ, sed non franguntur; quia Novi Testamenti gratia, quæ per crucis est solidata mysterium, nullum novit habere defectum.

Porro autem nec arca illa Veteris Testamenti beatæ crucis credenda est caruisse thesauris. Crucis namque incomparabiles divitias occultabat, quia et cruci jam per cuncta figurarum suarum atque ænigmatum mysteria militabat. Ejus quippe ex tunc jam erat ministra, imago scilicet veritatis, et

initium plenitudinis. Arca scilicet, sancta erat Ecclesia. Tria vero continebantur in arca, duæ videlicet lapideæ tabulæ, quæ profecto duorum Testamentorum innuunt perpetuam firmitatem, quas etiam crucis in se mysterium continere supra docuimus. Urna quoque aurea habens manna. Hæc profecto puram atque sinceram carnem Redemptoris exprimit, quæ procul dubio dulcedinem perpetuæ divinitatis includit. Quæ dulcedo tunc in palato nostrarum mentium sapuit, ex quo miles pendentis in cruce Domini latus aperuit (*Joan. xix*); cum botrus videlicet expressus est, qui dum calcaretur, torcular calcavit solus. Tertio in arca fuit virga Aaron, quæ post ariditatem floruit (*Num. xvii*). Quæ nimirum quid aliud significat, nisi summi verique pontificis nostri illud salutare vexillum immortalis memoriæ semper viriditate floridum, et exuberantium fructuum fertilitate fecundum. Crux enim semper viret in spe, floret in fide, fructificat in charitate. Et postquam a terreno cespite præcisa est, frondet, quia quisquis per amorem crucis a terrenis se desideriis in ipsa mentis radice [mentis radicem] præscidit, ad hæreditatem immarcescibilem capessendam, et semper virentia æternæ vitæ pascua convalescit.

Verum quid amplius de laude beatæ crucis edisseram, quandoquidem omnia illa sacrificia quæ sub legalium cæremoniarum ritu offerri jubentur, ad hoc unum singulare verumque sacrificium quod in arca crucis oblatum est referantur? Per vitulum namque, qui de armento offerri præcipitur (*Exod. xxix*), Redemptor noster, qui de patriarcharum descendit progenie, figuratur. Hic nimirum aratro crucis suæ terram carnis nostræ perdomuit, et ex Spiritus sancti semine virtutum nos fruge ditavit. Hic vitulus sine macula non in tabernaculo, sed ante ostium ejus a filiis Aaron offercebatur (*Exod. xxix*); quia et Dominus, qui sine peccato est (*Isai. liii*), sub Anna et Caïpha (*Luc. iii*) extra portam est crucifixus. Ipse Agnus qui mundi peccata detersit (*Joan. i*). Ipse hædus, qui auctorem peccati diabolum, crucis gladio jugulavit. Ipse columba, in cujus nimirum specie Spiritus sanctus super eum ad Jordanis fluenta descendit (*Matth. iii*). Ipse etiam turtur, quia perpetuæ castitatis auctor **98** existit, sicut sibi a sponsa dicitur: « Speciosæ genæ tuæ sicut turturis » (*Cant. i*).

Eandem porro vivificæ crucis hostiam designabat et vitula illa rufa, quæ, ætate quidem integra, sed jugi esse jubetur ignara (*Num. xix*). Rufa nimirum vitula caro est Salvatoris, rosea scilicet sanguine passionis. Perfectæ quidem ætatis Dominus ad passionem venit, sed ejus collum jugum peccati cuiuslibet non attrivit. Qui vitulam offerunt immundi sunt, et qui Christum crucifigunt, unde mundus abluitur, ipsi damnabiliter inquinantur. Qui vero einerem colligens, extra castra projicit, mundus est; quia quicumque crucis Dominicæ passionisque mysterium per mundi latitudinem prædicant, a pec-

atorum se contagio per ædificationis fraternæ ministerium purgant.

Sed quibusdam fortasse displiceat quod nos ad laudem crucis tot sacri eloquii exempla congerimus, et velut instructam instrumenti veteris aciem huic regio vexillo prorsus intentam parere monstramus. Quibus certe quid aliud dicendum est, nisi quod Apostolus perhibet, dicens: « Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salvi sunt, id est nobis, virtus Dei est (*I Cor. i*). » Quidquid enim de crucis laude disserimus, in ejus non ambigitur redundare præconium qui crucis illustravit propria morte vexillum.

Per hæc itaque, fratres mei, quæ dicta sunt, liquido colligere possumus quia hoc cælestis victoriæ signum, per quod mundus erat de captivitate antiquæ vinculis absolvendus, ab ipso mundi principio Patres adorant, Prophetæ prænuntiant, omnesque sacrarum [sanctarum] Scripturarum pagine præfigurant. Quippe quod nos adoramus in munere, illi jam venerabantur in fide. Et quod apud illos erat quibusdam ænigmatibus figuratum, nos per Mediatoris gratiam jam videmus impletum, ut quod illi præsagebantur per spiritum, nos jam per corporalem cernamus et amplectamur obtutum. O admiranda Conditoris nostri pia clementia! o prædicanda singularis nostri Redemptoris humilitas! Atrocissimæ mortis subire dignatus est pœnam, ut nos proveheret ad coronam. Turpissimum crucis elegit propria voluntate supplicium, ut nos de servitutis jugo sublimaret ad regnum. Maledicti non respuit, ut nos de maledicto legis absolveret. Probrosam mortem pertulit, ut nos ab æternæ mortis opprobrio liberaret. Unde et Apostolus: « Christus, inquit, nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno; ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem (*Gal. iii*). »

Quia ergo, fratres mei, servitutis jugo soluti, benedictionem Abrahæ in Christo jam sumus adepti, quid restat, nisi ut ea quæ, gratia præveniente, percepimus, etiam per vitæ meritum Redemptoris nostri dona servemus, ne qui per baptismum in Christo renascimur, secundum veterem rursus hominem viventes, ad damnationis ejus sententiam revocemur? Nam et hodie in ecclesia illud David canimus: « Maledicti qui declinant a mandatis tuis (*Psal. cxviii*). » Consideranda nempe sententia, quia non dicitur, maledicti qui non **99** non renascuntur in sacramentis tuis, sed, qui declinant a mandatis tuis, quia videlicet non solum illi maledictionis nexibus sunt obnoxii, quos in Christo aqua baptismatis non regenerat, sed illi etiam quorum pravitas a rectitudine mandatorum Dei per vitiorum abrupta declinat. Quid ergo prodest quia de vinculis quis vetustæ maledictionis absolvitur, si per vitam reprobam eisdem vinculis denuo retrudatur? Nam et Apostolus ait: « Qui non amat Dominum nostrum

Jesum Christum, sit anathema, maranatha (*I Cor. XVI*). Ubi æque notandum quia non dicit: Qui non renascitur in Dominum nostrum Jesum Christum sed qui non amat, ut etiam si baptismo probetur quis in Christo renatus, si non sit etiam ex conversatione commortuus, nequaquam sit a maledictionis omnino vinculis absolutus: « Si enim, juxta Apostolum, complantati sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. vi*). » Et rursus: « Si compatimur, et conregnabimus; si comorimur, et convivemus (*II Tim. II*). » Sed quis ille est qui non amat Christum? Quis enim nostrum, si de Christi dilectione consulitur, non protinus constanter, imo promptissime se Christum diligere fateatur? Verum ille non amat Christum qui non amat crucem Christi. Et qui sunt qui Christi crucem non amant? Audi Paulum manifesta eos voce notantem: « Multi, inquit, ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est: et gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt (*Philip. III*). » Loquatur et Jacobus: « Qui amicus, ait, est hujus sæculi, inimicus Dei constituitur (*Jac. IV*). »

Quisquis ergo desiderat ad omni vinculo maledictionis absolvi, et plenam novæ gratiæ benedictionem consequi, crucem diligat, ex qua videlicet omnis plenitudo benedictionis emanat. Per crucem se Dei mandatis astringat. Per crucem effrenis carnis incentiva cohibeat. Sicut enim consentiendo carni, sententiam maledictionis incurrimus, sic refrenando carnem, benedictionis gratiam promeretur. Ex torculari namque [nempe] crucis largissima benedictionis unda profluxit, quæ maledictionis antiquæ virus omne delersit. Inde nimirum stillicidia charismatum cœlestium proroperunt, quæ ariditatem humanarum mentium salubriter irrigant, omniumque virtutum felici fruge secundant. Hæc est enim nubes illa quæ Eliæ sub vestigiò hominis in tempore siccitatis apparuit, et mox inundantis pluvie copia abundanter [subsequenter] erupit. Sic enim Scriptura commemorat: « Ecce, inquit, nubecula parva quasi vestigiùm hominis ascendebat de mari (*III Reg. XVIII*). » Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigiùm hominis ascendisse dicitur, recte per hoc crux, quæ membris est aptata Dominicis designatur. Et bene crux vestigiùm hominis dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit, cum ad Patrem rediit, sicut per Joannem dicitur: « Sciens Jesus quia venit ejus hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem (*Joan. XIII*). » Pascha quippe transitus dicitur. Et hic transitus per crucem factus est, sicut dicit Apostolus: « Pascha nostrum immolatus est Christus (*I Cor. V*). » Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per crucem est reversus ad propria. Quod congruenter expressit **100** illud factum sub Eliseo miraculum. Nam cum juxta Jordanem ligna cæderentur, repente securis cujusdam materiam succidentis in aquam cecidit. Tunc propheta lignum

A in aquam misit, et mox ferrum natavit, atque ad manubrium rediit (*IV Reg. VI*). Quid est autem securis, nisi sapientia Dei operata per corpus? Quid ferrum, nisi divinitas? Quid lignum, nisi humanitas? Et recte corpus Christi lignum dicitur, quia a ligno pependit. Securis igitur juxta Jordanem arbores succidebat, quia Dei sapientia, juxta fluidum mortalitatis nostræ decursum, dignata est impios Judæos suæ prædicationis austeritate corripere, et velut infructuosas arbores a statu rigidæ superbiæ descicare. Unde et Joannes dicit: « Jam securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (*Matth. III; Luc. III*). » Itaque dum ligna cæduntur, ferrum in aquam de manubrio cecidit, quia dum silvestres Judæorum mentes Veritas corripit, divinitas carnem deserens ad inferni profunda descendit. Sed lignum in aquam mittitur, et ferrum redit, quia corpus Domini, quod in ligno pependerit, in sepulcro ponitur, deinde ex profundis inferi, spiritu redeunte, surrexit.

Unde notandum est, fratres mei, et diligentissime perpendendum quia ipse Redemptor noster ante per crucem transiit, et sic humanitatem suam in paternæ dexteræ gloriam sublimavit. Exemplum quippe nobis exhibuit, ut unde caput præcessisse cognoscitur, per eandem viam et membra subsequenter gradiantur. Præferimus igitur crucem in fronte, sed eandem crucem multo salubrius recondamus in corde. In C utroque poste sanguinem percussor angelus videat (*Exod. XII*), ut exclusus evadat, non perempturus irrumpat. Nec sibi quispiam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat. Crucem nempe illi in suis moribus signanter expresserat, qui dicebat: « Ego enim stigmata Jesu in corpore meo porto (*Gal. VI*). »

Mundantes igitur nosmetipsos, charissimi, ab omni inquinamento carnis et spiritus, accingamur adversantium vitiorum impetus frangere, carnalis illecebræ passionibus obviare, pie proximorum necessitatibus condescendere, illatas etiam contumelias, servata charitate, perferre. Sit mens nostra ab omni terrenæ cupiditatis pondere libera, ut sancti desiderii librata pennis ima jam deserat, atque ad D Auctorem suum rediens in ejus amore suaviter requiescat. Fastidio nobis sint cuncta quæ cernimus. Ad illa vero quæ credimus, continui laboris instantia festinemus. Hæc profecto crux est, quam moribus et actibus nostris debemus imprimere. Hæc est, quam jubemur quotidie post Dominum bajulare. Qui hanc portat, passioni Redemptoris sui vere communicat. Hoc signum oves ab hædis in extremo examine segregat (*Matth. XXV*). Et judex, qui reprobos nescit, hunc in suis characterem recognoscit. Quibus autem impressum propriæ mortis stigma considerat; mox ad æternæ vitæ præmia gratus remunerator invitat: « Venite, inquit, benedicti Patris mei, percipite regnum (*Ibid.*); »

cum quo ipse vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

101 SERMO XIX.

DE SANCTO ANTHIMO MARTYRE. (XI MAII.)

Cum beati Anthimi, fratres charissimi, triumphalia gesta recolimus, triumphantis in eo Christi victorias celebramus. Ille siquidem in eo pugnabat, ille superabat, qui et fidei constantiam præbebat animo, ne suppliciis cederet, et verba vitæ labiis suggerebat, ut infideles et perditos ab errore veteris perfidiæ revocaret. « Non enim, inquit, vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Matth. x*). » Stringebatur corpus loris nexuum, sed verbum Dei non erat alligatum (*II Tim. II*). Herrebat tenebris carcer angustus, sed mens atria supernæ claritatis inhabitans, beato lumine fruebatur: dicens cum Paulo: « Qui nos resuscitavit, et consedere fecit secum in cœlestibus (*Ephes. II*). » Livebant membra plagis verberum, sed aiebat: « Licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur; sed is, qui intus est, renovatur de die in diem (*II Cor. IV*). » Cum talibus armatis noster Jesus ascendit in prælium, defuncto Moyse et Jordane transmisso, cessante scilicet veteris legis observantia et percepto baptismatis sacramento. « Lex enim et prophetæ usque ad Joannem (*Luc. XVI*); » ut videlicet illic legi Veteris Testamenti finis occurreret, unde novæ gratiæ lavacrum profluendi ad salutem hominum originem inveniret. Jesus itaque ille Israeliticæ plebis dux, nostrum verum Jesum humani generis Salvatorem et vocabulo præfiguravit et factus. Mittitur ille ad perdendas gentium nationes; venit hic ad debellandas aereas potestates. Mittit ille Jericho duos exploratores (*Jos. II*), dirigit iste in hunc mundum sub ejusdem numeri sacramento suos prædicatores. « Misit, enim, testante Evangelista, binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus (*Luc. X*). » Mittebantur illi, ut locorum situs sollicita curiositate perquirerent; missi sunt isti, ut venienti Jesu viam fidei in humanis cordibus præpararent. Illi in Rahab meretricis hospitio suscipiuntur (*Jos. II*); isti apud Ecclesiam gentium, quæ cum idolis fornicata fuerat, requiescunt. Porro Rahab coccineum funiculum, sanguinei videlicet coloris, in fenestra propriæ domus appendit; et sancta Ecclesia in fenestra suæ domus quodammodo ruborem sanguinis ponit, dum et passionem Christi publice confitetur in voce, et signum crucis palam portat in fronte. Unde bene sponsus ad sponsam dicit in *Canticis*: « Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce (*Cant. IV*). » Quid enim labia sponsæ, nisi doctores intelliguntur Ecclesiæ. Cocceus autem sanguinis habet ruborem, vel ignis speciem, quod significat charitatem. Labia ergo Ecclesiæ, hoc est, prædicatores sancti, coccinæ vittæ sunt similes, quia mortem Christi prædicant, eumque pro charitate generis humani crucis subiisse patibulum constanter affirmant. Et bene per vittam coccineam prædicatorum ordo signatur. Vitta siquidem capil-

los ligat, in unumque constringit, et sancti doctores in unitatem fidei prædicatione sua fidelium colligunt multitudinem atque in unum redigunt sub unitæ charitatis compage decorem. Postremo quisquis extra **102** domum illam inventus est, gladius non vitavit; quicumque etiam ab Ecclesiæ limite, qui fides est, exterior fuerit, periculum procul dubio mortis incurrit.

Extra hanc domum sacrilegus ille Ceremon repertus est, qui acceptis ab imperiali tyrannide codicillis, dum contra Christianos vesana rabie fureret, eorumque necem cruentis dentibus esuriret, a demonio repente correptus de vehiculo corruit, diuque vexatus, dum sanctos invocaret, quos ipse crudeliter laniaverat, exspiravit. Ad hanc domum Pinianus confugium fecit, qui mox ut per B. Anthimum verbum salutis audivit, credens in Christum, omnem molestiam desperati languoris quem patiebatur, evasit. Et bene factus transfuga, dum victoris Jesu castris applicuit, peregrinus in domesticum transit, in Israeliticam hæreditatem alienigena subintravit. In ore [opere] quippe beati martyris Anthimi, tanquam ex fenestra domus coccineus quodammodo funiculus dependebat, quia trophæum crucis Christi omnibus innotescere [notum facere] non cessabat. Nec mirum videatur quia B. Anthimum et superius cum duce Jesu armatum venisse descripsimus, et nunc domus Rahab figuram tenere perhibeamus. Quia, quod perspicuum est, et prædicatores et auditores, oves simul et arietes, intra unum congregantur ovile, sicut unum noscuntur habere Pastorem.

Præterea B. Anthimus, cujus jam per multa certamina testabatur terra victorias, ut et in alio elemento nobilis ejus palma claresceret, in Tiberini gurgitis fluentia demersus est. Et ut artifex carnificum rabies nihil omitteret [dimitteret] intentatum, saxea corda gestantes, pondus alligant saxi, minus fidentes corporeæ gravitati. Sed frustra lapidea moles aggravat quem penna meritorum levat. Aliena perversitas inaniter deprimit quem alitpetax [sublimia petens] sanctitatis propriæ virtus extollit. Felix ille vinctus, qui, dum humano solatio destituitur, ne pusillanimis fiat, angelitus visitatur. Felix, inquam, naufragus, qui, ut de voragine pelagi ad stationem littoris reportetur, non terreni remigis officio fruitur, sed cœlestis nuntii vehiculo bajulatur. Angelus enim Domini veniens, ut in ipsa passionis ejus narratur historia, et vinculorum nexum solvit, et bestium martyrem ad oratorii sui [orationis suæ] cellulam revocavit.

Imitemur hunc egregium virum, dilectissimi, sancte vivendo, carnis incentiva frenando, mundi gloriam contemnendo. Beati nos martyres in operatione præcedant, ut sancti angeli nobis in tribulatione succurrant. Delicatus siquidem miles est, qui ante vult triumphare quam arma conserere, prius triturare quam rura proscindere.

Considerato nempe ordine Scripturarum rite per-

penditur nostrarum series actionum. Prius enim lex, deinde iudicium, postremo subsequitur historia regum. Nunc sane nos expedit indicta nobis divinæ legis mandata servare, postea compellimur ante tribunal tremendi Judicis rationem de nostris operibus reddere, postremo dabitur in illa supernæ claritatis gloria sine fine regnare. Teneat ergo ordinem, qui vitare vult Babylonem. Ille nimirum vitæ **103** suæ ordinem vivendo confundit, qui ante vult ridere quam flere: Cum Salomon dicat: « Tempus flendi, et tempus ridendi (*Eccle. iii*). » Ille etiam recti ordinis lineam deserit, qui creatis rebus Creatorem omnium in amore postponit. Sicut perverso homini divina voce dicitur: « Posuisti me post corpus tuum (*III Reg. xiv*). » Deum quippe post corpus suum ponit qui magis studet utilitati vel voluptati carnis suæ consulere, quam Dei præcepta servare. Hinc est quod Sponsa dicit in Canticis: « Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem (*Cant. ii*). » Non ait: dedit, quam non reperit; sed ordinavit, quam inordinatam invenit. Nonnulli namque in principali cordis sui loco habent uxores, filios, prædia, vel honores; in secundo autem quodammodo Deum ponunt, dum eum minus diligunt. Hi nimirum videntur quidem habere charitatem, sed inordinatam; nec illum servant ordinem charitatis, quem Veritas ipsa disposuit, cum dicit: « Diligere Deum ex toto corde, hoc esse maximum primumque mandatum; secundum autem simile esse huic, ut diligat proximum (*Matth. xxii*). » Non ergo se jactet quis habere charitatem, si ordinata non est, sicut nec etiam fidem, si sine operibus ac per hoc otiosa est (*Jac. ii*).

Legitur enim quia Salomoni fuerunt uxores quasi reginæ septingentæ et concubinæ trecentæ (*III Reg. xi*). Quid autem mihi cum Gynæceo Salomonis? Sed excussa palea verborum invenitur in medulla mysterium. Quid enim per septingentas, quæ uxores simul et reginæ memorantur, nisi illæ intelliguntur animæ, quæ et septiformis habent gratiæ Spiritum, et super resultantium vitiorum motus quasi regalem obtinent principatum? Quid autem per trecentas easdemque concubinas, nisi illæ animæ figurantur, quæ per solam sanctæ Trinitatis fidem, thalamum quidem regis ingressæ sunt, sed castæ conversationis et quodammodo matronalis pudicitæ munditiam non habentes, dotales uxorum tabulas non mereantur? Hæ nimirum et Salomoni per carnale commercium junctæ sunt; quia Salvatoris nostri veri pacifici sacramenta percipiunt, et tamen per degenerem lenocinantis vitæ torporem, nec habentes uni viro pudoris affectum, ad nuptialis fœderis dotalitium non assurgunt. Enimvero illæ animæ uxorio ac regali nomine dignæ sunt, quæ in solo cælestis Sponsi desiderio requiescunt, quæ infœderabiliter contra malignorum spirituum tentamenta confligunt. Sicut de eodem Salomone Scriptura testatur: « Quia alienigenas quosque tributarios fecit; de filiis autem Israel non constituit rex servire quemquam, sed erant viri bellatores, et mi-

nistri ejus, et principes, et duces, et præfecti curruum et equorum (*III Reg. ix*). » Ubi patenter ostenditur quæ inter concubinas distantia sit et reginas. Quid differat inter eos qui servi peccati duræ exactionis tributa persolvunt, et eos qui per sedata bella certaminum principatum infulas sortiuntur. Inter hos sane principes, et cælestis militiæ bellatores, B. Anthimus insignis existit, qui et cruentis impiorum manibus in persecutione non cessit, et in pace positus, insurgentium portenta vitiorum spiritali virtutum mucrone truncavit. Carnis suæ membra tormentis exposuit, interioris hominis viscera illæsa **104** servavit. Caput non timuit ferienti gladio subdere, ut Christo capiti mereretur inseparabiliter adhærere. Erat enim in eo fides, non quæ mortua esset in semetipsa, sed quæ per dilectionem operabatur. Quorundam plane fides est vana, flaccida, prætendens quidem in superficie similitudinem, non autem habens intrinsecus veritatem.

Horum porro tenuere figuram qui olim de populo Ephraim venientes ad vada Jordanis, dum nescirent exprimere sebboleth (*Judic. xii*), sed jebboleth [scibbolet. sibbolet] potius tanquam peregrina lingua proferrent, Galaaditarum gladiis cæsi sunt. Quid enim per Jordanem, in quo Salvator noster baptizari dignatus est, nisi baptismus? Quid vero per sebboleth, quæ interpretatur *spica*, nisi fides est intelligenda? Sicut enim spica victum præbet hominibus, ita et de fide dicitur: « quia justus ex fide vivit (*Hab. ii; Rom. i*). » Et sicut spica multa in suis aristis grana recondit, ita et symbolum nostræ confessionis plurima in se fidei semina colligit. Venientes itaque ad Jordanem Ephraimæ consuluntur a Galaaditis quomodo spicam exprimant; venientes etiam ad baptismi lavacrum catechumeni inquiruntur a sacerdotibus qualiter credant. Et quoniam Galaad interpretatur *acervus testimonii*, recte per Galaaditas sacerdotes Ecclesiæ intelliguntur, qui prædicationibus suis opera divina testantur. Per Ephraim vero, qui *secunditatem* sonat, illi designantur qui idcirco ad fidei perveniunt spicam ut proventum fecunditatis per boni operis segelem proferant. Sicut ergo ii qui ad Jordanem veniunt, spicam quidem intelligunt, sed quia exprimere nesciunt, moriuntur; ita et qui fontem baptismatis expetunt, a vita funditus decidunt, nisi fidem ipsam, quam edocti sunt credere, studuerint etiam bonorum operum enuntiatione proferre. Ita nimirum alterum pendet ex altero, ut semen fidei exurgere debeat in spicam operationis. Quod et Salvator noster evidenter ostendit. Nam cum præciperet discipulis, dicens: « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, » protinus addidit: Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis (*Matth. xxviii*). » Ac si aperte dicat: Semen fidei in cordibus hominum serite, et mox mandatorum germinantium spicam qualiter operationis lingua exprimere debeant, edo-

cete, ne solœcismum faciant in spica operis, qui se de monte Ephraim, hoc est, de celsitudine esse testantur ecclesiasticæ fecunditatis.

Quapropter, dilectissimi, caveamus ne fides nostra superducto nos solius professionis colore decipiat, et tanquam inanis spica, vacantibus culmis, absque dilectionis medulla follescat. Imitemur fidem martyrum, per quam, vincentes regna terrarum, adepti sunt præmia promissa cœlorum (*Hebr. xi*), Sit ergo fides nostra solida, sit vera, sit robusta, ut nunc eundo per fidem, perveniamus ad speciem, videndo per ænigmatis speculum (*I Cor. xiii*), quandoque perducamur ad ipsius summæ veritatis obtutum, ubi nunc beatus martyr Anthimus, deposita sarcina corruptibilis carnis, stolam adeptus est angelicæ claritatis. Ecce enim inter ignitos supernæ Hierusalem lapides emicat: ecce inter purpuratas martyrum legiones victor et coronatus exultat. Consummato **105** quippe gloriosi certaminis cursu, eundem ipsum in præmio beatæ renumerationis accepit qui factus est et pretium cum redemit, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XX.

DE SANCTO BONIFACIO MARTYRE (XIV MAII).

Beati Bonifacii gloriosa festivitas, fratres mei, dum cunctis Christi fidelibus commune fit gaudium, specialiter tamen peccatoribus ad promerendam veniam certæ spei tribuit incrementum. Nam cum vitæ ejus ac beatæ consummationis gesta percurramus, quid aliud invenimus quam quia stipula tartari, cedrus facta est paradisi? Atque, ut ita fatear, torris inferni factus est splendidum sidus cœli. De lupanari siquidem prodiit præliaturus ad stadium, de stadio suspenditur ad tormentum, de tormento ducitur ad gladium, de gladio sublevatur victor et coronatus ad cœlum. Per gradus nempe peccator iste ad vitam rediit, quia et per quosdam gradus is qui sine peccato est (*I Petr. ii*), ad nostræ mortalitatis ima descendit. Hinc est quod ex personæ sanctæ Ecclesiæ per Salomonem dicitur: « Ecce iste venit saliens in montibus, et transiliens colles (*Cant. ii*). » Salvator etenim noster quasi quosdam saltus exhibuit, cum ad redimendum genus humanum venit. De cœlo quippe venit in uterum Virginis, de utero venit in præsepe, de præsepe transit ad circumcisionem, de circumcisione ad templum, de templo ad baptismum, de baptismo ad crucem, de cruce ad mortem, de morte ad sepulcrum, postremo etiam descendit in infernum, ut inde sanctos suos erueret, quos ad cœlestem gloriam calcato mortis imperio revocaret. Plane, ut nos post se currere faceret, istos pro nobis gradus manifestata per carnem Veritas ad nos descendendo disposuit, et quodammodo cujusdam mystici horologii sol justitiæ Christus hæc ad nos se inclinando momenta distinxit. Qui nimirum exultavit ut gigas ad currendam viam (*Psal. xviii*), ut nos ei ex

corde diceremus: « Trahe me post te, curremus in odorem ugentorum tuorum (*Cant. i*). »

Et fortasse isti sunt gradus illius horologii, in quo rex Ezechias umbram reverti decem lineis petiit. Quod videlicet Isaias propheta in signum recuperandæ salutis illius Dominum invocans protinus impetravit (*Isa. xxxviii*). Descenderat itaque sol emensis jam decem gradibus horologii, sed per eosdem gradus iterum rediit. Quod videlicet signum esset, per quod se rex Ezechias salutis pristinæ restituendum esse consideret. Enimvero nec genus humanum ad incolumitatem quam amiserat, de sui languoris ægrotatione convaluit, quandiu lux vera Christus decem eos quos enumeravimus mystici horologii gradus ad occasum se humiliando percurrit. Quamquam per umbram decem graduum et aliter supernæ dispensationis possumus intelligere sacramentum. Diversitates quippe temporum quasi quædam distinctiones sunt in horologio linearum. Soli namque justitiæ Christo primus ad nos descensionis gradus fuit de Deo in angelum. **106** Unde est quod et per Isaiam magni consilii Angelus dicitur (*Isai. ix*). Et qui cum Jacob loquebatur Deus, angelus nuncupatur. Hinc est quod per eundem Jacob dicitur: « Dixit angelus Domini ad me in somnis: Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem et votum vovisti mihi (*Gen. xxxi*). » Nimirum, ut idem ipse qui loquitur, et Deus simul et angelus ostendatur. Secundus descensionis gradus fuit in patriarchis, per quos scilicet ipse Dominus unius Dei cultum ac veræ fidei fundamenta constituit. Tertius in promulgatione legis, quam et ipse prius audiente populo protulit, et postmodum in lapideis tabulis proprio digito exarante descripsit. Quartus in Jesu Nave, in quo sicut nomine sic et opere degens in terram repromissionis populum introduxit. Quintus fuit gradus in iudicibus, per quos nimirum Israeliticam plebem et ipse regebat. Sextus in regibus Judæorum, quia in eis principaliter ipse regnabat. Septimus in prophetis, quia per eos ipse et annuntiatus est et locutus. Octavus in pontificibus, in quibus ipse, qui summus est Pontifex, veri et æterni sui sacerdotii mysterium figuravit. Nonus autem gradus designatus est in homine. Decimus in passione. Per hos itaque decem gradus, quasi per umbram Veteris Testamenti, sol justitiæ Christus in nostræ mortalitatis descendit occasum, et per eos iterum post resurrectionem suam in cœlum victor ascendit, omnemque illam vetustæ legis umbram veritatis suæ ac novæ gratiæ radiis illustravit, obscura revelans, clausa reserans, et omnia sub velamine litteræ tecta denuans. Et sicut tunc sol lineatim quidem ac morose processerat, repente autem ad ortus sui est reversus originem; sic nimirum, sic Redemptor noster ea quæ de incarnationis suæ mysterio per longa temporum intervalla signaverat, in sola resurrectionis atque ascensionis suæ gloria subito patefecit. Non ergo mirum, si B. Bonifacius quibusdam gradibus pertingere meruit ad coronam, quandoquidem et Aucor

salutis humanæ pro charitate nostra, velut per quasdam dispensationis suæ lineas, descendit ad pœnam. Descendit hic ad occasum, ut ille rediret ad ortum. Pertulit Dominus vesperam temporalitatis nostræ, ut nos reduceret ad lumen in occiduum perennitatis suæ. Sed considerandum est, fratres mei, quomodo B. Bonifacium inter ipsas reprobæ vitæ tenebras sanctitatis igniculus non deseruit, sed tandiu illum in minimis fovit, donec ad magna perduxit. Erat enim, sicut in gestorum ejus continetur historia, ebriosus et adulter, et omnium vitiorum amicus quæ odit Deus.

Audivimus obscurissimas tenebras pravitatis, videamus etiam sublucere vel tenuem scintillulam rectitudinis. Habebat, inquit, hospitalitatem, largitatem et misericordiam; quæ tamen tria unum sunt, et unius membra sunt charitatis. Sequitur adhuc historia, et quod breviter præmisit, exponit: qui si aliquando, inquit, videret peregrinum, aut de itinere venientem, cum omni festinatione et alacritate hortabatur hospitium suum ingredi, et ministrabat ei; noctibus autem circumibat plateas et vicos civitatis, tribuens eis quæ necessaria erant. Ecce inter **107** densissima horrescentium dumeta spinarum, etsi rara, tamen inventa sunt lilia floresque virtutum. Et multæ sunt plagæ, quæ volucrum Domini terrenus aggravant; paucæ pennæ, quæ levant. Sed facile est medico animarum Deo-potentia vulnera tenui medicamento componere, et ubi sanum quid reperit, cætera, quæ circumquaque putrida sunt, ad salutem prislinam revocare. Porro autem, sicut mari possibile est unius hominis corpus abluere, ita Deo perfacile est, quantumlibet lapsi, quantumlibet peccatoris hominis animam ab omni reatus squalore purgare. Sed sicut quis quandiu in monte consistit, marinis fluctibus non abluitur, ita peccator quandiu in tumore superbiæ perseverat, licet larga sit, divinæ pietatis eum abundantia non expurgat. Accedat ergo per pœnitentiam ad fontem misericordiæ, qui desiderat abluere a contagiis culpæ. Et qui sibi a Deo fieri misericordiam postulat, ipse quoque misericordiæ viscera proximis indigentibus clementer impendat. Videtis, fratres charissimi, quia beatum hunc Bonifacium de tot flagitiis quæ commisit, solum opus misericordiæ liberavit. Ut non modo peccatorum nexus evaderet, sed etiam insignibus victoriæ titulis ad felicem martyrii gloriam perveniret. Et quidem non erat dignus ut a Deo susciperetur, sed dando sua, promeruit ut semetipsum Deo sacrificium daret, et, qui eatenus carnaliter vixerat, spiritualem se hostiam in odorem suavitatis offerret. Nonnulli namque prius semetipsos offerunt, postmodum sua. Sicut de primi parentis filio scriptum est: « Respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus (Gen. iv). » Sicut enim Abel semetipsum Deo prius obtulerat, et postmodum munera offerebat, ita et Dominus prius ad ipsum, deinde ad ejus munera respexisse perhibetur. Nonnulli vero in primis quæ sua sunt offerunt, deinde semetipsos, meritis adjuvantibus, superad-

dunt. Sicut Cornelius ille centurio, qui gentilis adhuc eleemosynis et orationibus institit. Quibus videlicet suffragantibus, ad baptismi postmodum sacramenta pervenit. Cui profecto angelus, needum percepta regenerationis gratia, dixit: « Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Domini, et nunc mitte viros in Joppen, et accersi Simonem Petrum. Hic dicet tibi quid te oporteat facere (Act. x). » Ac si perspicue diceret: jam Deo quæ tua sunt obtulisti, de cætero nihil superest, nisi ut et ipse debeas munus longe præstantius tuis muneribus superaddi, tuisque te facultatibus possessor adjicias, ut unum ex omnibus, non jam sacrificium, sed holocaustum, potius fiat.

Ad hujus igitur centurionis exemplum B. Bonifacius prius dedit sua, postmodum se; quia juxta præceptum legis (Exod. xii), agnum innocentiam in suis gregibus reperire non potuit, hædum pœnitentiæ semetipsum offerre curavit. Agnum siquidem innocentes, hædum offerunt peccatores. Nec mirum si quilibet sanctus post peccata conversus, hædus dicitur, cum et ipse qui de cælo pro peccatoribus venit, per hircum dignatus est figurari. Unde est quod in Levitico pontifex viventem hircum hoc modo jubetur offerre, ut posita super caput ejus utraque manu, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, **108** et universa delicta atque peccata eorum, quæ impreans capiti ejus, emittat illum in desertum (Lev. xxvi). Quid est autem hircum utrique manui pontificis subjici, nisi Filium hominis in similitudinem carnis peccati (Rom. vii) venientem per voluntatem Dei, utriusque populi, Judaici videlicet et gentilis, persecutione gravari? Plane utriusque se voluit manibus subjacere, qui de jugo diaboli utrumque venerat populum liberare. Quid vero est quod post confessionem atque imprecationem omnium iniquitatum filiorum Israel super capita ejus hircus mittitur in desertum, nisi quia is qui peccata nostra portavit, qui legis maledicta sustinuit, protinus in desertum, ubi nonaginta novem reliquerat, ovem centesimam reportavit? (Matth. xviii.) Unde et Apostolus: « Ut nos, inquit, liberaret a maledicto, ipse factus est maledictum (Gal. iii). » Per hircum ergo figuratus est Dominus, qui pro peccatoribus venit. Hædum Bonifacius obtulit, qui sese ad portandam crucem ejus post peccata convertit. Et quia in lege præcipitur ut qui in primo mense Pascha facere non potuerit, faciat in secundo; primus autem mensis, prima est gratia. Beatus hic martyr, quia paschalem agnum non obtulerat in primo mense innocentis vitæ, hædum obtulit in secundo, fructuosæ videlicet pœnitentiæ. Qui dum quærit honorare martyres, martyr efficitur, sicut et ille in hospitalitate non dispar Abdias, dum prophetas pascit in specubus, prophetandi gratiam et ipse meretur (III Reg. xvii).

Videtis, fratres charissimi, quanta coram Deo eleemosynæ sit potentia; perpendite quanta imperatricis misericordiæ sit majestas. Nonne enim hæc videtur velut præpotens regina inter cæteras eminare

virtutes, quæ nimirum de communi plebe homines, alium quidem ad prophetiæ provehit gratiam, alii martyrii dat coronam? Illi dat ut Ecclesiam Christi cœlestis oraculi dapibus pascat; isti præbet ut ad supernæ gloriæ nuptiale convivium post victoriæ palmam feliciter epulaturus accedat. Habeamus ergo, fratres, misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequamur; curemus eleemosynis et pietatis operibus, in quantum facultas permittit, insistere. Delectet hospitalitatis ac fraternæ susceptionis studio deservire, ut qui cœlestis curiæ senatores aspiciamus per pietatis opera tantæ dignitatis gloriam meruisse, ipsi saltem præcul dubio confidamus ad peccatorum nostrorum indulgentiam pervenire. Veritate pollicente, quæ ait: « Beati misericordes, quoniam ipsis misericordiam dabit Deus (*Matth. v.*), » qui unus et verus in Trinitate perfectâ vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXI.

DE SPIRITU SANCTO ET EJUS GRATIA. (XV MAII.)

Lætatur de honestissima petitione vestra, fratres charissimi, et flebiles importunitatis vestræ querelas gaudendi nobis materiam deputamus, quia enim his diebus ad propria peccata familiariter deploranda, non solum remotioris custodiæ obicem corpori sed et procaci linguæ frena posuimus. Pulsatis, petitis, et, **109** ut vobis ædificationis verba proferre non pigeat, instantissime flagitatis, maxime quia nuper octava sacræ Pentecostes, me facente, pertransiit, et ideo non mediocre vos arbitramini propriæ salutis incurrisse dispendium, quia necum non potuistis de adventu sancti Spiritus frequens habere solito more colloquium. Unde non immerito gratulamur in Domino, dum ad illas vos epulas avidos atque inhiantes aspiciamus, quarum sobrios et fastidiosos, velut male languesciente mentis stomacho, morti proximos judicamus. Et licet vera charitas non patiat inter fratres diversa sentiri, fateor, tamen in hoc articulo cor meum vester mœror exhilarat, atque, ut ita dixerim, amaritudo vestræ tristitiæ meum pectus obdulcat, quia unde pia mens vestra mœrendo tabescit, inde in veræ salutis gaudium proficit, testante Apostolo, qui ait: « Tristitia secundum Deum salutem stabilem operatur (*II Cor. vii.*) » Sed qui sanctorum Patrum homilias legitis, qui quotidie sacri eloqui meditationibus insistere non cessatis, quo pacto inter ipsa plena torrentis circumflui profunda tam aridi et pauperuli hominis aquam despicabilem sitire dignamini, nisi quia ad hoc non amor scientiæ, quæ inflat (*I Cor. viii.*), impellit, sed charitas potius, quæ ædificat (*Ibid.*), attrahit? Si enim vobis, ut deposcitis, officio linguæ currentis eloquerer, quid aliud, nisi eadem ipsa quæ legitis, verbis vulgaribus iterarem? Tamen quia tantopere id deposcitis, amodo cum in sacris solemnitatibus convenitis, et vosmetipsos e cellulis venientes, tanquam de sepulcris erutos, in resurrectionis gaudium mutuo præsentatis, volc, si præcipitis, prout gratia divina di-

A claverit; aliquid vobis, juxta rusticitatis meæ rudimenta conscribere, ut et ipse sancto conventui vestro deesse non videar, præter illa quæ legitis, saltem parum aliquid, velut agrestes herbas opulentis ferculis adhibere. Sic itaque vestris desideriis satisfiet, dum, quia mihi litterarum copia artificiosa non suppetit, ea quæ tentavero scribere, a vivis modice videantur sermonibus discrepare. Sed unde ista congruentius incipere possumus, nisi a sancto Spiritu, cujus vos nuperrime et solemniter coluisse et sermonem ex officii nostri ministerio non audisse graviter suspirare videmus? Et hæc quidem non timide, sed fidenter aggredimur, quia, de quo loqui volumus, ab ipso concipimus ut loqui digne valeamus.

Primo itaque notandum est, fratres mei, atque omni annisu memoriæ commendandum quia, nisi quis gratia sancti Spiritus mereatur affari, licet conetur, licet ad tempus eniti videatur, nunquam tamen ad bona peragenda prorsus assurgere, nunquam Deo placiti operis valet fructus afferre. Arbor namque solo radicitus fixa succos ex uligine concipit, quibus per interiora diffusis, et in incrementa se roboris erigit et germen emittit. Quique autem fideles arbores sumus intra sanctæ nemus Ecclesiæ, illius summi Agricolæ dispositione plantati. Quam plantationem Paulus indicabat Ephesiis, cum dicebat: « Ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati (*Ephes. iii.*) » Terra autem nostra, ubi spei nostræ radix **110** innititur, illa profecto est de qua per Psalmistam dicitur: « Portio mea in terra viventium (*Psal. cxli.*); » sive etiam humanitas Christi, de qua idem propheta alibi perhibet, dicens: « Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur (*Psal. xcii.*) » Si ergo ut infructuosæ arbores arescere nolumus, si securibus excidi ac deputari ignibus inutiliter formidamus, in illa supernorum civium patria, in humanitate Redemptoris nostri per charitatis glutinum spei nostræ radix semper inhaereat, ut ad proferendos bonæ operationis fructus, in robur fortitudinis firmiter convalescat. Sed sicut arbor si vegetantis succi humore deseritur, protinus exsiccat, sic et anima nostra, nisi Spiritus sancti gratiæ fuerit rore perfusa, funditus arefacta, ad nullius sanctæ operationis germen poterit esse fecunda. Ille enim lumen mentibus ingerit, desiderium excitat, vires infundit. Illustrat siquidem, ut videamus; provocat, ut velimus; roborat, ut bona quæ volumus implere valeamus. Ex illa nempe fecunditate prodeunt lacrymæ nostræ, ex illa compunctiones mentium, ex illa confessio peccatorum. Sicut enim anima est vita corporis, ita et vita animæ nostræ Spiritus sanctus est. Et sicut corpus nostrum, anima recedente, collabitur, ita et eadem anima, si Spiritus vivificator abscesserit, necesse est moriatur, sine cujus videlicet munere nec ad agnitionem Dei qualibet ratione pertingere, nec ea quæ Dei

sunt possumus aliquatenus penetrare, Apostolo teste, qui ait: « Spiritus sanctus omnia scrutatur, etiam profunda Dei (I Cor. ii). » Cui mox sententia consequenter adjungit: « Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? (Ibid.) » ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

Sed an vultis, fratres charissimi, fortassis inquirere qui scire possumus an habeamus Spiritum Dei? In hoc profecto constat quia Spiritum Dei habetis, si Deum verè cognoscitis. Si enim, juxta apostolica verba « nemo quæ Dei sunt novit, nisi Spiritus Dei (Ibid.), » quis ipsum posset Deum cognoscere, nisi ejus Spiritum mereretur habere. Sed hoc ipsum forsitan adhuc vobis in dubium venit an cognoscatis Deum. Sed audite Joannem apostolum dicentem: « Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. ii). » Ille igitur verè Deum cognoscit, qui ejus mandata custodit. Unde et ille perfectus mandatorum Dei custos securus aiebat: « Nos spiritum hujus mundi non accepimus, sed Spiritum Dei, qui ex Deo est (I Cor. ii). » Quis est autem spiritus mundi? Ille profecto est qui suadet homines divina præcepta contemnere, terrenis negotiis delectabiliter insudare, mundanæ dominationis culmen appetere, carnalis illecebræ passionibus turpiter subjacere, transitoria possessionis fines extendere, tumido superbiae fastu super proximos jura potestatis ambire. Econtra, Spiritus qui ex Deo est, quas replet mentes ad cœlestia provocat, et, expulso corporis et negligentia frigore, ad amorem divinum inflammat, petulantia carnis desideria reprimit, et liberum cor ab omni terrena delectatione suspendit. Ille reddit hominem ad despicienda prospera rigidum, ad adversa superanda robustum; ille exhibet bene viventibus humiliter subditum; **III** ille objicit prave agentibus in jura liberae auctoritatis erectum; ille, quem replet prudenter inebriat, atque a sensu vitæ præsentis scienter alienat. An non erant illi divina sobrietate veraciter ebrii, de quibus a male insanientibus dicebatur: « Quia musto pleni sunt isti (Act. ii). » Nunquid non quædam divina ebrietas est, præsentia et præ oculis posita cuncta despiciere, atque ad ea quæ non videntur, toto mentis desiderio medullitus anhelare, mollia quæque et jucunda contemnere, dura vero, et aspera pro divino libenter amore perferre? Hanc ebrietatem, fratres mei, continue nobis necesse est orationis instantia quærere; hanc, velut aridis mentis nostræ faucibus tota debemus intentione sitiire.

Quærat ergo assidue anima nostra hunc Spiritum, quo vegetante vivat, quo illustrante videat, quo docente sapiat, quo duce, inoffenso amoris cursu ad patriam tendat. Quæramus itaque a Deo nostro, non quod quilibet pauperes ab hujus mundi divitiis quærunt, non videlicet nummum, non digestibilem cibum, non nudi corporis indumentum. Scit enim ille qui ad hæc nos esse sollicitos vetat, quia his omnibus

A indigemus. Illud itaque flagitemus quod et nobis est præ omnibus necessarium, et ille magis dare petentibus delectatur. Illud, inquam, ab eo sine cessatione quæramus ad quod nos ipse et quærendum provocat, et ad sperandum certa promissione confirmat, dicens: Quia si petimus, si pulsamus, « aperietur nobis; et Pater noster de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se (Math. vii; Luc. xi). » Sed qui e divite nostro eleemosynam quærimus, ut impetrandi copia concedatur, quærendi formam ab hujus etiam mundi pauperibus mutuemur. Pauperes enim cum ab altiora degentibus aliquid accipere gestiunt, ora mox sacculorum laxant, et sic ad accipiendum parati, quibus prævalent vocibus clamant, ut dum sic paratus quisque per speculari domus aspicitur, B facile misericordiam consequatur. Sacculus quidem noster, cor nostrum est, in quod si volumus nova cœlestis gratiæ dona suscipere, ab omni terrena concupiscentia, fermento videlicet veteri necesse est vacuare. Cujus profecto sacculi sinum indubitanter expandimus, si perfecti amoris incendio donis cœlestibus inhiamus. Hujus sacculi bene Paulus ora laxaverat, cum dicebat: « Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est (II Cor. vi). » Hunc laxare et illos monuit, cum subjunxit: « Non angustiamini in nobis. Et paulo post: Tanquam filiis dico, dilatamini et vos (Ibid.). » Consideremus etiam quomodo se pauper ille ad percipienda de supernis munera præparaverat, cum clamabat, cum vociferabatur, cum precabatur, cum interioris organi voces ingeminabat, dicens: « Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum (Psal. lvi, cvii). » Ac si aperte dicat: Cor meum, Domine, ad capienda tuæ largitatis munera præparo, qui a cunctis hoc prave cogitationis squaloribus purgo, nihilque in eo relinquitur, quo gratiæ tuæ munus desuper veniens refundatur. Ego curavi quæ intus male servabantur egerere, tu illud accelera dono tuæ pietatis dignanter implere. Cor meum vacuefactum atque ad te paratum teneo, quia effossis ex eo vitiorum ruderibus **III** ad amplectendam tui Spiritus gratiam tota mentis intentione suspiro. Ecce pauper Dei cor tenes paratum, qui a pravis illud servas cogitationibus mundum. Sed nisi clamantem, nisi vociferantem audiat quis de eminentioris conaculi penetralibus eleemosynam pauperi porrecturus, nemo accedat. Postquam ergo dixit: « Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; » protinus addidit: Cantabo, et psalmum dicam Domino (Ibid.); » tanquam diceret: cor utique meum præparo, et voces importunæ postulationis emitto, ut et vox ad miserendum audita permoveat; et paratum cor, id quod ex largitate miserentis emittitur non effundat.

Hæc nempe duo, fratres mei, vobis permaxime necessaria sunt, qui eremi remotiora studio singularitatis incolitis, qui contemplativæ vitæ speculationibus insudatis. Expediit vobis assidue psalmorum modulationi, et crebris orationibus vigilanter insistere, et contra cogitationum ingruentium impetus

omni virtutum conamine dimicare. Eliminemus igitur omnes spurcitas de nostri cordis hospitio, et quibus possumus variis virtutum floribus aspergamus. Delectetur Deus nitidum nostri pectoris tabernaculum ingredi, et suavibus in eo honorum operum deliciis epulari. Sicque preparato atque composito decore intimæ domus ornatu, psallamus, oremus, et quibus illum possumus clamoræ mentis supplicationibus invitemus. Sicque complebitur in nobis prophetica vox illa, qua dicitur: « Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; cantabo, et psalmum dicam Domino. » Deprecemur ergo assidue Redemptorem nostrum et totis illum visceribus imploremus, ut cor nostrum dignetur clementer invisere, et dimota omni vitiorum caligine, gratia sancti Spiritus illustrare, quatenus quo in illum regenerante credimus, eodem inspirante, recto tramite ad ipsum pervenire valeamus. Qui cum Deo Patre et eodem Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

JUNIUS.

III. *Sermo de SS. martyribus Laurentino et Pergentino fratribus.*

XXIV. *Sermo in Nativitate S. Joan. Baptistæ.*

Sermo II de eadem.

Sermo III de eadem.

XXIX. *Sermo de S. Petro apostolo.*

Sermo de SS. Petro et Paulo apost.

SERMO XXII.

DE SS. LAURENTINO ET PERGENTINO. (III JUN.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, sicut nostis, in honore beatorum martyrum Laurentii et Pergentini venerabiliter colitur, et quasi duobus aureis sideribus eorum dies natalitius illustratur. Hoc plane geminum sidus si **113** diligenter attendimus, per hujus vitæ pelagus navigantes errare non possumus, sed post emensa fluctuum procellarumque discrimina ad sinum quieti portus cum gaudio pervenimus. Unde non sine quodam dispositionis supernæ præsentis tale vocabulum sortiti sunt, ut Pergentinus dicantur et Laurentinus. Pergunt enim uterque simul ad lauream, et præcedentes nos, si non eos sequi negligimus, provocant ad coronam. Omnes enim quicumque non segnes, sed ferventes et agiles ad patriam properant, non in itinere gressus figunt, sed pergentes assidue de virtutibus in virtutes, de bonis ad meliora contendunt. Nec in hujus peregrinationis itinere cives se vel habitatores ostendunt, sed velut hospites semper et exules transeunt. Unde et Petrus: « Obsecro, inquit, vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quæ militant adversus animam (I Petr. II). » Et Paulus ait: « Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. XII). » Hinc etiam Paulus ille, qui progrediens ex Ægypto terram repromissionis ingressus est Hebræus, id est, *transiens* vocatus est.

A Et quicumque de vitæ carnalis Ægypto, terram quæ mel et lac fluit ingredimur, non vestigia figere, sed assidue transire jubemur, ut juxta Joannem, « qui justus est, justificetur adhuc, et qui sanctus est, sanctificetur adhuc (Apoc. XXII). » Lac etenim de carne fluit, mel de superioribus in ima descendit. Et quæ est illa terra, lactis scilicet ac mellis irrigua, ad quam tantopere provocamur, nisi Mediatoris Dei et hominum una persona? In qua nimirum et caro manifesta est, quæ de Virgine prodiiit, et divinitatis interna dulcedo, quæ de substantia paterna processit.

Ad quam sane terram non nisi Hebræus, imo, ut ita loquar, nemo, nisi Pergentinus et Laurentinus, admittitur; quia quisquis pervenire laborat ad Christum, necesse est ut nequaquam in hoc mundo mentis suæ figat velut in habitatione vestigium: sed Hebræum se semper ostendens, et cum Pergentino per viam justitiæ transiens pergat, et cum Laurentino simul de suis laboribus non hujus vitæ commoda, sed coronam tantummodo gloriæ concupiscat. De habitatoribus etenim hujus mundi, sicut in Apocalypsi dicitur, beati martyres clamant: « Quousque Dominus (sanctus et verus) non vindicet sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? (Apoc. VI). » De his vero qui non habitant, sed pergendo jugiter transeunt, Isaias postquam præmittit: « Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hædo accubabit, vitulus, et leo, et ovis simul morabuntur, » protinus addidit: « et puer parvulus minabit eos (Isa. XI). » Quis est iste puer parvulus, nisi is de quo per eundem prophetam dicitur: « Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis? (Isa. IX). » Qui simul inhabitantes minat, quia ne corda nostra terrenis rebus inhiereant prædonem desiderii cœlestis indesinenter inflamat. Et hoc ipsum minare, est ad suum nos amorem flamma continuæ charitatis accendere; ne cum nos vicario simul amore diligimus, ejus, ad quem redire debebamus, oblitamente in hoc exilio remaneamus. Puer ergo parvulus diversorum animalium turmas minat, quia Redemptor noster, qui multimodis hominum mentes in unanimitate **114** fraterna insolubiliter confluit, dum ad amorem eos patriæ cœlestis accendit, in hoc eos mundo quasi pedem figere non permittit. Ad Deum vero non itur vestigiis pedum, sed bonorum gradibus operum, nec ad eum quisquam valet ascendere per corporei conatus aditum, sed per assiduum sancti operis incrementum.

D Videamus igitur et istos beatos martyres quomodo non potuerint divino flagrantibus igne quiescere, sed semper elaboraverunt de bonis ad optima festinare. Nam dum et ante persecutionis articulum tantæ jam sanctitatis essent, ut signa per eos Deus et virtutes ostenderet, non isto contenti pertrahuntur ad judicem, et in bello declarant quantam habuerint et in pace virtutem. Et prius quidem antiqui hostis artifex et versuta nequaquam per vasculum suum cœpit cum eis quasi mitius agere, deinde non valens

inmobilem eorum ferre constantiam, apposuit in eos crudeliter insanire. Nam carnificibus undique sævientibus, uterque martyr, velut una mens et eadem caro, verberibus cæditur, plagarum cædemactatur, mox carcerali custodiæ traditur, ac famis inopia cruciatur. Sed nunquid bellatoribus suis divina protectio defuit, et quod in eis Deus ipse confligeret evidenti prorsus indicio non ostendit? Nam cum eos carnifices verberibus atterunt, eorum brachia, quæ in ictus debacchantur, arescunt, ut saxea pectora et a pietatis visceribus aliena, saltem per carnis arefactæ rigorem, discant cordis habere molliem, et in membrorum suorum nexibus colligant quam timenda sit virtus adversus quam tam furiose, tam atrociter dimicabant.

Jam vero illud quam sublimis gratiæ meritum, quantæ cognoscitur apud Deum familiaritatis indicium, quod, in carcere constituti et tridua simul inedia macerati, angelitus visitantur et mensæ cælestis alimenta percipiunt. In eis quippe Christus esuriebat, in eis supplicia perferebat, cum eis claudatur in carcere, cum eis in vinculis, cum eis erat comes individuus in tormentis. Et qui dudum inter deambulantes in camino Chaldaico pueros visus est quartus, ipse procul dubio cum istis etiam invictissimis bellatoribus suis factus est tertius. « Ecce, inquit rex, video viros quatuor solutos deambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis est in eis, et species quarti similis est Filio Dei (*Dan. iii.*). » Hinc est quod et persecutor ille Tiburtius, insanientis iracundiæ felle permotus, vaporantes de fornace furiosi pectoris flammam evomit, et beatos martyres super arduas prunas nudis pedibus astare præcepit. At protinus et carbonem extincti, et gloriosi martyrum pedes tanquam super candentia lilia, vel croceos rosarum flores molli sunt vestigio delectati. Nec cessat adhuc ferox nequitiae spiritus. Nihil intentatum relinquit, sed omnia versutæ fraudis, omnia rabidi furoris argumenta percurrit. Sed quo pluribus jaculis impetit Christi milites, eo reddit cæca crudelitas clariores. Et quanto frementior eis ingruit immanitas prælii, tanto præbetur uberior occasio triumphandi. Itaque statuitur idolum, et insana iudicis rabies imperat adorandum. At dum non idolum, sed Deus omnipotens **115** adoratur, figura larvalis in pulverem redacta collabitur. Postremo qui dedignati sunt suas idolis inclinare cervices, alacriter gladio beata colla subjiciunt, et sic glorioso sanguine purpurati ad Imperatorem suum peracta victoria revertuntur.

O beata germanitas, quæ nec in conceptione dividi, nec in nativitate discerni, nec in pretiosæ mortis potuit genere separari, pares in pœna, cœquales in gloria! Simul ex maternis visceribus funduntur in mundo, simul ex agone consummati certaminis oriuntur in cœlo. Quodammodo felicior iste quam Rebeckæ dicendus est partus. Nam, Scriptura teste, in utero illius collidebantur parvuli, quia sub diversa morum atque successuum erant qualitate

victuri. Unde sibi divinitus dicitur: « Duæ gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex utero tuo dividuntur, populusque populum superabit, et major serviet minori (*Gen. xxv.*). » In istis autem nulla diversitas, quos nimirum et non dispar vita confœderat, et individuae charitatis unanimitas constat. Felicior etiam iste partus quam fuerit ille Thamar, quo videlicet exorti sunt Phares et Zara (*Gen. xxxviii.*). Quorum alter *divisio*, alter *oriens* interpretatur. Et sicut inter se invicem dissidet interpretatio nominum, ita quædam diversitas est in operibus singulorum, sed nec idem tenent in figura mysterium. Beati vero martyres isti in suorum nominum interpretatione non discrepant, quia quodammodo unum est quod designant, et nomen utriuslibet utrique concordat.

Pergentinus enim et Laurentinus, uterque pergit ad lauream, et quibus una est via, una est concupiscentia; simul gradientes perveniunt ad coronam. Quanquam et in istis, sicut eorum testatur historia, quædam reperiatur esse differentia. Nam dum eos violentia pertraheret ad tyrannum, Pergentinus fratri, quoniam eloquentiorem judicabat, respondendi delegavit officium, ut ille velut Aaron loqueretur ad Pharaonem, dum assisterent ante præsidem. Hoc igitur inter hujus beatæ germanitatis geminos distat quod inter Moysen et Aaron differre Scriptura commemorat. Quorum unus de se conqueritur, dicens: « Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri et nudius tertius, et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguæ sum (*Exod. iv.*). » De altero vero dicitur: « Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit; ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum (*Ibid.*). » Ecce itaque beati martyres in ea re, quia reperiuntur sibimet invicem fuisse dissimiles, quodammodo Moysi et Aaron existisse videntur æquales. Et non fortassis incongrue. Sicut enim per illos lex olim data est Israeliticæ plebi, ita per istos Christiana fides et Evangelium civibus illuxit Aretii. Nam cum gentilitati adhuc ritus pestilenter inhorresceret et in Christianum nomen persecutionis furor immaniter ebulliret, tunc scilicet quando B. Donatus pretioso sanguine Aretinam purpuravit Ecclesiam, vigesimus tamen imperator est Julianus, sub quo B. Donatus insignis martyr enituit, a Decio principe, cujus persecutio istos gloriosos martyres coronavit. Quod si catalogum quoque Romanorum pontificum studiose percurras, invenies a B. Sixto, **116** cui Decianus furor, dum desæviret, servire coactus est, usque ad Liberium papam, qui Juliani tempore præfuit duodecim apostolicæ sedi præcedisse pontifices.

Cum igitur gloriosi martyres isti tanto tempore B. Donatum præcessisse noscantur, non immerito dicuntur in his regionibus in quibus passi sunt, credentium duces, fidelium principes, ac totius, ut ita loquar, Aretinæ Ecclesiæ fundatores. Hi profecto nunc micantes gemmæ et rutilantes sunt margaritæ, quæ videlicet in imperatoris æterni diademate pollicibiliter radiant, et inter ignitos supernæ Hieru-

salem lapides inexstinguibili splendore coruscant. Porro sicut geminum oculorum lumen in capite constitutum subjecta corporis membra condecorat, ita B. Donatus cum duobus his cœli sideribus, quasi sanctitatis caput fideique principium adjacentia quæque loca præcellit, et, ut ita fatear, totum Tusciæ corpus eximii splendoris nitore perfundit. Tanto quippe nunc sunt eminentioris gloriæ claritate conspicui, quanto graviore fuerant rabidi persecutoris immanitate depressi. Igitur de pœnis ad gloriam, de certamine translati sunt ad coronam. Ipse nimirum eis factus est præmium cum recepit, qui se pro eis obtulerat pretium cum redemit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO XXIII.

I. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ. (XXIV JUN.)

Hodie, dilectissimi, dies illuxit insignis, tanto cæteris diebus sanctior, quanto sanctiorem hominem terris effudit. In hac siquidem die natus est ille sanctorum splendor, justorum gloria, lætitia angelorum, excellentissimus homo, consanguineus Christi, amicus Sponsi, Sponsæ præparator. Unus est et secundum non habet, qui choris intertextus angelicis, sublimioris coronæ titulis universitatis humanæ transcendit ascensum. Denique « inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista (*Matth. xi*): » Felix homo, qui feliciter cœlorum perambulans officinas cursu velocissimo sequitur Redemptorem, nec alicujus intercluditur fastigio dignitatis, quem summæ felicitatis immensitas largius irroravit! Lætantur angeli, et utriusque naturæ numerositas admiratur hominem sic ingressum abyssum luminis et in æternæ divinitatis pelagus absorptum, ut ipsam reverberet angelicæ puritatis originem. Eleventur omnes, et meritorum prærogativis ante consistorium majestatis exsultent; non erit tamen qui ad Baptistæ Joannis privilegium audeat aspirare. Age, jam aggrediamur virtutum insignia, quæ Deus majestatis in amico suo gloriosa cumulatione signavit; sic enim ab ortu vitæ usque ad occasum cum hominibus conversatus est, ut forma vitæ morum informatio habeatur. Et licet hic sermonis aurei non rutilet pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicumque stylo perstringere, illud Sapientis attendentes: Prudentibus viris non placere phalerata, sed fortia (*Ecclesi. ix*).

¶ Primus ejus honor est gloria in annuntiatione. Non est dissimulanti silentio transcendendum quam solemnem glorificationem pueri hujus in hunc mundum nuntiatus ingressus. Adest angelus Gabriel, et a superiori cœlorum cardine Domini fortitudo descendens, stat a dextris altaris incensi (*Luc. i*), nec quilibet angelus, sed ille sublimior, qui beatæ Virgini nuntium attulit singulare, et electus est ut nuntiaret militem qui regem nuntiare debebat (*Ibid.*). Astat sacerdos sacerdotalibus indutus et multiplici vestimentorum varietate, cœlestium sacramentorum præfigurans imaginem, purgationem peccatorum mystici

A sanguinis aspersione præsignat. Consistit coram arca fœderis et ante testamenti tabulas, urnam auream habentem manna, virgam Aaron, Cherubim et propitiatorium, solemniter infulatus, vultui Dei, gloriæ majestatis, rerum omnium Domino vota percelebrat. Dies instat sollemnis, et cæteris diebus multitudini Judæorum celebrior, Domini præcipientis attestazione sublimis, plane spectabilis et festiva, in qua sola soli pontifici licebat introire in Sancta sanctorum, et aspergine multiformi summæ divinitatis iram refrigerare. Convenitur undique in sanctam civitatem, et populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorum. Inter hæc sacra consistens archangelus: « Ne timeas, inquit, Zacharia (*Ibid.*), » quia nascetur tibi filius parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplum, finis legis, Evangelii principium, mortis expulsio, janua vitæ, decus hominum, conversationis splendor, omnis justitiæ principatus. Et ne diffusiore tractatu rerum excellentiam confundamus, nascentis et conversantis integritas in libris evangelicis plenius assignatur.

Considera nuntiantis sublimitatem, dignitatem loci, diei reverentiam, et tunc intelligere poteris quam superexcellenti gloria Joannis Baptistæ genitura prædicatur. Salva igitur reverentia Redemptoris, quia non derogamus Regi, si Regis militem honoramus, cum ille Dominus, hic servus; ille Creator, creatura iste; digniore præmonstratione Joannes nuntiatur quam Christus. Christus fortassis in thalamo, Joannes in templo; et non solum in templo, sed etiam ante Sancta sanctorum in insigni die sollemnitatis eorum. Joannes ab eodem archangelo, in loco digniore, tempore sacratiore, apertiore miraculo prædicatur. Recole Isaac ab angelis nuntiatum (*Gen. xviii*), Samsonem per angelum prædicatum (*Jud. xiii*), et universam Nazaræorum sectam circumspecte, solumque Baptistam tam in hoc quam in aliis invenies digniorem.

Secundus honor est sanctificatio in ventre matris. Quicumque de massa prævaricatrice mundum ingredimur, longam restem originalis peccati trahimus nobiscum. Solus ille qui peccatum non fecit (*I Petr. ii*) excipitur, quem Virginalis thalamus ignorante viro terris effudit; longe quippe aliter et dissimili modo conceptus est, Spiritu sancto tota majestate Virginem inundante atque mundante, superans usum carnis, naturæ ordinem, viri commistionem. Sic quippe decebat, ut peccatum nesciret qui peccata tollebat, ut similitudinem carnis peccati susciperet, non autem carnem peccati. Cum **¶** igitur omnes in iniquitatibus concepti sint (*Psalm. l*), neminem unquam mortalium intra materna viscera sanctificatum legimus, præter Jeremiam et Joannem Baptistam; quanquam et de singulari Virgine nulla sit ambiguitas, quin ipsa maternis circumsepta visceribus, sublimiore sanctificationis genere mundata sit, utpote sacrarium illud, in quo Deus, Dei Filius, carnem fuerat suscepturus. Sed longe minor Jeremiæ sanctificatio, quam Joannis. Ille quidem in matris

utero sanctificatus, hic Spiritu sancto repletus fuisse A cognoscitur: Multo quippe excellentius est Spiritu sancto repleri quam sanctificari; ibi enim sanctificatio emundationem, hic repletio inundationem significat. Denique et apostoli, qui manibus suis tractaverant de Verbo vitæ (I Joani. 1), cum Spiritum sanctum de Salvatoris accepissent afflatu (Joani. 22), vix quinquagesimo a resurrectionis die ad illum gradum pervenire potuerunt ut diceretur de eis: « Repleti sunt omnes Spiritu sancto (Act. 11). » Et licet Spiritus sanctus largiore tunc munere credentium corda repleverit, hoc tamen Joannes in utero legitur assecutus, quod apostolica celsitudo tandem largiore promissione meruit obtinere.

Attende, obsecro, diligenter, quam ordinata dispositione Spiritus ille multiplex Jeremiam sanctificat, B implet Joannem, supervenit in Mariam. Et Jeremiam quidem admiranda sanctificatio, quia etsi in peccato conceptus est, nascitur tamen sine peccato. Antequam enim exiret de ventre sanctificatus est, nec poterat nasci non sanctus, qui in matris utero erat sanctificatus. Mira res, et a retro transactis sæculis inaudita, hominem conceptum in peccatis, nasci sine peccato. Joannem verò longe gloriosior virtus implevit, qui et sanctificatus est a peccato, ita et dominante Spiritu superfusus, ut et purgatus exeat et repletus. Vere magnus coram Domino, quem angelus nuntiat, sanctificat Deus, sanctus replet Spiritus, vita commendat. Ineffabiliore autem modo supervenit in Virginem, quam tota divinitatis plenitudo sine mensuræ discretionem perfudit, ut totam caperet, qui C fecit totum; ut non solum a peccatis abluta, repleta Spiritu, sed et de Spiritu sancto concepisse credatur, quia « quod in ea natum est, de Spiritu sancto est (Matth. 1). » Inde est quod singulari prærogativa fides catholica Filium Dei natum de Virgine, conceptum de Spiritu confitetur; ut deitatis et humanitatis indivisibilis adunata connexio, vocabulorum indifferencia designetur. Vides ergo quam remotiore privilegio « speciosus forma præ filiis hominum (Psal. XLIV), » a filiis hominum in concipiendo discretus sit? Illi etenim de peccatis et in peccatis concepti sunt; hic in Spiritu, et de Spiritu sancto concipitur. Hæc sane dicta sunt de conceptione Joannis, nihil præjudicantia sanius sapienti. Sed etsi in aliquo sanctorum auctoritatibus videntur obviare, volumus ut sine omni excusationum vel defensionum patrocinio subruantur.

Tertius est excellentia in exultatione. A sæculo non est auditum quod exultaverit quis in utero matris, cum hic in gaudio exultasse legatur. Prorsus obstupenda dignatio, puerum vix conceptum in motum exultationis erumpere, 119 ei que gratanter occurrere servitio dulciore quem virginali substantiæ præsensit infusum. Beata anima, quæ in via peccatorum non stetit, sed secretiore semita de cælestibus officinis egrediens, inauditæ gratulationis est sortita dulcedinem. Felix Elisabeth, ad quam mater properat Redemptoris, quam saluatoris obsequiis

coelorum imperatrix alloquitur. Sed puer nullo feliciore, qui salutantis majestatem agnoscens, intra viscerum tenebrosa volumina gaudio gaudet, quia vim tam beatæ salutationis attendit. « Et factum est, inquit, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit in gaudio infans in utero ejus (Luc. 1). » Ascendit Virgo cum festinatione in domum Zachariæ ad salutandam Elisabeth, portans in utero Filium Dei, Regem gloriæ, Dominum majestatis. Occurrit Elisabeth, et antiquæ sterilitatis carens opprobriis, amicum Sponsi, præconem Verbi felicissimo ventre deportat. Junguntur amplexus, venit ad oscula, copulantur felices uteri, Regemque et militem non nisi duo tenerrimi parietes abjungunt. Quid mirum, si miratur et exultat puer ad tactum tam proximæ divinitatis afflatus? Poteratne vacare a quocunque miraculo cui præsens aderat Regis præsentia, regnantis Mater, mundi Redemptor? Quid quod non semel tam sanctorum amplexuum fuit celebrata conjunctio? « Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, » ait evangelista (Ibid.). Tanto tempore manet cum Elisabeth virginalis integritas, et nunc dulciore colloquio, nunc amplexu feliciore Joannem puerum consecrat et insignit. Et fortassis usque in diem nativitatis ejus gloriosa Virgo cum cognata sua morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoveret, et uno pariete remoto, propinquiorem redderet præsentia Creatoris. Facile autem hoc ex Evangelio conjectare liquet, quia jam sex menses a conceptione Joannis defluerant, cum ad Virginem archangelus missus est, qui renovationem mundi pudori virgineo nova salutatione portavit. Ex hinc Virgo festinat ad Elisabeth, et tribus mensibus præsentia sua cognatæ dignatur hospitium, donec noni mensis sine concluso, nativitas imminet patriarchæ. Alii, qui librum justorum diligentioribus oculis inspexerunt, ibi se vidisse testantur, quod ipsa Dei genitrix felicem puerum primum de terra levarit, et cognatæ partum omni prosecuta sit servitute. Quocumque autem modo, rei hujus veritas decernatur, illud pro certo certum est, quia non parum contulit puero nascituro tam felix et morosum intemeratæ genitricis hospitium.

Quartus vero gaudium in nativitate. Erubescere, Lucifer, qui mane oriebaris (Isa. xiv), et conatum tuorum fractis impulsibus tandem intellige quia in novissimo dierum tanquam perdix stultissimus remanebis. Machinationibus tuis factum est ut humani generis universitas in peccatis conciperetur, nasceretur in tristitia (Gen. 3). Sed ecce iste in utero sanctificatur, oritur in gaudio, lætitiâque mundo sua nativitate refundit. Ecce genus armaturæ quod tibi constitueras ad victoriam, Joanni nascitur ad coronam. Apprehende arma et scutum, et toto malignitatis tuæ spiritu debacchare, non tamen 120 poteris irrumperere Joannis privilegium, quod benigna scribentis manus proprio caractere consignavit. Multum deceptus, multum delusus es. An ignoras quia tibi vir bellator ab adolescentia et etiam a matris

utero consurgit? Nescis quia a diebus istius « regnum
 caelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud? »
 (*Matth. xi.*) » An oblitus es quia iste mittitur pa-
 rare Domino plebem perfectam? (*Luc. i.*) Intuere or-
 dinem rerum, et ab ipsis suæ conceptionis initiis in-
 venies hunc validiore conamine tuam fortitudinem
 irrupisse. Tu fecisti ut fratricida Cain, qui prius
 natus est (*Gen. iv*), pollutus et obvolutus exiret, et
 originalis peccati respergeretur infamia. Hunc excep-
 pit orbis exterritus, et humani generis subsecuta
 nativitas ad infinitæ tristitiæ cumulum transmigravit.
 Nativitas autem hominis istius in gaudio est et in
 solemnitate præclaram. Lætatur orbis, et quatuor
 mundi climata circumsonant gloriosæ festivitatis in-
 stantia, ipsis etiam caelis celebris et famosa. « Quis
 putas puer iste erit? » Amicus Sponsi, inimicus ti-
 bi, tua potestate potentior. Considerandum est
 quanta dignitate præpolleat nativitatis hujus cele-
 branda devotio, quantamque gratiam in oculis Ec-
 clesiae potuerit invenire. Nullius hominis nativita-
 tem, præter solius Dei ejusque matris, in auctoria-
 tis arcem recepit. Ecclesia, hujus istius exceptione
 servata. Novit enim quia melior est dies mortis die
 nativitatis (*Eccl. vii*), et quod ortus hominum tristi-
 tia comitetur. Inde est quod martyrum mortes, non
 nativitates solemnizat Ecclesia; mortem eorum Na-
 talitiorum nomine nominans, quibus factus est de
 morte natalis. Tunc enim inceperunt nasci ad vi-
 tam, cum vitam deposuerunt pro vita. Hujus vero
 nativitatem sponsa Christi tanto securius benevo-
 lentissima dignatione suscepit, quanto singularius
 eam veritatis evangelicæ irrefragabilis commendat
 auctoritas.

Quintus est singularitas in conversione et conver-
 satione intra teneritudinem annorum. Beatus namque
 iste puer ad eremum, spiritu ducente, deductus est;
 nec obstitit ætatis infirmitas, quam majestas Domini
 fecundabat. Spiritus enim sanctus non attendit dif-
 ferentiam sexuum, fragilitatem corporum, temporum
 annositatem, sed quemcunque et quomodo vult
 dignantissima replet benignitate. Relinquit Joannes
 mundum, homines fugit, nescit patriam, parentes
 aspernatur, et in solius divinitatis apicem beate
 contemplationis figit obtutus. Mira rerum conversio,
 hominem vix mundum ingressum mundi fugere
 gloriam, et sæculi cupiditates non solum oblivisci,
 sed et nescire, perpetuumque cum divinitate stabi-
 lire consortium. Recessus montium, silvarum an-
 fractus et vallium subterjacens vastitas puero pa-
 triarchæ domicilia præbuerunt. Non opponatur mihi
 Jeremias, nec prædicantis pueritiæ virtus audeat
 obviare, quia si ille consecratur in prophetam (*Jer. i*)
 hic in plusquam prophetam (*Matth. xi*); et licet ille
 populo futura prædicat, non tamen conversationis hu-
 manæ declinat aspectus. Sic, sic Joannes ætatis super-
 gressus infantiam, et nobilioris generis generosita-
 em oblitus, soli vacat divinitati, forma vitæ, monachorum
 propositum, anachoretarum principium, totius reli-
 gionis **121** assertio. Et hæc quidem pro conyer-

sione. Porro quanta sublimitas in conversatione
 fuerit, non est currentis linguæ voluptatibus disse-
 readum, sed evangelicæ dignitatis comprobandum
 eloquio. « Joannes; inquit, habebat vestimentum de
 pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos
 ejus; esca autem ejus erat locustæ et mel silvestre »
 (*Matth. iii*). Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus
 regum sunt (*Matth. xi*). » Rigida vestis, et durissi-
 mis hispiditatibus circumtexta, rigore squalorifero
 corpus afficit patriarchæ, carnemque tenerrimam
 immatura disciplinæ feritate coarctat, teneros artus,
 et sacratiore spiritu superfusus continui quassat
 longitudo martyrii. Cibus autem ejus qualis erat?
 Non quæruntur phasides aves, nec per totam discurre-
 tur regionem, ut patriarchalis stomachus impleatur.
 Sed « erat, inquit, esca ejus locustæ, et mel silve-
 stre. » Cæli rore pascitur et animalis vilissimi satia-
 tur edulio, nihilque coctum accipit jejunantis auste-
 ritas. Castigato quippe ventri, et diuturna macera-
 tione distento, ignota fuit varietas ferculorum, nec
 introivit in os ejus quod gulam alliceret, sufficeret
 ventri, stomacho blandiretur. Elias comedit carnes
 (*III Reg. xvii*), et si quid aliud apponitur, cum
 gratiarum percepit actione, nec aliquem, nisi fallor,
 legimus in veteri officina ad legis hujus aspirasse
 fastigium. Vestis aspera, cibus tenuis, mens devota,
 perfectum consecrant patriarcham.

Sextus est novitas in prædicatione. Hic volo
 attentius attendat intentio vestra, quia paulo subti-
 lius ordiendum materiæ præcipit magnitudo. Post
 peccatum Adæ et illius diluvii vastationem so-
 lemnem, electa est justorum infinita pluralitas, cum
 quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignosci-
 tur. Transfertur Henoch (*Gen. v*), eligitur Noe (*Gen.*
vi), vocatur Abraham (*Gen. xii*), Isaac diligitur
 (*Gen. xvii*), Jacob Deum facie ad faciem contempla-
 tur (*Gen. xxxiii*), Joseph vocatur mundi Salvator
 (*Gen. xli*); nec tamen Dei ad illos, vel illorum ad
 homines sit aliqua mentio de regni cœlestis perpetua
 mansione. Moyses assumitur in ducem populi Judæo-
 rum (*Exod. iii*), Pharaoni in Deum constituitur.
 Facit Deus in Ægypto magnalia, et mirabilia in
 terra Cham, terribilia in mari Rubro (*Exod. vii*,
viii, etc.). Ascendit Moyses ad caliginem, in qua erat
 Deus. Datur in monte multiplex præceptorum aucto-
 ritas. Loquitur ille cum Deo, quasi homo ad vicinum
 suum. Non est occultatum a Moyse quod facit Do-
 minus in occulto, et gloriosum nomen Adonai, quod
 omnibus obvelatum fuerat, revelatur (*Exod. iv*,
 etc.). Sed in his omnibus regni cœlestis memoria
 nec nominatur, nec auditur. Astat Aaron summus
 sacerdos, potentis virgæ gestarius, unctus et deli-
 butus cœlestium sacramentorum unctione. Succedit
 Josue, et omnis illa judicum multitudo, nec est
 vel ulla tenuis mentio Regni cœlestis (*Jos.*, lib.).
 Invenit Dominus David virum secundum cor suum
 (*Psal. lxxxviii*), Salomonem filium ejus sapientia
 cumulat singulari (*III Reg. iii*), et omnem illum
 prophetalem chorum Spiritus sanctus ordinat et

infundit, nihilque de cœlestis regni gloria propheta-
tur. Claudit Elias cœlum annis tribus et mensibus
sex (*III Reg. xvii*); Eliseus mortuus mortuum vitæ
restituit (*IV Reg. iv*); et ab his nec vel ulla scintil-
lula beatæ mansionis elucet. Quid plura? A princi-
pio mundi usque ad Joannem universitatis **122** hu-
manæ electionem recollige, nec in sermone vel
opere illius sanctuarii poteris reperire dulcedinem.
Veni ergo ad Joannem, et audi vocem exultationis,
vocem novitatis, vocem lætitiæ, misericordiæ ver-
bum, sermonem gloriæ, gratiæ largitatem; quod
celaverat Deus, tacuerat angelus, latuerat patriar-
chas, prophetæ nescierant: « Pœnitentiam, inquit,
agite; appropinquabit enim regnum cœlorum (*Matth.*
iii). » Verbum pœnitentiæ dulce, et gloriosum ver-
bum regni cœlorum lætum et adorandum, illi soli
primario conveniens qui primus Novi Testamenti
posuit fundamenta. Hæc est illa vox, de qua maxi-
mus ille contemplator cœlestium visioarum in hæc
verba prosequitur: « Et vox prima quam audivi,
tanquam citharædorum citharizantium in citharis
suis (*Apoc. xiv*). » A diebus Adæ usque ad Joannem
organum nostrum versum est in vocem silentium,
quia ibi peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ
locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? oc-
cidi juberis. Sabbato ligna colligis? lapidari juberis
(*Num. xv*), et ille, cui proprium est misereri sem-
per et parcere, nisi ferire non novit. Dederat quippe
eis præcepta non bona traditor præceptorum, et justi-
ficationes in quibus vivere non possent (*Ezech.*
xx). Hoc est quod justus miratur dicens: « Ubi
misericordiæ tuæ antiquæ, Domine? » (*Psal. lxxxviii*.)
Joannes natus ostendit medicamentum vulnere, pec-
cato pœnitentiam, veniam iniquitati. Hæc est prima
vox quam vox clamantis in deserto (*Matth. iii*) pro-
posuit: « Et vox turturis audita est in terra nostra
(*Cant. ii*). » Ex tunc misit in os nostrum canticum
novum, carmen Deo nostro (*Psal. xxxix*), et resonat
in ore nostro gratiarum actio, et vox laudis; super-
exaltatur misericordia judicio, peccatoribus parci-
tur, regnat pietas, justitia dissimulatur, et mise-
rendi, non ferendi, quærit occasionem misericors
et miserator Dominus. Citharizant ergo in citharis
suis, qui voluptatum effusionem pœnitentiæ distri-
ctione reverberant: et de profunda peccatorum vo-
raginè respirantes, Pharaonè submerso, cantant in
vitis Domini, « quoniam magna est gloria Domini
(*Psal. cxxxvii*). »

Septimus est dignitas in baptismo. Singularis
prorsus humilitas, Verbum caro factum, et in per-
fectum egrediens virum, relicta hominum universi-
tate, Joannem quærit, Joannem desiderat, ad Joan-
nem vadit. Terribilis in consiliis Deus super filios
hominum (*Psal. lxxv*), portansque omnia verbo vir-
tutis suæ, purgationem peccatorum faciens (*Hebr. i*),
venit a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut bap-
tizaretur ab eo. Stupet Joannes et timore concutitur,
totumque patriarcham infinitus horror insumit.
« Ego inquit, a te debeo baptizari, et tu venis ad

me? (*Matth. iii*). » Dicit ei Salvator: « Sine modo;
sic enim decet nos implere omnem justitiam (*Ibid.*). »
Acquiescitur utriusque salutaribus monitis, et accin-
git se Joannes ad baptizandum et ad suspiciendum
Dominum angelorum. Exuitur vestimentis suis Rex
gloriæ, splendor luminis, et figura substantiæ Dei,
Joannis manibus attrectatur. Caro illa sumpta de
Virgine, candidioreque derivata materia, nudatur in
flumine, felicibus Baptistæ manibus infundenda. De-
scendunt angeli; et cœlorum agmina tota reverentia
currunt ad Creatorem, baptizantemque et bap-
tizatum dominantia numina circumcingunt. Infundit
aquam capiti **123** Creatoris creatura nobilior, et
Dei verticem mortalis dextera contrectat et contin-
git. Pavet cœlum, stupet terra, Jordanis arridet,
mirantur archangeli Dominum Sabaoth inter manus
baptizantis includi. Quid est, Joannes? Cherubim et
Seraphim vix audent respicere, et tu nudum tenere
præsumis! Hic est, in quem desiderant angeli pro-
spicere (*I Petr. i*); cui, Sanctus, sanctus, sanctus,
sublimi melodiæ organo beatæ civitatis conven-
tus ingeminat (*Isa. vi*; *Apoc. iv*); qui solus habitat
lucem inaccessibilem (*I Tim. vi*), Dominus virtu-
tum, Deus scientiarum, misericordiarum pater, et
tu non metuis! Tibi datum est, quod omnibus est
negatum, baptizare eum qui baptizat in Spiritu
sancto et igne, virginemque Virginis Filium virgi-
neis manibus irrorare. Totus astupeo baptizanti, ho-
minemque Dei magistrum revereor, dignantem ad-
miror, veneror dignationem, et hominem video
violentiâ ipsis cœlis inferre. Porro illud quale est
quo in isto baptismo terminatur lex, finem accipit
prophetia et omnis illa sacrificiorum multitudo pro-
pulsatur et pellitur? Hic incipit et stabilitur novæ
regenerationis perduranda purgatio, et in unam ba-
ptismatis formam legalium transeunt dispendia figu-
rarum. Ad ablutionem enim aquæ et invocationem
sancti Spiritus, sepelitur hircorum et vitulorum san-
guinolenta congeries, et pecora pecoribus Judæis
relinquimus, illud Davidicum attendentes: « Holo-
caustum et pro peccato non postulasti (*Psal. xxix*). »

Octavus est prima revelatio de Trinitate. A crea-
tione cœli et terræ usque ad hunc locum nunquam
Trinitas hominibus manifeste apparuit, sed rerum
et verborum involucribus involuta fuit tantæ claritatis
æternitas. Denique creationem hominis Creator
rerum summa dignitate commendans: « Faciamus,
inquit, hominem ad imaginem et similitudinem no-
stram (*Gen. i*). » Reverendum revera privilegium,
nec ulli traditum creaturæ. Creatur illa sublimior
numerositas angelorum, et elementorum omnium
ordinatur variata connexio, sed omnipotentis præ-
sentia tantum opus alta taciturnitate prospectat. Ut
vero venitur ad hominem et nobilis creatura creari
disponitur, accingit se Trinitas ad creandum, et
consilium accipit Sapientia, ut creaturæ dignitas
Creatoris privilegio clara esse monstretur. Nec ibi
tamen salis aperte divinæ majestatis eluxere voca-
bula, cum ad angelos obsequentes quidam referant

divini sermonis oraculum, vel, si minus hoc cautum est, signata pluralitas absque nominum differentia prædicetur. Abraham tres vidit, et unum adoravit (*Gen. xviii*). Sed et ibi Scripturæ sacræ reverentia nunc mixtim, nunc separatim claudit eloquium, ut modo Dominum, modo viros placeat nominare. Judæi tamen longam hic texunt reprehensionis parabolam, tres angelos a Domino missos asseverantes, unum ad nativitatem Isaac prædicendam, duos ad Sodomam subvertendam: illum enim, cum quo locutus est justus, dicens: « Domine, si inveniam gratiam in oculis tuis (*Ibid.*), » prophetali spiritu somniant cognovisse, nativitatis Isaac advenisse præconem. illum adorant, sicut Bersabee David regem, sociisque ejus propter ipsius reverentiam indefessus assistit (*II Reg. iii*). Unde et nonnisi duo in subversione civitatum infelicium **124** numerantur, illo superius jam reverso, qui nativitatem Isaac fideli devotione compleverat. Tres enim viri Saram vocari præcipiunt, sed unus est, qui promissionis imperatæ manifestat arcanum. Hæc Judæi, et qui magis elegerunt judaizare quam credere. Sed, ut breviter concludamus, omnis illa sive patriarcharum seu prophetantium copulata societas, nullam, vel in sermonibus vel in rebus, de Patre et Filio et Spiritu sancto reperitur aperte fecisse mentionem. Veni ergo, et intue te filium Zachariæ Deum et hominem propriis manibus continentem: et vide quia cæli aperiuntur ibi, et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in Christum; et vox Patris audita est: « Hic est Filius meus dilectus (*Matth. iii*). » Vides, quia ad sacratissimorum nominum novitatem cælorum palatia reserantur? Pater auditur in voce, Filius baptizatur in flumine, Spiritus sanctus in columbæ specie demonstratur. Adest Joannes totius medius Trinitatis, gloriosumque Baptistam sanctificantem indivisæ substantiæ personata vocabula; et nomen Trinitatis prioribus sæculis obvelatum, absque totius velaminis obumbratione relucet. Domine, quis est iste, quia innotuisti ei?

Nonus est testimonium sapientiæ. Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, misit ad eum discipulos suos, et responsum est eis: « Cæci vident, etc. (*Matth. xi*), » quæ veritatis evangelicæ prosequitur copiosa narratio. Recedentibus autem nuntiis, ne forte in eorum præsentia adulationem redolere videretur, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne: « Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? (*Ibid.*). » O mira testificatio Redemptoris! Quis ingressus est mundum, et mundum vel in aliquo non cognovit? Quis est, quem vel ventosa felicitas, vel adversitas turbida, vel cujuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum subinfertur quod terram excedat, transeat cælum, ipsumque verticem angelicæ dignitatis attingat. « Inter natos, inquit, mulierum, non surrexit major Joanne Baptista (*Ibid.*). » Quid vis amplius? de nullo alio dici potuit, dicit Augustinus, quod dictum est de Joanne. Non opponas mihi evangelistam inter cæteros apo-

stolos magis dilectum? non apostolorum principem omnibus apostolis antelatum; non Vas electionis ad cæli tertii secreta translatum; nec apostolicus splendor audeat occurrere Præcursori; quia jam omnes isti adolescentiæ metas excesserant, cum a Veritate prolatum est: « Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. » Considera mansiones regni, et universum ordinem humanæ generationis obambula, solumque Joannem tam novis quam veteribus videbis esse præpositum.

Decimus est assertio matris Ecclesiæ. Texitur orachlamydi unguentumque profusum in capite, extremam quoque vestimenti simbriam inundanter infundit. Illa enim mater et magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est; « Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua (*Luc. xxii*); » in honore Joannis Baptistæ, post Salvatoris nomen consecrata est et signata. Dignum namque erat ut sententiam sponsi sponsæ sequeretur auctoritas, et singularem **125** amicum ejus illuc proveheret, ubi principatum ipsa conscendit. Electio procul dubio singularis, in illa ipsa urbe Joannem primatum Ecclesiæ vindicare, quem duo cæli luminaria morte clarissima consecrarunt. Crucifigitur Petrus, Paulus obtruncatur, dignitas remanet Præcursori. Purpura tur Roma multitudine martyrum, totaque sublimitas beato refunditur patriarchæ. Joannes ubique major, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic gloriose annuntiatus est? Quis ita specialiter in matris utero Spiritu sancto legitur fuisse repletus? Quem legistis infra matris uterum exultasse? (*Luc. ii*). Cujus nativitatem vidistis celebrare Ecclesiam Dei? Quis sic puer eremum concupivit? Quis ita legitur sublimiter conversatus? Quis poenitentiam, et regnum cælorum primus ostendit? Quis baptizavit Regem gloriæ? Cui se primum Trinitas revelavit? Cui tale testimonium perhibuit Deus? Quem sic honoravit Ecclesia? Vide si non hæc omnia ita singulariter sunt hic singularia, ut nullus mortalium prædictis dignitatibus audeat inhiare.

Forsitan mihi disponis opponere quia sic ista habet propria, ut cætera sanctorum communia non attingat. Audi ergo: Joannes patriarcha, imo patriarcharum finis et caput; Joannes propheta, imo plusquam propheta: quia quem venientem nuntiat, digito demonstrat: Joannes angelus, sed et inter angelos electus, Salvatore testante, qui dicit: « Ecce mitto angelum meum, qui preparabit viam ante faciem meam (*Matth. xi*). » Joannes apostolus, sed et apostolorum primus, et princeps; quia, « fuit homo missus a Deo (*Joan. i*). » Joannes evangelista, sed et Evangelii primus messor, prædicans Evangelium regni. Joannes virgo, imo virginitalis insigne, pudicitæ titulus, castitatis exemplum. Joannes martyr, sed et martyrum lumen, inter nativitatem mortemque Christi constantissimi forma martyrii. Prætereo quia vox clamantis in deserto (*Isa. xl*), quia præco Verbi, quod Judicis præcursor. Illud quoque relinquo, quia usque ad Joannem lex et propheta,

quia Joannes ipse est Elias, quod lucerna sit ardens, lucens, quod amicus Sponsi, Sponsæ præparator. Silentio transeo quod sic novem angelorum ordinibus insertus est, ut etiam ad Seraphim apicem transferatur. Verum hoc laboriosi operis est, et sensus nostri paupertas non sufficit. Sufficiant hæc ad præsens, quæ dicta sunt de laude Joannis ad gloriam Redemptoris, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO XXIV.

II. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ. (XXIV JUNII.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, toto terrarum orbe conspicua, mentes nostras eo clarius splendore quodam novæ lucis irradiat, quo et primordium nostræ redemptionis ac veri luminis ortum ut recolamus invitatur. Cui enim meditati nativitatem Joannis, non mox occurrit nativitas Christi, præsertim cum nascendi Joannem de patre senes et sterili matre nulla alia exstiterit causa, nisi ut mirabiliter natus præcederet singulariter nasciturum. **126** Amicus videlicet Sponsi, famulus Domini, vox Verbum, lucerna Solem, præco Judicem, salvatus præcurreret Salvatorem. Testatur et ipse Joannes, hanc esse sui adventus causam, non ut simpliciter veniret, sed ut Dominum ad suæ manifestationis indicium præveniret. « Post me, inquit, venit vir qui ante me factus est; quia prior me erat: et ego nesciebam eum: sed ut manifestaretur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans (Joan. 1). » Prævenit eum nascendo, prædicando, baptizando, C moriendo, postremo et ad inferos descendendo. Præcessit itaque Dominum, præcessit et semetipsum. Ante enim quam conciperetur in utero, paternum os incredulitas clausit; quod ipse antequam loqueretur, expressione sui nominis mirabiliter reseravit. Plane cum necdum posset hominibus verba depromere, potuit exultando latentem in utero Virginis Regem cæli maternis visceribus nuntiare. Spiritus enim sanctus, qui eum, antequam vitales carperet auras, animavit, ipsum quoque materni pudoris hospitium, in quo degebat, implevit. Unde Elisabeth: « Ecce, inquit, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo (Luc. 1). »

Ubi quærendum est quomodo fieri potuit ut in eum Spiritus sanctus sua dona diffunderet; cum, juxta ritum conditionis humanæ, adhuc in iniquitatibus conceptus existeret, et necdum originalis peccati vinculum, percepta legalis observantiæ circumcissione solvisset, cum per Moysen divina vox dicat: « Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo meo, quoniam pactum meum irritum fecit (Gen. xvii). »

Sed notandum est quia Spiritus sancti gratia lege non stringitur, necessitatis vinculo non tenetur; sed sicut ubi vult spirat, sic et quibus vult gratis sua dona dispensat. Nam et Cornelium centurionem, antequam baptismi suscipere lavacrum,

inspiravit (Act. x): et in quosdam adhuc gentiles, loquente Petro, non solum ut Scriptura testatur, cecidit; sed etiam, ut linguis loquerentur, instruxit (Ibid.). Quid ergo mirum, si B. Joannem ante legalis mandati quodcumque remedium Spiritus sanctus implevit [replevit], quem ipsius legis, et Prophetarum ac totius Veteris Testamenti limitem quemdam, atque, ut ita loquar, intransmeabilem terminum providentia divina constituit? Lex enim et prophetæ, ut Veritas ait, usque ad Joannem (Matth. xi). Joannes enim iste cum Domino circumcissionem quidem in sua carne suscepit, sed suscipiens terminavit. Et ideo qui novæ gratiæ præco et magnificus annuntiator enituit, ad evadendum originale peccatum circumcissione non eguit, sed eum supra legem, supra humanæ conditionis ordinem electio divina provexit, cui etiam tanti honoris collata est gloria ut nativitati ejus ipsa Dei Genitrix interesset, ejusque principium, latens in utero, mundi Conditor sua præsentia dedicaret. Testatur hoc Lucas evangelista, cum dicit: « Mansit autem Maria cum illa, videlicet Elisabeth, quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam (Luc. 1). » A conceptione quippe Domini, usque ad nativitatem B. Joannis tres menses sunt. Nolebat itaque Maria **127** discedere, donec grandævæ et puerperæ ministerium sedulitatis impenderet, et quæ gestabat in aula sui corporis Regem, cerneret anteire præconem. Felix partus, quem illa lux excipit quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. 1)!

Sed dum hæc loquimur, repente quæstio nobis oboritur, quæ dubietatem inferre non sine causa videatur. Testatur etenim Dominus quia inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista (Matth. xi). Exclisit itaque majorem, non negavit æqualem. Hinc est quod ad Zachariam angelus dicit: « Ipse præcedet ante illum in spiritu, et virtute Eliæ (Luc. 1). » Par ergo Eliæ Joannes videtur, in cuius spiritu et virtute venturus asseritur; præsertim cum et alibi ipsa Veritas dicat: « Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eum quodcumque voluerunt (Matth. xvii, 12): » et si vultis scire, Joannes ipse est Elias. Sed ecce e diverso illud occurrit quod Eliseus duplicem Eliæ spiritum, juxta modum suæ petitionis accepit. « Obsecro, Domine, ut fiat spiritus tuus duplex in me (IV Reg. 1). » Quod si Eliam Eliscus dupliciter antecellit, æqualem Eliæ Joannem quomodo non superat, quo inter natos mulierum major nemo surrexit?

Verumtamen, ut solvatur quæstio, ponderandus est sensus, ut quod durum in verbis exterioribus sonat, de pia intentione procedere discretio sobrietatis sentientis intelligat. Durum quippe sonuit quod Eliseus duplicem magistri spiritum petiit; cum non sit discipulus super magistrum (Matth. x). Sed ex pura mente petitio ista processit, quia non terrenum aliquid, sed spiritualement gratiam postulavit. Unde et Elias quasi subindignatus incauta discipuli verba redarguit, cum ait: « Rem difficilem postulasti

(*IV Reg. II*) : simplicitatem vero piæ intentionis aspiciens, præsto subjungit : « Attamen si videris me quando tollar a te, erit quod petisti (*Ibid.*). » Non videlicet duplicitas, quam incautus sermo profudit, sed donum spiritus, quod humili ac sincera mentis intentione quæsivit. Hoc itaque modo nequaquam Joannem superat Eliseus, sicut nec major est quam Elias. Verumtamen si sacræ historiæ tenorem inspicimus diligenter, uberiores sive clariores Eliseum quam Eliam in miraculorum fuisse virtutibus invenimus. Ille nimirum vivens defunctum puerum vitæ restituit (*III Reg. XVII*), iste jam mortuus mortuum suscitavit (*IV Reg. XIII*). Illo prophetante, hydria farinæ, et lecythus olei non defecit (*III Reg. XVII*); iste obsessæ et afflictæ civitati protinus in diem alterum incredibiles hostilium castrorum copias obtulit (*IV Reg. VI*). Atque, ut brevi cuncta concludam, Elias duodecim, Eliseus, ut Scripturæ veritas tradit, viginti quatuor miraculorum signis enituit, quæ videlicet, quia fastidium devitamus, hic enumerare postponimus. Quomodo igitur hujus me nodo quæstionis expediam, ut prolata magnitudine Joannis, non vacillet sententia Veritatis, qua dicitur in natis mulierum non esse majorem Joanne Baptista? Nam si major est Eliseus quam Elias, ergo major est et Joanne. Quod fieri impossibile est.

Sed notandum quod aliud est magnum quid agere in signis miraculorum, aliud magnum esse in excellentia meritorum. Nam si de miraculis agitur, nullum fecisse miraculum Joannem **128** in Scripturarum paginis invenitur. Sed nunquid propter hoc infimus erit omnium sanctorum, quia nulla traditur signa fecisse virtutum? Eliseus ergo major est quam Elias in exhibitione signorum, quem tamen nequaquam superat in cumulo meritorum. Ita et Joannes par quidem est Eliæ; quia sicut ille præco futurus est judicis; ita et hic præcursor factus est Redemptoris, sed major Elia, quia quem demonstravit, etiam baptizavit. In illo denique baptismatis sacramento Jordanis unda magis est lota quam lavit, ex qua insuper vim sanctificationis omnis ubique terrarum aqua concepit. Illic B. Joannes vocem Patris audivit, Spiritum sanctum in columbæ specie descendentem aspexit, tremendum angelis Dei Filium suis manibus inclinatum, aquis intinxit. Illud enim fundamentum et origo baptismatis rebus ostendit, quod Veritas postmodum discipulos agere verbis virtute plenis edocuit. « Itē, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (*Matth. XXVIII*). » Illic res manifesta et non verba; hic verba et res vera, sed occulta. Joannes itaque humanorum limes est meritorum. Quantumcunque enim apostolici senatus excellat auctoritas, quantumcunque vel patriarcharum fides in divina agnitione proficiat, vel prophetarum oracula ad referenda arcana mysteria convalescant, quantumlibet certe cumuletur triumphantium gloria martyrum, quantumvis effloreat vernans

apud pudicitia virginum, vel in verbis vitæ se exercent lingua doctorum, citra metam Joannis omnia cohibentur, nihilque virtutis humanæ, nihil religionis, nihil perfectionis ultra progreditur. Cujus incomparabilis vitæ seriem non historiographus quispiam post ejus obitum texuit, sed archangelus ille præcipuus antequam conceptus esset in utero, sicut Domini, sic et hujus opera miranda narravit. Hujus sane præconium non assertionem veridici cujuslibet hominis, sed ex ore ipsius summæ didicimus Veritatis. Et ille est assertor et laudator Joannis, qui a cunctis cœlestibus ac terrenis laudatur et benedicitur creaturis. Ab illo denique verbo Joannis sunt deprompta præconia, per quod fundata est arida, moyentur sidera, condita sunt elementa. Enimvero quantæ magnificentiæ est ab illo mereri gloriam laudis, apud quem summa felicitas est impetrare veniam pietatis, et ab illo præferri hominibus, a quo gloriosum est utcumque probari? Ait enim : « Quid existis videre? prophetam? Dico vobis et plusquam prophetam (*Matth. XI*). »

Sed quia propheta inter cæteros homines egregius est et insignis, qui nullum in communi hominum genere habens æqualem, etiam prophetæ præponitur, restat, ut jam non homo, sed angelus nuncupetur. Unde et subdidit : « Hic est enim de quo scriptum est : Ecce ego mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem tuam (*Ibid.*). » Sed et in suppositione sua melius B. Joannes ostenditur quantum cæteris hominibus præferatur, de quo Dominus : « Qui autem, inquit, minor est in regno cœlorum, major est illo (*Ibid.*). » Quia nimirum Redemptor noster, qui Joanne minor est in terrâ per accessum succedentis ætatis, in cœlo major est per æternæ **129** privilegium majestatis. O felix ista dejectio, quando homo Deo supponitur, a Creatore creatura præceditur, exiguus ab immensitatis gloria superatur! Major esse Joanne Christus in cœlo dicitur, ubi a cunctis angelicæ dignitatis virtutibus adoratur, cui cherubim, et seraphim humiliter prociidunt, cujus Principatus et Potestates imperium contremiscunt, cujus denique vultum desiderant angeli prospicere (*I Petr. I*); Joanni se perhibet in cœlesti dignitate præesse, in cujus planè conspectu omnes gentes quasi stilla sunt situlæ, et juxta prophetæ vaticinium, quasi nihilum, et inane reputatæ sunt (*Isa. XI*); beato viro se non dedignatur in comparatione præponere, ut inveniatur homo apud Deum pro meritorum excellentia quasi locum comparationis habere. Qui enim auctor est celsitudinis, ipse nobis factus est magister humilitatis. Ipsi gloria et imperium, et modo, et amodo, in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXV.

III. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ. (XXIV JUL.)

Multa, dilectissimi, novimus in laudem B. Joannis a patribus nostris elimato stylo composita, et luculenter expressa. Quapropter rudes nos eruditus in-

gerere, et inter eloquentes erubescimus balbutire. Sed quis taceat in nativitate vocis? Quis obmutescat a laude præconis, nisi forte qui diffidit ad hoc quod angelitus audit? Zacharias nempe dum loquentis angeli non credit oraculo, loquendi mox privatur officio, et ad vocis adventum, vocis amittit eloquium (*Luc. 1*). At vero progenita sobole, quæ paterni prosapiam generis novæ gloriæ titulo decorabat, dum jam non addubitat, sed imponere potius nomen exultat, non modo reformata sibi locutionis organum restituitur, sed et prophetici spiritus gratia cumulatur; et qui eatenus facultatem proferendi cujuscunque sermonis amiserat, jam prophetalis vaticinii ditatus oraculo, mysterii salutaris arcana revelat. Joannes plane vox erat, Verbum præcurrebat, et Verbum annuntiabat. Hujus vocis, sive præconis, et Isaias prophetarum eximius præco factus fuerat, cum clamabat: « Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini (*Isa. xl*). » Per Malachiam quoque divina vox ait: « Ecce mitto angelum meum, qui præparabit viam tuam ante te. »

Pensemus, fratres charissimi, vir iste quam magnificæ privilegio sublimitatis emineat, quam incomparabili celsitudine meritorum inter sanctorum choros excellat, qui ad instar Salvatoris, et a prophetis ante prædictus, et ab eodem, quo Dominus, angelo nuntiatus: ipsius insuper testimonio Veritatis immensis laudum præconiis exstitit gloriosus. Talem quippe decebat ut haberet cœlestis Sponsus amicum; talis oportebat ut esset foederator cœlestium nuptiarum. « Qui habet, inquit, sponsam, sponsus est (*Joan. III*); amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. » Ut autem sancta Ecclesia ab omni cœno contagii purgaretur, et non habens maculam neque rugam (*Ephes. v*), cœlestis Sponsi thalamos ingredi mereretur, beati hujus paranymphii mysterio factum est, qui et Jordanicis fluctibus immersit, ipsa quoque **130** fluenta tergentem, et ejusdem baptismi totiusque munditiæ lavit auctorem.

Harum profecto nuptiarum Judas ille figuram tenuit, qui ad tondendas oves in Thamnas cum Hira, sui videlicet gregis opilione, descendit (*Gen. xxxviii*). Thamnas autem *deficiens* interpretatur, per quam videlicet Synagoga, in qua reges et prophetæ defecerant, simul et unctio, donec veniret, cui repositum erat ostenditur. Unde et per prophetam dicitur: « Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio (*Dan. ix*). » Quid itaque per Judam, qui ad tondendas oves in Thamnas venit, nisi Redemptor noster intelligitur, qui ut oves, quæ perierant domus Israel (*Luc. xv*), exoneraret peccatis, ad Synagogam venisse cognoscitur? Unde et Sponsus ad sponsam in Canticis: « Dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lavaero (*Cant. iv*). » Porro dentes Ecclesie sancti noscuntur esse doctores, quorum primo dictum est: « Macta, et manduca (*Act. x*). » Ac si diceret: Ab eo, quod sunt, gladio spiritus, hoc est verbo prædicationis, occide, et in corpus transfer

A Ecclesie. Dentes igitur sponsæ sunt doctores sancti, qui quoniam simplices per innocentiam sunt, et omnia relinquentes, facultatum suarum velleribus sunt exuti, ac sacri baptismatis unda purificati, sicut grex tonsarum sunt, quæ ascenderunt de lavaero. Venit itaque Judas ad tondendas oves, non quidem solus, sed cum pastore suo Odollamite, cui nomen erat Hiras. Quem per Odollamitem intelligimus, nisi Joannem? Interpretatur autem Odollamites *testimonium in aqua*. Cum hoc plane testimonio venit Dominus ad aquam baptismatis, habens quidem testimonium majus Joanne, sed propter infirmas oves, hoc testimonio uti dignatus est in aqua. Unde cum videret eum ad Jordanis fluentia propinquantem, protinus exclamans, ait: « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (*Joan. i*). » Et evangelista dicit: « Testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem tanquam columbam de cœlo, et mansit super eum, et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto (*Ibid.*). » Cui scilicet visioni etiam nomen pastoris illius aptissime congruit. Interpretatur enim Hiras, *fratris mei visio*. Erat quippe Dominus frater Joannis, non modo secundum semen Abrahamæ, sed etiam juxta cognationem Mariæ et Elisabeth.

Vidit itaque Joannes fratrem suum adhuc clausus in utero, vidit in baptismo, vidit oculis carnis hominem, vidit in spiritu majestatem. Unde et utriusque hujus nominis interpretationem, Hiras videlicet, quod est *fratris mei visio*, et Odollamitis, quod sonat *testimonium in aqua*, idem Joannes sub unius sententiæ versiculo comprehendit, dicens: « Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei (*Ibid.*). » Veniente igitur Juda ad oves tondendas, Thamar mutat habitum, quia mutat spiritale vocabulum: Thamar quippe *commutans* interpretatur. Nam de Synagoga fit Ecclesia. Sed juxta litteras, idem nomen amaritudinis manet: non illius, in qua Domino sel ad bibendum miles obtulit; sed ejus potius, in qua Petrus post lapsum amare flevit (*Matth. xxvii*). Judas autem (*Matth. xxvi*) *confessio* dicitur. Thamar ergo cum **131** Juda dormiens, protinus concipit; quia cum confessioni amaritudo miscetur, ad proferendos pœnitentiæ fructus sancta mox Ecclesia fecundatur. Unde et Joannes: « Facite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ (*Matth. iii*). » Qui nimirum pœnitentiæ fructus in Hierusalem primus erupit, sicque postmodum per omnem mundi latitudinem pullulavit. Hinc Veritas dicit: « Oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis die tertia, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiendo ab Hierusalem (*Luc. xxiv*). » Nam et ipse meretricalis habitus confessionem significat peccatorum; sive quia Thamar ex duobus corruptis componitur verbis; Thamna scilicet, quod *deficiens* dicitur; et Mara, quod est

amaritudo. Bene in ea amaritudo defecit, cum fecunda facta de sterili, dulcem novi germinis sobolem procreavit. Thamar igitur a non cognoscente fetatur; quia sancta Ecclesia quantum ad gentilitatem, in primordio, dum novæ fidei semen concipit, non agnoscitur. Unde et canitur: « Populus, quem non cognovi, servivit mihi (*Psal. xvii.*) » Et Isaias: « Ecce, ait, gentem quam nesciebas vocabis; et gentes quæ te non cognoverunt, ad te current (*Isa. lv.*) »

Porro autem, quod illi hædus per eundem Odollamitem mittitur, quid, nisi per Joannem facta peccatorum exprobratio designatur? Quasi enim hædum meretrici portitor afferebat, cum properanti ad baptismi lavacrum, turbæ per increpationem dicebat: « Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura? » (*Matth. iii.*) Requirebat autem Hiras Odollamites a Thamar annulum, armillam, et baculum. Per annulum signaculum fidei, per armillam labor operis, per baculum vero designatur requies spei. Quasi enim fidei annulum requirebat, cum diceret: « Qui credit in Filium Dei, habet vitam æternam; qui autem incredulus est Christo Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum (*Joan. iii.*) » An non etiam ad annulum pertinebat, cum diceret: « Qui habet sponsam, sponsus est? » (*Ibid.*) Armillam vero laboris exhibebat, cum diceret: « Pœnitentiam agite (*Matth. iii.*) » Baculi quoque requiem, cum præsto subjungeret: « Appropinquavit enim regnum cœlorum (*Ibid.*) » Ac si perspicue loqueretur: Nolite sub injunctæ vobis pœnitentiæ labore lassescere, sed potius firma spe de regni cœlestis appropinquatione animum roborate.

Quæsivit autem eam Judas in bivio, sed invenire non potuit; quia quæ in publico, juxta prophetam, et sub omni ligno frondoso fuerat prostituta (*Jer. i, ii*), jam se in domo paterna, sub Christi videlicet constrinxerat disciplina: nec eam peccati reperit exprobratio, quam confessionis mutaverat amaritudo. Viduitatis se vestibus induit; quia præter cœlestem Sponsum, qui pro ea mortuus est, alterum non admittit. Quod autem gemini apparuerunt in utero, duo sunt populi in Ecclesiæ gremio per sancti Spiritus gratiam generati. In ipsa vero effusione nascentium, unus manum protulit, et ligato coccino, mox retraxit; sicque ante se nascendi alteri aditum patefecit. Quia nimirum Judaicus populus, qui ad lucem Spiritus nasci primitus cœpit, ostendit opera sua prophetarum præcedentium, et ipsius Domini cruore polluta. Unde et *Zara oriens* interpretatur; quia Hebraicus ille populus prior ortus est ad litteram legis, sed posterior factus est ad suscipiendam **132** gratiam Evangelii. Hoc itaque modo retraxit manum, qui nasci jam per spiritum cœperat populus Judæorum; et mox prorupit, ac factus est primogenitus populus gentium. Scilicet ut, juxta sententiam Veritatis, futuri essent novissimi qui erant primi; et primi fierent qui erant novissimi (*Matth. xx*). Bene igitur Pharae divisionis nomen accepit. Unde et obstetrix,

A eo nascente clamavit: « Quare divisa est propter te maceria? » Omne quippe genus humanum quasi distorta silvarum virgulta adversus venientem in carne Dominum maceriam fecerat: et ne ad peragendum mysterium redemptionis ingrederetur, unanimiter obsistebat. Unde et Paulus: « Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (*I Cor. i.*) » Sed gentilis populus hanc divisit, quasi nascendo maceriam, cum per Cornelium centurionem, aliosque primitias fidei, baptismi suscipiens lavacrum, sub Christi titulum convolvit (*Act. x*): Hanc alternitatem nascendi considerabat B. Joannes, cum Judæorum turbis undique confluentibus diceret: « Ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham (*Matth. iii.*) » Ac si patenter dicat: Gentiles populi, qui lapides sunt, quia lapides colunt, primogeniti vobis fient ad regenerationis et novæ gratiæ sacramentum, quorum vos per legales cæremonias videbamini renuisse primatum.

Hæc vobis, fratres charissimi, non exponendo, sed utcumque tangendo, succincte transcurramus, ut B. Joannem ministrum novæ gratiæ, et paranympium spiritualium nuptiarum, ex antiquis etiam sacræ Scripturæ paginis demonstremus. Hunc enim insignem atque egregium totius humani generis virum, ad currendam, ut gigas, mortalitatis nostræ viam, quasi conviatorem sibi Salvator adscivit; et ad peragendum redemptionis nostræ negotium, quodammodo ut particeps esset et collaborator, elegit. Unde cum ad eum baptizandus accederet; sublimis autem et humilis servus injunctum sibi ministerium trepidus excusaret, dicens: « Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? » (*Ibid.*) respondit: « Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem justitiam. » O Domine, dixisti: « Fiat lux, et facta est (*Gen. i.*) » Fiant stellæ cœli, bestię agri, volucres aeris, pisces aquarum. Omnia hæc condita sunt ad solum tuæ jussionis imperium, omnia disponuntur ad unicum tuæ voluntatis nutum, nec ad hæc peragenda adhibuisti tibi cujuslibet angelicæ potestatis auxilium; quomodo ergo nunc dicis, ad terrenæ conditionis hominem quasi cœquans te, et contemperans infirmitati nostræ: sine modo; sic decet nos implere omnem justitiam? Ecce enim quem tu ad cooperationis tuæ participium provehis, quem quodammodo ad tuæ similitudinis culmen attollis, dicat, quæ de te comparatio fieri possit ad se. Ait itaque: « Non ad mensuram dat Deus Spiritum (*Joan. iii.*) » Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus; sed quia te perhibet nullam Spiritus habere mensuram, de se quid sentiat, dicat: « Nos, inquit, de plenitudine ejus omnes accepimus (*Joan. i.*) » Ac si dicat: Nos vasa sumus, ille fons. Ille in nobis pro sui moderaminis mensura dispensat, unde suæ immensitatis incomparabiliter plenitudo redundat. Quæ autem inter te et illum sit comparatio, rursus manifeste declarat, cum ait: **133** « Qui de terra est, de terra loquitur; qui de

cælo venit, super omnes est (*Joan. III*). » Quante itaque tibi subjectionis obsequium debeat, publicis omni populo vocibus clamat: « Venit fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus (*Luc. III*). » O beatæ humilitatis excelsa majestas, quæ dum suo judicio in ima deprimitur, divina provehente clementia, ad cœlestia sublevatur; dumque Deo se humiliter subjicit, ad Dei consortium excellenter assurgit! Ille quippe se cum cæteris hominibus perhibet terram, ac terrena loquentem; Dominus autem testatur, nullum eo internatos mulierum surrexisse majorem (*Matth. XI*). Ille se ad solvendum caligæ vinculum vociferatur indignum, Dominus totum corpus suum ejus manibus subjicit, cum baptismatis lavacrum subiturus accedit. Ille se prophetam humiliter abnegat, quem plusquam prophetam esse, atque insuper angelum Salvator affirmat, de quo et postmodum dicit: « Ille erat lucerna ardens, et lucens (*Joan. V*). »

Perpendite, fratres mei, quam admirabilis, imo quam angelica vita beati Joannis erat, quam certe magnifica cunctis opinione claruerat, qui cum nullis signum virtutis ostenderet, Christum tamen illum esse omnis populus æstimaret, Luca testante, qui ait: « Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus (*Luc. III*). » Quæ enim religio, quæ perfectio, quæ denique virtus, quod sanctitatis genus reperitur in aliquo sanctorum, quod in Joanne quasi prærogativæ cujusdam non teneat principatum? Sunt siquidem sancti eremitæ et anachoretæ, sed quis sibi vivendi regulam in silvestri melle, et inco-

mesibili locustarum esca præfixit? Cui porro ad asperitatem vestium non sufficiant saga cilina caprarum? Iste pellicea zona præcinctus, pilis induitur camelorum. Enimvero sunt sancti abrenuntiatores, et sæculum relinquentes; sed iste, puerilis adhuc indolis, cum necdum didicisset civiliter vivere, deserta penetrans, decrevit solitarius habitare; nec dignatus est patri in sacerdotali dignitate succedere, ut verum summumque omnium sacerdotem libera potuisset voce prædicare. Prophetæ vaticinantur futurum Salvatoris adventum, apostoli, cæterique doctores testantur impletum; Joannes autem illum præsentem ostendit, cui totius sæculi, et antiqui scilicet et moderni, prædicatio militavit.

In hoc etiam iste prophetis omnibus supereminet, quoniam illi Spiritum sanctum per ætatum incrementa suscipiunt; iste vero visceribus adhuc maternis inclusus, virtutem Spiritus, gratia præveniente, concepit; et appropinquante totius Auctore lætitiæ, vix dum formati corporis nutibus exsultavit. Alii non coinquant vestimenta sua virgines permanserunt; hic autem, ut omnes in se carnis illecebros ab ipsa funditus radice præcideret, et non modo genitalia membra, sed et aures et oculos in vernantis ac floridæ virginitatis indeficienti viredine custodiret, colubationis humanæ contubernia respuit, et præ fervore spiritus ferarum se lustris

A immersit. Inter purpuratos etiam martyrum choros B. Joannes in magisterii cathedra præsidet, quia pro testimonio veritatis strenuus bellator occubuit, omniumque pro Christo certantium dux factus, vexillum triumphale martyrii cælo primus invexit. Beatus itaque Joannes omnium sanctorum particeps factus est choris, quia nulla sibi virtus defuit sanctitatis: imo tanto insignius inter omnes sanctorum ordines emicat, quanto auctori omnium per incomparabile meritum sublimius appropinquat. Qui in Trinitate perfecta unus et verus Deus vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO XXVI.

DE SANCTO PETRO APOSTOLO. (XXIX. JUN.)

B Super illud Canticorum Salomonis: *Adolescentulæ dilexerunt te nimis.*

Petrus apostolus, apostolorum princeps et principum primus, hodiernam diem nobis reddidit clariorum. Sacra profecto dies, quia sacratissimo homini consecrata, et illius assignata præconiis, quem conventus angelicus non mediocriter reveretur. Unus est enim, quem prænobilitant singularis primatus insignia, clavicularius regni cœlorum, lingua, fidei fundamentum. Consummatur honor et dignatio gloriosa, hominem in terris positum cœlis imperitare, et inter angelorum choros judicariæ potestatis exercere virtutem. Sedet dominator Dominus inter agmina lucidiore luce fulgentia, et de Thronis ad Cherubim transvolans, vices sessionarias intermutat. Quamobrem admiranda quidem sessionum mutatio, longeque rationis humanæ superducta conspectibus, cum modo Thronos, modo Cherubim insedissem legatur. Et licet assistant angeli præsentis imperium expectantes, et administratorii spiritus assignata sibi ministeria sortiantur; nullus tamen eorum ligandi atque solvendi possidet potestatem. Adest Petrus, et ad ejus arbitrium orbis universitas solvitur, et ligatur; et præcedit Petri sententiam sententiam Redemptoris, quia non quod Christus, hoc ligat Petrus, sed quod Petrus, hoc ligat Christus. Ipso id ipsum attestante: « Quodcunque, inquit, ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis (*Matth. XVI*). »

O quam potens dignitas, quam digna potentia! Judicat Petrus, et Petri judicia confirmat. Omnipotens, et est in manu Petri manus Altissimi; solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. Quid est quoque, angelorum et hominum agminibus exclusis, solus Petrus in consortium divinæ majestatis, et cum Domino residet præsentem? Dulce colloquium, sancta conversatio; concilium speciale Petri et Dei, ubi secretorum indifferentia mortalem hominem Deo copulat et counit. Non ergo mirum si ardentiore affectu diligit Salvatorem Petrus apostolus, cum singularis amor refusus sit in eum, ut et singulariter diligit, et specialiter diligitur. Anima ejus una est de adolescentulis quæ dilexerunt eum nimis. Puerilis ætas nondum amori congruit, senilis desit ab amore. Puer est, qui nondum

æternis studere cœpit; senex est, qui cœperat, sed dimisit. Utrosque igitur ille summus amator excludit, et a maiestate suæ dilectionis eliminat. Sola adolescentia, ardentissimis ignibus incandescens, eclipticum amorem non recipit, sed ardorem sibi vindicat copiosum. Inter adolescentulas igitur, animas videlicet electorum, quæ cœlesti sponso dilectionem promiserunt et fidem, ista sola dilexit ardentius, et amoris impatiens, ait: « Domine, si **135** tu es, jube me venire ad te super aquas (*Matth. i.*) » Non timuit singularem elementi molestiam, et pelagi sævientis undositas affectum Apostoli retinere non potuit. Sed quid est quod dicit *nimis*, cum *nimis* ille diligere non possit, qui toto corde, tota anima, totis viribus præcipitur diligendus?

Tres sunt gradus in amore Dei, quorum ad alterum sine altero conscendere, aut parum valet, aut nihil. Cucurrit eo Apostolus pede velociore, donec in tertii summitate repositum, ad cœleste palatium evolaret. Amandus enim est Deus dulciter, sapienter et fortiter. Sed jam videamus quid sit dulciter amare Deum. Dulcis enim est, et dulciter diligere debet, qui multitudinem dulcedinis suæ, vel amantibus, vel timentibus se ministrare non cessat. Amatur in dulcedine, cum amatur in carne; cum nescimus nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum; cum tota carnis ejus frequentia frequenti memoria retinetur; et ossa nostra medullitus concutit tantæ miserationis dignatio. Cum enim recordamur Regem gloriæ parvuli vagientis sustinere miseras, pannorum vilium vilitate devolvi, fatigatum ex itinere residere, Pharisæorum opprobria, convicia Judæorum aure patientissima pertransire; nunquid non compungi debemus ad tantæ pietatis intuitum? Considera Filium Virginis illitum sputis, lividum plagis, clavis confixum. Attende rectorem cœli stantem in cruce, pallidum morte, carne deformem. Ne pertranseas Dominum angelorum, factum opprobrium hominum, virum dolorum, et scientem infirmitates, virum percussum a Deo et humiliatum, virum leprosum et omnibus expositum detrimentis. Hæc recordatio succendit cor, pectus adurit, interiora depascitur. Talis memoria elicit lacrymas, suffundit oculos, vultus humectat.

Circa hunc fere gradum obvolvitur omnis religiosorum instantia, raraque avis in terris est, quæ possit hunc transire profectum. Astat enim orantibus vel imago nascentis Dei, vel pendens in cruce, tenetque mentis affectum incalescens affectio; et ad ulteriora vix permittit excurrere. In hoc gradu Petrus impressus consistebat, cum carnem, et conversationem Jesu Christi tenerrime diligens, Salvatorem etiam a salvatione generis humani retraheret, dicens: « Propitius esto, Domine, tibi ipsi, ne fiat hoc (*Matth. xvi.*) » Cui Dominus: « Vade, inquit, post me, Satana, quia non sapis quæ Dei sunt; » culpans consilium, non affectum. Diligebat enim dulciter, non tamen sapienter; quomodo enim sapienter, qui mundi redemptionem et Dei providentiam nitebatur excludere?

Sed succenderat cor ejus familiaritas dulcior, et verbum de Redemptoris absentia pati non poterat benignitas diligentis. Hic diligitur Deus ex toto corde, cum in corde hominis affectus et dulcedo inhabitet, solumque cor hominis amoris dulcedinem perseveranti stabilitate custodiat. Unde et vulgaris usus obtinuit, ut, cum aliquem ab aliquo vehementer amari conspicimus, dicamus: Ex corde diligit eum, quem scilicet amat, et sequitur.

Secundus est, diligere sapienter. Gradus iste multæ altitudinis est, et nimis difficilem pollicetur ascensum. Non autem evadit ad cacumen ejus nisi mens rãundior, et quæ mundi hujus sapientiam sapientia supervaleat angelorum. **136** Non attenditur hic nascentis, vel itinerantis Dei cumulata devotio, sed Verbum in principio apud Deum (*Joan. i.*). Recordare Filium Dei cum Patre omnia fabricantem, creatorem angelos, elementa jungentem, disponentem mundum, omnia gubernantem; et cognosce quam excelsior sit ista cognitio quam illa. Intuere ineffabilem ipsius genitricem, et genitum gignenti non dissimilem; nec priorem Patrem quam Filium; et tunc intelliges quanta differentia nativitate utramque disjungat; cum aliud sit nasci in gloria, aliud in miseria; aliud æqualem Deo, aliud angelis esse minorem. Hæc est sapientia singularis, supergredi corporis et corporum obstacula; et in illius lucis subsilire splendorem; ubi lumen videtur in lumine, et Deus non serviens, sed imperans demonstratur. Felix anima quæ, faculentæ carnis superata materia, in hujus sapientiæ lumine requiescit! Vis videre Paulum, quomodo a primo gradu ad secundum ascenderit? Cum dixisset: « Mihi fãbsit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi! » (*Gal. vi.*) scripsit alio loco: « Et si noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus (*II Cor. v.*) » Hic affectus sapientiæ sedet in anima, quæ sola rationis capax est; incorporeumque, et incircumscriptum spiritum indefessa meditatione prospectat. Hic diligitur Deus et tota anima, id est ex tota sapientia, qui prius ex toto corde, id est ex dulcedine, diligebatur.

Tertius gradus est, amare fortiter, id est, ex omnibus viribus. Fortiter diligit qui, cum necesse fuerit, pro Salvatoris fide corpus et animam tormentis exponit. Hic est fructus operis, laboris consummatio, probatio dilectionis. De gradu enim dulcedinis ad sapientiæ gradum ascenderit apostolus Petrus, cum diceret: « Animam meam pono pro te (*Matth. xxvi.*) » Nihil sapientius neque fortius quam: « Animam pono pro te; » nihil insipientius neque debilius quam: « Neque scio, neque novi quid dicas (*Joan. xv.*) » Profecto jam diligebat dulciter, jam sapienter; sed utrumque perdidit, cum fortiter non dilexit; cum ad vocem mulierculæ Dominum et Magistrum suum celeriter abnegavit. Sed cum mori pro Christo disposuit, dilexit nimis; quia « maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Ibid.*) »

Affixus cruci, a fide separari non potuit. Vides ergo quomodo tres gradus isti trinae legis dilectioni convenient. Itaque amemus dulciter, sapienter et fortiter, ut ad Magistrum Petri intercessione pervenire valeamus, qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO XXVII.

DE SANCTIS APOSTOLIS PETRO ET PAULO. (XXIX JUN.)

Hodierna dies, dilectissimi, clara est et solemnis, universamque creaturam suo lumine sanctificat et infundit. Non enim est ignota festivitas, vel alicujus obscuritatis tenebris offuscata, sed ab ortu solis usque ad occasum toti cognita mundo, ipsis etiam caelis clara luce relucens. Duo enim apostolorum principes, Ecclesiae luminaria, martyres summi, legis doctores, amici sponsi, oculi sponsae, pastores gregis, mundi custodes, hodierna die caelestia regna felici martyrio conscenderunt; alter princeps regni caelorum, **137** alter raptus ad tertium caelum; alter Judaeis praelatus, alter gentibus datus; in vita socii, consortes in morte, in corona pares, aequales in gloria; iudices orbis, Domini confessores.

Admiranda prorsus dispositio Redemptoris, et judicia Dei abyssus multa (*Psal. xxxv*), cum illos Ecclesiae suae praefecit, qui sic criminaliter lapsi sunt, ut in peccatorum fluctus absorberentur. Cum intueor Petrum, quem ipsa manus Omnipotentis regni caelestis clavibus investit, cui Pater revelat Filii majestatem, super quem fundatur Ecclesia, cui potestas ligandi et solvendi conceditur (*Matth. xvi*), qui caelos claudit et aperit, quod cherubim et seraphim habere non legitur, vehementer admiror. Rursus cum reflecto oculos, et eundem Petrum video a longe sequi Salvatorem, et ad unius ancillae vocem detestari, et jurare « quia non novi hominem, » ipsumque, quem Dei Filium confessus fuerat, trepida fugitatione relinquere (*Matth. xxvi, Luc. xxii*), timore concutior, dicens mecum: « Quis cognovit sensum Domini? » (*Rom. xi*.) Cum respicio Paulum spirare minas et caedes in discipulos Domini, vinctos ducere, damnare morti (*Act. ix*), et in corpus Ecclesiae tota debacchatione saevire, intra memetipsum contremo, dicens: « Nescit homo utrum amore an odio dignus sit (*Eccle. ix*). » Cum respicio desuper, et video vas electionis portare nomen Christi coram gentibus, et regibus, et filiis Israel, ad tertii caeli secreta raptari, et audire arcana verba, quae non licet homini loqui (*II Cor. xi, xii*), et in illam ipsam Trinitatem oculos figere clariores, gaudeo dicens: « Hic est vir, qui non est derelictus a Domino (*Sap. x*). »

Quid est quod sic labuntur, qui praeficiuntur Ecclesiae? Sapientia suaviter disponens omnia, haec ideo fecit, ut in seipsis praedicti principes discerent qualiter aliis misereri deberent.

Hujus virtutem misericordiae praesens capitulum demonstrare conatur. « Isti sunt, inquit, duae olivae (*Apoc. xi*). » Digna prorsus comparatio olivae ad apostolos, nec alia dignior est inventa. Arbor enim ista semper viridis est, et illum excellentissimum

olei liquorem effundit, sine quo nec regia, nec sacerdotalis constat auctoritas. Oleum autem quatuor habet: supernatat omnibus liquoribus, illuminat, pascit et ungit. Cuicumque enim liquori oleum superponas, statim sibi superioris loci vindicat potestatem; ita et misericordia Dei omnibus ejus operibus praefertur, Psalmista testante, qui dicit: « Misericordiae ejus super omnia opera ejus (*Psal. cxliv*). » Misericors, et misericors, patiens, mitis corde, et suavis universis, Dominus praedicatur (*Psal. lxxxv, cxiv*). Est autem et justus (*Psal. x*), sed nunquam multum justus legitur in Scriptura, sicut multum misericors. Vis videre quomodo discipuli sequuntur Dominum et Magistrum suum? Aspice quantus pietatis affectus apostolorum principi se infudit, quando circumsteterunt illum omnes viduae, flentes et ostendentes tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas (*Act. ix*). Circumdatur multitudine pauperum apostolorum princeps, et vocibus lacrymosis concutitur viduarum, apostolicumque pectus irrumpit clementiae multitudo. Orat Apostolus ante vultum gloriae, coram Domino majestatis; resuscitatur mulier, et miseris redditur misericordiae propinatrix. Haec misericordia facit Petrum ab Hierusalem in Antiochiam currere (*Act. x*), ab Antiochia **138** venire Romam, praedicare verbum Dei, subvenire peccatoribus, peccatis parcere, misericordiam superexaltare iudicio.

Aspice et Paulum, et intellige quam dulcioris misericordiae cumulata benignitas, totam apostolicam mentem vera compassione succenderat. « Quis infirmatur, inquit, et ego non infirmor? Doleo, inquit, et lugeo super eos qui peccaverunt, et non egerunt poenitentiam (*II Cor. xi*). » Beata anima, quae omnium miseras suas fecerat, ut omnes lucrifaceret. Hoc affectu navigat mare, currit in Hierusalem, lapidatur, verberatur, affligitur; inde currit ad Ephesios, Corinthios quaerit, circuit Colossenses, Philippenses visitat, revertitur ad Romanos, misericordiam spargit, ubique diffundit pietatem, et caelestium seminat semina gaudiorum. Cernis ergo, quia sicut oleum omnibus liquoribus antecellit; et sic apostolica pietas omnibus eorum virtutibus antefertur.

Illuminat oleum, illuminant et apostoli. Recole Actus apostolorum, et vide quanta luce fulgurat apostolus Petrus. « In plateis, ait Scriptura, ponebantur infirmi in lectulis ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis (*Act. v*). » Oleum infinitum admirabile lumen, et omni sole lucidius, ad umbram apostolici corporis languores fugere, discedere infirmitates, et omnem morborum instantiam inaudita velocitate fugari. An non copiosa luminis immensitas ab ore Petri largius exsilivit, cum ait claudio: « In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula? » (*Act. iii*.) Respice Paulum totum Illyricum peragrantem, suscitantem mortuos; subvertentem templa deorum, et in splendore hu-

ius loci totius orbis illuminare circuitum (*Rom. xv*). A Currit Paulus, et potenti virtute sermonum illuminat quæ in tenebris sunt; clarus sermone, opere clarior, miraculorum coruscatione clarissimus. « Habete, inquit, formam nostram, et attendite non solum quæ audistis, sed et quæ vidistis in me. (*Phil. iii*). » Bonus et perfectus magister, qui fidem facit verbis opere meliore (111) in hujus lucis clarissima serenitate illuxerint coruscationes tuæ, Deus, orbi terræ (*Psal. lxxvi*). Commota est, et contremuit terra ad vocem apostolorum, cum in omnem terram sonus eorum exivit (*Psal. xviii*).

Oleum pascit, pascunt et apostoli. Epistolæ Petri, et sublimis illa sermonum doctrina, nunquid non mirabiliter pascit Ecclesiam Dei? Audi quid Salvator de hac ipsa passione dicat ei: « Pasce, inquit ter- B tio, oves meas (*Joan. xxi*). » Pasce verbo, pasce exemplo, pasce oratione. Pasce verbo, ut potens sis exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere; pasce exemplo, ut quod prædicas voce, opere compleas; pasce oratione, ut pro illis intercedas, quorum anima tibi commissa est. Vas electionis Paulus apostolus, vide, quomodo pascit populum Dei diversorum varietate ferculorum: « Lac, inquit, potum dedi vobis, non escam (*I Cor. iii*); » perfectorum autem solidus cibus est, eorum, qui pro exercitatione consummatos habent sensus. Et alibi: « Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo (*Hebr. v*). » Et iterum: « Sapientiam loquimur inter perfectos (*I Cor. ii*). » Vides quomodo se contemperat et conformat, illos sublimi, hos te- C nera imbuens doctrina?

Ungit oleum, unguunt et apostoli. An non 139 Petrus apostolus ungit omnes, cum dicit: « Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum? » (*II Petr. ii*.) Paulus etiam ipse nonne præcipit, dicens: « Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis? » (*Gal. vi*.) Oliva semper est viridis, nec frigoris immensitate percutitur; et apostolorum fides inconcussa perdurat, nec unquam tyrannica rabie potuit superari. Et si impulsus est Petrus ut caderet, non tamen cecidit, quia Dominus suscepit eum. Stupefactus D quidem momentum hæsit apostolus, sed statim in virtute fidei rediit; qui, respiciente Domino, flevit amare (*Luc. xxii*). Et si ad tempus concussus est, non tamen dejici potuit; quia sententia Veritatis cassari non poterat, dicens: « Ego pro te rogavi, » Petre, « ut non deficiat fides tua (*Ibid.*). » Hodierna enim die crucifigitur Petrus, Paulus gladiatur, et vitam ponunt pro fide Christi, ut non deficiat fides Christi. Isti sunt ergo duo viri olivæ, viri habentes fidem, illuminantes patriam, pascentes Ecclesiam, peccatores ungentes. Quod igitur Scriptura hæc dicit:

(111) Hic deest aliquid.

« Isti sunt duæ olivæ (*Apoc. xi*); » alibi planius aperit, dicens: « Hi sunt viri misericordiæ (*Isai. lvi*). »

Sequitur: *Et duo candelabra lucentia ante Dominum.* Candelabrum tribus pedibus innititur, et in altiora consurgens, cereum superportat, ut qui ingrediuntur lumen videant (*Luc. xi*); ita et apostoli tribus virtutibus innitentes, operatione, prædicatione, miraculorum coruscatione, lumen verum Dominum Jesum Christum ingredientibus ad fidem tota claritate monstrarunt. Et attendendum, quod dicit, « ante Dominum. » Hypocritæ enim lucent, non ante Dominum, sed ante mundum; ut videantur ab hominibus. Apostoli vero luxerunt ante Dominum, sed non ante mundum; quia ludibria et verbera experti, divinæ majestati solummodo placere studuerunt. Quod ipsi sint duæ olivæ, et duo candelabra lucentia, et ante Dominum, Zacharias propheta manifeste his verbis innuit, dicens: « Isti sunt duo filii olei splendoris, [qui assistunt Dominatori universæ terræ (*Zach. iv*). » Sunt enim filii olei, quia viri sunt misericordiæ; sunt et splendoris, quia sunt candelabra lucentia; lucent ante Dominum, quia assistunt Dominatori universæ terræ.

Sequitur: *Habent potestatem claudere cælum nubibus.* Serenitas cæli nubibus impeditur, ne videatur; divinitatis contemplatio peccatis nostris clauditur, ne videatur Deus, propheta testante, qui dicit: « Opposuisti nubem, ne transeat oratio (*Thren. iii*). » Nubes opponitur, ne oratio transeat, cum peccata nostra separant inter nos et Deum. Habent C potestatem claudere cælum nubibus, id est, peccatoribus, et portas ejus fidelibus aperire. Mira res, et omni stupore dignissima, ad hominum linguam claudi, et aperiri cælestium palatiamansionum (112). Amen.

140 JULIUS.

XVII. Sermo de S. Alexio confessore.

XXII. Sermo de S. Maria Magdalena.

XXIII. Sermo I de S. Apollinare episcopo Ravennate et martyre.

Sermo II de eodem.

Sermo III de eodem.

XX. Sermo de S. Christophoro martyre.

XXIX. Sermo I de SS. Flora et Lucilla virginibus et martyribus.

Sermo II de eisdem.

XXX. Sermo de S. Rufino martyre.

SERMO XXVIII.

DE S. ALEXIO CONFESSORE. (XVII JUL.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, non modo B. Alexii de quo specialiter agitur, nos provocat alacriter celebrare triumphum; sed ipsos etiam genitores ejus ad salutiferæ nobis proponit ædificationis exemplum. Nam cum tot opibus et tam incomparabilibus referatur exuberasse divitiis, ut eorum conspectui tria millia puerorum reverenter assisterent, qui et holosericis ornarentur induviis,

(112) Videntur deesse nonnulla

et aureis se præcingerent zonis, quotidie non cessabant viduis, ac pupillis, et quibuslibet indigentibus sumptuosas parare mensas edulii, cum ipsi semel in die solo pane et aqua essent plerumque contenti. Istis igitur, aliisque spiritualium virtutum floribus adornati, ac piæ conversationis honestate conspicui, tales erant, ut eis quoque non immerito congruat, quod de beati Joannis Baptistæ parentibus evangelica narrat historia: nimirum, quia « erant ambo justis ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela (Luc. 1). » Dignum itaque fuit, ut de tam casto, tam sancto, tam denique immaculato conjugali pudicitiae thalamo, tam præclara soboles nasceretur. Sicut per Prophetam dicitur: « Generatio rectorum benedicetur (Psal. cxxi). » Hæc est enim generatio quærentium Dominum (Psal. xxiii).

Unde vos, fratres mei, vos, inquam, nunc specialiter alloquor, qui necdum spiritualis vitæ culmen aggressi, sæcularibus adhuc estis actibus dediti, et conjugalis copulæ vinculis obligati, pietatis ac misericordiæ studiis vigilanter insistite, necessaria fratribus penuria laborantibus subsidia ministrare, castam, sobriam et honestam vitam, in quantum vester ordo dicat, exhibere contendite, ut ad conservandum posteritatis vestræ genus, dignam Deo valeatis sobolem procreare. Quamvis enim vera sit illa prophetæ sententia, quæ dicitur: « Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii. Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum (Ezech. xviii); » juxta conversationem tamen parentum, sæpe proveniunt merita filiorum; ut et honestis progenitoribus proles honesta respondeat, et reproba reprobis in pravitate concurrat. Unde et isti dicunt: « Filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est iis, qui fidem suam nunquam mutant ab eo (Tob. 11). » Et illis econtrario dicitur: « Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? » (Matth. 13.) Enimvero si religiose vivitis, si disciplinaliter conversantes, Dei mandata servatis, et filiis vestris præstatis, et vobis; sin autem contra, et illis nocetis, et vobis. Propter sanctum quippe David meritum, cum propter idololatriam posteritas ejus dejectioni esset obnoxia, diutius regium obtinuit principatum. Econtra Jonathas cum et in Deum pius, et sancto Prophetæ esset amicus, propter paternæ tamen superbiæ fastum gladio subjacuit impiorum (III Reg. xviii, xix, xx, xxxi).

Ut ergo ad beatum redeamus Alexium, merito talem prolem geniere parentes, ut de sancta radice sanctum germen erumperet, et bonæ arboris ramus per acceptæ gratiæ coelestis incrementa succrescens, dignos generi suo honorum operum fructus offerret. Sancto nimirum cuilibet viro non consummatæ perfectionis repente tribuitur meritum, sed ad hoc paulatim per piæ devotionis et specialis exercitii pervenit incrementum; et dum mens, divini amoris

igne percepto, per coeleste desiderium in alta sustollitur, ad perfectionis internæ fastigium, quasi quibusdam ascensionis gradibus promovetur. Unde vir ille sanctus aiebat: « Per singulos gradus meos pronuntiabo illum (Job xxxi). » De his quippe meritum gradibus dicitur. « Ambulabunt de virtute in virtutem (Psal. lxxxiii). » De his idem Propheta, dum sanctam contemplatur Ecclesiam, dicit: « Deus in gradibus ejus dignoscetur, dum suscipiet eam (Psal. xlvii). » Nec enim repente, sicut dictum est, ad summa pertingitur, sed paulatim per piæ devotionis votum et sancti laboris exercitium humana mens ad virtutum spiritualium celsitudinem sublevatur. Hinc est, quod per eundem Prophetam dicitur: « Exercitatus sum, et defecit paulisper spiritus meus (Psal. lxxvi). » Quid est enim, quod ait: « spiritus meus, » nisi spiritus elationis? spiritus carnis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata desuper mensura proficimus, quo magis quotidie divinus in nobis spiritus creseit, eo magis noster, hoc est, carnalis desiderii spiritus deficit. Qui nimirum noxius, et abominabilis spiritus, quia non a nobis subito penitus amputatur, nec protinus, ut conamur, abscinditur, recte paulisper, hoc est paulatim, defecisse perhibetur. Tunc autem in Deum plene proficimus, cum veraciter a nobis nosmetipsos defecisse sentimus. Hæc autem crescentium insuper virtutum sensim, atque morose per quotidiani profectus cumulum, ad consummatæ sanctitatis pervenit incrementum. Electus enim quisque a rudimenti sui tenebritudine prius incipit, et sic ad robusta postmodum et fortia convalescit. Quod aperte Veritas innuit, dum in Evangelio dicit: « Sic est regnum Dei, quemadmodum si jactet homo semen in terram, et dormiat, et exurgat nocte, ac die; et semen germinet, et crescat, dum nescit ille (Matth. 13). » Cujus nimirum seminis incrementa denuntians, addidit dicens: « Ultra enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica; » moxque subjungit: « Et cum se produxerit fructus, statim mittit falcem, quia venit tempus messis. » Ecce Veritatis voce per diversitates frugum distincta sunt augmenta meritum. Ait enim, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Videamus itaque Dominicæ sententiæ hujus exemplum, quomodo per singula verba luce clarius in beatum concurrat Alexium.

Constat enim, quod vir iste mirabilis, sicut præclara ejus testatur historia, inter ipsa nuptialium gaudiorum festiva solemnia, uxorem, salva utriusque virginitate, dimisit, parentes abiecit, et Romanæ urbis habitationem, Edessæ videlicet perexilis oppiduli peregrinatione mutavit. Postposuit amori Christi regii generis conjugem, ejusque secutus inopiam, contempsit amplissimas principalis opulentiae facultates. Sicut ergo in evangelica illa sententia quatuor sunt, quæ referuntur a Domino; ita nihilominus et quatuor admiranda sunt, quæ reperiuntur in servo. Illic enim dicitur primum herba, deinde spica, post-

modum plenum frumentum in spica; quarto jam loco falx mittitur, et quod maturum est desecatur. Quatuor itaque sunt, sicut dictum est, his aptissime congruentia, quæ in beato reperiuntur Alexio. Primum est, quod mundum et mundana quæque contempsit; secundum, quod peregrinus, et in omni facultate nudatus, per decem et septem annos in Edessæ Mesopotamiæ civitate omnium rerum penuriam pertulit: jam vero tertium est, quod domum propriam felici postlimio rediens, durumque certamen aggressus, inter uxorem et utrumque parentem, inter vernaculos diversamque familiam, ut soli Deo fieret veraciter notus, omnium sefellit aspectus. Postremo quartum est, quod illic post alapas ac verbera servulorum, post subsannationes et contumelias iridentium, post cachinnantium ac sævientium plagas, post intolerabiles denique patientissime toleratæ calamitatis injurias, tandem feliciter obiit, tantique laboris immensa certamina beato fine complevit.

Cum ergo mundum insignis vir iste deseruit, nonne quodammodo tunc herba fuit? Debilis quidem adhuc per conversionis novitiæ rudimentum, sed jam urens per spei cœlestis, quod mente conceperat, desiderium. Nisi enim in agro meritis ejus mundus aresceret, non sprevisset; et nisi supernæ spei sibi viror inesset, non ad Deum tantopere, dimissis omnibus, festinaret. In illa scilicet hæreditate, quam beatus Petrus « incontaminatam, immarcescibilem, conservatam in cœlis (*I Petr. i*), » appellat; et Dominus pascua nominat (*Joan. x*): herba ista radicem fixerat, atque ideo supernæ gratiæ virore vernabat. Cum vero jam prolixo tempore in ignotæ regionis exsilio persistit, seseque ad perferendas tam jugis inopiæ, et calamitatis ærumnosæ molestias **143** roboravit; quid aliud, quam, ut ita loquar, herba tenera surrexit in spicam. Postmodum vero cum per infusionem sancti Spiritus, intimi roboris vigore concepto, paternam domum acerrima et ultra humanas vires gravia certamina toleraturus intravit; quid aliud, quam ad plenum frumentum dives hæc spica pervenit? Hæc nimirum spica in statum jam tanti roboris convalescerat, ut ex ore servulorum probrosæ contumeliæ flabra profluerent nec obruerent; de quotidiano conjugis, parentumque conspectu tentationum fluctus impingerent, nec sternere potuissent. Fundata quippe domus erat supra firmam petram (*Matth. vii*). Et quidem dum paupertas exterior inopem, pannosus habitus et cæsaries redderet ineulta deformem, quasi viles culmi et aristæ steriles videbantur in palea, sed plenum granum latebat intra conscientiæ thecam. Illud nimirum granum, quod de semetipso dicebat: « Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet (*Joan. xii*). » Quarto demum loco falx missa est, ut spica, quæ ad maturitatis plenitudinem venerat, metèretur, cum dispositionis divinæ sententia electum suum ab hac vita præcidit, abjectisque calamitatum omnium paleis, mundum, et omnino purgatum in illo cœlestis horrei

A promptuario felici, consummatione recondidit. Sic igitur cœlestis agricolæ disponente mensura, semen surrexit in herbam, herba crevit in spicam, spica prodiit in frumentum, frumentum pervenit ad horreum. Plenitudo quippe virtutum; sicut dictum est, non tota simul, sed per incrementa tribuitur; ut ad eam per diuturnæ provectionis accessum, quasi quibusdam magni moderaminis gradibus ascendatur.

Hæc plane proventus nostri quadrifaria dispositio, quæ ab ipso Domino sub seminis figura describitur, apud Ezechielem prophetam per aquæ vocabulum designatur. De viro quippe, quem in excelso monte conspexerat, hæc per ordinem narrat: « Mensus est, inquit; cubitos mille, et traduxit me per aquam usque ad talos; rursumque mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua; et mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes; et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire; quoniam intumuerant aquæ profundæ torrentis, qui non poterat transvadari (*Ezech. xlvii*). » Quid plane designatur in millenario numero; nisi collati muneris plenitudo? Quid hic aqua, nisi cœlestis est sapientia? Unde per Salomonem dicitur: « Sapientia Dei erupuerunt abyssi, et nubes rore concrescunt (*Prov. iii*). » Vir itaque, qui apparuit, mille cubitos metitur, et propheta per aquam usque ad talos ducitur; quia Redemptor noster cum nobis ad se conversis spiritalis exordii plenitudinem tribuit, dono supernæ sapientiæ, quasi prima vestigia nostræ operationis infundit. Nam quasi usque ad talos pervenit aqua, cum nos per acceptam sapientiam desideratæ rectitudinis figimus inchoata vestigia. Qui rursus cubitos metitur mille, et propheta usque ad genua per aquam ducitur; quoniam ad hoc jam sapientiæ nostræ vigor augetur, ut ad perpetranda pravitate opera non flectatur. Unde per Paulum dicitur: « Remissas manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos **144** facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret, magis autem sanctur (*Hebr. xii*). » Aqua vero usque ad genua pervenit, cum nos percepta sapientia perfecte ad boni operis rectitudinem stringit; ut jam noster animus non vacillet ac titubet, sed in bono, quod cœperat, vestigia fixa confirmet. Præfatus etiam vir iterum mensus est mille, et propheta per aquam usque ad renes ducitur; quia tunc videlicet in nobis plenitudo sancti operis crescit, quando in nobis percepta sapientia, omnem, quantum possibile est, delectationem carnis exstinxerit. Nisi enim renibus delectatio carnis inesset, Psalmista Deo non diceret: « Ure renes meos, et cor meum (*Psal. xxv*). » Aqua ergo ad renes venit, cum infusa nobis sapientia petulantes illecebras, et incentiva carnis exstinguit. Qui vir adhuc mensus est mille, torrentem, quem, sicut dicitur, propheta transire non potuit; quoniam intumuerant aquæ profundæ torrentis, qui non potuit transvadari. In quo nimirum, quid aliud nobis innuitur, nisi quia post pedes nostros jam in boni operis itinere constitutos, post genua cordis non jam dubie vacillantia, sed ad incedendum per justi-

tiæ tramitem firmiter roborata, post oblectamenta A renium, et æstuantis incentiva carnis extincta, vir quisque perfectus ad tantam plenitudinem contemplationis attollitur, ut dum non potest tam eximiam profunditatem ad liquidum comprehendere, velut excrescentis undæ vadum mens non valeat humana transire.

Quæ videlicet omnia gestis B. Alexii congruentissime videntur aptari. Nam cum a paternis laribus atque ab hujus mundi vanitate recedens, exsilium petiit; tunc sibi quodammodo aqua torrentis hujus ad talos usque pervenit. Hæc aqua usque ad talos Moysi et Josue tunc ascendebat, cum eis vox divina juberet, ut calceamenta de suis pedibus solverent (*Exod. iii; Jos. v*). Hæc apostolicis postmodum pedibus influebat, cum eis diceretur: « Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta (*Luc. x*). » Oportebat enim, ut annuntiatores Veteris Testamenti, et prædicatores evangelicæ fidei, per viam veræ humilitatis incederent, et morticinio tegmine vestigia non munirent, qui vitam populo nuntiarent, sed illud in se spirituale tegmen ostenderent, de quo Apostolus ait: « Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis (*Ephes. vi*). » Unde per Isaiam dicitur: « Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona (*Isa. lii*). » Cum vero S. Alexius per longissima temporum spatia tantæ paupertatis inopiam in ignotis finibus constanter ac patientissime pertulit, tunc ad ejus genua torrentis aqua surrexit, quia spè mundi prorsus extincta, jam in via Domini mentis suæ vestigia firmiter et invictissime roboravit: postmodum vero cum intra paternæ domus atria degeret, cum carnalès affectus undique cerneret, cum parentum necessitudinem, cum certe, quod difficilius et intolerabilius erat, venustam sponsæ speciem a quotidianis mutisque conspectibus vitare non posset, tunc velut ad renes ejus aqua torrentis excrevit; quia sic cœlestis sapientia carnis ejus incentiva perdomuit, et exstinxit; sic sancti Spiritus ardor lumbos ejus ac renes excoxit, ut dum vasculum suum quotidianis **145** supernæ gratiæ fluentis infunderet, carnis extinctæ materies nullum titillantem luxuriæ fomitem ministraret. Ad renes ergo beati viri tunc aqua pervenit, quia Spiritus sanctus in eo exæstuaans, juvenilis ætatis incendium et illices passionum titillantium motus occulto sui roris madore perfudit; et sic omnem luxuriæ fomitem, qui in ejus medullis atque visceribus naturaliter poterat ardere, consumpsit. Ut autem totum prophetiæ hujus oraculum beato huic viro convenienter aptetur, illud etiam ab eo non dissonat, quod postremo jam dictus propheta torrentem transire non potuit, de quo nimirum dicitur: « Quoniam intumuerant aquæ torrentis, qui non potuit transvadari (*Ezech. xlvii*). » De parvis et planis aquis ad intransmeabilem profundum torrentis plenitudinem pervenitur; quia de parva contemplatione, fugaci scilicet, raptimque conspecta, qua vir quilibet sanctus in hac adhuc corrupti-

bili carne perfruitur, mox ut obierit, ad plenitudinem profundæ ac perfectissimæ contemplationis attollitur, adeo ut ad contuendam ipsam summæ veritatis speciem provehatur (*I Cor. xiii*). Tunc itaque torrens non potest pervadari, quia mellifluæ contemplationis æterna dulcedo nullo jam fine concludi, nulla temporum valet prolixitate finire. Torrens ergo ille contemplationis æternæ, quæ non tunc per fidem quæritur, sed per speciem jam tenetur, quia nescit transire, nequit omnino transiri; et quia non valet humanis sermonibus exprimi, non potest, sicut dicitur, ab homine pervadari. Hunc sitiebat ille torrentem, qui sub spe certa jam gratulabundus aiebat: « Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo; satiabor dum manifestabitur gloria tua (*Psal. xvi*). » De hoc iterum dicit: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ (*Psal. xxxv*). » Ad hujus immensi torrentis B. Alexius profunda fluentia pervenit, cum in paterna domo post victoriæ gloriosæ triumphum feliciter obiit: triumphum, inquam, quia admiranda sancti viri hujus vita vere triumphus est et nova atque inaudita fere victoria; cumque, juxta Propheticam vocem, mirabilis Deus sit in sanctis (*Psal. lxxvii*), in hujus invicti militis sui spectaculi tirocinio tanto mirabilior exstitit, quanto per hunc contra carnis illecebras, contra fraudis diabolicæ tentamenta novo atque insolito martyrii genere dimicavit

Vetus sane tradit historia (*Eutrop., Hist. Rom. lib. ii in fin.*), quia Romani cum Carthaginensibus navali certamine confligentes, obtinere victoriam; nec ullus unquam, sicut illic legitur, Romanis gratior potuit esse triumphus, ut qui hostibus suis eatenus fuerant in terrena concertatione terribiles, nunc essent, et inter marina fluentia victores. Victoria igitur illa idcirco magis cara, quia rara; ideo plus gloriosa, quia nova. Sicut ergo navalis ille triumphus, quia novus, gratior fuit Romæ; ita profecto beati virtus Alexii propter insolitam novitatem magis placet Ecclesiæ.

David sane dum se coram Achis regem Geth, furiosum ac dementem finxit, gladium ejus sapienter evasit (*I Reg. xii*). Salvator noster descendit in tartarum, non ut illud velut habitator **146** incoheret, sed ut destructor potius et eversor diabolicæ nequitiae latebras dissiparet. Sic et B. Alexius, dum paternam domum tanquam retrogradus abrenuntiator ingreditur, decepit mundi principem, omnisque fraudis atque malitiæ fefellit auctorem.

Unde novum martyrii genus, novum præbet in admiratione spectaculum. Martyribus enim carcer erat poena, catena pressura; isti vero propria domus auratis decorata tricliniis erat materia tentationis. Illos torquebat manus armata carnificum; istum gravius puniebat conspecta quotidie pietas genitorum. In martyrem quemlibet fremebat horrenda rabies judicis, hunc blanda, mitis atque venusta facies impugnabat uxoris. Martyribus in aula

principum ingerebatur poena tortorum; hic autem in domo proprii juris invisibiliter torquebatur, velut in area tribunalis. Illis fuerat poena supplicium; huic econtrario blandimenta tormentum. Lazarus plane, qui jacebat ad januam divitis, invitus esuriebat, et cadentes de mensa micas, quæ tamen sibi minime dabantur, optabat (*Luc. xvi*); unde potioris procul dubio meriti fuit pauper iste, quam Lazarus. Ille nimirum non modo parum quid accipere, sed et saturari, sicut Veritas perhibet, cupiebat, cui tamen alimenta nemo misericorditer indulgebat; iste vero cum sibi sumptuosa divitiarum omnium copia ultro suppeteret, cum omnis hujus mundi gloria se sibi dignaretur, gratis offerret, imo etiam nolenti se violenter ingereret, omnia repulit, cuncta contempsit, irrevocabiler aversatus abiecit. O strenuum Christi militem! o prorsus invictum, et nimis insignem cœlestis militiæ bellatorem!

In Annalibus certe legitur Romanorum (*Eutrop., Hist. Rom. lib. iii in princ.*), quia Marcellus consul, dum imprudens in manus hostium incidisset, et corona circumdante Gallorum, nullum, per quem posset evadere, aditum reperiret, repente in medium hostium ferventissimus bellator immersit, eorumque regem, Virдумarum [Vitromarum] nomine, cunctis inopinata audacia percussis, occidit; et ubi magna videretur provenisse victoria, si duntaxat immunis aufugeret, inde ultra omnem spem opimi spoliis manubias reportavit. Sic nimirum et noster iste Marcellus, non jam propugnator Romæ, sed sanctæ milites Ecclesiæ, cum magna non dubitaretur esse victoria, si de tam amplis et magnificis opibus nudus aufugeret, non sufficere sibi visum est, nisi et domum rediens, intolerabilia contra se certamina ultroneus provocaret. Sed ab ipso Domino, qui videlicet auctor virtutum, et dux est spiritalium bellatorum, jubemur quidem cuncta dimittere, non autem adversus ea quotidie, velut manus invicem conferentes, cominus dimicare: Israelitico nimirum populo exitus ex Ægypto præcipitur (*Exod. iii*), non reditus imperatur. Abraham egressus est de terra sua ad Domini jubentis imperium (*Gen. xii*); sed postmodum nequaquam rediit ad rediviva certamina Chaldæorum. Petrus per angelum excitatus Herodianum deseruit carcerem (*Act. xii*), sed non denuo reversus est ad Herodem. Sufficit ergo, si tantum possessa relinquimus, nec superest, ut rursus ad eorum toleranda certamina redeamus.

147 Igitur B. Alexius cum terrena quæque dimisit, cum opes omnes atque divitias paterni juris abiecit, supernæ jussionis mandata (*Luc. xviii*) complevit; cum vero ad propria rediit, abrenuntiator egregius metam procul dubio divinæ legis excessit. Et quia mensuram bonam, et confertam et coagitatam in sinum suum electi quique recipiunt; et unusquisque propriam mercedem recipit secundum suum laborem (*I Cor. iii*); immensurabilem hic possidet gloriam, qui non tenuit in labore mensuram. Et qui evangelicam regulam in sui certaminis agone trans-

cedit, supereminens præmium de manu justi remuneratoris accepit. Ipse quippe factus est præmium retributionis, qui sibi fuerat causa certaminis, et qui fuerat auctor pugnæ, factus est corona victoriæ, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIX.

DE SANCTA MARIA MAGDALENA. (XXII JUL.)

Hodie misericordia et veritas obviaverunt sibi, et multitudo miserationum Domini in peccatricem feminam (*Luc. vii*) refusa est. Filius enim Virginis, peccatricis, menstruatæ manibus attrectatur; Deumque, et Dei Filium mulier infirmata contingit. Tangit pedes mundi, atque mundantis immunda, et ad vestigia Creatoris mulier criminosa procumbit. Transit in affectum cordis prævaricatrix, et redit ad cor, atque magnitudinem scelerum lacrymarum multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, et obsequiorum instantiam remuneratorius ille majestatis oculus felici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis, et oculis inundantibus vestigia Redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit, et irrorat unguentis. Videt, et invidet singularitatis amator, et utrumque redarguit Pharisæi jactantia, illum ignorantia, præsumptionis illam. Sed deliberans providentia suspendit judicium, dum affectat obsequium, et invectivam retinet præparatam, donec Mariæ sacrificium in holocaustum pertranseat. Gaudent angeli super peccatrice pœnitentiam agente (*Luc. xv*), et odoris fragrantia cœlestis ille conventus aspergitur, salvantemque et salvandam totam misericordiæ dulcedo procingit. Ubi abundavit peccatum, superabundat gratia (*Rom. v*); et numerositatem criminum præponderans pietas intercludit.

Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine (*Psal. xxx*), in peccatricis confessione! Quam justa reprehensio in Pharisæi superbia et abusione. Enumeratur obsequentis obsequium, et per obliquum tangitur indignantis iniquitas, tota litterali cohærentia Simonis invidiam impugnante. Et quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas (*II Cor. iii*); dimittuntur illi peccata, quæ multum diligit; imo immittuntur illi, qui multum negligit. Non erat satius ab uberibus sponsæ, nec induerat compassionis affectum legem relegens, quæ misericordiam nescit, novit justitiam. Lex dura duris, et lapideis promulgata parata percutere, nescia misereri. **148** Lex excludens pœnitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara. Lex vinum durum, et acidum, de botris amarissimis eliquatum, consecratum feritati, derivatum Israeli, Salvatori propinatum. Vinum, de quo dentes bibentium obstupescunt, non de genimine vitis illius, quod Salvator bibit novum in regno Patris sui (*Luc. xxii*). Vere meliora sunt ubera sponsæ vino isto (*Cant. i*). Quænam autem sunt illa? Procedat in medium Paulus apostolus, et ubera felici lacte manantia nobis assignet. « Gaudere, inquit,

cum gaudentibus, et flere cum flentibus (*Rom. xii*). O quam brevi sermunculo totius religionis depinxit insignem, tam eleganti clausula proposuit pietatem, æquitatem statuit, submovit invidiam. His uberibus mater Ecclesia lactat proficientes, perfectos nutrit. « Gaudere, inquit, cum gaudentibus. »

Facessat hinc sæcularis plausus insania, et lætitia mundialis abscedat; quia non est gaudere impiis, dicit Dominus (*Psal. XLVIII*). Nunquid illorum os gaudio repleti æstimas, qui lætantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis? (*Prov. II*.) Vel illi, qui laudibus adulatoris rapiuntur, divinæ jubilationis agnovere lætitiā? Nunquid qui vestiuntur purpura et bysso, et epulantur quotidie splendide (*Luc. XVI*), gaudium et lætitiā obtinebunt? Absit, ut in terra suaviter viventium, gaudiorum inveniantur materia, cum tantis alternationibus tantā mundi facies immutetur; ut elevans allidatur, et respiret allisus. Sed est gaudium continua sui jucunditate firmissimum, quod perfectus animus de secura sibi conscientia pollicetur. Mens enim a mundi hujus aspergine pure presseque deterga, et in divinæ contemplationis acumen totum desiderii sui figens affectum, gaudens, gaudet in Domino, et exsultat anima sua in Deo suo (*Isa. LXI*). Talis anima minas aspernatur, nescit timorem, spem falsam eludit, et omnium scandalorum immunis, in pace in idipsum dormiens, requiescit (*Psal. IV*). « Pax multa diligentibus legem tuam, » ait justus, « et non est illis scandalum » (*Psal. CXVIII*). Noverat enim, quia lictores non persequuntur martyres, sed coronant. Cum hujusmodi gaudentibus gaudet Apostolus (*Rom. XII*), et, ut abundantius gaudeant, tota securitate promittit. Hoc gaudium plenum, et certum est, tantoque certius idem, quanto vicinius circa identitatem imprimitur. Hæc est mamilla congratulationis, de qua lac exhortationis effunditur, quo nutriuntur perfecti (*Isa. LXVI*), ut cum avulsi fuerint a lacte isto, epulentur ab introitu gloriæ Dei.

Secunda est, flere cum flentibus. Nunquid Apostolus præcipit flere rerum amissionem, intermissionem voluptatum, filiorum mortes, morborum instantiam, gravitatem inopiæ, potentiam fortioris? Absit. Plorandi enim sunt, qui taliter plorant. Religiosa enim tristitia, aut alienum peccatum luget, aut proprium. Beati quorum luctus in hæc intentione versatur, quia consolatoriam possunt expectare dulcedinem. Quam leni et dulcissimo spiritu imbibitus est spiritus illius, qui novit in spiritu lenitatis peccantes instruere, suspendere vindictam, et affectuosius officiis in viscerare sibi peccatorem, donec vitæ reddatur. De hac compassionis mamilla lac consolationis effunditur, **149** et hoc lacte pascit Apostolus illos qui solido cibo vesci non possunt (*I Cor. III*). Amator innocentiae, pacis amicus, patientibus compatiens, et congaudens gaudentibus, perfectionis metam, cursu consummato, contingit. Hæc sunt verba lacteis irrorata liquoribus, meliora vino, melle dulciora, misericordiam sonantia, redolentia pietatem. « Fra-

grantia, inquit, unguentis optimis (*Gant. I*). » Digna prorsus ubera, de quibus eliquatur unguentorum infinitas, odorata diffusione, civitatem Dei viventis circumquaque respergens. Hæc sunt unguenta, quæ regina Saba attulit in Hierusalem, de quibus dicit Scriptura: « Non sunt allata ultra aromata, tam optima, quam ea quæ dedit regina Saba Salomoni (*III Reg. X*). »

Quam excellenter apposuit optima spiritus ille subtilis, qui totam sibi libri hujus rapit possessionem. Est enim unguentum bonum, quod Maria pedibus Salvatoris infudit (*Luc. VII*). Est et melius, quod eadem, si tamen eadem, super caput recumbentis effudit (*Joan. XII*). Est et optimum, quod et ipsa præparavit toti corpori Christi (*Marc. XVI*). Primum unguentum contritionis est, de recordatione peccatorum, de spiritu contrito et contribulato descendens. Hoc infunduntur pedes illius qui ambulat super pennas ventorum (*Psal. XVII*). Hic adorat Maria in loco, ubi steterunt pedes ejus. Steterunt, inquam, quia validissima amoris manu pedem utrumque retinuit, donec utrumque perungeret et audiret criminum remissionem, dimissionem in pace: « Remittuntur, inquit, tibi peccata, et vade in pace (*Luc. VII*). » Magnam prorsus miseriam magna misericordia diluit et abstergit; et hoc quidem festinanter, quia sine ullo intervallo conjunguntur et lacrymæ peccatricis, et indulgentia Salvatoris. Remittuntur peccata, et in pace dimittitur, ut de præterito non sit sollicita, secura de futuro.

C Pedes isti sunt misericordia, et iudicium, quorum alterum sine altero osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indesinenter attendens, non statim tepidioris vitæ quietem exoptet? Cum enim recogitat universalis Dominum, formam servi pro servis suscipere, triginta et tribus annis operari salutem nostram in medio terræ hujus, capi, ligari, lanceari, crucifigi et hoc totum pati pro filiis hominum, statim deceptoriam spe sibi blanditur et alludit, gaudet observari misericordia et miserationibus, iudicium nescit, ignorat justitiā, et puniendā æstimat non puniri. Fallitur, qui sic osculatur misericordiae pedem, ut pedem iudicii non attendat, qui totum de misericordis pietate præsumit; hoc solum ad salutem sufficere credens, quod credit. Rursus cum abducit os, et iudicii pedem crebrioribus osculis intertangit, subcutitur carnis animæque substantia, et utriusque hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum est enim in manus Dei viventis incidere (*Hebr. X*), offendere Creatorem, nescire Dominum, recalcitrare Dominantis imperio, qui habet potestatem corpus et animam mittere in gehennam (*Matth. X*). Terribilis certe, sicut ait Apostolus, quædam expectatio iudicii (*Hebr. X*), quando ignis in conspectu ejus exardescet (*Psal. XLIX*), et virtutes cælorum movebuntur (*Luc. XXI*), et vacillantibus conscientis latitudinem mundi validissimus ignis aduret. **150**

Nihil prorsus terribilius, quam videre latronis officinam plenam sanguine, cumulatam opprobriis, tormentis undantem. Quis hæc diutius cogitans non statim contremiscat, et in desperationis rotetur abyssum? Non est igitur huic pedi morosus incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia judicantis occludat. Utrumque igitur inungat pedem animæ poenitentis affectus, et nunc misericordiam amplectens, nunc iudicium osculans, contribulati spiritus offerat holocaustum.

Vide Mariam iudicii pedem fortiter attendentem, dum nobilis et lasciva mulier convivantium faciem non attendit, sed extenso corpore provolvitur pedibus majestatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis jaculo vulnerata; sed et misericordiae pedem labiis impressioribus osculatur, in cuius spe firmiter inhæret vestigiis accumbentis, donec audiat: « Remittuntur tibi peccata tua (*Luc. vii.*) » Sane pretiosum unguentum, quo non solum terrena domus, sed etiam cœlestis aspergitur. Vilissimæ autem sunt species, de quibus conficitur, et magna eorum copia intra nostros hortulos poterit inveniri. Peccata igitur nostra plantata in conscientiis nostris, quorum numerositas præ multitudine numerari non potest, species ejus sunt. Ipsa igitur in mortariolo poenitentiae macerationis pistillo contusa, et respersa discretionis oleo, doloris igne supposito, et in aheno disciplinæ concocta, unguentum exhibet pretiosum, et acceptum pedibus Salvatoris. Compendiose autem illud confecimus, sapienti rerum occasionem penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior, interim tamen bonum est unguentum istud quod domum replet, penetrat cœlos, angelos lætificat, et beatæ civitati lætitiâ refundit et gaudium. Hoc est sacrificium justitiæ, quia sacrificium Deo spiritus contribulatus (*Psal. l.*).

Secundum unguentum est devotionis de recordatione beneficiorum Dei. Prorsus dignissima hujus unguenti compositio, et in istius comparatione prioris est conspersio vilipendenda. Ejus enim species de cœlesti paradiso allatæ sunt, et in terra filiorum hominum nequeunt inveniri. Virtutes enim divinitus collatæ, et in mortariolo cogitationis, pistillo diligentissimæ meditationis intritæ, et exultationis oleo superfusæ, suffuso igne justitiæ, et humilitatis aheno decoctæ, unguentum faciunt et odore, et virtute mirabile, quod solum super caput Domini recumbentis possit effundi et exhiberi reverentiæ majestatis. Sed et hoc recollegimus breviter, illis, qui multa de paucis exculpere cognoverunt, verborum multitudinem reservantes. Notanda tamen utriusque differentia, et secundi sublimitas attendenda; quia illud est Deo sacrificium spiritus contribulatus (*Psal. l.*), et istud sacrificium laudis (*Psal. xlix.*), quod honorat Deum. Pedes igitur unguimus Redemptoris, cum de peccatis compungimur; unguimus caput, cum de collatis virtutibus virtutum largitori gratias cumulamus. Inter-

A stitii tamen morositas inter pedes esse debet, et caput; quia profecto difficillimus et præsumtuosus saltus est, a vestigiis ad verticem Domini transvolare. Neque enim eadem, quæ unxit pedes, unxit caput; cum **151** illa meretrix, hæc nihil horum fecisse legatur, secundum illud: « Verte impios et non erunt (*Prov. xii.*) » Unxit ergo Maria sanctum Dei verticem, profecto jam dilectâ, jam familiaris effecta, longeque peccatrici illius evoluta contagiis, quam infelix ille septenarius confundebat.

Porro si duo præmissa unguenta tantæ dignitatis sunt, ut alterum pedibus, alterum capiti complacereat dominantis; illud tertium, quod optimum est et superexcellens, ubinam invenire poterimus? Sed absit, ut sponsa Veritatis a veritate dissentiat; et tale aliquid habere se jactet, quod habere non possit. Est ergo tertium pietatis unguentum, quod est super omnia aromata, morbis omnibus et periculis salutare, quodque nulli unquam pesti invenitur inefficax. De ipso namque sic legitur: « Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum (*Marc. xvi.*) » Videsne in prima capituli fronte propositum, quod non una, vel duæ, sed tres vix sufficiunt ad emendandum tantæ compositionis unguentum? Intelligis, quia non pedes, aut caput, sed totum crucifixi corpus sibi vindicat ista confectio? Confectio sine dubio pretiosa, quæ toti sufficiat corpori Creatoris? Et attende, quia unguentum pedibus infusum adeo dignissima lenitate suscepit, ut Pharisæum murmurantem parabolica prolixitate convinceret, et retorto sugillaret exemplo (*Luc. vii.*). Sed et de refuso super caput ejus unguento discipulos indignantes coarruit, bonum mulieris opus esse protestans, et tumidam eorum animositatem verbis compescuit moderatis. Hoc vero tam salubre, tamque mirificum in mortuo corpore suo voluit expendi, quod vivo utique reservabat. Duo enim corpora habet Christus, unum, quod suscepit in Virgine; alterum Ecclesiæ, quod carius habet benignitas Redimentis. Denique illud pro isto morti exposuit, et tormentis, addictus cruci, vinetus cum sceleratis, morte turpissima condemnatus. Poterimusne tam salubrem confectionem conficere? Universæ miserorum miseræ tam animarum, quam corporum, oculo pietatis inspectæ, species ejus sunt. Istæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractæ, et delinitæ charitatis oleo, succenso compassionis igne, et in aheno perseverantiæ despumatæ, unguentum faciunt ipsis etiam angelis admirandum.

Sunt viri divitiarum in domo Domini virtutum; vestigemus, an apud eos hujusmodi habeantur unguenta. Primus occurrit mihi Paulus, sicut ubique solet, totus præsentem delibutus unguento. « Quis infirmatur, inquit, et ego non infirmor? » (*II Cor. xi.*) Felix anima, facta sibi tanquam vas perditum, ut omnium miserias in sua conscientia colligaret. Totum se toti corpori Christi donaverat, omnibus

omnia factus, ut omnes iustificaret (*II Cor. ix*). Sed et ille vir simplex, et rectus, et timens Deum, vide quomodo non secundum hominem, imo vero secundum hominem; et quod verius est, supra hominem ambulabat: «Oculus, inquit, fui cæco, et pes claudo; pater eram pauperum (*Job i, xxix*)» et cætera, quæ sic eum hoc unguento perunxerant, ut de misericordiæ thalamo largius irroratus exiret. Samuelem recolo, qui non semel, sed omnibus diebus vitæ **152** suæ lugebat super Saul; et cum sciret illum ab oculis divinitatis longius elongatum, non cessabat tamen compassio, quæ in condoleatis animum irrepserat, fundens lacrymas, et si non profuturas, pias tamen (*I Reg. xv*). David parricidam filium continua deploratione plorabat (*II Reg. xviii*), plorans in eo non carnis necessitudinem, sed fidei destructionem. Cerne quomodo Joseph totus hoc melle illitus erat (*Gen. xliii*). Veniunt fratres, jam non ante fratrem, sed ante dominum assistentes, conscii proditionis, homicidii rei, fratricidii succensores. Videns eos Joseph, et omnium injuriarum immemor, dulcissimis fletibus inundatur, et pietatis adeps, qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, nescit iram, tempus iracundiæ non reservat, reddens bonum pro malo, pro credulitate dulcedinem. Pene oblitus sum Moysen adeo sacri hujus liquoris rore perfusum, ut totus ex eo superfundatur et profluat. Peccat Israel, et Moyses peccantem reconciliari nititur Creatori; sed dissimulat Dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi Creator omnium, et feriendi licentiam quærit a Moysese, qui Moysen fecit. «Dimitte me, inquit, ut irascatur furor meus contra eos, et faciam te in gentem magnam.» Respondit Moyses: «Si dimittis, Domine, dimitte; alioquin dele me de libro, quem scripsisti (*Exod. xxxii*).» Obstupenda profecto dulcedo; et principatum gentis respuit alienæ, et de libro viventium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa. Hæc sunt unguenta propinationis et misericordiæ, quæ a sponsæ uberibus eliciuntur, infirmitates omnes fugantia, profugantia [*f. profligantia*] passionibus.

Felix Maria unxit pedes Jesu, felicior eadem caput unxit auctoris, felicissima, quæ rorem unguentarium toti Christi corpori præparavit. Considera, quam vehementissimo dilectionis affectu beata hæc mulier diligebat Christum regem. «Domine, inquit, si tu sustulisti eum, dicito mihi, et ego eum tollam (*Joan. xx*).» Quem eum dicis Maria, cum de nullo feceris mentionem ad quem relationem facias? Putasne, quod in omnium cordibus ita versetur memoria dilecti tui, sicut et in consistorio cordis tui? «Et ego, inquit, tollam eum.» Mira res. Hominem perfectæ ætatis virum, ejus corpori vix centum libræ sufficiunt unguentorum, tenerrima mulier portabis, et tolles? Ardens et affecta locutio, quæ de puritatis amore refusa, promittit quod implere non potest. Nihil enim amanti

difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solum veniam, sed gloriam consequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris, et placatum nobis reddat judicem nostrum, sponsum suum, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXX.

I. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO RAVENNATE ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Hodierna die, fratres charissimi, ad jucundum nimis, satisque delectabile spectaculum venimus, et gloriosæ palæstræ certamen oculis fidei contemplati sumus. Vidimus **153** enim unum civem supernæ Jerusalem pro rege suo strenue ad bella procedere, et innumerum Babylonæ vulgus unanimi conspiratione contra unum caput ferociter dimicare. Vidimus hunc militem Christi contra mundum triumphale vexillum crucis inferre, vidimus econtra amatores mundi pro dilecto suo constipatis cuneis obviare. Illi denique undique circumfusi diversa tela conjiciunt, sagittas emittunt, machinas erigunt; et ut vallum Christi irrumpere valeant, omnia præliandi argumenta componunt; hic autem ense verbi spiritualis accinctus, lorica fidei indutus, spei galea præmunitus (*Ephes. vi*), sub patientiæ suæ se clypeo colligit, et hoc contra omnes bellicæ tempestatis ictus vigilantibus oculis circumducit. Illi ignem adhibent; sed iste immensæ charitatis ardore succensus, incendia exterioris flammæ non sentit. Illi bullientibus aquis dilacerata membra perfundunt; iste largo sancti Spiritus imbre divinitus refrigeratur, cantans cum Propheta: «Transivimus per ignem, et aquam, et eduxisti nos in refrigerium (*Psal. lxxv*).» Illi virgis cædunt, sudibus frangunt, equuleo suspendunt, in carcerem mittunt, postremo catenatum in exilium dirigunt; iste vero in arce mentis constitutus, quidquid erga se agitur, sub se fieri quasi alius quidam eminus intuetur, dicens cum Paulo: «Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus (*II Cor. iv*).» Et iterum: «Licet exterior homo noster corrumpatur, is tamen, qui intus est, renovatur de die in diem. Id enim, quod in præsentibus est momentaneum, et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis (*Ibid.*).»

Cuncta ergo hostium jacula facta sunt B. Apollinari gloriose vincendi materia. Et unde illorum crudelitas dejicere nititur, inde istius patientia ad standum firmiter roboratur. Sanctus enim vir inter persecutionum bella deprehensus, quo durius telorum grandinem inhorrescere conspicit, eo cautius undique scutum suæ gravitatis opponit. Et quo violentius pugnæ impetus videt ingruere, eo magis se studet et in vires colligere, et ad agendum fortiter excitare. Ubique paratus assistit, ubique vigilanter intendit, et venientibus undique gladiis imperturbatus occurrit.

Quia verò, fratres mei, B. Apollinaris agonem

palæstram superius nominavimus, utrumnam congrue positum sit, si placet, paulo subtilius inquiremus. Palæstrita quippe nudus luctatur, et B. Apollinaris mundanæ possessionis indumento nudus fuisse cognoscitur. In spectaculo autem civium hujusmodi lucta proponitur, ut B. Paulus de se aliisque Christi bellatoribus congrue testatur, dicens: « Spectaculum facti sumus angelis et hominibus (II Cor. iv). » Solet autem pueris oleum, quod videlicet ceroma ab eis dicitur, a campiductoribus tribui, unde eorum debeant omnia corporis membra perungi. Sanctus vero Petrus apostolus B. Apollinaris, non dicam campiductor, sed ductor, sancti Spiritus cum unctione perfudit, cum ad certamina persecutionum misit. Ut enim in sancta gestorum illius narratur historia, ait B. Petrus apostolus Apollinari discipulo suo: « Quid sedes nobiscum; ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Jesus. Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque **154** pontificatum, et perge ad urbem, quæ vocatur Ravenna. » Quod enim dicit, accipe Spiritum sanctum, et perge, tale est, ac si diceret: Oleo membra perfunde, et bellum viriliter consere. De hoc enim sancti Spiritus oleo per prophetam dicitur: « Computrescet jugum a facie olei (Isa. x). » De hoc et per Psalmistam canitur: « Inveni David servum meum, oleo sancto meo unxi eum (Psal. lxxxviii). »

Mos vero esse campiductorum solet, ut prius certaturi discipuli membra provideant, videlicet quam latum validumque sit pectus, quam sani plenique tumeant lacerti, quam subterpositus venter, nec mole **C** gravet, nec extenuatione debilitet; et si cuncta bellico usui apta esse perspexerint, mox ejus signitiam dura severitate corripiunt, et desides adhuc animos in amorem laudis accendunt, hortantur et instigant; et ne formidare debeant, suam ipsius coram eo fortitudinem laudant.

Sic nimirum, sic B. apostolus quasi ante ipsum arenæ vestibulum alumni sui membra considerat; et ut se ad congregandum præparet, verbis suasoriæ adhortationis inflammat. Quid enim dicere, « quid sedes nobiscum, » nisi jam depone desidiam, ut post peractam victoriam pervenias ad coronam? Et quid est dicere, « ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Jesus, » nisi omnes tui corporis artus jam perfecto vigent robore, nihilque tibi jam superest nisi ut **D** timore postposito, incipias dimicare? Unde apte subjungitur: « Prædica eis de nomine Jesu, et ne formidaveris; » tanquam diceret: Ex jussionis meæ auctoritate congregare, brachia consere, ut communem utriusque regis possis victoriam de triumphatis hostibus reportare. Percurre impiger stadium, ut ad propositum victoribus merearis pertingere bravium. Non dubites arripere pugnam, de qua nobilem referes, auctore Deo, victoriæ palmam. Ego, ego tibi præcipio, quia potestatem ligandi non solum in terra, sed et in cœlestibus habeo; ego te ad pascendas oves Dominicas mitto, qui ovile totius sanctæ Ecclesiæ injuncta mihi cura custodio. Prærogativa

ergo magistri sit discipulo audacia præsumendi, et mittentis auctoritas sit fiducia missi.

O beate apostole, quam libenter, quam alacriter motum tuæ diversitatis intueor: et nunc te debilem, nunc fortissimum pulchra varietate contempro! Debilem, inquam, negando magistrum, fortissimum vero pro ejusdem magistri confessione mittendo discipulum. Non times discipulo Ravennam multarum urbium dominam assignare, qui tibi metipsi expaveras unius sacerdotis ancillam. Non metuis illum in procellosos fluctus turbulentissimæ civitatis solum mittere, qui cum ipso Creatore marium super marinas undas expaveras ambulare. Illi namque dictum est: « Aquilonem et mare tu creasti (Psal. lxxxviii). » Licet enim dixeris: « Domine, jube me venire ad te (Matth. xiv): » nisi tamen expavisses, mergi utique non cœpisses, nisi in navi fidei aliquam naufragii undam pertulisses, nullatenus ex ore Veritatis audisses: « Modicæ fidei quare dubitasti? » (Ibid.) Nec mirum tibi metipsi maris tunc formidasse periculum, qui pro eadem mentis infirmitate, magistrum et Dominum tuum nolebas crucis subire **155** patibulum. Cum enim tibi diceret, quod pro redemptione humani generis crucifigendus esset, protinus respondisti: « Absit a te, Domine, propitius tibi esto, Domine, ne fiat hoc (Matth. xvi). » Quid est hoc, B. apostole? Nunquid vis claudere locum, unde nostræ redemptionis est pretium exiturum? Nunquid vis fontem restringere, qui pravitatis nostræ descendit maculas emundare? Ecce jam nosti illum procul **C** dubio Deum esse, tamen dissuades mortem subire. Nisi enim Deum crederes, propitius tibi esto, Domine, non dixisses.

Concordat denique fides discipuli cum assertione Magistri. « Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi illam (Joan. x). » Sed qui fide stas, infirmitate jaces, quem fides erigit, timor sternit. Qui ergo Magistro crucis timueras mortem, et tibi metipsi pelagi profunditatem, tunc dilectum discipulum non dubitas mittere inter persecutorum furentium rabiem. Cur hoc, nisi quia completum est in te, quod per coapostolum tuum dicitur, quia « timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem? » (I Joan. iv.) Jam enim iterum audieras a Domino (Joan. xxi.): « Simón, amas me? » Et respondens: « Domine, tu scis quia amo te; » illico audisti: « Pasc oves meas. » Dixerat iterum Dominus: « Sicut dilexit me Pater, et ego diligo vos (Joan. xv). » Sicut ergo te Dominus dilexit, cum pro pascendis ovibus suis inter scandala persecutorum misit; sic et tu discipulum diligis, cum pro eisdem ovibus ad martyrium dirigis.

Sed libet, fratres mei, hæc apostolica verba subtili indagatione discutere, et quomodo canonica ecclesiasticæ censuræ auctoritas in eligendis præpositis unam ubique teneat regulam, prævidere. Dicitur enim B. Apollinari: « Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Jesus. » Rursus

idem apostolorum princeps cum in loco Judæ alium subrogare voluisset apostolum, ut neophytorum reprimeret pravitatem, inquit: « Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit, et exiit inter nos Dominus Jesus, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis (Act. i). » Hinc idem ipse gentibus Christum evangelizans, aiebat: « Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam surrexit a mortuis (Act. x). » Hinc ipse Dominus in Evangelio cum de mittendo sancto Spiritu apostolis loqueretur. « Ille, inquit, testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis (Joan. xvi); » tanquam diceret: Idcirco idoneum de me testimonium perhibebitis, quia quidquid alios docueritis, longæ conversationis assiduitate ipsi antea didicistis.

Audiant neophyti, audiant elati, et quasi folles vento arrogantia, et igne cupiditatis inflati, qui ante volunt docere, quam sciant; et in schola Christi ante inhiant in cathedra præsidere, quam ferulam sentiant. Dumque inordinato ordine non per ostium, sed aliunde ad regiminis jura prorumpunt, non se pastores esse, sed fures, et mercenarios patenter ostendunt, **156** qui prodesse nil curant, sed præesse flamma perniciosissimæ cupiditatis anhelant. Hi profecto non præferuntur, ut Christi ovile custodiant, non ut gregem Dominicum pascant, sed ut miseram carnem suam in lasciviis et voluptatibus molliter nutriant; dumque se proximis prælatos esse considerant, cæcam mentem in superbiam cornibus exaltant. Audiant ergo, qui ejusmodi sunt, et vel curent se ab hac præsumptione compescere, vel noverint se a corpore sanctæ Ecclesiæ jam, etsi non aperte, vere tamen radicitus præcisos jacere. Ecce beati apostoli, super quos quasi solidissimas bases sancta fundatur Ecclesia, non novitium, non indoctum, sed illum ordinant, quem in doctrina, et sanctæ conversationis studio perspexerint esse maturum. Hoc quærit Petrus in Mathia, cum elegit in apostolatam, hoc in Apollinare cum promovet in episcopatum. Quod ergo Dominus providerat in apostolis, hoc apostoli considerant in apostolicis viris.

Illud etiam prætereundum non est, quod beatus apostolus osculans discipulum, emisit eum a se. Hic antiquorum Patrum consuetudo recolitur, et in novo jam sæculo veterum patriarcharum antiquitas reparatur. Ecce Isaac iterum filium osculatur. Ecce Jacob iterum benedicitur, et patriarcha a patriarcha ex authenticæ traditionis ordine consecratur. Illi dictum est: « Accede ad me, fili, ut benedicat tibi anima mea (Gen. xxvii). » Ipsi dictum est: « Surge, accipe Spiritum sanctum. » Illi dictum est: « Det tibi Deus de rore cœli, et de pinguedine terræ abundantia frumenti, vini et olei (Ibid.); » isti vero dicitur: « Mittat Dominus noster Jesus Christus angelum suum, qui præparet iter tuum, et quæ postulaveris, annuat tibi. »

A Sic et ipse Jacob Ephraim et Manasse filiis Joseph osculum præbuit, cum eos inter reliquos patriarchas constituens, benedixit (Gen. xlviii). Hinc etiam ecclesiasticus mos inolevit, ut pontifices his, quos consecrant, osculum tribuant. Hinc, fratres, hinc rogo, colligite, **B**. Apollinaris quanta sit celsitudo, qui ut apostolus ad arcem pontificatus eligitur, et ut patriarcha solemniter ordinatur. Qui et ab illo, et non diverso modo provehitur, a quo et apostoli promoventur.

Videtur ergo in illo et apostolica dignitas, et patriarchalis sublimitas; quia et apostolico ore provehitur, et patriarchali solemnitate consecratur. Unde fit, ut cum cæteri, qui pro testimonio veritatis supplicia passi sunt, martyres nuncupentur; hic, qui non solum passus, sed etiam ad martyrium ab apostolo tam nobiliter est electus, apostolicus martyr jure dicatur.

Inter hæc vos, fratres charissimi, ad vosmetipsos redite, actus vestros sollicita examinatione discutite; et qui laudes martyris libenter auditis, laudabilem vitam habere curate. Non est enim speciosa laus in ore peccatoris (Eccli. xv). Illi enim digne sanctis laudibus efferunt, qui laudabiliter vivunt. Et hi fortium virtutes utiliter audiunt, quos audita præconia ad amorem imitationis accendunt. Cæterum quid prodest si alios constitutos in sublimibus videas, ipse vero in præceps ad ima descendas? Quid **157** prodest fortium bellatorum triumphos extollere, si ipse non erubescas quotidie terga hostibus dare? Quisquis ergo gaudes fortiter egisse martyres Christi, corripe et ipse arma inter milites Christi. Desunt exterius hostes? Verte manus in te, et multos seditiosos invenies cives. Doma superbiam, jugula iracundiam, exstingue libidinem, reprime avaritiam, occide invidiam; et, ut breviter cum Apostolo cuncta complectar: « Crucifige carnem tuam cum vitiis (Gal. v). » Hoc est fortiter agere, hoc est viriliter dimicare. Nam quid juvat, si circa vallum te non obsideant acies persequentium, et intra urbis mœnia grassetur barbaries vitiorum? Vis autem adhuc apertius discere, qualiter in pace sanctæ Ecclesiæ valeas martyrium invenire? Audi attentè, intellige diligenter. Cor vigilet, oculus non dormitet. Quod enim dico, brevissimum est. Ascende igitur tribunal mentis, et temetipsum pertrahe ad iudicium quæstionis. Cogitatio accuset, animus judicet, poenitens conscientia velut carnifex feriat, lacrymarum rivus velut vulnus erumpat. Sic sic per martyrii similitudinem, ad veram pervenies martyrum dignitatem, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXI.

II. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Apostolici martyris gloriosa solemnitas, fratres charissimi, alacrem fecit vestræ devotionis adesse conventum. Unde dignum est, ut communi vobis-

cum lætitia pariter exsulemus; et totam hanc diem in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus expendamus. Merito hodie profusis gaudiis totus ubique terrarum orbis exultat. Merito sancta Ecclesia, dispositis fidelium choris, dulcisonas melodiarum voces alternat. Gaudeat Antiochia, quæ talem meruit gignere filium; exsultet Roma, quæ talem potuit habere discipulum; præcipue vero jubilet urbs Ravenna, quæ tantum meruit referre patronum. Quæ enim erat dæmonum antea delubrum, per hunc coelestium senatorum facta est capitulum. Ibi enim jam martyrum corpora requiescunt, ibi multorum sanctorum patrocinia reconduntur. Quæ ergo prius male secunda in filiis suis multas stipulas germinabat inferno, jam per Dei gratiam multos cives parturit cælo; ut jam populo illius non immerito dicatur: « Jam non estis hospites et advenæ; sed estis cives sanctorum, et domestici Dei! » (*Ephes. ii.*) Et per Petrum: « Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (*I Petr. ii.*) » Reges enim sumus, quia crucis vexillum in fronte portamus. Sacerdotes autem jure dicimur, quia chrismatis unctione linimur.

Juste ergo egregia illa metropolis de B. Apollinaris festivitate specialiter gaudet, per quem, olim profana et rustica, facta est nunc sacerdotalis et regia. Cui cum Romanis arcibus adeo communis est dignitas, ut illa mater, **158** ista dicatur congruè filia. Quod enim illa in coelesti clavigero, hoc totum ista possidet in discipulo; et quod illi prærogat apostolus, hoc addit isti martyr apostolicus. Si enim Constantinopolitana civitas, quia Romanos in se transtulit cives, secunda Roma est nuncupata; quanto magis hæc, quæ tantum principem de Roma suscepit, secunda Roma est appellanda! Nunquidnam gloriosius est suscipere Quirites de Romana curia, quam habere martyrem de Romana Ecclesia? Ex ea igitur parte, qua Roma carnalis est, carnales genuit; ex ea vero, qua spiritualis est, spiritualem ex se filium procreavit. « Quod enim natum est de carne caro est, et quod natum est ex spiritu, spiritus est (*Joan. iii.*) » Quod autem tantum civitati illi tribuimus, ut Romæ similem esse dicamus, ad laudem Dei referimus, non favores hominum affectamus. Nam ornatus habitationis, decus est habitantis; et honor militis, gloria est imperatoris.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum divinæ dispensationis ordinem studiose perpendere; et quam mirabiliter omnipotens Deus regionis illius tenebras illustrare decreverit, indagare. Sicut enim matutinus Lucifer ab ortu surgens solem præcedit, ita beatissimus martyr ab orientali plaga progrediens, nomen Domini nostri Jesu Christi, qui vere est sol Justitiæ, primus Ravennæ sinibus introduxit. Et quam bene sibi Luciferi nomen congruit, qui primum adventus sui miraculum de lumine fecit! Nam mox ut in suburbano est receptus hospitio, cæcolrenæi militis filio lumen reddidit, et sic de parentum cordibus infidelitatis tenebras effugavit; et dum

A illi oculos reddidit frontis, istis multo felicius lumen aperuit cordis.

Recte ergo dicitur, quia sicut Lucifer in orbem, ita beatissimus vir suam est delatus in urbem. Quot autem ibi supplicia sustinuerit, quot mortium tormenta percurrerit, ille quidem perferre mirabiliter potuit, nos referre quantalibet linguæ nostræ facundia non valemus. Cæditur, uritur, vulneratur, equuleo tortus per membra cuncta discerpitur; sed quo magis caro per tormenta concutitur, eo mens in Deum fixa firmius roboratur; et quasi igne succensa materies, quo plus adversitatum ventis impellitur, eo in amorem Dei ardentius inflammatur. Sanctus quippe vir dum foris tolerat turbinem persecutionis, intus recurrit ad arcem mentis; et inde cuncta sub se ire despicit, inter quæ transire corporaliter etiam semetipsum cernit. Minas non metuit, tormenta alacriter patiendi contemnit. Hinc enim per Salomonem dicitur: « Justus quasi leo confidens, absque terrore erit (*Prov. xxviii.*) » Hinc ab eo iterum scriptum est: « Non contristabit justum, quidquid ei acciderit (*Prov. xii.*) » Jam quippe Spiritus ad alta suspensus in hoc ineffabiliter gaudet, dum sibi cumulari gaudia per tormenta videt. Pœnis fovetur, incendio refrigeratur, fame reficitur, inopia dilatatur; et id maximum lucrum deputat, si gravem de passione Domini sarcinam portat, tantumque sibi minui timet de præmio, quantum sibimet subtrahi conspicit de tormento.

Quid plura? Iterum cæditur, iterum cruciatur, ad **159** extremum quoque nudis plantis super ardentis prunas stare compellitur; sed dum uterque pes supposito igne comburitur, lingua in confessione Christi liberius relaxatur. Segnior quippe fuerat ignis, qui exterius incendebat, quam qui inferius inflammabat; tanquam alter coqueretur, et alter loqueretur; alius verba ederet, alius verbera sustineret. Et revera alter, Veritate attestante, quæ ait: « Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Matth. x.*) » Et, ut triumpho beatissimi martyris ipsa contraria elementa concorditer serviant, dum ignis potentiori igne contemnitur, caro, quæ usta fuerat, aquis bullientibus elixatur; sicque in odore suavitatis Domino duo sacrificia ex una fiunt victima.

D Age, age, responde mihi, turba phrenetica, et ab ipsis furiosis merito deridenda. Quid furis? Quid sævis? Quid cruentis dentibus et lupina rabie debaccharis? Nunquid speras suppliciis Christi militem cedere, et a sancto proposito mentem posse mutare? Non est hujusmodi mens in Deum fixa, ignorat in bello perdere militiam Christianam. Nescit præliator noster rigore mollescere, nescit gladios formidare; imo quo magis impetitur, eo robustior invenitur. Eia percutite, incende, coque, gyra, regyra, divelle a visceribus viscera, imprime vulneribus vulnera. Apollinaris noster, si discutatur, idem ipse, qui fuerat, invenitur; non potest jam Christum in loquendo negare lingua, quem cætera patiendi con-

fessa sunt membra. Nam si fictile sui corporis vasculum, dum adhuc sanum esset pro conservando fidei thesauro lacerari permisit, quanto magis tunc pro jam quassato et fracto tam pretiosum thesaurum perdere formidabit!

Tu ergo, tu miserabilis turba agnothetam Christi dum dejicere moliris, extollis; dum superare niteris, insuperabilem reddis. Tu facis, ut corpus suum ille despiciat, et ex eo egredi tota animi alacritate contendat; et dum novis et exquisitis suppliciiis cum mirabiliter crucias ut mirabilem facias martyrem, elaboras. Tua enim stulta sapientia fecit, quod hodie nomen B. Apollinaris tam clarum et celebre per ora fidelium currit. Servisti nempe, dum sævist; et auxisti palmam, dum exaggeras poenam. Nam quid non ad victoris gloriam vecors ingenium **B** tuum reperit, quando in honorem transierunt triumphi ipsa etiam instrumenta supplicii?

Sed adhuc diligentius laceratum corpus examina, adhuc ea ipsa, quæ confossa sunt membra, retracta, coque, discerpe ictus, cæde, verbera, percutere; jam de toto corpore invictissimi martyris quid aliud, nisi plagas poteris vulnerare? Bulliat aurum, non minuitur; cædatur adamas, non secatur. Jam denique ille ad cæli culmen anhelat, jam mente in sublimibus habitat; nihil dolet, nihil timet, nisi, o persecutores, solam pietatem vestram, quæ si ei tribuitur, ab ipso impietas crudelissima deputatur; et si tela vestra ad ejus vultus interiora pertingere, sola illum pietate ferite. Tunc enim graviter indignamini, si miseremini: tunc immaniter laceratis, si parcitis: **C** et, ut ita dixerim, tunc punitis, si tunc non punitis.

160 O robustissimum pectus, quod nulla queunt tela perfodere, nulla possunt spicula penetrare! O munitissimum Christi vallum, quod non impacti arietes diruunt, nulla machinarum armenta convellunt! Quanta hunc retributionis gloria nunc extollit in summis, quem tanta tribulationis adversitas presit in imis! Econtra, nunc cum ignitis beatorum spirituum cœtibus emicat, cum trabeatis senatoribus curiæ cœlestis exultat, cum patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatus, cum purpuratis martyribus mirabiliter coronatus. Cum his omnibus stola indutus gloriæ ineffabiliter emicat, et ante imperatorem suum melodum alleluia perenniter jubilat. Quo te precamur, martyr beatissime, ut nos manus tuæ orationis erigat, quos reatus nostri pondus inferius gravat; quatenus qui hic tuæ virtutis præconia referre gaudemus, illic tuæ beatitudinis partem aliquam sentiamus. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXII.

III. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO RAVENNATE ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Audivimus hodie, fratres charissimi, insuperabilem Christi militis fortitudinem, audivimus triumphalem apostolici martyris passionem. Mirabilis in persequentibus pugna, mirabilis in persecuto victo-

ria. Illi enim ad expugnandum Christianæ militiæ strenuum bellatorem, non solum ferrea arma corripunt, sed ignes, aquas, ligna, lapides, et universa plane elementa armorum materiam faciunt, et in præliandi argumenta convertunt. Iste vero quo acrius impugnatur, eo robustior invenitur; et quo magis corpus per tormenta distenditur, eo magis fides augetur. Insuperabilis denique miles est, cui virtus ex vulneribus crescit, ex minarum terroribus animositas surgit. Nova et inaudita pugna est, ubi peregrinus expugnat urbem, incola civitatem, unus populum, imbellis cuneum, inermis aciem, persona dejicit legionem. Mirabilis et stupenda victoria est, ubi vivit, qui occiditur; surgit, qui dejicitur; vincit, qui superatur; et postquam mortuus fuerit, omnem adversæ partis aciem ad sui imperatoris signa convertit. Ubi mors evaditur, cum subitur; vita incipit, cum finitur. Novum litigium, ubi judicio præsidet populus, et unus deducitur judicandus; ubi unus innocens accusatur, multorum damnabilium censura depromitur; ubi justus vapulat, reus damnat.

Sed inter omnes B. Apollinaris, non dicam Judices, sed carnifices, non præsides, sed tortores, tua, Messaline, crudelitas luporum excedit rabiem, leonum exsuperat feritatem. Nam post cruentorum verberum cædem, post patentium vulnerum multitudinem, post equulei appensionem, post aquarum fervescentium ustionem, os ejus saxo contundi præcipis et novo tormenti genere verba verberibus punis. Ecce artifex sævitia tua per effusam fellis amaritudinem novi te supplicii fecit auctorem. Et cæcatus **161** per iracundiam mentis oculus illud excogitando novo supplicio prævidet, quod sano consilio conspicere vix valeret. Et revera quid tibi reliqua membra fecerant, cum laniabas, cum cruciabas, cum torquebas, cum omnia immaniter lupinis moribus depascebas? Ore te offenderat, ore te objurgaverat, ore frontis tuæ inverecundiam confutabat. Muta membra nil fecerant.

Cur ergo, quod non admisit culpam, sustinet poenam? Quod non læsit, cur læditur? Quod non deliquit, cur vindicatur? Si vis ergo in reum districtæ sententiæ tuam proferre vigorem, verbum examine-tur, verbum judicetur, verbum verberibus torqueatur. Et quid plus dicam? Anima linguæ, quæ peccaverit, ipsa moriatur. Sed quid prodest, si in eum exerceas vindictam, in quo vindictæ nequeas compescere causam? Si enim contunderis os carneum, est qui interius fabricet aliud, quod quidem possis audire, sed nulla valeas animadversione punire; ille videlicet, qui discipulis suis dicit: « Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri (Luc. xxi). » Ille, inquam, qui dicit: « Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x). »

Sed iterum in carcere horribilo clauditur, gravissimo catenarum pondere impeditur, in ligno extenditur, omni alimentorum sustentatione privatur. Ad

constringendum quidem omnino carcer sufficeret, A etiamsi catena deesset; ad puniendum autem sufficeret ignis poena, etiamsi famis cessaret inopia. Sed cui terrena esca subtrahitur, coelestibus epulis entritur. Et victus quem iudicis impietas negat, Dei largitas administrat. Et quod non tribuit carcerarius, minister hominis factus exhibet angelus. Angelus enim Domini nocte veniens ad eum, videntibus custodibus pavit et confortavit. Quam deliciosa fame affligitur, qui coelestis promptuarii dapibus satiatur, cui coelum fit cellarium, coelestis promus exhibet ministerium. Quam feliciter miser est, qui dum terrenis eget impendiis, angelicis fulcitur obsequiis; cui xenium divinitus mittitur, angelicus ministratur.

Sed o quam pulchrum spectaculum, et quanta B spectantium admiratione dignissimum! cum tam strenue dux imperatorem sequitur, martyr regem imitatur. Quis enim posset ab illius spectaculi visione satiatus abscedere, si ad videndum quod non videbatur, clarum mentis oculum potuisset habere, cum cerneret invictissimum bellatorem Christi, in carceris horrore conclusum, quem tam alacriter expectabat splendidissima aula regni coelorum? Cum aspiceret civem caeli cum tanto triumpho de exilio ad patriam revocari? Cum videret Christi militem, tam potenter devicto mundo, regna siderea penetrantem? Verumtamen adhuc differtur, adhuc in exilio retinetur; ut redeundi ad patriam magis ac magis desiderium augeatur. Non enim cessat adhuc C diabolus per vasculum suum immaniter fremere, non cessat adhuc cruenta bestia totis malitiae suae viribus circa Christi martyrem insanire. Nam ecce iterum catenatus, sicut de carcere trahitur, in navi ponitur, 162 in exilium mittitur, deinde tempestas oritur, navis frangitur, nautae omnes naufragio moriuntur: beatus martyr cum tribus suis clericis et duobus militibus liberatur.

Quid est hoc, Messaline? Cur iterum insanis? Cur iterum desipis? Et amisso rationis consilio, quid irrationabiliter facias, non attendis? Eia, rogo, dic mihi, quis potest exulem in exilium mittere, quis peregrinum peregre destinare? Antiochenus potest de Ravenna in exilium dirigi? Orientalis de occiduis finibus deportari? Sed dum facis exulem, si D significas civem. Et cum jure postliminii reversus fuerit, in urbanae conditionis titulos, quibus deportatus fuerat, legibus remeabit. Et certe si vir sanctus exilium timuisset, Ravennam usque de Antiochia non venisset. Postremo quem longius ire compellis, cur catenarum nexibus non absolvis? Si vis tenere, cur mittitur? Si vis mittere, cur ligatur? maxime cum catenae tuae non magis nexibus ligent, quam ponderibus gravent? Contra, ubi mare detumescit, tu inflaris; ubi ventus vim temperat, tu spiras; ubi Eurus cessat, tu sufflas, quem procella metuit mergere, tu non dubitas in equuleo sublevare, quem frigida vix audet unda perfundere, tu non times aquis ferventibus elixare. Furor tuus omnium

belluarum excedit saevitiam. Stoliditas tua ipsam insensibilium rerum exsuperat ignorantiam. Interroga nautas tuos, disce furores tuos.

Ecce, ubi ipsi vix tandem laborando solutis brachiis pereunt, nostri ligati jacendo et absque ulla molestia sui laboris evadunt. Milites autem, et si non pereunt, tibi tamen funditus pereunt. Nam jure dicendi fideles transfugae, utpote venientes ad fidem, abjuratis praesidis armis, sequuntur militiam exsulis. Aiunt enim ad eum milites: Domine Pater, quo ibimus? Quid faciemus? Quibus ait: Baptizamini in nomine Jesu, et vivetis. Qui statim renuntiantes idolis, baptizati sunt in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Nos autem, fratres dilectissimi, qui veritatem iterum Deo auctore, cognovimus; qui tot virtutum insignia praec oculis posita; ad exemplum imitationis habemus, studeamus ad illam beatitudinem omni desiderio tendere; in qua jam novimus triumphatores mundi de laborum suorum remuneratione gaudere. Eorum vestigia teneamus in via, quorum societatem habere desideramus in patria. Profecto illic erimus quod sunt, si hic fuerimus quod fuerunt. Nam si compatimur, et conregnabimus, si commorimur, et convivemus (II Tim. I). « Et si complantati facti sumus similitudini mortis Domini, simul et resurrectionis erimus (Rom. VI). »

Non ergo dividamur in itinere, si jungi volumus in perventione. Non abhorreat momentanae potionis amaritudinem bibere, qui ad perpetuae incolumitatis dulcedinem desiderat pervenire. Qui vult ascribi inter milites Christi, nunc se accingat viriliter ad conflictum, ut post peractam militiam beatae quietis accipiat municipatam; nunc se praeparet congregari, ut merito valeat post victoriam coronari: « Non enim coronabitur, ni qui legitime certaverit (I Tim. II). » Nam delicatus 163 est miles, qui prius vult vincere, quam incipiat dimicare; qui vult sine pugna victoriam, aut sine victoria anhelat ad palmam. Stultus est agricola, qui vult turgentes uvarum botros de vite suaviter carpere, et negligit propaginum surculos laboriose plantare; cupit implere frugibus horreum, non curans excolere inhorrescentem vepribus agrum. Sic, fratres mei dilectissimi, angustam nobis expedit, et asperi laboris viam cum sanctis in hoc saeculo carpere, si postmodum volumus ad eorum gaudii latitudinem pervenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare (Joan. II). Procul dubio autem a vestigiis Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat: « Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei (Act. XIV). » Ecce, B. Apollinaris, ejus hodie nos festiva dies illuxit, non terrenos honores voluit, non fallaces divitias congregavit, non mundi gloriam petiit, non transitoriae possessionis praedia dilatavit; propinquos sprexit, patriam dereliquit, semetipsum quoque funditus abnegavit; ad extremum quoque per ferrum, per gladios, per tela, per ignes, per moro-

sas et innumeras mortes regna siderea penetravit. Sic in sanctis luce clarius manifestatur, quod per Veritatem in Evangelio dicitur: « Quia regnum cœlorum vim patitur, et violenti diripiunt illud (Matth. xi). »

Neque tamen hoc dicimus, ut illi solummodo cœlestibus digni præmiis habeantur, qui persecutorum gladiis feriuntur. Sæpe enim multi perfectæ et laudabilis vitæ viri toto mentis desiderio ad martyrii voluerunt culmen attingere; sed quia divina providentia aliter sensit, in suo gradu coacti sunt remanere; qui etiamsi nequaquam fuerint per martyrium consummati, a martyrii tamen gloria minime sunt alieni. Nam et sancti discipuli B. Apollinaris, Adheritus videlicet et Calocerus, Marcianus et Eleuchadius, licet nequaquam carnificum gladio sint percussi, a martyrii tamen desiderio nullatenus creduntur fuisse extranei, sed omnipotens Deus, qui eos ante sæcula clementer elegit, in quo voluit ordine, profunda consilii sui dispensatione constituit; quæ quamvis sit nobis occulta, nullo modo tamen credi debet injusta; quamvis sit incomprehensibilis, nullo modo tamen censenda reprehensibilis. Sic architectus cum parietem domus ædificat, alios lapides in imis æqualiter construit, alios in summis artificiosa sublimitate componit. Sed dum illi superius eminent, isti inferius jacent, concordia diversitate unum simul parietem complent. Sic peritus artifex cum aurea, vel argentea vasa componit, aliis diversas sculpturas et imagines imprimit, alia vero solummodo polita ex studio derelinquit; ut dum in his, hoc est simplicibus, naturalis color clarius rutilat; in illis vero, id est, anaglyphis, anaglyphi sculptoris ingenium ars studiosa commendat, spectantium oculos pulchra ad se rerum varietas trahat. Indumentorum quoque regalium alia videntur conchylii, vel muricis sanguineo rubore perfusa, alia vero nivei coloris nitore candentia.

Sed dum ex propria qualitate inter se admodum differunt, unam tamen dignitatem de eo, **164** quod communiter contegunt, corpore regis trahunt. Sic nimirum, sic omnipotens Deus dum electos suos ad unius felicitatis gradum provelit, Ecclesiæ suæ corpus per varia membrorum lineamenta distinguit. Hinc est enim, quod per Apostolum dicitur: « Ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi (Ephes. iv). » Sed licet varia sit diversitas trans-

tes proprias in omnibus frangere, et majoris imperio humiliter obedire. Quisquis autem per proprii arbitrii latitudinem defluit, pedem mentis ab angustæ viæ semita declinavit. Sed tanto per hanc suum iter plenius dirigit, quanto se arctius in ligno cordis clavis obedientiæ crucifigit.

Sed quia ad ædificationem nostram, dilectissimi, hujus tam præcipuæ virtutis exemplum ponere volumus, quia de nullo citius occurrit, hinc de quo agitur, B. Apollinarem ad medium deducamus. Ut enim jam audistis, in ipso gestorum illius narratur exordio, quia B. Petrus apostolus ait Apollinari discipulo suo: Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Jesus. Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque pontificatum, et perge ad urbem quæ vocatur Ravenna. Multitudo enim populi illic moratur, prædica eis de nomine Jesu, et ne formidaveris. Et paulo post subjungitur: Et cœculans eum, emisit a se. Perpendite, fratres mei, quam libera in magistro præcipiendi auctoritas, quam devota in discipulo obediendi humilitas: quam promptus ille fuit ad imponendum imperii jugum, quam iste paratus exstitit ad submittendum obedientiæ collum. Ille jussionis suæ severitatem blandiendo non temperat, ille tanti laboris subire sarcinam non recusat.

Solent mundana eloquentia eruditi locutionem suam rhetorici coloris suavitate componere, et quæque difficilia, cum volunt, blandis et exquisitis verbis levia demonstrare, ut si quando grave aliquid imperant, auditorem ad sua vota convertant. Beatus vero apostolus non blanda verba composuit, non rei eventum prosperum repromisit, sed rem difficilem simpliciter imperavit. Inter hæc illud etiam ad mentem redit, quod Dominus Abrahamæ dissimile quidem, sed non dissimiliter jussit: « Tolle, inquit, filium tuum, quem diligis Isaac, et offer illum mihi in holocaustum (Gen. xxi). » Sufficeret namque Domino dicere, tolle filium tuum; sed adjungit, quem diligis Isaac, ut reducta patri ad aures dilectione filii, probaretur in animo quantus viveret amor Dei; quatenus audita dilectio filii paternum pectus accenderet; sed rursus exsuperante divini amoris **165** flamma, semetipsum obedientiæ gladio mactans, in ara cordis verius immolaret. Hoc etiam modo beatus apostolus cum discipulo suo diceret: Perge Ravennam, ac si terrorem sibi vellet incutere, protinus addidit: Multitudo enim populi illic moratur.

Poterat autem B. Apollinaris magistro suo verbi hujusmodi respondere: Multitudinem populi dicis, et unum contra multitudinem dirigis. Multa esse hostium agmina ipse non negas; et unum inermem hominem contra eos mittere non formidas? Quomodo pugnabit nuda lingua unius hominis adversus armatas manus adversariæ multitudinis? Quid poterit imbellis peregrini persona adversus tot fremantium civium agmina? Non bene coæquatur pugna, ubi ex una lingua jaciuntur verba, et ex innumeris

manibus incutiuntur verbera : ubi hinc emittuntur sermones, inde evolvuntur vectes. Saltem unum mihi socium daret, solatium tam irremediabilis peregrinationis, vel etiam ipsius prædicationis adiutorem impenderes. Nam et ipse magister tuus Dominus Jesus Christus cum vos ad prædicandum mitteret semper, prout opus erat, vobis solatium adhibebat. Evangelista quoque, qui illum septuaginta duos destinasse ad prædicandum narrat, non unos, sed binos ante faciem suam misisse pronuntiat (*Luc. x*).

Hæc, et multa hujusmodi excusationis verba beatus martyr potuisset obtendere, si indomita cervice mentis, jugum voluisset obedientiæ detractare. Verumtamen non restitit, non contradixit; sed mox, ut jubentis accepit imperium, omnino credidit necessarium, quod sibi per os magistri ab ipso Domino cognovit injunctum. Et ut per omnia in virtute obedientiæ B. Apollinaris Abrahæ similis videatur, sicut illi Deus præcepit, dicens : « Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstravero tibi (*Gen. xii*), » qui nihil hæsitans paruit; sic et iste mox, ut verba apostolicæ jussionis accepit, protinus ad obediendum spe certa animum roboravit. Et quod docturus erat verbo, operis præmonstravit exemplo. Hoc denique studuit humiliter exhibere subjectis, quod juste accepturus erat, et ipse prælatus. Et, sicut de Domino legitur « prius cœpit facere et postea docere (*Act. i*); » ut in semetipso expertus disceret, qualiter accepta potestatis auctoritate, aliis imperaret.

Sed quam pulcher divinæ dispensationis ordo cognoscitur, si hujus rei dignitas pro sui merito studiose pensetur. Nam, qui ab Adam primum inobediendiæ vitium male instructi didicimus, primam obedientiæ virtutem ab hoc beatissimo martyre edocti sumus. Et sicut ille inter cætera vitiorum germina primam inobediendam, non loquendo, sed prævaricando, carnalem sobolem docuit; ita iste inter alia documenta virtutum, inprimis obedientiam, non loquendo, sed faciendo, filios spirituales instruxit. Qui ergo inobediendo a supernæ patriæ sublimitate cecidimus, ad hanc versis vestigiis per obedientiam de exilii dejectione redimus. Hinc est enim, quod per Veritatem dicitur : « Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet; et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras (*Joan. vi*). » Qui enim ad primum Adam veniunt, ab intimis exire per inobediendam **166** discunt. Secundus vero Adam « factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. ii*), » in eo, quod ad se venientibus exemplum obedientiæ tribuit, eos a paradisi gaudiis non expellit.

Ad hæc gaudia, dilectissimi, redire festinemus, non passibus pedum, sed bonorum profectibus operum. Nondum sæculum fortasse reliquimus, nondum abrenuntiatorum more, unum præ cunctis, cui obedire debeamus, elegimus : hanc tamen virtutem, per quam præcipue ad cælum reditur, obedientiam dico,

habere cum Dei adjutorio possumus. Neque enim de abrenuntiatoribus Saul fuerat, qui ab irato contra eum Samuele audiebat : « Nunquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius, ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quam victimæ (*II Reg. xv*). »

Quisquis ergo perfecte vis hanc habere virtutem, esto obediens Deo, nec tamen sis inobediens proximo. Vis audire qualiter obedias Deo? Cave quod prohibet; imple quod jubet. Neque enim unum sine altero valet esse perfectum. Vis etiam audire qualiter obedias proximo? Cum te frater tuus videt in aliquod vitium delabentem, et corripit te in bono opere tepidum, et ad fervorem te verbis charitativæ exhortationis accendit, si non resistis, si non contradicis, sed humiliter audis, et te ad id quod vocaris, accingis, mox reditum tuum ad patriam, unde inobediens dejectus fueras, per virtutem obedientiæ reformabis. Hoc itaque modo etiam si non vales pro Deo mortem subire, vales tamen vitam Deo placabilem ducere. Magnum quippe est mori pro Christo, sed non est inferius vivere Christo. Utrumque enim statera Paulus æqua lance pendebat, cum diceret : « Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus (*Rom. xiv*). » Dicis mihi, quia non possum invenire martyrium; exhibe te martyrio dignum, et martyrii consequeris procul dubio præmium. Non potes sanguinem fundere, potes te ipsum poenitentiae telo percutere, et in cordis contritione mactare. Præparetur ad feriendum jugulus; non deerit remunerator, etiamsi defuerit gladius. Deest carnifex, qui cervices exterius feriat; adest Judex, qui bonæ voluntati præmium reddat. « Gloria enim in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (*Luc. ii*). » Amen.

SERMO XXXIII.

DE S. CHRISTOPHORO MARTYRE (XXV JUL.).

Dum cupimus, dilectissimi, de triumphali B. Christophori martyris victoria disputare, primo nobis ejus nomen occurrit: quod si sollicita, prout dignum est, indagatione discutimus, non in fine divini dispensatione præsagii sibi tunc inditum reperimus. A Christo nimirum Christophorus derivatur. Unde sponsa dilecto suo dicit in Canticis : « Oleum effusum nomen tuum (*Cant. i*); » Chrisma scilicet, unde Christus unctio dicitur. Per oleum vero sanctus Spiritus mystice designatur. Hoc oleo Salvator noster principaliter unctus est, cum baptismi sacramenta suscepit, **167** et mox super eum Spiritus sanctus in columbæ figura descendit (*Matth. iii*). Unde per Prophetam dicitur : « Unxit te Deus, Deus tuus, in oleo lætitiæ (*Psal. xlv*). » Hoc oleum effusum est cum gratia sancti Spiritus, quam singulariter Christus accepit, electis omnibus dispensativa sui participatione concessit. Quamobrem dicit Apostolus : « Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi (*Ephes. iv*). » Unde et a Christo dicimur Christiani, quoniam eodem oleo sumus,

ipso largiente, peruncti. Hoc unguentum et David A promittebat, cum diceret: « Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, qui descendit in oram vestimenti ejus (*Psal. cxxxii*). » Unguentum scilicet in capite Spiritus sanctus est in Salvatore, qui nimirum per Aaron mystice designatur, qui mons fortitudinis dicitur. Cum igitur Aaron mons sit fortitudinis, barba quoque signum est virilitatis. Hujus ergo Aaron barba sancti apostoli sunt, qui virilitatis suæ robore, quod de sancti Spiritus unctione conceperant, omnia furentium persecutorum bella vicerunt, et mundi principem tanquam leonem adversus oves Christi immaniter rugientem, cum gloria triumpharunt. Unde Petrus: « Cui resistite, inquit, fortes in fide (*I Petr. v*). » Paulus etiam dicit: « Arma militiæ nostræ non carnalia, B sed potentia Deo sunt ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi (*II Cor. x*). »

Ab hac ergo barba summi pontificis Aaron unguentum in oram vestimenti ejus instillat; quia post beatos apostolos, consequenter et sanctos martyres, ac deinceps totam simul Ecclesiam, fluente sancti Spiritus irrigat. In qua nimirum ora mystici ac sacerdotalis indumenti B. Christophorus, hoc est, Christum ferens, meruit nuncupari. Christum scilicet ferebat in corde, Christum proferebat in voce. Gratia siquidem cœlestis oleo delibutus, et onerosa terrenæ concupiscentiæ veste nudatus, tanquam pælastrita mirabilis prosilit in arenam, et arripit certaminis luctam. Novus adhuc miles corripit gladium spiritus, quod est verbum Dei (*Ephes. vi*), et protinus in bella concreditur, et sic adversus humani generis inimicum infœderabili certamine colluctatur. Vibrat ancipitem gladium, qui de Salvatoris ore procedit, et fervidus bellator cum hoste committit, consertis armis cominus dimicat, et obviamque mens superbas adversantium hostium cervices obtruncat. Fidei quippe lorica munitus, et excelsa non montis sed mentis arce subnixus, licet undique fremat ac frendeat acies hostium, nescit athleta fortissimus impetum formidare bellorum; et exterioribus quidem suppliciiis corpus exponit, sed homo, qui latet interior, illatæ persecutionis jaculum non admittit. Terram repromissionis ingredi prope- rat, sed huic in persequentium rabie veterinosi hostis phalanges occurrunt, qui tamen ejus iter dum impedire nituntur, expediunt. Nam, dum parant obruere, corruunt; dum occidere conantur, intereunt; dum intorquent jacula, jaculis acrioribus transfiguntur.

Hujus spiritualis certaminis figuram Israeliticus **168** ille populus tenuit, cui petenti et humiliter postulanti Seon rex Amorrhæorum transire per suos terminos non permisit. Nam, Scriptura testante: « Misit Israel nuntios ad Seon, dicens: Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam; non declinabimus in agros et in vineas, non bibemos

A aquas ex puteis; via regia gradiemur, donec transcamus terminos tuos (*Num. xxi*). » Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos, quin potius, ut eadem sacra testatur historia, « exercitu congregato, Seon egressus est obviam in desertum, et venit in Isaar [Jasa], pugnavitque contra Israel, a quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra ejus ab Israel. » Sed quod tunc sub Moyse fuit historialiter factum, sub Christo quotidie fit per spiritualis militiæ sacramentum. Hanc enim pugnam illum populus adumbrabat, qua nunc sancta Ecclesia jugiter contra diabolum dimicat. Seon quippe duplicem habet interpretationem. Dicitur enim *arbor infructuosa*, dicitur et *elatus*. Quis enim est iste elatus, quis est iste superbus, nisi reprobus ille spiritus, qui dicit: « In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum; ascendam per altitudinem nubium, et similis ero Altissimo? (*Isa. xiv*). » Quis, inquam, iste elatus est, nisi ille de quo Scriptura dicit: quia ipse est rex super omnes filios superbiæ? (*Job xli*). Adeo, ut juxta Apostolum: In templo Dei aliquando sedeat, ostendens se tanquam sit Deus (*II Thess. ii*).

Quod autem idem sit arbor infructuosa, expositione non indiget, dum ipse tanquam lignum aridum æternis sit ignibus deputatus. Hic itaque Seon rex est Amorrhæorum, qui et ipsi interpretantur *loquentes*, vel *in amaritudinem adducentes*. Nam quicumque maligno spiritui per reprobam vitam subjacent, ejusque ditionis legibus parent, loquentes quidem sunt, sed non sapientes. Plerique scilicet amatorum mundi, dum in terrena sunt sapientia vacui, per leporem exterioris eloquentiæ sunt disertis. De quibus per Salomonem dicitur: « Omnis labor in ore hominis, sed anima ejus non implebitur (*Eccle. vi*). » Sanctorum autem regnum non est in sermone, sed in virtute.

Sed qui sunt loquentes, iidem sunt et in amaritudinem adducentes. Quia sicut sancti quique cœlestis eloquii mella distillant, sic reprobi quilibet suis auditoribus virus terrenæ versutiæ amaritudinemque propinant. Istis enim in persona sanctæ Ecclesiæ dicitur: « Favus distillans labia tua, sponsa (*Cant. vi*). » Qui etiam in figura ejusdem Ecclesiæ concinunt: « Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel et favum ori meo (*Psal. cxvii*). » De quorum etiam doctore sponsa dicit in Canticis: « Guttur ejus dulcedines, et totus concupiscentia (*Cant. v*). » De illis autem e contrario dicitur: « Quia linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum (*Psal. xiii*). » Ubi mox sequitur: « Quorum os maledictione et amaritudine plenum est (*Isa. v*). » Unde et vineam illam Dominus per prophetam conqueritur in amaritudinem esse conversam, quæ nimirum illi a quo dudum perceperat terram lactis et mellis, postmodum obtulit amaritudinem aceti, simul et fellis (*Jer. ii; Deut. xi; Matth. xxvii*).

Horum itaque loquentium, vel in amaritudinem

adducentium Seon rex est, qui elatus asseritur, quia vaniloquis et amaris hujus mundi amatoribus **169** diabolus auctor superbiæ principatur. Unde et ipse princeps mundi dicitur, illius videlicet de quo dicit Joannes : « Mundus in maligno positus est (Joan. xii, xiv). » Et Dominus promittit illum discipulis Spiritum esse mittendum (I Joan. v), quem hic mundus non potest accipere (Joan. xiv). Dicit ergo Israel ad Seon : « Transire nos liceat per terram tuam, non declinabimus in agros et vineas (Num. xxi). » Nos plane, nos sumus, qui per hunc mundum ad terram cupimus transire viventium. Nos, inquam, per terminos superbi regis humiliter incedere volumus ad patriam divinæ promissionis. Et quoniam Hebræus interpretatur *transiens*, nos qui discipuli sumus illius qui non habitavit, sed pertransivit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo (Act. x), quoniam Deus erat cum illo; nunquam nos habituros cum Seon rege promittimus, sed via tantummodo regia processuros nos esse spondemus. Sed quando nos regi Seon ista promissimus? Quando cohabitationi ejus repudium dedimus, quando divisionis æternæ fœdus cum eo pacti sumus.

Recolamus itaque diem sacri baptismatis, ipsam novæ regenerationis exordium ad memoriam reducamus; et ibi nos procul dubio renuntiasse diabolo ac cunctis ejus pompis et operibus inveniemus. Commemoret unusquisque fidelium cum primum ad fontem lavacri salutaris accessit, cum signacula fidei prima suscepit. Nonne per catechismum sacerdotalis officii his usus est verbis quibus se significaret letiferas mundi hujus cupiditates abjicere, ac diabolicæ societatis contubernium profiteretur a se funditus abdicare? Et hoc est quod in historiæ sermonibus adumbratur, quia non declinet Israel neque in agrum regis Seon, neque in vineam, neque de lacu ejus se pollicetur aliquo modo potaturum. Per agrum scilicet, operis exercitium; per vineam et lacum, vanarum artium intelligitur poculum; astrologiæ scilicet, magiæ, necromantiæ, et quidquid est quod vanum aliquid vel sacrilegum dogmatizat contra catholicæ fidei pietatem. De quibus utique pestilentibus poculis contra perversum populum per Jeremiam Dominus conqueritur, dicens : « Duo mala fecit populus meus : me dereliquerunt, fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas (Jer. ii). » De quibus et per Salomonem dicitur : « Aquæ furtivæ dulciores sunt (Prov. viii). » Habet autem Israel fontes suos. « In Ecclesiis, inquit, benedicite Deo Domino de fontibus Israel (Psal. lxxvii). » Superbi ergo regis Seon aquas respuat, hæreticorum dogmatum fluentia contemnat; et hauriat aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (Isa. xii). Qui enim dirupit fontes et torrentes (Psal. lxxiii), hic in Evangelio dicit : « Qui biberit aquam quam ego do, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii). » Sed et via regia, sicut est

A pollicitus, gradiatur. « Via, inquit, regia gradiamur. » Quæ est autem regia via, nisi illa quæ dicit : « Ego sum via (Joan. xiv). » Qui etiam in ipso suæ passionis articulo se regem perhibet, cum ait : « Tu dicis : Quia rex sum ego (Joan. xviii). » Promissimus ergo superbo regi Seon ejus fluentia non bibere, non in agros vel vineas declinare, regia via nos incedere, hoc est, ad Christum per ipsum prope-rantes, ab omnibus diaboli pompis et operibus **170** abstinere. Sed elatus ille Seon exercitum colligit, et Israel per suos fines habere transitum non permittit.

Quis est autem populus ille quem Seon congregat adversus Israel, nisi reprobi quique, qui persequuntur Ecclesiam? Ex his sunt tyranni, duces ac principes mundi, qui vel catholicis viris per hæreticam pravitatem opponunt contradictionis obstacula, vel sanctis martyribus inoliuntur inferre tormenta. Sed quid ad hæc facit Israel? Interrogemus historiam. « Venit, inquit, in Issaar [Jasa], et pugnavit contra eum. A quo percussus est Seon in ore gladii : et possessa est terra ejus ab Arnon usque Laboch [Jeboc] (Num. xxi). » Ecce superbus, ecce elatus congressus est, sed contritus commisit et perdidit; in arna prosiluit et succubuit. Qui noluit dare viam, perdidit vitam; et dum contempsit annuere publicæ viæ transitum, amisit proprium regalis gloriæ principatum. Israel autem, qui transitum non obtinuit, ad hæreditariæ possessionis jura pervenit; et cui transire non licuit, de via patriam fecit.

C Sed ubi, quæso, fratres mei, ubi hæc est peracta victoria? Felix scilicet locus, qui tantæ gloriæ meruit videre triumphum! Ubi, inquam, superbum regem obtinuit Israel? In Issaar. Issaar autem interpretatur *mandati adimpletio*. Et nos si ad hunc locum Deo duce pertingimus, diabolum procul dubio, qui caput est et origo superbiæ, superamus. Tunc enim diabolum vincimus, cum Redemptoris nostri mandata complemus. Quanquam, quod est diabolum vincere, hoc ipsum sit divina mandata complere. Nam, dum carnis illecebras frangimus; dum pravis viscerum passionibus reluctamur, dum divinæ jussionis imperio subdimur, et non nostra vota, sed illius jussa servamus, tunc absque dubio mundi principem et totius nequitiae debellamus auctorem. D Tunc apostolica illa oratio completur in nobis, qua dicitur : « Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris (Rom.). » Et illud nobis Dominus, quod promissit, impertit : « Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit (Luc. x). » Sed cum Seon exprimat antiquum hostem, populus autem ejus quosque reprobos, vel Ecclesiæ persecutores, qui armis ab Israel, hoc est, a sanctis prædicatoribus sunt prostrati, quo mucrone perfossi, quo denique gladio sunt perempti? Sedaudi Apostolum spiritualis utique militiæ ducem, et strentium intestini prælii bellatorem : « Vivus est, inquit, sermo Dei, et efficax, et penetrabilior

omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis (*Hebr. iv.*) Hunc divisionis gladium evaginabat dux et auctor ille certaminum, ac dominus bellatorum, cum dicebat: « Nolite putare quia veni mittere pacem in terram. Non enim veni pacem mittere, sed gladium (*Matth. x.*) »

Audisti gladium dividens, audi consequenter et ipsam divisionem: « Veni, inquit, separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam, et inimici hominis domestici ejus (*Ibid.*) » Hoc itaque gladio et Seon est peremptus, et omnis ejus exercitus **171** communi cæde prostratus. Quia nimirum gladio spiritus, quod est verbum Dei (*Ephes. vi.*), et diabolus corruit, et subjectus sibi populus ab infidelitatis suæ vitâ defecit. Cum itaque Scriptura perhibeat quod illi in ore gladii sunt perempti; de istis non incongrue dici potest quoniam interfecti sunt gladio oris. Et cum Dominus dicat: « Quia princeps mundi ejicietur foras (*Joan. xii.*) » mox ut Seon ejicitur, illico per omnem mundi latitudinem Israel, id est, sancta Ecclesia propagatur. Mox enim ut cum principe suo infidelitas extincta collabitur, fides triumphantis Ecclesiæ dilatatur. Et qui fuerant eatenus exsules, fiunt post victoriam possessores. Unde et eidem Ecclesiæ per Isaiam dicitur: « Populus autem tuus, omnes justi, in perpetuum hæreditabunt terram (*Isa. lxxv.*) » De quo populo et postmodum dicit: « Et habitabunt, et plantabunt vineas, et comedent fructus earum (*Ibid.*) » Adhuc etiam idem propheta, quod sancta debet Ecclesiæ per fines gentium dilatari, manifeste denuntiat: « Dilata, inquit, locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende; ne parcas; longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida (*Isa. liv.*) » Cur autem hæc agere debeat, aperit, cum subjungit: « Ad dexteram enim et ad lævam penetrabis, et semen tuum gentes hæreditabit (*Ibid.*) » Omnis ergo terra Seon cecidit in hæreditatem Israel; quia, dum princeps mundi hujus gladio divini verbi confossus egreditur, sancta universalis Ecclesia per ejusdem mundi terminos dilatatur.

Nec prætereundum arbitror esse quod dicitur: Quia possessa est terra ejus ab Arnon usque Laboch [*Jeboc*]. Arnon itaque, quæ est initium regni Seon, interpretatur *maledictiones eorum*. Omnis enim mundus, qui ante Salvatoris adventum sub diaboli premebatur imperio, maledictionis habebat originem, quia benedictionis ignorabat auctorem; de quo nimirum per Prophetam dicitur: « Benedictionem dabit, qui legem dedit (*Psal. lxxxiii.*) » Unde et Apostolus ait: « Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. » An non maledictionis habebamus initium, de quibus dicitur: « Eramus, inquit, natura filii iræ, sicut et cæteri. (*Ephes. i.*) » Finis autem regni illius est Laboch,

quod interpretatur *luctamen*. Necessè est enim omnes qui volunt exire de regno diaboli et ejus fines evadere, tentationum ingruentium certamina tolerare. Quod si quisquam legitime certaverit, et viriliter obluctatus evicerit, jam non erit Laboch civitas Seon, sed civitas Israel; non scilicet qui in carne sit Israel; nec in manifesto Judæus; sed qui in Christo sit Israel, circumcisis corde, non carne.

Hæc vobis, fratres charissimi, quasi per excessum diximus, ut spirituale certamen in quo B. Christophorus insignis triumphator enituit, etiam per sacræ historiæ mysterium doceamus. Nec debet mirum videri si sacræ pugnæ describimus ordinem, qui strenuum laudare cupimus pugnaterem. Ipse nimirum, tanquam verus et fortis Israelita, Ægyptum ac ferreæ servitutis jura contempsit; et per bella, per ignes, per ferrum, sagittas et gladios, terram repromissionis intravit. Qui nimirum tanquam rosa purpurea de Chananæcrum spinis effloruit, et quasi de silvestribus oleastris pinguis oliva **172** processit, Christianæ militiæ tirocinium petiit, ac novæ fidei radimenta suscipiens, in medicis certaminum æstus fervidus se bellator immersit. Quem tyrannus ut præcinctum Dei militem conspexit, infremuit, eumque diversis telorum modis, multis bellorum machinis oppugnare tentavit. Modo quippe molitur per lenocinantia mæreticum blandimenta Dei militem flectere, modo minarum intonantium asperitate terrere, modo parat sagittis insuere, modo ferventis olei fluoribus eliquare. Sed invictissimus Christi miles et imperterritus præliator, nec per blandimenta seduci, nec per exquisita pœnarum supplicia frangi, nec per furentem carnificum rabiem a sancto valet proposito revocari.

Diversa tormentorum genera circa Christi militem tyrannus exaggerat, sed invictæ fidei fundamentum immobile perseverat. Flumina tumefacta circumstrepunt, spumosi procellarum cumuli præcipientes irruunt, undique venti furentes impingunt, sed excelsa domus fabrica, quæ de firmæ petreæ soliditate consurgit, ad violentiæ cujuslibet impetum nutare non novit. Stetit columna Dei inter persecutorum undique sævientium turbines immobilis, perstitit inter grandinum immaniter ingruentium tempestates. Miles enim Christi inter hostiles acies deprehensus, non modo flecti cædendo non potuit, sed et sanctæ prædicationis jacula valenter intorsit; et, sicut bellator instructus, in proprios usus aliena tela convertit. Persecutor enim sæviendo servivit, et, dum nocere voluit, nesciens ministravit; quia quo magis eum reperit sui furoris insaniam æquanimitèr patientem, eo velut auri decocti speciem reddidit clariorem.

Hujus itaque, fratres mei, tam egregii præliatoris imitemur exemplum, istius formam, istius teneamus in nostra tentatione custodiam. Adversus hunc tyrannus omnia fere clementia commovit, et

superare non potuit. Nos saltem carnis nostræ resistamus illecebris, reprimamus iram, studeamus edomare superbiam, omniumque vitiorum monstra fidei virtute calcemus; et qui gloriosum hunc virum novimus tormentis non cessisse carnificum, nos saltem non acquiescamus titillantium illecebris voluptatum, licet nec dum valeamus ad exemplum beati hujus martyris Deum perfecte diligere, studeamus eum interim amando timere, timendo mandatis ejus insistere, sicque paulatim ad amoris ejus valebimus culmen ascendere. Nam si diligenter intendimus, hunc dispositionis ordinem et in ipsius Domini sermonibus invenimus. Nam in Deuteronomio legitur: « Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus quærit abs te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum? (Deut. x.) » Ut videlicet Creatorem suum mens humana timere prius incipiat, deinde se in mandatis ejus exerceat, sic postremo ad concipiendam divini amoris dulcedinem convalescat. Hunc scilicet intimæ dilectionis ordinem sponsa quærit in Canticis: « Ordinate, inquit, in me charitatem (Cant. ii.) » Ad charitatem ergo, dilectissimi, mentis nostræ se fervor accendat, per quam et hostilis versutiæ machinas respuat, et lubrica mundi hujus oblectamenta **173** contemnat. Demus repudium mundo, præbeamus in nostris visceribus habitaculum Deo; ut si, juxta nomen B. martyris, Christum nunc in nostro pectore ferimus, ad eum postmodum angelico subvehente remigio, deferamur. Ipse est enim qui et sanctis præbet martyribus gloriam, et conversis peccatoribus donat offensam. Ipse est qui et in certantium victoria superat, et de poenitentium conversione triumphat, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et glorietur in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIV.

DE SS. FLORA ET LUCILLA VIRGINE ET MARTYRE (XXIX JUL.).

Gaudemus, fratres charissimi, virginum celebrare triumphum, qui virginealem partum non ambigimus nostræ redemptionis exordium. Auctor quippe virginitatis, qui per virginem dignatus est in hujus mundi campum præliaturus accedere, per plures quoque virgines victoriæ suæ voluit insignia reparare. Ex quibus nimirum et istæ virgines tanquam geminæ lampadès effulserunt, quæ, juxta nominis utriusque præsagium, una quidem florem redolet, micat altera lucem. Istæ itaque, sicut in veterum gestorum reperitur historia, a barbaro quodam rege captæ, per geminata decennii curricula sub honesta custodia sunt detentæ. Rex autem primum quidem libidinis igne succensus efferbuit, sed earum constantia vehementer infractus, tandem castitatis consilio salubriter acquievit. Postremo etiam, qui captivas duxerat, concaptivus factus regalia sceptra deposuit, et cum eis simul per martyrii palmam terrenum regnum coelestis imperii gloria permutavit. Deposuit volaticam purpuram, et immortalitatis adeptus est stolam.

A Pro ruinalis aulæ tricliniis meruit domum non manufactam, æternam in coelis. Et quam pulchra rerum species, ut qui prius fuerat tanquam Leo frendens inter lustraferarum, jam intra caulas Ecclesiæ, factus mitis agniculus, ubera sugeret ovium.

His ergo duabus sanctis virginibus manifeste concessum esse perpendimus quod sponsæ sponsus in Canticis mystice pollicetur: « Coronaberis, inquit, de vertice Sanir, de capite Amanâ et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum (Cant. iv.) » Amanâ siquidem mons esse Ciliciæ dicitur, qui et Taurus a compluribus appellatur. Sanir vero et Hermon Judaicæ terræ montes sunt, in quibus leones et pardi habitare creduntur. Per hos ergo montes régés et principes diversæque hujus mundi intelligendæ sunt potestates, quæ velut montes se in superbiæ cacumen attollunt, et malignis spiritibus tanquam pardis atque leonibus habitaculum ferunt. Perversi quippe spiritus leones vocantur propter crudelitatem; pardi autem, quia hoc animal varii coloris est, propter deceptionis ac fraudis multimodam varietatem.

De his ergo montibus vel quæque fidelis anima vel sancta coronatur Ecclesia, quando sæculi principes convertit ad fidem, vel ad sanctæ conversationis dirigit rectitudinem. Coronatur autem, quia vel pro apportato eorum lucro **174** remuneratur a Christo, vel ab eisdem quibus antea premebatur, honoratur in sæculo. Coronatur, inquam, de cubilibus leonum et montibus pardorum, quando superbos quosque atque dolosos a sua pravitate convertit, et pro correctis eorum moribus æterna præmia recipit. Quod profecto his sacris virginibus contigisse probatur, si tamen rei fides est adhibenda quæ dicitur, quæ et de iniquo prius rege victoriæ palmam, et de converso postmodum ac feliciter consummato consequentæ sunt gloriam. Dicant ergo cœlesti Sponso beatæ virgines quod in eisdem canticis dicitur: « Exsultabimus, et lætabimur in te (Cant. i.) » Non in nobis, sed in te; quia qui nos dudum ad lucem veritatis tuæ de tenebris eduxisti, per nos etiam de ignorantiae caliginè ad notitiam tui nominis et alios provocasti, ut fiat quod dicitur: « Qui gloriatur, in Domino gloriatur (I Cor. i.) » Jam vero, quod stylus tradit historiæ, Dominum scilicet eis nocturno silentio fuisse locutum, easque ad consummandum Romæ provocasse martyrium. Nonne videtur ad hoc manifeste congruere quod inter eosdem sponsum et sponsam per typici colloquii conseritur sacramentum? « Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea; quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis nocturnum (Cant. v.) » Dicit ergo utraque beata virgo, quarum scilicet erat cor unum et anima una: « Ego dormio, et cor meum vigilat; » quia videlicet sancta mens quo se a strepitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eo verius interna cognoscit; et tanto ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine solertè occultat.

Dormiebant itaque sanctæ istæ virgines a negotiis et concupiscentia sæculi, sed apertos atque pervigiles tenebant oculos in æstu amoris Dei. Sed quia non est hoc tempus plenæ quietis, sed laboris potius atque certaminis, repente dilectus ostium pulsat, easque ad procinctum conserendi belli suis exhortationibus excitat: « Vox, inquit, dilecti mei pulsantis (*Ibid.*) » Pulsat dilectus, cum fideles suos provocat Christus aut ad suarum incrementa virtutum, aut certe ad lucrandas animas proximorum. Aperi mihi, soror mea. Soror utique, quia regni mei mihi cohæres effecta, et in necessitudinem mihi fraternæ adoptionis adscita. Amica mea, quia de jugo servitutis erepta, cognovisti meæ veritatis arcana. Columba mea, quia fellis amaritudine vacua, et spiritus mei qui in columba descendit, dono ditata. Immaculata mea, quia effusione mei sanguinis ab omni peccatorum tuorum labe purgata es. Aperi itaque mihi, hoc est, de quiete et otio dilectæ tibi contemplationis egredere, et ad perhibendum veritati meæ testimonium ferventissime te et constanter impende: « Quia caput meum plenum est rore, et cincinnati mei guttis noctium (*I Cor. xi.*) » Caput Christi Deus est, ut dicit Apostolus. Cincinnati vero intimæ sanctorum cogitationes sunt, quæ non laxæ fluunt et dissolutæ, sed timoris et amoris Dei sunt vinculo colligatæ. Enimvero, quid per rorem et guttas noctium, nisi tenebrosas et frigiditas quorundam reproborum mentes accipimus?

Caput ergo sponsi in reprobis plenum est rore, cum sæculares quippe a Dei charitate torpescunt, et per voluptatum suarum lasciviam desunt. Juxta id quod Dominus dicit: « Abundabit iniquitas, et refrigescet charitas multorum (*Matth. xxiv.*) » Hujusmodi plane cum sanctos Dei persequuntur et odiunt, in illorum cordibus quasi cincinnati sponsi guttis noctium pleni sunt. Cumque tales multiplicentur et Ecclesiam persecutionibus aggravant, tunc sponsus sponsam exhortatur ut surgat et studio prædicationis valenter insistat. Hinc est quod Flora et Lucilla beatissimæ virgines per noctem divinitus admonentur ut Romam redeant, atque ad martyrii certamen accedere nullatenus pertimescant. Ubi enim vidit omnipotens Deus persecutionis æstum ferventius ebullire, illic decrevit per fragilem sexum gloriosius triumphare.

Sed ut ad Canticum redeam, utraque hæc venerabilis virgo tanquam singulari unimodi oris depromit eloquio: « Exspoliavi me, inquit, tunica mea, quomodo induar illam? » (*Cant. v.*) Ac si dicat: Exui me curis et occupationibus sæculi, et in solo me tuæ contemplationis amore constrinxi. Quomodo itaque nunc discursionis iter arripiam? Quomodo strepitus et luctamen obloquentium feram? Quod autem per tunicas curas sollicitudinesque significet, ostendit Dominus, cum dicit: « Qui in tecto est, non descendat tollere tunicam suam (*Matth. xxiv.*) » Quod est aperte dicere, qui sublimes contemplationis arce subnifitur, nequaquam descendat, ut iterum

sæcularis negotii occupationibus implicetur. « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? (*Cant. v.*) » id est gressus mei operis ab aspersione terreni pulveris dignis poenitentiae flētibus-ablui, quo pacto jam poterō, nisi, quibus assueta sum, cœlestia meditari? Veruntamen beatæ virgines istæ, Flora videlicet et Lucilla, postponunt contemplationis requiem, cum qua in aula regni tanquam in eremo eatenus vixerant; et, ad Salvatoris imperium procedentes, quietis amissæ damnū subeundi martyrii gloria recompensant. Qui enim eis verba forinsecus dabat, ipse etiam mentes earum ad fervorem obedientiæ intrinsecus accendebat. Unde utraque beatissimæ virgines veluti uniloqua perhibent voce, dicentes: « Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus (*Ibid.*) » Dilectus plane manum per foramen mittit, et ventrem tangit, cum occulta Conditor inspiratione cor visitat atque ad agonem certaminis et sancti laboris inflammat. Nam, quod venter cor significet, ostendit propheta cum dicit: « Ventrem meum doleo. » Quod profecto quid esset, aperit, cum subjungit: « Sensus cordis mei dissipati sunt (*Jer. iv.*) » Beatarum ergo virginum, Floræ videlicet et Lucillæ, venter intremuit, cum dilectus manum misit et tetigit. Quia mox et earum cor divinæ jussionis mandata concepit, se sibi abnegans, nihil suo deinceps arbitrio reservavit. Unde utraque adhuc quasi singulariter dicit: « Surrexi, ut aperirem dilecto meo (*Cant. v.*) » Surrexerunt sanctæ virgines, ut dilecto mox aperirent; quia promptissimo decreverunt animo ut humiliter obedirent. Aperuerunt nempe dilecto, cum, cervicem cordis ad ejus imperium inclinantes, calcaverunt propriam, totisque viribus voluntatem implevere divinam.

176. Sed nos forte quis arguat cur, relictis Scripturarum patentibus campis, de solo canticorum angulo florum odoramenta decerpimus, ut sacris virginibus sertum gloriæ compingamus. Quod utique, fratres mei, fateor, ex industria facimus, quia nulli melius arbitramur canticum nuptiale congruere, quam sacris istis virginibus, quæ cœlestis sponsi thalamos per insignem martyrii victoriam conscenderunt; in illius nunc sponsi complexibus requiescunt, pro cujus amore, sub duro laborum ac pressurarum pondere desudarunt; in cujus nimirum nuptiali fœdere non locum corruptio reperit, sed virginalis integritas crevit.

Sequamur itaque, dilectissimi, sacratissimas virgines in via laborum atque certaminum; ut eis extremi saltem, et ultimi jungi mereamur in retributionibus meritorum. Pudeat viros carnalibus illecebris deservire, qui fragilem sexum videmus per diversa tormenta, per ferrum, per gladios regna cœlestia penetrare. Erubescat vir sub degeneris otii umbra torpescere, qui puellas videat sub persecutionis æstu in agonis stadio viriliter decertare. Sic itaque nunc sacrarum virginum, in quantum possumus, imitemur exemplum, ut cum eis quando-

que perducamur ad virginitatis auctorem Virginis A
Fillium; qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit
et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXV.

H. DE SS. FLORA, LUCILLA VIRGINIBUS ET MARTYRI-
BUS. (XXXI JUL.).

Adhuc, difectissimi, virgineus germinat partus,
adhuc virginalis illa fecunditas cœlestium segetum
fructus accumulât, cum muliebris infirmitas non
modo sexum superat, sed et mundi hujus principem
insuperabili mentis magnanimitate triumphat. Ad
hoc namque Dei Filius vernantis vulvæ flore conce-
ptus est, ut fermentum vetus in azymam verteret, et
per carnem, quæ victa fuerat, humano generi victo-
riam reportaret. Loricam quippe sibi de nostra fra-
gilitate composuit, in qua exsultans ut gigas (*Psal.*
xvii), et potens ac fortis in prælio, potestates ae-
reas debellavit.

Sic itaque de infirmitate constantia, de captivi-
tate victoria, de ruina est ascensio procurata. Hinc
siquidem factum est ut antiquus hostis, qui sibi pro-
venisse victoriam per unius feminæ recordiam ap-
plauderat, per multas se jam devictum atque con-
futum feminas erubescat. Hinc est et quod nunc
versatur in manibus, quia videlicet sacratissimæ
istæ virgines, Flora scilicet et Lucilla, et prius
illecebras voluptatum, et postmodum gladios con-
tempserunt tortorum. Quæque diutissime prius fuerant
martyres in occulto, claruerunt postmodum victri-
ces in publico. Quibus nimirum illud aptissime con-
gruit quod sponsa dicit in Canticis: « Fasciculus
myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea com-
morabitur (*Cant.* 1). » Myrrha plane species est aro-
matica nimis amaritudinis, qua mortuorum cada-
vera condiuntur, ne facile computrescant. Hinc est
quod et ipsius sponsi corpus a Nicodemo et Joseph,
de cruce depositum, myrrha et aloe conditur, et
linteis involutum sepulturæ committitur (*Joan.* xix).

177 Quid ergo per myrrhæ fasciculum, nisi mul-
tiplex mortificatio designatur? Non enim dicit, sur-
culus myrrhæ, vel ramusculus myrrhæ, sed fasciculus,
inquit, myrrhæ dilectus meus mihi. Ac si dicat quia
in omni me mea conversatione mortifico, et nullis
jam propriæ voluntatis operibus vivo, dilectus meus
non mihi simplex factus est ramus, sed myrrhæ
fasciculus. Unde et prædicator eximius: « Ego,
inquit, stigmata Jesu in corpore meo porto (*Gal.* vi). »
Ad quam videlicet multiplicem mortificationem, et
nos secum hortatur, dicens: « Semper mortificatio-
nem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et
vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali (*II*
Cor. iv). » Ab eo namque quod corpore nostro cir-
cumferimus, nullam corporis partem vacuum reser-
vamus. Ille ergo mortificationem Jesu in corpore
suo circumfert, qui de se sibi nihil relinquit, qui
non sibi sed Christo in omnibus vivit; qui certe se
a voluntatibus propriis undique crucifigit. Hic ita-
que dilectus myrrhæ fasciculus fit, quia in cunctis

suis actionibus se velut extinctum præbens, multi-
plicem quodammodo mortificationis Christi manipu-
lum colligit. Concinant ergo beatissimæ virgines,
quæ, unum sponsum habentes, zelotypiam non nove-
runt, et sicut per charitatis glutinum unam ex dua-
bus animam conflant, ita velut uno ore singulariter
dicant: « Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. »
Ubi et apte subjungitur: « Inter ubera mea com-
morabitur. » Nemo dubitat inter ubera pectoris esse
locum cordis.

Dilectus ergo inter utriusque virginis ubera com-
moratur, quia indeficiens ejus amor ac desiderium
ex earum memoria non deletur. « Inter ubera mea
commorabitur, » tanquam diceret: Qui mihi fasci-
culus myrrhæ factus est per amaritudinem passionis,
inter ubera mea jugiter commoratur per dulcedinem
cordis, et qui me extrinsecus per exemplum susce-
ptæ mortis exasperat, per infusam gratiam me
intimæ suavitatis obdulcat; sicut de eodem sponsa
iterum dicit: « Dilectus meus candidus et rubicun-
dus, electus ex millibus (*Cant.* v). » Candidus vide-
licet ex gloria divinitatis, rubicundus autem per
sanguinem passionis. Electus vero ex millibus dici-
tur, quia ex omni sanctorum multitudine solus est
qui dignus fuit audire: « Hic est Filius meus dile-
ctus, in quo mihi bene complacui (*Matth.* iii,
xvii). »

Hanc dilecti pulchritudinem venerabiles istæ vir-
gines nisi oculis fidei indesinenter aspicerent, tot
ærumnas atque pressuras velut amarum atque mul-
tiplicem myrrhæ fasciculum nullatenus pertulissent.
Plane nisi ad illius summæ pulchritudinis accende-
rentur amplexus, nequaquam de aula regis eremum
facerent, et, inter carnales et lubricos homines, omnes
carnis illecebras per tres fere annorum hebdomadas
jugis continentis mucrone truncarent. Erat enim eis,
sicut dicitur: « guttur sponsi suavissimum, et totus
desiderabilis (*Cant.* v). » Suavissimum sponsi guttur,
interior est dulcedo verborum. In verbis etenim
Christi quamplures intelligunt facile superficiem,
paucis vero datum est interiorem penetrare dulce-
dinem, de qua per Prophetam dicitur: « Gustate,
et videte quoniam suavis est Dominus (*Psal.* xxxiii). »
Sed qui suavis est in gutture, amarum sapit in ore.
Unde scriptum est: « Labia illius labia distillantia
178 myrrham primam (*Cant.* v). » Per labia nempe
in guttur esca trajicitur. Labia igitur sponsi, verba
sunt Redemptoris. Quæ profecto myrrham distillant,
quia per mortificationem et amaritudinem carnis
pervenendum esse docent ad suavitatem internæ
dulcedinis.

Per hanc amaritudinis viam, fratres charissimi,
nunc cum beatis virginibus studeamus incedere, ut
cum eisdem postmodum ad regales æterni sponsi
nuptias mereamur cum benedictione dulcedinis in-
troire. Ab hujus nos æterni aviditate convivii non
falsa carnis dulcedo demulceat, non laborum in-
gruentium asperitas frangat, non sarcina rerum
temporalium aggravet, non filiorum affectus, vel

charorum quorumlibet necessitudo retinet, non implacabilis erga proximum ira præpediat, non acquirendæ vel acquisitæ rei sollicitudo restringat. Amputemus a nobis omnes vitiorum male pullulantium spinas, abigamus ab oculis cordis terrenæ concupiscentiæ tenebras, ut cum beatis virginibus, Flora scilicet et Lucilla, elaboremus florere virtutibus, et in bonorum operum luce vivamus, quatenus per earum vestigia gradientes, dum non hæremus transitoriis, inferamur æternis: et dum contempnimus mundum, perveniamus ad Christum. Qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVI.

DE SANCTO RUFFINO MARTYRE. (XXX JUN.)

Nostis, fratres charissimi, sicut ex catholicæ fidei magisterio didicistis, quia in ultimæ discussionis examine, omnes simul et peccatores et iusti ante tribunal æterni Iudicis cum suis sunt corporibus exhibendi, Apostolo testante, qui ait: « Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum sive malum (*II Cor. v*). » Et reprobi quidem ad hoc ut, quia hic cum carne simul et anima Conditoris sui præcepta calcaverunt, cum eadem illic utraque substantia sententiam justæ damnationis excipiant, atque utrobique deinceps suppliciorum amaritudinem sentiant, qui, dum viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. Electi autem ut, quia carnem suam nunc cum vitiis et concupiscentiis crucifigere (*Galat. v*) non desistunt, cum ipsis suis corporibus, quibus videlicet tanquam tabernaculis in divina militia usi sunt, ad supernæ claritatis gloriam provehantur; ut, soluto militiæ cingulo, unum tunc interior et exterior homo sortiantur quietis perpetuæ municipium, qui ad unum pervenerunt per communia bella triumphum. Et quibus una fuit pugna, eadem sit nihilominus et corona. Illud plane erit Sabbatum nostrum, ille septimus legis annus, ille veraciter Jubilæus (*Deut. xv; Levit. xxv*). Sabbatum quippe feriatum esse præcipitur, ut æterna per illud requies figuretur. Sub ejusdem quoque quietis æternæ vel resurrectionis designandæ mysterio, in septimo anno libertas redditur. In Jubilæo autem tubis clangitur ut unusquisque ad possessionem propriam revertatur. « Canet enim tuba, sicut dicit Apostolus, et mortui, qui in Christo sunt, resurgent (*I Cor. xv*). »

Ad possessiones ergo proprias omnes tunc revertuntur, **179** quia in illo ultimæ resurrectionis die unusquisque proprium corpus recipit, in quo, dum præsentem vitam duceret, habitavit. Tunc Adam, tunc Noe, tunc omnes antiqui Patres, imo omnes mortalium animæ ad amissam carnis suæ terram redeunt, qui recepta corpora sua in perpetuum possidebunt, et perducti in libertatem filiorum Dei, jam secûre gaudebunt omnes servili vinculo corruptionis humanæ soluti.

Cum ergo sanctorum corpora tantæ futura sint

A dignitatis ut et coronam vitæ perpetuæ et immortalitatis stolam cum suis animabus sint communiter receptura; quid mirum si nunc omnipotens Deus apta illis loca provideat, et eorum tumulos non passim vel per casum fieri, sed ex suæ voluntatis electione disponat? Enimvero et illud sæpe non otiose quaeritur cur Abraham, qui se ex parte corporis pulverem esse confitetur et cinerem (*Gen. xviii*), tam ambitiosam sepulturæ suæ providentiam habuit, ut ex omni peregrinationis suæ latitudine solam Hebron, Chananitidis videlicet regionis, eligeret, in qua etiam non parva summa speluncam sibi duplicem compararet? (*Gen. xxiii*.) Jacob quoque filios, et Joseph fratres suos, obtestantes adjurant ut eorum ossa ad eandem speluncam post obitum transferant (*Gen. xlix*). Quid est ergo quod sancti viri, qui et præsentem vitam et omnem mundi gloriam sublimi mentis arce despexerant, tam cupide, tam anxie, tam studiose de loco ubi eorum conderentur cineres, litigabant, nisi quia per prophetæ spiritum noverant Salvatorem mundi illic de suo semine nasciturum, et sanguinem qui mundi peccata dilueret in illa specialiter regione fundendum? Sicut per Psalmistam dicitur: « Quia Deus noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ (*Psal. lxxxiii*). » Quod nimirum quanquam de ipso Domini corpore specialiter possit intelligi, de regione tamen illa quoque ubi pati dignatus est, quæ certe mundi meditullium est, non incongrue dici videtur.

In Chananææ igitur terra sancti Patres nostri tumulos elegerunt, ut inde illi mererentur quandoque resurgere, ubi ipse resurrectionis auctor, Primogenitus videlicet vivorum et mortuorum in se dignatus est resurrectionis gloriam declarare. Et quid amplius dicam de honore, quem bonorum remunerator Deus sanctorum suorum corporibus exhibet? quandoquidem ipse Deus omnipotens Moysis corpus dignatus est sepelire (*Deut. xxxiv*), et Elisei cadaver, mortuum legitur suscitasse (*IV Reg. xiii*). Imo, ut verum fatear, quod in carne viventibus sanctis minime contulit, hoc sæpe divina dispensatio mortuis prærogavit. Quod in Abdo scilicet viro Dei liquido perpenditur, quem viventem quidem leo potuit occisurus invadere, sed cadaver ejus nequaquam permissus est aliquatenus violare (*III Reg. xiii*). « Preliosa nimirum in conspectu Domini mors sanctorum ejus (*Psal. cxv*). » Non ergo mirum si divina dispensatio congrua sanctorum corporibus loca distribuit, et nunc quasi quoddam depositum terræ commendat, quæ postmodum regnis cœlestibus transferenda restituat. Sed jam, propter quod ista præmisimus, de B. Ruffini miraculis breviter aliqua persringamus.

180 Beati igitur hujus martyris corpus de Suburbio Assisiensis oppidi, ubi antiquitus fuerat positum, intra mœnia postmodum fuit gentilis impetus terrore translatum. Labrum autem lapideum, in quo prædictum corpus ante jacuerat, per longum tempus extra muros fuerat derelictum. De quo nimirum inter

populum et Ugonem ejusdem tunc sedis episcopum A gravis est orta seditio. Episcopus siquidem ad eccle-
siam B. Mariæ semper virginis, quæ eo loci prima sedes est, deferendum esse censebat, eo nimirum consilio ut quod mater ecclesia corpus martyris non haberet, quodam saltem vacui sepulcri solatio compensaret. Econtra populus asserebat inter sacras reliquias et proprium tumulum divisionem fieri non debere, nec humanis nunc adinventionibus permittendum, quod ab ipso gloriosi martyris consummato triumpho videretur divinitus institutum. Taliter igitur hinc atque inde certantibus labrum mœnibus urbis infertur, et ab utrisque simul partibus ad bivium cujusdam compitum pervenitur.

Illic itaque cum fautores episcopi ad S. Mariæ, reliqua autem pars populi ad B. Ruffini basilicam B sacrum vasculum pertrahere molirentur; his atque illis in diversa nitentibus, crescente jurgio, eo usque processum est, ut furentes arma corripere, et in tuos inter se ictus amissa confusæ mentis ratione miscerent. Vibratis itaque gladiis cominus utrinque concurritur, et acres ardentibus animis ad infligenda mutuo vulnera debacchantur. Sed, o prædicanda divina clementia, quæ humanis miseretur erroribus, et sæpe pravis nostris voluntatibus obviat, ut ad honos exitus ipsa etiam male cœpta perducatur! Quid multis morer? Nullus illic vulneratur, nulla denique nec tenuis quidem gutta sanguinis funditur, atque, ut mirabilibus adhuc mirabilia succedant, sexaginta fere viri ex parte episcopi prædictum vasculum ad ecclesiam B. Mariæ conabantur attrahere, sed C nullis illud nisibus de loci sui fixa potuerunt statione movere. Illi igitur cum jam præ lassitudine fracti omnino deficerent, et vehiculum lapidis funditus desperarent, tunc ex altera parte vix septem homines urnam corripientes, ad S. Ruffini basilicam tanta illam permissi sunt celeritate pervehere, ac si non lapidem, sed palearum potius viderentur fasciculum detulisse. Illico populi clamor exsultantis attollitur, gratiarum actio fautori Deo læta persolvitur, et quia pius Deus unum cum populo suo senserit ab omnibus alacriter divulgatur. Tunc denique probatum est verum esse quod dicitur: Vox populi, vox Dei.

Accessit autem ad rei certitudinem et presbyter D quidam, ab ipso videlicet B. Ruffino ad episcopum missus. Nam cum præfatus episcopus adversus eos qui sibi restiterant, non leviter commotus esset, atque illi pararent sibi digne satisfacere, et devota illum humilitate placare, presbytero quem diximus, per visum beatus martyr apparuit, eique dixit: Vade, et dic episcopo, si me non vult offendere, satisfactionem quamlibet a populo non recipiat, sed gratis ei puram sui amoris et benedictionis gratiam reddat. Mea siquidem hoc gestum est voluntate, ut vasculum illud ad neam deferretur ecclesiam; quatenus meum in eo corpusculum denuo recondatur. Noverit etiam quia, nisi ego illis tumultuantibus interessem meque eo-

rum telis opponerem, magna hominum strages fusa jaceret. Sed cum episcopus adhuc hæsitans, ne hii quidem verbis presbyteri fidem accommodare dispo- neret, ecce quidam, qui contractus fuerat, gaudens et exsultans eodem die a beato se Ruffino fatebatur erectum, sibi que ab eodem beato martyre hoc man- datum perhibebat injunctum, ut hæc ipsa cuncta per ordinem, quæ presbyter asserebat, ipse quoque nihilominus episcopo nuntiaret. Tandem episcopus, omni scrupulo dubitatis amoto, quod sibi imperatum est incunctanter exsequitur, atque in gratiam suo populo donatis offensionibus fœderatur.

Sed, ne apud aliquem fortassis episcopus nævum reprehensionis incurrat quia ab ecclesia sua ad horam dissidens contra Dei judicium sentiebat, Isaac ad memoriam reducendus est, qui non Esau, a se vide- licet electum, sed Jacob potius ab uxore suppositum benedixit (*Gen. xxvii*). Et illic ergo carnalis uxor, et hic spiritualis sponsa viris suis in propriæ sententiæ diversitate prævaluit, quia qui mundi infirma elegit, ut confundat fortia (*I Cor. i*); Deus utrique consensit. Propheta quoque David construere templum voluit (*II Reg. vii*), sed hoc illi superna dispositio non permisit. Inter Paulum quoque et Barnabam pro Joanne quoddam legimus intervenisse dissidium (*Act. xv*), propter quod tamen non solum utriusque apostoli non imminutum est meritum, sed ipse quoque discipulus ab apostolicæ disciplinæ linea non erravit. Non ergo mirum si nunc homo aliquando inscius a veritate dissentiat, cum et ipsis apostolis, et prophetis, humanitatis aliquid accidisse Scripturarum auctoritas probet. Sed hæc alias, nunc ad proposita red- eamus.

Porro eodem die duo cæci ad altare beati mar- tyris illuminati sunt. Sed et alius debilitatus membris et gibberosus erectus est et saluti per omnia restitutus. De quibus porro miraculis dun- taxat quid factum sit, nobis referre sufficiat; ne si qualiter facta singula per rei gestæ ordinem referre contendimus, auditores fortasse, quod absit! laci- niosi styli prolixitate gravemur. Ipsa quoque mira- cula enumerando, persequi cuncta negligimus, sed velut ex magno quodam flumine cyathum haurientes trahimus, quem super mensam Christi convivanti- bus salubriter propinemus, ne mentis stomachus in- gurgitatione gravari, sed sobrio potu tantummodo sitiis possit auferri. Ad alia igitur adhuc enarranda miracula, quæ per eundem beatissimum martyrem divinitus sunt ostensa, pergamus.

Per idem itaque tempus vir quidam non ferendæ vesaniæ crudelis et rigidus pauperculæ mulieri de sui juris agro chartulam fecerat, quam tunc cum magni furoris impetu contumaciter requirebat; unde et bovem sibi, et unam securim violenter abstulerat, robur videlicet domesticæ facultatis et spem regendæ familiæ. Quod illa præ dolore non ferens cum con- tribulati amaritudine spiritus ecclesiam B. Ruffini festinanter ingreditur, ante altare prosternitur 182, atque ut sibi in tantæ calamitatis articulo subveni-

ret lacrymabiliter deprecatur. Quid plura? Adest tandem divina misericordia, et mox ut ab oratione consurgit, jacere in pavimento securim suam ante pedes attonita conspicit. Illico mœror nimirum in lætitiã vertitur, et digna Deo gratiarum actio a cunctis qui aderant, unanimiter exhibetur. Sed ecce raptor negotium adhuc suæ perversitatis exsequitur, et præfatæ mulieri, nisi monumentum redderet, supplicium comminatur. Qui tamen mox ut securim tam mirabiliter redditam didicit, confusus et stupefactus, expavit, bovem reddidit, pœnitentiam egit, atque omnem querelam, quam eatenus adversus eam habuerat, sedata animi feritate sopivit.

Præterea duodecim fures invicem conspirantes in domum cujusdam rustici hostiliter irruerunt. Qui ligantes eum primo, deinde boves et cætera domus animalia diripientes prolinus abierunt. Interea rusticus lacrymabiliter vociferabatur, et gemebundus aiebat: Heu, sancte Ruffine, aspice miserum, releva calamitate depressum; nec placeat tibi ut prædones et nequissimi homines meæ facultatula paupertate ditentur. Ad hanc igitur vocem, mira res! cum jam raptores animalia prosequentes, duodecim milliariis fere transmissis, procul abiissent, ecce omnes, qui direpti fuerant, greges, balantes et mugientes accurrunt, et intra caulas se solito more recipiunt. Sicque factum est ut illi, quæ præ manibus habere videbantur, repente sublata congemerent; et iste, quæ deflebat, amissa recipiens, versis utrobique vicibus exsultaret. Visis itaque tot virtutibus, et tam evidentibus miraculorum signis, prædictus Ugo venerabilis ejusdem sedis antistes, de parva basilica in qua sanctum corpus fuerat ante receptum, magnam construxit ecclesiam, et juxta possibilitatem sumptus non ignobiliter decoravit. Deinde beati martyris corpus in alveo qui certaminis materia fuerat, condidit, et cum magna totius diocesanæ plebis frequentia altare desuper consecravit. Porro autem quanti illic deinceps cæci fuerint illuminati, quanti a dæmonibus erepti, quanti ex variis languoribus liberati, per longum est vel apicibus tradere, vel sermone proferre.

His ita transactis, cœpit non parva inquisitio fieri quo die invectissimi triumphatoris Christi Ruffini deberet martyrium celebrari. Nullis siquidem apud eas exstantibus historiæ monumentis, sola erant eatenus annuæ dedicationis solemnitate contenti. Tandem auctore Deo reperta passionis historia constituit venerabilis pontifex, juxta tenorem videlicet quem litteræ testabantur, ut tertio Kalendas Augusti ejusdem gloriosi martyris festività coleretur. At nonnulli adversus episcopum invidiæ facibus accensi, et vesaniæ spiritu implicabiliter incitati, tumultuabantur, onerosum esse dicentes, populum geminatis unius sancti solemnitatibus feriari, superstitosumque esse domesticis adinventas studiis festivitàtes noviter introduci, ad summam, non fabricatum hoc religionis amore, sed ardore pecuniæ. Præsertim autem quidam protervi homines, qui a vocabulo

loci, quem incolunt, Insulani vocantur, ipso præclaræ **183** festivitatis die irreverenter abutentes, cœperunt cum suis mulierculis non modo textrinis operibus audacter insistere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius insudare. Sed protinus in eos sententia divinæ animadversionis ulciscitur, et flagellis eruditi ad cor redeunt, qui cor habere in prosperitate noluerunt. Ut eis aptissime congruere videatur quod per prophetam dicitur: « Redite, prævaricatores, ad cor (Isa. XLVI). » Illud etiam: « Et nunc ignis adversarius consumit. » Nam casas eorum repente flamma corripuit, et non solum domestica quæque, sed quæ in agris erant, omnia inexstinguibilibus conflagravit; adeo ut infelices illi in extremis jam periculis constituti, ad amnem hinc inde confluerent, et in ipsum gurgitis alveum accensa quæque jactarent. Sed ut perspicue probaretur hoc non casum, sed divini furoris esse indicium, quidquid mergebatur, exstingui non poterat.

Miro itaque modo elementum illud vires sui juris et partim tenebat et ex parte perdidit. Nam et liquida erat aqua, ut immersa quæque fluctu dehiscente reciperet, et quodammodo humida non erat, ut ardentia exstinguere posset. Sed quid minimis immoror, cum et ipsa hominum membra flamma prosiliens occupaverit, et extinctionis remedium invenire, quocumque se verterent, non valerent? Tandem ustulati, fumigati et in modum torris combusti, cum magnis ululatum stridoribus ad B. Ruffini altare confugiunt, indulgentiam petunt, et commissi piaculi emendationem de cætero per pœnitentiam pollicentur. Precibus igitur beatissimi martyris ab incendii doloribus liberati, incolumes ad propria sunt reversi. Ab illo itaque tempore absque ullo cunctationis obstaculo B. Ruffini martyrium colitur, et die quam prædiximus, cum magnæ devotionis instantia ad ejus ecclesiam a populis undique convenitur.

Illud quoque prætereundum esse non arbitror, quod viri quidam trabem de silva operosa exercitiis levigatam ad B. Ruffini vectare ecclesiam conabantur, quibus nimirum quidam Perusinorum violentiam ingerentes lignum hostiliter extorserunt. Sed cum raptores arborem instantissimi conatus anxietate pertraherent, jam jam Perusinis mœnibus uno vix interjacente milliario propinquarent, repente vehiculum hæsit, nullisque virium nisibus impelli ulterius potuit. Interea contigui quique homines ad auxilium confluent, non pauci etiam jugarii boves adduntur. Ordinant diligentius machinam, invicem exhortantur, in robur se colligunt, armos objiciunt, vociferanter impingunt, lignum tamen immobile permanet, ac si fixum radicibus teneretur. Demum magistra necessitas docuit quod cæca hominum pravitas ignorabat. Mens namque eorum perpetrati criminis conscia, licet sero, liquido cognovit quia, qui de beati martyris substantia rapinam fecerant, merito illis divina virtus obstabat. Mutato itaque repente consilio, Assisium versus illico vehiculum

dirigunt, et accelerandi facultate percepta, beatissimo martyri, quod superbe rapuerant, humiliter reddunt.

Agamus igitur Christo Salvatore nostro gratias, et digna laudum præconia referamus, qui, dum **184** per cives supernæ Hierusalem talia nobis beneficia prærogat, tanquam per exiguas micæ ac tenues ad plenum nos convivium mensæ cœlestis invitat; et dum illos jam post laborem quiescentes in patria ubertim satiat, nos etiam in hujus peregrinationis itinere quasi quibusdam ciborum reliquiis utcumque sustentat; imo qui illos solido suæ visionis cibo reficit, quodam nos signorum suorum lacte tanquam parvulos nutrit, donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi (*Ephes. iv*), qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

AUGUSTUS.

II. *Sermo de S. Stephano papa et martyre.*

VI. *Sermo de SS. Donato et Hilariano martyribus.*

XIII. *Sermo de S. Cassiano martyre.*

XV. *Sermo de Assumptione Beatissimæ Mariæ Virginis.*

XIV. *Sermo I de S. Bartholomæo apostolo. Sermo II de eodem.*

SERMO XXXVII.

DE SANCTO STEPHANO PAPA ET MARTYRE (II AUG.)

Audistis hodie, fratres charissimi, militem Christi adversus membra diaboli viriliter dimicantem; audistis egregium ducem populi Christiani commilitones suos ad procinctum gloriosi certaminis constanter ac fiducialiter exhortantem. Lege quippe tyrannica tunc decretum erat ut quisquis occultum quemlibet præderet Christianum, non solum universas ejus facultates acciperet, sed ad honorem quoque militiæ, quem eligeret, sacrilega eum remuneratio sublimaret. Tunc B. Stephanus, utpote primipilus Christianæ militiæ et signifer imperatoris æterni, congregavit cuneos bellatorum et telis aggressus est armare, virtutem exhortans atque suadens ut et peritura terrenæ facultatis lucra contemnerent, et infinitam persecutorum rabiem non timerent. Pellebat a pauidorum mente formidinem, et rudes tironum animos ad agonem divini certaminis accendebat. Quod etiam per Moysen in lege præceptum est: « Appropinquante, inquit, jam prælio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo (*Deut. xx*). »

Et notandum quod sacerdos, qui imminente **185** jam bello, concionatur, non alibi, sed ante aciem stare præcipitur, ut videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus provocat, ipse quoque prævious

antecedat, ne dum alios ad bellum impellere nititur, ipse degeneri corporis otio per negligentiam dissolvatur, sicut de quibusdam magna prædicantibus, sed desidiose viventibus, per Prophetam dicitur: « Filii Ephrem intendentes arcum, et mittentes sagittas suas, conversi sunt in die belli (*Psal. lxxvii*). » Qui enim adversus vitiorum tentationes ad conflictum alios provocant, sed configere ipsi sub ignobili desidiæ languore detrectant, hi nimirum sagittas quidem dirigunt, sed post terga conversi consummatae victoriæ titulos non merentur: Nec eis prodest quod bene cœperant, quia non usque ad finem magnanimitè perseverant. Unde et de illis protinus sequitur: « Non custodierunt testamentum Dei, et in lege ejus noluerunt ambulare (*Ibid.*) » Ac si diceret: Susceperunt quidem testamentum, sed non custodierunt: Posuerunt in lege pedem per initium, sed non tenuerunt perseverantiæ gressum.

Quisquis ergo ad spiritale certamen alios provocat, quisquis ad fortiter agendum proximorum mentes instigat, debet utique vitam concordare cum lingua, ne, dum aliis proponit excelsa, ipse contentus inis prematur inertia. Hinc est quod in lege præcipitur: « Non habebis, inquit, in sacco diversa pondera, majus et minus, nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum, et modius æqualis et verus erit tibi (*Deut. xxv*). » Enimvero tunc in sacco diversa pondera non habemus, si intra secretum conscientiæ nostræ non aliter nobis, neque aliter aliis judicantes, easdem legalium præceptorum mensuras apprehendimus nimirum, ut non aliis regulam districtæ severitatis indicare, nosmetipsos studeamus remissioris indulgentiæ lege tractare. De qua videlicet fraude et Salomon ait: « Abominatio est Domino pondus duplex et statera dolosa (*Prov. xx*). » Necesse est ergo fruges verbi nequaquam diversis, sed eisdem metiri ponderibus; ut, quæ aliis agenda præcipimus, ipsi etiam vivis operibus efficaciter impleamus. Quod profecto B. martyr Stephanus laudabiliter fecit, quia dum alios adhortatur ad pugnam, ipse prius arma corripuit, et in ipsam se constipatæ legionis aciem lorica fidei munitus immersit, dumque aliis congregandi præbet exemplum, ille sortitur ex devicto hoste triumphum; atque, ut ita loquar, dum se sequentibus sternit iter ad pugnam, ipse mox peracta victoria perducitur ad coronam. Et quia Stephanus exprimitur *coronatus*, pontifex autem quasi pontem faciens, ac hoc via sequentium dicitur, bene simul utrumque et sui nominis etymologiam exhibuit, et officium pontificatus implevit, quia nimirum dum ad sancti agonis stadium viam sequentibus aperit, a justo remuneratore Deo coronam gloriæ felix triumphator accepit.

Verumtamen quis iste B. Stephanus fuerit genere, quotus etiam, sive quotannis in apostolici regiminis successione, non superfluum ducimus si, prout in Catalogo summorum Pontificum reperitur, charitati vestræ breviter exponamus. Hic itaque B. Stepha-

nus natione **186** Romanus, ex patre Jobio [Julio], A beato principi apostolorum Petro vigesimus quartus in Romanæ sedis dignitate successit. Sedit autem septem annos, menses quinque, dies duos. Iste constituit ut sacerdotes et levitæ nequaquam quotidiano usu sacris vestibus uterentur, sed in ecclesia tantum. Ordinavit autem episcopos tres, presbyteros sex, diaconos quinque. Cui B. Sixtus in pontificatu successit, æque postmodum felicitis martyrii gloria coronandus.

O beata mater Ecclesiâ, cui mors ad vitam militat, crudelitas persequentium ignara ministrat, cui videlicet et mors parit in æternitate victuros, et pœnalis oppressio generat perpetuo regnatures! Beata, inquam, et vere felix Ecclesia, cui et ignominie confusio gloriam, et tormenta victoriam, et vincula sive carceres libertatem pariunt sempiternam! Hic est profecto ager ille Dominicus, in quo grana tritici moritura quidem decidunt, sed multiplicatis postmodum frugibus rediviva nascuntur (*Joan. xii*). Hæc est area illa Areuna [Ornan.] Jebusæi, in qua videlicet hostias David pacificas obtulit, et furorẽ Domini, repressa ab Israel ultoris gladii interneccione, placavit (*II Reg. xxiv*). In hac area sive torculari Gedeon frumenta purgabat excutiens, cum videre angelum meruit, et ejus oraculo quia ipse Israel de manu Madian liberaturus esset agnovit (*Jud. vi*). In hac area Abel de primogenitis gregis sui et eorum adipibus obtulit, quæ profecto divina gratia, quia grate suscepit, illico, sicut vetus testatur editio, cœlitus inflammavit (*Gen. iv*). In hac etiam Cain de frugibus terræ mûnera obtulit, quæ Dominus despexit, atque ideo non respexit (*Ibid*). In hac siquidem area, sicut sunt quædam ex tritura, quæ ignibus debentur, ita etiam sunt nonnulli de trituratoribus ipsis, qui simul ad ignem tendunt. Sive enim de justis, sive de peccatoribus, vera est Joannis sententia quæ dicit: « Opera enim illorum sequuntur illos (*Apoc. xiv*). »

Attendite, fratres mei dilectissimi, considerate, perpendite quia tota universalis Ecclesia omni terrarum orbe diffusa una est area sic bonis ac malis, justis atque perversis, tanquam zizaniis et tritico, tanquam paleis ac frugibus plena. Sed quousque triturare terræ cultor incipiat, omnia indifferenter area continet, et quæ recondenda sunt horreis, et quæ tradenda sunt flammis. Sed quid est in area flammis obnoxium, quid horreis reservandum, nisi quod Joannes Baptista in Evangelio manifeste discernit cum de Domino loquens, ait: « Cujus ventilabrum in manu ejus, et purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili? » (*Matth. iii*). Sed unde discernimus utrum paleæ an triticum simus? Ex gravitate profecto morum vel inconstantia, ex pondere vel levitate. Quisquis enim voluptatum aura raptatur, quisquis turbine furoris impellitur, quem modo superbiæ spiritus inaniter levat, modo mœror vel injuria illata præcipitat, hic

profecto palea vel arundo dicenda es. Quod utique Joannes esse negatur, cum de illo ex ore Veritatis dicitur: « Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? » (*Matth. xi*). Quod contra de reprobis scriptum est: **187** « Non sic impii, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie nostra (*Psal. i*). » Non simus, fratres mei, non simus paleæ, non simus zizania, quæ ventilabrum ultimæ discussionis excutiat, et mox ignis æternæ combustionis exurat. Pertimescamus semper illam evangelicæ comminationis sententiam, qua dicitur: « Sinite, inquit, utraque usque ad messem, et in tempore messis dicite messoribus: Colligite primum zizania, et alligate fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum (*Matth. xiii*). » Pensate diligenter verba Veritatis, pensate cum timore quod dicitur: alligate fasciculos ad comburendum; zizania quippe fasciculis alligantur, quia in illo perpetuæ damnationis incendio homicidæ cum homicidis, adulteri cum adulteris, perjuri cum perjuris, incestuosi cum incestuosis, non diverso pœnalarum tormentorum genere constringuntur. Illic eos infinitæ pœnæ patens gehennæ barathrum devorat, qui hic se arroganter in superbiæ cornibus extollebant; illic eorum carnes atque medullas saginis irriguas crepitans flamma depascet, qui hic arsere deliciis, et æstuantis explevere illecebras voluptatis.

Bene itaque dicuntur fasciculis alligari, quia nequaquam eos tunc separat diversitas ultionis, quod hic similitudo sociaverat pravitalis, et qui nunc eisdem criminibus sunt obnoxii, ejusdem supplicii postmodum tenentur animadversione constricti. De quibus omnibus alibi sub unius personæ specie dicitur: « Ligatis manibus et pedibus, mittite illum in tenebras exteriores (*Math. xxii*). » Illic membra ligantur ad pœnam, quæ hic soluta et libera sequebantur ad culpam. Vel tunc digne constringenda sunt in suppliciis, quæ nunc male ligata sunt a pietatis operibus peragendis. Illic animæ reproborum cum corporibus simul inextinguibili cruciantur incendio, sicut hic in executione pravi operis jungentur. Unde et per Prophetam dicitur: « Descenderunt ad infernum cum armis suis (*Ezech. xxxii*). » Arma quippe peccantium membra sunt corporis, quibus reprobi homines diabolo militant, et ejus imperio, perverse vivendo, ministrant. Simul ergo cum animabus et corpora in æterna morte damnantur, quæ simul in pravi operis perpetratione vixerunt. De quibus Propheta dicit: « Ibi Assur, et sepulera ejus (*Ibid*). » Quid enim per Assur, superbum videlicet regem, nisi diabolus intelligitur, qui juxta quod scriptum est: « Ipse est rex super omnes filios superbiæ? » (*Job xlii*). Quid sepulera, nisi mortuorum sunt habitacula? tunc autem diabolus in mortem corruit cum ab auctore vitæ superbiendo recessit. Quisquis ergo nequitia spiritum, qui vere mortuus est, in sui cordis hospicio per pravam voluntatem habitare permittit, procul dubio de semetipso se-

pulcrum facit. Et necesse est ut cum ipso simul A illic tormentorum supplicia perferat, cui semetipsum hic habitaculum per nequitiam perversi operis exhibebat.

Quia ergo in area zizania simul continentur et triticum, videamus, fratres, si triticum sumus; videamus si ad horreum Dominicum reservamur. Sed quia dicit Apostolus: « Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet (Gal. vi); » consideremus intente quid quotidie serimus, et sic jam conicere possumus, quid postmodum necessario metere **188** debeamus. Et ut exemplo facilius possit elucere quod dicimus, nunquid, fratres mei, qui hoc anno avenam sive lolium seminaverat, tritico se replere modo cellarium sperat? Nunquid cui sterilem placuit vitem serere, proventu leguminum ex ea poterit redundare? Et hæc profecto quisquiliæ, quas posuimus, vituales quodammodo species mentiuntur. Nam similitudinem quidem refectricum utunque messium habent. Ita plane nonnulli sunt, qui religionis imaginem superficie tenus simulant, cum veram intus religionem habere vivendo contemnant. Ii nimirum in culmis et foliis frugum schema prætendunt, sed in ariditate medullæ quisquiliæ contegunt.

Necesse est itaque, frares, vera virtutum nunc germina seminare, unde postmodum valeamus celestium frugum gaudia æterna colligere. Consideremus quod dicit Apostolus: « Qui parce seminat, parce et metet (II Cor. ix). » Parce nimirum seminat, qui pauca bona facit, qui abundare virtutibus parvipendit, qui in erogandæ misericordiæ et humanitatis studio proficere negligit, qui se in exhibendis fraternæ charitatis officiis non extendit. Porro autem ille non parce sed ubertim seminat, qui ejusdem egregii prædicatoris sententiam servat: « Bonum, inquit, facientes non deficiamus: Tempore enim suo metemus non deficientes (Gal. vi). » Ille non parce seminat qui studet implere quod ipse alibi dicit: « Quæcunque facitis, fratres, sive in verbo, sive in facto, omnia in gloriam Domini facite (I Cor. x). » Plane qui vitam æternam accipit, non parce, sed multum metit. Quid est ergo quod dicit, qui parce seminat, parce et metet; nisi tanquam manifeste denuntiet quia qui parce in bonis operibus contentus est seminare, vitæ æternæ præmium nullatenus meretur accipere? Sicut itaque, fratres mei, quisquis secundum transitorie hujus vitæ ordinem apte vult vivere, non uno cujuslibet messis contentus est genere, sed diversarum genera frugum satagit abundare; ita profecto quicumque ad terram viventium, quicumque ad illud promptuarium celeste festinat, necesse est ut per multos se bonorum operum labores exerceat, omniumque intra conscientie suæ cellarium virtutum germina congregare contendat.

Studete igitur, fratres, ut humilitatem veram, charitatem non fictam, patientiæ longanimitatem, castitatem carnis et cordis, obedientiam veram, viscera pietatis, et sinceræ misericordiæ cæterarumque

dona virtutum, in quantum vobis, Deo largiente, possibile est, habeatis, et sic quasi uberem ac multiplicem spiritualium segetum copiam in vestri pectoris promptuario recondatis. Nec putetis quod virtus cuiuslibet ad perfectam salutem una sufficiat, si reliquas deesse contingat. Neque enim unaquæque virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Pectus vestrum lorica semper patientiæ muniat, et contra cuncta adversitatum jacula, contra tribulationum flagella, contra illatas injurias vos insuperabiles reddat. Sic enim triticum prius in area tunditur, calcatur, atteritur, ubi abjectis paleis mundum cellario postea recondatur.

Sic profecto necesse est ut animæ nostræ multationum ac verberum flagella sustineant, **189** quatenus, depositis iniquitatum stipulis, purgatæ ad horreum celeste perveniant. Hinc est enim quod B. Jacobus dicit: « Patientes estote usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum et serotinum (Jac. v). » In proventu denique rerum temporalium nolite sperare. Et ut cum Propheta loquar: « Divitiæ si affluent, nolite cor apponere (Psal. lxi). » In his ergo successibus ille vobis ad memoriam redeat qui dicebat: « Destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi et bona mea, et dicam animæ meæ: Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare (Luc. xii). » Cui protinus divina voce responsum est: « Stulte, hæc nocte animam tuam repetent a te: Quæ autem parasti cujus erunt? » (Ibid.) O quanti hodie triturantes fructus agrorum in promptuariis colligunt, qui alterius anni segetes in hoc sæculo non videbunt! Quibus videlicet nunc mundus arridet, sed propinqua mors in insidiis latet. Qui profecto si tam vicinum suæ vocationis agnoscerent terminum, alio transferrent a terrenis substantiis appetitum.

Igitur, fratres mei, quanto magis de vitæ vestræ fine estis incerti, tanto formidolosius semper estote suspecti. Nolite apud vos rerum vestrarum decimas retinere, ne illic eas a vobis terribilis iudex per ratiocinium exigat, ubi nemo poterit habere quod reddat. Pensate quid per Malachiam Dominus dicat. Nam cum de reversione Israel divina vox disputaret, præsto subjunxit: « Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, et in primitiis: et in penuria vos maledicti estis, et vos me configitis, gens tota, inferre omnem decimam in horreum, ut sit cibus in domo mea (Malach. iii). » Dicit Apostolus: « Reddite omnibus debita. » Et paulo post: « Nemini, inquit, quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis (Rom. xiii). » Si ergo prohibemur humana debita retinere, perpendite quam periculosum sit quæ Dei sunt Deo non reddere (Luc. xx). Exhibete Sacerdotibus reverentiam, eorumque mandatis humiliter obedite. « Obedite, ait Apostolus, præpositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi ratio-

nem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes; hoc enim non expedit vobis (*Hebr. xiii.*). Si enim Redemptor noster propter Chanaanæ meritum, a filia ejus dæmonium expulit (*Matth. xv.*), si propter offerentium fidem paralytico lectum gestare præcepit (*Marc. ii.*), si centurionis precibus puerum, qui male torquebatur, incolumem reddidit (*Matth. viii.*); quam necessario nos sacerdotum orationibus indigemus, qui nos Deo diversis vitiorum languoribus ægotantes offerunt, et quotidianis precibus apud divinam clementiam pro nobis indesinenter insistunt? Quorum procul dubio meritis sublevamur, etiamsi adhuc ex nostræ negligentiae languore deprimimur.

Interea plane et illud ad mentem redit quod huic beato martyri Stephano, cui præsens sermo famulatus est, contigit. Nam, sicut in authentica passionis ejus narratur historia, mox ut baptizavit Nemesium, qui eum pro cæcitate filia suæ rogaverat, eadem Lucilla, licet nedum fuisset lavacro sacri fontis abluta, lumen **190** recepit. Cumque, ait, levaretur Nemesius de aqua, cœpit clamare filia ejus dicens: Ecce video hominem qui tetigit oculos meos, et lumen splendidum circa eum, atque mox subditur: Tunc baptizavit filiam ejus. O laudanda virtus divina! o prædicanda redemptionis nostræ clementia! Alius baptizatur ad lumen, et alteri lumen redditur. Pater recepit cordis, et filia protinus aperuit oculos frontis. Ambo tamen ad unam et veram perveniunt lucem, dum omnem pristini erroris respuunt cæcitatem. Sic nimirum B. Stephanus, qui, juxta Veritatis vocem, lux mundi hujus erat (*Joan. i.*), lumen cordibus infundebat, et animarum sacrificium divinis obtutibus offerebat. Hoc sacrificium, fratres mei, cum B. Stephano et nos pro modulo nostro semper Deo studeamus offerre, ut non solum de nostra salute solliciti, sed ad lucrandas etiam proximorum nostrorum animas simul solerter intenti; quatenus dum charitatis hostia in arâ nostri pectoris adoleatur, ab illo sacrificium nostrum mereatur in odorem suavitatis accipi, qui in ara crucis pro salute nostra dignatus est immolari, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVIII.

DE SS. DONATO ET HILARIANO MARTYRIBUS. (VII AUG.)

Adest, dilectissimi, beatorum martyrum Donati atque Hilariani præclara solemnitas, quæ, dum devotionis vestræ frequentiam ex diversis in unum partibus convocat, nos etiam ut eorum insigne præconium pro modulo nostro non taceamus invitât. Hæc est enim dies in qua triste hoc sæculum deserentes deposuerunt sarcinam carnis, et stolam adepti sunt angelicæ claritatis. Hodie, triumphato diabolo, palmam gloriosi certaminis ad imperatorem cœlestis militiæ reportarunt. Hodie purpurati proprio sanguine, alternantibus undique hymnidicis angelorum cœtibus, vexillum peractæ victoriæ regnis cœlestibus intulerunt. Gradatim siquidem in-

Acedentes, per pugnam consequenter ad palmam, per palmam proveci sunt ad coronam. Cum visibili sane videbantur hoste configere, sed invisibilem in eo meruerunt adversarium superare. Corporum quidem obicem hostilibus jaculis opponebant, sed eorum fides munitissima mentis arce subnixâ, inexpugnabilis eminebat.

Sed cum utriusque martyris communia gesta percurramus, nonnullam conversationis inter eos fuisse distantiam, reperimus. Et Hilarianum quidem illum Hilarionem fuisse poterat quis non absurde conjicere, cujus a B. Hieronymo vita describitur, nisi dispar utriusque exitus prohiberet. Nam qui eorum vitæ seriem, miracula quoque quibus effulserant, loca nihilominus quæ suis habitationibus illustraverant, prout monumenta declarant, oculo vigilante percurrit, non minimam similitudinem in ipsis rerum collationibus deprehendit. Sed cum alter ad martyrii pervenerit palmam, alter ab hac vita in pace quieverit, constat procul dubio in persona diversos, quos utique diverso migrationis **191** genere novimus consummatos. Qui nimirum ad suorum similitudinem nominum, licet in anterioribus congruant, in fine discordant.

Beatus vero Donatus, cui potissimum præsens famulaturus est sermo, ut ejus veridica testatur historia, Juliano Cæsari non solum in liberalium artium studiis contubernalis exstitit, verum etiam cum eo simul prima gradus ecclesiastici rudimenta suscepit. Ubi notandum et formidolosius cogitandum quam C abyssus multa sint divina judicia (*Psal. xxxv.*), et quam terribilis Deus in consiliis super filios hominum (*Psal. lxxv.*). Ecce enim in agro Domini duo pariter virgulta succrescunt, quorum alterum per occultam gratiam cedrus est paradisi, alterum fomes nunquam finiendis præparatur incendiis. Ille descholus ad regnum, de regno truditur nudus in tartarum; iste sacerdos effectus, de cathedra rapitur ad supplicium, de supplicio purpuratus et coronatus elevatur in cœlum. Illi mundus arrisit, cœlestis aula non patuit; hic postquam mundanæ tempestatis naufragium pertulit, ad quietis æternæ portum felici securitate pervenit. Probatum autem in his vera evangelica illa sententia, qua dicitur: « Quia erunt duo in agro; unus assumetur, et alter relinquetur (*Luc. xvii.*). » Uterque tamen, sicut angelus et diabolus, diversæ scilicet intentionis intuitu famulati sunt Deo. Ille coactus, iste indubitanter ultro-neus. Nunquid enim et Julianus Apostata divinis obtemperasse legibus non convincitur, cum ejus cruenta rabies in Christi martyres ebulliret, et tot quasi maturas electorum segetes in horreum Dominicum persecutionis suæ falce desectas inferret? Ad hoc enim tyrannica potestas reproba est adhibita voluntati, et pingui tauro cornua sunt divinitus exaltata, ut summi patris familias aream ventilaret, et a paleis quæ ignibus sunt obnoxia munda grana secerneret. Hinc est quod Historiæ tradunt huic Juliano intra quamdam Galliarum basilicam constituto

coronam, quæ super eum dependebat, in ejus repente verticem cecidisse, et ita signum quia ille deberet imperator fieri, in opinione populi portendisse. Sed melius nos ardentem torrem in suo igne relinquimus, ut vernantis arboris suaviter redolentia poma carpamus.

Beatus itaque Donatus, quem templum sibi Spiritus sanctus ab ipsis primævæ ætatis vindicavit auspiciis, mollioris vitæ latitudinem sprexit, abstinentiæ rigore illecebrosa carnis incentiva calcavit, et antequam per dignitatem sacerdotalis officii ejus prædicaret lingua, prædicabat jam efficaciter sub honestis et disciplinatis moribus vita. Nimirum illius exemplo qui cœpit primitus facere et post docere (*Act. 1*), vivendo doctrinæ fluentia concepit, quæ postmodum per oris poculum et aliis propinavit. Huc accedit quia, cum se districta vivendi regula castigaret, corpus jam ad martyrium sub laboriosa quiete formabat, et, ut mori tandem pro Christo mereretur, quotidiana se mortificatione mactabat. Sulcabat denique terram suam vomere disciplinæ, ut uber segetum proventus erumperet, ut illucescente cœlestis gratiæ radio fertilius germinaret. Hinc est quod in mundi primordio terra tertio die germinare præcipitur, quarto autem sole, luna cæterisque sideribus **192** illustratur (*Gen. 1*); quia nimirum, percepto Trinitatis deificæ sacramento, protinus a nobis bonorum operum præferenda sunt germina, ut consequenter in nos cœlestis gratiæ lumen erumpat. Convenienter itaque martyr egregius prius velut excultis et persulcatis carnis suæ novalibus uberes sanctæ operationis fructus attulit, deinde tanquam coruscus cœlestis gratiæ radius miraculorum eum atque signorum claritas illustravit. Unde hoc illi divinitus procuratum est ut a lumine facere virtutes inciperet. Hoc siquidem primum illius miraculum quo Sirenæ viduæ frontis simul et cordis lumen aperuit, ut nimirum et ab idolorum cæca superstitione conversa et luci pristinæ restituta, et Deum, qui vere lumen est, coleret, et oculorum caliginem de cætero non præferret.

Plane cum plura videamus apicibus tradita per eum facta stupenda miracula, illud unum tacere non possumus, quod oculis quotidie cernimus, manibus contrectamus, et sic novum semper obtutibus nostris objicitur, tanquam non olim factum, sed modo fieri videatur. Calicis nempe de Levitæ manibus lapsi particulam clandestinus hostis callida machinatione subripuit, et usque hodie in thesauris suæ malitiæ ad clariorem Domini gloriam subdolos occultavit. Porro cum videatur fundo calicis atomus ille deesse, divina semper obsistente virtute, nullius inde liquoris vel tenuis quidem valet stilla perfluere. Mox enim ut in sanctum vas quælibet unda dilabatur, et unda est, ut se potantibus hausibilem præbeat, et quodammodo unda non est, ut nequaquam hiatu vacante prorumpat. Quod profecto, quia tunc factum est, miraculum est, quia vero per tam diuturna tempora perseverat, ut ita loquar, miraculum mira-

culorum dici potest. Pleraque enim cœlestium signa virtutum ad tempus fiunt, at postquam semel ostensa claruerint, desinunt. Ad Israeliticæ quippe plebis ingressum et mare dividitur, et fluminis alveus exsiccatur, sed semel impleto divinæ virtutis imperio, ut Scriptura testatur, protinus ad priorem locum utraque vicissim maris unda relabatur, et fluminis sui cursus libertas solita reparatur (*Exod. xiv*).

Eliseus cum Elia per siccum Jordane transmisso post paululum rediit, sed rursus, ut liberum solus mereretur ingressum, precibus impetravit (*IV Reg. 11*). Populus gradiens per desertum quaterdenis fere annorum curriculis cœlestibus usus est alimentis, sed postquam Chananæorum fines atligit, postquam de frugibus terræ gustavit, mox manna defecit. Hoc autem virtutis signum de quo nunc agimus, ut non fides, sed manifesta sit visio, sicut semel cœperat ad declarandum pretiosi martyris meritum, indeficiens perseverat. « Est enim fides, » ut prædicator egregius ait, « sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium (*Hebr. xi*). » Enimvero sicut auctor salutis humanæ voluit in suo corpore clavorum signa componere; ita etiam rarum duxit in hoc sacro vase vulnusculum sine aliqua recompensatione servare. In illo scilicet, ut dubitantibus fidem præbeat; in hoc, ut fidelium mentes ad præconium suæ laudis accendat. In illo, ut signa redemptionis humanæ **193** Pater omnipotens semper faciat; in isto, ut quam sublimes et in hac vita servos suos efficiat, quisque Deo devotus agnoscat.

Ne quis autem nos arguat summis parva componere, non ignoramus eundem vivificum sanguinem in calice fieri, qui de corpore Domini per vulnera diversa profluxit. Ille nimirum tenuissimum creat vermem, qui et enormem condidit elephantem. Mirabilis sane Deus non solum in se, sed etiam in sanctis suis (*Psal. lxxvii*). Qui cum pro nostra salute calicem passionis dignatus est bibere, idem est et qui sanguinem suum de fracto calice non patitur emanare. Pensate, fratres charissimi, si tantum vir iste potuit apud Deum, ut in vili vasculo, quod semel obtinuit, mutari non possit; quantum poterit pro redemptis, tantummodo si vestigia sequimur Redemptoris? Hujus igitur beati martyris teneamus normam, si pertingere cupimus ad coronam. Insigni enim hic vir tanto religionis et honestatis fuisse cognoscitur nitore conspicuus, tam multiplicium virtutum floribus adornatus, ut, utrique hominum generi ductor idoneus, et martyribus sufficiat ad exemplum, et in pace degentium erudiat institutum. Per regulam quippe districtè vivendi ad palmam meruit pervenire martyrii; et idcirco armatis carnificium manibus in examine non succubuit, quia prius oculi insidiatoris machinas non enerviter superavit. Ideo triumphavit in stadio, quia occulti hostis insidias contempserat in occulto.

Ob hoc semen verbi ejus in alieni cordis agro convaluit, quia prius ad maturitatem ejusdem satoris operatione pervenit. Nimirum Prædicator in-

signis, quia, juxta Veritatis vocem, lux mundi hujus erat (*Joan. i*), lumen cordibus infundebat, ignem verbi auditorum mentibus ingerebat, et in unitate fidei velut unum corpus diversorum corde conflabat. Quod profecto mysterium Moyses designat, cum dicit: « Tolle sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est; adolebitque illud in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino (*Levit. vi*). » Quid enim per similam, nisi sancta electorum designatur Ecclesia? Quæ nimirum dum convenientibus invicem credentium colligitur membris, quasi similia ex multis frumenti conspergitur granis. Et sicut similia inter molam utramque conteritur, ut a farinæ siligine cantabrum separetur: ita velut inter duas, legis scilicet et Evangelii, molas sancta Ecclesia stringitur, ut litteræ superficies a medulla spiritus discernatur. Quæ videlicet Ecclesia, ut revera spiritualis similia, dum per aquam baptismatis adunata, et oleo Chrismatis est conspersa, igne quoque sancti Spiritus solidata, sit, juxta Apostolum: « Hostia Deo beneplacens, et perfecta (*Rom. xii*). » Thure autem, quod positum super similam dicitur, ejusdem Ecclesiæ oratio designatur. Sicut in Apocalypsi Joannis ostenditur, cum dicit: « Quia phialæ plenæ odoramentorum sunt orationes sanctorum (*Apoc. v*). »

Hanc itaque similam Deo beatus sacerdos et martyr Donatus obtulit, et in monumentum suavissimi odoris adolevit, cum plebem gentilium in unitate spiritus ad fidei sacramenta convertit. Fructus siquidem animarum in conspectu Dei fragrantius redolet, quam ulla suavitas sacrificiorum. Hoc sacrificium, fratres mei, cum beato Donato et nos pro modulo nostro semper Deo studeamus offerre, ut non solum de nostra salute solliciti, sed ad lucrandas etiam proximorum nostrorum animas simus solerter intenti; quatenus, dum charitatis hostia in ara nostri pectoris adoletur, ab illo sacrificium nostrum mereatur in odorem suavitatis accipi, qui in ara crucis pro salute nostra dignatus est immolari.

Tanto præterea vir sanctus circa suos quoque fidei zelo fervebat, ut gentiles adhuc eum parentes abjicerent, et dulce pignus a suis prorsus affectibus abdicarent; sed postmodum eos et ad fidei Christianæ sacramenta perduxit, et insuper ad martyrium sibi congrua ordinatione præmisit. Unde clarus iste inter beatos martyres jure censendus est, qui filius simul et pater est martyrum. Filius utique per naturam; pater per collatæ fidei gratiam, eosque grata vicissitudine genuit Deo, a quibus fuerat genitus mundo. Beati qui in hæreditate terrena talem genuere parentes, per quem videlicet in terra viventium supernorum sunt civium cohæredes. Lætare et tu felix Aritium, quod talem meruisti ex divina liberalitate patronum. Lætare, inquam, et totis in Domino visceribus gratulare; quia, dum sacri corporis in tuo gremio confoves glebam, diadematis superni regis solemniter imprimendam con-

lines margaritam. Thesaurum servas, cui non aurum digne conferri, non ulla quarumlibet opum summa valet æquari. Unde non jam Aritium ex more dicaris, quod ab ariditate terræ tibi constat nomen impositum, sed tu Aritium potius a pretiosissimo scilicet sacri cadaveris auro, quod in tuis visceribus probatur occultum.

Beata igitur et dives terræ vena, quæ quasi superno regi facta depositaria, illud recondit talentum suis finibus creditum, quod in die restitutionis cælestibus est gazophylaciis inferendum, ubi vivi lapides et igniti perpetuo rutilant, ubi triclinia auro radiantia vernantes margaritæ luculenter exornant. Quod nimirum tunc indubitanter implebitur, cum jubilæus noster advenerit, cum extrema illa tuba non jam legalis, sed judicialis clangere cœperit. Sicut enim septimus dies, ita et jubilæus annus feriari præcipitur, per quem videlicet æternæ vitæ requies figuratur.

Adveniente igitur Jubilæo tuba canit, et mox ad antiquas possessiones suas unusquisque revertitur; quia, appropinquante judicio: In voce Archangeli, in novissima tuba (*I Thes. v*), cunctis mortalibus suorum corporum possessio reparatur. Testante etenim Paulo: « Canet tuba, et mortui resurgent incorrupti (*I Cor. xv*). » Beatæ illæ animæ, fratres mei, quæ tunc, dum suis se corporibus induunt, sanctorum martyrum participium sortiuntur. Beati, qui sic nunc ad sanctorum memorias excubant, ut eorum sibi ad imitandum semper exempla proponant; qui sic eorum solemnitates laudando frequentant, ut tamen vivendo ab eorum tramite non recedant. Sanctos enim martyres sequimur, si, dum illi suorum contempserunt corporum passiones nos etiam carnis nostræ studeamus frangere voluntates.

195 Veneremur itaque, fratres, et votis ac dignis honoremus obsequiis beatos istos martyres, Donatum videlicet arque Hilarianum: per quos, tanquam geminos superni luminis oculos, omnipotens Deus totius Tusciæ corpus voluit illustrare; ut, dum gloriosos martyres nunc amando et imitando prosequimur, ad imperatorem martyrum, ipsis intercedentibus, pervenire mereamur, Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

DE SANCTO CASSIANO MARTYRE (XIII AUG.).

Admirabilis et gloriosa nostri dispensatio Conditoris, fratres charissimi, ita cursum nostræ mortalitatis instituit, ut per succedentium vicissitudines temporum, diversæ nobis victoriosorum Christi militum festivitates occurrant, quæ nostros animos ad amorem illius summæ et continuæ solemnitatis accendant. Plane cum totius anni circulum triumphalibus modo martyrum, modo confessorum titulis Deus omnipotens variat, quid aliud quam velut sertum gloriæ construit, quod utique decora litorum atque rosarum varietate depingitur. Inter quas nimirum festivitates, et hodierna non ignobilis est, Hip-

polyti scilicet et Cassiani martyrum, quæ tanquam geminum rutilat duorum lumen astrorum. Qui profecto regis æterni strenuissimi bellatores diversis quidem locis, diversis subjacere suppliciis; sed una utrique erat causa certaminis, quia non dispar utrumque animaverat professio veritatis. Enimvero Cassianus, cui potissimum famulaturus est sermo, diu quidem latuit, sed cum ad certamen perventum est, quid acrimonie, quid saporis, quid fortitudinis granum sinapis occultaret, aperuit. Imo, juxta nominis sui præsigium, cum in passionis pila persecutorum manibus tundi cœpit et atteri, mox fragrantiam odoriferæ suavitatis, quæ in se latebat, aspersit. Casia siquidem species est aromatica, quæ integra quidem nullius esse videtur odoris; trita autem naturalis vim suavitatis emittit.

Beatus itaque Cassianus, ut gestorum illius testatur historia, dum scholarum doctor existeret, brevibusque notis verba comprehendere pueros erudiret, pro fide Christi ad quæstionem deductus est. Cumque zelo succensus fidei iudicium decreta contemneret, et sacrificia profana calcaret, discipulorum manibus ad cruciandum traditus est; ut illis versa vice pœnas exsolveret, quos ipse dudum sub disciplinæ ferula terrisset. Mox itaque indumentis exutus, manibus post terga ligatur, armato stylis et tabulis puerorum furentium agminæ circumfunditur; qui undique compunctus atque discerptus, toto corpore laceratur. Novum planè et inusitatum genus martyrii insignem Deo martyrem consecravit. Videtur autem hæc martyrii species ad similitudinem comparandam, nulli melius posse congruere quam ipsi regi martyrum Domino Salvatori. Nam et ille a suis fidelibus occisus est, Judæis videlicet, **196** quibus præcepta Decalogi proprio digito descripta tradiderat, quos cæremoniis suis sacrificiorumque ritibus instruxerat; quos certe ad omnem vivendi rectitudinem, tanquam teneros sub disciplina pueros, informaverat. Sicut ipse per Isaiam dicit: « Filios enutrivit et exaltavi, ipsi autem spreverunt me (Isa. xi). » Nam et illi carnales Israelitæ puerorum nomine digni fuerant, qui mandata legis prophetarumque mysteria non senili gravitate pensabant, sed omnia superficiètenus ac pueriliter intelligebant; quod cum diversa Scripturarum possit auctoritate firmari, id tantum sufficiat hic apponere, quod Eliseo prophætæ legitur contigisse. Nam cum ascenderet per viam quæ ducit Bethel, pueri parvi egressi de civitate illudebant ei, dicentes: « Ascende, calve; ascende, calve. » Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini. Moxque Scriptura subjungit: « Quia egressi sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros (IV Reg. ii). » Sane quid per Eliseum, nisi Mediator Dei et hominum debet intelligi? Quid vero per Bethel, quæ *domus Dei* interpretatur, nisi beatitudo cœlestis exprimitur? Per viam ergo quæ ducit Bethel, Redemptor noster ascendebat, quando passioni appropinqua-

bat; sicut jam in ipsa sacrosancta et mystica cœna dicit discipulis suis: « Vado ad eum qui misit me (Joan. vi). » Sed dum ascendit Bethel, id est, dum per sacratissimæ Passionis suæ mysterium redire contendit ad Patrem, pueri parvi egressi de civitate, illudunt ei, dicentes: « Ascende calve, ascende calve. » Quia Judæi, omni gravitatis et sapientiæ pondere vacui, illaque pueritia parvuli de qua dicitur: « Maledictus puer centum annorum (Isai. lxxv), » eum ad locum, qui dicitur *calvaria*, pertrahunt, atque adversus eum viperinis irrisionum et opprobriorum furiis inardescunt, calvaria autem locus ille dicebatur a calvitii amputatione, quia illic damnatitii decollari consueverant.

Et notandum quia pueri egressi de civitate dicuntur: quoniam, sicut Apostolus ait: « Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est Dominus (Heb. xiii). » Porro quod sequitur, quoniam « egressi duo ursi de saltu, dilaceraverunt ex eis quadraginta duos pueros, » per numerum puerorum numerus signatur annorum. Quadragesimo secundo quippe anno post Domini passionem, sicut historiae tradunt, Titus et Vespasianus, duo reges de silvis gentium, tanquam duo feroces ursi, de saltu ferarum dilaceraverunt pueros; quia venientes ad excidium Hierusalem, debellaverunt in furore Judæos. Per pueros ergo significati sunt qui Dominum crucifixerunt; pueri quoque sunt qui B. Cassianum martyrem occiderunt. Utraque scilicet non innocens pueritia, sed artifex et venenosa malitia. Occisus est Christus pro Cassiano, occisus est Cassianus pro Christo; Dominus pro servo, et servus pro Domino; dicebat enim: « Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo (Psal. cxv). » Sed ille mori dignatus est, ut hunc de sub iugo ferreae servitutis educeret; isti mori donatum est, ut ad hæreditatem filiorum, cui ascriptus erat, cum gloria perveniret. **197** Ille suscepit mortem, ut mortem in sua carne destrueret, iste mori non timuit, ut ad auctorem vitæ triumphi sui victor insignia reportaret. Ille persecutores habuit, quos creaverat, iste eos carnifices pertulit quos docebat. Sed Christus in martyre suo pugnabat, qui pugnandi vires administrabat; in eo solus ipse vincebat qui illum inter certamina roborabat. Nam et tota universalis Ecclesia, virtutum armis accincta, contra diabolum per totum mortalis vitæ hujus excursus in Christo dimicat, in Christo semper non sua, sed ejus virtute triumphat. Hanc plane ex antiquo hoste victoriam, quia noluit Synagoga, suscepit Ecclesia.

Quod vobis, fratres charissimi, melius ostendimus, si veteris instrumenti victoriam, quæ per mulierem facta est, ad memoriam revocemus. Nam, ut paucis verbis sacra comprehendatur historia, Debora prophætæ uxor Lapidoth, judicabat populum illo tempore, et sedebat sub palma inter Rama, et Bethel;

in monte Ephraim, ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium (*Jud. iv*). Sed sic ad exitum celerius pervenitur, si, dum historia textitur, per partes interim exponatur. Per Deborah sane, quæ *eloquia* sive *apis* interpretatur, prophetia non inconvenienter accipitur. Apis quippe mellificat, et de prophetia per Psalmistam dicitur: « Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel et favum ori meo! » (*Psal. cxviii*.) Interim nolo vos lateat, dilectissimi, quia historia hæc, quam tractandam ex occasione suscepimus, pluribus indiget verbis, quia multis est repleta mysteriis: sed eam idcirco sub brevitate contrahimus, ut dilectionem vestram prolixitatis tædio non gravemus. Consideremus itaque ubi sedem habere prophetia describitur, videlicet sub palma, quia quos prophetica doctrina suis institutionibus erudit, ad palmam supernæ vocationis adducit, dumque per eam homines vivendi ordinem discunt, vitiorum rebellantium victores fiunt. Nec præterendum quod inter Rama et Bethel sedisse perhibetur. Rama siquidem *excelsa*, Bethel *domus Dei*, sicut jam diximus, interpretatur. Recte igitur prophetia inter Rama et Bethel habitare describitur; quia quisquis propheticis studet invigilare doctrinis, quisquis sacrarum Scripturarum sincere vacat eloquiis, sic in domo Dei per desiderium mentis inhabitat, ut non infirma et momentanea, sed excelsa potius atque cœlestia semper inquirat.

Hæc vocavit ad se Barach. Porro Barach interpretatur *coruscatio*. Coruscatio autem habet quidem lucem, sed non diutius permanentem. Mox enim ut lucere incipit, illico deficit. Barach igitur iste Israelitici populi figuram tenet, qui primus omnium propheticis instructus oraculis, aliquantulum quidem in accepta lege refulsit, sed brevi tempore coruscavit. In lege quippe, de qua dictum est: « Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis » (*Psal. cxviii*), antiquus ille populus lucere cepit, sed desiit. Coruscum quasi claræ vitæ protulit, sed in lucidis operibus non permansit. Nam dum dicerent: « Omnia, quæ præcepit nobis Dominus, et audiemus et faciemus, » ecce quasi lux coruscationis **133** exorta; sed dum repente curvarent genua ante Baal, ecce coruscatio videbatur extincta. Dixit ergo Debora ad Barach: « Præcepit tibi Dominus Deus Israel: Tolle tecum decem millia pugnatorum, et vade in montem Thabor. Ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram principem exercitus Jabin, et currus ejus omnemque multitudinem, tradamque eos in manu tua (*Jud. iv*). » Tanquam si per propheticam doctrinam priori populo Deus omnipotens dicat: Decem præcepta legis assume, et virtutum culmen ascende, sicque reproborum principem ac totius iniquitatis auctorem, me tibi vires administrante, prosterne.

Nec prætereundum quod princeps ille militiæ Sisara, qui perditioni proximæ erat obnoxius, ad torrentem Cison promittebatur antea deducendus. Quid enim per torrentem Cison, nisi baptismus debet

intelligi? Nam cum catechumenus lavacro sacri fontis immergitur, tanquam Sisara cum suo exercitu, sic nequissimus spiritus cum his, quæ sibi militant, vitis omnibus necesse est perimatur. Respondit autem Barach ad Deborah: Si venis mecum, vadam; si nolueris venire, non pergam. Ac si carnalis ille Israel prophetiæ respondeat: Nisi juxta litteras, et quasi secundum muliebrem intellectum te mecum semper habuero, spirituale certamen agredi non præsumo. Cui Debora: Ibo quidem tecum, sed tibi victoria non reputabitur, quia in manum mulieris tradetur Sisara. Velut si vetustus ille populus audit: Tecum quidem erit exterior, ut postulas, prophetia; sed spiritualementem ex antiquo hoste triumphum, non tu, sed sancta potius obtinebit Ecclesia. Illi certe, illi proveniet jure victoria, quæ in Scripturæ mysteriis, dum spiritualis intelligentiæ medullam quærit, occidentis litteræ paleas magnopere non attendit.

Commisso itaque bello tandem fugit Sisara in domum Jahel, alienigenæ videlicet mulieris. Quæ profecto sitiens utrem lactis aperuit et potum dedit; deinde clavum in cerebrum ejus per tempus utrumque defixit, sicque in hominis specie perversorum omnium caput diabolus interfecit. Quid enim Jahel, quæ *ascensio* interpretatur, nisi sanctam designat Ecclesiam, per quam videlicet solam beatitudo cœlestis ostenditur? Unde et Synagoga de eadem Ecclesia dicit in Canticis: « Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum? » (*Cant. viii*.) Hæc mulier alienigena fuit, quia sancta Ecclesia de gentilitate processit. Hæc Israelitarum hostem prius lacte potavit, postea pilum capiti ejus infixit; quia humani generis inimicum, quem sancta prius Ecclesia carnaliter vivendo lactavit, postmodum spiritualiter conversando, quodam acumine ac virtute crucis exstinxit. Nisi enim insatiabilis homicida perditionem humani generis inexplebili prorsus aviditate sitiret, de illo certe Scriptura non diceret: « Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus » (*Job. xl*). Lac vero fructus est carnis, et blandimenta carnalis significat voluptatis.

Quandiu ergo gentilis populus juxta legem carnis voluptuose vixit, tanquam lac, ita vitæ **133** suæ molliem sitiens, mortem nostram diabolo propinavit. At postquam sub spiritus se disciplina constrinxit, invictæ mox crucis arma corripuit, hostemque salutis humanæ, quem dudum voluptatis lacte potaverat, nunc poenitiæ munita præsidio, ligno transfixit. Sic itaque quem Israelitica plebs superare non potuit, peregrina mulier, hoc est gentilis Ecclesia, solo crucis ligno prostravit.

Hinc est quod et hic invictissimus Christi miles B. Cassianus inter gravissima poenarum suarum tormenta superari non potuit, quia non eum ferrea lorica circumdedit, non galea cristata protexit, sed lignum tantummodo crucis armavit. Nam qui ligni hujus vexillo munitur, spiritualis nequitæ conflictum securus aggreditur. Hoc signum contra David ad

bella congregiēns, Philisthæus sacrilegus ignorabat, A atque idcirco mox in fronte percussus interiit (*I Reg. xvii*), ubi scilicet vitæ sibi signaculum non impressit. Hoc signum salutis in fronte depingitur, ubi videlicet sacerdos summus in lege auri laminam in gloriam et decorem ponere jubebatur (*Exod. xxviii*), in qua scilicet lamina illud gloriosum et ineffabile nomen Domini tetragrammaton videbatur exsculptum. Quod nimirum quid aliud quam crucem videbatur exprimere Salvatoris? Sicut enim crux quatuor habet cornua, et ita nomen illud quatuor litteris constat

Crucis ergo decor et gloria sacerdotalis officii in fronte ponitur, ut superliminari domus agni cruore perfuso, transeuntis angeli gladius evadatur (*Exod. xii*). Econtra in hac corporis parte rex ille Ozias B lepra percussus est (*II Par. xxvi*), juxta Prophetæ vocem dicentis: « Imple facies eorum ignominia (*Psal. lxxxii*), » qui dum regali culmine arroganter intumuit, sacrificandi licentiam, quæ solis debebatur sacerdotibus, sibimet usurpavit.

Hoc signum David in spiritu prævidens gratulabundus aiebat: « Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; » ideoque subjungit: « Dedisti ætinitiam in corde meo (*Psal. iv*). » Quam pretiosum, quamque mirificum crucis signum est, fratres mei, quod et superbos quosque cum ipso auctore superbiæ destruxit, et pro Christo certantes in provectum gloriæ triumphalis attollit! « Ecce, inquit Simeon, positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel (*Luc. ii*). » Pretiosum, inquam, si C signum crucis, sed, prout gestamus in fronte, utinam portemus in corde. Ille enim cordi suo signum crucis veraciter habet impressum, qui Christum, qui in cruce suspensus est, diligit, qui eum toto cordis amore complectitur, qui certe in eo totis visceribus delectatur, qui quæque ab eo prohibita respuit, quæ sunt mandata, cum amore custodit. Sunt enim inimici crucis Christi quorum, ut Apostolus ait: « Finis interitus, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt (*Phil. iii*). » Sunt et amici crucis Christi, quorum videlicet conversatio in cælis est. In tremendo nempe judicio inter sinistros erit, quisquis vitalis hujus signi characterem non habebit. Nec ab eo, qui crucifixus est, iudice referet præmium, qui sibi crucis insigne non ostendet impressum. In libro D quippe Ezechielis hoc signum Dominus in frontibus gementium et dolentium præcipit imprimi: deinde cæteros omnes, qui 200 absque hoc signo reperti sunt, jubet occidi (*Ezech. ix*). Nam si diligenter inspicimus, ipsa quoque mandata veteris instrumenti sacramentum crucis redolere sentimus. Cum enim lex divinitus data sub denario numero traditur, qui videlicet numerus per X litteram designatur, quid in hoc aliud quam figura crucis exprimitur? Hæc enim littera crucis habet speciem, quæ, dum denarium numerum in se comprehendit, cruci militare omnia mandata legis evidenter ostendit.

Amemus ergo, dilectissimi, Christum, amemus

et crucem, et unusquisque nostrum solerter invigilet pravam in se reprimere voluntatem. Signum hoc vitæ non exprimamus tantummodo in fronte carnis, sed recondamus insuper intimis visceribus castæ et sobriæ voluntatis, implentes illud quod sponsæ sponsus jubet in Canticis: « Pone me, inquit, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum (*Cant. vii*). » Perspicuum est quia quod cor cogitat, brachium operatur. Ille ergo Christum super cor suum quasi signaculum ponit, qui eum medullitus diligit, qui ad eum ferventer anhelat, qui eum anxie flagitat, qui in ejus desiderio jugiter perseverat. Ille vero super brachium suum ponit Christum, qui extrinsecus quoque ejus mandatis insistens, quem in visceribus cordis occultat, etiam in operatione demonstrat. Nam et nos in quolibet membro nostro signum ponimus, ut rei, quæ nobis chara est, memoriam non perdamus. Habeatur ergo Christus in corde, habeatur et in operatione signaculum, ut ejus in nobis semper viva memoria, et subrepentium cogitationum prava compescat, et in his quæ extrinsecus agimus, Crucifixi characterem evidenter exhibeat. Enimvero si nobis Christus signaculum fuerit, et ipse nos sibi grata vicissitudine signaculum ponit. Juxta quod Zorobabel duci Judææ pollicetur, dicens: « In illa die suscipiam te, Zorobabel, serve meus, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo (*Agg. ii*). » In conspectu namque Dei justus sicut signaculum ponitur, quia per continui amoris gratiam in ejus memoria semper habetur. At contra, de impio rege Jechonia, qui, quoniam Dei omnipotentis immemor erat, in ejus et ipse non merebatur esse memoria: « Si fuerit, inquit, Jechonias annulus dexter in manu mea, inde evellam eum (*Jer. xxii*). »

Quam inviolabile firmumque signaculum B. martyr Cassianus in pectore suo posuerat Christum, qui in tantæ fidei constantia immobilis permanebat! illiduntur plagæ verberum, infliguntur vulnera punctio- num, intorquentur irrisionum jacula, vincula manibus innectuntur. Accedit et nuditas corporis, sed et spectaculum circumlatrantium undique derisorum. Inter hos procellarum sævientium turbines, inter istas denique crebrescentium grandinum tempestates, stat firma columna Dei prorsus immobilis. Non concutitur, non quassatur; sed lapidi, super quem fundata est, recta semper et firma constanter innititur. Dicebat enim: « Quis me separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? » (*Rom. viii*). Illi fredebant dentibus; iste mitis Agni mundi peccata tollentis patientiam cogitabat. 201 Carnifices inferendo supplicia satiabant cruentam sui pectoris rabiem; iste jam securus in mente versabat cælestis gloriæ dignitatem. Atque, ut ita dixerim, cautus ac prudens iste negotiator, fratres mei, quam felices cum remuneratore certantium Christo nudinas contraherat! Deponebat siquidem sarcinam carnis, atque ad stolam festinabat angelicæ claritatis. Deferebat ferulam crudelium

puerorum, ut sanctorum fieret socius angelorum. A Postponebat magisterium litteras edocendi, atque ad illud unum alacriter properabat Verbum, cui militant cuncta per orbem volumina litterarum, Christum Dominum nostrum, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO XL.

IN ASSUMPTIONE BEATISSIMÆ MARIÆ VIRGINIS. (XV AUG.)

Hic totum decurrat ingenium, et aureus sermo tota reluceat majestate. Voluntaria oris nostri beneplacita (*Psal.* cxviii) faciat sibi genitrix Dei, domina mundi, cœli regina. Ipsa sensum acuat, dirigat stylum, et linguam pauperis venustiori respergat eloquio. Illustret lucem hanc lumine clariori, et suo conventui suam præsentiam donare dignetur. Sublimis ista dies, et splendidiore sole refulgurans, in qua Virgo regalis ad thronum Dei Patris evehitur, et in ipsius Trinitatis sede reposita, naturam etiam angelicam sollicitat ad videndum. Tota conglomeratur angelorum frequentia, ut videat reginam sedentem a dextris Domini virtutum, in vestitu deaurato (*Psal.* xlii), in corpore semper immaculato, circumdatam varietate, virtutum multiplicitate distinctam.

Hæc est illa dies quæ cœlorum officinas sublimiori gaudio cumulavit, annua mundo, angelis continua, continuans homines angelis, et angelos hominibus felici fœderatione conjungens. Intuere mentalibus oculis Filium ascendentem, et Matrem assumptam, et videbis aliquid excellentius in Ascensione Filii exhiberi, et aliquid gloriosius in Assumptione Virginis demonstrari. Ascendit enim Salvator in cœlum potestativæ virtutis imperio, sicut Dominus, et Creator, angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumpta est Maria in cœlum, sed gratiæ sublevantis judicio, comitantibus et auxiliantibus angelis, quam sublevabat gratia, non natura. Ideo dies hæc Assumptio, Ascensio illa vocatur; cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solumque soli sit privilegium Creatori naturam rerum propria potestate supergredi. Hoc est illud excellentius, quod sibi vindicat super creaturam Creator, ubi etiam superabundans et singularis gratia non audeat aspirare.

Sed si diligenter attendamus Ascensionem Filii, et Matris Assumptionem, inveniemus profecto aliquid quod nos invenisse gaudebimus. Ascendenti quippe Domino egressa est obviam omnis illa beatorum spirituum gloriosa societas, quando naturæ superiori prætulit inferiorem, **202** et inconvertibili sacramento susceptum hominem in ipsa divinitatis clausit identitate. Occurrentibus autem angelis, electorum animas, quas secum educebat, adjunxit, et sic utrorumque triumphali pompa deductus ad Patrem, sedet ad dexteram majestatis. Attolle jam oculos ad Assumptionem Virginis, et, salva Filii majestate, invenies occursum hujus pompæ non mediocriter digniorem. Soli quippe angeli Redemptori occurrere

potuerunt, Matri vero cœlorum palatia penetranti Filius ipse, cum tota curia tam angelorum quam justorum solemniter occurrens, evexit ad beatæ consistorium sessionis, et ait: « Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te (*Cant.* iv). » Tota pulchra, quia tota deificata; macula non est in te, quia Spiritus sanctus supervenit in te, qui te mundavit. Sed et Virgo gratiosis cumulata muneribus, tanta benignitate Davidico sermone respondet, summæ dignationis claritatem admirans: « Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me (*Psal.* lxxii). » Nota verborum positionem differenti graduum distinctione signatam. Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, quia et si læva tua sub capite meo, cætera tua jam amplexatur me. Et in voluntate tua deduxisti me, non in mea sublimitate, quia totum opus gratiæ est, non naturæ. Et cum gloria suscepisti me; gloria utique gloriosa, quam non novit, nisi qui dedit, et cui donare dignatus est.

Attende autem diligentiam et consequentiam Scripturaram. Spiritus enim sanctus, in ejus fabrica, tam Veteris quam Novi Testamenti fuit compositi fabricata, Ascensionem Filii, et Matris Assumptionem simili stylo perambulans, ter interrogat: « Quis est iste? » (*Psal.* xxiii.) Et tertio repetit: « Quæ est ista? » (*Cant.* iii.) Primum de Filio, postea de Matre videamus. In spiritu fortitudinis Salvator ad inferos descendens, contrivit portas æreas, et vectes ferreos confregit, et gehennalis olivæ dissipatis fragminibus, totum illud infelix habitaculum ruinoso concussione succussit, conclamantibus angelis: « Attollite portas principes vestras (*Psal.* xxxiii); » illi, qui superbiæ lapsu irremediabili corruerunt, ignoratione dedignativa retorquent: « Quis est iste rex gloriæ? » (*Ibid.*) Hic est ille insipiens, qui dixit in corde suo: « Non est Deus (*Psal.* xiiii). » Et: « Nescio Dominum, et Israel non dimittam (*Exod.* v). » Angeli pacis confidenter ingemunt: « Dominus fortis, et potens, Dominus potens in prælio (*Psal.* xxiii); » fortis ad vestram fortitudinem infirmendam; potens ad vestram potentiam vacuandam; in prælio illo utique salutari, quo potestates æreas singulariter debellavit. Resurgens ab inferis, et solemnem victoriæ vexilla reportans, hominem unitum sibi, quem nunquam dimisit, resuscitavit, et triumphatrici palma cœlis invecit, Patri oven centesimam, quam perdidit (*Luc.* xv), repræsentans, audit ab angelis: « Quis est iste rex gloriæ? » sed et eisdem conclamantibus: « Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ (*Psal.* xxiii); » cœlorum insonuere palatio, et tota super cœlestis domus profusioribus gaudiis inundavit. Vere Dominus virtutum in Resurrectione virtutem faciens, quam ante non fecerat, redimens servum, et pro servo filium efficiens. Clarissima autem Ascensionis die, quando, videntibus discipulis, est elevatus in cœlum (*Marc.* xvi), summum illud, **203** reverendumque collegium venit obviam Redemptori, et omnis illa tam assistentium quam ministrantium angelorum auctoritas cucurrit

ad Filium, et ascendente demirans ait: « Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? » (*Isa. lxxiii.*) Videntes enim eum sanguinei ruboris unda perfusum, mirantur ejus patientiam, et sævitiam Judæorum, qui non sunt veriti Filium Dei crucis ignominia condemnare. « Gradiens, inquit, in multitudine fortitudinis suæ (*Ibid.*): » non solum in fortitudine, sed etiam in multitudine fortitudinis; quia nulla fortitudo fortior fuit, quam redimere servum, et in divinitatis dextera perpetuo collocare.

Hæ sunt illæ voces quæ descendente ad inferos, ab inferis resurgente, ascendente ad cælos, multiformi præconio prosequuntur. Sed jam vertendus est stylus ad sanctam sanctarum, et illorum verborum enodanda proprietates, quæ Virgini matri sunt specialiter dedicata. Sed uti superliminare titulum in fronte futuri ædificii proponamus, dicamus breviter quia prima interrogatio convenit ejus Nativitati, secunda ejus conversationi, tertia Assumptioni. « Quæ est ista, » inquit Spiritus sanctus de ejus Nativitate, « quæ progreditur, sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? » (*Cant. vi.*) Hæc est « quæ nescivit torum in delicto (*Sap. iii.*) » Virgo Dei Filio singulariter consecrata, specialiter sancto conjugata Spiritui. « Quæ progreditur, » inquit, « sicut aurora consurgens, » Quam elegans et clara similitudo, et ex illius disciplina descendens, qui summum sapientiæ fontem in Canticis affluenter inclusit!

In meridiano lumine primus ille parens creatus est, factus ad imaginem et similitudinem Conditoris. Quid enim clarius, quam creatum Creanti non esse dissimilem? « Faciamus, inquit, hominem ad imaginem et similitudinem nostram (*Gen. i.*) » Imaginem dedit ei in æternitate, similitudinem in moribus; ut sit similis Creatori, si non identitate, similitudine tamen. Sed ille, tanti privilegii dignitate rejecta, apostatæ spiritus falsa promissione delinquitus inhæsit, et se cum posteritate sua perpetuæ morti destinavit, et tenebris. Ab illa hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad Virginem; nec inventus est aliquis qui vel exiret de tenebris, vel tenebras dissiparet; sed mundo crescente concrevit et tenebrosa vorago, donec in densissimam conglobata nigredinem, humanum genus nocte terribili sepelivit. Hæc est illa nox solitaria, nec laude digna, de qua scriptum est: « Posuisti tenebras, et facta est nox (*Psal. ciii.*) » In ipsa per ransierant omnes bestię silvæ, quia crudeles et indomiti spiritus dimotis repagulis, humanum genus totis viribus obriverunt. Sed nata Virgine surrexit aurora; quia Maria veri prævia luminis, nativitate sua mane clarissimum serenavit. Hæc est stella matutina in medio nebulae, quæ in cæli cardine summo splendore coruscans, orbem subditum splendidioribus radiis incolorat. Hæc est aurora, quam sequitur, imo de qua nascitur Sol justitiæ, solius claritati succumbens. Hæc est aurora, quam ille non vidit qui vidit omne

sublime; et orat beatus Job ut ei multa suppressione claudatur, dicens: 204 « Non videat ortum surgentis auroræ (*Job iii.*) » Tuus est dies, Domine, in quo Adam est conditus; tua est nox, in qua Adam a die est ejectus; tu fabricatus es auroram, id est Virginem matrem: et solem, Solem videlicet justitiæ, qui de virginali thalamo consurrexit. Nam sicut aurora terminum noctis, diei principium adesse testatur, sic et Virgo noctem expulit sempiternam, et de die diem, de terra suæ virginitatis exortum, terris infudit.

Progreditur, inquit, quasi procul egreditur, quia procul, et de ultimis finibus pretium ejus (*Prov. xxxi.*) Aurora, quia noctis finis, et lucis initium; consurgens, quia de cadente supersurgens materia. Pulchra ut luna: Quid luna pulchrius, cum stellis coruscantibus in signifero limite reliquorum siderum splendorem excedit? Considera quam stellarum et serena vibratio, quam luminosus fulgor circulem orbem tanti sideris superfundat, ut aliorum luminum claritatem non mediocriter offuscet? Sic et Virgo inter animas sanctorum et angelorum choros supereminens et eversa, merita singulorum et omnium titulos antecedit. Quantumlibet aliæ stellæ reluceant, luna tamen et magnitudine præeminet et splendore. Sic utramque naturam Virgo singularis exsuperat et immensitate gratiæ et fulgore virtutum. Electa ut sol. Hanc attende similitudinem, qua nulla in rebus mundi potest esse sublimior. Nihil enim habuit Spiritus in visibilibus creaturis excellentius, cui excellentiam Virginis compararet. Multo enim altius aliquid habet claritas solis quam lunæ; quia et si illa minores stellas obscurat, non tamen penitus occultat; hic vero lucidius incandescens, ita sibi siderum et lunæ rapit positionem, ut sint quasi non sint, et videri non possint.

Similiter et virga Jesse, veri prævia luminis, in illa inaccessiblei luce perlucens, sic utrorumque spirituum hebetat dignitatem, ut in comparatione Virginis nec possint nec debeant apparere. An putas quod non contremiscat tota rationalis creatura ad contemplationem tantæ dignitatis? Considera et quæ in cælis, et quæ in terris in Virgine refabricata, Deum, qui cælum palma metitur, virginei ventris brevitate conclusum, redemptionem hominum, angelorum restaurationem, denique quidquid est, fuit, et erit per Virginis uterum renovatum, et tunc tibi cogitatio suggeret quod locutio demonstrare non potest. Electa, inquit, sed et præelecta. Ut sol, quia sicut sol solus orbem illuminat; sic hæc sola solidiori lumine et angelos et homines illustrat. Terribilis ut castrorum acies ordinata, terribilis dæmonibus; ordinata virtutibus, singularis timor malignorum spirituum, specialis amor civium beatorum. Sequitur de ejus conversatione: « Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii? Istia est speciosa inter filias Jerusalem (*Cant. iii.*) » Desertum est vastitas hujus mundi, in quo bestię agri

frequentius ludunt, ubi princeps ille nequissimus omni A fortitudine principatur. Desertum autem dicitur, quasi derelictum a virtutum administratione, cum earum conventus, abundante iniquitate, ad proprios ortus revolaverit. **205** Quæ ascendit, inquit. In hujus sæculi vanitates omnes vel descendere vel cadere cognoscuntur, rarusque qui non vel descendat vel cadat in hujus turbulentissimæ profunditatis oceanum. Sola illa mater et filia Creatoris nec descendit nec cecidit, sed de virtute in virtutem ascendens consummatione virtutum vestita est. Qualiter autem ascendit? sicut virgula, inquit, fumi. Sed et hæc operatio quam significanti similitudine sit signata, recollige. Virgula fumi recta est, subtilis, odorifera, et quanto magis in aera extenditur, tanto amplius dilatatur. Sic et angelorum regina recta est in subli- B mitate conversationis, quia virga directionis, virga regni Domini (*Psal. XLIV*). Subtilis in deitatis contemplatione, quia ipsa est quæ conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (*Luc. II*). Odorifera in virtutum opinione, quia currimus in odorem unguentorum suorum (*Cant. I*). Angusta in temporalibus, quia non erat ei locus in diversorio (*Luc. II*). In spiritualibus dilatata, quia astilit regina a dextris Domini (*Psal. XLIV*). Hæc est virga illa qua retunduntur impetus adversantium dæmoniorum: virga Aaron, per quam fiunt signa et mirabilia. Baculum autem crucis intellige, quo non solum verberatus est, sed et occisus ille insanabilis [*f. insatiabilis*] homicida, qui mortibus hominum pascitur et nutritur. In Virgine virga et baculo cruce, miserorum spes et consolatio continetur. Sicut sublimis Propheta clara voce declarat: « Virga, inquit, tua, et baculus tuus ipse me consolata sunt (*Psal. XXII*). »

Sequitur: Ex aromatibus myrrhæ et thuris. Nominantur species, de quibus aromatica virgula sublevatur, myrrhæ et thuris. Myrrha corpora dissoluta consolidat, et cadaver exanimæ sibi vindicat, ne putrescat. Thus autem Deo in oratione accenditur, sicut multiplicibus Scripturarum testimoniis edocemur. In myrrha continentiam, in thure devotionem intellige. Caro enim Virginis ex Adam assumpta maculas Adæ non admisit, sed singularis continentię puritas in candorem lucis æternæ conversa est. Porro quis ejus devotionem votivis laudibus poterit adæquare, cum rememoret missum archangelum, D supervenientem Spiritum, Filium conceptum, Deum natum, stellam novam, magorum gloriam, munerum gratiam, et super hæc omnia testimonium conscientię suæ? Hæc sunt duæ quæ virginalem substantiam tota circumdedere virtute, continentia scilicet et devotio, quorum alterum carnem, alterum mentem ita possedit, ut caro mundissima, mens purissima genitricem Domini singularius consecrarent.

Sed ne putares his duabus solis virtutibus insignitam dominam orbis et reginam cælorum, subsequitur Scripturarum auctoritas: Et universi pulveris pigmentarii. Hic expressum est quidquid exprimi potuit. Species quidem integræ odorem reddunt, sed

non tantum, quantum confrica. Crebris enim tansionibus supertrita, remotiorem etiam locum odorifera conspersione refundunt. Sic et virtutes in pace quidem fortiter redolent, sed fortius in tribulatione, quia virtus in pace acquiritur, in persecutione probatur, approbatur in victoria. Universus ergo pulvis pigmentarius in Virgine coniectus est, **206** quia in ea virtutum conventus reverendum sibi thalamum consecravit, et si cæteris per partes Spiritus affluit, Mariæ tamen tota plenitudo gratiæ supervenit. Nec integræ fuerunt in ea species, sed in subtilissimum comminutæ, quia ipsa est quæ, fortioribus tribulationum malleis supergressa, vidit suum et Dei Filium affigi cruci, militari lancea vulnerari, et inter duos latrones positum expirare (*Joan. XIX*).

Sequitur de ejus Assumptione: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Hæc est regina illa, quam videntes filię Sion, « Beatissimam prædicaverunt, et reginæ laudaverunt eam (*Cant. VI*). » Ascendit autem hodie de deserto, id est de mundo, ad regalis throni celsitudinem sublimata. Deliciis, inquit, affluens. Vere affluens, quia « multæ filię congregaverunt divitias, hæc supergressa est universas (*Prov. XXIX*). » Deliciarum autem ejus non est numerus, quia, dum Spiritum sanctum suscipit, concipit Dei Filium, Regem gloriæ generat, penetrat cælos, cumulata divitiis, et deliciis affluens ad regnum evolat sempiternum suum. Innixa super dilectum suum. Rex virtutum dilecti Pater est, in quo sibi bene complacuit (*Matth. III, XVII*). Super hunc innititur Mater illa felicior, et in aureo reclinatorio divinæ majestatis incumbens, intra sponsi, imo Filii sui, brachia requiescit. O quanta dignitas, quam specialis potentia, innixi super illum quem angelicæ potestates reverentur aspicere!

Hæc sunt ergo quæ præsentī festivitati sub umbris et imaginibus dignanter alludunt, et sacratione tegmine velata gratiosius lucent, cum potuerint revelari. Amen.

SERMO XLI.

I. DE S. BARTHOLOMÆO APOSTOLO. (XXIV. AUG.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, qua videlicet triumphalia B. Bartholomæi gesta recolimus, non est propria cujuslibet civitatis aut patriæ, sed communis est catholicæ totius Ecclesiæ. Nec immerite colitur et veneratur ab omnibus, qui nobilis architectus cum beatis coapostolis suis fidei fundamentum posuit, super quod nascentis Ecclesiæ structura surrexit. Huc accedit quia, cum senatus apostolicus judicii sibi vindicet solium atque inter omnes beatorum ordines egregiæ dignitatis oblineat principatum, iste in eorum catalogo non mediocriter insignis atque conspicuus sextum obtinet locum. Ait enim evangelista Matthæus: « Duodecim autem apostolorum nomina sunt hæc: primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi, et Joannes frater ejus, Philippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, et Thaddæus, Simon Chananæus, et Judas Iscariotes,

qui et tradidit eum (*Matth. x.*) His itaque convocatis, ut evangelista præmittit, dedit illis Dominus potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem (*Ibid.*). Marcus etiam eundem sextum constituit locum (*Marc. iii.*). Unde colligere possumus quanta in beato Bartholomæo meritorum prærogativa claruerit, **207** qui tam sublimis, tantæque gloriæ viros in apostolica dignitate præcellit. Præfertur enim Matthæo, qui in mystica evangelistarum quadriga principalem possidet locum, et tanquam Phison inter cæteros fluvios de paradisi fonte primus eructat (*Gen. ii.*), atque omnem mundi latitudinem evangelicæ doctrinæ fluentis inundat. Præponitur nihilominus et beato Thomæ, cujus digitus magister factus est mundi, qui principali quadam dignitate vere dicendus est index, quia veritatem Dominicæ carnis ignorantibus indicavit. Hic enim beatus apostolus certitudinem nobis sua dubietate providit, et dum scrutatur vulnera Salvatoris, evertit errores atque versutias hæreticæ pravitatis. Palpat enim veritatem carnis, et intelligit omnipotentiam deitatis. « Dominus, inquit, meus et Deus meus (*Joan. xx.*) »

Quamquam ergo de B. Bartholomæo in authenticis libris nil proprium, vel singulare, præter communem legatur historiam, quidquid tamen ex his quibus ipse præponitur, Scripturarum reperitur stylo digestum, in ejus quoque non dubitatur redundare præconium; licet omnes sancti apostoli unius privilegii dignitatem, unius fastigii celsitudinem, nec disparem cœlestis gratiæ comprobentur habere virtutem. Nam quod beato Petro Dominus claves regni cœlorum speciali quadam voluit traditione committere (*Matth. xviii.*), hoc propterea factum est, ut unitatem Ecclesiæ commendaret. Cæterum quidquid uni specialiter dedit, communiter omnibus contulit. Omnibus enim dicit: « Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt (*Joan. xx.*) » Et Lucas ait: Quia convocatis duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent (*Luc. x.*). Unde et ipse Dominus ait: « Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit (*Ibid.*) » Et paulo superius: « Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit (*Ibid.*) » Illud etiam omnibus dixit: « Qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet; et majora horum faciet, quia ad Patrem vado (*Joan. xiv.*) »

Porro autem quod Salvator noster, ad perficiendum apostolicum ordinem, duodenarii numeri voluit eligere quantitatem, hæc est causa: Quoniam ter quaterni duodecim fiunt, et rationis ordo poscebat, ut duodecim eligerentur apostoli, qui sanctæ Trinitatis fidem spargerent per quatuor partes mundi. Hic plane mysticus numerus sanctis apostolis convenire tunc indubitanter agnoscitur, cum Israeliticus populus in Elim castra posuisse narratur, ubi vide-

licet erant duodecim fontes, et septuaginta palmæ (*Exod. xv.*). Quid enim per duodecim fontes, nisi sancti designantur apostoli, qui ariditatem cordis humani sanctæ prædicationis non desinunt irrigare fluentis? Quid vero per septuaginta palmas; nisi inferioris gradus debent sacerdotes intelligi, qui constituti sunt per mundum Christi narrare victorias? Palma siquidem manum solet honorare victricem. Ipsum quoque nomen Elim aptissime congruere videtur apostolis. Elim enim vertitur in arietes. Ipsi nimirum duces gregis, pastores ovium, magistris gentium, **208** principes populorum. Ipsi duorum Testamentorum auctoritate suffulti tanquam binis cornibus præmuniti, lupinam hæreticorum ac Deo resistentium rabiem ventilant, ut sequentes ovium turmas ad viriditatis æternæ pascua sine læsione perducant.

Et notandum quod sicut B. Bartholomæus sextus est intra ordinem apostolicum, sic Elim quoque intra Israelitici populi mansiones sextam obtinet locum, ut huic nomen spiritualis arietis aptissime congruat, a quo locus ipse, qui fontes habet apostolicos per nominis et ordinis mysterium non discordat. Sextum nihilominus locum Issachar inter fratres tenuit, cum eum patriarcha Jacob cum cæteris fratribus benedixit. Cujus etiam benedictio beato quoque Bartholomæo perspicue congruit, qui videlicet Indiam, gentilem utique populum, in sortem prædicationis accepit. Nam cum diversis per quinque filios benedictionibus distributis, ad Issachar perventum esset, ait Jacob: « Issachar, asinus fortis accubans in terminis, vidit requiem, quod esset bona, et terram, quod optima, et supposuit humerum suum ad portandum (*Gen. xlix.*) » In terminis quippe accubare est, præstolato mundi fine, requiescere, nihilque de his quæ nunc in medio versantur, querere, sed ultima desiderare. Et fortis asinus requiem optimam vidit, cum simplex gentilitas idcirco se ad robur boni operis erigit, quia ad æternæ vitæ patriam tendit. Quæ et ad portandum humerum supponit, quia conspecta superna requie, præceptis etiam gravibus in operatione se subjicit, et quidquid intolerabile pusillanimitas asserit, hoc ei leve ac facile spes remunerationis ostendit.

Benedictio igitur Issachar beato Bartholomæo per gentilem populum congruit, quem dum a cultura dæmonum Christianæ fidei sociavit, in unitate spiritus quodammodo suum corpus effecit. Unum et nos cum sanctis apostolis sumus, si non modo fidei meritum, sed et conversationis eorum imitemur exemplum, sicut per Paulum dicitur: « Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi, et omnes uno spiritu potati sumus (*I Cor. xii.*) » Quapropter eorum nobis necesse est semper exempla proponere, ut a quibus agnoscimur in fide geniti, non videamur dissona vitæ qualitate discreti. Unde est quod post Jordanis transitum ad Josue Dominus ait: « Elige duodecim viros, singulos per singulas

tribus, et præcipe eis ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotum pedes, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria (*Jos. iv.*) » Quid itaque per Jordanis transitum, nisi baptismatis innuitur sacramentum? Cur dicitur quia duodecim durissimos lapides in testimonium posuerunt, nisi ut nos instruant quatenus, mox ut de sacri lavaeri fonte consurgimus, virtutis apostolicæ nobis exempla fortissima proponamus? ut ii nobis lapides sint in testimonium, dum contendimus ad incrementa virtutum. Unde protinus Josue jubetur ut in Galgala cum populo transeat, atque illic eos cultris lapideis circumcidat. Petra, ut ait Apostolus, erat Christus (*I Cor. x.*) Per cultellos ergo lapideos **209** circumcidimur, cum per Christum a nobis omnes carnis et spiritus illecebras amputamus. Et hac circumcisione, sicut illic dicitur, Ægyptiorum propulsamus opprobrium, quoniam deludentium nos elidimus petulantiam vitiorum: « Hodie, inquit Dominus ad Josue, abstuli opprobrium Ægypti a vobis (*Jos. v.*) » Nec prætereundum, quod Galgala *revelatio* interpretatur. Vita quippe carnalis oculos mentis excæcat, spiritualis illuminat. « Revela, inquit, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua (*Psal. cxviii.*) » Cum enim a suis homo vitis circumciditur, ad divinæ legis consideranda mysteria mentis acies relevatur, in quo scilicet loco ab Israelitico populo Pascha celebratur, et typice Agnus ille comeditur, qui tollit peccata mundi (*Joan. i.*)

Et nota ordinem rerum, ac salutis humanæ perpende mysterium. Postquam de baptismo quasi de gurgite Jordanis eximus, apostolicæ virtutis et constantiæ lapides nobis in exempli testimonium constituimus, quos æmulationis studio contemplantes, a pravitate nostræ præputio circumcidimur; sicque dimota procul atque deteresa caligine vitiorum, revelata facie spiritalis lætitiæ, Pascha celebramus in luce virtutum. Illic primum populus de frugibus terræ comedit azymos panes; et manna, quo eatenus ali consueverant, ulterius non apparuit. Quia postquam panis ille vivus, qui de cælo descendit (*Joan. vi.*), ex agro virginalis uteri prodiit; postquam granum tritici cadens in terram mortuum est, ac plurimos fructus attulit (*Joan. xii.*), mox typicæ legis manna defecit. Terra quippe repromissionis venter est Virginis. De qua terra per Isaiam dicitur: « Rorate cæli desuper, et nubes pluant Justum; aperiat terra, et germinet Salvatorem (*Isa. xlv.*) » Cum ergo ad hunc panem pervenitur, legis veteris amplius manna non quæritur. Deinde Jericho septem diebus obsessa destruitur (*Jos. vi.*), per quam videlicet mundus iste designatur. Sicut enim civitas illa non evertitur telis, vel oppugnantibus cuneis bellatorum, sed tubis tantummodo clangentibus sacerdotum; ita mundus hic non terrenis superatus est armis, sed quasi quibusdam tubis atque clangoribus apostolicæ prædicationis. Sacerdotes concrepant tubis, et muri Jericho corruunt; quia, prædicantibus

A apostolis, hujus mundi dilectores a rigore sese tumidæ superbiæ humiliter flectunt.

Et nos, fratres charissimi, semper apostolicis humiliemur imperiis, ut rigidam cordis nostri cervicem eorum studeamus subjugare doctrinis. Certe ipsi sunt iudices nostri, ab ipsis sumus in tremendo summi Judicis examine discutiendi. Ecce per totum mundum tubarum clangoribus intonant, ecce rebellem adhuc Jericho quasi cum arca fœderis eorum doctrina circumdat. Excitemur ad tonitru tantæ prædicationis, nec sopor nos mortis opprimat, dum vitæ carnalis umbra delectat. Audiamus Paulum tanquam vehemens classicum terribiliter intonantem: « Exsurge, inquit, qui dormis, et exsurge a mortuis, et excitabit te Christus (*Ephes. v.*) » Porro cum sacerdotalibus tubis Jerichontini lapides obtemperaverint, et insensibilis illa materia, diruta funditus et eversa civitate, corruerit; quomodo nos ad apostolicæ prædicationis imperium velut insensibiles dormiemus, qui per Christi gratiam, **210** qui lapis est angularis, et ipsi vivi lapides sumus? Audiamus quid Petrus dicat apostolus: « Ad quem, inquit, accedentes, lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum; et ipsi tanquam vivi lapides superædificamini domus spiritalis (*I Petr. ii.*) » Jam igitur in nobis superba Jericho, non Chananæorum, sed vitiorum habitatio corruat; et Hierusalem nova, virtutum lapidibus ædificata, consurgat, ut juxta Apostolum: « Peccato mortui, justitiæ vivamus; et: Qui commortui sumus Christo, simul et vivamus cum ipso (*II Tim. ii.*) » Qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLII.

II. DE S. BARTHOLOMÆO APOSTOLO. (XXIV AUG.)

Lætatur et gloriatur in Domino, dilectissimi, de sancto vestræ devotionis affectu, quia quanto uberius divini verbi poculum bibitis, tanto ferventioris in idipsum desiderii faucibus æstualis. Nec immerito: nam ita est omnis apostolici culminis beatitudo conjuncta, et tot gratiarum compage vel glutino probatur unita, ut cum unius eorum festivitas colitur, protinus omnium apostolorum non diversa sublimitas interioribus obtutibus ingeratur. Una scilicet inter eos excellentia judiciaræ potestatis, eadem dignitas ordinis, nec diversa in ligando, sive solvendo, virtutis habetur auctoritas. Hæ sunt enim illæ pretiosæ margaritæ, quas in Apocalypsi B. Joannes se conspexisse pronuntiat, ex quibus etiam cælestis Hierusalem portas perhibet esse constructas: « Singulæ, inquit, portæ erant ex singulis margaritis (*Apoc. xxi.*) » Ipsi nimirum portæ, ipsi sunt nihilominus margaritæ, quia, dum signis atque prodigiis quosdam divini splendoris radios mittunt, ad supernæ Hierusalem gloriam conversis ad fidem gentibus aditum pandunt. Et quicumque salvatur per hos, quasi portas ad vitam viator ingreditur. Quorum mysticam tenere figuram et lapides illi,

qui, Deo juvente Moysi, rationali summi sacerdotis reguntur impressi (*Exod. xxviii*). Hoc itaque rationale sacerdos ferebat in pectore, cum ingrederetur Sancta sanctorum. Præceptum est ergo ut in eoponerentur duodecim lapides, terni per quaternos angulos, inclusi auro; quia nimirum sancti apostoli per quadrifidum orbem de Trinitate, quæ Deus est, prædicarunt catholicæ fidei veritatem. Qui etiam lapides auro referuntur inclusi, quia et beati apostoli in sapientiæ cœlestis arcano perseverant inviolabiliter confirmati.

Legitimum ergo est ut sacerdos, cum ingreditur sanctuarium, duodecim pretiosos lapides in rationali pectoris deferat; quatenus quisquis sacris altaribus appropinquat, apostolicæ sibi met rectitudinis exempla proponat; ut quorum ministerio fungitur, eorum vitam, in quantum prævaleat, imitetur; et quorum gerit officium, in eos sanctæ æmulationis studio mentis defigat obtutum. Et quid mirum, si nos imbecilles et parvuli, beatorum apostolorum, **211** qui sanctæ Ecclesiæ bases sunt et columnæ, jubeamur imitari normam, sanctamque tenere doctrinam, cum et ipsi apostoli priorum suorum, antiquorum scilicet Patrum, sint auctoritate firmati? Unde et in constructione tabernaculi ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei figi per circuitum exterius jussi sunt (*Exod. xxxviii*), in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli vero ærei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret; quia videlicet ut sancti apostoli in luce sermonis sui solidi starent, utque totum tabernaculum, id est, sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli ærei in circuitu patres Testamenti Veteris ac prophetæ exterius fixi sunt; qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate constringerent, atque hoc Dei habitaculum fidei stabilitate ligarent.

Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus sanctæ Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt; quia dum cœlestia mysteria ventura prædicant, hæc, postquam ostensa sunt, credibilia omnia fecerunt. Ut ergo intus columnæ immobiles stent, foris paxilli funes continent; quia ut sancti apostoli perfectæ incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit; qui hoc, priusquam fieret, et videre et prædicare potuerunt. Unde recte quoque ipse primus apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur, dicens: « Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis intendentes; quasi lucernæ relucens in caliginoso loco (*II Petr. i*). » In quibus verbis indicat (quamvis ad alta surrexit) ex cultrine, ubi religata persistat in fide. Quæ tamen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allego- riarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de eisdem dictis prophetarum dicitur: « Te-

nebrosa aqua in nubibus aeris (*Psal. xvii*), quia videlicet occulta est sapientia in prophetis.

Nec immerito columnæ argenteæ, paxilli vero ærei facti sunt; quia quod clare jam apostoli prædicant, hoc prophetæ sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Recte vero per æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædicationibus non fuerunt; sancti vero apostoli, quia de Redemptoris nostri mysterio lucem prædicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quod argentum sonat et lucet; æs vero sonat, et non lucet; quia prædicatores Novi Testamenti aperte locuti sunt quæ etiam monstrare potuerunt. Prædicatores vero Testamenti Veteris, quia per allego- riarum umbras de cœlesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt; quanquam æs et sanctis aliquando congruere reperitur apostolis. De quibus sub Aser specie per Moysen in Deuteronomio dicitur: « Ferrum et æs calceamentum ejus (*Deut. xxxii*). » Calceamentum quippe in Scriptura sacra munimentum prædicationis accipitur, sicut scriptum est: « Calceati pedes in prædicatione Evangelii pacis (*Ephes. vi*). » Quia ergo per ferrum virtus, per æs autem perseverantia longanimitatis exprimitur; ferrum, **212** et æs apostolorum dicitur esse calceamentum, nec non et sanctorum quorumlibet prædicatorum. Per ferrum scilicet adversantia mala patienter tolerant; per æs vero bona proposita longanimitate servant. De quibus apostolis, sive apostolicis viris, prædicatoribus scilicet sanctis, ad eundem Aser cum præmisisset: « Ascensor cœli auxiliator tuus; » illico subdidit: « Magnificentia ejus discurrunt nubes. » Quis enim est ascensor cœli, nisi Salvator noster, qui, postquam mortis imperium moriens perdidit, cœlum angelis comitantibus et discipulis suspicientibus penetravit? Hujus magnificentia nubes discurrunt, quia ejus auctoritate doctores sancti per mundum salutiferæ prædicationis imbrem pluunt. De quibus et propheta: « Qui sunt, inquit, isti, qui ut nubes volant? » (*Isa. lx*). Istæ nubes resolvuntur in aquam, cum terram cordis nostri doctrinæ suæ fluentis inebriant, ut eam ad proferenda pii operis germina fertilem reddant.

Unde et Bartholomæus (quod utique Syrum nomen est, non Hebræum) interpretatur *filius suspendentis aquas*: Filius utique Dei, qui prædicatorum suorum mentes ad cœlestia contemplanda suspendit; ut quanto liberius se ad intelligendum Creatorem suum pennis virtutum librant, tanto feracius et uberius imbrem cœlestis eloqui nostris cordibus infundere valeant, et ex illo fonte suspensi bibant, quod in nos postmodum propinando transfundant. Unde bene Moyses mystice de sancta dicit Ecclesia: « Non est, inquit, terra, ad quam ingredimini possidentem, similis terræ Ægypti, de qua existis, ubi jacto semine, in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ; sed: « de cœlo pluvias expectans, quam Deus suis invisit omni tempore (*Deut. xi*). » Sæcularis enim

prudencia quasi coluber per humum serpit, et huc illacque lubrica varietate declinat; divina vero sapientia de cœlestibus intonat. Hortus etiam hic sinistram habet significationem. Nam carnalis scientiæ videtur designare lasciviam. Sicut et illic, ubi Achab petiit vineam Naboth: « Da mihi, inquit, vineam tuam, ut faciam mihi hortum oleorum (II Reg. XXI). » Ille quippe in hortum conatur vineam vertere, qui rigorem virtutis jucunda carnalis illecebræ vult amoenitate mutare. Et Psalmista reprobos oleribus comparat, dicens: « Tanquam fenum velociter arescent, et sicut olera herbarum cito cadent (Psal. XXXVI). »

Terra itaque repromissionis, hoc est sancta Ecclesia, et de cœlo pluvias præstolatur, quia sapientiæ cœlestis imbre perfunditur, et nubes ejus, sancti scilicet doctores, de cœlesti uno fonte invisibiliter hauriunt, quod in nos postmodum suaviter eructando transfundunt. Unde Propheta: « Memoriam, inquit, abundantiae suavitatis tuæ eructabunt, et justitia tua exsultabunt (Psal. CXLIV). » An non ad illum fontem Paulus, magna scilicet nubes, rediit, cum supra tertium cœlum raptus, verba quæ loqui non licebat, audivit? (I Cor. II.) An non ad eundem fontem reversus est Petrus, cum in extasim subito rapitur, et non modo diversa animantium genera, sed et serpentina mactare et manducare jubetur? (Act. X.) Et hæc quidem nubes non erat tunc aqua sapientiæ pleniter gravida, quia communis omnium gentium vocationis erat ignara. Sed accessit ad fontem, et hausit limpidissimam atque perspicuam de salute gentium puritatem. Nunquid et beatus iste Bartholomæus de plenitudine fontis hujus haustum cœlestis gratiæ non percepit, quando super eum cum coapostolis suis omnibus venit Spiritus sanctus in ignitarum diversitate linguarum? (Act. II.) Sed qui ignem audis, aquam forsitan non intelligis? Audi quomodo Dominus eundem Spiritum sanctum, qui in igne super apostolos venit, aquam vocavit. « Si quis, inquit, sitit, veniat ad me et bibat. » Moxque subjunxit: « Qui credit in me, » sicut dicit Scriptura, « flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. » Hoc autem, ait evangelista, dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum (Joan. VII). » De quibus credentibus per Prophetam dicitur: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ (Psal. XXXV). » Philosophi dicunt spatium aeræ crassitudinis non amplius quam decem stadiis a terra distendi, quæ nobis aliquando solis splendorem subtrahit et pluvias fundit. Istæ vero, de quibus nunc loquimur, nubes cœlorum celsa transcendunt, et lumen veri Solis non auferunt, sed ostendunt. De quibus etiam sub fluviorum nomine per Salomonea dicitur: « Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat; ad locum unde exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant (Eccle. I). »

Inter quos utique fluvios beatus Bartholomæus

A insignis est atque conspicuus, qui quodam præsentio futurorum hujus mystici vocabuli titulo cernitur insignitus. Nam cum dicitur filius suspendentis aquas, dicitur procul dubio Filius Dei, non quidem naturalis generationis origine, sed propensionis gratiæ dignitate. Erat enim vere Dei templum, cœlestis gratiæ sanctuarium, arca fœderis, tabernaculum testimonii. Nam sicut arca illa legalis ex imputribilibus lignis Selim mystica fuerat arte composita, auro quoque purissimo resplendebat, intus et extrinsecus inaurata (Exod. XXV); ita vir iste mirabilis, qui spem suam in æternitate posuerat, et exterius radiabat imitandæ vitæ splendore, et intrinsecus prælucebat divinæ sapientiæ claritate. In illa quoque arca erat urna aurea, in qua manna servabatur, tabulæ nihilominus Testamenti, et virga Aaron, quæ fronderat. Quid est autem urna aurea, nisi caro Christi munda, nitida, sincera atque ab omni reatus contagione purissima? Quæ reconditum habet manna, angelicum videlicet panem, hoc est, divinitatis æternæ dulcedinem. Dux vero lapideæ tabulæ inviolabilem utriusque Testamenti significant firmitatem. Quid autem Aaron virga, nisi summi verique Pontificis nostri salutare vexillum, et vivificæ crucis exprimit sacramentum? Quæ etiam in eo quod germinasse perhibetur, præfiguravit beatam crucem immortalis memoriæ viriditate vernantem.

Hæc sunt sacramenta universalis Ecclesiæ, hæc etiam salutaris instructio ejuscunq̄ue fidelis animæ Christianæ. Quod enim arca per adumbratam prætendebat imaginem, hoc nunc Ecclesia, vel quæque mens justiper efficacissimam et apertam possidet veritatem. Hæc beati apostoli mysticæ refectionis alimenta portabant, hæc tanquam panem parvulis exponendo frangebant. Nam postquam evangelicus ille sermo prorupit, quoniam aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas (Luc. XXIV), prophetica querela cessavit, qua dicitur: « Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis (Thren. IV). » Hic est panis ille quotidianus, fratres mei, quem nos Veritas docuit inhiante expetere; hoc cœlestis sapientiæ pabulum, quod debemus jugiter esurire.

D Audianus itaque per os Salomonis Sapientiam nos ad mensam spiritualis alimonie claris vocibus invitantem: « Sapientia, inquit, immolavit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam; misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis: si quis est parvulus, veniat ad me; venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis (Prov. IX). » Christus enim, qui sapientia Patris est, victimas immolavit, cum ad nostræ imitationis exemplum beatos martyres occidi permisit. Miscuit vinum, quia propinavit credentibus Spiritum sanctum. Proposuit mensam, quia cœlestem paravit hominibus gloriam. Misit ancillas suas, id est, sanctos Verbi ministros, qui se infirmos et fragiles asseverant. Quid ergo jam restat,

nisi ut, relicta fame sæculi, properemus ad mensam Dei? Sed ad hanc ingrediendi aditum reperire non possumus, nisi per sanctos apostolos, quibus claves commissæ sunt regni cœlorum (*Joan* xx). Unde scriptum est: « Sapiencia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamat, in foribus portarum (*Prov.* 1). » Ipsi quippe sunt caput turbarum foresque portarum, quia ipsi sunt populorum principes, ac supernæ Jerusalem per sublimioris excellentiæ privilegium janitores. Ipsi sunt regales illæ sedes, de quibus in libro Sapienciæ dicitur: « Dum medium silentium tenerent omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine, de cœlo a regalibus sedibus venit (*Sap.* xviii). » In adventu quippe Domini medium silentium omnia continebant, quia B jam et prophetæ cessaverant, et nondum apostoli ad prædicandam novæ fidei gratiam veniebant. In quodam plane mundus meditullio consistebat, dum et prophetarum nequaquam oracula superessent, et apostolica nondum prædicatio coruscaret. Quid autem hic nox intelligitur, nisi diabolus, qui auctor est tenebrarum? qui nimirum quodammodo tunc ambulat, cum non facile valet implere quod optat; tunc vero currit, cum malitiæ suæ vota absque ullo contradictionis obstaculo perficit; et non jam vitæ marginem, sed medium iter tenet, dum nihil sibi videt occurrere, quod sui cursus impetum valeat retardare.

Cum igitur sub tam noxio mundus silentio conticesceret, et hæc ad perdendos homines occasio diabolum provocaret, ille non modo medium iter habebat, sed et currebat, quia quidquid nequitiae suæ mente conceperat, efficaciter adimplebat. Nam et cuncta jam Romanum occupabat imperium, et necesse erat eos, qui legem Dei eatenus saltem utcunque tenuerant, jam subesse legibus paganorum. Sub igitur pereuntis mundi silentio sermo Domini a 215 regalibus sedibus venit, quia de pectoribus apostolicis, quæ regis æterni veraciter sedes sunt, verbum evangelicæ prædicationis erupit. Ipsi quippe regales sunt sedes, quas Deus inhabitat, ipsi reges, et Patres Ecclesiæ, sicut dicitur: « Omnis gloria ejus filiæ regum ab intus (*Psal.* xliv). » Isti sane reges armati gladio spiritus, quod est verbum Dei (*Ephes.* vi), debellarunt principem mundi. De quo nimirum apostolorum gladio legitur: « Durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad cœlum attingebat stans in terra (*Sap.* xviii). » Istorum itaque regum, dilectissimi, subdamur imperiis, eorum magisteriis instrui, eorum patrociniiis elaboramus absolvi; quatenus, absoluti per concessam beatis apostolis auctoritatem, ad ipsum apostolicæ dignitatis introducatur auctorem Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre

et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SEPTEMBER.

I. Sermo de S. Victore confessore.

VIII. Sermo I in Nativitate B. Virginis Mariæ.

Sermo II de eadem.

Homilia de eadem.

XIV. Sermo I de exaltatione S. Crucis.

Sermo II de eadem.

XXI. Sermo de S. Matthæo, apostolo et evangelista.

Sermo II de eodem.

Homilia de eodem.

XXIX. Sermo de S. Michaelæ archangelo.

* SERMO XLIII.

DE SANCTO VICTORE CONFESSORE. (1 SEPTEMB.)

Hic ille magnus Providentiæ oculus dulciori verberare carnem carnaliter ambulantem afflixit et confixit timore suo. Qui enim patientiam Dei, pœnam inferni, gloriam regni animo irreverenti et infructu contempseram, paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata Domini (*Psal.* cxviii). Intus erat urens conscientia multis obvoluta criminibus, et artificioso velamine detestandum silentium diligens plus elegerat mori quam loqui, perire quam redire. Sic obdurationis suæ legibus pressa, oculos suos statuerat declinare in terram. Sed ille qui non dormit neque dormitat, pauperis animæ recordatus, aggressus est flagellis vincere quam vincere beneficiis non valebat. Adest illa maxima febris, quam acutam physici nominant, et membris omnibus profusius superfusa 216 miserabili corpori insedit. Exaggeratur calor, et in ipsam animæ sedem ignis furiosus irrumpit. Jam flammis ultricibus peccantis substantia conflagratur, et æternalium sentit præludia tormentorum. Intelligens igitur quia « horrendum est incidere in manus Dei viventis (*Hebr.* x), » multipliciter facinorum meorum recolligo, confessus illi, quem electio patrem, amicitia fidelem, familiaritas consortem effecit (115). Utrum taliter responderit qualiter ego clamaverim, ejus discretionis censui relinquendum. In proposito meo est et præterita mea plangere et cavere futura. Donet ille perseverantiam, qui negligentiam excitavit. In ipsius misericordia, non in justitia sua confidit servus suus, ut memor sit mandatorum ipsius non solum ad scribendum, sed ad faciendum ea. Hæc ergo causa fuit operis interrupti. Hæc tantæ taciturnitatis occasio; nunc igitur scribemus tanto lætius, quanto securius, cum summum periculum sit docere, nec facere; nec attendatur hic styli lenocinantis excursus, cum veræ religionis sit eventilatis caruisse sermonibus, nec verborum gloriam redolere.

Ad manum est patris nostri Victoris solemnitas, ad cuius sacratissimum corpus, si vera est anti-

(115). En habes hic confessionem sacramentalem factam sacerdoti.

quiritatis fides, quotidie residemus. Hic est vir, qui in virtute Domini virtutum signis et mirabilibus gloriosus effulsit, apostolis et apostolicis viris miraculorum gloria comparandus. Quæ et quanta sint, et quanta sublimitate fulgentia, libellus de vita et ortu ejus latius exaratus sufficit indicare. Huic significanter assignari potest illud quod in illa solemniori visione angelo Ephesi Ecclesie scribitur: « Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei (Apoc. ii). » Ipse etenim, nomen ex opere sortitus, ante vicit quam vincere nosset; nec quemlibet hostem, sed illum de quo rara et nunquam secunda victoria. Lignum vitæ est sapientia, de cujus fructu et hic in spe, et illic manducat in re, fructu utique specioso et pretioso; specioso propter speciem, pretioso propter utilitatem. Hæc est illa sublimis arbor, cujus umbra montes, et arbusta cedros Dei operuerunt (Psal. lxxix). Cedrus Libani, quæ ramosa densitate angelicas perumbrat stationes. Sub umbra hujus arboris sedet sponsa, et fructus ejus dulcis gutturi suo (Cant. ii). Huic dicimus: In umbra tua vivemus inter gentes. Hujus umbraculum protegit ab æstu diei in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia (Isa. iv). Hoc est illud granum sinapis quod in utero Virginis Dei Patris manibus seminatam, minus fuit omnibus oleribus terræ, sed in tantam altitudinem exsurrexit, ut veniant volucres cœli, et habitent in ramis ejus (Matth. xiii); lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum (Psal. i), lignum vitæ in medio paradisi (Gen. iii).

Et attende magnum sacramentum. Filius Dei totus et integer eructatus est de corde Patris in uterum Mariæ, de ventre Matris in gremium Ecclesie. Quantus in Patre, tantus in Virgine; quantus in Virgine, tantus in Ecclesie unitate. In Patre ineffabiliter, in Matre mirabiliter, singulariter in Ecclesia. Cum Patre ejusdem et æqualis substantiæ; cum Matre ejusdem, et divise; cum Ecclesia ejusdem, **217** sed occultæ. Sic distillaverunt cœli misericordiam, sic Verbum Dei transfusum est, et effusum ubique totum, sine quo nihil totum. Felix effusio, quæ currentes adolescentulas ad odorem suavitatis invitat, visu recreat, satiat gustu, ubique autem in medio. Nam et in illa deitatis essentia, media est inter Patrem et Spiritum persona familiaris humano generi benignitate, familiarior identitate, cum sola nostræ carnis susceperit paupertatem. Unde et David, in ipsius divinitatis abyssum immersus, ait: « Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus (Psal. lxvi); » et illum in medio majestatis esse protestans, et nostrum asserens specialiter, qui nostræ mortalitatis induit vestimentum. Pater enim, et Spiritus impleverunt quidem Virginem, sed majestate, non susceptione. Est et in medio Virginis ipsius utero substantialiter illapsus, qui medietatem stateræ comprehendit humanæ. Deus enim noster rex ante sæcula opera-

lus est salutem in medio terræ (Psal. lxxiii). Terræ utique illius, de qua scriptum est: « Nemo erat qui operaretur terram (Gen. ii). » Est etiam in medio Ecclesie, dicente Psalmista: « Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus: Deus in medio ejus non commovebitur (Psal. xliii). »

Colligamus pauca de pluribus, qualiter Salvator medius sit, et semper in medio videatur. « Vulpēs foveas habent, et volucres cœli nidos (Luc. ix); » ipse non habet nidum, foveam ignorat, angulum nescit; locum illum elegit unde pateat omnibus, exclusa personarum acceptione. Denique et natus, positus est in medio duorum animalium, et quæsitus invenitur in medio doctorum (Luc. ii): et medius Judæorum stat, quem ipsi nesciunt. Loquitur et ad discipulos: « Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum (Matth. xviii). » Et: « Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat (Luc. xxii). » Crucifixus est etiam in medio duorum latronum: resurgens stetit in medio discipulorum suorum (Joan. xix, xx); et a Joanne visus est in medio septem candelabrorum aureorum (Apoc. i). Medius ergo medium sequere, nec angulorum sordibus, nec fovearum tenebris deleteris; sed dic cum justo: « In medio Ecclesie laudabo te (Psal. xxi). » Hoc est igitur lignum vitæ plantatum in medio paradisi (Gen. ii), arbor aromatica, purissima, balsamorum mella distillans. Ex hujus arboris substantia septemplicium ramorum corona progerminat, in quorum summitate fructus illi dependent, quos cœlestis illa fistula, Paulus apostolus, verbis elegantibus explanavit.

Primus ramus est incarnatio Filii Dei. Iste siquidem subtilis et necessarius; cum et instauret cœlestia, terrestria restauret, et utramque naturam sua vivificet viriditate. « Si in viridi, inquit, ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? » (Luc. xxiii.) Se vocans viride lignum, de virginali pullulatum virore; cum nos et civitatis munditiam, et fidei viriditatem in primo parente verum sit amisisse. Viriditas hæc tam sapienter ab ipsa Sapientia excogitata est, ut et cordis et oris transeat facultatem. Oportebat enim ad redemptionem hominis, ut victus homo victorem diabolum vinceret. Sed unde fieret hoc, non habebat. Omnes enim in illo proscripti eramus, et per illum originalis peccati **218** gravitate depressi. Deus autem non debuit, cum potius potentia videretur, si servum a se recedentem, qui illum subjugaverat, enodaret. Quod igitur homo per se non potuit, Deus per se non debuit, artifex Sapientia Deum et hominem collocavit, ut ex parte hominis pro hominibus satisfaceret, et ex parte Dei superbum sicut vulneratum humiliaret. Clausa est principi tenebrarum hæc tam gloriosa conjunctio, nec versuta calliditas consilium Dei potuit conjectare. Assumitur purum semen de virginea puritate, et illum propitiationis fontem Sapientia Dei secretiori novitate repurgat. Primus itaque ramus est incarnatio ejus; fructus ejus, Spiritus sapientiæ.

Secundus ramus est baptismus Christi. intueretur A Filium Virginis non ad abluitionem membrorum suorum, quæ de virgineis membris exierant, fuisse baptizatum, sed ut tantæ mundationis privilegium in aquarum substantia sanciretur. Tene intellectu, quod visu non potes, descendere in aquam, cum aliquis baptizatur, filium diaboli, et ascendere filium Dei, vasa iræ in misericordiæ vasa conversi (Rom. ix), everti peccatum originis, subverti latronis ædificium, divinitatis domicilium præparari. Adest Spiritus sanctus, et de summa cœlorum arce descendens, elementum sanctificat, deificat baptizatum, clarificat ministerii dignitatem. Constipantur angelicæ virtutes alludentes sacramentalibus institutis, et cœlestibus creaturis unda purificans coronatur. Cordis, non carnis oculos desiderat sacramenti B transcensio, quia intelligibilis est. Secundus ergo ramus est baptismus Christi; fructus ejus, Spiritus intellectus.

Tertius est passio Redemptoris. Vide consilium Dei quod in abyso judiciorum ejus clausum fuerat ab æterno. Consilium tuum antiquum, Domine, verum fiat, ait unus illorum, qui ad arcanum divinæ Providentiæ fuerat intromissus. Nunquid non consuluit tibi, cui non erat adjutor, cum sanctissimam illam carnem addidit opprobriis, tormentis exposuit, et « inclinato capite emisit spiritum? » (Joan. xix.) O quam indebita miseratio, quam gratuita: et sic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo, Filium Dei sic affligi, regem gloriæ in lacu miseriæ crucifigi! Denique nihil C melius ad te redimendum habuit, quam quod semetipsum exinanivit, nec excellentiorem modam invenit sapientia Dei in omni sapientia sua. Passio ista consilium tuæ redemptionis est. Ramus necessarius et mirabilis, cujus fructus est Spiritus consilii.

Quartus est descensio ejus ad inferos. In fortitudine singulari descendit ad inferos, tanquam potens crapulatus a vino, et conturbavit virum, qui conturbavit terram, qui posuit orbem desertum, confringens malleum universæ terræ, et horrendum illud palatium fortissima subversione concutiens. Fortis quidem erat ille, sed fortior supervenit, qui vasa diriperet, auferret arma, ligaret inimicum (Luc. xi). Et ramus quidem iste rectus atque subtilis cujus fructus est Spiritus fortitudinis.

Quintus est resurrectio Christi. Hic ostendit nobis exemplo, quod promiserat in præmio, et scire nos fecit quod carne sua resurgente resurgeremus: quæ etsi dissimilis gloriæ, tamen 219 ejusdem naturæ in utero Virginis fuerat fabricata. Exclusa est totius ambiguitatis offensio. Viderunt apostoli manus, tenuerunt pedes, palpaverunt latus (Joan. xx), et omnia mortis insignia beatis oculis aspererunt. Et hic igitur ramus magnus, atque sublimis; fructus autem ejus, Spiritus scientiæ.

Sextus est ascensio ad cœlos. O singularis pietas, suavitas specialis, cum lumen carnis nostræ sublimibus intulit officinis, et ad dexteram Patris collo-

cavit in gloria! Vident et admirantur cœlestium agmina legionum, et ad tantæ gratiæ largitatem incessabiliter obstupescunt. Exsuperat enim sensum omnem tantæ dignationis intuitus, ipsi soli pervius Trinitati. Sed et hic ramus spectabilis et mirandus; fructus vero ejus, Spiritus pietatis.

Septimus est dies judicii, quando veniet cum potestate magna et majestate (Luc. xxi) reddere in ira vindictam, et vastationem in flamma ignis. Tunc erit timor ille timendus, cum, cœlis ardentibus, pugnantibus elementis, terra succensa, conscientis obvolutis, dæmonibus accusantibus, tremantibus angelis, iudicē furibundo et misericordiam nesciente, fiet illa discussio, quæ utinam nos paratos inveniat (II Thess. i). Ramus iste magnus et metuendus; B fructus ejus, Spiritus timoris Domini. Amemus ergo lignum vitæ, et de fructu ejus assidue manducemus, quia fructus iste Filius Mariæ est, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO XLIV.

I. IN NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS Mariæ.
(VIII SEPT.)

De gaudiis properamus ad gaudia, et ferventem stylam gloriosa materia facit ferventiorum. De Virgine venimus ad Virginem, et de Maria ad Mariam recurrimus. Bonum est nos hic esse, melius immorari, optimum permanere. Felices angelici spiritus, qui beatæ Virginis habent præsentiam! Nos interim memoriam abundantiam suavitatis tuæ eructamus: Illi præsentiam, nos memoriam. Sic si dulcis est C memoria, quid est præsentia? Et illi quidem, abundantiori rore divinitatis infusi, Genitum et Genitricem visione mirabili contuentur, regis et reginæ gloria cumulati. Nos vero, quos carcerariæ mortalitatis ærumna contorquet, memoria pascimur, Scripturis relevamur: et quod illi vident, nos legimus. Utinam veniat, qui nos in lucem reponat, dies ubi non legere liceat, sed videre. Iterim consolemur nos suavitate memoriæ, donec dulcedine præsentiam satiemur. Hodie nata est illa, per quam omnes renascimur, cujus speciem concupivit Omnipotens, et in qua Deus posuit thronum suum (Psal. xlv). Ipsa est thronus ille mirabilis, de quo in Regnorum historia legitur in hæc verba: « Fecit rex Salomon thronum de ebore grandem, et vestivit eum auro D fulvo nimis. Per sex gradus ascendebatur ad eum. Rotundus erat in posterioribus. Duodecim leoneuli stabant super gradus, respicientes ad thronum. Porro duæ manus tenebant hinc et inde sedile. Duo leones stabant juxta brachiola. Non est factum simile opus in universis regnis (III Reg. x). »

220 Sed jam verba proposita producamus in lucem et aquam eliciamus de petra, ipsa loquente in nobis, de qua loqui vobis proponimus. « Fecit, » inquit Scriptura, « Salomon rex thronum de ebore grandem. » Tribus nominibus in Scripturis Salomonem vocatum legimus, et ubique regio nomine titulatum, videlicet Salomonem, Ecclesiasten, Ididam. Filius regis, imo et rex, nec solum Filius Dei, sed

etiam Deus, Salomon, id est *pacificus*, est nobis in hoc exsilio: Ecclesiastes, id est *concionator*, erit in iudicio; Idida, id est *gloriosus*, erit in regno; in exsilio amabilis, in iudicio terribilis, in regno admirabilis; in exsilio pius, in iudicio justus, in regno gloriosus. Vide autem si non ubique rex. In exsilio rector morum, in iudicio discretor meritorum, in regno præmiorum distributor; simulque considera quia non Ecclesiastes, non Idida, sed Salomon tam gloriosum opus facere prænotatur. Averte oculos tuos ab illius terreni regis deliciis, qui, licet fuerit sapientia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, non tamen tale opus facere potuerit quale factum non sit universis regnis. Nunquid sacræ scriptor historiæ omnia opera mundi et gloriam eorum intuitu diligenti prospexerat, ut hoc statim tota deliberatione, non uni, sed omnibus anteferet? Inania sunt hæc, si non recurramus ad intimos cœlestis disciplinæ recessus, si non deviemus a via litteratoriæ qualitatis. Salomon noster, non solum sapiens, sed et sapientia Patris; non solum *pacificus*, sed et pax nostra, qui fecit utraque unum, fecit thronum, uterum videlicet intemeratæ Virginis, in quo sedit illa majestas, quæ nutu concutit orbem.

Hanc sessionem Filii et probavit et cognovit Pater, ipso dicente: « Tu cognovisti sessionem meam (*Psal. cxxxviii*); » et: « Thronus tuus Deus in sæculum sæculi (*Psal. xlv*); » et: « Thronus iste sicut sol in conspectu tuo (*Psal. lxxxviii*). » « Sedes, » inquit Scriptura, « super thronum, qui iudicas æquitatem (*Psal. ix*). » Quid enim justius quam vilém et transfugam servum, et conservi sui sedulum deceptorem, perpétuis ignibus assignare, et illum, quem fefellerat, suo resignare principio? Ait ille alter filius Virginis: « Et vox de throno exivit dicens: Laudem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus (*Apoc. v*). » Ex hoc throno laus angelorum prorumpit, et hominum, quia dum hic restituitur, et ille resarcitur, utrique gratiarum debent devotionem. Nosti quidnam dicat qui sedet in throno? « Ecce, inquit, nova facio omnia (*Apoc. xxi*). » Felix thronus, in quo sedet dominator Dominus; in quo, et per quem non solum omnes, sed omnia renovantur! Parco verbis, quia quosdam vestrum sentio prævolare, et currentis styli prævenire pauperiem. Merito ergo tale opus non eloquenti, non glorioso, sed pacifico scribitur assignatum; quia venit Jesus instaurare et quæ in cœlis et quæ in terris; pacemque et concordiam inter homines et angelos, mediante Virgine, reformare.

« De ebore, » inquit. Quid est quod aurum, et argentum, et lapides pretiosi, et omnis denique pretiosioris materiæ præmittitur gloria? Sola eboris substantia capax est tantæ compositionis, et fabricatur in ea quod omnibus operibus **221** præferatur. Ebur enim et mirabili candore relucet, et multa præeminet fortitudine, frigidiorisque naturæ sortitur auspiciam. Et quid candidius illa virginitate, quæ

singularis aspectus sui gratia super cœlestem curiam allicit ad videndum? Quid fortius illa fortitudine per quam Domini fortitudo vasa diripuit fortioris? Quid frigidius illa substantia quam obumbravit virtus Altissimi, et ab æstu peccati defendit supervenientis Spiritus plenitudo? Ex hoc ebore, nisi fallor, fiunt illæ domus eburneæ, de quibus dicit Psalmista: « Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis (*Psal. xlv*). »

Sequitur: « Grandem. » Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem summæ divinitatis intra sui ventris concludit arcanum? Attende Seraphim, et in illius superioris naturæ supervola dignitatem, et videbis quidquid majus est, minus Virgine, solumque Opificem opus istud supergredi.

« Et vestivit eum auro fulvo nimis. » Aurum omnibus metallis pretiosius, intellige divinitatem Dei, omni præminentem mundo, omnia gubernantem. Hæc vestita est, imo supervestita Mater Altissimi, totamque Virginem tota illa indivisibilis natura largiori gratia superfudit. Quid est autem quod dicit: fulvo nimis? Hic aliquid requirendum reliquit nobis Spiritus ille multiplex, et utinam possim explicare quod sentio. Quatuor modis inest Deus omnibus creaturis. Primo modo essentialiter tam bonis quam malis, nihilque intercludit deitatis essentialiam, per quam esse omnia acceperunt. Inde est quod nusquam et in omni loco esse legitur, cum omnibus præsentialiter assistat, et a nullo comprehendatur. Habent etiam et mali Dei præsentiam, sed non gaudent, cum inanimata quælibet hoc possint privilegio gloriari. Secundo modo inest bonis operatione, agit enim in eis virtus operativa, ut operentur opera Dei; nec otiose creati sunt inter creaturas, sicut et mali, qui elegerunt ardescere, ut sempiternis ignibus alimenta ministrent. Inest et plerisque bonis illuminatione, quos de futurorum cognitione nobilitat et participes suorum efficit secretorum. Quarto modo inest uni creaturæ, videlicet Mariæ Virgini, identitate, quia idem est quod illa.

Hic taceat et contremiscat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantæ dignitatis et dignationis immensitatem. « Dominus tecum (*Luc. i*), » inquit archangelus. Habitat in angelis Deus, sed non cum angelis, quia cum illis ejusdem non est essentialitas. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua unius naturæ habet identitatem. Hoc est ergo aurum fulvum nimis, quo thronus est vestitus, quia tali modo Deus Virginem induit et in Virgine indutus est, ut meliori non posset.

Sequitur: « Per sex gradus ascendebatur ad eum. » Elige meditari quæ sancta sunt, quia « per-versæ cogitationes separant a Deo (*Sap. i*); » et primum gradum ascendisti. Insuesce linguam tuam bene loqui, et subsilisti ad secundum. Juste quod justum est operare, et tertium ascendere meruisti. Doce iniquos vias Domini et consolare omnes lugentes, et ad quarti sublimitatem **222** raptatus es. Relinque mundum et ea quæ in mundo sunt, et ad

quinti cacumen evolasti. Teneat te perseverantia in A motu, perseverantiam non relinque, et sextum gradum viriliter attigisti. Ex hoc subsilire licet in cœlum, ad illam gloriam aspirare, in qua Regina gloriosior angelicam reverberat dignitatem.

Sequitur : « Rotundus erat in posterioribus. » Posteriora Virginis assumptionem ejus intellige, in qua finem vitæ mortalis accepit, quæ vitam reddidit orbi. Et nota cum quanto sacramento transitum Virginis Scriptura comparet rotunditati. In rotundo nec principium, nec finem poteris invenire; ita et gloria, quæ eam de hoc mundo transeuntem excepit, principium ignorat, nescit finem; de qua nil aliud possumus dicere, nisi quia gloriosa dicta sunt de te (*Psal. LXXXVI*), gloria Dei.

Sequitur : « Duodecim leunculi stabant super gradus. » Duodecim leunculi, duodecim apostoli sunt, qui præfixis gradibus validius insistentes, Reginam cœli non sine maximo stupore demirantur, et dicunt : « Quæ est ista, quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? » (*Cant. vi.*) Porro duæ manus, quæ tenebant hinc et inde sedile, activam et contemplativam vitam significant, quæ matrem Virginem propensiori diligentia ambierunt, adeo ut nec actio contemplationem minueret, et contemplatio non desereret actionem. Recordare, quia non erat ei locus in diversorio (*Luc. II*), quomodo filium suum propriis uberibus lactaverit, et omnes denique vagientis parvuli sustinuerit actiones, et tunc intelliges quia plurimum ministravit. Considera quia ipsa est quæ, in contemplativæ dignitatis supervecta dulcedinem, in ipsius Dei substantiam lucidiores infixit obtutus. « Læva, inquit, ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me » (*Cant. II*). »

« Duo leones stabant juxta brachiola. » Duo leones sunt Gabriel archangelus et Joannes evangelista, quorum alter dexteræ Virginis, alter sinistræ custos deputatus est. Gabriel enim mentem, Joannes carnem pervigili sollicitudine servaverunt. Qui bene leones dicuntur, propter rugitum altisonæ vocis; duo enim verba nuntiaverunt orbi terræ qualia nec dicta sunt nec dicentur, et in quorum comparatione omnia muta debeant apparere. « Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum » (*Luc. I*), ait archangelus. Audisne in hoc verbo incarnationem Dei, redemptionem hominum, renovationem mundi? « In principio erat Verbum » (*Joan. I*), dixit evangelista. Animadvertis hic Verbi divinitatem, Ecclesiæ fidem, hæreticorum silentium, locum quietis, secretum solitudinis, luminis arcanum, habitaculum pacis? Ob hanc fortassis causam vocavit Jacobum et Joannem Boanerges, id est, filios tonitruum (*Marc. I*).

« Non est factum simile opus in universis regnis. » Nihil verius, nihil sublimius, nihil dulcius miseræ mortalitati et mortali miseræ. Nam etsi multa magna

facta sunt in creaturis mundi, nihil tamen tam excellens, tam magnificum fecerunt opera digitorum Dei. Virgo Dei genitrix, cujus pulchritudinem sol et luna mirantur, **223** subveni, domina, clamantibus ad te jugiter : « Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te » (*Cant. VI*). » Tu benedicta, et super benedicta, revertere, primo per naturam. Nunquid quia ita deificata, ideo nostræ humanitatis oblita es? Nequaquam, domina. Scis in quo discrimine nos reliqueris, ubi jaceant, quantum delinquant servi tui; non enim convenit tantæ misericordiæ tantam miseriam oblivisci, quia, etsi subtrahit gloria, revocat natura : non enim ita memeraris justitiæ Dei solius, ut misericordiam non habeas; neque ita es impassibilis, ut sis impassibilis. Naturam nostram habes, non aliam; et justum est ut de rore tantæ pietatis diffusius infundamur.

« Revertere, » secundo per potentiam. Fecit in te magna qui potens est, et data est tibi omnis potestas in cœlo et in terra. Quid tibi negabitur, cui negatum non est Theophilum de ipsis perditionis faucibus revocare (114)? Infelicem animulam, totum illud, quod in te factum est, proprio caractere denegantem, de luto fæcis et miseræ sublevasti. Nil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spem beatitudinis relevare. Quomodo enim illa potestas tuæ potentæ poterit obviare, quæ de carne tua carnis suscepit originem? Accedis enim ante illud aureum humanæ reconciliationis altare, non solum rogans, sed imperans, domina, non ancilla. Moveat te natura, potentia moneat, quia quanto potentior, tanto misericordior esse debebis. Potestati enim cedit ad gloriam, injurias ulcisci nolle cum possit.

« Revertere, » tertio per amorem. Scio, domina, quia benignissima es, et amas nos amore invincibili, quos in te et per te Filius tuus et Deus tuus summa dilectione dilexit. Quis scit quoties refrigeras iram Judicis, cum justitiæ virtus a præsentia deitatis egreditur?

« Revertere, » quarto per singularitatem. In manibus tuis sunt thesauri miserationum Domini, et sola electa es, cui gratia tanta conceditur. Absit ut cesset manus tua, cum occasionem quæras salvandi miseros et misericordiam effundendi! neque enim tua gloria minuitur, sed augetur, cum poenitentes ad veniam, justificati ad gloriam assumuntur. Revertere ergo, Sunamitis, id est, despecta, cujus animam pertransivit gladius (*Luc. II*), quæ fabri uxor appellata fuisti. Ad quid? Ut intueamur te. Summa gloria est post Deum te videre, adhærere tibi, et in tuæ protectionis munimine demorari. Audi nos. Nam et Filius nihil negans honorat te, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLV.

II. IN NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIE.
(VIII SEPT.)

Nativitas beatissimæ et intemeratæ Genitricis

(114) Vide Surium, tom. I. De sanctis, ad diem 4 Febr.

Dei, fratres charissimi, merito præcipuum et singulare præbet hominibus gaudium, quæ totius existit humanæ salutis exordium. Sicut enim omnipotens Deus, ineffabili providentiæ suæ intuitu, antequam homo fieret, **224** hominem periturum diabolica machinatione prævidit, sed etiam redemptionis humanæ consilium ante sæcula in immensæ pietatis suæ visceribus habuit. Et non solum qualiter redimeret, modum et ordinem in profundissima sapientiæ suæ ratione constituit, verum etiam quando redimeret, certum temporis articulum præfinivit. Sicut ergo impossibile erat ut humani generis redemptio fieret, nisi Dei Filius de Virgine nasceretur; ita etiam necessarium fuerat ut Virgo, ex qua Verbum caro fieret, nasceretur. Oportebat quippe prius ædificari domum, in quam descendens cœlestis Rex habere dignaretur hospitium. Illam videlicet, de qua per Salomonem dicitur: « Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem (*Prov. ix.*) » Septem namque virginalis hæc domus suffulta columnis existit, quia venerabilis Mater Domini septem sancti Spiritus donis, id est, sapientiæ, et intellectus; consilii, et fortitudinis; scientiæ, et pietatis, atque timoris Dei (*Isa. xi*) dotata fuit. Quam utique æterna Sapientia, quæ attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter (*Sap. viii*), talem construxit quæ digna fieret illum suscipere, et de intemeratæ carnis suæ visceribus procreare. Necessè erat prius erigi thalamum, qui venientem ad nuptias sanctæ Ecclesiæ susciperet Sponsum, cui David, exultans in spiritu, epithalamium canit, dicens: « Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo (*Psal. xviii*). »

Merito ergo hodie profusis gaudiis totus ubique terrarum orbis exultat, merito universa sancta Ecclesia, nascente Sponsi sui Genitrice, ut ita præ gaudio dixerim, fescennini carminis laudes alternat. Exultemus igitur in hac die, charissimi, in qua dum beatissimæ veneramus Virginis ortum, cunctarum etiam Novi Testamenti festivitatum celebramus initium. Exultemus, inquam, in hac die præcipua, et totis visceribus in Domino delectemur: in qua dum Redemptoris nostri recolimus Matrem, reliquarum festivitatum celebramus originem. Quæ enim cunctis solemnitatibus est antiquior tempore, nequaquam esse debet inferior dignitate. Nam si Salomon cum israelitico populo, in dedicatione templi ex lapidibus facti, tam copiosum et magnificum sacrificium solemniter celebravit (*III Reg. viii*); quale quantumque gaudium beatæ Mariæ nativitas populo Christiano debet afferre, in cuius uterum, velut revera sacratissimum templum, Deus ipse descendens, et humanam naturam ex ea suscipere, et cum hominibus dignatus est visibiliter habitare? Licet enim et in illud Salomonis templum Deus descendisse credendus sit, in hoc tamen rationabili sanctuario, hoc est, in beatissimæ Virginis utero, multo mirabilius multoque feliciter dignatus est manere

A pro nobis, in quo Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. i*). De illo quippe, antiquo videlicet templo, scriptum est: « Factum est, cum exissent sacerdotes de sanctuario, implevit nebula domum Domini, et non poterant sacerdotes stare prope propter nebulam. Impleverat enim gloria Domini domum Domini (*III Reg. x*). »

Quæ omnia, sicut egregius prædicator dicit, in figura contingebant illis (*I Cor. x*). Gloria quippe Domini **225** intelligitur Christus, cujus fide repletus est mundus. De qua gloria cum pro eo adorato vitulo deprecaretur Dominum Moyses, ut parceret populo peccatori, respondit Dominus: « Propitius ero illi (*Num. xiv*). » Verumtamen vivo ego, et vivit nomen meum, quia « implebitur gloria mea omnis terra (*Ib.*) » Et Psalmista: « Implebitur, inquit, gloria ejus omnis terra (*Psal. lxxi*). » Quod autem nebula implevit domum Dei, et non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam; eâ sententia superbos Judæorum pontifices ac doctores insinuat, qui, dum incarnationis Christi sacramenta investigare despiciunt, debitum fidei suæ ministerium per erroris nebulam perdunt. Ita enim eorum mentes infidelitatis caligo replevit, ut, propriis exigentibus meritis, non agnoscat cultum credulitatis. Ad illud ergo templum Dominus in nebula descendit, ut cæcam Judaicæ infidelitatis caliginem designaret, in hoc, sicut scriptum, in sole posuit tabernaculum suum (*Psal. xviii*). ut sedentes in tenebris et umbra mortis illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui adventus contulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit; in beatissimæ autem Virginis uterum non solum dignatus est descendere, sed ex eo etiam perfectam sibi substantiam nostræ mortalitatis unire. Quanto igitur nostri templi major est dignitas, tanto gloriosior ejus debet esse solemnitas.

Sed quo pacto ejus festivitatem digne celebrare valet infirmitas hominum, quæ gaudium parere meruit angelorum? Qualiter eam laudare poterit mortalis hominis transitorium verbum, quæ illud de se protulit Verbum, quod manet in æternum? Quæ lingua in ejus laude invenitur idonea, quæ illum genuit cui omnia benedicunt, et cum tremore obediunt elementa? Nam dum cujuslibet martyris fortia facta extollere cupimus, dum virtutum ejus insignia ad Redemptoris nostri gloriam prædicamus; etiamsi ad cogitandum tardior sensus impediatur, vel ad loquendum balbutiens lingua non suppetat; verborum tamen copiam ipsius rei materia subministrat. Cum vero beatissimæ Genitricis Dei laudes scribere volumus, quia nova et inaudita sunt quæ tractanda suscipimus, nulla invenimus verba quibus ad hæc digne exprimenda sufficere valeamus. Tollit enim facultatem sermonis materia singularis. Quæ enim lingua explicare sufficiat, vel quæ ratio humana non obstupescat, cum cogitare cœperit quia Creator oritur ex creatura, factor fit ex factura? Quod in virginea puellæ vulva concipitur, qui vastissima

totius mundi amplitudine non tenetur? Jacet intra maternâ viscera parvulus, qui cum coeterno Patre rerum omnium jura gubernat immensus? O beata ubera, quæ dum tenue lac puerilibus labris infundunt, angelorum cibum et hominum pascunt! Exiguam exprimunt liquorem, et mundi resciant Creatorem. Qui suæ virtutis imperio marium procellas mitigat, qui fluminibus indeficientem aquarum impetum subministrat, qui aridam terram innumeris ubique fontibus irrigat, raras de virgineo pectore guttas lactis expectat. Manat liquor ex uberibus Virginis, et in carnem vertitur Salvatoris.

226 Hic, dilectissimi fratres mei, hic rogo, perpendite quam debitores simus huic beatissimæ Dei Genitrici, quantasque illi post Deum de nostra redemptione gratias agere debeamus. Illud siquidem corpus Christi, quod beatissima Virgo genuit, quod in gremio fovit, quod in fasciis cinxit, quod materna cura nutrit: illud, inquam, absque ulla dubietate, non aliud, nunc de sacro altari percipimus, et ejus sanguinem in sacramentum nostræ redemptionis haurimus. Hoc catholica fides habet, hoc sancta Ecclesia fideliter docet.

Nullus ego humanus sermo in laude ejus invenitur idoneus, de qua mediator Dei et hominum cognoscitur incarnatus. Impar est illi omne humanæ linguæ præconium, quæ de intemperatæ carnis suæ visceribus cibum nobis protulit animarum: illum videlicet, qui de semetipso perhibet, dicens: « Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: si quis ex hoc pane manducaverit, vivet in æternum. (Joan. vi.) » Per cibum namque a paradisi sumus amoenitate rejecti, per cibum quoque ad paradisi gaudia reparati. Cibum comedit Eva, per quem nos æterni jejunii fame multavit; cibum Maria edidit, qui nobis cælestis convivii aditum patefecit. Hic etiam, obsecro, dilectissimi fratres, hic lineam nostræ redemptionis diligenter attendite; et quam circa nos divinæ pietatis viscera fuerint intenta, cordis aure pensate. Fecit Deus hominem, ut ita dixerim, mortaliter immortalis, videlicet ut si custodire vellet præceptum obedientiæ, in æternum viveret; si vero contemneret, mortis mox imperio subjaceret. Quid plura? Peccavit homo, diabolo suadente (Gen. iii.), et tota humani generis arbor venenata est in radice. Cecidit infelix pater, per gulam, et universa ejus progenies rea facta est per naturam, dicente Apostolo: « Eramus natura filii iræ, sicut et cæteri (Ephes. ii.) »

Factus est itaque Adam fermentum, et universam corrupit multitudinem filiorum; quia dum ille pestifero serpentis veneno vitatur, tota in illo humani generis massa corrumpitur. Unde irradiante jam novæ gratiæ splendore, per egregium nobis prædicatorem dicitur: « Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio (I Cor. v.) » Sed pius et misericors Deus noluit omnimodo perire creaturam suam, quam formaverat ad imaginem et similitudinem

A suam. Ex omni itaque multitudine nationum unum sibi elegit, israeliticum videlicet populum, cui et legem dedit, et sacrificia sibi diversorum animalium offerre præcepit. Sed lex illa, ut homo peccam perfecte salvaretur, nequaquam erat idonea. Sicut enim per Paulum dicitur: « Nihil ad perfectum adducit lex (Hebr. vii.) » Quia enim rudis adhuc illè populus, superbus, et rigidus erat, ad portandum perfectæ legis jugum, cervicem cordis humiliare non poterat. De quo nimirum populo ad Moysen Dominus dicit: « Cerno quod populus iste duræ cervicis sit (Exod. xxxii.) » Danda ergo illi fuerat hujusmodi lex, quæ nec omnino a divinis obsequiis liberum ire permetteret, nec tamen præcipiendo summa et gravia deterreret. Sacrificia autem, quæ tunc offerebantur, ad emundationem carnis aliquatenus prodesse poterant, ad conferendum vero animabus **227** salutem sufficere non valebant, dicente Apostolo: « Si enim sanguis taurorum, aut vitulorum, aut cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum se obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ad serviendum Deo viventi? » (Hebr. ix.) Cum enim ad emundationem carnis sacrificia illa prodesse denuntiat, purgationem animabus conferre nequaquam potuisse designat. Neque enim irrationalis creatura ad sanctificandam rationalem esse poterat valida. Sed nec ipsi sacerdotes sanctificare populum poterant, quia et ipsi pro suis reatibus offerre hostias indigebant. Neque, delictis obnoxii, delictorum valebant vincula solvere, vel peccatores peccatorem justificare.

Necesse ergo erat ut talis sacerdos inveniretur, qui, dum in aliis peccatorum sordes ablueret, ipse in se abluendum aliquid non sentiret; et dum alieni reatus contagia tergeret, in semetipso aliquam lepræ maculam non haberet. Sed hujusmodi homo in humano genere inveniri non poterat, quia unusquisque cum Propheta hunc versiculum veraciter decantabat: « Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea (Psal. i.); » et, sicut per Apostolum dicitur: « Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. iii.) »

D Obsecro, dilectissimi fratres mei, hanc vestræ, imo nostræ salutis historiam diligenter attendite, et humanæ restorationis ordinem etiam in vestris cordibus ordinate. Corda vigilent, oculi non dormitent. Cum igitur hujusmodi homo in humano genere inveniri non posset, ne in peccato suo periret homo, Creator hominum de beatissima Virgine carnem sumens, sine peccato factus est homo, sine peccato conceptus in Virginis utero, sine peccato est conversatus in mundo. Eia, fratres, intendite, intendite, inquam, et ineffabile redemptionis nostræ mysterium vigilanter audite. Ecce jam sacerdos, fratres, nulla ipse habens peccata, et idcirco dignus et potens ut, sacrificium offerens, aliena mundaret peccata. Ille videlicet, cui per Prophetam dicitur: « Tu es

sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech (*Psal. cix.*). » Sed sicut per Paulum dicitur : « Necessè est sacerdotem aliquid habere quod offerat (*Hebr. viii.*). » Verumtamen, sicut superius dictum est, impossibile erat ut brutorum carnes animalium sanctificarent animas hominum, et irrationalis hostia ratione utentium sufficeret abolere peccata. Unde ex persona Filii ad Patrem per Psalmistam dicitur : « Sacrificium et oblationem noluisti, holocausta etiam pro delicto non postulasti; tunc dixi : Ecce venio (*Psal. xxxix.*). » Oportebat ergo ut rationalis hostia fieret, quæ creaturam rationabilem expiaret. Sed peccator aliquis homo, sicut indignus erat ut sacrificium offerret, sic etiam nihilominus ut ipse sacrificium fieret. Quid igitur sacerdos noster faceret? Quo se verteret? Quod redemptionis nostræ consilium inveniret? Unde mediator Dei et hominum placationis hostiam sumeret, qua pacem inter Deum, et hominem reformaret? Omnis quippe terrena creatura, si rationalis erat, peccati virus de primi parentis radice contraxerat; si irrationalis, rationalem justificare non poterat.

228 Quid ergo faceret mediator pacis, et ipse pax? Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceræ solvens, inimicitias in carne sua : legem mandatorum decretis evacuans, ut duos conderet in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem; ut reconciliaret ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso : et veniens evangelizavit pacem his qui longe, et pacem his qui prope. (*Ephes. ii.*) Quid, inquam, faceret? Considerate, fratres mei, diligenter considerate ineffabilis viscera pietatis, perpendite immensum et inæstimabile pondus divinæ charitatis. Quia enim in rebus inveniri non poterat pretium nostræ redemptionis, Redemptor noster semetipsum obtulit Patri pro nobis hostiam in odorem suavitatis. Sic ipse factus est sacerdos et sacrificium, ipse redemptor et pretium. Unde recte per Paulum dicitur : « Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior cælis factus; qui non habet quotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populo : hoc enim fecit semel, se offerendo (*Hebr. vii.*). » Dominus noster Jesus Christus.

Audistis itaque nunc, dilectissimi, breviter reparationis nostræ mirabile sacramentum, audite etiam salutis nostræ opportunum valde consilium. Tradidit semetipsum pro nobis Christus ad mortem, mortificemus et nos pro ejus amore omnem in nobis terrenæ concupiscentiæ voluptatem. Quod enim subire crucis patibulum voluit, viam nobis, qua redire valeamus ad patriam, stravit; ut qui voluptatibus delectati discessimus, fletibus amaricati redeamus; et qui per illicita defluendo cecidimus, etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus; et quos dejecerat elatio superbiæ, erigat defectio humilis vitæ. Unde et pastor Ecclesiæ clamat, dicens :

A « Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus (*I Petr. ii.*); » et Paulus : « Imitatores, inquit, Dei estote, et ambulante in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis (*Ephes. v.*). »

Degustemus ergo nunc, dilectissimi, cum Christo temporalem momentaneæ mortis amaritudinem, ut ad æternam postmodum resurrectionis ejus mereamur pervenire dulcedinem. Quod enim fecit pro nobis, hoc etiam fieri quærit a nobis, testante Propheta, qui ait : « Quid, inquit, retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo (*Psal. cxv.*). » Pro nosura etenim redemptione non aurum dedit, non argentum appendit, non pecuniam numeravit; sed semetipsum tradidit, pretiosum sui corporis sanguinem fudit, propriam pro nobis animam posuit. Unde et Petrus ait : « Non corruptilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis; sed pretioso sanguine, quasi Agni immaculati, et incontaminati Christi (*I Petr. i.*). »

Expedit ergo, ut Redemptori suo semetipsum offerat, quicumque ad ejus consortium pervenire festinat. Illius vestigia imitetur in via, qui cum eo gaudere anhelat in patria. Illum sibi ducem **229** faciat in itinere, qui ei particeps esse desiderat in perventione. « Si enim compatimur, et conregnabimus; si commorimur, et convivemus (*Rom. viii.*). » Et iterum idem dicit Apostolus : « Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. vi.*). » Nemo se, fratres mei, inaniter seducat, nemo se vanæ spei securitate decipiat. Non enim possumus hic gaudere de sæculo, et illic regnare cum Christo. Ecce intemerata et gloriosa virgo Maria, ejus hodie splendidissima natiuitate universa per orbem sancta-illustratur Ecclesia, in lege præfigurata, in patriarcharum et prophetarum oraculis prænuntiata, ab angelo singulari honorificentæ privilegio salutata, thronus Dei, solium divinitatis, palatium regis æterni, gazophylacium thesauri, quo sumus de cruenti prædonis servitio comparati, nobis proponitur in exemplum. Hæc tam singularis, tam incomparabilis **D** Virgo, si non sequeretur humilitatem Christi, nunquam pertingeret ad celsitudinem Christi : si injuncta mandata contemneret, ad promissa præmia nullatenus perveniret. Nam dum, prædicante eo, quædam mulier extolleret vocem de turba, dicens : « Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ sustisti. » Respondit : « Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud (*Luc. xi.*). » Alibi etiam, cum quidam sibi in templo propinquos secundum carnem adesse nuntiaret, dicens : « Ecce mater tua et fratres tui foris stant, quærentes te. » Respondit : « Quæ est mater mea et qui sunt fratres mei? » Et extendens manus in discipulos suos dixit : « Ecce mater mea et fratres mei. Quicum-

que enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in A
coelis est, ipse meus frater, soror et mater est
(*Matth. xii*).

Notate, fratres, notate dignitatem vestram, si
adimplentes voluntatem Dei frangitis voluntatem
vestram. Ecce, beata et venerabilis virgo Maria
secundum carnem quidem mater Christi fuit, frater
non fuit, soror non fuit. Et quicumque aliquid ho-
rum alicui secundum carnalis jura propinquitatis
exstiterit, aliud sibi esse omnino non valebit, ut
nimirum si mater fuerit, frater, vel soror esse non
possit; si vero frater, vel soror exstiterit, mater
non sit. Nos autem hæc simul omnia Christo per
Spiritus sumus, si voluntatem Christi, quæ illi
semper cum Patre communis est, adimplere sata-
gimus. Sed quod natum est ex carne, caro est; et
quod natum est ex spiritu, spiritus est (*Joan. iii*),
quia Deus Spiritus est. Ex illa ergo parte, qua
Redemptor noster Deus est, propinqui sibi tam
multipliciter sumus, quantum illi beata Virgo, ex
qua nasci dignatus est, secundum carnem esse non
potuit. Proprium et singulare fuit illi beatissimæ
Virgini Christum in vulva concipere; commune
vero, et universale est omnibus electis in cordis
eum devotione portare. Felix illa, et nimium beata
femina, quæ illum novem mensibus gestavit in
ventre; felices etiam nos, si illum assidue portare
studeamus in mente. Mirabilius quidem fuit Chri-
stum concipi in vulva carnis; sed non est inferius
si deferatur in ergastulo pectoris. Unde et per
Joannem testatur, dicens: « Ego sto ad ostium, et
pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et
cœnabo cum illo, et ipse mecum (*Apoc. iii*). »

230 Notandum vero quia prius se cœnaturum
narrat, deinde cœnam daturum grata vice pronun-
tiat. Quia de cuius nunc bonis operibus pascitur,
cum eo simul postmodum in æterni convivii dapi-
bus epulatur. Hinc etiam, dilectissimi, consideran-
dum est quanta sit dignitas nostra, quantaque no-
bis sit proportio cum Maria. Concepit Maria Chri-
stum in vulva carnis, deferimus et nos in visceribus
mentis. Reficiebat Maria Christum, cum teneris
labris lac exprimeret uberum; reficimus et nos
variis honorum deliciis operum.

Libet autem nunc, dilectissimi, pro ædificatione
nostra in regula divinæ justitiæ parumper radios
mentis infigere, et qualiter omnipotens Deus electos
suos deprimi temporaliter sinat, quos extollere in
æternum decreverit, indagare. Ut enim nunc de
cæteris sileam, hæc eadem beatissima Virgo, cujus
hodiernam nativitatem debitis veneramur obsequiis,
ante constitutionem mundi in consilio æternæ sa-
pientiæ electa et præelecta, licet de regali fuerit
stirpe progenita, nulla tamen humanæ dignitatis
altitudine floruit, nullis rerum temporalium divitiis
abundavit. Præsepium quippe parturientis indicat,
quia diversorium, in quo pareret, non habebat
(*Luc. ii*). Solent autem homines, nascentibus pueris,
futuri successus læta promittere, et ex eorum au-

spiciis prospera matribus nuntiare. Beata vero
Maria, cum filium ad templum deferret et hunc
Simeon in ulnis acciperet, audivit: « Et tuam ipsius
animam pertransibit gladius (*Ibid.*). » Ac si aperte
diceret: Dum filius tuus senserit passionem crucis
in corpore, te etiam transiget gladius compassionis
in mente.

Studeamus et nos, dilectissimi, sæculi hujus blan-
dimenta despiciere, rerum terrenarum affluentiam
devitare, carnis incentiva reprimere, crucem Chri-
sti assidue in mente portare; quatenus dum nunc
anima nostra gladio Mariæ transigitur, cum ipsa
postmodum de æternæ felicitatis dulcedine satiatur.
Quod ipse præstare dignetur, qui ex Patre ante
sæcula genitus ex ipsa nasci dignatus est in fine
sæculorum. Amen.

XLVI.

HOMILIA IN NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ,
(VIII SEPT.)

Initium sancti Evangelii secundum Matthæum:
*Liber generationis Jesu Christi filii David, filii
Abraham. Abraham genuit Isaac, Isaac autem
genuit Jacob, Jacob autem genuit Judam et fratres
ejus. Et reliqua. (Matth. i.)*

Audistis, fratres charissimi, Dominicæ incarna-
tionis ineffabile sacramentum: audistis in genealo-
gia beatissimæ genitricis Dei, reparationis myste-
rium; audistis, quia Creator angelorum dignatus
est propagari de stirpe mortalium; audistis, quia
proavos habere est dignatus in terris qui fons et
origo omnium rerum jura gubernat in coelis. Ait
enim beatus **231** evangelista: « Liber generationis
Jesu Christi filii David, filii Abraham (*Matth. i*). »

Sed quærendum hic videtur cur tot patrum nu-
merosa series intermittitur, ut horum solummodo
duorum, David scilicet et Abraham Redemptor
noster filius esse dicatur? Cur enim filius David, et
mox filius Abraham, et non potius filius Jesse, vel
filius Obeth, vel cæterorum deinceps in medio posi-
torum?

Sed hæc quæstio facile solvitur, si facta divinitus
utrisque promissio recensetur. Abraham quippe di-
vina voce dictum est: « In semine tuo benedicen-
tur omnes tribus terræ (*Gen. xxi*). » Quod exponens
Apostolus, ait: « Non dixit in seminibus, quasi in
multis; sed in semine tuo uno, quod est Christus
(*Gal. iii*). » Quia enim Abraham adhuc in præputio
positus credidit, pater gentium; quia vero postmo-
dum signum circumcisionis accepit, pater esse me-
ruit Judæorum; et quia de ejus stirpe ille prodiit,
per quem benedictio redditur olim maledictæ terræ;
idecirco in semine ejus benedicuntur omnes tribus
terræ. David vero dictum est: « De fructu ventris
tui ponam super sedem meam (*Psal. cxxxi*). » Quia
igitur his duobus specialiter est promissus, non
immerito utriusque præcipue filius esse dicitur
Christus.

Sed et illud inquirendum est cur David Abraham
in Christi generatione præponitur, cum Abraham
multo ante eum tempore fuisse non dubitetur?

Sed, si modum factæ ad utrumque promissionis A studiosè perpendimus, non sine causa David fuisse præpositum invenimus: Quod enim Abrahæ semel legitur fuisse promissum, hoc David frequenti est pollicitatione firmatum. Abrahæ enim solummodo dictum est: « In semine tuo benedicentur omnes gentes. » David vero Christi pater dici speciali quodammodo privilegio meruit, qui plures de eo promissiones accepit; sicut est illud in psalmo: « De fructu ventris tui ponam super sedem meam. » Et iterum: « Semel juravi in sancto meo, si David mentiar, semen ejus in æternum manebit (Psal. lxxxviii). » Et in libro Regum, Nathan propheta in Spiritu sancto ad David loquitur, dicens: « Cum dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum, quod egredietur de lumbis tuis, et ipse erit mihi in filium, et ego ero ei in patrem (II Reg. vii). » Jure ergo David Abrahæ in Christi generatione præfertur, cui multiplicior ac per hoc omnino immobilis promissio prærogatur.

Illud vero quosdam movere non irrationabiliter potest, cur sanctus evangelista reprehensibiles solummodo mulieres in Christi genealogia interponere studuit; sanctas vero et absque ulla contradictione laudabiles silentio præterivit?

Sed hoc idcirco factum est ut, dum Redemptor noster de peccatoribus natus esse describitur, pro peccatoribus de cælo ad terram descendisse credatur. Descendit quippe ut peccata nostra ipse portaret; ascendit vero, ut divinitatis suæ nos participes faceret, sicut per Apostolum dicitur: « Qui mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. iv). » Hinc est enim quod Matthæus descendendo per Salomonem, cujus matrem concupiscendo David peccavit, quadraginta generationes enumerat, **232** cum Lucas ascendendo per Nathan, per cujus nominis prophetam peccatum David Dominus expiavit, septuaginta et septem generationes describat. Per Matthæum quippe signatur quia idcirco Dei Filius ad nos peccatores descendit, ut mortalitatis nostræ particeps fieret; per Lucam vero innuitur quia idcirco post resurrectionem ad Patrem ascendit, ut nos divinitatis suæ consortes efficeret. Sicut per egregium prædicatorem dicitur: « Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit ipse est, et qui ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia (Ephes. iv). » Per numerum namque, quem Matthæus ordinat, susceptio nostræ mortalitatis; per illum vero, quem Lucas posuit, humanæ exprimitur abolitio pravitatis. Quadragenarius enim a quaternario, et denario nascitur; ipse quoque denarius a quaternario derivatur. Unus namque, et duo, et tres, et quatuor, auctis semper monadibus, in denarium crescunt.

Per quadragenarium ergo numerum hoc præsens sæculum designatur, quia et annus iste, quem tem-

poraliter ducimus, per quatuor tempora volvitur, et mundus, in quo vivimus, quatuor hinc inde partibus terminatur. Hoc denique Moyses prævidit, hoc Elias intellexit: uterque enim quadraginta diebus continuis jejunavit. (Exod. xxxiv; III Reg. xix). Redemptor etiam noster hoc idem jejunium diebus totidem consecravit (Matth. iv). Hinc est quod filii Israel, qui per desertum laborem tanti itineris pertulerunt, post quadraginta annos terram repromissionis intrarunt (Deut. 1; Jos. xi). Nos denique fratres, nos filii Israel sumus, qui prius laborem hujus ærumnosæ vitæ perferimus, et sic demum terram repromissionis, id est, stabilitatem regni coelestis intramus. Hinc est etiam quod Jonas, qui ex divina jussione ad Niniven mittitur, imminere sibi post quadraginta dies excidium comminatur. « Adhuc, inquit, quadraginta dies, et Ninive subvertetur (Jon. iii). » Quod, quia tunc non legitur historialiter factum, exspectatur adhuc spiritualiter adimplendum. Per Niniven quippe mundus iste designatur, per quadraginta ergo dies, omnis status vitæ præsentis innuitur. Post quadraginta ergo dies Ninive subvertetur, quia post hujus mortalis vitæ decursum, completo videlicet electorum numero, mundus iste destruetur. Per septuagenarium vero numerum, quem Lucas posuit, remissio peccatorum exprimitur. Sicut ipse Dominus in Evangelio testatur. Cum enim Petrus interrogaret, dicens: « Domine, quoties peccaverit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? » Respondit: « Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies (Matth. xviii). » Congruè autem per septuagenarium numerum peccatorum remissio designatur, qui ab undenario et septenario nascitur. Undecim namque si septies multiplicentur, septuaginta et septem numerum faciunt. Denarius autem numerus perfectus esse dignoscitur, per quem et Decalogus designatur. Sed si denarius est perfectus, restat necessario ut undenarius sit imperfectus.

Quid est autem peccatum, nisi transgressio legis? Si ergo per denarium lex intelligitur, recte per undenarium legis transgressio figuratur. **233** Septenario vero numero tota sæculi hujus universitas continetur, quia septem diebus omnis decursus vitæ præsentis evolvitur. Per undenarium ergo septies multiplicatum cuncta nostra peccata ad septuagesimum septimum deducuntur numerum, in quo vere omnium fit remissio peccatorum. Unde eleganter a Christi baptismo hæc secundum Lucam series inchoatur, et in Dei Patris persona finitur (Luc. iii). In baptismo enim Christi omnium nobis peccatorum remissio provenit per Spiritum sanctum, qui super baptizatum Dominum in specie columbæ descendit (Matth. iii). Sic, sic per Christum redempti, et per Spiritus sancti gratiam abluti, reconciliamur Deo Patri. Quos utriusque evangelistæ sensus B. Paulus una sententia comprehendit, dicens: « Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne (Rom. ix). »

Cum enim dicit: « Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, » peccatorum nostrorum susceptionem manifeste declarat; quam ostendit Matthæus, cum descendendo quadraginta generationes enumerat. Cum vero sequitur: « Et de peccato damnavit peccatum in carne, » expiationem omnium nostrorum criminum indicat; quam Lucas exprimit, cum ascendendo septuaginta septem generationes describit.

Plurima quidem dilectionis vestræ, fratres charissimi, de lectione evangelica, quæ multis mysteriorum sacramentis est grava, possemus exponere; sed eam idcirco succincte transcurramus, ne ea, quæ a majoribus nostris de ea lasius dicta sunt, superfluo repetere videamur. Illud autem unum in ea non tam libet exponere quam mirari, quia persona Redemptoris nostri sic in fine hujus propaginis ponitur, ac si hamus in extremitate lineæ subnectatur: sic ordinate additur genealogiæ, sicut hamus productæ inseritur lineæ. Cum enim dicitur: « Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob, » et cæteri progenitores bis numerantur, quasi liliū lilio inseritur, ut una ex pluribus in longum lineam producat. Cum vero subjungitur: « Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus (Matth. 1); » non jam directim, sed quasi ex obliquo hamus apponitur, qui antiqui illius Leviathan faucibus infigatur. Hinc est quod ad beatum Job Dominus loquitur dicens: « Nunquid capies Leviathan hamo? » (Job XL.) Per Leviathan quippe, qui *additamentum eorum* dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur, qui dum se divinitatem homini addere spondit, immortalitatem sustulit (Gen. III); qui prævaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, pœnas eis sine cessatione cocervat. In hamo autem esca ostenditur, aculeus occultatur.

Hunc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem **234** vidit. Quasi hamus ergo fauces deglutientis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quam devorator appeteret; et divinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. In hamo ejus incarnationis captus est, quia, dum in illo appetiit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se devorantem duceret; ibi divinitas, quæ perforaret; ibi aperta infirmitas, quæ provocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris fauces transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interijt unde momordit, et quos jure tenebat mortales perdidit, quia eos, in quos jus non habuit mortis, appetere in morte præsumpsit.

A Hinc, fratres, hinc, rogo, perpendite quibus laudibus digna sit beata et gloriosa virgo Maria, quæ illum nobis de castissimis suis visceribus genuit, qui nos de tam profundo gutture avidissimi draconis eripuit. Ad ejus namque digne efferenda præconia non rhetoricorum diserta facundia, non dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si hæc ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanæ vocis exsuperat, cum et ipsam generis humani naturam excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille patriarcharum chorus, non prævidus prophetarum numerus, non iudex apostolorum senatus, non martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum huic beatissimæ Virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid justitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius divinæ gratiæ charismate plena fuit? Sic namque ab angelo, dum salutaretur, audivit: « Ave, gratia plena, Dominus tecum (Luc. 1). » Quod, rogo, vitium, in ejus mente, vel corpore vindicare sibi potuit locum, quæ ad instar cœli, plenitudinis totius divinitatis meruit esse sacrarium? « In Christo » enim, sicut per Paulum dicitur; « habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Col. III). » Nec mirum, si eunctorum merita transcendat mortalium, quæ et ipsa super excedit celsitudinem angelorum.

Per hanc enim beatissimam Virginem, non solum amissa olim vita hominibus redditur, sed etiam beatitudo angelicæ sublimitatis augetur, quia, dum domo ad superna reducitur, illorum numerus, qui diminutus fuerat, reparatur. Hoc nempe angelorum multitudo illa signaverat quæ pastoribus audientibus in Redemptoris nostri nativitate clamabat: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11). » Cum enim prius dicitur gloria esse Deo in excelsis, deinde additur et in terra pax, patenter ostenditur quia ineffabilis intemeratæ Virginis partus non solum terris, sed et ipsis nihilominus generabat gaudium cœlis. Hoc etiam illa beatorum puerorum indoles asserebat, qui, veniente ad passionem Domino, concordii voce cantabant: « Hosanna in excelsis. Benedictus, qui venit in nomine Domini (Matth. XXI). »

O mirabiliter secunda virginitas, quæ novo et inaudito miraculo et mater dici possit et virgo! Qui toto mundo non capitur, puellæ iunuptæ membris infunditur. Sentiebat quidem **235** pondera ventris quæ pudorem non amiserat castitatis. Mirabatur partus insignia quæ nulla noverat viri contagia. Erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu. Immensum concepit, æternum genuit, genitum ante sæcula parturivit. Qui sibi et munus fecunditatis attulit conceptus, et decus virginitatis non abstulit natus. Qui antequam nasceretur, talem creavit eam, ut ipse digne nasci potuisset ex ea, de qua propheta David multo ante prædixerat: « Mater

Sion dicet : Homo, et homo factus est ex ea, et ipse fundavit eam Altissimus (*Psal. LXXXVI.*) Creatus est ex ea quam creavit, portatus est manibus quas formavit, suxit ubera quæ replevit, puellæ confovebatur in gremio quem vastissima cœli non recipit latitudo, puerilibus fasciis cingebatur qui immensitatem orbis terræ pugillo complectitur, matris parebat arbitrio qui omnium rerum jura suo gubernabat imperio, vagiebat in cunabulis qui angelorum gaudium erat in cœlis, yilibus tegebatur crepundiis qui electos suos stola induit immortalitatis, imperabat illi puella cui cuncta obtemperant et obediunt elementa. Sic namque in Evangelio scriptum est : « Quia venit cum parentibus Nazareth, et erat subditus illis (*Luc. II.*) »

Merito itaque beata Maria dicitur parens parientis, oriens orientis, fons fontis vivi, origo principii, quia ille ex eâ prodiit per materiam carnis qui caput est et initium omnium rerum per essentiam deitatis. Hæc est denique porta illa, de qua Ezechiel testatur, dicens : « Convertit me, inquit, ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad orientem, et hæc erat clausa. Et dixit Dominus ad me : Porta hæc, quam vides, clausa erit, et non aperietur, et vir non transibit per eam, et semper erit clausa (*Ezech. XLIV.*) » Vere semper clausa, quia semper incorrupta. Incorrupta ante partum, incorrupta post partum, concipiens virum, nesciens virum, sicut per Jeremiam dicitur : « Faciet Dominus novum super terram, et ecce mulier circumdabit virum (*Jer. XXXI.*) »

Gaudeamus itaque, dilectissimi, et exultemus in nativitate beatissimæ Dei genitricis Mariæ, quæ novum mundo nuntiavit gaudium, et totius exstitit humanæ salutis exordium. Exultemus, inquam, et sicut gaudere solemus in nativitate Christi, ita etiam nihilominus gaudeamus in nativitate matris Christi. Hodie nata est regina mundi, fenestra cœli, janua paradisi, tabernaculum Dei, stella maris, scala cœlestis, per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit; et homo, qui prostratus jacebat, ad superna exaltatus ascendit. Hodie apparuit stella mundo, per quam Sol justitiæ illuxit mundo. Illa videlicet, de qua per prophetam dicitur : « Orietur stella ex Jacob, et exsurget homo de Israel (*Num. XXIV.*) » Hodie nata est splendidissima illa Virgo, ex qua processit speciosus forma præ filiis hominum tanquam sponsus de thalamo suo (*Psal. XLIV.*) Hodie prodiit ex utero matris, quæ templum fieri meruit divinitatis. Hodie impleta est propheta illa, quam eximius prophetarum Isaias quasi præco factus ad adventum reginæ mundi, magna voce clamabat, dicens : « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isa. XI.*) » Et bene hæc incomparabilis Virgo virga **236** dicitur, quæ et per intentionem desiderii ad superna emicuit, et per sinceritatem boni operis distortæ nodositatis vitium non incurrit. De qua virga Redemptor noster quasi flos ascendit, qui martyribus et confessoribus

A suis totius orbis campos velut rosis et liliis decoravit. Singularis namque flos sanctæ Ecclesiæ ipse est, sicut de semetipso in Canticis canticorum loquitur, dicens : « Ego flos campi, et lilium convallium (*Cant. II.*) » Hoc lilium non in montibus, sed in convallibus nascitur, quia superbis Deus resistens, in humilium cordibus invenitur. Lilium vocatur Christus, lilium dicitur et mater Christi, sicut in eodem Cantico subinfertur : « Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias (*Ibid.*) » Sicut lilium inter spinas, sic beatissima virgo Maria enituit inter filias; quæ de spinosa propagine Judæorum nata, candescebat munditia virginæ castitatis in corpore, flammescebat autem ardore geminæ charitatis in mente, flagrabat passim odore boni operis, tendebat ad sublimia intentione continua cordis.

Nonnulli autem, dum plus sapere quam oporteat sapere gestiunt, quis pater, vel quæ mater beatæ Mariæ fuerit, studio superflue curiositatis inquirunt. Sed aliquis lector nimis inutiliter quærit quod evangelista narrare superfluum duxit. Si enim huic notitiæ utilitatem inesse cognosceret, nequaquam nobilis historicus rem necessariam silentio præteriret. Sciendum vero est hunc esse morem scriptoribus sacri eloquii ut, sicut student semper silere quod obest, sic etiam referre despiciunt quod scire non prodest. Aliquando autem in sacra Scriptura certa causa mysterii aliquid prætermittitur, ut ipso quasi clamante silentio magnum aliquid sentiatur. Sicut est quod Melchisedech in veteris narratione historiæ, sine patre, sine matre, sine genealogia per Moysen introducit (*Gen. XIV; Hebr. VII.*), ut videlicet Christus, qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedech (*Psal. CIX.*), per eum significetur, de quo propheta dicit : « Generationem enim ejus quis enarrabit? » (*Isa. LIH.*) In generatione autem Christi illæ ordinari personæ merito debuerunt, per quas ad Joseph descensio fieret, non ad Mariam, quæ de una cum ipso tribu fuerat, declinaret. Consuetudo quippe fuerat veterum ut in genealogia virorum vix aliquando nomina ponerent feminarum. Si vero mulierum genus voluissent describere, per mulieres illud curabant aliquando propagare. Attestatur nostræ assertioni Lucas evangelista, qui Zachariam patrem Joannis per virile genus ostendere, Elisabeth vero per sexum curavit muliebrem designare. « Fuit, inquit, in diebus Herodis regis Judææ, sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron (*Luc. I.*) » Ut nimirum congrue vir a viris, femina propagari videretur a feminis.

Matthæus igitur, qui viri proposuerat genus describere, illius scilicet, de quo per prophetam dicitur : « Ecce vir Oriens nomen ejus (*Zach. VI.*) », eruditè per Joseph descendere voluit; Mariæ vero parentes ponere superfluum judicavit.

Qui ergo parentum Mariæ notitiâ habere desiderat, de semine eam Abrahæ, de tribu Juda, de regia stirpe David, descendisse cognoscat. **237** No-

verit. quoque eam cum sacerdotali Aaron genere cognationis habuisse propinquitatem. Unde ei per angelum dicitur : « Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua (*Luc. 1*). » Et jure Redemptor noster de sacerdotali, simul et regia generatione carnem suscipere voluit, qui Rex ante sæcula existens, utpote verus sacerdos, semetipsum Patri pro nobis suavitalis hostiam immolavit. Nam et rex David cum panes propositionis, quos non licebat nisi solis edere sacerdotibus manducavit (*II Reg. 21*), in una eademque persona Jesu Christi Domini nostri utrumque futurum, id est, regnum et sacerdotium, figuravit. Nec solum Mediator Dei et hominum, homo Christus, Rex et Sacerdos congrue dicitur, sed et quicumque illi perfecto amore conjungitur, utriusque dignitatis vocabulum promeretur. Unde et per Petrum dicitur : « Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (*I Petr. 2*). » Et in Apocalypsi Joannis : « Dignus es, Domine Deus, accipere librum, et aperire signacula ejus; quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum, sacerdotes, et regnabimus super terram (*Apoc. 5*). » Reges enim per Christi gratiam sumus, quia crucis vexillum in fronte portamus. Sacerdotes autem jure dicimur, quia sancti Spiritus oleo, et chrismatis unctione linimur.

Inter cuncta autem hujus venerandæ solemnitatis insignia, fratres charissimi, illud etiam non sine profundi causa mysterii contigisse creditur; ut Mater Domini sub ipso pene vindemiarum tempore nasceretur. Nunc quippe vinearum palmites proventu onusti fructuum ad ima defluunt; nunc uvarum botri gravida maturitate turgescunt; nunc agrorum spes, quæ toto anni circulo suspensa fuerat, uberes transacti laboris se carpere fructus exsultat; nunc arbores saporifera fructuum suavitate redolent, ut poma, quæ acerbitate sua hominum gustus exasperaverant, grata maturitate demulcent. Sed per hæc, quæ exterius cernimus, reflectere oculos ad interiora debemus. Vineam quippe synagoga erat, quæ legis et prophetarum dicta, quasi plantaria ad proferendos fructus acceperat. Unde et per prophetam dicitur : « Vineam autem Sabaoth, domus Israel est (*Isa. 5*). » Et Psalmista : « Vineam, inquit, ex Ægypto transtulisti (*Psal. 78*). » Sicut autem vinearum fructus toto anno expectatur, in solo vero autumno colligitur; sic nimirum, sic Redemptor noster, quem lex præsignaverat, quem propheta prædixerant, quem sancti omnes ab Adam usque ad transactam quintam ætatem summo desiderio expectaverant, in solo Mariæ tempore venit; et tunc quasi vinum ex spiritualibus uvis expressit, quia latentes sustemphiam litteræ mysticos intellectus aperuit. Unde et per Apostolum dicitur : « Cum autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (*Gal. 4*). »

O quanti hanc vindemiam aridis mentium faucibus sitiebant, quanti ad mustum evangelicæ gratiæ pertingere inenarrabili desiderio flagitabant. Unde et discipulis Veritas dicit : « Amen dico vobis quod multi prophetæ, et reges voluerunt **238** videre, quæ vos videtis, et non viderunt, et audire, quæ auditis, et non audierunt (*Luc. 19*). » De hac vinea sponsus in Canticis canticorum loquitur, dicens : « Descendi ad hortum nucum, ut viderem poma convallium, et inspicere si florisset vinea, et germinassent mala punica (*Cant. 6*). » Malum quippe punicum amara quidem cortice legitur, sed dulcis in ejus granulis suavitas occultatur. Sunt autem nonnulli, qui, dum per afflictionis amaritudinem, crucem Christi assidue patiuntur in corpore, per amoris desiderium dulcedine contemplationis intimæ reficiuntur in mente. Mala ergo punica sponsi vinea germinat, quia tales parere sancta Ecclesia nunquam cessat. De hac eadem vinea in eisdem Canticis sponsa ad sponsum loquitur, dicens : « Mane surgamus ad vineam, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt; si floruerunt mala punica (*Cant. 7*). » Hujus vineæ ille vindemiator exstitit, qui in torculari passionis suæ pressus, mysticos nobis divini eloquii sensus aperuit, et vinum nobis evangelicæ gratiæ propinavit. De quo videlicet vino in eisdem Canticis sponsæ voce ad sponsum iterum dicitur : « Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum (*Ibid.*). »

Hunc vindemiatores cruentum per crucem passionis sanguine longe ante Isaias prospexerat, cum prophético plenus spiritu, sub interrogatione clamabat : « Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? » Et paulo post : « Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimentum tuum sicut calcantium in torculari? » (*Isa. 63*). Indumentum quippe Christi nihil est aliud, nisi corpus quod sumpsit ex domina et virgine Maria. Nec tamen aliud est vestimentum ejus, atque illud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. De hoc vestimento per Joannem dicitur : « Habebat in vestimento, et in femore suo scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium (*Apoc. 19*). » Per femur quippe propagatio carnis fit. Qui ergo per propagationem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine, et per Incarnationis suæ mysterium, quia Rex esset, et Dominus, cunctis gentibus indicavit, in vestimento et in femore scriptum habuit : Rex regum et Dominus dominantium. Unde enim mundo innuit, ibi scientiam suæ majestatis inscripsit. Hoc autem indumentum rubrum prophetæ apparuit, quia Redemptor noster proprium pro redemptione nostra sanguinem fudit. Cui ipse respondit : « Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum (*Isa. 63*). » Solus enim torcular, in quo calcatus est, calcavit; quia sua potentia eam, quam sustinuit, passionem vicit. Nam qui usque ad mortem crucis patibulum pertulit, de morte ipsa cum gloria resur-

rexit. Bene autem dicitur, « et de gentibus non est vir mecum; » quia ii, pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant. Qui pro eo, quod necdum crediderant, de ipsis in resurrectione conqueritur, quorum vita in ejus morte quærebatur. Ipse etiam vitis dicitur, sicut per semetipsum in Evangelio testatur: « Ego, inquit, sum vitis vera, et Pater meus agricola est (Joan. xv). »

Hæc denique sacratissima vitis totum per orbem **239** sarmenta tetendit, quia ubique dilatata fructificans, quasi tot palmites misit, quot intra sanctam Ecclesiam sanctos per gratiam suæ vocationis elegit. Unde idem quoque inculcando subjungit: « Ego sum, inquit, vitis, vos autem palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum (Ibid.). » Hunc eundem mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum, botrus ille signaverat, quem de terra repromissionis exploratores in phalanga ad filios Israel deferebant (Num. xiii). Duobus autem portitoribus hinc inde suppositis, altero videlicet præcedente, altero subsequente, botru sin medio ferebatur, quia Redemptor noster, dum a patribus Veteris Testamenti venturus esse prædicatur, a Novi vero prædicatoribus jam venisse nuntiatur, quasi botrus in phalanga defertur, ut ad capessendam supernæ repromissionis terram mens fidelium accendatur. Phalanga quippe delata humeris portitorum, divina lex est imposita cervicibus hominum. Cujus partes botrus ille medius continuavit, quia Salvator noster, qui fecit utraque unum, cum evangelicæ doctrina legis et prophetarum mandata conjunxit. Sed qui præcedebat, quod humeris portabat, oculis non videbat; qui autem sequebatur, onus suum semper intuebatur. Per illum ergo, qui præcedebat, populus Judæorum; per illum vero, qui sequebatur, non incongrue designatur multitudo gentium. Ille enim per sacræ Scripturæ paginas quasi in humeris Christum portavit; sed quia præsentem in carne, impediente infidelitatis suæ caligine, non cognovit, dorsum ei quodammodo in faciem misit. Iste vero, qui sequitur, aspicit; quia gentilis populus Redemptorem suum, in quem fideliter credit, manifeste cognoscit.

Potest etiam per repromissionis terram non incongrue ipsum beatissimæ Dei Genitricis corpus intelligi, ex quo Redemptor noster velut singularis botrus voluit humanitus germinari. Juxta illud, quod scriptum est: « Veritas de terra orta est (Psal. lxxxiv). » Et bene caro beatissimæ Virginis terra repromissionis est dicta, quæ longe ante paritura Salvatorem mundi a prophetis multifariam est promissa. Quæ vere lac et mel manavit; dum Deum, et hominem intemerata virginitate profudit. Unde et per Isaiam dicitur: « Ecce virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel; butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum (Isa. vii). » Merito ergo beata virgo Maria sub ipso vindemiarum tempore nascitur, ut jam novæ gratiæ mustum sic ex

variis sacræ Scripturæ sententiis, velut ex diversis uvarum folliculis exprimatur. Merito autumnali tempore nascitur, ut jam, velut in autumno totius sæculi fructus spiritualium arborum comedatur. In plenitudine temporis venit, quæ gratia plena fuit: « Ave, » inquit angelus, « gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus (Luc. 1). »

O dulce, o admirabile nuntium, o novum et inauditum angelicæ salutationis obsequium! Plenam appellat gratia, quia ipse in eam descendebat, per quem omni mundo collata est gratia. « Dominus, inquit, tecum; » quia ille in te est, qui talem fecit te, ut et ipse fieret ex te. « Benedicta tu in mulieribus. » Per mulierem infusa est maledictio terræ, per mulierem redditur benedictio terræ. Per eam quoque dulcis vitæ poculum exhibetur. Largissimum benedictionis novæ fluentum totum detersit, maledictionis antiquæ contagium. Sed quid ad hæc Maria? Nunquid delato sibi cœlitus nuntio, in immoderatæ se lætitiæ risum solvit? Nunquid in superbicæ fastum cervicem mentis erexit? Nunquid non, antequam responderet, ipsum angelicæ salutationis pondus librata mentis lance pensavit? Ait enim evangelista: « Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio (Luc. 1). » Ubi sunt illæ, quæ dicunt, ego sum virgo, ego sum virgo? Verbosæ, contentiosæ, suspectuosæ, superfluosæ, veste compositæ, moribus dissipatæ? Ego sum virgo; nescio enim virum, ignoro conjugium. O virgo, quam felix esses, si quod habes in carne, servares in mente, custodires in actione! Quid enim prodest, solius carnis integritatem servare, et malignorum spirituum stupris mentis interiora corrumpere? Quid juvat virginem esse, et exigentibus actionum meritis nequaquam ad virginalem præmium pervenire? Virgo carne, non animo, virginitatis præmio non potitur. Aliud quippe est tentationum fortiter illecebris contraire, aliud eisdem blande irrepentibus, et si non corpore, mente tamen enerviter cedere.

Non ergo cuiquam sufficit ad capessenda præmia solus pudor virgineus, nisi et aliis fuerit ditatus virtutibus. Joanni quippe in Apocalypsi per angelum dicitur: « Ii sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt, et sequuntur Agnum quocumque ierit (Apoc. xiv). » Agnus enim noster, ille videlicet, qui tollit peccata mundi, charitatem habuit, quia pro salute hominum proprium sanguinem fudit. Gratia humilitatis emicuit, quia humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis. Patientiam servavit, quia cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. Mundanæ dignitatis altitudinem sprexit, quia, sicut per Joannem dicitur, cum vellent illum regem constituere, montis latibulum petiit (Joan. vi). Inimicos dilexit, pro quibus et in cruce positus exoravit, dicens: « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. xxiii). » Ille itaque Agnum quo-

cunq̄ue ierit sequitur, qui non sola virginitate ejus vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas, in quantum prævalet, imitatur. Ille Agnum sequitur in perventionis requie, qui illum imitari studuit in itineris adversitate.

Sed plerumque conversatione conjugatorum vita confunditur virginum, cum et illi ultra habitum assumunt opera, et isti juxta ordinem proprium non excitant corda. Unde et per prophetam dicitur: « Erubescere, Sidon, ait mare (*Isa. xxv*). » Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quando per comparisonem vitæ sæcularium, atque in hoc mundo fluctuantium, ejus qui munitus, et quasi stabilis cernitur, vita reprobat. Sæpe enim nonnulli ad Dominum post carnis peccata redeuntes, tanto se ardentius in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident. Et sæpe **241** quidam in carnis integritate perdurantes, dum minus se respiciunt habere, quod desleant, plene sibi sufficere vitæ suæ innocentiam putant, atque ad fervorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflamment. Et sit plerumque Deo gratior amore ardens vita post culpam, quam securitate torpens virginis innocentia. Unde et voce Judicis dicitur: « Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum (*Luc. vii*). » Et iterum: « Gaudium est angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente, quam supra nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia (*Luc. xv*). »

Illam ergo virginitas perfecta est, quæ reliquis virtutibus cingitur, quæ vera mentis humilitate conditur. Quæ non solum illibatam se servat in carne, sed etiam pudicam custodit in ore. Unde et beata virgo Maria, audito angelicæ legationis mysterio, solitum modesti silentii rigorem tenuit; et si ipsa enim intra se discutere non posset qualis esset illa saluatio, verbis tamen inquirere superfluum deputavit. Sed mox tacendo audire meruit, quod interrogando inquirere non præsumpsit. Ait enim angelus ei: « Ne timeas, Maria; invenisti enim gratiam apud Dominum; ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum (*Luc. i*). » Quod propheta multo ante futurum prædixit, hoc præsens adesse eisdem verbis angelus nuntiavit. Dicit enim, ut præmissum est, Isaias: « Ecce virgo in utero concipiet; et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (*Isa. vii*). » Illic Jesus, qui *Salvator* dicitur; hic Emmanuel, qui *nobiscum Deus* interpretatur.

Qua lætitia, quo tripudio, fratres mei, Maria mens repleta esse potuerat, quando hæc prophetica et evangelica verba inter se invicem conferebat: « Maria enim, inquit evangelista, conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (*Luc. ii*). » In quanta se excellentiâ super omne humanum genus sublimari conspexerat, quæ se Creatoris sui matrem fieri audiebat? Sed quæ tanto apud Deum fastigio crescere meruit, quanta se apud semetipsam humilitatis dejectione substravit? Ait enim

A « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum (*Ibid.*). » Dei mater ab angelo dicebatur, et ipsa se ancillam Domini fatebatur. Et vere mater, simul et ancilla. Ancilla siquidem per communem conditionis humanæ naturam, mater vero per ineffabilem divini muneris gratiam. Mater in eo quod genuit; ancilla in eo quod genita fuit. Necdum Evangelium scriptum erat, et jam evangelica præcepta servabat. Præcipit enim Dominus: « Quanto major es, humilia te in omnibus (*Math. xxiii; Eccli. iii*). » Quid enim majus matre Domini? Quid humilius ancilla Domini? « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. » Unde bene in Canticis canticorum hæc sponsa, et mater Domini, sponsi sui voce laudatur, cum dicitur: « Quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii? » (*Cant. iii*). Beata quippe Maria sicut virgula fumi ex aromatibus ascendit; quia ex vitæ suæ virtutibus in interni semper incensi rectitudinem proficere studuit; nec sparsa per cogitationes defluxit, sed sese intra arcana cordis in rigoris virga constrinxit. Quæ **242** ea, quæ egit, dum recogitare semper ac retractare non destitit, myrrham quidem et thus habebat in opere, sed pulverem in cogitatione. Et bene virgula fumi hæc dicitur quæ per virgam quoque Aaron mystice figuratur. Illa enim amygdalinas nuces absque ullo humore terreni cespitis protulit; ista vero absque ullo virili semine Dei Filium generavit. Ipse quoque virgæ illius fructus, si studiose discutitur, aliquam cum Christo habere similitudinem invenitur. Sicut enim amygdalina nux ex nucleo constat, osse et cortice; ita Redemptor noster ex divinitate constat, et anima simul et carne.

Quia vero absque ullo virili semine de Virgine nasciturus erat, ipse multo ante per Prophetam dixerat: « Ego autem sum vermis et non homo (*Psal. xxi*). » Sicut enim vermis ex ligno absque alieno nascitur semine; ita et Christus absque ulla carnis concupiscentia de beata natus est Virgine. Hinc est enim, quod per prophetam alium dicitur: « Ecce Dominus ascendet super nubem levem (*Isa. xix*). » Sol quippe cum nube tegitur, ab humanis visibus occultatur. Sic nimirum, sic Salvator noster, sumpta ex Virgine se carne vestivit, in qua divinitas latens humano intuitu videri non potuit. Quæ nubes idcirco levis dicitur, quia beatissima Virgo nullo viri semine gravida, sola sancti Spiritus gratia fecundatur. Quæ et dignitatem Genitricis obtinuit, et virginalem pudicitiam non amisit. Quæ sine contaminatione concepit, et sine dolore filium procreavit. Non secutus est dolor partum, quia non præcessit libido conceptum. Dictum namque fuerat Evæ: « In dolore paries filium (*Gen. iii*). » Quæ sententia in aliis matribus viguit, in Maria vero modum sui juris amisit. In mulieribus fixa perstitit, in Virgine prævalere non potuit. Quæ enim Virgo permansit concipiendo, dolorem sentire non potuit patiendo. Ille quippe, qui ex ea ineffabiliter proliit, claustrum

virginalis pudicitiae non corruptit. Virginem denique veniens, introivit, Virginem nihilominus exiens, dereliquit. Haec enim est hortus conclusus, fons signatus (*Cant. iv*), quae et fructum fecunditatis edidit, et virginitatis meritum non imminuit.

O mirabilis, o singulariter nobilis caro beatissimae Virginis, in qua muliebris natura mutatur, humana conditio non tenetur! Per coitum quidem est genita, sed per efficaciam coitus non enixa. Edita communi nascentium jure, edidit singularis gratiae novitate. In humano denique genere ille nobilis dicitur, qui claris majorum titulis insignitur; beata vero Maria, licet de generosa sit patrum stirpe progenita, ab illo tamen trahit excellentissimae nobilitatis genus, qui de illa est novo nascendi genere procreatus, et per clarissimam sobolem omnem humani stemmatis excedit nobilitatem. Clara proavorum titulis, sed incomparabiliter clarior generositate prolis. Filia siquidem regum; sed Mater Regis regum: «Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei (*Psal. lxxxvi*).» Sed quidquid de te a mortali homine dicitur, celsitudinis tuae meritis non aequatur. Quam enim excellens gratia super angelos elevat, ad ejus digne efferenda praeconia humana fragilitas non aspirat. Rogamus te, clementissima, ipsius pietatis et misericordiae mater, ut qui tuae laudis insignia frequentare gaudemus in terris, tuae intercessionis auxilium habere mereamur in caelis; quatenus sicut per te Dei Filius dignatus est ad nostra descendere, ita et nos per te ad ejus valeamus consortium pervenire. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVII.

I. DE EXALTATIONE SANCTAE CRUCIS. (XIV SEPT.)

De virga Jesse devenimus ad virgam crucis, et principium redemptionis fine concludimus. Ex illa Jesus Christus Virgo virga virgine mirabiliter est generatus; in ista martyr martyrum caput, et martyrii forma turpiter est appensus. Illa virga directionis, virga regni tui (*Psal. xliv*), ait illud familiare Spiritus sancti organum, quia nihil Virgine rectius, subtilius nihil. Audi et de alia: «Virgam virtutis tuae emittit Dominus ex Sion (*Psal. cix*).» Profecto crux fuit virga virtutis, in qua Dominus virtutum viriliter pugnavit, et vicit. «Assumpsi mihi duas virgas, ait propheta; unam vocavi decorem, et alteram funiculum (*Zach. xi*).» Virga pulchritudinis, uterus Virginis. «Pulchra, inquit, ut luna (*Cant. vi*), » virga funiculi, lignum patibuli, disternans utraque regnum Dei et diaboli, imponens frenum malitiae ejus, latamque ejus pervagationem validissima potestate coercens. In hac confossum est latus innoxium, et ad horam crucifixus est innocens manibus, et mundo corde. Terribilis ille latro, ejus manus plenae sunt sanguine, in hac item confossum est, et confectus. Sed Christus aliter, aliter ipse. Christus ad monumentum, ille in aeternum. Debelleavit aereas potestates, ait Apostolus (*Coloss. ii*), et

affixit eas cruci suae. Ex altera parte crucifixus est Redemptor noster, ex alia summus ille praevicator.

Rex Hai ut narrat historia (*Jos. viii sec. LXX*), suspensus est in gemino patibulo, ita rex mortis in duplici patibulo suspenditur, quia dum Christum interficit, in ipsa cruce crucifigitur, quem invenit magnum sacramentum crucis, nec est aliquid hoc sacramento sacratius. Respice crucem stantem, et vide quam recta cacuminatione de terris erigatur ad caelum, et veritatem rei ipsa imagine protestetur. Nonne tibi videtur figura ejus caelum, et terram sublimi continuatione conjungere? Haec est firmissimum ac indissolubile gluten, quo conglutinantur rationales creaturae, ut ex utrisque fiat illa civitas, cujus participatio ejus in idipsum (*Psal. cxxxix*). Vide etiam quomodo quadrifaria ratione quatuor mundi climata comprehendat, et omnem ad se pertrahat creaturam. Astat Jesus in medio, quadrifaria sui corporis parte distentus, et expansis manibus omnibus ad se ex omni parte venientibus amplissimum misericordiae sinum ostendit. Nam et apud Dominum, misericordia, et copiosa apud eum redemptio (*Psal. cxxxix*). Prorsus copiosa, non stricta; quia largiter unda sanguinis de corpore Christi per quinque partes emanavit. Sufficeret ad redemptionem orbis, vel una pretiosissimi sanguinis gutta; sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficii redundatione clarescat.

Sed ne forte occurreret tibi, ut ubique terrarum currens, Redemptorem tuum invenire non posses, a quaqua mundi parte procedas, sive ab Oriente, sive ab Occidente, seu a Meridie, vel a Septentrione paratus est ipse suscipere venientem, et blanda confovere dulcedine. Sed attende quid tibi exprimitur de corde Altissimi. Venis ad hominem crucifixum? crucifixus venias, aut crucifigendus. Qui enim Christi sunt, crucifixerunt carnem suam cum vitiiis, et concupiscentiis (*Gal. v*). Sic lignum Christo, necessarium tibi. Sed jam ascende ad verbi hujus celsiora fastigia, et vide quidnam sit quod egreditur. Scriptum est in Regum historia, quia beata illa mater ait ad Eliam: «En colligo duo ligna (*III. Reg. xvii*).» Duo ligna, duo crucis brachia sunt. In his duobus humanam et angelicam naturam intellige. Et illud quidem lignum, quod recta sublimitate tendit ad caelos, superiorem accipe naturam, quae stetit in rectitudine, et officiosissima devotione voluntati Dominantis adhæsit. Illud vero, quod transversum est, humanam designat, quae transversa, imò, ut verius dicamus, eversa, status sui perdidit aequitatem. Intuere cum quanto sacramento jungantur. In utroque ligno fit scissio, et ex occasione vulnerum junctio junctura componitur. Supercaelestes spiritus non mediocri vulnus acceperunt, cum Deus in angelis suis reperit pravitatem (*Job iv*); nec contemnenda plaga, cum eam resarciri oporteat, quia non restituito sociali numero, numerositas cadens facta videtur in vanum. Inferior vero natura a

planta pedis usque ad verticem ita venenifera fermentatione infecta est, ut nesciat unde veniat, aut quo vadat.

Utrorumque spirituum igitur utrisque vulneribus non mediocriter liantibus, impressio facta est iuncturalis, quæ Christo conjungente ita est resarcita, ut nihil vulniferum videatur inesse. Christus enim in utrisque et pro utrisque confixus, utrosque cavilla corporis sui validus necit, et corpus proprium iuncturis opponit, ne valeant resilire. Crux igitur jungit cælum et terram; Christus in cruce trahit omnia; leo rugiens ibi ligatur; angelus confœdatur et homo; totumque per eam reficitur, quidquid fecit manus Altissimi.

Excede ergo paulisper sensus carnis, et irruentia corporearum phantasmata voluptatum, et intuere divinæ naturæ bonitatem, suavitatem, dignationem. Meditare positionem crucifixi corporis. Vide si aliquid est in eo, quod non peroret pro te apud Patrem. Divinum illud caput multiplici spinarum densitate densatum, usque ad cerebri teneritudinem confixum est dum configitur spina. « Spinis peccatorum suorum, » ait Dominus per Prophetam, « circumdedit me populus iste (Psal. xxi). » Ad quid hoc? Ne doleret caput tuum, ne tua vulneretur intentio. Caligaverunt in mortem oculi sui, et illa luminaria, quæ illuminant orbem, ad horam extincta sunt. Nonne illis obtenebrantibus, tenebræ factæ sunt per universam terram, et illa duo magna luminaria cum illis luminaribus submota sunt? Hoc autem totum factum est ut averterentur oculi tui ne viderent vanitatem, et si viderent, non adhererent. Aures illæ, quæ in cœlis audiunt: « Sanctus, Sanctus, Sanctus, **245** Dominus Deus Sabaoth (Isa. vi); » audierunt in terris: « Dæmonium habes (Joan. vii), » et: « Crucifige, crucifige eum (Luc. xxiii). » Ut quid istud? Ne aures tuæ obsurdescerent ad clamorem pauperis, ne reciperent auditum vanum, ne detractionis virus apertis propitiisque auribus susciperent. Speciosa illa facies speciosi forma præ filiis hominum, sputis illita est, afflicta colaphis, addicta delusionibus; sic namque scriptum est: « Cœperunt conspuere in eum, et percutere faciem ejus et illudere ei dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit? » (Matth. xxvi.) Quare hoc? Ut facies tua illuminaretur, illuminata confirmaretur, et diceretur de te: « Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati (I Reg. i). » Os illud quod docet angelos, homines instruit, quod dixit, et factum est, parumper obmutuit, ut veritatem et iudicium loqueretur os tuum et confiteretur Dominum Deum suum. Manus illæ, quæ fundaverunt cœlos, extensæ sunt in cruce clavisque transverberatæ durissimis, ut manus tuæ tenderentur ad inopem et dicere posses: « Anima mea in manibus meis semper (Psal. cxviii). » Quod tenemus in manibus, non facile obliviscimur, sic et qui animam suam bonæ operationi imprimit non tradit eam oblivioni. Pectus illud, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei absconditi (Col. ii), lancea

A militari perfossum est, ut pectus tuum a pravis cogitationibus mundaretur, mundatum sanctificaretur, conservaretur sanctificatum. Pedes illi, quorum scabellum adorare debemus, quia sanctum est (Psal. xcvi), dura transfixione confixi sunt, ne pedes tui festinarent ad malum, sed currerent viam mandatorum Domini. « Quid plura? » Foderunt manus ejus et pedes, et dinumeraverunt omnia ossa sua (Psal. xxi). » Pro te carnem et animam suam posuit, ut corpus et spiritum tuum sibi vindicaret. Toto se totum te comparavit. Quid ultra debuit facere et non fecit? Absolvit vinctum, illuminavit cæcum, quia « Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos (Psal. cxlv). » Reduxit erroneum, reconciliavit reum, qui te portavit in humeris suis, qui pro te Patri proprio sanguine satisfecit.

Attende ergo consilium Dei tui, non solum cum Patre regnantis, sed et dulcissimi amici tui in cruce pendentis; nec enim falli potest, quia sapientia est, nec fallere te vult, pro quo ignominiosam sustinet pœnam: « Si quis, inquit, vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me (Luc. ix). » Audi consilium, non præceptum. Si enim præceptum esset, quicumque effectui non manciparent, cruciatus possent expectare perpetuos; sed cum dicit: « Si quis vult, » in nostra posuit voluntate, utrum ex æquo cum eo currere festinemus. Grandis profecto labor, sed præmium incomparabile. « Post me, » inquit. Post eum eundem est, quia ipse est veritas, ne decipiamur; per eum, quia ipse via, ne aberremus; ad eum, quia ipse est vita, ne moriamur: « Ego sum, » ait, « via, veritas et vita (Joan. xiv). » Sequitur: « abneget semetipsum. » Primus ille parens, præfixis obedientiæ legibus coarctatus, in campum malæ libertatis exivit. Acceperat in præcepto, ut voluntatem Creatoris præponeret suæ, sed usus, imo abusus propria voluntate, cum beare se voluit, perdidit **246** semetipsum. Depulsus ergo ab illa felici hæreditate exsilium sortitus est pro patria, mortem pro vita; pro gloria ignominiam. Si vis ergo ad tuam hæreditatem reverti, tuam abnega voluntatem.

In hac abnegatione duo solummodo sunt, adversus quæ pugnare et expugnare oporteat; elatio in mente, voluptas in corpore. Fugè regem et régis exercitum, superbiam et superbiæ prolem, et illum secutus illum consecutus es qui dixit: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi). » Pretiosa vestis, epulæ lautiores et voluptas secretior longe sint a te, et carnes tuas timore Domini confixisti. Abnegatio igitur voluntatis, hæreditatis est recuperatio.

Sequitur: « Tollat crucem suam. » Si non cecidisset Adam et in illa sui status dignitate mansisset, esset tamen alias evocandus et in ordinem promovendus angelicum; ob duplicem enim causam factus erat, et ad resarciendum numerum imminutum, et ad illum implendum qui deerat, si angelus non cecidisset.

Quia igitur per abrenuntiationem propriæ voluntatis nobis hæreditas redditur, consequenter per crucis portationem grata illa beatorum spirituum societas reparatur. Duo vero notabilia sunt, quæ in hac crucis portatione nos habere oporteat, ut læsi non lædamus et beneficiamus lædentibus. Magnum quidem et ultra hominem est asperitatem verborum et verberum non solum pati, sed et non reddere. Illud vero majus est et divinum quiddam sapit: « Benefacite his qui oderunt vos (*Luc. vi.*) » Magister noster et Dominus, Christus Filius Dei, et lædentes patienter pertulit et benefecit lædentibus, dicens: « Patër, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt (*Luc. xxiii.*) » Considera beneficium, dum felori, clavi manibus, lancea lateri apponerentur ab inimicis; os et manus et latus agebant pro inimicis.

Vide ergo si angelicæ dignitati juste hæc assignemus. Hæc enim duo illorum proprietati sunt propria. Quotidie illos ad nostri custodiam deputatos multipliciter offendimus, et offensam negligentia cumulamur. Ipsi autem licet a nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen et compatiuntur peccantibus; nec minor illorum circa nos custodia, imo major sollicitudo, cum boni custodis sit infirmis magis quam sanis operam exhibere.

Subjungitur: « Et sequatur me. » Cum in sui abnegatione revocetur hæreditas, et in tollendo crucem dignitas angelorum, in imitatione Christi summa nobis felicitas reservatur. Hic est virtutum consummatio, finis cursus, principium præmiorum. Sed in hac imitatione duo sunt adimplenda, videlicet ut magistrorum subdaris imperiis, et perseverantiam non amittas. Ita plane poteris sequi Christum, qui non venit facere voluntatem suam, sed ejus qui misit illum (*Joan. v.*), et qui pro eadem voluntate non timuit ponere animam suam (*Joan. xii.*). Quo fructu, qua utilitate, quo præmio? « Ut ubi ego sum, inquit, illic sit et minister meus (*Ibid.*) » Quanta dignitas esse cum Deo, beatis interesse spiritibus, et inter illum cœlestem conventum perpetuo numerari!

247 Vide ergo ne rursus tibi metipsi crucifigas Filium Dei et hostem tui habeas, rursus fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui resurgens ex mortuis jam non moritur (*Rbm. vi.*). Intuere ne mortiferam crucem efficias, in qua facies Filium Dei amarum doloribus interire. Superbia superius, inferius luxuria, a dextris prosperatio iniquitatis, a sinistris adversitatis desperatio, spinas, clavos et lanceam filio Virginis representant. Cum enim elevans te et ambulans collo extento caput Altissimi spinarum multiplicitate contorques, et hic a superioribus superari moleste fers, imo superiores potius superare contendis, illi similis es qui se similem Altissimo cogitavit. Scriptum est enim: « Deus superbis resistit (*I Petr. v.*) », illis videlicet, qui cum eo æquo stare contendunt. Componis oculos tuos, ut non respicias cœlum, et voluptuosis carnis tuæ mo-

ribus moveris, et traheris, durioribus clavis tuis pedes Omnipotentis transverberans, ab inferiori inferens supplicium, dum momentanea voluptate voluntatem Dominantis excludis. Cum prosperaris in iniquitate, et fœtidiori cursu rerum peccata peccatis accumulans, clavum ponis in illius dextera, quem de suis bonis persequi non desistis. Cum vero abundantiori tristitia absorberis, et tuam impietatem pietati Dei præponderas, sinistram ejus transfigis, et conceptum furorem furore tuæ desperationis amplificas. Denique cum præsumis defendere quod fecisti, lancearum ictum lateri Salvatoris intorques, nihilque gravius ingeris Crucifixo quam tueri quod odit. De hoc enim peccato scriptum est: « Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem (*Psal. lvm.*) » Vides jam quantâ differentia inter utramque crucem perambulet. Relinque ergo crucem, quam tibi fabricasti, et gloriare in cruce Domini Dei tui (*Gal. vi.*), qui est benedictus in sæcula. Amen.

XLVIII.

II. HOMILIA DE EXALTATIONE SANCTÆ CRUCIS.
(XIV SEPT)

Vexillum imperatoris æterni, fratres charissimi, ea devotione prosequimur qua et ipsum qui in eo triumphare dignatus est veneramus. Quod videlicet nulli sanctorum ex ecclesiastica cognoscitur institutione collatum. Sanctos enim quoslibet, sive etiam cœlestes virtutes oramus quidem, sed non adoramus; cum vero crucem nos fatemur adorare, vel colere, illi tantum figuræ Domini corporis, quæ in cruce facta est, hanc noscitur reverentiam exhibere. In signo nempe victoriæ victorem colimus, et adorando crucem, ipsum, qui crucifixus est, adoramus. Quapropter sicut aggaudere resurgenti, vel ascendenti Domino consuevimus, ita etiam exaltatæ ejus cruci non immerito congaudemus. Pretium namque nostrum hæc statera libravit, quo videlicet et de jugo Ægyptiacæ servitutis eripimur, et ex improbi exactoris scœnore liberamur. Hæc plane summa inexplebili damnationis nostræ chirographo satisfacit, et insolubili nos debito vetustæ cautionis absolvit. Unde ad Colossenses prædicator egregius: « Et vos, inquit, cum mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestræ, convivificavit **248** cum illo, donans vobis omnia delicta, delens, quod adversum nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: et exspolians principatus, et potestates, traxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso (*Col. ii.*) » Quæ igitur lingua in laudem crucis invenitur idonea, quæ cœlum aperuit, terram a sententia antiquæ maledictionis absolvit, tartarum spoliavit? Hæc nimirum olivæ nos oleastros inseruit, et de vasis iræ vasa misericordiæ fabricavit. Hæc nos sedentes in tenebris in lucis filios translulit, de inimicis domesticos fecit, de conditione servili in regni filios adoptavit. Sed quanquam desit facundia peritiaeque sermonis, cessare non debemus a laude crucis, quia quod facultati subtrahitur, ex

abundantia bonæ voluntatis impletur, præsertim cum Apostolus dicat: « Non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi (I Cor. 1). » Prædicatores namque crucis Deus piscatores instituit, non oratores. Accuratis itaque verbis crux non asseritur, sed econtrario vacuatur. Quapropter non indignum est, si beata crux verbis nunc simplicibus prædicetur, quibus utique in vecta mundo inter ipsa novæ fidei rudimenta cognoscitur.

Notandum vero quia sicut duobus signis crux constat, ita duas ejus solemnitates per annalem circulum ecclesiastica traditio celebrat. Hæc nempe duo ligna mulier volebat Sareptana colligere, quibus posset inopem sibi cibum et filio providere; sed hujus viduæ farina et oleum ad proventus abundantiam benedicuntur (III Reg. xvii), ut charitatis fructus et hilaritatis jam tunc in sacramento Ecclesiæ commendetur, « hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix). » Vidua hæc sancta erat Ecclesia, de qua dicitur: « Viduam ejus benedicens benedicam (Psal. cxxxii). » Cui licebat cuicumque vellet mortuo viro conjungi, quia desinente lege, mox Christo, qui finis legis est, ad justitiam omni credenti (Rom. x), meruit Ecclesia copulari. Illa cibum anhela, qui duobus esset lignis excoctus; et sancta Ecclesia panem de cælo venientem esurit, qui in ara crucis est torridus. Qui voluptuosos, et carnales cibos appetit, serpentinis morsibus traditur, qui vero ad hunc panem respicit, a grassantis veneni pernicie liberatur. Quid est, quod dixi? Non ignoratis, fratres, quia Israel ille carnalis murmurans aliquando adversus Moysen, in deserto dicebat: « Deest panis, non sunt aquæ, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo (Num. xxi). » Tunc innisit in eos Dominus ignitos serpentes; cumque poenitentiam ducti indulgentiam peterent, ex præcepto Domini fecit Moyses serpentem æneum, et pro signo posuit, ad quem, quicumque percussi fuerant, aspicientes protinus sanabantur. Enimvero per consilium serpentis est homo delapsus in mortem; æs vero cæteris metallis durabilius invenitur.

Æneus itaque serpens Dominum figuravit, qui infusum nobis venenum diabolicæ suggestionis abegit. Et apte æneus serpens, ut per serpentem mortuus, et per æs Dominus significaretur æternus. Qui enim ex humanitate crucis supplicium pertulit, ex divinitate perpetuus et impassibilis vivit. Porro autem serpens æneus similitudinem quidem serpentis habet, sed **249** venenum serpentis non habet. Et Redemptor noster in similitudine quidem carnis peccati apparuit, sed peccati venenum in eo locum habere non potuit, quippe qui « peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus (I Petr. ii). »

Nec prætereundum est quod congrue satis mansio illa ubi hæc facta sunt Salmona dicitur, quæ videlicet *imaguncula* interpretatur, quia illic nimirum in hujus ænei serpentis forma, imago est nostri Salvatoris expressa. Unde et idem Salvator ait: « Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita

A exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam (Joan. iii). » Recte ergo serpens æneus pro signo ponitur, et populus aspiciens a morsu serpentium liberatur; quia quicumque in Salvatorem, qui in cruce suspensus est, ex desiderio imitationis intendunt, omne mox virus et lethiferos morsus veterosissimi serpentis evadunt.

Et notandum quod serpens ille pro signo dicitur positus: nam et Simeon ille justus, delato ad templum Domino, vaticinans ait: « Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur (Luc. ii). » In signum namque contradictionis Redemptor est positus, quia in cruce erat pro humani generis salute passurus. Cui nimirum cruci omnis mundi sapientia contradixit, sed Regi per eam gloriæ triumphanti tandem devicta succubuit. Sicut in Actibus apostolorum dicitur: « De secta autem hac scimus, quia ubique ei contradicetur (Act. xx). » Et Paulus: « Prædicamus, inquit, Jesum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. i). » Sed quoniam quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei fortius est hominibus, Redemptor noster, qui non venit mittere pacem, sed gladium (Matth. x), lorica carnis accinctus, in hujus mundi campum præliaturus accessit, et vexillum præferens crucis, omnium sibi resistentium colla calcavit. Sic sic videlicet Potens noster in prælio et hostiles quandoque acies ad sua convertit, et non solum mortem, sed et ipsum mortis principem usque ad inferna persecutus exstinxit. Hujus sane belli jam tunc minister erat Moyses cum pugnaret contra Amalech (Exod. xvii). Ad quod videlicet bellum non gladios, non tela vibravit, sed virgam Dei in manu detulit, quæ procul dubio lignum crucis Dominicæ figuravit. Sed esto ut virgam deferat, ut in ligni sacramento confidat, et non armis, sed ligno potius armatus hostium cuneos debellaturum se esse non ambigat, nisi tamen speciem crucis expresserit, nisi triumphale vexillum in sublime levaverit, nullam certe victoriam de prostratis hostibus obtinebit.

D Habens itaque Moyses virgam in manu, hoc insuper addidit ut brachia sua in modum crucis exanderet, sicque jam factum est, ut catervarum adversantium acies ligno et signo hoc pleno crucis mysterio superaret. Hoc enim sacra testatur historia, cum dicit: « Dum levaret manus Moyses, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalech (Exod. xvii). » Hoc plane factum, fratres mei, non solum spiritualis intelligentiæ sacramentum, sed et virtutis nobis saluberrimum convectat exemplum. **250** Nam dum crucem post Dominum tollimus, dum corda nostra cum manibus ad Deum levamus, rectores tenebrarum protinus corruunt, in ima prostrati fractis viribus eliduntur. Si vero manus remittimus, et obliti celestium, terrena sectamur, protinus hostis victor insequitur, et nos amissa

victoria persequentium gladiis obtruncamur. In omni sane spiritali certamine crucis debemus præferre vexillum, quod nimirum si viriliter agentes attolimus, procul dubio victores existimus; alioquin si segniter vivendo deponimus, ad primos persequentium impetus necesse est enerviter concidamus. Unde et insignis ille militiæ spiritalis instructor Paulus ait: « Remissas manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret (*Hebr. xii*). »

Hoc nempe vexillum et Gedeon sibi, suisque commilitonibus typice prætulit, qui contra arma, arma deseruit, inermis armatos invasit, et ad debellandum Madianitarum multitudinem dimissa multitudine cum paucis venit (*Jud. vii*). Divina siquidem sibi admonitione præceptum est ut ad fluvium veniens, omnes quos flexis genibus aquas haurire conspiceret a bellorum congressionibus amoveret. Factumque est, et trecenti viri tantummodo, qui stantes manibus aquas hauserant, remanserunt. Quid est autem quod Gedeon trecentis contentus militibus ad bella progreditur, nisi quia hic numerus in Thau littera, quæ videlicet crucis exprimit speciem, continetur? Cui profecto litteræ si super transversam lineam id adderetur, quod in cruce superius eminet, non jam crucis species, sed potius ipsa crux esset. Quia igitur trecentenarium numerum Thau littera continet, quæ figuram crucis exhibet, non immerito in his trecentis Gedeonem sequentibus, illi omnes designati sunt, quibus dicitur: « Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me (*Luc. ix*). » Qui nimirum sequentes Dominum tanto verius crucem tollunt, quanto et ipsi acrius affliguntur, et erga delinquentes proximos, vel egentes piæ compassionis incendio concremantur. Unde per Ezechiëlem dicitur: « Signa Thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio Hierusalem (*Ezech. ix*). » Vel certe in his trecentis, qui Thau littera continentur, hoc exprimitur, quod ferrum hostium crucis ligno superetur. In eodem quoque crucis mysterio, et Abraham triumphum victor obtinuit, qui quinque reges cum trecentis decem et octo vernaculis debellavit (*Gen. xiv*). Crucis mysterium et illa in se diluvii arca continuit, cujus longitudinem trecentorum fuisse cubitorum Scripturâ desinit (*Gen. vi*).

Porro sicut Noe cum suis per aquam lignumque salvatur, sic et Christi familia aqua salvatur et ligno, dum et baptismo salutis abluitur, et vivificæ crucis impressione signatur. Quæ videlicet arca ut in sacramento Christi humani corporis videatur æquiparare mensuram, trecentos habuisse cubitos in longitudine, quinquaginta in latitudine, triginta vero in altitudine perhibetur. Trecenti namque quinquagenarium numerum sexies, et tricenarium in se decies includunt. Et humani corporis longitudo, a vertice **251** videlicet usque ad pedes, sexies tantum habet quam latitudo, quæ est a

A dextera usque ad sinistram, et decies tantum quam altitudo, quæ est ante et retro. Sic nimirum arca et in trecentenario longitudinis suæ numero speciem crucis, et in totius suæ dimensionis habitudine figuram tenet Dominici corporis. Et sicut septem animæ donantur Noe, ut per lignum salventur in undis, sic septem Ecclesiæ septiformi Spiritu repletæ salvantur in Christo per lignum crucis et aquam baptismatis. Per lignum nempe nos servituti princeps superbix subdidit, per lignum nos humilitatis auctor in libertatis titulos revocavit. Per lignum nos tyrannus perpetuo relegavit exsilio, per lignum mitissimus Rex hæredes decrevit in regno. Per lignum sumus ad porcorum custodiam et siliquarum indigentiam devoluti; per lignum quoque paternis sumus amplexibus redditi, perceptaque stola cum annulo in consortium pristinae sumus hæreditatis adsciti. Lignum nos improbo exactori censitos reddidit, lignum omnia simul inexhausti lænoris nostri tributa persolvit. Per lignum porro ab haustu perennis fontis aruimus, per lignum rore cœlestis gratiæ copiosius inundamur.

Hanc plane cœlestium charismatum inundantiam Moyses typice figuravit, quando in Cades, quæ est in deserto Sin divinæ promissionis addubitans largissimas aquas silicem percutiendo, produxit (*Num. x*). Propter peccata scilicet populi, quod et ipse jam fecerat rursus se facere posse diffidit, atque ideo in repromissionis terram eundem populum Domino prohibente nullatenus introduxit. Quam videlicet dubietatem, et ipsius Moysis verba testantur, cum ait: « Audite, rebelles et increduli, num de petra hæc vobis aquam poterimus elicere? » (*Ibid.*) Tanquam diceret, nos non valeamus quod supra humanitatis vires est, facere, quia vos non acquiescitis quod humanum est adimplere; nec signum possumus ex virtute divinitatis ostendere, quia vos nunquam desinitis Deo per rebellionis contumaciam contraire. Sed petra illa, juxta Apostolum, Christus erat (*I Cor. x*).

Accedit igitur virga ad silicem, et haurienda populis aqua producitur; adhibetur crux Christo, et omnium corda credentium gratia sancti Spiritus irrigantur. Hic est enim lapis, de quo per Zachariam dicitur: « Super lapidem, inquit, unum septem oculi sunt (*Zach. iii*). » Quod videlicet sacramentum et ipse Moyses per spiritum non ignorasse cognoscitur, si ejusdem subtiliter verba pensantur: « Aperi, inquit, Domine, thesaurum tuum fontem aquæ vivæ; ut satiati, cesset murmuratio eorum (*Num. xx*). » Neque enim tam magnificis atque divinis verbis elementum describeret ex cavernis videlicet terræ profluum, ac deinceps in successuum cuniculos egerendum. Nunquid enim dignum fuit, viles aquas Dei appellare thesaurum? Sed Dei thesaurum illum procul dubio nominat, de quo Apostolus dicit: Quia in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. (*Col. ii*). Fontem etiam aquæ vivæ illum perhibet, de

quo dicitur : « Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (Joan. iv). » Alioquin qua rationis consequentia diceret : « ut satiati, **252** cesset murmuratio eorum? » cum postmodum idem populus murmurans, dicat : Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? (Num. xxi) Deest panis, non sunt aquæ, et alia multa quæ prodigiosa dementia tumultuatus evomuit. Sed affectus tædio Moyses tam duræ, ac seditiosæ multitudinis, adventum anxie flagitat Salvatoris. Sicut et tunc petierat, cum dicebat : « Obsecro, Domine, mitte quem missurus es (Exod. iv). » Quod autem petram non credendo percussit, atque ideo ad promissam terram cum populo non pervenit, populum significat Judæorum, qui profecto Christum Dei virtutem esse non credens, in ligno suspendit, atque ideo in terra viventium intrare non meruit.

Sed quo pacto tentamus ea quæ in divinis litteris continentur crucis in unum exempla colligere, cum videamus omnem sacri eloquii seriem huic terribili signo quadam spiritus intentione servire? Hoc est enim propitiatorium, quod duo cherubim versis in se invicem vultibus aspiciunt, quia in eum, qui in cruce suspensus est, duo Testamenta, Novum scilicet et Vetus, concorditer et indifferenter intendunt. Dicit enim Joannes : Quia « ipse est propitiatio pro peccatis nostris (I Joan. ii). » Et Petrus de Patribus loquens, ait : « Per gratiam Christi credimus salvari, quemadmodum et illi (Act. xv). » Crux igitur est concordia Scripturarum, et limes quidam atque confluxum veterum et novorum. Crux cœlestia et terrena confœderat; crux homines simul et angelos in antiquæ concordie unanimitate reformat. Crux denique mors est vitiorum, et omnium fons ac vita virtutum. Crux insipientibus semita, currentibus via, pervenientibus requies est segura. Crux est tyronibus donativum, militantibus robur, emeritis municipium. Crux est fortiter agentium, virtus, recuperatio labentium, corona victorum. Crux mortem ingerit momentaneam, et vitam compensat æternam. Crux nos terrenis expoliat, ut cœlestibus ditet; esurire docet, ut satiet; humilitatem præcipit, ut exaltet; patientiam adhibet, ut coronet. Crux est in Christo viventibus regula, expressa justitiæ norma, ac omnibus probis moribus disciplina. Crux diabolum terret, ut effugiat; angelos, ut ad nos ingradientur, invitat; cogitationum phantasmata reprimat, et Spiritum sanctum castis, ac mundis pectoribus introducit. Crux denique lassos recreat, infirmos roborat, et titubantia desperatæ mentis arcana confortat.

Et quid amplius dicam? Quandoquidem per crucem Rex gloriæ et nos de catena cruenti prædonis eripuit, et tartarea claustra violentus pervasor irrupit. Omnes iusuper electos de vinculis antiquæ damnationis absolvit, quos etiam secum per resurrectionis gloriam suscitavit. Quid, inquam, de beatæ crucis præconio referam? cum et ipsa latronem

A cœlo, ut revera sui fructus primitias, intulit, et per hunc paradisi januas, quas deinceps electi omnes scanderent, patefecit? Enimvero cherubim ille, qui rompheam exclusionis acceperat, signaculum in eo crucis aspexit, cui se nequaquam contradictor opposuit; nec ejus crucis certe, quam pertulit, sed illius potius, cujus mysterium credidit, in cujus virtute speravit, dicens : **253** « Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum (Luc. xxiii). » Et o talis damnati mira libertas! o justificantis tui immensa potentia! Judicatus judicat, et addictus crimini, crimen ex potestate relaxat. Ipsam porro crucem, in qua pendet, et quodammodo dictantis censuræ solium facit, et inter latronem et latronem, velut jam inter agnos et hædos, æquitatis jura discernit. B Dixerat Dominus : « Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum (Joan. xii). »

Eorum itaque, qui trahendi erant, latro prævius fuit, cui mox dicit : « Hodie mecum eris in paradiso (Luc. xxiii). » Quem ergo de perpetuæ mortis latroquo primum traxit, hunc ad vitam primitus introduxit. Per crucem igitur, imo per eum, qui suspendi in cruce dignatus est, omnia sunt instaurata, omnia benedicta, omnia cœlestis gratiæ rore perfusa. Præsertim humana mens, quæ sterilis erat, amara, atque insipida, ad Salvatoris adventum ferilis, et dulcis effecta, divinæ insuper est sapientiæ sale condita. Quod nimirum satis expresse figuravit illud Elisei prophetæ miraculum. Nam cum viri Jericho sibi conquererentur, quod aquæ essent pessimæ et terra sterilis : « Afferte, inquit, mihi vas novum, et mittite in illud sal (IV Reg. ii). » Deinde aquarum fonti sal illud immersit, sicque aquas ab omni morte et sterilitate sanavit. Quo nimirum, ut totum brevi sermone concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum caro fieret, et habitaret in nobis. Quid enim a quæ, nisi mundani sunt populi? Quid vas novum, nisi corpus Dominicum, nulla scilicet prævaricationis antiquæ labe nigratum, nulla veteris hominis abusione detritum? Quid porro sal, nisi cœlestis sapientia?

Sapientia igitur Patris in corpus descendit humanum, et sic ad fertilitatem et vitalis intelligentiæ dulcedinem omnium convertit fidelium mentes. Quæ nimirum dulcedo tandiu latuit, usque dum sal mergeretur in aquam, id est, usque dum ille penderet in cruce, qui dixit : « Salvum me fac, Deus, quoniam introierunt aquæ usque ad animam meam (Psal. lxxvii). » Ex tunc enim homo didicit quid deberet appetere, quid vitare.

Interea, fratres mei, non vos pigeat de sacramento Dominicæ passionis, vel incarnationis aliquid subtile cognoscere, et breviter dictum arctius memoriæ commendare. Sex nempe diebus omnipotens Deus omnia sua opera condidit, et sexto die hominem ad suam imaginem, similitudinemque formavit (Gen. i, ii). Sexta quoque ætate sæculi Filius Dei factus est Filius hominis, ut nos reformaret ad imaginem Dei. Sexta insuper feria ipse Dominus passus est, ut

ea nimirum die homo fieret ejus morte redemptus, quo dudum fuerat ipsius operatione plasmatus. Eodem porro die de costa viri formata est Eva, quo de latere Christi per aquam et sanguinem exivit Ecclesia.

Videamus itaque quomodo per eundem senarium numerum Dominici corporis templum divinæ providentiæ sit arte constructum. Templum sane illud Hierusalem per quadraginta et sex annorum curricula fuerat fabricatum; unde et a Judæis Domino dicitur: « Quadraginta et **254** sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in triduo reædificas illud? » (*Joan. viii.*) Qui videlicet numerus si per senarium ducitur, omne tempus, quo Dominus in matris utero mansit, impletur. Nam quadragies sexies seniducendi septuaginta sex dies fiunt. Qui dierum numerus complet novem menses, et sex dies, qui videlicet tanquam decem menses parientibus feminis imputantur. Non quia omnes mulieres ad sextum diem post nonum mensem parituræ perveniant, sed quia tot diebus, ad partum perducta ipsa perfectio Dominici corporis comperitur, sicut a majoribus traditur, et firma auctoritate Ecclesiæ custoditur. Octavo namque Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo et passus. Eo videlicet die sepultus est in monumento novo, ubi nec ante, nec post quisquam est positus mortuorum, quo conceptus est in utero Virginis, ubi constat nullum seminatam fuisse mortali-um. Natus autem traditur octavo Kalendas Januari-
C

Ab ipso ergo conceptionis die usque ad diem Nativitatis eucenti septuaginta sex reperiuntur dies, qui senarium numerum quadragies sexies continent. Quo igitur numero lapideum illud templum antiquitus est ædificatum, eodem quoque numero et templum Dominici corporis per senarium est perfectum. Hac tantummodo discretione servata, quod in constructione templi annorum numerus ponitur, in ædificatione vero corporis Domini dierum calculus supputatur.

Annorum igitur numeri templi illius antiqui si per senarium ducitur, omnes dies, quibus mansit Dominus in virgineo ventre completur. Conjuncto itaque numero, quo Deus opera sua fecit, cum illo quo templum est conditum, Domini corpus efficitur, ut nobis detur intelligi, quia per illud divinitatis templum, quod in Virginis utero constructum est, universa sunt Dei opera restaurata. Sicut dicit Apostolus: « Quia proposuit Deus in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et in terris sunt in ipso (*Ephes. i.*) » Sed hoc corporis templum, quod per senarium numerum fieri divina providentia voluit, tribus horis Judaica impietate resolutum, triduo reædificavit, sicut ipse dicit: « Solvite templum hoc, et post triduum reædificabo illud. Hoc autem, inquit evangelista, dicebat de templo corporis sui (*Joan. ii.*) » Nec mirum, si quod per senarium factum est, per ternarium sit solutum, per ternarium quoque rursus

ædificatum, cum et ipse senarius, sicut ex ternario crescit, ita nihilominus et in ternarium resolvatur. Unus enim, et duo, et tres, sex fiunt: et reciproce dimidium senarii tres sunt, tertia pars duo, sexta unum. Qui videlicet numerus idcirco perfectus dicitur, quia sic ex suis partibus constat. Uno plane die integro, et duabus noctibus in sepulcro Dominus jacuit; quia una sui corporis morte a duabus nos, animæ videlicet et corporis mortibus, liberavit. Et recte per diem mors Domini designatur, qua nos ad lucem reducimur. Nostra autem mors utraque per noctem, quæ nimirum nobis ex peccato debetur. Totum autem hoc triduum in humanæ salutis expenditur evidentissime sacramentum. Nam sexta feria **255** passus, Sabbato in sepulcro quievit, die Dominico resurrexit. Tota autem hæc vita nobis sexta feria est; quia videlicet crucem post Dominum bajulare jubemur. A die autem exitus nostri usque ad iudicium quasi Sabbatum ducitur, quia interim beata requie sanctæ animæ perfruuntur. In resurrectione autem corporum paschalis nobis oritur dies, qui nullo fine concluditur, sed perpetuæ jucunditate lætitiæ feriatur.

Ut ergo ad hanc Dominicam per Sabbatum valeamus congruenter attingere, necesse est, nos nunc crucem post Jesum bajulantes, sextam jugiter feriam celebrare. Alioquin si præpostero ordine nunc sub carnis lege viventes quasi Dominicam ducimus, procul dubio postmodum non gaudium gaudio, sed tribulatione mutamus. Hinc est enim quod Dominus sicut quadraginta diebus in eremo vixit, totidemque post resurrectionem cum discipulis fuit; ita etiam ab ipso suæ mortis articulo, usque ad diluculum resurrectionis quadraginta horas habuit. Sicut igitur illorum dierum numero, ita nihilominus et horarum, quas diximus, totius vitæ nostræ tempus exprimitur, ut sicut ille quadragenario horarum numero mortuus mansit, ita et nos illi commortui quandiu hic vivimus, in carnis semper mortificatione vivamus.

Ad superandum ergo diabolus, crucis insigne nobis noster imperator exhibuit; et ne nobis grave videretur, prius ipse gestavit. Hoc denique salutis nostræ signaculum non solum sacris, sive sacrandis rebus imprimimus, sed etiam alimentis, sive quibuslibet etiam rebus domesticis adhibemus; ut evidenter appareat, quod et homo, et quæque humano sunt usui necessaria, hujus virtute signi a jure sunt dæmonum absoluta. Nam et in ipso Redemptoris nostri patibulo, tanto non humanæ, sed divinæ artis beata crux librata est magisterio; ut caput Domini ad orientem, pedes ad occidentem, dextera ad aquilonem, sinistra tenderet ad meridiem; quatenus mundi principem ab omnibus undique plagis excluderet, dum quadrifidi orbis climata per quadratam crucis speciem occuparet. Unde et ipse dicit: « Nunc iudicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (*Joan. xii.*) » Sic sic nempe decuit omnium pervasorem ab omnibus simul ejici, talis pro totius mundi salute hostia debuit immolari, quæ et per sacramen-

tum cuncta respiceret, et ex virtute omnia liberaret. Tunc plane erat crux humiliata cum Domino, ecce veniet exaltata cum Domino.

Nolo vos lateat, fratres mei, quia in tremendi examinis die beata crux ulnis advehitur angelorum, et ante omnium ponitur ora mortalium. Non auro jam, vel gemmis ornata, sed radiantior erit sole, vel stellis ex virtute divina. Proposita certe tunc erit in eorum gloriam, qui eam diligentes ex charitate complexi sunt, et e diverso in eorum opprobrium, qui eam post Redemptorem suum portare noluerunt. Nam, ut laceamus interim de his, qui eum pupugerunt, et quia plangent se super se omnes tribus terræ, omnis in quo tunc hujus salutiferi signi figura non cernitur, velut extraneus et ignotus inter reprobos, **256** iustitia dictante, repellitur: qui autem hujus divini tituli reperiuntur impressione signati, quia Redemptoris sui facti sunt imitatores in poena, tunc eidem Judici participes efficientur in gloria.

Tunc itaque fiet quod Apostolus ait: « Quia cum tradiderit regnum Deo Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et omnem potestatem, et virtutem, sævissima destruetur mors (I Cor. xv). » Regnum autem Patri tradere profecto nihil est aliud, quam credentes in se ad divinæ contemplationis arcana perducere. Tunc completur illa Zachariæ prophetae visio (Zach. iii), qua videlicet contemplatus est Jesum, sacerdotem magnum in sordido habitu; devicto quoque atque increpato diabolo, qui ad ejus accusationem stabat, sordida mox veste Jesus exiit, et honoris ac gloriæ indumento vestitur. Corpus nempe Jesu Ecclesia dicitur, quæ videlicet nunc in hujus peregrinationis ærumna quasi sordida tribulationum ac pressurarum veste fœdatur. Sed tunc, damnato et reprobato diabolo, sancta Ecclesia fœdis exuta, stola beatæ immortalitatis induitur, et de peregrinationis luctu ad patriam quietis æternæ transfertur. Sicut in dedicationis psalmo perspicue canitur: « Convertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi; conscidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia (Psal. xxix). » De reprobis quoque tunc illud impletur, quod per Ezechiëlem dicitur: « Transite per civitatem, et percutite; non parcat oculus vester, ne misereamini; senem et adolescentem, et virginem, parvulos et mulieres interficite usque ad internecionem; omnem autem, super quem videritis Thau, ne occidatis (Ezech. ix). » Expleto itaque iudicio, cum ipsa cruce omnes justi simul provehantur ad regnum, cuius olim sive in pace, sive in persecutione pertulere supplicium. In illa igitur immortalitatis gloria crucem splendidissimam semper aspiciunt, signumque victoriæ, quo redempti sunt mundumque vicerunt, habere se præ oculis ineffabiliter gratulantur. Propterea et Salvatoris sui jugiter laudes alternant, eique semper gratias referentes in illa perpetuæ iucunditatis amœnitate tripudiant.

Itaque et nos in laudem beatæ crucis libet exclamare: O beata crux, quæ illum meruisti nova libra-

lione suspendere, quem cælum et terra nequeunt sustinere! O crux purior vitro, rutilantior auro, quæ tanquam vernantibus gemmis et margaritis, membris ornata es Salvatoris! O crux luna micantior, sole splendidior, quæ præ divini magnitudine luminis, stellarum jubar, et omnia cœli astra præcedis! Tu sola inter omnia ligna silvarum electa es ad humanæ redemptionis officium. Tu pondus illud sustinere meruisti, cuius virtute cælum volvitur, terra suspenditur, et universa mundi machina nunquam casura libratur. Te tartara metuunt, angeli venerantur, et omnis rerum creatura miratur.

O vere nobilis arbor, quæ de terreno quidem cespite orta procedis, sed super astra cœli felices ramos expandis! Olim quidem fructus tuus gehennæ erat obnoxius, tunc cedros germinas paradiso; et vivi ex te lapides prodeunt, quibus supernæ Hierusalem ædificia construuntur. O beata crux, quia cum sol radios absconderet, ne sacrilegium videret; cum terra tremere, **257** cum elementa nutantia formidine palpitarent; tu morienti Domino individua meruisti comes assistere, brachia devota substernere, et tuo insuper mihi gremio confoveret! O beata crux, quæ Redemptoris mundi es affixione conspicua, et pretioso immaculati Agni rubes sanguine purpurata! Tu salus mundi perditæ, tu lux in tenebris constituti, tu medicina languentium, tu convalescentium virtus, tu periclitantibus portus, tu evadentibus de faucibus mortis aufugium. Per te peregrini transeunt in domesticos, et eos, qui dudum fuerant hospites, apostolorum reddis esse concives. In te mors cruenta dum occidit occiditur, auctor et ipse mortis exstinguitur, vita hominibus perditæ reparatur. Tu armasti manum Jahel clavo, quo videlicet Sisaram per tempus capitis utrumque transfoderet (Judic. iv), et in typo Ecclesiæ diabolum trucidaret. Tu fundam David implesti lapide, quo Philisthæum Goliath signatus in fronte percutiat (I Reg. xvii), ubi videlicet profanus tui signaculum non habebat. O beata crux, te patriarcharum fides, te vaticinia prophetarum, te iudex apostolorum senatus, te martyrum victor exercitus, omniumque sanctorum agmina venerantur, prædicant et honorant! Odor fragrantia tuæ omnia vincit aromata, nectar tuum cunctas pigmentorum species et universa mella præcedit. O beata crux, titulus gloriæ, insigne victoriæ, signaculum redemptionis æternæ! Tibi debent terrena, quod vivunt; cœlestia insuper quod ad suæ integritatis plenitudinem redeunt. Per te siquidem ad patriam exsul homo revertitur, et angelorum numerus, qui diminutus fuerat, instauratur. Tu facis, ut dæmonum servi, Dei fiant per adoptionem filii, et olim idolorum cultores, nunc Christi sint cohæredes. O crux gloriosa, o crux admiranda, cui totius orbis imperia procidunt, omnis sceptrâ principatus obediunt, cunctorumque regnorum jura subduntur!

Sed cur nos obrizo, sive carbunculo adhibere extrinsecus ornamenta contendimus, quibus utique

quidquid apponitur, suppar et decolorius invenitur? Non enim, o beata crux! quælibet humana lingua tua prævalet æquare præconia, in qua nimirum æterna vita pependit, quam salus mundi proprio cruore perfudit, et summi Patris Verbum singulari sui corporis contubernio decoravit. Solus igitur tua laus est, qui pependit in te. Tu enim decepisti nova arte diabolum, et reddidisti de victore captivum. Tu siquidem consueveras electas illi escas offerre, atque ad ejus insatiabile guttur, quæque tibi fierent obnoxia, destinare. Novissime autem talem hianti, ac devorare cupienti cibum, o beata crux, obtulisti, qui et fauces ejus occultæ virtutis hamo transfigeret, et veterosæ malitiæ ventrem his qui jam absorpti fuerant, vacuaret. O crux gloriosa, quæ omnia benedicis! O crux benedicta, quæ ab omnibus benedicis! Benedictio enim tua cuncta sanctificat, omniumque benedictio rerum in te copiosa redundat. O crux veneranda, o crux adoranda, forma mirabilis, figura terribilis! Sicut enim fluit cera a facie ignis, sic pereunt peccatores a facie tua; nec reperiunt **258** phantasmata remorandi, vel cedendi locum, ubi tuum conspexere signaculum. O crux amabilis et dilecta, suavis nimirum et decora; amoris tui flamma omne cor sanum sapiens æstuat, tuæ charitatis igne postquam mens fidelis accenditur, ad amorem mox coelestium inenarrabiliter inflammatur. Quis igitur, o beata crux! dignis te laudibus efferat, in qua videlicet auctor vitæ moriens mortem perdidit, ipsamque deglutiens mortuos nos ad immortalitatis suæ gloriæ suscitavit? Salva, quæso, benedic et protege, o figura benedicta, populum supplicem, in tuis hodie laudibus communiter exultantem; ut qui te nostræ redemptionis fieri voluit instrumentum, per te quoque ad suæ gloriæ nos dignetur transferre consortium: et quos per te de servitutis eripuit vinculo, per te etiam, juxta promissionem sanctam, constituat hæredes in regno. Salus illi et gratiarum actio, laus, honor, virtus et imperium, cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLIX.

I. DE SANCTO MATTHÆO APOSTOLO ET EVANGELISTA.

(XXI SEPT.)

Solemnitatis hodiernæ lætitia, dilectissimi, omnem desperationis aculeum de nostris mentibus amputat, ad præsumendum de divina misericordia titubantia corda confirmat, atque ut adæamus cum fiducia thronum gratiæ, sicut et Apostolus hortatur, invitat (*Hebr. iv*). Quis enim audiens publicanum a Domino non modo in clientelam discipulatus electum, sed et senatus insuper apostolici conscendisse fastigium, non protinus animetur ad consequendam suorum veniam peccatorum? De telonio quippe cumulantiæ pecuniæ in cathedram transfertur Ecclesiæ, et qui prius exigendi vectigalis fungebatur officio, constitutus est fidei, divitiarumque coelestium ministrare thesauros (*Luc. v; Marc. ii*): quippe tunc turpis lucri quæstu, satagebat implere marsupium, nunc per

PATROL. CXLIV.

A mundi latitudinem spargit coelestis eloquii sacramentum.

Inter omnes plane sanctos, qui coelesti gloriæ de triumphato mundo victoriæ titulos intulerunt, beatus Matthæus mihi videtur insignis, atque conspicuus, et quemdam inter eos dignitatis obtinere primatum; atque, ut audenter dicam, nemo post Christum est cui magis debeat sancta universalis Ecclesia. Nam quod mundus vivit, hæc est causa, quia lux nobis evangelica coruscavit. Constat autem quia primus omnium Matthæus Hebraico stylo Evangelium scripsit; sicque his qui erant ex circumcisione fidelibus neotericæ fidei quoddam quasi speculum procuravit. Quia igitur ad sanctum Evangelium describendum primus iste prorupit, scribendi cæteris evangelistis viam præcessor aperuit, et tanquam dux vexillum sequentibus prætulit, suoque eos exemplo, ut scriberent, incitavit. Illi ergo debemus Evangelium, quem evangelicæ narrationis constat intulisse principium; et quem cæteris novimus primum, non ambigimus inter eos cujusdam privilegii tenere primatum. Unusquisque nimirum trium evangelistarum **259** beati Matthæi librum, antequam suum inciperet, novit; et sicut sibi divinitus inspiratum est, non superfluum cooperationem sui laboris adjunxit. Eorum quippe fuerat præparare fideliter animos ad scribendum; Dei autem erat in id, quod vellet, dirigere stylum.

Plane, sicut Moyses et prophetis non absurde præponitur, et omnibus quicumque scripserunt aliquid in Veteri Testamento; ita beatus evangelista Matthæus omnes jure præcellit, qui scripsisse reperiuntur in Novo. Sicut enim ille nascentis mundi texti originem, sic iste, tanquam spiritalis cujusdam mundi, orientem describit Ecclesiæ novitatem. Unde, Spiritu sancto calamum temperante, provisum est ut uterque non diversum, sed unum idemque suis libris præmitteret initium, dicens: « Liber generationis (*Matth. i*). » Sed illa generatio filios protulit iræ, ista filios parturit gratiæ. Illa generatio sortita est paradysum terræ, fertiliū quidem arborum et herbarum decore vernantem; sed ista coelestem meruit paradysum, incomparabiliū deliciarum copiis affluentem. Ex illo tamen paradiso primus homo per lignum posteritatem sui generis expulit, secundus homo per crucem coelestibus nos pascuis introduxit. Ille dum narrat Deum dixisse, Fiat lux (*Gen. i*), ostendit conditam lucem; iste Christum de Virgine natum perhibens, exortum lucis insinuat Conditorum. Moyses itaque veterem Adam, atque terrenum, veterem mundum, vetus digere Testamentum; Matthæus autem pro veteribus nova, pro terrenis sive carnalibus spiritualia, pro temporalibus introducit æterna. Pro Adam siquidem Christum, pro lege veteri Evangelium, pro mundo vel terra herbis arboribusque florente sanctam describit Ecclesiam, diversa spiritualium fructuum victualia germinantem. « Primus enim homo, sicut Apostolus ait, de terra terrenus, secundus de cælo coelestis (*I Cor. xv*); » qualis

terrenus, tales et terreni; qualis cœlestis, tales et cœlestes. Factus est primus Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.

Moyses ergo describit quomodo visibilia quæque sint originaliter condita; Matthæus autem docet non modo terrena, sed et cœlestia per Mediatoris Dei et hominum gratiam noviter instaurata; sicut idem dicit Apostolus: « Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, et quæ in terris sunt in ipso (*Ephes. 1*). »

Hanc mundi renovationem David prævidebat, cum aliquando coram Domino constitutus oraret. Nam cum per Nathan prophetam clementia sibi divina promitteret, ex ejus semine nasciturum qui suo sancto nomini construeret templum, et Christum manifeste denuntians, adjecisset: « Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium (*II Reg. vii*); » moxque Ecclesiam, quæ corpus est Christi, qualis esset futura depromeret dicens: « Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus jugiter. » Ille gratias agens, inter cætera orationis suæ verba **260** sic ait: « Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus meus, » quia dilexisti me, « nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum; » moxque subjunxit: « Ista est enim lex Adam, Domine Deus. » Ac si perpetue dicat: Sicut in terreni mundi hujus exordio Adam constituisti posteritatis securæ parentem, atque ex hac radice totius humani generis decrevistis pullulare propaginem; ita nunc cum mundum renovare disponis, me quasi novum Adam facis, dum Christum ex meo semine nasciturum, qui est auctor et caput Ecclesiæ, polliceris. « Ista est, inquit, lex Adam, » quia sicut ille erat in filiis suis hunc mundum visibilem possessurus; ita et ego populi spiritualis in Christo pater efficior, cum illo qui in cœlis est, perpetuo regnaturus. Sicut enim de costa illius formata est viventium mater Eva (*Gen. ii*); ita de latere Christi qui ex me nasciturus est, victura perenniter egredietur Ecclesia. De hoc novo et spirituali mundo scriptum est: « Domini sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem (*I Reg. ii*). » Orbis enim super terræ cardines ponitur, cum sancta Ecclesia tanquam super bases doctrinis evangelicis solidatur. De qua et alibi dicitur: « Fundamenta ejus in montibus sanctis (*Psal. lxxxvi*). » Qui enim illic cardines, hic appellati sunt montes.

Evangelistarum plane numero congruit et mundi situs, et temporum cursus; quia et quatuor mundi partes, et totidem sunt temporum diversitates. Non ergo mirum, si spiritualis mundus visibili huic conferatur, dum nonnullas invicem habere similitudines uterque dignoscitur.

Et notandum, quia summus architectus, videlicet

A omnipotens Deus, dum hujus spiritualis mundi, hoc est, sanctæ universalis Ecclesiæ fabricam super quatuor evangelistas, quasi super columnas totidem construit, duas potiores et egregias altrinsecus ordinat, quibus scilicet omne surgentis machinæ pondus incumbat; duas autem minores in medio statuit, sicque cœlestis fabricæ pulchritudinem alterna varietate distinguit, ut pluralitas ad fundamentum, diversitas pertineat ad ornatum, et divinum opus sic robore permaneat inconcussum, ut sit etiam varietate conspicuum. Hæc denique quatuor sunt columnæ, de quibus ad Moysen dicitur, cum in typo Ecclesiæ tabernaculum figeretur: « Facies columnas quatuor, et bases earum vestitas argento (*Exod. xxvii*). » In argento enim quid aliud quam claritas divini sermonis accipitur? Sicut scriptum est: « Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ (*Psal. xi*). » Bases ergo argento vestitæ quatuor columnas tabernaculi sustinent, quia prædicatores Ecclesiæ divino eloquio decorati, ut in cunctis se exemplum præbeant, quatuor evangelistarum dicta et ore et operibus portant.

Matthæus itaque primum obtinet locum, Joannes ultimum. Qui nimirum et apostolico sunt culmine constituti, et ex his, quæ scripserunt, non auditu duntaxat, sed visu potius atque contactu sunt præsentialem informati. Sicut unus eorum dicit: « Quod audivimus, quod vidimus, quod oculis nostris perspeximus, quod manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ (*I Joan. 1*). » Marcus **261** autem et Lucas, qui evangelici catalogi medietatem sortiuntur, non quidem sunt Apostoli; verumtamen præcipuorum apostolorum alter Petri, alter Pauli relationibus sunt edocti. Omnes tamen sancti evangelistæ unius auctoritatis, unius sunt fidei, nec in aliquo dispares in texenda sincerissimæ linea veritatis, ac per omnem suæ descriptionis articulum inexpugnabile simul erigunt propugnaculum adversus omnia quarumlibet hæreseon spicula præmunitum. Hæc est enim quadriga illa in qua Rex gloriæ exsultans ut gigas, et potens in prælio, (*Psal. xiv, xxiii*), Principi mundi hujus, qui genus humanum captivum tenebat, occurrit, et lorica carnis armatus illum superveniens vicit, ejusque vasa distribuit (*Luc. xi*). Hanc porro quadrigam, verumque cherubim Ezechiel propheta se conspexisse commemoravit, cum ait: « Similitudo autem vultus eorum facies hominis, et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor (*Ezech. 1*). » Quos profecto nonnulli catholicorum Patrum hoc ordine discreverunt, ut quia ab humana generatione cœpit, jure per hominem Matthæus; quia vero a clamore in deserto, recte per leonem Marcus; quia a sacrificio exorsus est, bene per vitulum Lucas; quia a divinitate Verbi cœpit, digne Joannes videatur per aquilam designari. Qui nimirum dicens: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum; et Deus erat

Verbum (*Joan. 1*), dum in eam substantiam Divinitatis intendit, quasi more aquilæ oculos in solem fixit.

Sed ii, qui sanctos evangelistas per animalium figuras sub hac varietate distinguunt, magis considerare videntur Evangelii cujusque principium, quam continuum sequentis historiæ textum. Nam qui seriatim cunctas evangelicæ narrationis curiosius atque minutius indagaverunt sententias, B. Matthæo non hominis, sed figuram decreverunt ascribendam esse leonis. Leo enim, ut ait Scriptura, fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum (*Prov. xxx*). Et quia rex animalium dicitur, non incongrue B. Matthæo, qui regiam Christi cernitur texisse personam, leonis species deputatur. Unde et in Apocalypsi Dominus cum ipsa tribu regia leo commemoratus est. Ubi dictum est: « Vicit leo de tribu Juda (*Apoc. v*). » Matthæus itaque in declaranda regia stirpe Domini familiariter vacat, et sicut ab hac narrationis exordium sumpsit, sic in eadem intentione totam styli sui seriem ad finem usque perducit. Generationis quippe lineam texens ad David pervenit, deinde per Salomonem transiens, cæteros reges in enumeranda generis successione percurrit. Et paulo post refert, quod ab Oriente magi veniunt, et Judæorum Regem natum solerter inquirunt; simul etiam quia rex Herodes turbatus (*Matth. ii*), dum audit, quod rex præter se in Judæorum populo natus est; deinde subjungit parabolam, ubi Dominus ait: « Simile est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo (*Matth. xxii*). » Nam et instante salutiferæ passionis articulo, narrat eum dixisse: « Quia cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, congregabuntur ante eum omnes gentes; et quia tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti, Patris mei **262** - percipite regnum (*Matth. xxv*). » Postremo destructo per mortem suam mortis imperio, et beatæ Resurrectionis coruscante triumpho, narrat eum dixisse discipulis: « Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra (*Matth. xxviii*). »

His, et hujusmodi clarescentibus in evangelica descriptione sententiis, liquet B. Matthæum in prosequenda regia stirpe Domini, tenacius quam cæteros fuisse versatum. Unusquisque siquidem sanctorum evangelistarum proprium ac specialem ordinem servat, et in ejus, qua cœpit, intentionis custodia perseverat. Nam Joannes propensius occupatur ad declarandam in Christo divinitatis essentiam. Matthæus autem, ut dictum est, ostendit regiam dignitatem. Marcus vero tanquam asseclæ sive brevior ejus esse videtur, dum per ejus vestigia subsequens graditur, et sic illi sive ejusdem verbis, sive eodem sensu in omnibus pene concordat, ut tanquam a præcedentis se tramite non recedat. Lucas etiam proprium modum et ordinem tenet, dum sacerdotalem Domini stirpem describit atque personam; et sic per totam styli suam seriem in hac intentione perdurat, ut diversari circa templum, vel sacerdotes usque ad finem Evan-

geli non omittat. Nam ipsum quoque suæ narrationis exordium quid aliud coacervat, quam diversorum nomina sacerdotum? « Fuit, inquit, in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor ejus de filiabus Aaron (*Luc. 1*). » Eundem postmodum Zachariam in templo ante altare constituit, Mariam quoque virginem domui sacerdotis inducit. Quadragesimo autem Nativitatis die puerum ad templum cum muneribus portat (*Luc. 1*), duodenem quoque in templo audientem, et interrogantem cum doctoribus inthronizat. Deinde parentes Domini narrat per omnes annos ascendisse Hierusalem ad templum in die solemnitatis Paschæ.

Demum Evangelium suum hoc fine conclusit, ut diceret: « Ipsi adorantes regressi sunt Hierusalem, et erant quotidie in templo laudantes Deum, et benedicentes Dominum (*Luc. xxiv*). » Mediator quippe Dei et hominum secundum humanam naturam unus idemque rex esse voluit et sacerdos, ut per vires nos regalis apicis regeret, et per sacerdotis officium expiaret. Hæ siquidem duæ personæ sub figura Christi specialiter sunt a Patribus commendatæ, cui principaliter ac singulari prærogativa dedit Deus sedem David patris ejus, ut regni ejus non esset finis, et ut sacerdos esset in æternum secundum ordinem Melchisedech (*Psal. cix*).

Utriusque ergo ministerii dignitatem Matthæus et Lucas ita inter se invicem dividunt, ut alter Christi regnum, alter indicet sacerdotium. Spiritus enim sanctus per organa sua sic propriæ potestatis jura dispensat, ut dum per duos unus eloquitur, idem sentientium quædam in verbis diversitas exprimatur. Unde cum Matthæus, qui regalem Domini personam susceperat describendam, in genealogiæ contextu reges enumeret; Lucas ad ipsum David non regium schema prosecutus ascendit, sed per eos qui reges non fuerant, exiit ad Nathan filium David, qui nec ipse rex fuit. Unde divinitus actum est, ut non **263** habeat socium subsequentem, qui styli sui teneat seriem, quoniam sacerdos in Sancta sanctorum solus intrabat, atque idcirco hic sine comite est, quia se circa Domini sacerdotium specialiter occupat; Matthæus autem, ut prædictum est, breviatorem Marcum atque perdissequum habuit, quia Christi regiam dignitatem reges enumerando descripsit. Regiæ quippe sublimitatis est, ut non sine comitum gradiatur obsequio.

Hunc ducem et nos sequamur, dilectissimi fratres mei, non Evangelium breviando, sed evangelicæ præcepta servando. Hunc ad vitam sequamur itineris prævium. Hujus salutiferum imitemur exemplum, qui mox, ut vocantis se Salvatoris audivit imperium (*Matth. ix*), non cunctatus est, non sua disponendi quæsivit inducias, non amicorum communicanda consilia, sed illico divitias sprexit, necessarios abdicavit, carnalium affectuum nexus abruptit, sicque solutus post Christi vestigia lætus

et impiger properavit, tanquam post naufragium delatus in portum, divinum illud celeuma cantavit: «Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis (*Psal. cxv*).» Vel illud, quod sponsa modulatur in Canticis canticorum: «Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam eum (*Cant. iii*),» qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO L.

II. DE SANCTO MATTHÆO APOSTOLO ET EVANGELISTA.
(XXI SEPT.)

O quam dulcis, quam jucunda, quam delectabilis est ista festivitas, fratres mei, in qua scilicet ad amorem Dei peccator accenditur; fides augetur; mens, quæ diffidebat, erigitur; certæ spei gratia cumulatur. Nam quod alibi verbis instruimur, hic vivis operibus experimur. Legimus siquidem: «Agite pœnitentiam; appropinquabit enim regnum cœlorum (*Matth. iii*).» Inter pœnitentiam scilicet regnumque cœlorum nihil est medium. Hæc autem præclara festivitas non modo dat pœnitentibus spera regni cœlorum, sed et pœnitenti narrat exhibitum cœlestis excellentiæ principatum. Quis enim nesciat B. Matthæum telonarium exstitisse, atque ideo peccatorem? (*Matth. ix, x; Marc. i*). Quod certe idem ipse non tacet, dum se in ipso apostolorum catalogo publicanum perhibet: «Thomas, inquit; et Matthæus publicanus (*Luc. v*);» cæteri vero evangelistæ Levi potius eum vocant, ne consortem, imo primum evangelici operis notabilem reddant. Ipse autem publicanum se ideo asserit, ut et humilitatis in se regulam teneat, et nostras ad sperandum de peccatis veniam mentes accendat. Ac si cum coapostolo suo ipse etiam dicat: «Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum; sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet Christus Jesus omnem patientiam ad exemplum eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam (*I Tim. i*).»

Provocat ergo nunc nos ad sperandam veniam verbo, sicut olim eos, qui aderant, incitavit exemplo. Dicit enim ipse: «Quia factum est, discumbente 264 Jesu in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Jesu et discipulis ejus (*Matth. ix*);» ubi scilicet et Matthæus erat. Nisi enim iste cum Domini discipulis interesset, tam familiariter ad Dominum peccatores accedere non auderent. Nisi peccatorem contubernio Salvatoris inhærere conspicerent, quos scelerum accusabat enormitas, quos conscientia remordebat, appropinquare nullatenus præsumpsissent.

Sed cum iste sedulus in Domino diversatur obsequio, insuper et mensæ participatur, factus collega convivio, suo peccatores ad fontem pietatis cohortatur exemplo. Quanto per eum nunc ad sperandam misericordiam fiducialius provocamur, quem videlicet cernimus ad tantæ sublimitatis culmen evectum? Qui simul et in apostolicum allectus est

ordinem, et angelicam sortitus est dignitatem. Quis enim nesciat evangelistam ab angelico vocabulo derivari? Non solum itaque apostolus est, sed et evangelista. Et, ut ita fatear, evangelista evangelistarum non immerito dicitur, qui dux, et præcessor ac primus omnium reperitur. Unde et illius quadrigæ cœlestis, quam vel Joannes in Apocalypsi se vidisse perhibuit (*Apoc. iv*), vel Ezechiel in prophetica visione conspexit (*Ezech. x*); hic congrue potest non modo pars, sed et auriga vocari. Qui dum ad scribendum Evangelium primus erupit, quasi quamdam lineam præcedendo tetendit; et unde cæteri currerent, rectitudinis sēmitam designavit; ut sicut de Elia dicitur (*II Reg. ii*), hic etiam currus, et auriga illius mystici sacramenti merito nuncupetur.

Nulli plane mortalium hoc Deus omnipotens contulit, ut hæc duo præ eminentium dignitatum fastigia in una simul persona concurrant, scilicet ut apostolus quisquam sit, et evangelista, nisi Matthæo et Joanni; quorum scilicet alter publicanus, alter est virgo. Et hoc profunda divini dispensatione consilii. Nimirum ut et iste ad misericordiæ fontem peccatoribus se exhibeat prævium, et ille custoditis et innocentibus sit exemplum; quatenus et lapsis quibusque peracti sceleris magnitudo non obviet, et mundos ac nullis criminibus obrutos patens janua gratiæ cœlestis invitet.

Porro, sicut Phison primus inter paradisi fluvios legitur (*Gen. ii*), sic inter sanctos evangelistas primus invenitur. Et bene sibi hæc comparatio congruit; Phison siquidem *oris mutatio* interpretatur. Os enim suum ipse mutavit, quod videlicet a sæcularibus verbis ad prædicandum Evangelium transtulit; et quod suum prius carnaliter fuerat, ut Dei esset, effecit. Dicente per prophetam Domino: «Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris (*Jerem. xv*).» Factum est ergo in B. Matthæo, quod scriptum est: «Quia ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia (*Rom. v*).» Sicut enim vera est illa Scripturæ sententia, qua dicitur: «Quia non est divinæ virtuti differentia, sive in multis, sive in paucis vincere (*I Reg. xxv*);» ita etiam divinæ pietati nil differt sive minimis quibusque peccatis, sive gravibus indulgere. In hoc igitur egregio viro divina gratia mirabiliter abundavit, cui scilicet gemina prærogativa concessit, non modo cum apostolis Evangelium 265 prædicare, sed cum evangelistis etiam scribere: et ut excellentius adhuc emineat, primum in eorum ordine, qui inter cæteros sanctos insignes sunt et mirabiles, obtinet locum.

Enimvero hæc sunt sancta illa animalia, quæ undique plena oculis referuntur (*Ezech. i*), in quibus utique sicut revera Cherubin, exuberat scientiæ plenitudo; aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium, et tanquam radiantium repræsentant speciem lampadarum. Coram facie sua semper incedunt, quo scilicet impetu spiritus impelluntur.

Istæ porro sunt quadrigæ illæ, quas Zacharias propheta designat : cum dicit : « Et conversus sum, et vidi, et ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, et erant montes ærei (Zach. vi). » De quibus et paulo post dicitur : « Isti sunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut stent coram dominatore omnis terræ (Ibid.). » Et notandum quia non una quatuor evangelistarum quadriga dicitur, sed unusquisque eorum quadriga vocatur, quia et unus in quatuor, et quatuor sunt in uno, dum per ejusdem fidei intentionem quod scribitur a singulis, reperitur in cunctis, et quod dicitur ab universis, invenitur in singulis.

Duo vero montes ærei, de quorum medio dicuntur egressi, duo sunt Testamenta, quæ ad instar æris durabilia sunt et sonora. Quia et usque ad finem sæculi non inveniunt terminum, et per omnia mundi spatia dant tinnitum. « In omnem enim terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xvii). » Qui et venti esse referuntur; quia de his scriptum est : « Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur (Ezech. i). » Qui etiam egrediuntur, ut stent coram dominatore omnis terræ, quia quod sancti prædicatores ex fidelium fructificatione proficiunt, non sibi tribuunt, sed auctori, a quo eorum omnia lucra procedunt. De quibus ad B. Job dicitur : « Nunquid immittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi, Adsumus? » (Job xxxviii.) Hæ sunt illæ quatuor hydriæ, quas Elias sacrificaturus jussit impleri, et tribus super holocaustum vicibus superfundi (III Reg. xvii). Hic est ille quadrifidus fluviorum cursus, qui de Christo tanquam de paradisi fonte progreditur et arentia quadrati orbis arva perfundit (Gen. ii). De quo vir ille sapiens ait : « Legem mandavit Moyses in præceptis justitiarum, et hæreditatem domus Jacob, et Israel promissiones (Eccli. xxxiv). »

Ut autem in his verbis non diutius immoremur, lex ista, quæ hæreditas promissionis dicitur, sanctum est Evangelium, quod quidem antiquis Patribus est promissum, nobis autem hæreditario jure, Christo veniente, collatum, ubi præsto subjungitur : « Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, ut throno honorum sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiæ (Ibid.). »

Hæc itaque, fratres mei, tam lucide, tam aperte de Christo et sanctis evangelistis dicta sunt, ut ad hoc insinuandum exponi non egeant. Sed dum in sanctis, ac mysticis verbis vindemiæ **266** nomen auditis, qui ex temporis occasione terrenas vindemias præ manibus habetis, debetis a circumstantibus ad interiora recurrere, et spiritualem vindemiam sancta vestra prudentia cogitare. Ait enim in fine sententiæ : « Qui mittit disciplinam sicut lucem,

et assistens quasi Gehon in die vindemiæ. » Quis est ille qui mittit disciplinam sicut lucem, nisi is qui post velatam faciem Moysi, possesso tenebris mundo, radiantem Evangelii sui iugerit claritatem? Assistit itaque quasi Gehon, de quo et per prophetam dicitur : « Dominus Deus noster fluvius gloriosus exiliens in terram sitientem. » Quæ est autem vinea, cui quasi Gehon assistit, et prædicationis suæ madoribus irrigare non desinit, nisi illa de qua per prophetam dicitur : « Vineam autem Domini Sabaoth, domus Israel est? » (Isa. v.) Hanc vineam de Ægypto vetustæ legis Dominus transtulit, et ad terram Evangelii, quæ mel et lac manat, induxit.

Hujus autem vineæ primitias attulit botrus ille, quem duo viri in vecte posuerunt; et Israelitico populo detulerunt (Num. xiii). Duo scilicet viri, duo sunt populi, Judaicus et gentilis. Hi botrum posuerunt in vecte, quia Salvatorem suspenderunt in cruce. Sed præcessor, quod portabat, non aspicebat; qui sequebatur, intuebatur. Et Judæorum populus, qui nos temporibus antecessit, Dominum, quem in prophetis et lege portaverat, dum obedientiæ vultum semper avertit, videre non potuit; gentilis autem qui sequitur, tanquam præ oculis positum assidue contemplatur. Hunc botrum Gedeon figuravit cum Ephratæis calumniantibus sub excusatione respondit : « Nonne melior est racemus Ephraim vindemiis Abiezer? » (Jud. viii.) Nam quia Ephraim, qui secunditatem sonat, Ecclesiam exprimit, quid per racemum Ephraim, nisi Christum? Quid per vindemias Abiezer, nisi Judaicorum multitudinem sacerdotum? Sive etiam per racemum parvus fidelium numerus primitivæ Ecclesiæ, per vindemiam vero multitudo intelligenda est Synagogæ.

Melior est ergo racemus Ephraim vindemiis Abiezer, quia beatorum primitiva Ecclesia, quæ usque in finem sæculi renascentium sobole fecundatur, quam Synagoga, quæ paulatim quotidie defectura minuitur; unde et per Isaiam dicitur : « Lauda, sterilis; quæ non parit, decanta laudem, et hymnos [hymni]; quæ non pariebas, quoniam multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum; dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida; ad dexteram enim, et ad lævam penetrabis, et semen tuum gentes hæreditabit (Isa. liv). » Hæc sane cujus semen gentes hæreditat, Ecclesia est, quæ quotidie genus humanum per suos filios ad fidei unitatem vocat. Hæc est, de qua dicitur in Psalmis, « pro ea quæ consequitur hæreditatem (Psal. iii, in tit.). » Hæc est vinea, quæ laudem decantare præcipitur : sicut et apud eundem prophetam alibi reperitur : « In illa die vinea meri cantabit ei; ego Dominus, qui servo eam (Isa. xxvii). »

De hac vinea beatus quoque Matthæus Dominum dixisse commemorat : « Quia homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circum-

dedit 267 ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est (*Matth. xxi*). » Hæc vinea ex illo prodiit botro, qui pedibus Judæorum atque gentilium in crucis calcatus est prælo, ex quo pretiosi sanguinis unda profluxit, quæ mentes hominum male sobrias vino spiritualis gratiæ salubriter debriavit. De quo scilicet vino cum diversis linguis per Spiritum sanctum loquerentur apostoli, dictum est: « Musto pleni sunt isti (*Act. ii*). » Væ illi, qui prorsus ab hoc musto jejuna, et terreni vini crapulam, quo æstuat, ingurgitatus eruciat. « Væ vobis, ait propheta, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem (*Isa. v*). » Infelix plane, qui se a vino sancti Spiritus servat abstemium, et pulmonem portat vini carnalis aeroribus æstuantem, ejus venter epulis atque potationibus intumescit, et spiritualis gratiæ vinum in sui cordis cellario non recondit.

Vos autem, dilectissimi, sic terræ proventibus colligendis insistite, ut meminertis etiam vinum divini charismatis in mentium vestrarum iunnilis convasare. Quisquis autem se a proximo per discordiæ fomitem dividit, non avis Domini, sed terrenum animal vinum gratiæ cœlestis ignorat. Unde est, quod Abraham cum sacrificaret, cætera quidem animalia per medium dividens, utrasque partes contra se altrinsecus posuit, aves autem non divisit (*Gen. xv*): hoc insinuans quia quisquis per scissuram odii a fratre dividitur, per terram terrenus ambulat, non ut avis ad cœlum volat; qui vero se virtutum pennis in alta sustollit, divisionem nescit. Quod si ab inimicis tuis lædendum te esse formidas, nisi adversus eos arma corripas, compone cum Deo, et procul dubio, quiefactus non læderis a proximo: « Dominus » enim, ait, « mihi adjutor est, non timebo quid faciat mihi homo (*Psal. cxvii*). » Quod etiam patriarcha Jacob docuit, cum Deos alienos infodit. Nam, sicut Scriptura testatur (*Gen. xxxv*), dederunt ei domestici sui omnes Deos alienos, quos habebant, et inaures, quæ erant in auribus eorum. At ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem. Ubi protinus subinfertur: « Cumque profecti essent, terror Domini invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes (*Ibid.*). » Constat ergo quia mox, ut Dominum placavit, terreni furoris arma non timuit. Inter domum itaque Jacob et Deum pace composita, omnis undique controversia divino premitur terrore sedata.

Quapropter, dilectissimi, de mentium vestrarum vasculis omnes simultatis et odii pestes egerite; tanquam frementium bestiarum impetus, carnis illecebras edomate, terrenæ concupiscentiæ flammam exstinguite, atque ad fluentia sancti Spiritus haurienda sitientes animos præparate. Unusquisque dicentes: « Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum (*Psal. lvi*). »

Omnipotens Deus, qui per B. Matthæum ad se

peccatores invitat, januam vobis suæ misericordiæ clementer aperiat, ac mentibus vestris gratiæ cœlestis dona diffundat. Qui vivit et regnat in Trinitate perfecta unus et verus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

268 HOMILIA LI.

DE SANCTO MATTHÆO APOSTOLO ET EVANGELISTA.
(XXI SEPT.)

In illo tempore: « Cum transiret Jesus per civitatem suam, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine (*Matth. ix*). » Et reliqua.

Evangelica lectio, quæ nunc auribus vestris insonuit, dilectissimi, velut insignis inter cætera Dominicæ eruditionis oracula moerentem peccatorum conscientiam recreat, tabescentes animos erigit, pusillanimitatis et diffidentiæ frigus excludit, et ad concipiendam spem veniæ dejectum cor in alta suspendit. Quis enim de scelerum suorum quantumlibet immanium enormitate diffidat, cum audiat B. Matthæum venalis lucri quæstibus inhiantem, non modo repente vocatum, sed ad obtinenda præcipua duo ministeria curiæ cœlestis adscitum? Nimirum ut apostolici senatus conscenderet apicem, et inter sanctos evangelistas in eo, quod primus est, privilegio susciperet dignitatem. Quod utrumque munus nulli prorsus alii collatum est, nisi Matthæo tantummodo et Joanni. Et quia Joannes, *Dei gratia* dicitur, Matthæus etiam *donatus* interpretatur, dum uterque geminæ dignitatis dona promeruit, utrique profecto gratia doni cœlestis infulsit. Sed, ut impleteretur illa sententia, qua dicitur: « Ubi abundavit iniquitas, superabundavit gratia (*Rom. v*); » Matthæus, quia scribendi in evangelica veritate fecit originem, ducis ac præceptoris inter cæteros evangelistas possidet claritatem. Cui nimirum aptissime congruit illa sententia, qua dicitur: « Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum; ut in me primum ostenderet omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam (*I Tim. i*). » Unde factum est, sicut evangelica nunc narravit historia, ut eo discumbente in domo ejusdem Matthæi, multi publicani et peccatores venientes discumberent cum Jesu et discipulis ejus (*Matth. ix*). Quos enim scelerum suorum mordax conscientia a Redemptoris accessu compescere poterat, hos Matthæi familiare cum Domino contubernium, ut accederent, provocabat; et dum ad pietatis fontem propinquare conspiciunt publicanum, felici jam audacia præsumente, ipsum fontem non addubitant ire reliquis cum peccatoribus publicatum. De qua nimirum publicatione fontis æterni per prophetam dicitur: « In illa die erit fons patens domus David habitantibus in Hierusalem in ablutione peccatoris et menstruæ (*Zach. xiii*). » Fons quippe occultus est unigenitus Patris invisibilis Deus; fons vero patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens recte domus David dicitur, quia Redemptor nos-

ter ad nos venisse ex David genere non dubitabitur. Hanc profecto misericordiae fontem, o Pharisæica superbia, paras obstruere, dum sitientes, et aridos ab ejus accessu niteris elato supercilio prohibere. Hic per os Isaïæ tibi promittebatur hauritus, cum dicebat: « Effundam enim aquam super sitientem, et fluenta super aridam; effundam **269** spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt inter herbas quasi salices juxta præterfluentes aquas (Isa. xli). » Hic iterum tibi promittebatur, cum et alibi diceret: « Et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum, cui non deficiunt aquæ (Isa. lviii). » Sed tu in fastum tumidæ elationis impudenter erecta, et de falsæ justitiæ singularitate lenocinanter inflata, gratis expositam salutis æternæ fontem contumaciter despicias et vivificæ superni fontis fluentia fastidis. Accedens enim ad discipulos Domini tumens et arrogans, Pharisæe, pestiferum superbiæ virus, quod in pectore tuo grassabatur, effundis: et elationis ventum, quem tumida mente conceperas, per lividi ac male spumantis oris spiramen exsufflas, « Quare, inquit, cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? » (Matth. ix.) Idcirco plane cum talibus cœdit, ut de publicanis justos, de peccatoribus sanctos, de criminosis reddat apostolos. Vocat enim peccatores, ut eos propria virtute justificans, efficiat innocentes. Sic nimirum, sic alibi dum bona tua, Pharisæe, in templo constitutus, arroganter enumeras, et alterum publicanum, te præferendo, condemnas, et ille de reatus sui barathro ad promerendam veniam justificatus ascendit, et tu a falsæ justitiæ tuæ culmine ante omnipotentis Dei oculos infeliciter corruisti.

Hoc itaque modo dum de lucrato vacuæ justitiæ vestræ nitore præsumitis, et cæteros de suis excessibus judicabiles submordetis, et justitia vestra per elationem in peccatum vertitur, et illorum perpetrata nequitia ad obtinendam veniam per humilitatis gratiam reparatur. Unde et per prophetam dicitur: « Et erit desertum in Charmel, et Charmel in salum reputabitur (Isa. xxix). » Quid scilicet intelligatur per desertum, nisi qui in carnis suæ legibus vivunt, qui voluptatum suarum illecebris serviunt, et dum nulli divini verbi vomeres eorum cor, velut arvom rationale, persulcant, nullas bonorum operum segetes germinant; unde scilicet in cœlestibus horreis frumenta recondant? Quid vero per Charmel, qui *scientia veræ circumcissionis* dicitur, nisi illi debent intelligi, qui per nitorem exterioris justitiæ a carnalibus videntur operibus circumcisi, et de circumcissionis ejusdem quasi singulari non cessant scientia gloriari, et dum non qualiscunque, sed veræ circumcissionis suæ scientiam arrogant, alios quodammodo de non veræ circumcissionis falsitate condemnant?

Desertum ergo in Charmel vertitur, et Charmel in salum econtrario reputatur, cum et peccatores

A ad justorum merita participando conscendunt, et il qui justii videbantur, ad agrestis et infructuosi germinis opera præcipites corruunt. Huic simile est et quod Apostolus dicit: « Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est (Rom. ii). » Quid ergo, Pharisæe, prodest, quod te per arrogantiam jactas, quod scientiam tibi veræ circumcissionis usurpas, dum ut prævaricatorem legis evidentissime reproba vita convincat? Unde te de singularitate falsæ justitiæ gloriantem, ac per hoc albuginem in oculo tolerantem inspector mentium Dominus sprexit, et publicanum hæc, **270** quem despicias ac despiciendo contemnis, in contubernium proprii comitatus adlegit: « Sequere, inquit, me; et surgens, secutus est eum (Matth. ix). »

Quam fortis et valida manus hujus cœlestis agricolæ! Arborem scilicet terræ radicitus inhærentem, et mundanæ concupiscentiæ tenaciter incubantem, mox ut concussit, evulsit, asportavit, et in terra viventium transplantavit. Ubi videlicet « justus, ut palma florebit et sicut cedrus Libani multiplicabitur (Psal. xci). » Cui nimirum per immutationem dextræ Excelsi congrua dispositione collatum est, ut non modo prædicandi, sed et scribendi sortiretur officium, sicque mereretur humano generi cœlestem ministrare thesaurum. Quatenus qui terreni quæstus lucra contempserat, cœlestium talentorum dispensator existeret, et thesauros cœlestis eloquii, quos impartendos accèperat, fideliter erogaret. Ut sicut Redemptor noster piscatoribus suis ante jam dixerat: « Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum (Matth. iv), » sic isti quodammodo diceret: Qui lucris temporalibus inhias, qui certe ut auro vel argento diteris impatienter anhelas, me quantocius sequere, moxque te faciam immortales superni regni divitias per mundi latitudinem dispensare. Tu scilicet aurum quæris cum sæculo transiturum, et ego tibi Evangelii thesaurum dabo per cuncta procul dubio sæcula permansurum.

Hinc forte est quod de fluvio illo paradisi, qui apud Genesim Phison appellatur, ita legitur: « Quia circuit omnem terram Evilath, ubi nascitur aurum; et aurum terræ illius optimum est (Gen. ii). » Sicut enim Phison primus est fluviorum de paradisi fonte procedentium, ita B. Matthæus inter reliquos evangelistas primum obtinet locum. Satis ergo conveniens est, et intimæ rationi aptissime congruit, ut sicut apud Phison optimum reperitur aurum, sic et apud hunc beatissimum evangelici ordinis primicerium intelligamus inesse thesauri cœlestis incomprehensibile sacramentum. Cui profecto convenienter aptatur, quod per Salomonem dicitur: « Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis (Prov. xiv). » Ubi scilicet non sulva carnalibus oculis vena metalli vibrantis irradiat, sed mysticus intellectus vivifici spiritus splendore coruscat. Nec aurum hoc nutantibus lancibus emptor attrahit, sed auditor

potius in sui pectoris arca reconditum subtiliter A librat.

Hoc aurum plane designabat et Moyses, cum de se tanquam de alio in Deuteronomio diceret: « Hæc sunt verba, quæ locutus est ad omnem Israel trans Jordanem, in solitudine campestri, contra mare Rubrum, inter Pharan, et Thophel, et Laban, et Aseroth, ubi auri est plurimum (Deut. 1). » In loco sane, ubi divina lex fuerat promulgata, sicut dicitur, auri plurimum erat, quia sub aggesto illo superductæ locutionis pulvere, multi gravesque thesauri celestis sapientiæ delitescerant et tanquam grana triticeo sub culmo litteræ servabantur occulta. Et bene sanctis doctoribus, Moysi scilicet et Matthæo, aurum æqualiter congruit, quorum alter in lege veteri, alter in Evangelico scribendi **271** fecit initium, ut per hos utriusque Testamenti principes ostendantur his, quæ scripserunt, inesse divitiæ spirituales. Quanquam et hoc aurum, quod in Deuteronomio dicitur, specialiter B: Matthæo congruere videtur. Deuteronomium siquidem secunda lex dicitur, per quam videlicet Evangelium designatur. Aurum ergo, quod in Deuteronomio dicitur, evangelistæ Matthæo non immerito congruit, qui secundam legem, hoc est, Evangelium primus omnium scripsit.

Nec ignorandum quod per quatuor illa loca, id est, Pharan, et Thophel, Laban, et Aseroth, inter quæ videlicet divina lex datur, et inesse auri plurimum dicitur, quatuor evangelistarum numerus designatur. Inter quos nimirum, velut inter quatuor spiritualia C loca, celestis sapientiæ thesaurus versatur in medio; dum per eos lex evangelica promulgatur. Quorum videlicet interpretationes nominum sub celeritate perstringimus, ut qualiter unumquodque cuilibet Evangelistarum specialiter congruat, exprimamus. Pharan plane *ferus eorum*, vel *ferocitas*, sive etiam *frugifer* dicitur. Quod nimirum beato non ambigitur convenire Matthæo, qui, dum feroces Æthiopum populos ad prædicandum in propria sorte suscepit, eos tanquam mitissimas oves ad celestis pascuæ frumenta prævius pastor induxit. Thophel autem, sive Thobel, interpretatur *offerre*, vel *ductus ad luctum*. Quod utique S. Lucæ manifesta ratione concordat, qui sub specie vituli victimam signat. Quia nimirum dum per totam Evangelii sui seriem sæpius versatur in templo, et apostolorum de passione Domini luctum, et ipsum Dominum Salvatorem nunc in templo, nunc in ligno demonstrat oblatum. Aseroth autem *vestibula*, vel *atria*, seu *beatitudinem* sonat. Quod nimirum a B. Marco non discrepat, quoniam idcirco tanquam leo vox clamantis intonat in deserto, ut nobis vestibula, vel atria, sive etiam, quod optandum summopere est, beatitudinem parat in celo.

Et notandus est ordo, quia prius ad vestibulum fidei Christianiæ, deinde ad atrium supernæ gloriæ ducimur, ut æterna mox beatitudine perfruamur. Laban postremo, quod *candidatio* dicitur, nulli melius congruit, quam Joanni, qui certe cuncta mundanæ caliginis obscura contemnens, dum in eum qui can-

dor est lucis æternæ (Sap. vii) radios cordis infixit, indeficientis thesauri nobis divitias patefecit. Et hæc loca contra mare Rubrum esse dicuntur, qui tota quadriga sancti Evangelii contra eruentum dimicat mundum.

Sed auditis his quæ de phrenetico Pharisæorum ore proruperant, quid eis celestis Sapiencia responderit, audiamus: « Non est opus, inquit, valentibus medicus, sed male habentibus (Matth. ix). » Et Pharisæi plane male habentes erant, sed præ nimia infirmitate languorisque gravedine se esse languidos ignorabant, et quia se prorsus arbitrabantur incolumes, nullisque languorum molestiis deprimi, non merebantur oblata celestis medici virtute curari. Cum vero, sicut asserunt, qui postquam experti sunt, ex illo periculo reviviscere potuerunt, **272** ii qui fulminibus afflantur nil penitus sentiunt, cum illi qui vulnerantur, vel etiam levius affliguntur, sensum amaritudinis et molestiæ non admittunt, sic isti immanissimo lethargi sopore depressi, eam, qua deprimebantur, ægritudinem ignorabant. Illos plane curatione sua dignos animarum medicus arbitrabatur, qui se debiles et ægrotos aspiciunt, qui se certa calamitate depressos et languidos veraciter ingemiscunt. Et o singularis et incomparabilis clementiæ medicus, qui super semetipsum omnium infirmitates et ægritudines exaggerat, ut ex infirmitate sua languidus convalescat! « Vere » enim « dolores nostros ipse portavit; vulneratus est siquidem propter peccata nostra, attritus est propter scelera nostra (Isa. LIII). » Qui profecto, ut hominis sauciati vulneribus cicatrices valeant superinduci, gravia sibi vulnera sponte permisit infligi; imo non modo medendi nobis exhibuit curam, sed ipse nobis factus est medicina. Intra crucis quippe mortarium tritum est celeste pigmentum, ex quo scilicet antidotum salutis æternæ produxit, per quod genus humanum antiqui serpentis virus evomuit. Quinque nimirum sunt Domini corporis vulnera, et per quinque corporis sensus, quasi per fenestras totidem mors in hominem fuerat pestilenter ingressa. Unde et per prophetam dicitur: « Mors intravit per fenestras nostras (Jer. ix). » Illa ergo quinque vulnera quinque partiti sensus nostri facta sunt medicina. De quibus profecto vulneribus mutato nomine sponsus dicit in Canticis: « Surge, amica mea, sponsa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petrae, in cavernis maceris (Cant. ii). »

Vocat amicam sponsus, id est, dilectam cujusque fidelis animam, cui Christus hæc dicit: « Surge, amica mea, sponsa mea, et veni. » Noli, inquit, sponsa mea, otioso torpore lentescere, sed surge, et veni, hoc est, exempla virtutum proximis extrinsecus præbe. Quod vero subjungit, « columba mea in foraminibus petrae. » Petra, sicut dicit Apostolus, est Christus (I Cor. x). Et foramina ergo petrae, sunt vulnera Redemptoris. In his itaque foraminibus quæque fidelis anima commoratur, quia totam suæ salutis summam in Salvatoris sui passione consti-

tuit, et in ea spem suam collocans, de gloria sempiterna fida securitate confidit.

Et hoc modo forte valet intelligi, quod Apostolus ait: « Volo, inquit, in Ecclesia quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem millia in lingua (I Cor. xiv). » Id est, utilius iudico passionem Domini, quæ videlicet quinque est procurata vulneribus, et corde cognoscere et alios edocere, quam legem veterem, quæ per Decalogum data est, multiplicibus verbis ad ostentationes inaniter prædicare. Hæc nimirum quinque verba illis locutus fuerat, quibus postmodum aiebat: « Nihil me iudicavi scire inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. ii). » Porro autem sicut in paradiso quatuor fluminibus ex uno fonte procedentibus, quinque fluentia sunt, quæ totius mundi latitudinem irrigant, sic de paradiso Dominici corporis quinque partitus cruor effulsit, qui videlicet humani generis inquinamenta purgavit. **273** Quanquam per illos paradisi gurgites, qui ex unius fontis origine procedunt, luce clarius beati evangelistæ signantur, qui nimirum de Christi plenitudine profluxerunt. In illo præterea fronte loti sunt, quicumque commissorum veniam sunt consecuti. Ipse quippe, sicut Joannes ait, est propitiatio pro peccatis nostris; ubi et sequitur: « Non pro nostris autem tantum, sed et pro totius mundi (I Joan. ii). » Hinc est quod Pharisæis misericordiae viscera nescientibus, ait: « Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium (Matth. ix). »

Videte, fratres charissimi, videte redemptionis humanæ pontificem, videte nostræ salutis auctorem pro nobis stantem, et contra diaboli membra fortiter dimicantem. De illo plane dicit Apostolus: « Quoniam assistit vultui Patris et interpellat pro nobis (Rom. viii). » Illic certe per humanitatis assumptæ mysterium pro nobis intervenit hic sua misericordia accusantium, et immaniter oblatrantium ora concludit: Et quia, sicut idem Joannes ait: « Advocatum habemus, Jesum Christum justum (I Joan. ii), » quasi advocatus pro nobis in examine litigat, et propriis allegationibus obloquentium nobis argumenta condemnat. Unde postquam nescientes misericordiam ad discendam misericordiam destinasset, dicens: « Euntes discite, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium (Matth. ix); » mox ad defensionem justitiæ, et nostræ partis auxilium aliud etiam invictæ rationis intulit argumentum. Ait enim: « Non enim veni vocare justos, sed peccatores (Ibid.). » Ac si dicat: Non veni vocare justos qui videlicet in nostra non sunt, sed peccatores qui omnes communiter sunt. « Omnes enim, sicut ait Apostolus, peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. ii). »

Porro autem ut firmam spem peccatoribus daret, non illos ad apostolatus culmen elegit, qui credebantur inter homines justi et aliqua sanctitate videbantur insignes, sed vel ignaros justitiæ, vel etiam peccatores. Hinc est quod non Zachariam, qui ince-

mini sine querela (Luc. i); non denique Nathanaelem, in quo dolus non erat et cui verum se præbebat Israelitam (Joan. i); non certe Simeonem, in quo Spiritus sanctus erat, cui etiam Christum Dominum, antequam moreretur, videndum esse promiserat (Luc. ii); non ex his vel hujusmodi quolibet ad apostolicæ dignitatis culmen evexit, sed simplices potius ac peccatores hoc sublimandos esse fastigio iudicavit; ut unusquisque eorum veraciter dicat: « Gratia Dei sum id quod sum (I Cor. xv), » quatenus quod a summa provecti sunt, non propriis ascribant meritis, sed gratiæ potius clementissimi deputent largitoris; cui sit gloria, decus et imperium in omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LII.

DE SANCTO MICHAELE ARCHANGELO.

(XXIX SEPT.)

Circa rerum cardinem versamur, et magnificentiam operum Domini stylo prosequimur **274** impolito; nec est præsumptio, sed devotio, quia non temerarii scrutatores, sed pii pulsatores accedimus. Honoraverunt siquidem stylum majestas Virginis, et dignitas crucis, et utrumque præsumpsimus utroque salvati. Nunc ad angelos sermonem convertimus, et illius purioris naturæ contemplamur originem, et hoc quidem convenienter. In primis namque locis illa duo prima posuimus, quæ sibi primatum vindicant in rerum creaturis. Tertium autem locum sortiuntur angeli, sicut in cælo, ita in scripto, sentitque anima quod continet pagina, et auctoritas ratione munitur. Beata illa regio supernarum virtutum, in qua felices spiritus circumvolant Dominum Sabaoth, et sublimi pennarum applausu in plateis supernæ Hierusalem: Sanctus, sanctus, sanctus clara voce decantant. « Vidi, inquit propheta, Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et plena erat omnis terra majestate ejus, et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum. Seraphim stabant super illud, sex alæ uni, et sex alæ alteri (Isa. vi). » Singula ista verba suo pondere librata sunt, et diligentissimam quærunt expositionem, cujus nos immunes insipientia et ineloquentia fecit, aliquid nihilominus exculperè tentabimus, si non ita solemniter, veraciter tamen.

Visio hæc corporalis non est, vel phantasticis involuta præstigiis, sed spiritalis et pura purioris intelligentiæ desiderans sanctitatem. Hanc non vident nisi videntes, et qui mundi caliginem supergressi, splendorem divinitatis lucidissima mente suscipiunt? Et, ut breviter eam diffiniamus, Spiritus Dei nostro spiritui dulciter applicatus hanc efficit visionem, cum nos de præscientia cumulat futurorum. Hoc igitur modo ille totius prophetali eloquentiæ gloria vidit Dominum et sedentem. Filius Dei triginta et tribus annis servus fuit non Dominus, minister, non magister, vilis, non gloriosus, et licet dixerit discipulis: « Vox vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis; sum etenim (Joan. xiii): » Et: « Ego sum lux mundi (Joan.

viii) : » pauci tamen verborum altitudinem notaverunt, Pharisæis invidentibus, Judæis non credentibus, et illum arguentibus præsumptionis. Sed postquam resurrexit a mortuis, et in triumphali sede receptus est, imperatoria decreta pro palata sunt urbi, fixitque Crucifixus in totam mundi latitudinem suæ dominationis insigne. Jam majestativis nominibus circumfunditur ille pauper, et unicus, et servilium nominum vilitate dimota, Rex regum, et Dominus dominantium multa luce præfulgurat. Vidit ergo cum filius Amos, non humilem, sed sublimem; non judicatum, sed judicem; non opprobrium hominum, sed gloriam angelorum.

« Sedentem, » inquit. Triplicem legimus Creatoris sessionem, unam post mundi creationem, quando requievit ab omni opere, quod patrarat (*Gen. ii*); **B** aliam post ascensionem, quando assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei (*Marc. xix*); tertiam post resurrectionem, cum sederit in sede majestatis suæ, et nos cum eo sedebimus (*Matth. xix*). Solet quietem labor præcedere, statio sessionem. Sed quando laboravit illa majestas, quæ nec afficitur passione, nec labore dstringitur? Audi quomodo **275** plurimus ei labor incubuit, cum illum pessimum præsumptorem de cælis ad inferna detrusit, et hominem peccato pene simili comprehensum, de paradiso voluptatis in ærumnosum immisit exsilium. Quantum putas tumultum in cælestibus esferbuisse palatiis, cum mortifer ille vastator irreparabile dissidium in illa cælesti curia fabricavit, conventum proscidit angelicum, et nomina stellantia secum **C** traxit in mortem? Desævit tunc Omnipotentis indignatio, totaque divinitatis dextera percussus est inimicus, et in perditionis devolutus est abyssum.

Huic tam gravi damno, tam graviter vindicato successit et aliud. Peccavit namque ille, qui huic resarciendæ ruinæ fuerat subrogatus, propter quem omnia subcælestia fuerant constituta. Peccante autem illo, multum splendoris sidereis detractum est luminaribus totamque elementorum materiam infectio deploranda confudit. Nondum aversus erat furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta, et dexteram ejus singulari vulnere fatigatam provocavit in se fragilis et lutosa substantia, sensitque reliquias fulminei furoris miser homunculus, et personale delictum proscrispsit universos. **D** Deturbatur igitur tumultibus frequentibus rationabilium creaturarum, Dominus majestatis, et super suis hostibus vindictus, cadentes angelos cum desperatione damnavit, et hominem castigavit in spe, prævidens quanta bona de illius peccato esset facturus. Et ob hoc forsitan angelicum peccatum in Scripturis non invenitur expressum, ne Scripturæ mandaretur quod emendari non poterat. Requievit ergo Deus rationabili fine tantis malis imposito, sed rursus tactus dolore cordis intrinsecus, et peccantium hominum enormitate gravatus, delevit quem creaverat hominem, et diluvium inhabitare fecit (*Gen. vii*); nec hoc contentus, super Sodomam et Gomorrhani ignem pluit,

et sulphur (*Gen. xiv*); Ægyptios submersit in fluctibus (*Exod. xvi*), Israelitarum cadavera prostravit in eremo, ubique turbulentioris Domini representans imaginem; ad extremum venit ipse in nube nostræ carnis abjectus (*Luc. ii*), et dolorum particeps, et laborum didicit obedientiam ex his quæ passus est (*Hebr. v*).

Consummata autem carnis susceptione, elevatus est in cælum, et sedet a dextris Dei (*Marc. xvi*); nec tamen sedet ad plenum, quia assistit adhuc vultui Dei pro nobis. Erit autem ei tertia sessio gloriosa, cum bonos et malos diverso fine, diversisque clausuris incluserit (*Matth. xxv*). Sedit in sede majestatis suæ, cum nos traxerit ad se, « et erit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv*). » Prima sessio est gratiæ qua gratis omnia fecit; secunda misericordiæ, qua nos misericorditer redemit; tertia gloriæ, cum nos glorificabit. Attende autem sedentis gloriam et excellentiam sessionis, ubi nulla creatura consedere præsumit. « Seraphim, inquit, stabant (*Isa. vi*), » non sedebant. « Vidi Dominum, et universam militiam cæli assistentem ei (*Ibid.*), » ait propheta: assistentem dicit, non sedentem. « Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei (*Dan. vii*), » Daniele testante. « Omnes angeli stabant in circuitu throni (*Apoc. vii*), » ait evangelista. **276** Et alibi: « Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus populis, et linguis, stantes ante thronum (*Ibid.*). » Sed et Virgo singularis astat a dextris in vestitu deaurato (*Psal. xlv*). Moyses, ut videat transeuntem Dominum, stat in petra (*Exod. xxxiii*), et Elias stat in conspectu Domini, et omnis creatura imperatoris majestatis assistit. Solus ille transfuga spiritus, dissensionis principium, princeps malitiæ, malorum summa, voluit consedere. Sedebo, inquit, in monte testamenti (*Isa. xiv*). Omnes stant, omnes ministrant, et tu pacis inimice, sedere præsumis? Ipse Filius, idem quod Pater, sedere nescit, donec dicat ei Pater: « Sede a dextris meis (*Psal. cix*). » Talem vidit eum Isaias, et Dominatorem universæ terræ et in aureo throno suæ divinitatis sedentem, in illa secunda sessione, quo carnem nostram cælis invexit.

Sequitur: « Super solium excelsum. » Excelsum solium angelicam naturam intellige, primam Omnipotentis creationem, et primaria dignitate præditam potestatem. Super hanc sedet, et supervehitur filius Virginis, susceptum hominem ordinibus provehit angelorum, quia etsi melior est natura, fortior est gratia; si magna dignitas, major Dei voluntas, quam omni nexu naturæ summus ille philosophorum astruit altiolem. Elevata est ergo magnificentia Dei non solum super cælos (*Psal. viii*), sed et super angelos, quia tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit (*Hebr. i*). Et plena erat majestate ejus omnis terra. Ipse Dominus Deus noster in universa terra judicia ejus (*Psal. civ*), ait Psalmista. Et quomodo nunc post hanc ejus

elevationem asserit Propheta omnem terram majestate ejus esse repletam? (*Psal. LXXI.*) Sed cum dicit plenam majestate, intelligit dicere majestatis cognitione quam ante ejus incarnationem aut nulli meruerunt, aut pauci. Sed nunc ab ortu solis usque ad occasum nomen Dei magnum (*Psal. cxii*) prædicatur in gentibus, suntque omnes docibiles Dei (*Joan. vi*), quos ejus unctio docet de omnibus (*I Joan. ii*). Nam etsi in Israel magnum nomen ejus, non tantum jam uni angulo, sed toti mundo notitia se divinitatis infudit.

Sequitur: « Et ea quæ sub ipso erant replebant templum. » Templum accipe civitatem Dei viventis, sponsam ejus, quæ non habet maculam, neque rugam (*Ephes. v*). Sub ipso sunt incarnatio, passio, mors, et omnis illa horarix dispensationis molestia, B quia resurgens ex mortuis jam non moritur (*Rom. vi*). Hæc sunt quæ replent Ecclesiam, quorum recordatio nobis annuas parit solemnitates. Replebitur in bonis domus tuæ (*Psal. LXIV*), sanctum est templum tuum, quod tunc profecto mirabile est in æquitate, cum Ecclesia personas non accipit, respuit munera, veritatem eligit, diligit rationem.

Sequitur: « Seraphim stabant super illud, sex alæ uni et sex alæ alteri. » Duo Seraphim, angelum et hominem accipe: Qui incendentes, vel ardentibus dicuntur, cum ille ardeat præsentia, hic memoria.

Primum de alis angelorum videamus, et quali **277** volitatione ferantur; et quia nota est sententia illa, quomodo caput et pedes velent, et tantum media videantur, id est, quod fuit ante mundum, et C quod post eum erit, his, quæ in præsentia sunt, aliquantulum apparentibus, Ezechielem adducamus in medium qui animalium alās hoc modo distinguit, dicens: « Duabus alis volabant, et duæ pennæ singulorum jungebantur, et duæ tegebant eorum corpora (*Ezech. i*). » Prima eorum ala est, dignitas suæ productionis. Transi parumper in arcanum hujus intelligentiæ et dignitatem hujus considera creaturæ. Ipsa est principium viarum Dei, ait Scriptura (*Job XL*). Quantum privilegium quod illa cogitatio Altissimi in hoc primum opus prorupit. Decebat profecto, ut singulari gloria præfulgeret, quod de manibus Dominantis primitiva creatione processit. « Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti; dicit D propheta (*Ezech. xxviii*). » Non solum similitudo, sed et signaculum similitudinis, ut tanto subtilius imago Dei insinuetur expressa quanto differentius signaculum similitudinem præcedit. Ubi autem plenitudo sapientiæ, decoris perfectio, paradisi deliciæ nominantur, tota simul jungitur beatitudo. Subdit autem Scriptura quod superexcellit et quod totius eloquentiæ superat facultatem. Quem pretiosorem fecit Deus. Hic dictum est quidquid dici potuit.

Secunda ala gratia est confirmationis. Hæc ala feliciori volatu lassitudinem nescit, per omnia similis præcedenti, nec inferior. Cadentibus quippe præsumptiosis, et istis in humilitate durantibus incir-

cumscriptus ille Spiritus remanentes summa prosecutus est largitate, dans eis in munere, ne possent amplius aliqua labefactione corrumpi. Confirmati igitur, et de sui status stabilitate securi, lucidioris gratiæ subiere fastigium. Serviunt ergo illi, cui servire regnare est, et felici securitate, et segura felicitate. His duabus alis volant angeli volatione utique indefessa, et creati digniter et fortiter confirmati.

Tertia ala est singularis amor sui Creatoris; et hæc quidem felicissima subtilibusque pennulis intertexta. Amant enim, et ardent, et desiderant in eum prospicere, cujus amore feliciter incenduntur. Quanto enim propiores, tanto ferventiores; et in lumen majestatis absorpti indicibili modo et semper ardent et semper satiantur.

Quarta est assidua visio divinitatis. Sed et hæc pennis floridioribus intertexta. Quantæ dignitatis est assidue videre Deum? Et illi quidem spiritus, etiam cum mittuntur, non fraudantur gloria visionis, quia ubique occurrit divinitatis essentia, quæ intus est, omnia continendo, gubernando exterius. De his duabus scriptum est: « Duæ pennæ singulorum jungebantur (*Ezech. i*); » cum singularis amor ex assidua visione nascatur, et assiduam visionem singularis amor efficiat.

Quinta est gaudium nostræ Redemptionis, et ipsa multiplex picturata varietate. Quis verborum copia comprehendat quantum gaudium Deus homo virtutibus angelicis ingeneravit, cum et eorum collegam, qui ab eis exierat, **278** sed non erat ex eis, vexillo crucis irruente, confregit, et hominem perditum ad regna revocavit cœlestia? Nec mirum, quia videbant materiam repurgatam, de qua superna illa civitas reædificatur, cujus participatio ejus in idipsum (*Psal. cxxi*).

Sexta est restitutio supernæ civitatis. Sed et hæc picturis pulchrioribus colorata. Quid enim erit, cum, illo terribili judicio peracto, Dominus virtutum homines angelis sociabit, resarciens damnum, redintegrans numerum, et unumquemque ordinem ex meritis hominibus ad summam revehet numeralem? Tunc sicut lætantium omnium habitatio erit in civitate Dei (*Psal. LXXVIII*), quia varietate partium ordinata, nil erit amplius quod repugnet, vel quod a statutis locis valeat elocari. De his duabus dicitur: « Duæ tegebant corpora eorum; » quia gaudium nostræ redemptionis et restitutio supernæ civitatis beatorum spirituum corpora contegunt et resarciunt, ne tam ruinosa diminutio in illa superiori gloria cognoscatur. Et attendendum quanta benignitas gratiæ genus humanum in istis administratoriis spiritibus accumularet, quia pugnant pro nobis, ut illud: « Factum est prælium magnum in cœlo (*Apoc. xii*). » Vincunt pro nobis, sicut ibidem subjungitur: « Nunc facta est victoria (*Ibid.*). » Gaudent pro nobis, quia est « gaudium angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente (*Luc. xv*); » Flent pro nobis, sicut scriptum est: « Angeli pacis amare flebant (*Isa. xxxiii*). » Hæc sunt felices pennæ, qui-

bus ille numerosus ordo supervolat, stans in irrita-
bilitate, alacriter volans, et in aeternitatem.

Sed jam redeundum est ad nos, et stylus ad nostram retorquendus humanitatem, quos ab angelico consortio corporeae voluptates et iniquae voluntates dividunt et abjungunt. Et licet in hanc degeneravimus vanitatem, portamus tamen imaginem Creatoris, quae, etsi obscurari potest, nequit tamen deleri. Universa vanitas omnis homo vivens (*Psal. xxxvii*), ait justus, sed et in imagine pertransit homo. Assignemus ergo sex alas homini, et si non tales, qualescunque tamen. Prima hominis ala revertentis ad Deum amaritudo cordis est. In multis offendimus omnes (*Jac. iii*), et non est numerus offensionum nostrarum. Sed cum, accedente et accendente gratia Dei cor nostrum, recogitamus omnes annos nostros in amaritudine animae nostrae, obscuratam declaramus imaginem, et in nostrum principium reformamur. Sed quia « corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom. x*), » sequitur secunda penna, confessio videlicet oris. Ante omnia confessio, dicit Scriptura, nihilque Deo gratius est quam confiteri et accusare quod fecisti. Plena est omnis Scriptura sacra tantae virtutis testimonio, cui tam Veteris Testamenti quam Novi tota servit auctoritas; istae siquidem duae virtutes sunt, quae multiplicem cumulum scelerum nostrorum ante Dei oculos abscondunt. De his dicitur: « Duae tegebant eorum corpora. » Beati, enim, « quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum (*Psal. xxxi*). » Imputavit, dixit, non fecit. Qui enim peccatum non fecit, non est, nisi unus, et hic Filius Dei. Omne autem quod ipse nobis non **279** imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit. Tertia ala est spes. Haec est, quae fragiles animos erigit ad superna, quae tedium expectationis levigat, quae praesumit de misericordia judicis, et in divinae pietatis obversatur palatio. Quarta est timor. Iste est, qui succurrit carneam vestem nostram ossa penetrans et ipsis se infundens medullis. Offer paululum oculis cordis imaginem Domini, et illius Domini, qui fecit caelum et terram, qui potestatem habet corpus et animam mittere in gehennam (*Matth. x*); cujus patientiam provocasti, thesaurizans tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei (*Rom. i*).

Cum haec intuitu diligentiori prospexeris, timor et tremor venient super te, et formido mortis interiorum hominem validius intervertet (*Psal. liv*). Quia igitur spes multum praesumit et timor diffidit nimis, utrumque jungere non moreris, ut in communi faciant quod divisa non possunt. Disce sic sperare ut timeas; sic timere, ut speres. De his scriptum est: « Duae pennae singulorum jungebantur. » Quinta est humilitas. Prope est Dominus his qui obtinuerunt cor, ait Scriptura. Humilitas est mater virtutum, superbia vitiorum regina, haec sola virtus virtutum nutrix, quam solam in Virgine matre respexit Altissimus; cujus quandiu conversatus est

in terris Filius Dei, et exsecutor exstitit et magister: « Discite a me, inquit, quia mitis sum et humilis corde (*Matth. xi*). » Sexta est charitas. Haec est principium et finis, bonorum clausula, singularis filia summi Regis. Superfluum est eam verbis prolixioribus commendare, cui alludit tam saecularium quam divinarum litterarum tota facundia. De his dicitur: « Duabus alis volabant. » His geminis alis illi pennati evolant ad superna, de quibus dicitur: « Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum (*Prov. i*). » Quod si istis volaverimus, nec defecerimus, quandoque etiam pennis angelorum volabimus et videbimus illum in decore suo, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

OCTOBER.

XVIII. *Sermo de S. Luca Evangelista.*XXVIII. *Sermo de S. Fidele martyre.*

SERMO LIII.

DE S. LUCA EVANGELISTA. (XXVIII OCTOB.)

Quia per Evangelium, dilectissimi, de tenebris ad lucem reductus est mundus, merito evangelistarum gloriam celebrat populus Christianus. Sed inter caeteros B. Lucas, cui praesens famulaturus est sermo, dum gemina styli species, et evangelicam et apostolicam contexit historiam, tanquam diversis agrum Ecclesiae frugibus ditat, unde videlicet populus esuriens vivat, unde grex Christi virentia salutis alimenta decerpant. Haec plane sunt **280** fruges, quas Joseph fratribus contulit (*Gen. xlii*); haec pecunia, quam in ore sacci praecipit imponi (*Gen. xlii*). Haec pecunia nunc in Ecclesiae mensa proponitur, ut usura postmodum a negotiatoribus requiratur. Sed et Benjamin hoc etiam praeter caeteris additur, ut in sacco ejus etiam scyphus cum pecunia reponatur (*Gen. xlii*). Quem enim Joseph per mysterium indicat, nisi Redemptorem nostrum, quem suo jam tunc ille mysterio praefigurabat? Ait enim Scriptura: « Quia vertit nomen illius Pharao, et vocavit eum lingua Aegyptiaca Salvatorem mundi (*Gen. xli*). » Quid per fratres, nisi sancti designantur apostoli? Quid per Benjamin, nisi Paulus, qui de tribu Benjamin originem duxit?

Omnes ergo fratres fruges praedicationis accipiunt, quae serere per mundum debeant, et pecuniam, quam ad usurae lucrum in fidei mensa proponant. Soli vero Benjamin etiam scyphus adjicitur, ut per Paulum, quem ille signabat, non tabernaculi cyathus gentibus, sed amplum et patulum verbi poculum propinetur. Hinc est enim, quod ait: « Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est, non angustiamini in nobis (*II Cor. vi*). » Ac si dicat: Quia me vobis verbi potum per uberem scyphum large videtis influere, et vos sitibundi cordis ad hauriendum ora laxate, ut decurrens unda non inaniter fluat, sed capacia vasa, in quae transfundatur, inveniat. De quo videlicet potu per Isaiam Dominus dicit: « Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas,

flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo (*Isa. XLIII*). » Quid enim bestia designat agri, nisi gentilitatem utique rationis expertem? Quid per dracones, nisi malitiosi? Quid vero per struthiones, qui pennati sunt, sed volare nequeunt, nisi hypocritæ figuraetur? Hæ ergo bestiæ Deum glorificant, dum Christus gentili populo, qui desertus erat et invius, exuberantis Evangelii verba propinat.

Scyphus itaque evangelicæ prædicationis, in Benjamin datus est Paulo, ut ipse desertum gentilitatis specialiter excolat, et ariditatem ejus largo sanctæ prædicationis imbre perfundat: De quo scilicet imbre scriptum est: « Qui operit cælum nubibus, et parat terræ pluviam (*Psal. CXLVI*). » Unde et ipse Paulus, qui se apostolum et magistrum gentium esse testatur (*II Tim. I*), ait ad Galatas: « Cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes (*Gal. II*). » Ubi notandum quanta beati Pauli dignitas, quanta sit gloria. Nimirum qui beatum Petrum, et cæteros apostolos adhuc passibilis ac mortalis edocuit, ipse Paulum jam glorificatus et super angelos exaltatus instruxit.

Magister apostolorum exstitit Christus, cum hominum subjaceret injuriis; Paulum docere non dedignatus est, cum jam virtutum cœlestium vallaretur obsequiis. Cum aliis degebat apostolis, dum nostræ mortalitatis adhuc infirma perferret; Paulum sibi familiarem fecit, cum, calcato ac potenter everso mortis imperio, paternæ majestatis solio præsideret. Hinc est quod ait: « Notum vobis facio, fratres, **281** Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi (*Gal. I*). » Ideoque licet sancti apostoli per corporales obtutus cuncta Salvatoris nostri gesta perspexerint, in nulla tamen beati Pauli præcessere notitiam, dum idem hinc de cœlo magister instruxit qui ante cum illis in terra corporaliter habitavit. Unde est quod ad Corinthios per interrogationem dicit: « Num sum apostolus? Nonne Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? (*I Cor. VIII*). » Deo itaque revelante, ad tantam pervenit scientiæ plenitudinem, atque ita perductus est in omnem evangelicæ regulæ veritatem ut, cum omnes superessent, apostolorum magisterio non egeret. Hinc est quod ad Galatas dicit: « Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos (*Galat. I*). » Quando autem ierit, aperit, cum subjungit: « Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum (*Ibid.*) » Videre, non discere.

Sed dicet aliquis: Hic sermo non Lucam evange-

A listam, sicut promiserat, loquitur, sed in Pauli apostoli disputatione versatur. Verum plane, nec possumus diffiteri. Sed cum beatus Lucas ejusdem apostoli individuus comes exstiterit atque ab eo didicerit omne quod scripsit, ubi dignitatem præceptoris exprimimus, alumni quoque præconium non tacemus. Et doctoris laus redundat in discipulum, dum evangelicæ veritatis historiam, quam ille livinitus didicit, hic ex ejus ore percipiens fideliter apicibus exaravit. Quantæ ergo dignitatis quantæque sit excellentiæ B. Lucas, in hoc liquido deprehenditur, quia cum Marcus a beato Pedro edoctus, et Matthæus atque Joannes, qui Evangelium describserunt, Redemptoris nostri gesta in terra didicerint, iste solus, ut ita loquar, hoc Evangelium scribere meruit, quod e cœlo descendit, dum scilicet hoc Spiritus sanctus Paulo cœlitus revelavit, et postmodum per eundem Paulum, quasi per organum suum, B. Lucæ Christus innotuit. Hinc est quod ipse Paulus ait: « Ad experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus (*II Cor. XIII*). »

De cœlo ergo Christus in Paulum gestorum suorum sacramenta profudit, eademque per Paulum in Lucam, velut aurea fistulâ mediante, transfudit, ut huic beato viro non immerito congruere videatur, quod per Isaiam dicitur: « Primus ad Sion dicit: Ecce adsun; et Hierusalem evangelistam dabo (*Isa. XLII*). » Ideoque non casu, sed Spiritus sancti magisterio factum est, ut beatus Matthæus, qui a conversante in terra Domino Evangelium didicit, quadraginta generationes enumerando descendat (*Matth. I*); Lucas vero septuaginta septem cognationum gradus ascendendo, describat (*Luc. III*). Per quadragenarium quippe numerum labor exprimitur, quo videlicet Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, per diversa vitæ hujus tempora fatigatur. Hinc est quod Moyses (*Exod. XXIV*) et Elias per quadraginta dies continuavere jejunium (*III Reg. XIX*). Sed et ipse Dominus sub eodem **282** numero abstinuit a perceptione ciborum (*Matth. IV*). Per Moysen itaque lex, per Eliam prophetia, per Christum vero Novi Testamenti patenter intelligitur gratia. Per afflictionem ergo legis, prophetiæ, simul, et gratiæ, labor inuitur universalis Ecclesiæ, per universa mortalis hujus vitæ sæcula fatigatæ. Hinc est quod filii Israel ærumnis atque laboribus diutinæ peregrinationis attriti, post quadraginta annos terram sunt promissionis ingressi (*Jos. V*), quia videlicet omnes electi, post emensum hujus peregrinationis excursum, mox hæreditario jure terram viventium possidebunt.

Per numerum ergo, quem Matthæus ordinat, susceptio laboriosæ mortalitatis nostræ; per illum vero, quem Lucas posuit, indubitanter exprimitur mysterium nostræ redemptionis. Per illum similiter numerum edocemur quia Christus, juxta prophetiam, peccata nostra ipse portavit (*Isa. LIII*); per istum vero consequenter addiscimus, quia, secundam Apostolum, omnia nobis delicta donavit (*Col. II*). Ipse quippe est, Agnus qui oblatu est, quia ipse

voluit (*Isa. LIII*); ipse est, qui et abstulit peccata mundi (*Joan. I*). Septuagenarius quippe septimus numerus, quem Lucas posuit, remissionem significat peccatorum, sicut ipse Dominus innuit, cum Petro quærenti quoties essent dimittenda fratri peccata, respondit: « Dico tibi non tantum septies, sed usque septuagies septies (*Matth. XVIII*). » Nec mirum, si per hunc numerum, qui ab undenario et denario nascitur, humanæ pravitatis abolitio designatur. Undenarius quippe numerus si septies multiplicatur, profecto septuaginta septem summa completur. Sed denarius qui perfectus est numerus, Decalogum signat. Per undenarium vero, qui hunc transgreditur, quid, nisi legalis transgressio, figuratur?

Cum ergo in tota illa summa legis, simul et transgressionis uterque numerus comprehendatur, quid mirum, si per eam scelerum remissio designetur? Septenarius plane numerus, qui supra Dominum in columba descendit, nostræ pravitatis undenarium abolevit. De quo scilicet charismatum numero per Isaiam dicitur: « Requiescet super eum Spiritus sapientiæ, et intellectus; Spiritus consilii, et fortitudinis; Spiritus scientiæ, et pietatis; et implebit eum Spiritu timoris Domini (*Isa. XI*). » Unde B. Lucas, ut expiari nos a nostris sceleribus per adventum nostri Salvatoris ostendat, non ab evangelicæ narrationis exordio, sed a baptismo duntaxat, Christi cognationis ordinem inchoat. Quod etiam in libro Geneseos evidenter ostenditur, ubi Lamech uxoribus suis dixisse narratur: « Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies (*Gen. IV*). » Ultio quippe de Lamech septuagies septies danda dicitur, quia septuaginta septem homines de femoribus ejus perhibentur egressi, ac, postmodum diluvio vorante, referuntur absorpti. Sed quia Lamech percussus, sive percussus exprimitur, quid per hunc, nisi primus parens humani generis figuratur, qui nimirum peccati telum, quo primus ipse percussus interiit, universo quoque generi successuræ posteritatis inflixit? De hoc ergo Lamech septuagies septies ultio data est, quia peccatum, quod primus homo contraxit per septuaginta septem generationes in humano genere vixit. Usque **283** ad Christum siquidem peccatum originale permansit, quod ipse per baptismi sui (unde Lucas incipit) sacramenta delevit. Ubi videlicet de illo dicitur: « Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi (*Joan. I*). »

Redemptionis ergo nostræ materiam uterque sanctus evangelista sic invicem dividunt, et narrationis partem sibi quisque congruam sumunt ut Matthæus per generationum lineam descendendo, Christum ad nos peccatores de cœlis advenisse perhibeat; Lucas autem a sacramento baptismatis ad patrem usque conscendens, traxisse nos secum ad cœlestem gloriam peccatorum sordibus ablutos ostendat. Ille siquidem astruit Christum ad terram misericorditer descendentem; iste fatetur eum nos ad cœlestia sublevantem. Ostendit ille pastorem nonagintanovem oves in desertis pascuis relinquen-

tem; docet iste, quam perdiderat, ovem scapulis impositam ad ovile proprium revocantem (*Matth. XVIII*; *Luc. XV*). Ille perhibet descendisse medicum ad ægrotos; fatetur iste ad incolumitatis æternæ gaudia secum nos reduxisse sanatos. Ostendit ille solum Unigenitum a Patre ad nos missum; docet iste quoniam ad cœlestem patriam multitudinem transtulit electorum.

Porro utriusque evangelistæ intentionem una B. Apostolus sententia comprehendit, dicens: « Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne (*Rom. VIII*). » Nam cum dicit: « Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati; » ostendit susceptionem mortalitatis nostræ, quam Matthæus aperte declarat, cum ad Abraham descendendo, quadraginta generationes enumerat. Cum vero subjungit: « Et de peccato damnavit peccatum in carne, » abolitionem perhibet peccatorum, quam Lucas indubitanter exprimit, cum septuaginta septem cognationum lineam texit. Quam videlicet utramque sententiam idem Paulus uno alibi versiculo complexus est, dicens: « Jesus Christus traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (*Rom. IV*). » Descendit enim Christus ut nos a peccatis eriperet: surrexit autem ut candore justitiæ nitidos exhiberet.

Quæ nimirum utriusque beati evangelistæ diversitas etiam in hoc evidenter ostenditur, quia Matthæus per Salomonem, in cujus matre David per adultærium corruit, Dominicæ generationis lineam descendendo producit; Lucas autem per Nathan ascendit, per cujus videlicet æquivocum prophetam hoc ipsum ejusdem David peccatum Dominus expiavit, et sic quasi lapsum miseratus erexit. Ille itaque docet Dei Filium ad nos humiliter inclinatum; iste pronuntiat nobiscum simul cum triumphali gloria cœlitus exaltatum. Descendit enim Christus ad jacentes, ut eos secum provehat in astra victores. Unde non sine divino factum præsigio creditur quod beatus hic evangelista tali vocabulo nuncupatur. Lucas enim Hebraice, *ipse consurgens sive elevans*, vertitur in Latinum.

Hoc igitur in proprio nomine prætulit quod ipse postmodum de Salvatore conscripsit. Redemptor enim noster et ipse de morte surrexit, et nos ad cœlestia viventes de mortuis elevavit. Unde et per Apostolum dicitur: « Qui nos conresuscitavit, **284** et consedere fecit secum in cœlestibus (*Ephes. II*). » Ipse itaque principaliter consurgens, sive elevans dicitur, quoniam ad hoc de morte surrexit, ut nos in morte prostratos erigeret: ad hoc ascendit in cœlum, ut secum nos ad cœlestia sublevaret. Quod igitur B. Lucas de Christo scribendo perhibuit, hoc quasi propheticè proprio nomine designavit. Et hoc magnum certe mysterium, quod B. Lucas a baptismo Salvatoris incipit, et usque ad Deum Patrem generationum lineam ascendendo producit. Per lavacrum quippe sacri baptismatis a peccatis abluimur, et sic

Deo Patri per Mediatorem Dei et hominum reconciliamur. In baptismo itaque est nostræ ascensionis initium, et sic ad Deum a viventibus pervenitur per boni operis incrementum.

Nec prætereundum quia cum Redemptor noster verus utique sit rex et sacerdos, sicut B. Matthæus regiam ejus texuit describendo progeniem; sic e diverso Lucas sacerdotalem indicat per omnem textum sui voluminis dignitatem. In sacerdotali quippe plerumque versatur officio, et dum diversa Dominici operis gesta percurrit, ab his tamen quæ ad sacerdotium pertinent, non recedit. Modo enim sacerdoti delegatum narrat officium, modo progeniem, modo vicem, modo sacrificium, modo nominat templum, et cum plurima intra sacræ historiæ seriem comprehendat, intentione tamen, qua coeperat, proseguendi sacerdotii perseverat. Nam ipso suæ narrationis initio sic exorsus est, dicens: « Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron (Luc. 1). » Deinde ipsum sacerdotem ad adolendum ante altare sacrificium statuit. Postmodum quoque ad ejusdem sacerdotis domum Mariam virginem dirigit. Triâ quoque cantica in Ecclesia cantanda describit, quod nullum evangelistarum præter eum fecisse reperitur: unum scilicet Zachariæ, secundum Mariæ, tertium Simeonis (Luc. 1 et 11). Quadragesimo vero die postquam natus est, Dominum cum mulieribus in templo narrat oblatum. Deinde duodennem in eodem templo inter doctores constituit residentem. Parentes quoque Domini narrat per singulos annos in solemnitate paschali orationis gratia Hierusalem ascendere solitos. Postremo Evangelium suum hoc sine concludit, ut dicat: « Ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo laudantes, et benedicentes Deum (Luc. xxiv). »

Unde fit ut B. Lucas vituli speciem teneat, sicut et Ezechiel propheta (Ezech. 1) et Joannes Evangelista (Apoc. iv) se vidisse pronuntiant. Vitulus siquidem in templo solebat offerri. Et bene vitulus, quia sacræ linguæ vomere cordis nostri arva prosulcat, eaque evangelici seminis jactu vitali fruge fecundat. Vel certe idcirco B. Lucas vituli præterdit imaginem, quia dum evangelicam atque apostolicam describit historiam, hostes Christi atque adversarios veræ fidei, tanquam duobus cornibus ventilat, eosque, ne aream catholicæ Ecclesiæ depopulentur, expugnat. His itaque cornibus præmunitur, quibus et Judæos feriat non credentes, et hæreticos hinc inde concludat a regula veræ fidei declinantes.

285 Scripsit itaque B. Lucas apostolorum labores, et actus, quibus et ipse collaborator interfuit. Scripsit et Evangelium, quod quasi signatum magni thesauri pondus de cælo percepit. Cui videlicet illud Isaïæ vaticinium congruenter aptatur, quo dicitur: « Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum, et respondebit: Non possum: signatum

A est enim (Isa. xxix). » Quis enim est liber ille signatus, nisi sanctum Evangelium mysticis figuratum sententiis obvolutum, et ab humanæ mentis intelligentia procul arcana quadam profunditate remotum? Hic profecto liber ille est, de quo Joannes ait: « Vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus, et foris, signatum sigillis septem (Apoc. v). » Quæ sunt autem sigilla, quibus liber evangelicus obsignatus dicitur, nisi septem illa sacramenta, quibus utique totus ordo Dominicæ dispensationis impletur? videlicet incarnatio Domini, nativitas, passio, resurrectio, ad cælos ascensio, deinde iudicium, postremo regnum? His itaque sigillis liber evangelicus ita signatus est, ut nisi eum Christus aperuisset, cuilibet omnino patere non posset. Unde subjungitur: « Ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus (Apoc. v). » In Actibus vero apostolorum dum quasi nudam narrat historiam, quodammodo nascentis Ecclesiæ teneram lactat infantiam.

Sed si diligenter attendimus quia medicus est ille qui scribit, nil aliud in illa reperimus historia, nisi duntaxat animarum languentium medicinam. Humanæ quippe conversationi, quasi quamdam rectitudinis lineam tendit, et per eam nos velut per semitam dirigit; ut sicut primitivam Ecclesiam vixisse perpendimus, in quantum facultas suppetit, et ipsi vivere studeamus, quatenus eadem puritas, quæ de origine fontis emanat, etiam per declivia nihilominus postrema decurrat, et qualis oriendo progreditur, talis in fine servetur. Unus est enim ipse de quatuor fluminibus paradisi, qui videlicet uberibus doctrinæ suæ fluentis universam mundi latitudinem irrigavit. De quibus videlicet aquis per Isaïam dicitur: « Scissæ sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine, et quæ erat arida in stagnum, et sitiens in fontes aquarum (Isa. xxxv). »

Recurramus itaque, dilectissimi, ad innocentiam primitivæ Ecclesiæ, ut discamus, et possessa relinquere, et in regiæ paupertatis simplicitate gaudere. Non in ima nos terrenæ substantiæ pondus deprimat, quod ad supernæ Hierusalem gloriam Rex cælestis invitat. Nos non ab hoc temere carnalis illecebræ retrahat lenocinium, quibus utique per præcedentis nostri Redemptoris introitum patet aula cælorum. Nam dum generationis ejus ordo ab humilitate baptismatis ad Patrem usque producit, liquet procul dubio, quia patriæ cælestis ingressum se sequentibus pollicetur, et quo prior introivit, sibi ministrantibus viam stravit. « Volo, inquit Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus (Joan. xii); » ut nimirum ad caput se membra colligant, et (sicut eodem spondente promittitur) ubi fuerit corpus et aquilæ congregentur (Matth. xxiv)

286 « Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno (Hebr. iv). » Nam (sicut idem dicit Apostolus) talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in

coelis (*Hebr. viii*); sanctorum minister, et veri tabernaculi, quod fixit Deus, et non homo. Illuc itaque se jam noster spiritus dirigat, illuc disruptis terrenæ concupiscentiæ vinculis æstuanter evolare contendat; et ubi caput eminere considerat, se quoque secuturum esse confidat. De quo videlicet dicitur: « Non in manufacta sancta Jesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis (*Hebr. ix*). » Illic ergo habemus pontificem, qui justificat peccatores; illic habemus et regem, qui coronat post victoriam triumphantes, qui nimirum ad hoc dignatus est de summis ad ima nostra descendere, ut nos secum ab infimis ad propria sublevaret, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LIV.

DE SANCTO FIDELE MARTYRE. (XXVIII OCTOBR.)

Nostis, fratres charissimi, quia idcirco ad audientias martyrum Christi victorias frequenter ex institutione ecclesiastica convenimus, ut dum eorum gestis instruemur, ad amorem cœlestis patriæ, quam viriliter decertantes adepti sunt, ferventius accendamus; dumque illos audivimus edicta regum, minas principum, tribunalia judicum contemnentes, tot suppliciorum genera percurrisse, pudeat ingenuos fidelium animos saltem carnis suæ vitiis non obstere. Pudendum namque est sic bellatorum Christi spectare victorias, ut dum alios triumphalibus titulis insignitos, spolia ex hostibus reportare conspicimus, ipsi in pace domestica subrepentibus vitiis, velut insidiantibus adversariis enerviter succumbamus. Porro autem beati martyres, et antequam in certamine sanguinem funderent, diversis florere virtutibus. Nobis autem, quia pro defensione fidei mori non possumus, consummata victoria est, si in sanctarum conversatione virtutum vivere studeamus, ut inde nos protinus transferamus ad regnum, unde illi meruerunt martyrium. Ex vitæ quippe meritis, quibus illi obtinere meruerunt sui certaminis palmam, inde nos absque ullo persecutionis obstaculo perducimur ad coronam.

Aliud igitur in sanctis martyribus solummodo venerari et admirari debemus, aliud etiam imitari. Admiremur scilicet constanter et ingenue morientes, imitemur honesta morum conversatione viventes. Veneremur in illis, quod corpus suum pro fide diversis tradidere suppliciis; imitemur autem, quod carnem suam ante crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. Admiremur illos viriliter morientes, ne vitam ipsi negarent, sed et imitemur per charitatis zelum sanctis exhortationibus insistentes, ut ad vitam et alios traherent. Et ut breviori, quod gestio, sermone concludam, tunc memoria martyrum digne recolitur, si dum mors eorum ingerit **287** audita miraculum, præcedens etiam vita ducitur in exemplum.

Ecce B. martyr iste Fidelis, ejus hodie festivitatem colimus, sicut gestorum ejus testatur historia,

et antequam martyrii occasio præberetur, vitam martyrio dignam duxisse cognoscitur. Nam cum claris natalium titulis fulciretur, et arridente rerum copia, viam mundi posset non ingloriosus arripere, spreto magnatum quorumlibet patrocinio, religioso devotus episcopo maluit adhærere, ut se patenter ostenderet, non ad gratiam, vel divitias anhelare potentis, sed benedictionem potius eligere sacerdotis. Cum quo videlicet non ad litigiorum forensium jurgia, non ad præstigiola figmenta scenarum, non ad theatralia dignum duxit commeari spectacula, sed martyrum potius carceres visitabat. Et quia devotus martyribus fuit, quandoque martyr fieri et ipse promeruit.

Sic olim dispensator ille domus regis Abdias, quia prophetas centum in specubus absconditos pavit, prophetalem gratiam et ipse postmodum digne remuneratus, accepit (*III Reg. xviii*). Et qui tunc pane simul et aqua prophetarum aluit piæ sedulitatis ministerio turbam, nunc prophetiæ suæ oraculis, cœlestibus videlicet alimentis, universam recreat, et pascit Ecclesiam. Sic Josue, qui Moysi, ductori videlicet Israeliticæ plebis, obsequium famulatus impendit, eidem postmodum plebi, et laudabiliter præfuit, et de ejus adversariis cum magna gloria triumphavit (*Jos. i*). Quid Eliseum referam, qui dum ab Elia separari nec ad momentum patitur, ejus subinde spiritum duplicem promeretur? (*IV Reg. ii*.) Ac si jam tunc Dominus illud evangelicum intonaret: « Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet (*Matth. x*). »

Enimvero nec solum sanctis martyribus beatus iste Fidelis officium piæ humilitatis exhibuit, sed diligentiam suam ad lucrandos etiam eos, qui idolorum erroribus tenebantur, extendit. Et sicut ipse propriis videtur verbis asserere, dum in sæculari militia versaretur, magis divino parebat imperio, quam terreno, adeo ut nonnullos a profana idololatriæ cultura compesceret, et ad veri Dei notitiam salutiferis admonitionibus advocaret. Militaribus quidem castris intererat, sed cœlestis militiæ signa gerebat. Armatorum denique videbatur cuneis adanisceri, sed pro cœlestibus castris sociare sibi alienæ professionis milites satagebat. Quibus nimirum non terrenæ militiæ balteum, non temporalis stipendii donativum, sed cœlestis promittebat curiæ municipium.

Sub terrenæ itaque militiæ chlamyde pro castris cœlestibus stabat, ut de terrena transfugas faceret, quibus numerum cœlestis militiæ auget. Huic et David simile quid fecisse cognovimus, videlicet cum apud Achis regem Geth, Saulem fugiens moraretur. Opulenta nimirum spolia de his sæpe regionibus aufererat, quibus prædictus Achis imperabat; et juxta quæ Scriptura testatur, ut ejusdem verbis loquar: « Percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem; tollensque oves et boves, et asinos, et camelos, et vestes, **288** revertabatur, et veniebat ad Achis. » Quem cum interroga-

ret Achis : « in quem irruisti hodie? » (*I Reg. xvii.*) A fatebatur ille se contra meridiem Juda, vel contra regiones Israel insiluisse. David itaque alienigenæ regi, quasi devotum se urgente necessitate, præbuerat; sed ex profano ejus populo strages plurimas coacervabat. Beatus vero Fidelis sub sæcularis professione militiæ in procinctu castrorum coelestium, desudabat. Propterea mundo imò principi hujus mundi, cui speciè tenus servire videbatur, illudens, sequaces quousque satagebat abstrahere, potiorisque militiæ cœtibus aggregare.

Ille igitur ferro nationes barbaricas obtruncabat; iste gladio Spiritus, quod est Verbum Dei (*Ephes. vi.*), a carnali vita inconditi, et revera barbarici ritus homines occidebat. Ille diversorum turmas animalium rapuit; hic brutos homines ad Ecclesiæ stabulum, et capessendæ rationis pabulum vitale perduxit. Ille consultus Dei se populo testabatur exstitisse contrarium, iste etiam parti fidelium quodammodo se perhibebat obsistere, dum sæcularem militiam videretur cum infidelibus bajulare. Militari namque professione superficialitèr videbatur asserere, quod hæreditatèr Dei, ejus ipse pars erat, diversis moribus velut quibusdam gladiis, oppugnaret. Sic nimirum, sic sancta fraus liberius procedebat, dum is, cui suspicio deerat, acquirendis Christo fidelibus insistebat. Videbimus igitur, quia B. Fidelis ad coronam martyrii, merito præcedente pertinuit, qui lucrandis animabus vere charitatis studio et ante martyrium desudavit. Quasi enim bona terra, et ferax prius germen sancti operis protulit, et sic deinde triumphalis gloriæ lumen excepit. Hinc est enim, quod in hujus mundi primordio prius terra germinare præcipitur, sequenti vero die luminaria in cœlo sunt (*Gen. i.*); quia necesse est, nos primo sanctæ operationis vitales fructus afferre, ut ad contemplantum summæ veritatis lumen, valeamus postmodum pervenire. Domum nempe suam supra firmam petram in pace fundaverat, unde postmodum dum venti minarum furerent, dum diversi suppliciorum fluctus impingerent, immobilis permanebat (*Matth. vii.*). Et tanquam radix egregii trunci robur prius in occulto conceperat, quo fulta postmodum adulta seges auris impellentibus non cadebat. In pace igitur ex bona operatione promeruit, quod invictus in persecutionis stadio, et imperterritus stetit. Elaboravit in otio, quod superavit in bello. Intra pacis mœnia conquistavit, quod in campo victor obtinuit.

Inter cætera autem meritorum ejus insignia, illud quantæ gloriæ est, quod beatus hic, et invictissimus martyr, mox ut capite cæsus est, turbida tempestas, et nimia coruscatio dicitur emersisse? Hoc siquidem divinæ fuit æquitatis judicium, ut per hoc manifesta claresceret, quod qui martyrem suum recipiebat in gloria, tortores ejus digne terrebat in ira.

Ad terrificandum itaque reprobos coruscatio, et tempestas erupit; quibus videlicet comitantibus supernus arbiter ad judicium veniet, sicut per prophetam dicitur : « Ignis ante eum præibit, et in cir-

acuitu ejus tempestas valida (*Psal. xix; Matth. xxvii.*) Porro in morte Domini elementa turbata leguntur. **289** Quantæ ergo dignitatis est, quamque nobilis insigne triumphi, ad instar Dominicæ mortis, etiam in decollatione martyris elementa fuisse commota? ut ex aliqua parte mortis ejus moriendo teneret formam, cujus imitatus est vivendo doctrinam.

Illud etiam parvipendendum non est, quod quidam ex persecutoribus a dæmonio perhibetur arreptus, qui nimirum cum promitteret sepulturæ se corpus martyris cum magna reverentia traditurum, si eo interveniente mereretur a dæmonio liberari, mox ut cadaver martyris tetigit, dæmon abscessit. In hoc etiam ejusdem nostri Redemptoris perspicue videtur exemplum. Siquidem ex ipsis persecutoribus Domini quicumque mysterium sacrosancti corporis ejus attingere meruerunt, a dæmonum jugo soluti sunt, ipso redempti sanguine, quem fuderunt. Atque ut in martyrio suo servus passionem Domini sui videatur quasi pedissequis imitari, dum carnifices principi suo miracula, quæ per beatum martyrem ostensa fuerant, nuntiarent; cuiquam talia referre omnino prohibuit, perpetuoque celare territus imperavit. Quis enim hoc audiens, non illud protinus ad memoriam revocet, quod principes sacerdotum dixere custodibus : « Dicite, inquit, quia discipuli ejus noctu venerunt, et furati sunt eum, vobis dormientibus; et si auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus (*Matth. xxvii.*) » Isti siquidem docuere custodes, ut mendacium fingerent; ille præcepit officialibus, ut veritatem silentio supprimerent. Utrique nimirum veritatis sunt inimici, dum aut commenta fallaciæ nequiter fabricant, aut veritatem silentio malignitatis occultant.

Nos autem, fratres charissimi, qui tam egregii constantiam præliatoris audivimus, qui tantæ virtutis insignia tanquam posita sub oculis intuemur, et ipsi virtutes habere cum Dei omnipotentis auxilio studeamus. Pudeat sub ignaviæ torpore languescere, quia alios cernimus cum tanta ad cœlum gloria penetrare. Incalescat mens nostra ad agonem certaminis; et si non timet audacter cum hoste configere, non dubitet duce Christo, facilem sibi victoriam provenire. Et quidem nobis minor est labor, cum tamen commune sit præmium. Quis enim nesciat incomparabiliter esse difficilius gladio cervicem subdere, quam gulæ illecebras cohibere? Quis non malit æstuarè laboribus, vel nuditate frigescere, quam flammaram furentium incendia sustinere? Quis non levius censeat esurire, et sitire, quam radi ungulis, vel bestiarum morsibus tradi? An non periculosius est, in publico micantia frementium regum mandata contemnere, quam latenter in mente pravis cogitationibus contraire? Semetipsum morti ultroneum tradere, quam voluntates proprias, et carnis desideria refrenare? Cum itaque minus laborando ad eandem beatitudinem tendimus, cur decertantes in

stadio imitari negligimus, ut consortes in patria victoribus existere valeamus.

Pugnemus igitur, fratres mei, et infestantium nos villorum illecebras amputare curemus; non enim, juxta Pauli vocem; possumus hic gaudere de sæculo, et illic regnare cum Christo. **290** Et quidem beatos martyres cum membris diaboli dimicasse cognoscimus; nos autem cum ipso iniquorum capite incoederabilis pugnae luctamen habemus. Illi vicerunt eum per membra sua immaniter sævientem; nos superare præcipimur sub insidiarum fraudibus latitantem. Utroque modo triumphum de illo gloriosus martyr Fidelis obtinuit, qui et in pace per ædificationis gratiam ab ejus vinculo nonnullos eripuit, et oblato persecutionis articulo; blandientem nihilominus, et terrentem per sua membra contempsit. Victus vicit, dejectus ascendit, proprium caput gladio subdidit, et cervicem diaboli perpetuæ victoriae pede calcavit. Nunc procul dubio inter ignitos supernæ Hierusalem lapides emicat, et cum purpuratis commilitonibus imperatori suo cœlestis harmoniæ carmen alternat. Felici nimirum commercio fragilem corporis exuit tunicam, et candidam immortalitatis adeptus est stolam. Caput decollatus amisit, et pretioso nunc lapide coronatus incedit. Ille quippe eum remunerat in æterna jam quiete victorem, qui et inter bella dudum protexerat decertantem; Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

NOVEMBER.

I. *Homilia de omnibus sanctis.*

XI. *Sermo de S. Martino episcopo et confessore.*

XXX. *Sermo I de S. Andrea apostolo.*

Sermo II de eodem.

LV.

HOMILIA IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

In illo tempore: « Videns Jesus turbas ascendit in montem: et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus. » Et reliqua. Hodie dies serenior attrisit nobis, et sol solito lucidior terris illuxit. Non enim unus, sed universi sancti sanctificant eam, et splendoribus irradiant luminosis. Spectabilis illa cœlorum solemnitas, quæ non annuis, sed continuis gaudiis, inclarescit; ubi lumen videtur in lumine, et Trinitatis substantia beatis oculis, oculo ad oculum aperitur. Ibi cognoscitur gignentis, genitique, et procedentis ratio sempiterna, quæ hic credi potest, comprehendi non potest. Illic regina virginum virginibus innumeris comitata, mansiones perambulat angelorum, et utrisque naturis gloriam ejus admirantibus dicit: Quid me admiramini? Divinum est mysterium hoc quod cernitis, divinum profecto, non humanum, nec humanis unquam rationibus comprehensum. Ibi numerosus angelorum exercitus sacratis divisionibus splendescit, volitatorio delectatus obsequio, non velat, sed revelat Domini majestatem. Illic patriarcharum electio primitiva, reverenda so-

cietas prophetarum, gloriosus apostolorum **291** chorus, purpurea martyrum multitudo, congregatio florida confessorum, candida virginum turma, monachorum numerus infinitus. Sedet in medio Dominus virtutum, et de refusione gloriæ suæ inebriat intuentes: « Inebriabuntur namque, ait Propheta, ab ubertate domus tuæ (Psal. xxxv). » Ibi pax secura, requies voluptuosa, vita perpetua, sapientia mentis, agilitas corporis, cordis illuminatio. « Beati qui habitant in domo tua, Domine (Psal. lxxxiii). » Sicut lætantium omnium habitatio est in te (Psal. lxxxvi), civitas Dei: et in plateis tuis vox exultationis dulcioribus modulis intonatur. « Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi (Psal. xli, xlii). » Confitebor illi ibi: nam hic stadium, illic præmium; hic pugna, ibi corona. Vanum est ante lucem surgere. Indurandus est animus, et a blandimentis voluptatum procul abstrahendus, et utriusque substantiæ materia repurganda, si ad proprios ortus volumus evolare. Amanda est interim tenuitas paupertatis, sermo suspendendus amarior, elatio fugienda, sustinendi labores, cum vitiis congregiendum, eliminandæ divitiæ sæculares.

Hoc est, quod ille pauper, et unicus (Psal. xxiv) in hodierna sancti Evangelii lectione pauperibus, quos de mundi paupertate vocaverat, ait: « Beati pauperes spiritu (Matth. v). » Hæc sunt octo, imo septem beatitudines, quia octava eadem quæ et prima. Felicissimi gradus, quibus itur ad Dominum, quos omnes in persona sua prius ascendit qui ascendit in montem, et aperuit os suum, ut doceret discipulos suos. Denique, quis pauperior illo, qui non habuit ubi caput suum reclinaret (Luc. ix)? Quis illo mitior, qui mitis est et humilis corde (Matth. xi)? Qui videns civitatem flevit super illam (Luc. xix), flevit Lazarum (Joan. xi) justitiam docuit, justitiam fecit, in cujus ore non est inventus dolus (Isa. liii) Quis illo misericordior, qui mulierem a luteram liberavit? Peccatricem sanavit septem demonibus cumulatam. Quis mundior illo, qui peccatum non fecit? (I Petr. ii.) Pacificare venit, et quæ in cœlis, et quæ in terris; pacem reliquit discipulis suis (Joan. xiv), persecutionem pro justitia passus est, flagellatus in carne, suspensus in cruce, morte turpatus (Luc. xxiii). Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare (I Joan. ii). Canta ergo canticum graduum, et gradatim ascende, nec præpropero saltu aliquem prætermitte; quia, qui offenderit in uno, factus est omnium reus (Jac. ii).

Sis ergo pauper spiritu, nec putes hunc primum gradum leviter attingendum, cum multæ sollicitudinis, sit mundum, et mundana relinquere, et a consuetudinario cursu cor, corpus et studium revocare. Qui enim pauper est spiritu, vilitate gaudet, humilitatem amplectitur, desideria terrena concilicat; sed quia illa paupertas execrabilis est, quæ regio spiritu intumescens discordias seminat, inservit

litibus, detractoriis sermonibus jucundatur, evolandum est ad secundi gradus sublimitatem, ut sit mitis. Mitis est, qui nulli reddit malum pro malo. Læsus veniam petit, et benefacit lædentibus. Nec plenam jactet victoriam, quisquis hunc fortassis ascendit, cum sit omni lacrymarum fonte plangendum, quod tandiu luto, et **292** lateri sub Pharaonis servierimus potestate; et ideo beati, qui lugent. Luctus autem sanctorum non est de diminutione rerum, de corporum infirmitate, de ferocitate sublimioris potestatis; lugent enim peccata, vel propria, vel aliena, ruinam mundi, detrimentum fidei, contemptum justitiæ, abundantiam iniquitatis, dilationem regni.

Nec hic consummationis terminus imponendus, cum perfecta justitia sit diligere proximum sicut seipsum; et ejus excessus libera discretione, et discreta redarguere libertate. Qui enim pro persona, quam gerit, non resistit peccantibus, de suo se noverit silentio esse damnandum. Esurit ergo, et sitit justitiam, qui vitia destruit, construit virtutes; sobrius sibi, justus proximo, pius Deo. Cujus animam urit zelus domus Dei, qui cantat cum justo: « Tabescere me fecit zelus tuus, quia oblitum sunt verba tua inimici mei. »

Sed quia secundum vocem oratoris, plerumque summum jus malitia est, et inconsiderata justitia præcipitium parturit, ideo sequitur: « Beati misericordes. » Misericordia est speciosum humanæ naturæ ornamentum, cujus expers male degenerat, et hominem diffinitur. Est autem vera misericordia, cum superexaltatur misericordia judicio, cum vel largitate substantiæ, vel bona voluntate, vel doctrina verbi, vel exemplo facti, proximi corpus, et animam refovemus. Cum autem jam a claritate in claritatem sic cœperimus ambulare, a claritate cordis nostri, ad clarificandum cor proximi, mundandi sumus ab omni inquinamento carnis et spiritus, ab omni hujus mundi aspersione, pure pressequere tergendum, sicut subjungitur: « Beati mundo corde. » Quis gloriabitur castum se habere cor (*Prov. xx*)? Præsumptum est cor hominis, et incrustabile. Quis cognoscet illud? (*Jer. xvii*.) Difficile est illud mundare, cum in suis abditis delitescens, irruentium recipiat agmina cogitationum, plurimum etiam renitentibus nobis, sed nequaquam obniti valentibus. Ille igitur mundum cor habet, qui utriusque hominis motibus mitigatis, passiones non modo reprimit, sed ignorat, naturali cursu honorum operum communitus, crucifixus mundo, et cui crucifixus est mundus (*Gal. ii*). Pauci autem, quibus se infuderit tantæ gratiæ plenitudo. Quicumque autem illi sunt, jam sunt prope palmam supernæ vocationis, si pace, qua relecti sunt, pacificare studeant dissidentes, et dicere cum Propheta: « Cum his qui oderunt pacem eram pacificus (*Psal. cxix*). » Idcirco subinfertur: « Beati pacifici, » non solum pacati, sed pacifici, facientes pacem, concordiam semina seminantes.

Sed quia sæpius vel adulatione potentium, vel amore temporalium, justitiam aut dimittimus, aut

A non defendimus dimissam, ad metam cursus porrigenda est dextera, ut pro justitia non solum nostra, sed et alterius persecutionem patiamur, et resistamus usque ad sanguinem, vel usque ad mortem. Et hoc est, quod subsequitur: « Beati, qui persecutionem patientur propter justitiam. » Post hæc autem quid? Hic adhæremus Domino, et unus cum eo spiritus efficimur. Hic dirumpitur nubes, et transit oratio. Hic revelata facie gloriam Domini **293** speculamur. Hic dulcedo spiritus, cordis suavitas, jubilatio mentis. Beatus populus, qui scit jubilationem (*Psal. lxxxviii*).

Videamus si forte aliqua sermonis consequentia beatitudines istas septem donis S. Spiritus possimus assignare. Paupertatem spiritus generat timor Dei, qui pungit animam, et sanguinem elicit, et cogit nos quærere medicinam. A timore tuo, Domine, concepimus et parturivimus, spiritum salutis fecimus super terram, hoc est, spiritum paupertatis, dicit Isaias propheta (*Isa. xxvi*), imo per Isaiam Dominus. Hic facit nos mundana vel relinquere, vel non concupiscere, clavus clavum expellens, et pertinens usque ad divisionem animæ et spiritus. Pietas autem mites facit, dum nos dulciori spiritu superfusos ad mansuetudinis thalamum introducit. Qui enim efferati sunt superbia, sublimes in oculis suis, ardentes invidia, invicem mordentes, et invicem consumpti, quomodo mitigatoria possunt induci pietate? Porro scientia luctum parit. Scimus enim quia singularis scientia est recogitare annos nostros in amaritudine animæ nostræ (*Isai. xxxviii*), et multiplicibus lacrymarum rivulis propria deflere delicta.

De fortitudine vero nascitur fames, et sitis justitiæ; cum virium sit non paucarum, pro libertate justitiæ mori, nedum loqui: et ubi Deus in causa est, nec allici blanditiis, nec terrore moveri. Consilium autem misericordiam parit, cum summa totius consilii sit consulere omnibus, et infirmitates tam animarum, quam corporum benigna manu misericordiam sublevare. Munditia cordis ab intellectus puritate descendit, qui cordis receptacula purgat, et latebrosos ejus affectus acutissima circumspeditionis falce succidit. Porro pacificus ab ipsius sapientiæ nascitur summitate, conformis illi Sapientiæ, quæ pretio sanguinis sui et terram pacificavit, et cœlum.

D Fortassis etiam, si diligentius perscrutemur, septem petitionibus, quæ in oratione Dominica continentur, eas iterum concatenare poterimus. Illi etenim de timore Domini paupertatem spiritus amplectuntur, qui volunt, ut sanctificetur in eis nomen Domini, et dicunt cum Psalmista: « Custodi animam meam, quoniam sanctus sum (*Psal. lxxxv*). » Qui vero sunt mites, nisi quos pietas imbuit, qui cum patientia et mansuetudine frequenter postulanti, ut adveniat regnum Dei, cupientes dissolvi, et esse cum Christo? (*Philipp. i*.) Quorum universitati sanctus eructat dicens: « Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, ut hæreditate capias terram (*Psal. xxxvi*); » terra enim viventium pro-

militatur possidenda. Qui autem lugent, nisi quos instruit scientia salutaris, qui piarum undis lacrymarum voluntatem Dei volunt fieri sicut in cœlo, ita in terra; sicut in angelis, ita in hominibus. Porro fames, et sitis iustitiæ de mentis fortitudine generatur, quæ quotidianum panem ab ipsis Dei manibus quaerit; panem illum videlicet qui cor hominis confirmat. Qui etiam misericordes sunt, nisi qui pro facultate consulunt omnibus, et audaci conscientia pacum faciunt cum Deo, dicentes: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. » Mundum autem cor non nisi lucidissimus percipit intellectus, qui non inducitur in tentationem, rogans a Patre lumen, non ut non tentetur, sed ut non inducatur, excutiens latrocinantium turmas negotiorum pacificatio vero a Sapientia ipsa descendit, ubi liberamur a malo, et ab omnium iniquitatum mundamur influxu. Hæc sunt septem beatitudines, septem dona, septem petitiones, septem candelabra, septem lucernæ, septem infusoria, septem spicæ, et in qua sunt alia, quæ in arce septenarii numeri Scripturarum consecravimus auctoritas.

Adolescentulus ergo ausus sum totam lectionis hujus seriem explanare, illorum rogatus, imo compulsus precibus, et præcepto, quibus nec velle, nec posse fuerat obviare. Sed ut præsentis solemnitati aliquantulum insistamus, favorabili, et mellita dulcedine redundans tanta festivitas est, in qua laudem dicunt Deo omnes sancti ejus, et totus orbis clara voce resultat. Isti sunt advocati, quos apud C

Confugiamus ergo ad probata suffragia, nec nos deterreat enormitas peccatorum; quia major est illorum pietas, quam impietas nostra. Censilarii sunt regis nostri, et ipsius iræ sæpe resistunt, nec nos deserunt in tempore malo. Sciunt enim ubi nos reliquerint, quantis hostium insidiis pateamus. Suspiremus igitur ad illorum memoriam, ut protegant nos sub umbra alarum suarum, donec transeat iniquitas, et perducant nos ad sponsum Ecclesiæ, qui est Deus benedictus in sæcula, Amen.

SERMO LVI.

DE S. MARTINO EPISCOPO ET CONFESSORE. (XI NOV.)

Nobilis ille confessor, sacerdotum gloria, gemma pontificum, clericorum forma, lumen monachorum, solemnem diem universitati nostræ præfixit. Hic est Martinus miraculorum potestate sublimis, qui terrarum orbem lumine suæ cognitionis implevit. Ægyptus religionis mater, et eremitarum fecundissima nutrix, Martinum, tantis filiis posuit in exemplum. Crevit in immensum fama nominis ejus, et ausa est in ipsam apostolorum irrumpere dignitatem; quorum manus tractaverunt de verbo vitæ, (I Joan. 1.) qui filium hominis inter filios hominum felicitatis officio divulgavit. In omnem terram pervagata est memoria tanti pontificis, et ubicunque resonat fides Christi, sonat vita Martini. Glorifica-

tur imperator in milite, laudatur miles in imperatore. Testatur hoc Turonensis Ecclesia thesaurum corporis ejus continens, quæ possessiones suas extendit a mari usque ad mare, quam fecundaverunt reges, et ornaverunt principes, cui Romani pontifices summæ libertatis fastigia providerunt.

Accedit etiam ad gloriam confessoris, quia in ipsius honore nonnulla sedium episcopaliū fundamenta locata sunt, quod (nisi fallor) de alio non legitur confessore. Scintillat longe, lateque fulgor claritatis illius, et de remotis mundi partibus ad præsentiam sancti corporis 295 festinatur. Clementia divinitatis, et regibus, et regno nostro providit misericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in sæculum collocavit. Actus ejus et vitam

Severus insignis orator, ita suo nobilitavit eloquio, ut et historiam relatione plena veritatis proponeret, et rhetoricis legibus multipliciter insigniret. Et nunc arida vel jejuna lingua nostrâ, quid audeat de laudibus ejus immurmurare, cujus laudis plena est terra?

Ne tamen in tantis gaudiis cujusque sermonis videamur immunes, recurrendum est ad evangelicam lectionem, in qua sub trium brevitate verborum sapientia Dei Patris totius humanæ perfectionis summam inclusit; ait enim: « Videte, vigilate, et orate. » Ille qui videt omnia, hortatur nos ut corporalibus oculis postpositis, mentis lumine videamus oculis illis, de quibus per Salomonem dicitur: « Oculi sapientis in capite ejus (Eccle. 11). » Præcipit ergo ut soli solitudinem nostri cordis ingrediamur, et revolvamus veterum sarcinas peccatorum, quibus polluti sumus, et obvoluti.

Primum ergo videamus apud nos peccatorum abundantiam. « Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim (Psal. xxiv), » ait unicus ille consecrarius regis æterni. Peccavimus super numerum arenæ maris, et multiplicata sunt peccata nostra. Tu innumerabilia numerare contendis, et in summa ponere quod summam exsuperat? Ecce, grandis acervus, impetuosis torrens, nec potest discuti tantâ miseria; quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrum (Psal. xxxvii). Ambulavimus collo extento, oculi nostri pleni sunt vanitate, aures detractione.

Odoremus non odorem unguentorum, in quo sponsa se currere gloriatur; sed odorem mortis in mortem, quorum os maledictione et amaritudine plenum esse describitur. Manus nostræ plenæ sunt sanguine, pedes veloces ad sanguinem effundendum; contritio, et infelicitas in viis nostris, et via pacis abjecta; non est timor Dei ante oculos nostros (Psal. xiii). Quid igitur faciendum, in quo sperandum, quove confugiendum? Standum est in hoc acervo, non novarum, sed veterum frugum (Ezech. iii), et videnda visio timescenda, et statuamus nos ante oculos nostros, ne iudex quandoque arguat nos, et statuat nos ante faciem nostram. In hac visione Dei videtur a nobis ventus turbinis, quia se-

cundum virum justum, hic involutæ sunt semitæ gressuum eorum (*Job vi*). Ne putes autem hanc visionem inter parva connumerandam, cum hæc perducatur ad visionem cherubim, et animalium penatorum; et ad ipsius dominantis introducat aspectum.

Visa igitur abundantia peccatorum nostrorum, videamus secundo negligentiam nostram. Traximus peccata nostra sicut restem longam, et sanguis sanguinem tetigit, et dissimulavimus; vulnus, et livor, et plaga tumens, et non aspeximus (*Isa. i*). Zelus Dei recessit a nobis, et nos contempsimus. Sic peccatorum multitudini negligentiam cumulant, obstruximus nobis iter confessionis, semitas justitiæ evitamus, non solum negligentes, sed et de negligentia gloriantes, juxta illud viri sapientissimi: « Qui **296** cum malefecerint, lætantur et exsultant in rebus pessimis (*Prov. ii*). » Vis scire, quia de peccatorum abundantia, negligentia pessima filia generatur? « Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit (*Prov. xviii*). » E contrario autem, qui Deum timet, nihil negligit; quia, « qui modica spernit, paulatim decidet. » Peccatorum multitudo negligentiam, negligentia contemptum, contemptus mortem interminat sempiternam.

Vide et tertio patientiam et longanimitatem Dei nostri. « Hæc fecisti, et tacui (*Prov. xv*). » Omnia videt et omnia audit, nihilque remotum ab oculis ejus, de quo dicitur: « Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos et malos (*Psal. lxxiv*). » Oculos hominum timuisti, oculos autem Altissimi non expavisti? Ecce ipse cognovit omnia novissima, et antiqua, neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus locus est fugiendi, quoniam Deus judex est. Vidit opera tua, recursus et excursus flagitiorum tuorum; et continuit iram suam. Cælum non fulminavit, aqua non submersit, non absorbuisti tellus; et cum omnis terra plena sit gloria Domini, in gloria ejus tuam miseriam evomisti, nec reveritus es præsentem Dominum, et coram tanta munditia tuas immunditias exercere. Ipse autem quid? « Ego, inquit, quasi non videns. » Nunquid alicui ministrorum suorum, qui vindices sunt iræ ejus, in hoc ipsum constituti revelavit ignominiam tuam? Ecce, videt, et tacet; videt, nec manifestat; videt, nec judicat; videt, nec vindicat; videt, et videre dissimulat; vocat, et non audis; promittit, et contemnis; minatur, nec metuis, et thasaurizas iram tibi in die iræ. Cum ergo sit judex justus et fortis, multum est patiens, nec irascitur per singulos dies (*Psal. vii*). Ecce continet iram, reprimit furorem, avertit oculos, peccantibus parcit; et illi omnia hæc in suum judicium congregant omnium rei. Nunquid qui ita tacuit, et siluit, semper ita tacebit? An non legisti, quia ad judicium veniet, patientiam abjiciens, humilitatem nesciens, ignorans misericordiam?

Attendisti patienter tacentem, attende et impatienter loquentem: « Sicut parturiens, inquit, loquar

A (*Isa. xlii*). » Vidisti dissimulantem, vide etiam quæcunque minima numerantem. « Vestigia, inquit, pedum meorum dinumerasti (*Job xiii*). » Quis locus erit spei, cum venerit judex, qui stetit sub judice, præcinentibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus? Ad cujus fugiemus auxilium, cum ventis ex transverso furentibus, mundialis machina divelletur, et ignis incandescens cælum, et terram finalibus immiscebit incendiis? Veniet ipse cum potestate magna et majestate; non cum dulcedine et humilitate, quia illic justitia plena est dextera ejus, quæ hic misericordiam seminavit et sparsit. Tunc ille misericors oculus non parcat, et non miserebitur; sed percutiet et occidet, indutus iram, furore repletus, plenus crudelitate. Peccatores autem quid? Videntes turbabuntur timore horribili, sed incorrigibili, audientes illud horrendum tonitrum: « Ite, maledicti, in ignem æternum (*Matth. xxv*). » Quanti putas doloris erit excludi a facie Dei, videre, et perdere Deum, cum rex gloriæ civitatem **297** sublimem intrabit, miseris peccatoribus omni spe misericordiæ in perpetuum sigillata? Quisquis ergo es, qui contemnis divitias bonitatis, et patientiæ Dei, relege textum Epistolæ ad Romanos (*Rom. v*), et illa tibi plenius dicet quia non evasisti judicium Dei.

Aspice et quarto misericordiam ejus, licet peccaveris, licet neglexeris, et provocaveris patientiam Dei, paratus est tamen misereri, cum volueris, et reverti ad revertentem, oblivisci, et tegere peccata tua, et projicere in profundum maris. Nec erit mora inter confitentem, et remittentem; inter gementem, et gemitus exaudientem, quia benignus, et misericors est. Sunt homines mundi faciles ad iram, difficiles ad misericordiam; Deus autem et ad irascendum difficilis, et facilis ad miserandum. Revolant illi ad opprobria, quæ remiserunt; iste cum remiserit, sic est quasi non fuerit. Ad limina potentium frequentius excubamus, non habentes liberos accessus ad colloquendum, et si quid deliquimus, supplicibus oculis, facie tribulata, verbis humilibus emendamus. Illi autem plerumque superbo oculo, et humero dedignati, pedibus suis provolutos, vel respicere nolunt.

Non sic Dominus Jesus, qui libentius loquitur mecum quam ego secum; quem invenio quoties quæro; qui occurrit cum panibus fugienti, qui vultum lætum ostendit mihi, qui meam poenitentiam, sicut innocentiam amplexatur, ubique lætus, ubique bonus, ubique pius, ubique dulcis cum magna multitudine dulcedinis suæ. Non facit supercilium, oculos non obliquat, non detorquet faciem, nec verba resonat ampullosa, sed occurrit revertenti, et accurrit in amplexus, flens super collum meum, et jubet proferri stolam primam, dari annulum intelligentiæ (*Luc. xv*), et calcari pedes in præparatione Evangelii (*Ephes. vi*), in choro, et symphonia ad superna gaudia revocari, et occidi vitulum saginatum in remissionem peccatorum meorum. Vides

ergo quam longa patientia sit in Deo, quam velox A misericordia. « Longanimis, » ait sanctus, « et multum misericors (Psal. cii). » Libenter igitur ad te confugio, Domine Jesu, qui diutius pateris, et velociter misereris, quia tu es Deus, et non homo sicut propheta dicit (Ose. xi), qui servet iram, abscondat malitiam, vindictam inquirat.

Ad hæc et istud considerandum in misericordia miserantis quia sæculi homines semel, aut bis, aut multum septies, vel decies dimittunt, hic autem millies in die, si fieri posset, quæ committimus dimittit, et hoc quandiu vivimus, quandiu peregrinamur ab ipso. Visis igitur his quæ enumeravimus, attolle oculos etiam ad videndum Domini largitatem, sive familiaritatem. Si cui maxime potenti fecimus, quod ei displiceret, nunquid amplius nobiscum loqui, nedum aliquid largiri, vel familiaris dignatur? Graves sumus ei etiam ad videndum, et pro magno beneficio computat, si saltem a nostra læsione desistat; et licet multiplicibus et devotis obsequiis defendamus offensam, semper tamen injuriæ memoria prætervolat oculos illius, nec obliterrari valet vel beneficio, vel obsequio, vel ipsa 298 etiam vetustate. Nunquid ita Deus meus, misericordia mea? Absit. Consuevit enim honorare pœnitentes, magis quam innocentes; revertentes, plusquam remanentes, quia devotior est fervidus pœnitens quam tepidus innocens, cum ille materiam fervoris habeat, hic tepiditatis.

Fortassis præsumptionis arguar, qui, contra præceptum Apostoli, verborum novitates induco, sed C habeo ad manum testimonia, nec parva, nec pauca, quæ et ipsa credibilia facta sunt nimis, et quæ possint satisfacere murmuranti. Petrus apostolus, non quilibet apostolus, sed princeps apostolorum, cui traditus est principatus cœli et terræ (Matth. xvi), nunquid non de choro pœnitentium est, et de sorte graviter injustorum? Nonne ipse est, qui Deum negavit, reliquit magistrum, amicum deseruit, fefellit promissum? qui cœpit detestari et jurare, quia non novit hominem (Matth. xxvi), negationi perjurium addens, crimini crimen adjiciens? Cecidit, sed non est collisus, quia Dominus supposuit manum suam. Vide quid dicat Scriptura: « Respexit, inquit, Dominus Petrum (Ibid.). » Respectum Christi sequitur fletus Petri, et lacrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis instaurat.

Felices, sancte apostole, lacrymæ tuæ, quæ culpam abluunt, gradum restituunt, debita dimittunt, ampliora committunt. Respexit pietas, et impietas cessit, et accessit prisca familiaritas. Denique: « Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce oves meas (Joan. xxi): » et his similia, quid sunt, nisi magna documenta familiaritatis? Illud etiam singulare sancti Spiritus organum, quem invenit Dominus secundum cor suum, cui revelata sunt incerta et occulta sapientiæ Dei, nonne cum homicidio, et adulterio insignitus est nota et nomine proditoris? Sed vide quam celeri pœnitentiæ saltu resiliit ad

arcem innocentiae, et grandia vulnera sic revinxit, ut non solum vulneris, sed nec etiam cicatricis vestigia remanerent. Redargutus enim a propheta et retorsione parabolica sugillatus dixit: « Peccavi (II Reg. xii): » Et ille ex thesauro divinæ misericordiæ statim subintulit: « Transtulit Dominus peccatum a te, et non morieris (Ibid.). » Translatum est peccatum, et ablatum, quod dividebat inter David et Deum; et sublato eo David idem qui prius.

Sed et ille Vas electionis, qui volavit super pennas ventorum, qui plus omnibus laboravit, cui credita sunt eloquia Dei, nonne primus in primitivam Ecclesiam cæteris ardentius fertur efferbuisse? (I Cor. xv.) Actus apostolici sunt in testimonium, quanta mala fecerit sanctis Dei in Hierusalem. Hic autem, qui tanta mala fecit, tanta postea passus est pro nomine Christi, et lueet in firmamento cœli, nec est aliqua gemma pretiosior in corona Regis æterni. Accedat et illa mulier, quæ septem dæmoniis, id est universis vitiis cumulata fuit, cui multum amanti, multum dimittitur, quæ prima videt Dominum a mortuis resurgentem, apostolorum apostola, dilecta proprie Salvatoris (Marc. xvi).

Veniat nunc omnis innocentium chorus, et tota virginea puritas adunetur, quis erit, qui 299 ad istorum gloriam aspirare, nedum transcendere audeat? Propterea confitebor tibi, Domine Jesu, et laudem tribuam nomini tuo, quia apud te propitiatio est, et propter legem tuam sustinui te (Psal. cxxix), Domine. Quæ est ista lex, quæ propitiatio? Quia offensus, te clementem promittis; pœnitentiam admittis; punire prætermittis. Magna est igitur virtus pœnitentiæ vera, cum Ambrosius dicat: Facilius inveni eos qui innocentiam servaverunt quam qui congruam egerunt pœnitentiam.

Vide et sexto custodiam ejus, quia nisi ipse custodierit nos, frustra vigilamus.

Decursis igitur sex visionibus istis, transeamus ad secundam Salvatoris vocem dicentis: « Vigilate. » Vigilandum omnino, et somnus ab oculis auferendus, quia latrones multi obsident iter nostrum toxicatis missilibus formidandi, nullum prorsus intentatum transire sustinentes. Tres enim hostes præcipuos habemus et præcipitium suadentes, carnem, diabolum, et mundum; ex quibus duo, et si aliquando intermittunt, nunquam tamen dimittunt; tertius autem, diabolus videlicet, ita inexorabile odium adversum nos exerceat, ut nunquam ab eo inducias, vel in ictu oculi potuerimus extorquere. At ut verba illius oratoris ponamus, qui ubique redolet Ciceronem, cum hoc quotidianus et anceps congressus, ex hoc innumerum vulnus, nec ex facili cicatricem promittens; sub hoc casus frequens, et respiratio difficilis; de hoc rara, et nunquam secunda victoria; huic voluntas semper iniqua, et fallendi principatus. Quis adversus hunc poterit vigilare, nisi custos ille de nocte venerit in auxilium nostrum? Per nos namque non sufficimus, imo deficiamus, si confidamus in nobis.

Attende autem de hoste isto invisibili quantus ingrediatur ad singulare certamen, qualia gerit arma, quam fortia, quo turbine torqueat hastam. Recole librum Job, et historiam Regum, et armatum, et arma considera, quia qui Goliath in libro Regum, idem est diabolus in regno Christianorum. Habet enim hastam delectationis, obdurationis clypeum, desperationis lorica, gladium occisionis, armigerum superbiam, qui antecedit eum, et exprobrat agnibus Dei viventis, et dicit inimicus: « Persequar, et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea (Exod. xv). » Tu autem quid? Assume apostolicam armaturam, scutum fidei, loricae justitiae, gladium spiritus, circumspeditionis hastam; et praecedat te humilitas et dic: « Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar donec deficiant (Psal. vii). » O Domine Jesu, nunquid aequa pugna est hominis et daemone, duplicis et simplicis, fortis et imbecillis? Invoca me in die tribulationis, ait Dominus, et eruam te, et honorificabis me (Psal. xlix). Invoco te, Salvator, apprehende arma, et scutum (Psal. xxxiv), ut videam contra fortem armatum fortiolem armatum, et conteras Assyrium in terra tua. Facta ergo congressione, inimicos tuos comminuit, ut pulverem ante faciem venti, et ut lutum platearum delebit eos (Psal. lxxxii). Sic autem contra istum vigilandum est ut semper de redivivo certamine timeas et de victoria non desperes.

300 Caro autem sub necessitatis specie furiosi tumultus sui velat imaginem, et nunc ferculorum varietate repleta, nunc pretiosa vina commutans, incipit lascivire, laxatisque frenis, tota fertur in praecipitum. Satim recrudescunt affectus, cogitationes rebellant, visae proponuntur imagines, et pingimus in cordibus nostris quod multis diebus deleri non possit. Ingurgitati enim, non confortati; impleti, nec nutriti, et corpore, et corde distendimur, completurque illud satyricum:

Inguinis et capitis nullum discrimen habetur.

Parco sermonibus, quia turpis sententia non nisi verbis turpibus explicari potest, et unicuique nostrum totum est, vel quod tacemus, vel quod volumus praeterire. Tenuis autem mensa, cibus asperior, simplicior potus, corpus firmant, confirmant animum, et utriusque hominis statum reddunt alacriorem.

Mundus vero quid facit? Offert nobis quidquid pulchrum est visu, et concupiscentiam carnis, et oculorum et ambitionem saeculi, ut illaqueet miseros, illaqueatos strangulet, strangulatos sempiternis involvat incendiis. Tentat nos multiformibus insidiis, superius per superbiam, per luxuriam inferiorius; a dextris per prosperitatem, per adversitatem a sinistris; antea per mundi concupiscentiam, posterius per praeteritorum vitiorum recordationem, in orbiculari motu per involutionem sensum.

Vigilare igitur necesse est adversus huiusmodi latrunculos, manumque sicariam, et cum Isaia dicendum: « Super speculam Domini ego sum,

stans jugiter per diem; et super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus (Isa. xxi). » Nec solum stare convenit, sed armatum stare armatura illa quam Apostolus dicit: « Induite vos armaturam Dei (Ephes. vi). » Alter nostrorum temporum Tullius, de quo superius mentionem feci, vernans ubique flore sermonum, armaturam in hunc modum lucidissimis capitulis inauravit. Si fabulosi spiritus et incantatores motus carnis circa te obstrepuerint, confide, et dic: « Discedite a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei (Psal. cxviii). » Si recalere carnem senseris, et velle revolare ad ineptias suas, esto constans et dic: « Confige timore tuo carnes meas, Domine (Ibid.). » Si paupertatem odisse coeperis, et desiderio divitiarum inceperis suscitari, expergiscere et dic: « Vae vobis, divites, qui habetis hic consolationem vestram (Matth. viii). » Si te demulceat adulator, et ad plebiculae laudes animus hilarescat, confortare, et dic: « Oleum peccatoris non impinguet caput meum (Psal. cxl). » Si tibi suggeratur in futurum tempus bonum differre propositum, consurge et dic: « Dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet (II Petr. iii). » Si gula desceviens lautiores tibi commendaverit apparatus, recalcitra et dic: « Non est regnum Dei esca et potus (Rom. xiv). » His velut quibusdam increpationibus diffugiunt inimici, delabitur memoria voluptatum, carnis gurgulitas conticescit, sanctae conversationis initia convalescunt, mundus contemnitur, superatur hostis antiquus.

Sic igitur videns et vigilans fac funiculum triplicem, qui difficile rumpitur, et transi ad orationes, ingrediens interiora, veli cum summo pontifice Domino nostro Jesu Christo, qui **301** propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui assistit vultui Dei pro te. Admissus autem non sic audacter, et frontose ingeras te oculis majestatis, sed humillima trepidatione concussus, saltem quomodo ad tanta miracula admitti potueris, admirare.

Sit ergo oratio verecunda, ut erubescamus peccata nostra, et tantae reverentiae deferemus; pura, ut nihil ab ipso praeter ipsum quaeramus; devota, ut in pinguedine spiritus eam et protendamus; ampla, ut extendamus eam usque ad inimicos; sit continua, ne intermissione fiat remissior; sit pacata, ne turbulentis cogitationum fluctibus submergatur. Fateor, excessi modum, et magis solito vestras aures onerare non timui, dum stylus in longinquitatem extenditur. Sed scio, quia patienter audistis me de illius patientia disputantem, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

* SERMO LVII.

I. DE S. ANDREA APOSTOLO (XXX NOVEMB.).

Hodie, fratres charissimi, B. Andreae nobis festiva vota resplendit, quae inter ipsam glacialis brumae caliginem, jucundam nostris mentibus induxit laetitiae serenitatem, et dum aeris inclementia extrinsecus obrigescit, tanti praelatoris audita victoria, pia corda ad procinctum spiritualis certaminis incitat, et insignes bellatorum Christi animos igne divini amoris inflammat. Inter cuncta saeculi martyrii

genera illud nobilius, illud non immerito judicatur esse præcipuum, quod in ipso Redemptore nostro, capite videlicet martyrum, cognoscitur dedicatum. Unde cum divina dispensatio Petrum et Andream consummari per crucis supplicium voluit, inter cæteros apostolos, licet omnes unius potestatis, et dignitatis sint, quodammodo egregios atque conspicuos fecit. Crux enim, quæ regem præmisit ac sceptrum, eadem utrumque militem, subsequenter evexit ad præmium.

O beata germanitas, quam sicut mundo una consanguinitas edidit, sic eadem triumphalis mors victores ad astra transmisit, et quos in hac vita unius generis protulit natura consortes, in illam beatitudinem sempiternam crux parturivit æquales. Eiusdem nobilitatis in terra eandem prosapiæ eelsitudinem sortiuntur in cælo. Qui enim hic sunt filii Joannis, illic sunt filii crucis. Isti enim sunt filii Chore, qui in quorundam psalmorum titulis prænotantur. Crux enim, quæ eos morientes huic vitæ subtraxit, cælesti Hierusalem renascentes cum triumphali gloria novos cives invexit. Et Andreas quidem in apostolici senatus catalogo secundus ponitur, qui tamen agnitionem Domini, juxta evangelicam fidem, primus invenitur. Dicit enim Joannes evangelista: « Quia cum staret Joannes, et ex discipulis ejus duo, et respiciens Jesum ambulans, dixit: Ecce Agnus Dei. Et audientes eum duo discipuli loquentem, secuti sunt Jesum. » Et paulo post: « Erat autem Andreas, inquit, frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant ab Joanne, et **302** secuti fuerant eum. » C Deinde sequitur: « Invenit hic primum fratrem suum Simeonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus, et adduxit eum ad Jesum (Joan. 1). »

Ecce Andreas inter ipsa novi tirocinii sui rudimenta fructificat, et veritatis jam prædicator efficitur, cujus adhuc vix erat auditor. Novus discipulus factus, non est propria salute contentus, condiscipulos quærit, ad lucrandos alios fraternus se amor extendit. Thesaurum reperit, gaudet aliis prode, furtum deputat, illum sine consortibus possidere. Fausta denique et præclara futuræ indolis signa novus tiro prætendit, qui in ipso novitiæ conversionis exordio, mox quod didicerat docuit, quod acceperat fideliter erogavit. Magnum nuntium nova et admiranda relatio illum promittere visibiliter ostendendum, quem tot prophetarum oracula præcinuerant adfuturum.

Magni certe mysterii hajulus Andreas existit fratri, qui nimirum eum se reperisse testatus est, quem ab origine mundi omnes sancti cum magno desiderio præstolati sunt, et tamen videre non potuerunt. Non hoc præstitum est patriarchæ Jacob, qui dicebat: « Salutare tuum expectabo, Domine (Gen. XLIX). » Non Abrahamæ, cui divina sponsio facta est, quod in semine suo hæreditaret omnes gentes (Gen. XXII). O quanti hoc prelii æstimasset insignis ille propheta Isaias, si ei ad hoc spectaculum aspi-

A rare licuisset! nimirum cum tanti desiderii ardore succensus flagitaret Mediatoris adventum, et tanquam morosæ dilationis impatiens æstuans proclamaret: « Utinam dirumperes cælos, et descenderes. A facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igne; ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis (Isa. LXIV). » Quam terribilis ac vehemens tuba vox hæc in Petri corde personuit, et tanquam repentinum fulmen inopinato coruscans, attonitum fecit: « Invenimus, inquit, Messiam, qui dicitur Christus (Joan. 1). »

B Ad præliandum plane Rex gloriæ solus advenerat, et ideo ad procinctum belli paulatim sibi jam milites acquirebat. Venerat namque ut fortem armatum superveniens vinceret, et universa arma, in quibus confidebat, auferret (Luc. XI). Venerat, ut captivum hominem, qui sub diabolicæ tyrannidis jugo premebatur, eriperet, et ad ingenuitatis antiquæ titulos revocaret. Venerat, ut suum Israel de vinculo vetusti Pharaonis absolveret, et in manu forti, atque robusta, terræ lacte, et melle manati prævius ductor inferret. Non tamen eligebat in adjutorium sibi triumphalibus titulis claros, non strenuos bellatores, non frementium ascensores equorum, non denique philosophos et eloquentes, sed retium vectores, et perexillis naviculæ remiges, ut victoria soli divinæ potentiae, non humanis viribus ascribatur.

Hanc porro victoriam illa urbis Jericho olim subversio figuravit, quando non telorum missilibus, non falaricis, non certe bellorum quibuslibet machinis, sed vociferantis populi strepitu, et tubis clangentibus munitissima ejus mœnia corruerunt (Jos. XVI). Præceperat namque Dominus Josue ut arcam fœderis viri bellatores armati præcederent, sacerdotes autem septem **303** buccinis clangerent, sicque per septem nihilominus dies Jericho mœnia circumirent. Septimo itaque die, dum vociferatio populi tubis clangentibus admiscetur, Jericho protinus a fundamento collapsa subvertitur.

D Quid est autem quod ad capiendam urbem non gladius educitur, non tela vibrantur, non jaculum mittitur, non acies militari cunei ad irruptionis impetum constipatur, sed tubis duntaxat sacerdotalibus clangitur, et sic victoria non jam jure belli, sed virtute potius sacramenti de superatis hostibus oblineatur? Deliramenti sane videretur ineptia, si evidens non fuisset victoria subsecuta. Sed per Jericho quæ dicitur luna, non incongrue mundus innuitur, qui sic per labentium momenta temporum, tanquam per menstrua detrimenta finitur. Arca autem sancta erat Ecclesia; tubæ vero apostoli sunt, vel quinque sancti doctores Ecclesiæ, quorum videlicet admonitionibus dum pugnare semper contra carnis illecebras et antiqui hostis insidias nititur, velut ad conflictus aciem et conserenda bella tubarum clangoribus incitatur; quæ nimirum tubæ septem fuisse referuntur, quia prædicatores sancti septiformis Spiritus gratia sunt repleti. Septem quoque dierum vicissitudine omne tempus nostræ mortalitatis evolvitur.

Urbem ergo Jericho sacerdotes arcam ferentes et clangentes septem diebus circumeunt, et muri ejus per arcæ præsentiam et tubarum sonitum cadunt, quia in hujus mortalis vitæ decursu, dum circumquaque per orbem terrarum sancta movetur, et dilatatur Ecclesia, per sanctæ prædicationis instantiam omnis elati mundi superbia frangitur, et cuncta infidelitatis obstacula subruuntur.

Et notandum quod armati milites cum sacerdotibus ire jubentur: nimirum, ut et ii, quibus non est injunctum promendi clangoris officium, nequaquam se remotos intelligant a congressione bellorum, quatenus et ii, qui non prædicant, contra occulti hostis insidias armati nihilominus, et circumspecti semper incedant. Hujus itaque belli duces ac principes sancti apostoli sunt, qui arcam fœderis Jerichuntinis mœnibus, cum tubarum clangore circumferunt; quia per totius mundi circulum, sanctæ prædicationis officio Ecclesiæ sacramenta diffundunt. « In omnem, enim, terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xviii). » Evolutis autem sex diebus, septimo tandem die rex, Jericho cum omni populo gladio devorante consuntitur; quia in die novissimo diabolus, qui est rex superbiæ cum omnibus suis sequacibus, quasi quodam divinæ sententiæ gladio, morti perpetuæ condemnatur. Tunc nempe fiet, quod per Apostolum dicitur: « Quia cum evacuaverit omnem principatum et omnem potestatem et virtutem, novissime inimica destruetur mors (I Cor. xv). » Sola autem domus Rahab meretricis evasit, quam videlicet funiculus coccineus in fenestra discrevit. Domus autem illa unicam præfigurât Ecclesiam, quæ purificata est a turpitudine fornicationis, per fenestram confessionis, in sanguinis remissione. Hæc plane a communi pereuntis mundi liberatur excidio, quia in fenestra domus suæ coccineum ligat funiculum, dum **304** in ore corporis sui portare non desinit passionis Dominicæ sacramentum. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x). » Porro autem funiculus ille ad domum erat ligatus, sed exterius videbatur quia Dominicæ crucis fides in corde retinetur, quæ oris confessione depromitur. Reliquis quidem pereuntibus, omnes, qui in domo illa reperti sunt, mortis evasere periculum; quia sicut intra Ecclesiam omnes salvantur electi, ita extra Ecclesiam nemo poterit salvus inveniri.

Sed fortasse quaeritur quomodo et arca, quæ urbem circumiens obsidebât, et domus Rahab, quæ ipsius mœnibus inhærebat, utraque nimirum res unam designat Ecclesiam, cum arca videlicet obsideat et expugnet; domus autem videatur obsessa? Sed hæc questio facile solvitur, si in membris Ecclesiæ, quæ sit diversitas, subtiliter attendatur. Ecclesia namque expugnat Ecclesiam, cum prædicatores, magistri, et discipuli præsidentes, et obtemperantes ex uno divinæ regenerationis fonte procedere, unum denique corpus Ecclesiæ tanquam diversa videantur membra complere. Cui nimirum Ecclesiæ

per Psalmistam dicitur: « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii; » ipsi sane apostoli, qui ad capiendam humanæ superbiæ Jericho tam valida, tam robusta fulminea prædicationum suorum jacula contorsere.

Unius ejusdemque Ecclesiæ et patres quodammodo videntur et filii, filii videlicet patriarcharum et prophetarum; patres vero subsequentium omnium deinceps electorum. Hinc est enim quod Moysi divina voce præcipitur, ut et bases argenteas fundat, et tabulas inauratas desuper erigat (Exod. xxvi). Quid autem per bases argenteas, nisi prophetarum videtur ordo signari, qui dum primi de sacramento Ecclesiæ sunt locuti, quasi quasdam bases eos aspiciamus a fundamento consurgere et superposita fabricæ pondera sustinere.

B Quid vero per tabulas, nisi sancti figurantur apostoli, qui extensa per mundum prædicatione sunt amplissime dilatati? Apostolorum namque doctrina, quasi quibusdam basibus propheticæ prædicationis innititur eorumque auctoritate ad status sui robur firmiter solidatur. Unde et conjunctæ binæ bases in singulis tabulis supponuntur, quia dum prophetae sancti in verbis suis invicem de futuræ tunc Ecclesiæ sacramento concordant, et subsequentes apostolos ædificantes ædificant; et cum a semetipsis in nullo dissentiant, illos in se robustius figunt. Nec immerito bases, quibus prophetae signantur, ut ex argento debeant fundi præcipitur. Argenti quippe claritas ex usu servatur, sine usu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoque dicta, antequam apostolica prædicatione clarescerent, quia in usu spiritualis intelligentiæ non erant, dum conspici præ obscuritate non poterant, quasi nigra remanebant, at postquam apostolicæ prædicationis manus vaticinia obscura deterisit, quidquid lucis in eis latebat, inclaruit sensusque eorum mysticos in usum dedit, quia verba jam rebus esse exposita perspicue nuntiavit. Jure igitur præcipiuntur fieri et bases argenteæ et tabulæ deauratæ, quia videlicet apostolica **305** præcepta prophetarum oraculis longe sunt clariora.

Ut ergo ad superiora redeamus, non incongruum est si et arca et domus meretricis, quæ obsidetur, unam eandemque exprimere videantur Ecclesiam, cum ejusdem Ecclesiæ, sicut dictum est, diversa sint membra, alia videlicet per sanctæ prædicationis ambitum obsidentia, alia a suæ infidelitatis, vel pravitatis munimine salutis doctrinæ jaculis obruenda, alia jam domestica, alia adhuc per aversionem pravi operis aliena. Hunc in testimonium spiritualis pugnae conflictum Isaias jam odoraverat, cum, postquam Salvatoris adventum perspicue descripsisset, protinus addidit: « Et cor Ægypti tabescet in medio ejus, et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios, et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, et civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum, et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus (Isa. xix). »

Cum igitur per apostolicæ prædicationis obsidio-

nem, fratres charissimi, de pereuntis Jericho simus internecionibus eruti, imo de subversa gentilitatis excidio divinitus liberati, non gravemur duces nostros subsequi, quo præcedunt; non videatur onerosum quidquid nobis pro nostra salute præcipiunt.

Ecce beati apostoli Petrus et Andreas ad unum Domini jubentis imperium, non dubitaverunt quæ possidebant cuncta relinquere, ut terrenis mererentur cœlestia permutare. Dimittunt quæ præ oculis sunt, ut invisibilia bona recipiant. Postponunt habitata, ad sperata pertingunt, ad regnum per supplicium transeunt, ad æternæ vitæ gaudia per momentaneum crucis patibulum provehuntur. Nihil sibi in peregrinatione reservant, ut pervenientes ad patriam omnia simul inveniant. Unde cum illis per immutationem dexteræ Excelsi hoc factum est, ut qui tunc abjecti videbantur et humilès, nunc animarum iudices et cœlestis sint curiæ senatores. Tunc vilium possessores retium, nunc in regnis cœlestibus obtinent gloriæ principatum. Et quos in terra positos ipsa terrenarum rerum copia destituerat, nunc et totius orbis monarchiam tenent et in illa cœlesti Hierusalem judicariæ potestatis solis præsent. Quique extremi pene fuerant hominum, nunc concives sunt et participes angelorum. Boni siquidem magistri et grati remuneratoris adhæsere vestigiis, qui eis aurum pro cœno, cuncta pro nihilo, pro tenebris lucem, pro somnio reddidit veritatem. Quibus nimirum et in cœlo ipse sit præmium, et in terris quoque omnium subjicit jura regnorum.

Per hanc ergo viam, fratres mei, qua nos præcessere, sequamur, si illuc, ubi sunt, pertingere volumus. Post hos itaque recta via gradientes, sic relinquamus Jericho, eorum obsidione submersam [subversam] atque destructam, ut nequaquam de ejus anathemate aliquid usurpemus. Prohibet nempe Jesus ille Nave, ne de facultatibus Jericho aliquid concupiscat (*Jos. vi*). Vetat et noster Jesus, vetus utique Salvator, ut nemo ea quæ mundi sunt diligat. « Nolite, inquit, **306** thesaurizare vobis thesauros in terra (*Matth. vi*). » Et per apostolum suum: « Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (*I Joan. i*). » Non ergo ad exemplum infelicis Achan, de anathemate Jericho aliquid defraudemus (*Jos. vii*); ut videlicet nihil ex dissolutis mundanæ conversationis moribus, disciplinis ecclesiasticis inseramus. Non auferamus pallium, ut post indumentum fidei, cultum conversationum sæcularium nullatenus induamus. Non argenti siclos, ut qui æternum thesaurum in cœlo recondimus, nullam temporalem pecuniam per ambitionem in sudario reponamus. Non denique regulam auream, ut in Ecclesiam Christi non accurata introducamus hæreticorum dogmata, non trutinata philosophorum acute disputantium studia, vel poetarum elaborata figmenta. Hæc est enim aurea illa regula, limato videlicet atque polito sermone directa, et velut aureo luculentæ facundie nitore vestita. Hanc autem regulam furati sunt Arius, Marcion et Appelles, aliæque perversorum

A hominum pestes, qui dum philosophorum sectas in Ecclesiam conati sunt introducere, iram Dei quodammodo super castra Israel visi sunt provocare. Sed si obruti sunt cum Achan sub acervo lapidum, quia oppressi sunt immanissimo pondere peccatorum.

Nos autem, fratres charissimi, quia philosophia nostra Christus est et hic crucifixus, atque ideo magistros habemus, non oratores, sed pisces, non versutos et eloquentes, sed mites ac simplices, despiciamus sapientiam quæ cæcat; appetamus stultitiam quæ discentes illuminat. « Quia enim, ut Apostolus ait, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit per stultitiam prædicationis salvos facere credentes (*I Cor. i*). »

Teneamus igitur in sua puritate doctrinam, et rectæ fidei adhibeamus operis efficaciam. Enatemus procellosum mundanæ perturbationis fluctum. Includi libeat tantorum retibus piscatorum. Incalescat cor nostrum ad tam promptæ obedientiæ, tam ferventissimæ devotionis exemplum, et quod doctores nostros novimus tunc fecisse, ipsi etiam divina opitulante clementia, studeamus implere. Ecce beatos fratres, Petrum videlicet et Andream, nunquam post conversionem legimus carnali quadam necessitudine sibimet invicem familiariter adhæsisse, quam cæteris, non arctius inter se mutuo confœderatos affectu, non easdem provincias prædicationis gratia consortitos, et, ut magis stupeas, non moleste tulit Andreas quod in fide primus, factus est ordinis dignitate secundus; nec zelo ductus est, quod Petrus, qui ejus ducatu posterior credidit, cujusque ad fidem ipse prævius fuit, prioratus tamen inter omnes apostolos jura suscepit. Hanc nempe mortificationis regulam oculis nostris supernus magister apposuit, hanc nobis veræ humilitatis normam, per quam illum recta via sequeremur, exhibuit. In illis namque primis discipulis, quos et mundi doctores instituit, omnium virtutum formam signanter expressit ut usque ad consummationem sæculi unusquisque fidelium ad eos imitationis oculos dirigat, et per eorum tramitem neutrolibet exorbitaturus incedat, quatenus tenendo vitales affluentæ **307** rivos perveniamus ad fontem, sequendo milites recto itinere perducamur ad regem, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LVIII.

II. DE S. ANDREA APOSTOLO. (XXX NOVEMB.)

Et quietum studium, et attentum silentium, et tanta tanti viri festivitas movent, imo compellunt aliquid dicere ad ostendendam gloriam deitatis, gloriam apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudis ejus (*Psal. lxxv*), quem laudant omnes gentes, qui ministros suos et laudat et laudabiles facit. Ipse est, cui assistunt angeli ad audiendam vocem sermonum ejus (*Psal. cii*); qui stellas vocat, et dicunt: Adsumus (*Baruc. iii*); cujus manus extendit cœlos; qui fundavit terram super stabilitatem suam (*Psal. ciii*), qui graditur super

fluctus maris; qui fecit mirabilia solus (*Psal. lxxi*); in quem desiderant angeli prospicere. Ipse est, qui fecit omnia, et in omnibus quæ fecit, quæcunque voluit. Huic servire, regnare est; qui servivit pro nobis sub dura, et gravi necessitate, et purpuram suæ divinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper, et mendicus venit in regionem nostram. Nunquid non ludus vobis videtur, Judæi, pagani, hæretici, et omnis illa subsannantium, imo insanientium turba, cum dicimus, Filium Dei carnem, crucem, mortem, clavos et lanceam tolerasse? Ludus profecto est, unde sic nobis luditur, ut vobis illudatur:

Unicus ille Sapiens hujus mysterii non ignarus ludum istum eleganti sermone prælusit. « Delectabar, inquit, per singulos dies, ludens coram eo in orbem terrarum (*Prov. viii*). » Lusit quippe coram Deo, cum carnem ex ejus præcepto suscepit, et in orbem terrarum, quia ad redemptionem orbis terrarum, delectatus per singulos dies, in singulis apostolis jucundatus, dum uni tradidit regnum cælorum (*Matth. xvi*), alteri de pectore suo reclinatorium fecit (*Joan. xiii*). « Et deliciae meæ esse cum filiis hominum (*Prov. viii*). » Putabam ego, Domine Jesu, quod deliciae tuæ essent non cum filiis hominum, sed cum choris angelorum, ubi divinitatis gloria thronis et potestatibus admirandus, superiorum oculos reverberas naturarum. Ibi lucem habitas inaccessibilem (*I Tim. vi*), et circumstantiam clarissimorum luminum tui, luminis obtegis majestate. Sed illa clementissima tua pietas et benignitas adoranda delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Isti sunt filii hominum, qui speraverunt sub tegmine (*Psal. xxxv*), quos elegisti de plebe, quorum lavisti pedes, quibus tuum Spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrigis evangelicis per orbem quadrifidum porterunt.

Nota tamen quod dicit non cum hominibus, sed cum filiis hominum. Ego puto homines ad veterem hominem, filios vero hominum ad filium hominis pertinere, juxta quam intelligentiam puer citharista sic intonat: « Quis est homo quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? (*Psal. viii*). » Videsne, quia Deum hominis esse memorem, filium vero hominis **308** se confirmat visitare? Præsumimus et suspiramus, quia faciet nobis misericordiam suam in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in abscondito suæ faciei a conturbatione hominum (*Psal. xxx*).

Magister et Dominus noster, ejus schola est in terris et cathedra est in cælo, ex his omnibus quos elegit, elegit et prælegit Andream apostolum, ejus solemnitate, et vocibus, et cordibus inelamamus: O dulcis apostolus et primitiva vocatio Salvatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio! Non subterfugit nos quia quodammodo tenerrimus est et dulcior in cordibus fidelium, ejus passio tanta spiritus devotione distillat, ut mentes audientium adipe et pinguedine replere vi-

deatur. Unde non immerito in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripserunt orbi et ministri fuere sermonis. Vocatio ejus, vita et passio cognita sunt vobis, et nunc, quid superest ut a me amplius expectetis? Verumtamen monet me lectio apostolica, ut aliquantisper de ea vestræ reverentiæ colloquamur. Ait enim: « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom. x*). » Dicit enim Scriptura: « Omnis qui credit in illum; non confundetur (*Isa. xlviii*). » Triponuntur hic, et corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem, et in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est rationis et susceptibile mysteriorum Dei, quod purgatum atque politum ipsam divinitatis substantiam, etsi non comprehendit, apprehendit tamen. Cor est in pectore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide, et hoc esse puto quod dicit Apostolus: « Habitare Christum per fidem in cordibus vestris (*Ephes. iii*). »

Hoc igitur in meracissimam eliquatum est puritatem, cum omnia mysteria Christianæ fidei fide principis inconcussa, nihilo tibi dubitationem parit, licet non videas rationem. Hæc est consummata justitia, perfecta veritas, et vera perfectio, si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine fide oris, aut nulla est, aut parva, Salvatore dicente: « Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet coram angelis Dei (*Luc. ix*). » Et propheta: « Periit fides, ablata est de ore eorum (*Jer. vii*). » Non dixit de corde, sed de ore, quia nihil valet fides cordis, sine fide oris, nec fides oris, sine fide cordis, cum ista justitiam, illa donet salutem, quia salus a justitia, vel justitia a salute separari non possunt. Crede ergo et confitere, nihilominus confitere et crede, quia fides ad justitiam, confessio fit ad salutem.

Verum quoniam in hæc devenimus loca et occasio confessionis se obtulit, reddendum nunc est quod alibi promisimus, totumque proferendum quod de confessione sentimus. Patientes autem estote, et si forte protensius sermonem extendero, vos attendite iis quæ dicuntur, quia vestræ proferuntur utilitati. Via enim est, sine qua nemo venit ad Patrem, quam qui perdidit, perdidit. Deum. Cum igitur de vitiorum abysso disponis emergere, ad illum præcipue **309** sit refugium tuum, cui anima tua commissa est, quem imposuit Deus super caput tuum. Nec te moveat si illiteratus sit, vel indiscretus, quia hoc ipsum signum humilitatis est quæ generat confessionem. Memento quia non est potestas, nisi a Deo (*Rom. xiii*). « Super cathedram, inquit, Moysi sederunt Scribæ et Pharisei (*Matth. xxiii*). » Et tu attende non ad sedentem; sed sedem; cathedram; non personam. Quod si forte, vel licentia ejus ad aliū tibi fugere permittatur, tu tamen prius ei reveles tui cordis arcanum, quia non est plena salus, si ille fugitur, aut contemnitur, cui adhærere et quem honorare debueras. Quod si minus tibi suf-

ficiens videtur ejus instructio; patet ad libertatem A via, ut coram alio litterato atque discreto effundas cor tuum, reservato illi privilegio suo, cui tu tuam animam commendasti.

Nec tibi blandiaris, si graviter peccanti levior pœnitentia, vel a nesciente, vel a dissimulante dicatur, cum in purgatoriis ignibus persciendum sit quidquid hic minus feceris, quia dignos pœnitentiæ fructus quærit Altissimus. Licet autem non evaseris manus Dei viventis, qui tibi plene non consiluit, tibi tamen ratio magistra præsidet, quæ te doceat tantum a licitis abstinere quantum te meminervis illicita perpetrasse.

A vestibulo igitur hujus sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus quos ad confessionem vel timor cogit, quia extorta confessio non est confes- B sio, sed confusio, vel aliorum accusatio trahit, quæ non est confessio, sed offensio; vel sui excusatio ducit, quæ non est confessio, sed defensio; vel inanis jactantia rapit, quæ non est confessio, sed illusio, et si quæ aliæ pestes sunt, quæ obumbratorio velamine tanti sacramenti simulant sanctitatem. Cor in semetipso et ex semetipso contritum et humiliatum ad hujus purificationis potest ascendere paritatem. Ostendam tibi unum justorum justissime confitentem. Quæris quisnam sit? Psaltes Domini est: « Dixi, inquit: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino (*Psal. xxxii*). »

« Dixi, » hoc est, in corde meo proposui, non coactus, neque compulsus, sed spontaneus. « Injustitiam meam, » ait, non alienam, « adversum me, » C me arguens et accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, vel excusandum seipsum, sanctus Domini confitetur? Pro hujusmodi confessione remittes tu, Domine, impietatem cordis mei, peccati scilicet. Et, « pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. (*Ibid.*). » Hoc primum in corde germinat ad justitiam, postea in ore nascitur ad salutem.

Primus ejus gradus est cognitio peccati. Initium salutis, ait quidam, notitia peccati. In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumeliis affeceris corpus tuum, ambulans in passione desiderii sicut et gentes, quæ ignorant Deum, possidens vas tuum in immunditia et vilitate, non in D sanctificatione et honore (*I Thes. iv*). Considerandum etiam quid merueris, ignem videlicet illum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (*Matth. xxv*), et omnia pœnarum genera, quæ in illis pœnalibus locis cumulantur et crescunt. Inspiciendum vero quid **310** amiseris, bona videlicet illa quæ oculus non vidit.

Horum igitur omnium consideratione perterritus, transi ad pœnitentiam. Pœniteat te, qui tot et tantis flagitiis involutus in luto facis et miseræ diutius jacuisti. Pœnitentiam age, corpus conterens et furore carnalis asello in incentivorum semina præsumpti pœnitenda amplius non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans confringas ossa

animæ tuæ; quæ custodit Dominus in justis. « Unum, inquit, ex his non conteretur (*Psal. xxxiii*). » Est autem notandum quod hæc duo ita sibi ad invicem conjuncta sunt ut cognoscere quis non possit, nisi pœniteat, et pœnitere non possit, nisi se cognoscat.

Sic ergo tibi cognitus, et in te pœnitens, transvola ad tertium gradum, dolorem videlicet cordis, et jam plantata erit justitia plantatione illa quam plantavit Pater tuus cœlestis. Dole igitur quia Creatorem offendisti, cujus legem cœlestia et terrestria, præter te, indefessa statione conservant, et in tanta republica Dei tu solus peregrinus es, et imperatoriæ majestatis decreta non curas. Surgat et acrior dolor, quod tuum Creatorem et Patrem offenderis, et illum Patrem, qui tibi ministrat siderum cursus, fecunditatem terræ, fructuum ubertatem. Accedat et accerrimus dolor, qui pertranseat animam tuam, quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineres. Sic igitur in interiori homine justitia germinante, sureculus erumpat in arborem, et loquatur lingua quod scientia loquebatur.

Quartus itaque gradus est confessio oris. Hæc pure facienda est, quia non est pars peccatorum dicenda et altera retinenda, neque levia confitenda et gravia diffitenda, nec alter accusandus et ipse excusandus, sed cum justo dicendum: « Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis (*Psal. cxl*). » Hæc enim sunt verba malitiæ et gravis malitiæ, qua gravior vel peior esse vix possit. Confitendum est, et humiliter, ut idem sit in corde quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli, qui narrare in confessionibus solent, quæ vel arguere litteratorio, vel sortiter gladiatorio gessere conflictu, proh dolor! sub humilitatis pallio superbiam, inducentes et putantes se posse vitare oculos judicis cuncta cernentis. Nonne utrique reges Saul, et David redarguti a prophetis Samuele et Nathan dixerunt: « Peccavi. » Et tamen Saul audi- vit: « Transtulit regnum Dominus a te, et dabit illud æmulo tuo (*I Reg. xv*); » et David: « Transtulit Dominus peccatum tuum a te, et non morieris? (*II Reg. xii*). » Quid est, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde; et humilitas, quæ in ore David exstitit, in corde etiam radiavit.

Dicendum est et fideliter ut in fide Ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain et Judas pure et humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter, nam alter eorum desperans ad laqueum cucurrit (*Matth. xxvii*); alter illud grande scelus evomuit: « Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear (*Gen. iv*). » Mentiris, latro, quia major est pietas Dei quam quævis iniquitas, **311** quia « miserationes ejus super omnia opera ejus (*Psal. cxliv*). »

Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quæ jejuniis et vigiliis attenuanda est, ne nova pruriginè ad voluptuosam revolet pravitatem. Hæc autem facienda est cum licentia, quia quod sine licentia fit

vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi; occulte, ut
« nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua (*Matth.*
vi), » discrete, propter debilitatem corporis et mul-
timodas infirmitates. Plerosque enim vidimus in
principio conversionis ita discretionis infregisse re-
pagula ut laudum solemnibus inhabiles redderentur,
et apparatu deinceps lautiori diuturnis, foveri tempo-
ribus indigerent.

Jam sic illuminatus procedat ad sextum, qui est
correctio operis. Prohibe ergo linguam tuam a malo
(*Psal.* xxxiii), operare quod bonum est, et sensuales
motus tuos continentiae frenis infrena, et sic erit pax
in terra carnis tuæ. Atque malos pro persona, quam
habet, et te præsentem, justitiam non sinas sepeliri.

Veni ad septimum gradum, qui est perseverantia
bonitatis, et in hoc septimo vocabit te Dominus cum
Moyse de medio caliginis (*Exod.* xxiv), et in ipsam
divinitatis substantiam interiores oculos infiges. Per-
severantiam autem faciunt expectatio præmiorum,
pœnarum recordatio, primitiæ spiritus et donum
cœlestis, de quibus loquitur Apostolus (*Hebr.* vi),
quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelli-
git. Stultitia est enim illi (*I Cor.* ii), et non potest
intelligere, qui spiritualiter examinantur.

Audite et breviter quem oporteat ordinari ad dis-
pensationem ministerii hujus; oportet enim non
minus litteratum quam religiosum, ut zelum Dei ha-
beat, et secundum scientiam, cum indiscreta religio
magis obesse soleat quam prodesse. Litteratum
autem ideo ut sciat quod injungat, cui pareat,
quando parcere debeat, quam consolationem profe-
rat de Scripturis. Religiosum vero, idcirco ut puras
manus levat ad Deum et pro peccatoribus fiducia-
liter intercedat. Videat autem ne unquam de his quæ
sub signaculo confessionis accepit, aliquam faciat
mentionem, vel alicui loquenti consentiat. Caveat
etiam ne vilescat in conspectu ejus qui ei suam vili-
tatem ostendit, nec sit suspectus, nec de præterita
futuram vitam æstimet peccatoris.

Quod si fortuito de his quæ in confessione susce-
pit causa coram eo fuerit ventilata, non tanquam
consciis in partem declinet, sed quasi nescius judi-
ciarium ordinem permittat excurrere. Habeat autem
in voluntate compati et eum liberare, et nitatur
aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem
Domini mei, de quo dicit sanctus: « Quoniam
fecisti judicium meum, et causam meam (*Psal.* ii). »
Sed, proh dolor! temporibus nostris per universum
mundum pestilentialis morbus excrevit, ut præferantur
Ecclesiis quos nec scientia nec vita commendat,
ceu duces cæcorum, et præcipitati, et in præcipitium
perducentes.

Audivimus de confitente, de confessionem susci-
piente, audiamus nunc quæ sunt quæ impediunt
confessionem. Quantum colligere possum, quatuor
præcipue occurrunt, pudor, timor, spes et
desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam
Dei quam timor humanus, quia, dum erubescimus
confiteri quæ commisimus, Deum minus quam

A homines reveremur. Hæc est confusio adducens
peccatum (*Eccli.* iv). » Opponamus ergo ei consi-
derationem rationis, reverentiam intuentis Dei,
comparationem majoris confusionis. Ut enim con-
fiteamur ratio monet, Deus cogit qui videt; et si
confundimur hic dicere, quid erit in illa magna
confusione, ubi omnia omnibus patebunt? Timor
autem plerosque opprimit, ne gravi poenitentia
percellantur et perferre non possint. Vere « qui ti-
met pruina, irruet super eum nix (*Job.* vi). »

Hic considerandum quam gravis sit pœna gēhen-
næ, quam longa, quam infructuosa. E contrario
autem poenitentia præsens, levis, brevis et fru-
ctuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona
præsentia cupiunt, aperire conscientias suas no-
lunt, ne, si quales sunt hominibus appareant, ad
nulla præsentis vitæ bona conscendant. Quibus in-
culcandum est quia bona hujus sæculi parva sunt,
incerta et momentanea, et illa illius vitæ maxima,
certissima et æterna. Plurimos desperatio interficit
qui hoc solum metuunt, ne possint continere: Ve-
rum namque est quia « peccator, cum venerit in
profundum malorum, contemnit (*Prov.* xii). » Hanc
obterere debemus vigore confessionis, gratia humi-
litis et compassionis illius cui aperimus conscien-
tiam nostram.

Sciendum autem quia alia est confessio, quæ
peccatum plangit; alia, quæ laudem canit. Bonum
animæ ornamentum confessio, quæ et peccatorem
purgat et justum reddit purgatorem.

Sequitur: « Qui crediderit in illum non confun-
detur. » Credere Deo, est verbis ejus fidem adhibere.
Credere Deum, est confiteri ubique Deum esse.
Credere in Deum, est omnem spem suam in illum
dirigere. Deum et Deo credunt dæmones, sed in
illum non credunt, in quem qui crediderit non con-
fundetur, quia spem suam non ponunt in illum.

Eccc quantum petui, et si non quantum velui, de
confessionis disserui sacramento. Sed quia sermo-
nem in longum protraximus, finem loquendi pariter
audiamus. Det nobis corde credere ad justitiam,
ore confiteri ad salutem (*Rom.* x), et in se cre-
dere, sponsus Ecclesiæ, Filius Mariæ, qui est
Deus benedictus in sæcula. Amen.

DECEMBER.

VI. *Sermo de S. Nicolao episcopo et con-
fessore.*

XXIV. *Sermo in Vigilia Natalis Domini.*

XXV. *Sermo in Nativitate Domini.*

Sermo alius de eadem.

XXVI. *Sermo de S. Stephano protomar-
tyre.*

313 XXVII. *Sermo I de S. Joanne apostolo
et evangelista.*

Sermo II de eodem.

XXX *Sermo de S. Barbatiano presbytero A et confessore.*

XXXI. *Sermo de S. Columba virg. et mart.*

SERMON LIX.

DE S. NICOLAO EPISCOPO MYRENSI ET CONFESSORE.

(VI DECEMB.)

Nicolaus iste meus, imo et vester, electus ab utero, sanctus a puero, juvenum gloria, reverentia senum, sacerdotum honor, splendor pontificum conventum vestrum sua lætificat festivitate. Hic est Nicolaus, cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur, quem laudat orbis terræ et qui habitant in eo. Tot enim et tanta miracula cumulantur, ut omnes litteratorum argutiæ vix ad scribendum sufficiant, nos ad legendum. Et licet scholarium B numerus incude rhetorica sub Quintiliani, vel Ciceronis malleis tenuissimas orationum laminas extendat, superat tamen gloria confessoris vocem, mentem, linguam et conscientiam. Crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit Spiritus Dei ad memoriam militis sui sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis invocatur. Denique « Qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo (Psal. cvi). » Ipsi viderunt opera Domini, et Nicolai per Deum miracula in profundo.

Nonne post memoriam virginis, tam dulcis pietas vel pia dulcedo in cordibus fidelium observatur ut in die tribulationis Nicolai nomen teneatur in ore, C requiescat in corde. Si coruscationes fulgurant et procellis detonantibus a supernis vindicta procedit, Nicolaus in patronum assumitur Nicolaus dulciter inelamatur. Si tempestas sæviens et crudelitas maris navigantibus mortem intentant. Nicolaus flebiliter exoratur, ut audiat; suppliciter invocatur, ut veniat; ut eruat, misericorditer acclamatur. Si pulsamur incommodis, vel offendiculis indolemus, statim sanctum nomen prosilit in os nostrum, Nicolaus ingeminatur, patrocinium quæritur Nicolai.

Ne putetis autem me declamatorie loqui, vel venustate rhetorica verborum aggerare splendorem, cum totus mundus beneficia sentiat confessoris, nec sit qui se abscondat ab amore ejus. In testimonium D sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus a finibus terræ susceptæ, ut videantur quæ per eum sunt mirabilia. Non solum autem Christianis, sed et paganis in tantam reverentiam sancti nominis advolavit auctoritas ut certatim confluant ad laudandum et glorificandum nomen sanctum ejus. Præcipue sacerdotum et clericorum turba tanta devotione circa cultum ejus afficitur ut in toto terrarum orbe quicumque, undecunque 314 se contradant ad obsequendum tantæ solemnitati. Lætantur pueri, juvenes gratulantur, ornantur virgines, senes exhilarantur et omnis ætas personanter alludit. Unusquisque autem habet materiam gaudiorum; ut laudent pueri puerum jejunantem, juvenes juvenem

liberantem, virgines virginum infamiam redimentem, senes senis inopiam miserantem. Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudant nomen Domini hujus (Psal. cxlviii).

Sed nunc post actus ejus Græcorum linguis excellentibus insigniter diffamatos, quid audeat sermo pauperculus balbutire? Verumtamen ne videar excusatorias tergiversationes inducere, recurro ad evangelicam lectionem; et quod de communi accepi, profero in commune. Ait enim: « Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, et ait servis suis: Negotiamini, dum venio (Luc. xix). » Secure negotiabor, præcipiente Domino meo, non timebo Psalmistam dicentem: « Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias domini (Psal. lxx). » Non enim parvum mihi fiduciæ robur præstat, quod ille summus imperator factus est negotiator meus, et negotium meum sine otio egit, quândiu fuit in terris, et pretiosarum mercium sarcinulas portans ad Patrem, ipsi vultui Dei, et quid emit et quid redemit, et unde redemerit, ostendit. Tu ergo illo negotioso otiosus esse disponis? illo laborante, quiescere? Ipse venit negotiari in regionem longinquam, et tu ad regiones proximas ambulare contentus? Aggredere et ingredi regionem dissimilitudinis, videlicet mundum istum, et vide quam frequentes ibi nundinæ, quantæ germinent et regerminent vanitates, prorsus dissimilitudinis quia regionem similitudinis, ubi ad similitudinem Dei facti nos fuimus, amisisse nos constat. Nunquid non magna dissimilitudo, de paradiso ad infernum, de angelo ad jumentum, ad diabolum de Deo? Vade ergo per forenses tumultus et hic decertantes circumspice. Quantum vero colligo, in tribus causis natat omnis voluntas. Alii divitiis, alii honoribus, alii gloriæ innituntur.

Carris ad Indiam, Æthiopiam circuis, maria transis et alium orbem tibi aperis navigando, ut divitias congreges, fugis patriam, ignoras filios, divelleris ab uxore, et omnium necessitudinum oblitus quæris ut acquiras, acquiris ut pereas, perdis ut doleas, thesaurizas et ignoras cui dictum: « Filii hominum, usquequò gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? » (Psal. iv.) Et hoc quidem pro divitiis. Audi et breviter de honoribus: Ducem te constituerunt, et data est tibi facultas ut miser sis, et amplius non quiescas. Cumulatur materia sollicitudinum, et inter acrumnas cor ipsum exedentes, necesse est vultum induere gaudiorum. Nunquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate esse quis potest? Miseri, juxta philosophum, mercedem miseriarum amamus, ipsas exsecramur. Regum nobis animos induimus, et quidquid vobis ex voluntate non respondet, statim evocat eam, nec communis recogitatur humanitas, et tamen est vermis arrodens, 315 qui conscientiam jugiter torqueat: timor potentiæ superioris.

Hæc est justissima lex, ut sic vivas cum inferiori

quemadmodum superiorem vis vivere tecum. Audi A et de gloria. Si quæris gloriam, omnibus invidiæ semina præbuisi. Inflatu est, et ventilatorio spiritu plenus disrumperis, nec attendis quot te sequantur, sed quot præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt, et argutissimus es si vel linguam, vel manum invidorum possis evadere. Ecce unde gloriosus esse volebas, inglorius esse convinceris. Nullum enim inexorabilius persequitur multitudo quam illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Junge his tribus potentiam et voluptatem, quæ et ipsa tenui et perflusorio gaudio rapiuntur, et videbis quia copia pauper est, honor humilis, vilis gratia, potentia debilis, et laboriosa voluptas, ut, juxta Apostolum, omnem intellectum in Christi obsequium redigamus (II Cor. x). Relege maximum illum Latino- rum philosophorum, et in illius verbis meam invenies esse sententiam. Contemne igitur hæc omnia, quia omnia contemnenda, et de his omnibus fac sarcinam tuam, contemptum mundi.

Decursa vero hac regione, et quod pretiosius est inde sublato, transi ad secundam, quæ est paradisi claustralis. Vere claustrum est paradisi. Hic prata virentia Scripturarum, præterfluens lacrymarum undositas, quam de purissimis affectibus amor ille cœlestis eliquat. Hic sunt arbores erectissimæ choris sanctorum, nullaque est, quæ non multa fructus gaudeat ubertate. Hæc est illa sublimis mensa, in qua Deus est et cibans et cibus, munerans et munus, offerens et oblatum, conviva et convivium. Hic aggestæ sunt Omnipotentis divitiæ, hic refusa est gloria angelorum. Putasne nullas hic esse nundinas, et otiosi illos qui habitant unius moris in domo? (Psal. LXVII.) Videas hunc sacris lectionibus intendentem, illum incumbentem orationibus, hunc pro suis excessibus lacrymantem, illum in Dei laudibus exsultantem, hunc vigilantem, jejunantem, et illum officio pietatis sibi ad invicem invidere. Nocte consurgunt ad confitendum Deo; vespere, mane et meridie narrant et annuntiant laudem ejus, et omnis illorum sedulitas in orbem divini rotatur obsequii. Curre ergo per omnes, curre per singulos, et de universis et singulis fac sarcinam tuam, formam vivendi.

Relicto ergo mundo et modo vivendi suscepto, D transi ad tertiam, quæ est regio expiationis. In hac regione benignus Pater examinat filios rubiginosos, sicut examinatur argentum; ducit per ignem et aquam, ut inducat in refrigerium (Psal. LXV). Trinæ sunt distinctiones locorum, quos pro diversitate meritorum animæ sortiuntur. Ad cœlum namque statim evolant, qui domicilio corporis usi sunt, tanquam carcere, qui defæcatam puramque substantiam utriusque hominis servaverunt. E contrario qui fecerunt usque ad mortem, quæ digna sunt morte, locis gehennalibus sine misericordia deputantur. Qui vero neutrum sunt, sed sunt inter utrumque, qui mortalia quidem commiserunt, sed

circum mortem poenituerunt, poenitentiam **316** non explentes, indigni ut statim gaudeant, nec digni ut semper ardeant, loca purgatoria sortiuntur, in quibus flagellantur, sed non ad insipientiam sibi, ut extorti transferantur ad regnum.

Pro his, qui in cœlo sunt, non orandum, quia eos, non pro eis, orare debemus. Pro his, qui in inferno sunt, suspendendæ sunt preces, quibus clausa est misericordiæ janua et totius spes interclusa salutis. Pro illis tantum vigilandum est in orationibus, subveniendum sacrificio singulari, qui locis purgabilibus emundantur, ut benignus Pater poenitentiam eorum in satisfactionem, satisfactionem in glorificationem cito convertat. Curre iterum per istos intuitu pietatis, et fac sarcinam tuam, affectum compatiendi.

Quarta regio, est regio gehennalis, regio dura, regio extimescenda, terra afflictionis, terra oblivionis, terra miseriarum, terra tenebrarum, terra turbinis et caliginis, terra maledictionis et mortis, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo ad memoriam regionis istius, et concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis, qui non succenditur, vermis qui non moritur (Isai LXVI), frigus horrendum. Ibi fetor intolerabilis exoritur, percutientes mallei resonant incessanter, obfusæ tenebræ cumulatius indensantur. Illic confusio peccatorum, horribilis facies dæmonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus et stridor dentium (Matth. XIII; Luc XIII), planctus et gemitus, et alternantia mala impios sine pietate discerpunt. Nihil sic valet ad extirpandas voluptatum radices, quam istorum memoria et recordatio vulnerum Domini mei, qui stetit ante judicem, qui alapas accepit, qui flagellatus est, qui consputus, qui coronatus spinis, qui colaphis cæsus, qui suspensus in ligno, cui pendentem insultatum est, qui mortuus in cruce, qui lancea percussus, qui sepultus, qui resurrexit, qui ascendit ad cœlos, qui fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri. Curre per has tumultuantes nundinas, ut vivens descendas in infernum, et fac sarcinam tuam, odium peccati.

Quinta regio est paradisi supercœlestis, regio beata et gloriosa, plena voluptatis et gloriæ suavitatis et lætitiæ, gratiæ et benignitatis. Ibi requies a labore, jucunditas de novitate, de æternitate securitas. Ibi est civitas Regis magni, cujus plateæ constratæ sunt auro purissimo, quæ fecundata est in sapphiris, in qua jaspidis propugnacula prævirescunt, et per ordinem lapides insternuntur. Nam lapides pretiosi omnes muri ejus (Apoc. XXI). Illic omnes vivunt, nullus moritur; omnes exsultant in voce exsultationis. Intraverat David in sanctuarium ejus, et mente excesserat Deo, nec tamen aliquid aliud potuit asportare, nisi, quia « gloriosa dicta sunt de te civitas Dei (Psal. LXXXVI); » et illud: « Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. LXXXIII). » Nescio quid magnum

promittitur, videre Deum et laudare. « Lætatus sum » et ego « in hiis, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus (*Psal.* cxxi). » Jam stamus in atriis Hierusalem, jam e vestibulo magnæ civitatis gaudia somniamus. Curre igitur et **317** per regionem istam, et fac sarcinam, amorem Dei.

« Negotiamini ergo donec veniat homo ille nobilis, qui abiit in longinquam regionem accipere, sibi regnum et reverti (*Luc.* xix). » Revertetur plane, et tunc cum usuris exiget pecuniam quam tradidit nobis. Nihil perdit, nihil obliviscitur, nihil impunitum relinquit. Supplicemus igitur confessori ut Redemptori nostro, amico suo, pro nobis hodie supplicare dignetur, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

LX.

* HOMILIA IN VIGILIA NATALIS DOMINI. (XXIV DEC.)

Tandem de mari ad portum, de promisso ad præmium, de labore ad requiem, de desperatione ad spem, de via ad patriam pervenimus. Scripserat quidem nobis frequentibus epistolis « calamus scribæ velociter scribentis (*Psal.* xliv). » Exspecta, reexpecta; sed nos, quod subjungitur, dicere poteramus: « Modicum ibi, et modicum ibi (*Isa.* xxviii). » Præcurrerant cursores promissione divites, sed exhibitione pauperrimi. Dicebat alius: « Viriliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum (*Psal.* xxvi); » alter vero: « Si moram fecerit, exspecta eum, quia veniens veniet (*Habac.* ii). » Pari consilio exierant de sanctuario Dei, nihil secum, nisi promissionum multitudinem reportantes. Unde et citharista noster jam dormitaverat præ tædio, et in ipsum Deum tacitis obligationibus [allegationibus] totam culpam modis flebilibus intorquebat. « Tu vero, inquit, repulisti et despexisti, distulisti Christum tuum (*Psal.* lxxxviii). » De flebili quoque ad intemperativum conversus est, exagitante impatientia, quæ mater est impudentiæ et frontositatis. « Qui sedes, inquit, super cherubim, manifestare (*Psal.* lxxix). » Ut quid tandiu dominatrici sedens in cathedra, circumvolantibus et vallantibus angelis, non respicis super filios hominum, quos absorbit et absorbit iniquitas, per Adam quidem commissa, sed a te permissa. Memorare quæ sit mea substantia, ad tuæ substantiæ similitudinem fabricata, quia etsi omnis homo vivens est vanitas, in imagine tamen tua pertransiens (*Psal.* xxxviii), vanitas esse non potest. Nunquid ita vane constituisti omnes filios hominum, de quibus dicis: « Et deliciae meæ cum filiis hominum (*Prov.* viii), » ut eos verberet et diverberet arte malignissimus ille deceptor, qui decipere, nisi te permittente, non potuit? Inclina cælos tuos, et descende, et illos misericordes oculos miseris inflecte precantibus, nec saltem in perpetuum obliviscaris nos.

Hæc quidem iste, sed gemitibus et ærumnis intortus tantæ præsumptionis sententiam abjurabat. « Dixi, inquit: Custodiam vias meas, ut non delin-

quam in lingua mea (*Psal.* xxxviii). » Verum ille vir nobilis, et profundi sermonis urbanitate prælucidus affectuosis excessibus incalescens: « Propter Sion, inquit, non tacebo, et propter Hierusalem non quiescam donec egrediatur ut splendor justus ejus (*Isa.* lxii). » Utinam, ait, disrumperes cælos, et descenderes! (*Isa.* lxiv) et alia multa, quæ fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam morosioris gratiæ longinquitate suspensus, et **318** nimietate doloris excedens, impatienter oblatrat, dicens: « Ecce gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo: quasi nihilum, et inane reputatæ sunt ei (*Isa.* xl). » Jeremias in vocem gratulabundæ laudis adverbio demonstrante prorumpens: « Ecce, inquit, faciet Dominus novum super terram, et mulier circumdabit virum (*Jer.* xxxi). » Sed tamen repentinæ subversionis lacrymis edocetur, ut prius lamentum suscipiens quam adventum, penitus conlitescat. Danieli dicitur: « Visio est in dies, et in tempora longa (*Dan.* x). » Et Ezechiel tantis caliginibus involvitur ut vix dignosci possit unde veniat, aut quo vadat. Denique omnis ille prophetalis conventus longa tardantis gratiæ morositate pertæsus, nunc rogando, nunc conquerendo, variat orationem, et plerumque sermonibus exorativis indignatorios intermiscet. Nos quoque satis, satisque eos audivimus, et nobis in fastidium releguntur. Jam fugiat Moyses (*Exod.* vi); impeditioris siquidem linguæ factus est nobis: Isaiæ labia immunda sunt (*Isa.* vi); Jeremias nescit loqui, quia puer est (*Jer.* i); Ezechiel polluto pane vescitur (*Ezech.* iv); Oseas fornicariam et adulteram ducit uxorem (*Ose.* i); Daniel per visionem graviter infirmatur (*Dan.* viii). Omnes prophætæ elingues sunt et muti. Jam lætari, et exultare non possumus, nisi osculetur nos osculo oris sui; auditi et exauditi esitis. Adest benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei (*Tit.* iii), quæ vel differri, vel auferri non patiatur amplius amorem languentium.

Quid enim audistis? « Sanctificamini, filii Israel, et estote parati, quia crastina die descendet Dominus. » Residuum diei hujus et super venturæ noctis vix medianda progressio dirimunt nos a vultu gloriæ, a puero Deo, a puerperio singulari. Currite, celeres horæ, et rapidiori passu conficite metas vestras, ut liceat videre Filium Dei vagientem in cunis, et salvatrici nativitati qualiacunque obsequia præparare. Credo vos esse filios Israel sanctificatos ab omni inquinamento carnis, et spiritus, paratos ad diei crastinæ sacramenta, et sollicita devotione, et devota sollicitudine. Quid enim aliud his sacris diebus ejus adventui dedicatis egistis?

Vidi ego senes senectutis oblitos astare vigiliis sacris juvenili alacritate, et juvenes juventute sepulta senili gravitate reverentiæ divinitatis assistere. Plena erant subsellia continentibus et concentu parili voces in sublimibus resultabant, ut felici invidia vos cernerem jubitare Deo in voce exultationis. Psalteria erant præ manibus, psalmi in labiis, in

corde devotio; solemnitatem animi indicabant hilaritas vultus, discursio corporis, operis sollicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis, introire ad altare Dei ad sacrificandum corpus et sanguinem Redemptoris. Vidi assistentium turbam, ministeriali devotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, et ad imperantium nutum nutu citius obedire. Sed et pueros aspexi, qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram, sibi ad invicem psalteria invidere et deportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis et in lectulo suo per noctes quærere quem diligebat anima eorum. **319** Quod licet contra consuetudinem præsumptum sit, non tamen contra devotionem.

Fateor, inter hæc omnia cogitabam: Castra Dei sunt hæc; « Non est hic aliud, nisi domus Dei et porta cœli (*Gen. xxviii*). » Vellem, nollem, vestra devotione trahebar, et vobis negotiantibus, oliari non poteram. Sequebar vos, sed a longe, vel aberrans a via, vel claudicans a semitis meis, lugens et contristatus, quia non poteram æquare currentes. Novit ille unus, cum quo uno unum esse cœpi in Domino, quam frequentibus quærelis impleverim aures ejus, quod vos in meridie essetis cum sponso, et ego in vespertino frigore commorarer. Eia, fratres, si aliquis adhuc influus humor de flumine mortalitatis hujus vestras circumrorat affectiones, tergite, et tegite illum niveo confessionis amictu, et calceate vos in præparatione Evangelii pacis (*Ephes. vi*), ut sitis de quibus dicit sanctus: « In flumine pertransibunt pede (*Psal. lxy*). » Quid autem post hæc? « Ibi lætabimur in ipso. » De flumine hoc, imo de fluminibus istis Isaias propheta in nocturnis lectionibus largius disputavit. « Percutiet, inquit, Dominus fluvium Ægypti in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati (*Isa. xi*). » Volo de fluvio et ruinis ejus paulisper confabulari vobiscum, quomodo et qualiter percütiantur, et quid sit transire per eum calceatos.

Per Ægyptum figuranter exprimi mundum istum, divinatorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris et confusio-nibus est repletus. Flumen fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infelici vena prorumpens, impetuosum torrentem per totam mundi latitudinem instagnavit, qui in septem torrentibus derivatus, valles et campestria profunda voragine supersedit, ipsis quoque montium cacuminibus eandem refusionem intentans, unde unus de altioribus clamat: « Torrentes iniquitatis conturba-verunt me (*Psal. xvii*); » et: « Intraverunt aquæ usque ad animam meam (*Psal. lxxviii*). »

Primus hujus fluminis rivus, est cogitatio mala, rivus exundans, et qui nullis obicibus repellatur. Habet frequentiam pluviarum, fenestras corporeorum sensuum, qui ei de mundanis cataractis mor-

A tiferos imbres infusius administrant. Occursat aspectui mentis quod vidit et audivit, quod odoravit et gustavit, quod palpavit et tetigit, et plerumque quod simplici oculo aspeximus, versipellis contortor ad offendiculum retorquet et scandalum. Fingit similitudines, imagines pingit, colores aptat, et in thalamo mentis universa convolvit, si forte consensum eliciat et inficiat affectum. Offert horribilia de divinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei institutione, et in alveolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas vel in confessione evomere peccator oneratus exhorret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, revisit officinas, nullam prætermittit artem nocendi, sed ubique suæ calliditatis assignat argutias, et in **B** choro quidem inter orandum et psallendum mentem pertrahit in diversa, præteritorum rememoratione puritatem intellectus involvens.

In toro multiformes libidinis sensus involvit, insidians solitudini nostræ, et telis fortioribus **320** oppugnans, utinam non expugnet, pungat, non vulneret! In refectorio autem gulam allicit ad videndum quæ perferantur, et ingenti aviditate onerat distentum ventrem, ut majore opera ad egerendum egeat quam ad ingerendum. In clauastro libros revellit a manibus, memoriam resecat Scripturarum, et nunc de illo ad istum cum signis et scurrilitate transvertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere et vagabundo se comitem facit, donec taciturnitatis ostium, aut aperiat, aut confringat. Quid **C** plura? In choro devotionem, in toro castitatem, in refectorio parcitatem, in clauastro lectionem, in officinis silentii virtutem virtutis inimicus extirpat. Nec sufficit in vigilando subtilibus spiculis cordis terebrare muralia, sed dormiendo singulari se versat, et reversat astutia; quæ melius vestræ conscientiæ quam styli scientiæ derelinquo.

Sed et ad altare Domini virtutum sequuntur vos spiritus isti, in ipsos mentis oculos involantes, et vix aliqua, vel nascentis Dei vel pendentis in cruce, possunt memoria deturbari. Magnus ille patriarcha vix volucres hujusmodi a suis sacrificiis abigebat. Nos quid sumus, qui fugare præsumimus? Quis in hoc rivo, vel mersum, vel submersum se esse negaverit? Videris quam turbidus torrens, et **D** limosa regurgitans cœnositate, qui vix, aut nunquam ad hoc ducitur ut penitus exsicceetur. Non puto quod ille, qui clausit cœlum oratione (*III Reg. xvii*), clauserit animum a cogitatione, ut facilius sit cœlum obserare quam animum.

Secundus rivus est locutio perversa. Linguam nullus hominum domare potest, ait apostolus: membrum inquietum, membrum mortiferum, facilis ad loquendum, ad obsequendum proclivior (*Jacob. iii*). Et notandum quod nascitur alter ex altero, cum malæ cogitationi pravæ locutionis janua sit aperta. Et est verbum, aliud falsum, unde dicitur: « Perdes omnes qui loquuntur mendacium (*Psal. v*); » aliud vanum, de quo scriptum est: « Vana

locuti sunt unusquisque ad proximum suum (*Psal.* xi); » aliud maledicum, de quo Apostolus scribit : « Neque maledici regnum Dei possidebunt (*I Cor.* vi); » aliud impudicum, de quo idem : « Turpis sermo de ore vestro non procedat (*Ephes.* iv); » aliud excusatorium, unde Psalmista : « Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis (*Psal.* cxl); » aliud dolosum, de quo Propheta : « Disperdat Dominus universa labia dolosa (*Psal.* xi); » aliud otiosum, de quo idem Dominus : « De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii (*Matth.* xii); » et si quæ alia sunt genera pestis hujus, quæ nos brevi saltu transilire non possumus.

Tertius, est actio prava. Post cogitationem, et locutionem venit ad opera, quando exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato, et contumeliis afficimus corpora nostra. Quid enim turpius quam membra Christi sanguine consecrata et conspulta ei in baptisate libidinis ardoribus maculare, nec attendere reverentiam præsentis Dei, minantis pœnam, gloriam promittentis. Absit ut aliquis vestrum huic idolo substernatur, ut filium Virginis in Veneris templo suscipiat, ut arcam Dei juxta Dagon collocet, ne nutritus in croceis stercora **321** complectatur. Quid Petro cum mago? Quid Christo cum Antichristo? Quid virgini et libidini? Quid puritati et impuritati? Absit ut quisquam vestrum ambulet in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum, qui corpus Christi aut consecratis, aut Christi corpori ministratis, electi servire imperatori, ut cum imperatore sedeat, cum sederit in sede majestatis suæ. Qua fronte, quibus oculis videret nos, viveret nobiscum, qui tantis inter nos obscœnitatibus deserviret? Qua mente, qua conscientia accederet ad Sancta sanctorum, immolare Sanctum sanctorum, cujus fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur?

Sed si forte, humanum loquor propter infirmitatem carnis nostræ, aliquis nostrum tale aliquid in cubiculo conscientia complicavit, duplicet illud per confessionem et pœnitentiam, et ego ei de misericordia nascentis pueri repromitto quia, si confessus fuerit et pœniterit, nascetur in eo lux mundi, ut dimotis fallacibus tenebris splendorem veræ lucis accipiat. Quomodo enim miseris misericordia hac nocte negabitur, in qua misericorditer nascitur misericors et miserator Dominus? Adest Deus et homo, mater et virgo, caro et Verbum, lux et illuminans, bonus et bonitas, misericordia et veritas, fecunda virginitas, virginalis fecunditas, æterna novitas, nova æternitas, divina humanitas, humana divinitas, humilis sublimitas, et in his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete igitur extollentiam ab oculis, loquacitatem a lingua, crudelitatem a manibus, voluptatem a lumbis, pedes ab itinere non trito, et venite et arguite eum, si non hac nocte dirumpit

A cœlos, si non descendit ad vos, et projicit in profundum maris omnia peccata vestra. Quis enim est qui hujus tertii rivuli non sit mersus et remersus instantia?

Quartus rivus est defensio peccatorum. In veritate dico vobis quia nihil sic exasperat iram divinitatis quam iniquitatis defensio. Æquo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus quod odit, cum nobis placet quod displicet illi. Magna quippe differentia est inter superbum et humilem peccatorem, cum illum despiciat, hunc respiciat: quia « humilia respicit, et alta a longe cognoscit (*Psal.* cxxxvii). » Quando sanari poterit qui medicum spernit, medicinam conculcat et infirmam substantiam contrarierum receptione succendit? Tuidicis malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, et in Creatorem refundis injurias, ut quod laudaverit tu vituperes, quod vituperaverit tu laudes. Non est hoc palpativa dissimulatione tacendum, cum viderim quosdam vestrum tantis impatientia stimulis agitari ut ad primas correptionis voces non solum excusationem, sed defensionem exhibeant, et nisi disciplinæ vigor obviaverit, ad tumultus et jurgia prosiliunt. Hæc est impietas maxima in Deum (*Job* xxxi), delictum maximum, quæ vir simplex et rectus, et puer Domini summa circumspectione devitat.

Elegantissimam super his comparisonem inducit propheta, quam de sacrario sancti Spiritus asportavit: « Ibi, inquit, habuit foveam ericius (*Isa.* xxxiv). » **322** Erius si apprehendi se sentiat, vel contingi, ita confertissima spinositate densatus est ut undique compunctionibus et aculeis vestiatur; cum vero se solitudinem adeptum putat, caput aperit, exerit pedes et vivificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis supervenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus ad interius absconditum reportatur, ut si illum tenere volueris, prius videas sanguinem tuum quam corpus suum. Sic et peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, a pastorum sollicitudine prospectatur, et quod fere omnium peccantium vitium est, cum ab omnibus videatur, a nemine æstimat se videri. Si vitium resecare studeas, et intentionis ingressus cum actionibus egressibus, correctivis manibus deprehendere, statim Ciceronis eloquentia renovatur, excusatur et defenditur quod opponis, accusaris et offenderis qui proponis. Interrogat de loco, de tempore, quando factum fuerit, et novus dialecticus exerta lingua prorumpit, in medium parentes advocat, patrocinatores quærit, gravari se judicat, indicat se recessurum malleque mori quam patit talia, et quæ vidisti negans, et quæ non vidit in te convicia retorquens. Sic spinam sentis et culpam perdis, odium incurris, nec corrigis, et quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quam multiplici cumulositate rivus iste omni homini et maxime nostro ordini se infundit.

Quintus est exultatio in peccatis. O detestanda lætitia et in sempiterni doloris tristitiam demutanda,

in peccatis sicut in virtutibus exsultare. Nonne latrocinantes et facinorosi quique cum votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt præ gaudio, ita etiam ut audeant ipsi divinitati gratias immutare? « Qui cum malefecerint, lætantur et exsultant in rebus pessimis (*Prov. ii*). Cadent super eos carbonones, et in ignem deicientur (*Psal. cxxxix*). » Sed et rivus iste quam undosa reflexione miseros animantes offundat, melius conscientia quam eloquentia comprehendit.

Sextus est alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiae derivatur, quam detestatur et reprobatur qui docet hominem scientiam (*Psal. xciii*). O quam in vano accipit animam suam qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut longam restem, qui miscet sanguinem sanguini, cui non sufficit ut intreat in sæculum sæculi, nisi et alios ad interitum pertrahat sempiternum! Scitis enim quia multa vitia tenerrimis ætatibus imprimuntur, quæ postea in magno corpore vix mitigare, nedum extirpare quisquam possit. Infelices magistri, qui hujusmodi plantaria plantaverunt, quæ explantantur ab illa cœlesti plantatione, quam plantavit Pater ille cœlestis! Quis gloriabitur se hujus rivi torrentibus non fuisse vallatum?

Septimus est in his omnibus perseverare. Hic peccator submersus est, et absorptus, et clausit super eum puteus os suum. Cum enim non levat oculos ad cœlum, nec recordatur iudiciorum justorum, mortuus et sepultus est in sepulcro conscientiae suæ. Tunc a mortuo, tanquam qui non est, perit confessio (*Eccli. xvii*). Tunc **323** « peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit (*Prov. xviii*). » Hic est in extremo fluminum Ægypti. Hic multitudo miserationum Domini tollitur ab oculis ejus. O flumen malum, rivi pessimi, rivi exterminantes: hac nocte Dominus eos calcæatus transivit, cum in virginali substantia puram carnem et omnium prætaxatione pestium immunem accepit, illo calceamento calcæatus, quod in Idumæam extendit (*Psal. lxx*), cujus corrigiam solvere non potuit magnus ille Baptista (*Luc. iii*). Misit de summo Filium suum et accepit me in utero Virginis, et sic tandem assumpsit me de aquis multis, quas vobis breviter prælibavimus. « Libera me, inquit, ab his qui oderunt me, et de profundis aquarum (*Psal. lxxviii*). »

Percutiemus eos, si cogitemus pro peccato nostro, si prohibeamus linguam a dolo, si declinemus a malo et faciamus bonum si confiteamur adversum nos injustitiam nostram Domino, si dolor noster sit semper in conspectu nostro, si doceamus iniquos vias Domini, et semper laus Dei sit in ore nostro. Et, ut de arte sutoria nostris moribus aliquid consueamus, habeamus calceamenta densa et subtiliter consuta, quæ possint aquas obvias excludere. Faciamus carnem nostram firmam et confixam timore Domini, quæ libidinis humorem excludat et excocta tribulationibus atque densata, fiat uter novus ad conservandum vinum novum, de quo

A dicitur: « Quia factus sum sicut uter in pruina (*Psal. cxviii*). »

Sed jam corda, et corpora nostra ad suscipiendum Filium Virginis præparata dimittamus in pace, et omnes in commune lumen ad revelationem gentium innocentibus brachiis amplectamur, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

LXI.

HOMILIA IN NATIVITATE DOMINI. (XXV DEC.)

Charitati vestræ, fratres charissimi, ædificationis verbum facere gestio, sed quia, ut nostis, nuper ad episcopatus apicem, Deo auctore, promotus sum, loqui ante prudentiam vestram, dum conscientia metuit, lingua etiam necdum assueta balbutit. Nunquid enim qui navim remigii imperitus ingreditur suscipere gubernaculum non vereatur? Et qui rudis tiro militiam noviter intrat, præferre vexillum principum non formidat? Sed ego, qui de propria infirmitate diffido, vestris orationibus adjuvandum me per Dei misericordiam credo. Alioquin quomodo nos penitus desperare de propria imperfectione possumus, qui nati Salvatoris infantiam celebramus? Qui enim per ætatum incrementa dignatus est crescere valet etiam nos de minimis ad majora provehere et teneram nostri sensus infantiam perfectionis suæ gratia roborare. Qui nimirum idcirco parvus in nostris fieri dignatus est ut nos in suis magnos efficeret, idcirco nostram infirmitatem periclit, ut nos suæ virtutis plenitudine solidaret.

Non ergo timeamus defuturum nobis transitorium C verbum, qui illius Verbi gloriam quærimus, quod manet in æternum, de quo videlicet in lectione sancti Evangelii modo, dum **324** legeretur, audistis: « Quia in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (*Joan. i*). » Sed hoc de illa nativitate dictum est quæ ex Patre est, qua videlicet Deus apud Deum ante sæcula existit et cuncta ex nihilo propria virtute creavit. Unde non immerito dictum est: « Quia omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (*Ibid.*). » Sed qui secundum illam nativitatem omnia fecit, secundum istam quæ hodierna est ipse fieri dignatus est. Quod idem beatus evangelista patenter innotuit, cum post nonnulla subjunxit: « Verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis. » Ubi protinus additur: « Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi D Unigeniti a Patre (*Ibid.*). »

In utraque ergo natura idem est Dei Filius, nostra suscipiens et propria non amittens. Qui, dum in homine hominem renovat, in se incommutabilis perseverat. Deus enim, qui ut nos erigeret se misericorditer inclinavit, nos quidem in suam gloriam transtulit, sed nihilominus ipse in sua divinitate permansit. Nobis contulit, sibi nihil minuit. Ita magnus in forma Dei, sic brevis in forma servi, ut nec ista brevitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine ista brevis premeretur. Nec enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit. Nam quod auditis, fratres mei, quia Verbum

caro factum est, nequaquam debetis intelligere quod in carnem sit Dei natura mutata, sed quod a Verbo in unitate personæ sit caro suscepta. Carnis autem nomine homo accipitur, cum quo intra Virginis viscera sancto Spiritu fecundata, tam inseparabiliter Dei Filius est unicus, ut qui erat sine tempore de essentia Patris genitus, ipse sit temporaliter de utero Virginis natus. Sed hoc Dominicæ nativitatis ineffabile sacramentum, quæ mens comprehendere, quæ lingua valeat pleniter explicare? Non enim a propheta sine causa dictum est: « Generationem ejus quis enarrabit? » (Isa. LIII.)

Postpositis igitur his quæ de sacratissima nativitate a Patribus nostris latius disputata sunt, libet, fratres charissimi, paulisper ad humilitatem Redemptoris nostri, locationis articulum flectere, et quid pro nostra salute jam in ipsa sua nativitate pertulerit, communi vobiscum discussione pensare. Quis enim digne mirari valeat? Quis non obstupescat quod is, qui cœli immensitate non capitur, in angusto præsepio reclinatur? Qui electos suos stola immortalitatis induit, vilibus pannis contegi non contempsit. In stramine recubuit animalium qui cibus est angelorum. Qui marium procellas mitigat, qui aquarum abundantiam fluminibus subministrat, raras de virgineo pectore guttas lactis exspectat. Exprimitur lac ex uberibus Virginis et in carnem vertitur Salvatoris. Felix ista puerpera, quæ sic gaudet de fecunditate prolis, ut nequaquam doleat de amissione virginittatis; quæ illum fovebat, a quo fovebatur; illum in ulnis gestabat, a quo totius mundi machina continetur. Stringitur a matre puerilibus fasciis, infantulus qui cum Patre omnium rerum jura gubernat immensus.

O quanta tunc erant regum mundi turrita palatia, quanta miris lapidibus ornata triclinia! et tamen omnia illa contempsit, qui præsepium ad cunabula suæ nativitatis elegit. Non lectos petiit auribus vestibus obsitos, non purpura, vel pictis tapetibus adornatos; sed in catabulo recubuit animalium, qui innumeris vallatur angelorum agminibus; dejici voluit ut nos ad summa proveheret; pauper in hoc mundo factus est, ut nos divitiarum suarum participes exhiberet.

Hanc Redemptoris nostri humilitatem, fratres charissimi, tota animi consideratione perpendite; hanc solerter habere curate, mundi gloriam spernite, pauperes esse cum Christo veras divitias deputate. Sacrificium Deo bonæ voluntatis offerre satagite, si in conspectu ejus vultis veri divites apparere. Audistis enim quia hodie nato Domino sancti angeli cantaverunt: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. II). » Hodie quippe pax Deo cum hominibus facta est, sed non

cum hominibus multarum divitiarum, vel terrenæ sapientiæ, aut generosæ nobilitatis, sed cum hominibus bonæ voluntatis.

Gaudeamus itaque, dilectissimi, et totis in Domino visceribus delectemur, quia Christus pax nostra, qui fecit utraque unum (Ephes. II), idcirco hodie visitare dignatus est mundum ut homines bonæ voluntatis perducatur ad consortium deitatis. Qui videlicet utraque unum fecit, quia homines cum angelis in supernæ Hierusalem sociâ cohabitatione conjunxit. Utraque unum fecit, quia ovem, quæ perierat, ad gregem propriis humeris reportavit (Matth. XVIII). Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

(115) ANONYMI CUJUSPIAM SERMO

DE NATIVITATE SALVATORIS ET PRÆCLARIS MIRACULIS IN EA FACTIS. (XXV DECEMB.)

Non poterit explicari sermone quod mente concepi, stupor enim miraculorum opprimit me, et dum omnia replico, omnia complicantur: « Quis poterit cogitare diem adventus ejus? » (Malach. III.) Ideo sit elinguis lingua, memoria immemor, insensibilis sensus. Insueta nativitate relucent omnia, et omnia partui Virginis obsequuntur. Fiunt mirabilia in cœlo sursum, et in terra deorsum, et universa in nascentis Dei obsequium juraverunt. Insigniuntur convexa cœlorum stella lucentiori, et multo lumine loca flammantia prestringuntur. Diffunduntur per quadrifidum orbem radii rutilantiores, et pluralitatem stellariorum ignium novus ignis obtundit. Miratur orbis cœlos novum peperisse splendorem, et inconvertibilem eorum statum ad signa et prodigia fuisse conversum. Vident Chaldæi in cœlis, quod Balaam reliquit in scriptis: « Orietur inquit, stella ex Jacob, et consurget homo ex Israel, et erit omnis terra possessio ejus (Num. XXIV). » Nascitur stella in excelsis, et Deus in terris, cujus possessio a mari usque ad mare. Præparant se reges Tharsis, ut cum novitate munerum videant novam matrem, filii novam nativitatem. Fons olei de terra erumpit. Templum Romæ, quod vocabatur æternum, corrui, omnibus impensis et Urbis et orbis mirabiliter consummatum. Cum enim Romani in victoriosæ antiquitatis memoriam templum singulari schemate facere decrevissent, ab omni illa deorum, imo dæmoniorum multitudine quæsierunt, usquequo durare posset tam excellentis operis operosa constructio. Responsum est: Donec Virgo pareret. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, templum æternum solemnem illam machinam vocaverunt. Nocte autem ista, cum de virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit, et confractum est

(115) Aloysius Lipomanus et recentiores alii sequentem sermonem de Nativitate Domini B. Petro Damiano ascribunt. Sed quam verum id sit, optime animadvertit cardinalis Baronius, initio tomi primi Annalium ecclesiasticorum. Cum enim in eo sancti Bernardi abbatis Clarævallensis, qui post B. Petrum

Damianum octoginta annis diem obiit, mentio habeatur, absque dubio alii tribuendus videtur. Nos vero hac de causa beati viri sermonibus illum inserendum duximus, ut aliquando alicujus diligentia suo restituatur auctori. CAJET. — Est Nicolai Clarævallensis monachi, ut jam monuimus. EDIT. PATROL.

illud murale et columnatum opus, ut vix appareant A vestigia ruinarum.

O Bethleem! civitas Dei summi, et in te, et in suburbiis tuis visa sunt mirabilia hodie. Deus pendet ab uberibus, ponitur in præsepe, ligatur in cunis, pannis involvitur, et laxatis fasciis, felices manus, et sancta brachiola per cunarum parvitatem expandit. Alludit virgini, matri arridet, et blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis regina cœlorum, confert in corde suo salutationem archangeli, conceptionem Dei, nativitatem pueri; et miratur quod ille, qui sic potuit ad nos venire, sic voluit subvenire.

Adest et Joseph; sed ab utroque remotus, et in excessu mentis miratur, et mirari satis non potest, qualiter sit ad tantæ dignationis admissus arcanum. B Adest multitudo cœlestis exercitus et vocibus gloriosis, *Gloria in excelsis Deo* auditur (*Luc. II*). Pastores veniunt, et inveniunt puerum et puellam. Procedit stella, reges accedunt, adorant filium, matrem venerantur, offerunt munera, deferunt majestati (*Matth. II*). Cruciatur Herodes, Hierosolyma turbatur, requiruntur Scribæ, locus prædicitur; inducitur simulatio, simulator ad nihilum deducitur, deteguntur commenta fraudum. Magi per aliam viam revertuntur, pax inaudita a sæculo regnat, universus orbis ad censum describitur, rivus olei de terra persudat, et in divitem venam liquor sanctificatus ebullit.

Quid est hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia ad supernum regnum cives ascribuntur, nisi quia fons misericordiæ de Virgine emanat, oleum effusum nomen tuum? (*Cant. I*.) Spiritus sanctus Scripturæ istius unus, et unicus fabricator, nonnullam suæ pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit. Sed vos nocturnis vigiliis ita defatigati estis, ut vix possitis somnum ab oculis removere. Evigilate tamen paulisper, et somni torporem excutite. **327** Aderit ille, de cuius nativitate loquimur, ut illuminet oculos nostros, ne obdormiamus. Totus autem sententiæ sensus ex illius arca mutuabitur, cujus consilium est quasi consilium Dei. Ipse ille est Dominus videlicet Clarævallensis, cujus religio et discretio, sapientia et eloquentia, vita et fama per totam Latinitatem non immerito decurrit; libenter enim illius sarcinas adoro (116). Sed ad propositum revertamur.

Benignus ille Spiritus, de cuius secretiori fonte anticorum flumen evadit, in his tribus verbis tria nobis requirenda reliquit, videlicet nomen sponsi, quare oleo comparetur, et quomodo effundatur, quia et nomen tacet, de comparatione nil loquitur, nihil dicit de effusione. Primum de nomine videamus. Multa, ut arbitror, vocabula sponsi per divinam Scripturam sparsa leguntur, sed in duobus verbis universa complector. Nullum profecto reperietis, quod non sonet aut majestatis potentiã, aut gratiam

pietatis. Puer Domini, de quo frequentius facio mentionem, ad regis cubiculum introductus, duo quasi sublimiora de ipsius ore divinitatis audivit: « Potestas Dei est, inquit, et tibi, Domine, misericordia (*Isa. LXI*). » Sed et ipse Salvator prophetice veritati attestans, ait: « Vos vocatis me magister, et Domine, et bene dicitis. Sum etenim (*Joan. XIII*). » Dominus nomen est majestatis, pietatis magister. Si enim pium est præbere escam corpori, multo misericordius est escam animæ impartiri, quod est proprie magistrorum, qui mentes indisciplinatas sub disciplinæ rigore coercent.

Videamus quod horum nonnum effundatur, utrum nomen potentiæ in nomen gratiæ, vel nomen pietatis in majestatis vocabulum. Absit, ut misericordia in potentia includatur, quia « miserationes ejus super omnia opera ejus (*Psal. CXLIV*). » Certum est ergo, quia potestas Dei in majorem hodie pietatem effusa est, cum cœli distillaverunt a facie Dei, et de virgineis membris vetustus dierum exoritur. Non est, qui se abscondat a calore isto; quia largior olei effusio a capite descendit in barbam, quæ etiam extremam vestimenti simbriam largius irroravit. Tanta est abundantia miserantis, ut non solum sub nomine effusionis, sed et exinanitionis censeatur: « Exinanivit semetipsum; » ait Apostolus, « formam servi » hodierna die « accipiens (*Philip. II*), » et cum tota multitudine miserationum suarum de thalamo prosiliit virginali; non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorum Dei, quia quidquid divinitatis in thesauro pietatis inventum est, totum in utero Virginis est aggestum.

Non me capio præ lætitia, quod illa majestas naturam suam exinaniens, in naturam meæ carnis, et sanguinis superveniat, et me miserum in divitias gloriæ suæ non ad horam, sed in sempiternum includat. Fit frater meus, Dominus meus; timorem Domini fratris vincit affectus. Domine Jesu, libenter te audio regnantem in cœlis, libentius nascentem in terris, libentissime crucem, clavos et lanceam sustinentem; hæc siquidem effusio rapit affectum meum, et istorum memoria convalescit cor meum viventis, et vividæ potionis asperitate purgatum. **328** Vivens est iste sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens ad divisionem animæ, et spiritus, compagum quoque, ac medullarum scrutator (*Hebr. IV*).

Unus illorum, qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senaria divinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidem, sed subtiliter prophetavit: « Vocabitur, inquit, nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis (*Isa. IX*). » Erat quidem admirabilis Dominus meus inter angelicos ordines, audiens hymnum gloriæ suæ, admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia in cœlo, et

(116) S. Bernardum dicit. Vide ejus serm. 15 in Cant.

in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Ego autem, in luto faecis, et miseriae obvolutus, miser et miserabilis omnem spem emergendi perdideram. Ille in gloria, ego in miseria; ille admirabilis, ego miserabilis. « Sanctum et terribile nomen ejus (*Psal. cx*), » quod vix audeat illa dignior nominare natura. Nomen istud clausum et integrum, quomodo capere poteram, quem vix angelicus oculus prospicere, nedum percipere potest.

Sed vide effusionem. Ille, qui erat admirabilis agminibus angelorum, inclinatur aëtos, et fit consiliarius hominum. Majestativum nomen in pietativum effunditur; et qui mirabilis est in cœlis, consulere venit in terris; abscondit purpuram sub miseriae vestimentis, et ad lutum ubi jacebam, inclinatus non mergitur. Is, audeo dicere, infixus in limo profundum, operi manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extrahit, extractum abluo, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cum nascitur, cum loquitur extrahit, abluo cum moritur, induit cum resurgit, cum ascendit reportat, confirmat cum spiritum emittit de cœlis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium, quod voce dedit et morte defendit. Erat enim docens, ait evangelista, sicut potestatem habens, non sicut eorum Scribae et Pharisei (*Matth. vii*); Deus et Fortis; nomina sunt potestatis, sed Deus effunditur in Patrem futuri sæculi, fortis in principem pacis. Breviter curro, quia et fatigatis, et scientibus regem loquor.

Quid tibi, mussitabunde Lucifer, in tanta diffusionem? Clausum est tibi totum itinerarium Dei, et malignans oculus tuus hic nimium caligavit. Sed et Dominus meus admirabilis fuit in nativitate, consiliarius in prædicatione, Deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri sæculi in resurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini novitate verborum, quia nihil novum introducitur. Sic et olim nomina commutata et effusa sunt, Abram in Abraham, Sarrai in Sarraam (*Gen. xvii*), et si quas alias mutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis. Sed et ab ipsis pene mundi principiis, in arcano quodam Scripturarum loco, divini nominis effusionem invenisse me recolo. Loquitur Deus ad Moysen de liberatione Israelis, et post multam Dei et Moysi confabulationem, propheta subtiliter inquit nomen ejus, et Dominus dicit: « Ego sum qui sum: hoc mihi nomen in æternum. Hoc dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos (*Exod. iii*). » **329** Perterritus Moyses inextricabilis auctoritate vocabuli, ac si diceret: Hoc excedit intellectum meum, non possum capere, nisi effundatur; audit a maiestate: « Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. » Vides effusionem? Ecce Deus angelorum vocat se Deum hominum.

Curramus ergo fratres, in odorem unguentorum istorum. Curramus ad oleum de oliva speciosa in campis expressum, nulla infectum amurca, nulla

substantiarum amaritudine, oleum quod exhilarat faciem hominis (*Psal. ciii*), quod sanat vulnera, dolorem tollit, reddit suavitatem. Nonne Samaritanus noster nobis a latrone pessimo vulneratis attulit oleum et vinum ad purgandum, et mitigandam vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini; multum misericordiae, justitiae parum. Sic quippe decebat miserantem, sic misero expediebat. « Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine ait Justus, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (*Psal. cxlii*); » sed corona me in misericordia, et miserationibus (*Psal. ciii*). Veniens quippe hodie, quinque vasa attulit olei, non nisi duo vini. Spiritus enim sapientiae et intellectus, consilii, scientiae et pietatis (*Isa. xi*), nonne dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat abundantiam suavitatis? Fortitudo et timor vinum sunt. Sed hoc vino potatus est potens ille, cum Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos, non timidus, sed timendus.

Videamus nunc quare oleo comparetur oleum. Si vos melius non habetis, lucet, pascit et ungit. Idem facit Christi nomen, et per omnia consonat comparationi. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit. Vide quando præclara luminaria lumen nominis hujus super eloquentiae candelabrum portaverunt, si non illuxerunt coruscationes Dei orbi terræ, si non in splendore fulguris commota est, et contremuit terra. « In nomine Jesu Christi surge, et ambula (*Act. iii*), » dicit claudio princeps apostolorum. Nonne quasi fulgur exsilivit ab ore Petri, cum nominatum est nomen quod os Domini nominavit? « Et statim, inquit, consolidatae sunt bases ejus, et plantæ. » Vocabulum Jesu, sicut Originis lingua nobilior diffinivit, dulce et gloriosum, omni odoratu cultuque dignissimum, quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. Omnes quippe prophetæ nomen istud aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, et reservata est prærogativæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimæ Virgini illud primum evoluit (*Luc. i*). Nonne Isaias in excessum mentis raptatus verbis archangelicis eisdem pene syllabis consentit usque ad sancti nominis novitatem? (*Isa. vii*.)

Pascit revera, nec est felicior pastio in loco pascuæ, ubi nos Dominus collocavit (*Psal. xxii*). Quid æque mentem cogitantis impingat? Nomen Jesu mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Omnis cibus, qui non conditur hoc, infatuatus est. Scriptura, quæ non fuerit interlita oleo tantæ devotionis, aut insipida est, aut amara. Olim mihi Tullius dulcescebat, blandiebantur carmina poetarum philosophi verbis **330** aureis insplendebant et sirenes usque in exitium dulces meum incantaverant intellectum. Lex, prophetæ, Evangelium, Epistolæ, et omnis gloria sententiarum Domini mei et servorum ejus aut parva videbantur, aut nulla. Nescio modo quid dulcius immurmurat filius Jesse, qui vario sermo-

nam et sententiarum concentu omnes illos quos dilgere consueveram ineloquentes reddit et mutos.

Lenit et ungit, quia nihil sic recreat in tribulatione. Denique et probare licet: « Invoca me, inquit, in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me (Psal. XLIX). » Hoc est nomen, hoc est oleum, hæc olei effusio. Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei; nec minuetur donec pluviam voluntariam (III Reg. XVII), quæ segregata est hæreditati ejus diffusius instillet, donec faciat cælum novum et terram novam (Psal. LXXVII), quia misericordia ejus ab æterno, et usque in æternum super timentes eum (Psal. CII).

Sed jam surgamus et præparemus nos ad solemnioris missæ jubilationem, nec cordibus parcentes, nec vocibus ad honorem pueri qui natus est nobis qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

* SERMO LXII.

DE S. STEPHANO PROTOMARTYRE. (XXVI DECEMB.)

Adhuc Filium Virginis habemus in manibus et obsecutoria delinitione vagientis Dei honoramus infantiam. Ducit nos Virgo ad veneranda cunabula, et speciosa præ filiabus hominum ad speciosum forma præ filiis hominum (Psal. XLIV); benedicta inter mulieres ad benedictum inter homines nos conducit. Submurmurat nobis in aurem, ne forte domus exasperans audiat et concitetur, revelata esse velamina prophetarum, et completum consilium Dei. Videte miraculum matris Domini, quia creatura erat, et Creator creatur. Scintillat sidus, magus adoratur, exultat polus, tellus resultat; gloriantur angeli, pastores adgaudent; Virgo parit, nascitur Deus, et cælorum luminaria clariori lumine lætæ exortum in tenebris prosequuntur. In istis bonis versamur. « Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis (Psal. CXXVI). » Scio quia dulce vobis est: « In principio erat Verbum; » dulcius: « Verbum caro factum (Joan. I); » dulcissimum, Verbum in cruce suspensum. A tanto puerperio quis insanus oculos suos amovere, nedum avellere præsumat, nisi ipse jubeat qui dicit: « Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt? » (Cant. VI.)

Ecce dum osculatur nos osculo oris sui (Cant. I), dum tantis miraculis et stupidos nos facit et attentos, Stephanus plenus gratia, et fortitudine facit prodigia et signa magna in populo (Act. VI). Nunquid æquum est derelinquere regem, et ad militem oculos retorquere? Nequaquam, nisi imperaverit imperator. Surgit ipse rex filius regis, et lapidantium acies interrumpens, triumphatorio certamini non sine dolore cordis assistit. Videt opprimi primum et primicerium purpuratæ cohortis, et grandinaria lapidum densitate fontes sanguinis de corpore protomartyris ebullire. Videt quia universa debacchatio **331** redundat in ipsum, et ipsi soli impropria exprobrantium cumulantur. Ubi pietas et misericordia tua, Domine, si non compateris patienti? Ubi et æquitas et justitia, si non judicas, et vindicas de populo lapidante? Curramus ad specta-

culum, ad quod currit, qui exultat « ut gigas ad currendam viam (Psal. XVIII) », et videamus quibus armis armatus vexillifer martyrum in campum pugnaturus descendit, et ut diligentius elucescat singularis martyrii prima prærogativa; revocemus ad memoriam apostolicorum Actuum descriptionem, in quibus historicis et figuralibus diebus conversatio et passio belligeri militis continetur.

« Stephanus, inquiunt, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo (Act. VI). » Non parvum latet hic mysterium, nec vilipendenda simplicioribus Scripturæ manifesta positio. Ad Virginem quippe loquens archangelus verba de cœlestibus scriniis sumpta, nec alterius nisi ipsius Dei Spiritu fabricata, nova salutatione perorat. Nulli dubium quin omnium verborum excedant altitudinem, utpote de melioribus disciplinis sancti Spiritus evoluta, quorum enuntiatione confederandum erat illud unicum sacramentum Verbi et hominis divinitatis et carnis. « Ave, » inquit fortitudo Domini, « gratia plena (Luc. I). »

Quid autem de Stephano? « Stephanus plenus gratia et fortitudine. » Nonne Lucas eisdem penelitteris de utrisque loquitur? Sed licet longe excellentior modus in Virgine prædicetur, secundo tamen laudatur in martyre. Habet igitur gratiam Stephanus sublimiori genere quam reliqua martyrum multitudo, plenus gratia, refertus videlicet et cumulat, quod raro in Scripturis canonicis subtilis inquisitor inveniet. Jungitur gratiæ fortitudo, quia infuso Spiritu libertatis ignitus animus in lucem veritatis erumpit, nec patitur ullo pacto rigorem tristitiæ, vel submitti aliquando, vel dimitti. Sic lorincatus gratia et hasta fortitudinis sapienter infrendens faciebat prodigia et signa magna in populo. Ille potest signa et prodigia facere, in quo gratia et fortitudo sedem fortissimam statuerunt. Sic exit Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores Filii Dei Patris; loquitur genti peccatrici in Ægypto, populo gravi iniquitate in deserto, seminequam in terra promissionis, filiis sceleratis in morte Salvatoris (Isa. I). « Dura cervice, inquit, et incircumcisi corde, et auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis, » etc.

« Surrexerunt autem quidam de Synagoga » utique Satanæ, undique conglobantur, vel ad convincendum, vel ad occidendum; faciunt parietem unum, impietatis squama squamæ conjungitur, sibilant sibi serpentes ad invicem, et conveniunt in unum adversus Dominum et adversus servum ejus. Velit, nolit, cedit impietas pietati, veritati error, stultitia sapientiæ; Spiritui sancto præsumptio, et vanitas spiritus humani. « Et non poterant, inquit, resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. » Non dixit, Non volebant quod rationabilium est et perfectorum; sed, non poterant, ubi menti malæ facultas tollitur, non voluntas mutatur.

« Redarguebantur ait, ab eo cum omni fiducia. » **332** Fiducialiter agit, nec mutat, nec mutatur

mens imperterrita, quæ magis amat justitiam quam vitam, fidem quam sanguinem, mortem quam justitiæ taciturnitatem. Concurrentes rapiunt eum, adducunt in concilium, et gaudent eum intra sua retacula conclusisse: Sed « frustra jacitur rete ante oculos pennatorum (Prov. 1). » Tunc vox liberior, et illorum cautibus sermo exacuitur veritatis, totumque martyrem rapit sibi Spiritus Dei, et ex ejus ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei una facies Scripturarum, et Veteris Instrumenti dispendia in compendiosam redigit breviter. Replicat promissiones et beneficia Dei, murmurationes et maleficia populi, bona præstita, reddita mala, et ad extremum divini sanguinis exprobrat effusionem. Vocat refractarios Spiritui, dura cervice, incircumcisos corde et auribus, et sublimi voce homicidas et proditores appellat. Non veretur conventicula congregata de sanguinibus, et inter manus quærentium animam ejus (Psal. xv), deliberatione justitiæ cacumen veritatis ascendit. Dissecantur cordibus, et strident dentibus in eum, concipiunt dolorem, et prope est ut pariant iniquitatem (Ibid.).

Mirum, quia non revocantur insueti novitate miraculi quod luminosa protomartyris facies non refrenat insanos. « Videbant, inquit, faciem ejus tanquam vultum angeli stantis inter illos. » Quid est, Judæi? Lumine vultus Dei insignitur gloriosus levita, ut vibranti splendore Stephanus serenatur, reverberantur oculi vestri, et tamen invidiæ magnitudo, visionis majestatem occludit. Respondeant mihi divinatorum voluminum evolutores, ubi revolverint hominem in terris positum vultum angelicum induisse et cum in utrisque legibus, vel raro, vel nunquam invenerint, astupeant gloria triumphantis.

Sequitur: « Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum vidit gloriam Dei. » Mirum dictu, et totius supergressio creaturæ. Intendit in cœlum, videt jam non cœlum, sed cœlos apertos, videt gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei. Movet me hæc intentio, quæ de cordis puritate refusa, vim facit cœlis, et ad ipsius divinitatis consistorium penetrat et attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur, Jesus conspicitur, stans non solum a dextris Dei, sed a dextris virtutis. Hanc intentionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui, cordis munditia, dilectio Dei, amor proximi, veritatis defensio, desiderium Christi.

Retorquenda essent hæc omnia ad communes fosciculos mortalitatis, nisi esset excellentia martyris commendanda. Felices oculi, subtilis visus, visio gloriosa. Simulque signanter recollige positionem verborum. Plenus est Spiritu, et sic intendit in cœlum quia qui Spiritu divinitatis afflatur, conculcatis terrestribus cœlestibus inhiat et æternis. Post hæc aperiuntur cœli, nullaque prævalet obfirmatio, vel claustra, quæ non transvolet, aut irrumpat mens illa summæ menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergo cœli, et puto quod omnes cœli eorumque aperiuntur sequitur visio gloriæ Dei, et videtur Domi-

nus Jesus stans a dextris virtutis Dei. Ne Patre minor esse putetur, stat cum 333 stante, cum bellante bellatur, qui lapidatur in lapidato.

Non mediocris stupor involvit me, utrum primitivus flos martyrum corporeis, an incorporeis oculis ista prospexerit. Grande quidem miraculum si mortali intuitu stellantibus se immersit arcanis, si mundi corde oculi tam solemnem inspexerint visionem. Quod si corporalibus, certum est hunc omne hominum genus disparitate gloriæ prævolasse, et pennis fidei, et virtutum, incorporea corporeis, et si non comprehendisse, apprehendisse tamen. Nihil audeo temere definire, vel ex abrupto præcipitare sententiam; cum finitivam super hujusmodi regulam me non legerim invenisse. Securius tamen sequor Apostolum, imo Spiritum Dei in Apostolo, qui cum summa verborum deliberatione magis securæ ambiguitati quam periculose definitioni, ista committit. « Sive, inquit, in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit (II Cor. xi). »

Exclamant statim clamore horribili, continent aures suas, et eas obstruunt veritati. Impetum fecerunt unanimiter in eum, facti amici in morte illius, et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant. Ejicitur martyr extra civitatem sanguinum, in qua prius justitia habitaverat, nunc autem homicidæ, de qua dicit sanctus: « Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate (Psal. xlv). » Hæc est civitas, quam die ac nocte circumdat iniquitas, civitas castellum despectivè vocata, quod contra apostolos et apostolorum Dominum, durissimis infidelitatis vectibus est munitum (Matth. xxi). Extra portam civitatis hujus passus est Dominus, extra eam lapidatur servus exiens ad eum extra castra, et portans similitudinem improprii ejus. Deponuntur vestimenta martyris ad pedes persecutoris, qui ad tactum sacrarum vestium, et orationibus lapidandi fuerat convertendus: « Et lapidabant, inquit, Stephanum invocantem et dicentem: Domine Jesu, accipe spiritum meum (Act. vii). » Currunt illi ad lapides, et ille ad preces, lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis, et tinnitus redditur pietatis. Domine Jesu, inquit, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Rogat suscipi spiritum suum; spiritum utique, et spiritum illum, quem signanter quasi quoddam tertium Apostolus in homine præcipit conservari. « Ut integer, inquit, anima mea, et spiritus, et corpus in diem Domini sine querela servetur (II Thess. v). »

O quanta pietas, quantus affectus, et ardentissimæ charitatis integritas. Recte martyrii florem iste sibi prævendicat, in quo similitudo Domini pendens in cruce mirabilibus formulis est impressa. In ligno enim spinis, clavis, lancea affixus, et crucifixus, dissimulat illum unicum dolorem, et obliviscitur mortis vicinæ, novum introductorus exemplum, aperit latitudinem charitatis, et apertiori campo terminos traditæ legis amplificat, non jam

solum amicus amicis, sed velint nolint, amicus pater in inimicis. « Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. xxiii). » Non potuit esse inefficax oratio morientis, unde et inimicorum numerositas ad numerum amicorum transivit.

334 Vide quam recto cursu Stephanus, et si non æquat, sequitur tamen Redemptorem. Volat saxorum imber, et fortissimis invidorum manibus loca vulnerum duplicantur, sed patienter palitur coronatus noster, de corona nominis ad coronam regiminis transferendus. Nescit affectum carnis, et mortis horam ignorat; et vide quid deliberet faciendum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: « Domine ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. » Clamat voce magna, quia magna utique charitate; positis genibus, quia vera, et humili simplicitate. Pro se orans stat, et erigitur; pro lapidantibus flecit genua. Quis audivit unquam talem, et quis vidit huic similem? Plus dolet persequentium peccata quam sua vulnera; illorum iniquitatem quam suam mortem.

« Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. » Felix somnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum satietate, satietas cum securitate, securitas cum æternitate. Obdormivit, inquit, in Domino, absorptus in claritatis abyssum, et inter Dei sui brachia requiescens. Sedebat a dextris Dei Dominus Jesus, sed primo martyri martyrum caput. Recolis quid illa Ecclesiæ lingua, Augustinum loquor, de hoc martyre senserit, qui post mortem septem mortuos asserit.

Eia vos, qui levitico ordine præfulgetis, cantate huic canticum novum, et tantæ festivitati festiis vocibus incumbite. Fortassis aderit canentibus, et suggeret de nobis Domino suo, iudici nostro: Ne statuas illis aliquid ad peccatum, qui es Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXIII.

DE SANCTO JOANNE APOSTOLO ET EVANGELISTA.
(XXVII DECEMB.)

Hodie, dilectissimi, sanctæ nobis lætitiæ gaudia geminantur, quia recenti adhuc nativitate Dominica, B. Joannis occurrit solemnitas gloriosa. Hodie discipulus, quem diligebat Jesus, dilectoris sui amplexibus stringitur, societate perfruitur, et quod viderat, quod audierat, quod manibus attrectaverat de verbo vitæ, tanto jam liquidus quanto sublimius contemplatur (I Joan. 1). Hodie scilicet illa mirabilis aquila quam et olim Ezechiel eminere cæteris quatuor animalibus vidit (Ezech. 1), et ipse Joannes suimet, ut ita loquar, propheta factus, volantem in mystica visione conspexit, ad unicam angelorum et hominum escam, pennis librata sublimium meritorum feliciter evolavit. Licet enim ubicunque fuerit corpus, illic necessario congregentur et aquilæ (Luc. xvii); iste tamen tanto familiaris ad vitæ pabulum, corruptionis vinculis jam solutus accedit, quanto et in carne adhuc positus in ipsum æterni solis or-

hem, hoc est, in civitæ substantiæ claritatem, radios purificatæ mentis infixit.

O quam miranda super nos cœlestis consilii dispensatio! O quam profundam divinæ sapientiæ est altitudo! Descendit Deus ad hominem, ut occultam hominibus patefaceret Deitatem. Ad **335** humanæ mortalitatis exire dignatus est publicam, ut nobis æternitatis suæ revelaret arcanum. Sed si mox, ut in evangelicæ doctrinæ cœpit verba prorumpere, ac novæ gratiæ mysteria rudibus adhuc imperitorum cordibus aperire, statim divinitatis suæ panderet sacramentum, cujus quæso ferret auditus, cujus unquam caperet intellectus? Nam ut de divinitate nunc taceam, cum Dominus diceret: « Quia nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis: et, qui manducat me, ipse vivet propter me (Joan. vi); » protinus aspernati sunt verbum, et exhorruere dicentes: « Durus est hic sermo: quis potest eum audire? » Deinde Scriptura subjungit: « Ex hoc, inquit, multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam cum illo non ambulabant (Ibid.) » videlicet non de turba; non quilibet imperiti, sed ipsi etiam discipuli nequierunt capere verbum mysterii. Quid ergo isti facerent ante solem, qui cæcati sunt ad lucernam? Quomodo tonitruum sustineant sonitum, qui clangentis tubæ pondus ferre nequeunt, imo qui suppressæ ac temperatæ humanæ vocis exilitate surdescunt.

Propterea igitur Redemptor noster dilectum sibi speciali prærogativa discipulum, ad declarandam suæ divinitatis essentiam quoddam quasi organum fecit, atque ut hic suppleret quod ad tempus ipse Dominus dispensative suppresserat, sibimet vicarium dereliquit, quatenus expleto passionis, ac resurrectionis ascensionisque mysterio, post tredecim fere annorum lustra, cum jam videlicet homines liberiolem ad capessendam veritatem haberent mentis obtutum, hic coessentialis, et cœterni Deo Verbi panderet sacramentum, dicens: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1). » Humanæ quippe imbecillitatis ordo poscebat ut prius Christi humanitatis primordia cursum consummationemque pernosceret, miracula etiam, quæ in hominem gessit, addisceret sicque paulatim ad comprehendendum divinitatis occultæ mysterium suis vegetata provecibus aspiraret. Quapropter divini fuit causa consilii ut cæteri Evangelistæ, qui in describenda Salvatoris humanitate versati sunt, longe præcederent; Joannes vero, cum homines tanquam primo lactantes firmiora jam in via veritatis vestigia figerent, eos ad condescendendam divinæ scientiæ gratiam promoveret.

Hanc denique supereminentem divinæ scientiæ celsitudinem tunc divinitus illustrata mente concepit, cum in sacrosancto mysticæ cœnæ convivio supra pectus recubuit Redemptoris (Joan. xiii). Et quia in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiæ

et scientiæ absconditi, ex illo coelesti gazophylacio summam traxit, unde nostræ paupertatis inopiam copiosa liberalitate ditavit. Ex illo, inquam, nobis ærario divitiarum copias attulit, et in communem totius mundi salutem bene prodigus erogavit, imo supra fontem perennis vitæ recubuit, ut et ipse tunc semper manantia fluentia divinæ doctrinæ hauriret, et eadem nobis postmodum præfixo certi temporis articulo propinaret.

Magnus videlicet paradisi fluvius, qui ex 336 principali sui fontis origine profluens ac uberiori coelestium charismatum inundatione procedens, squalentia deserta humanarum mentium irrigat, et ad proferenda honorum operum tanquam novarum frugum germina uberrima fertilitate secundat. Et non immerito tam profunda, tam supereminens revelatio deitatis Virgini debebatur ut qui carnis sibiimet amputavit illecebras, felici commercio, pro carnali dulcedine, coelestium epularum divitiis frueretur. Ad tantum scilicet gratiæ proventus est privilegium ut omnem transgrediens creaturam, illuc acie mentis attingeret, quo non propheta, non patriarcha, non denique quisquam ab ipso mundi primordio cognoscatur in carne positus aspirasse. Nec mirum si Redemptor noster beato Joanni vicem suam ad declarandum divinitatis suæ mysterium delegavit, quem et ad custodiendam venerabilem matrem suam, perpetuam videlicet Virginem, quasi alterum filium sui loco supposuit: « Mulier, inquit, ecce filius tuus; » ad discipulum autem: « Ecce mater tua (Joan. xix). » Dignum quippe fuerat ut cui potissimum commisit coelestia committeret et terrena.

Et quia Mediator Dei et hominum ex duabus naturis, divina videlicet et humana consistit unus Emmanuel, æquum admodum visum fuit ut beatus Joannes utriusque naturæ fidelis minister existeret, qui et divinitatis sacramenta conscriberet, et beatæ Genitrici perpetuæ custodiæ ac sedulitatis suæ ministerium exhiberet. Cujus utriusque, excellentissimi videlicet sacramenti, quodammodo ministrum se esse testatur, cum per omnem evangelici textus sui seriem, sic styli modum temperet et quadam vicissitudine mysticæ varietatis alternat ut modo humana pronuntiet, modo divina revelet, modo quæ humanitatis sunt historialiter inserat, modo quæ sunt divinitatis quadam sublimium ac subtilium verborum majestate deponat. Tantaque locutionis arte verborum vim temperat ac librati moderaminis sobrietate dispensat ut nec divinitatis arcana vulgari, nec ea quæ fidei nostræ necessaria sunt patiantur abscondi.

Proinde dum historiæ verba contexit, velut per tenuissimas rimas divinitatis fulgorem ad oculos hominum coruscare permittit, sicque dum tenuissimo lucis æternæ radio, oculus mentis nostræ perstringitur, ad indagandum mox illud inaccessible summæ veritatis lumen perspicacius aperitur. Quia vero beatus Joannes alternato suæ narrationis ordine, modo divinitatem Christi subtiliter intonat,

A modo quæ humanitatis sunt plane quodammodo atque humiliter asseverat, sicut ipse in Evangelii sui principio cœpit, ita seriatim usque ad finem hunc eundem modum per omnem suæ descriptionis articulum tenuit. Nam, sicut nostis, in capite sui libri deificum illud ac singulare ponit exordium: « In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i). » Ecce aquila Dei ad cœli verticem sublimiter evolat, sed ad escam carnis necesse est ut repressis alis aliquando in imum submissa descendat. Unde et paulo post quid subdat, audite: « Et Verbum, 337 inquit, caro factum est, et habitavit in nobis (Ibid.). »

Hanc itaque diversitatem humanitatis atque divinitatis unitæ sibiimet atque inconfusæ sponsa de sponso dicit in Canticis: « Venter, inquit, ejus eburneus, distinctus sapphiris (Cant. v). » In membris nempe humani corporis vix aliquid ventre fragilius, sive tenerius invenitur, ideoque per ventrem recte fragilitas in Christo assumptæ humanitatis accipitur; ebur autem os est elephantis, quod videlicet animal fertur esse castissimum frigidissimæque naturæ. Venter ergo sponsi eburneus est, quia suscepta Redemptoris humanitas ab omni peccatorum contagio casta prorsus et inviolata permansit. Siquidem peccatum non fecit, nec dolus inventus in ore ejus (I Petr. ii). Sapphirus autem lapis est sereni cœli colorem habens; unde et in visione Domini dicitur: « Erat sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, et quasi cœlum, cum serenum est (Exod. xxiv). » Per sapphiros ergo opera divinitatis intelliguntur, quæ in carne Dominus ostendebat. Venter ergo sponsi distinctus erat sapphiris, quia Christi humanitas divinis virtutibus refulgebat. Nec plenus sapphiris esse dicitur, sed distinctus, ita videlicet ut inter sapphiros candor eboris appareret quia sic Dominus ex parte hominis assumpti operabatur humana ut aliquando nihilominus ex parte deitatis ostenderet et divina. Nam esurire, sitire, flere, postremo crucifigi et mori humanitatis erant opera; miracula vero facere, et non solum alios, sed semetipsum a mortuis suscitare, evidentissima erant divinitatis indicia. Hoc itaque modo beatus Joannes quasi eburneum ventrem sponsi sapphiris distinguit, dum aliquando sacramenta divinitatis aperit, aliquando humanitatis infirma describit.

Quia igitur hic beatus Joannes de Deo mirabiliter atque incomparabiliter cæteris mortalibus loquitur, jure factum est ut non solum a Græcis, sed etiam a Latinis undique Theologus appelletur. Theotocos Maria, quia Deum veraciter genuit; Theologus Joannes, quia Dei Verbum ante sæcula apud Patrem esse et Deum esse non solum inenarrabiliter vidit, sed et profunda sublimitate descripsit. Unde non immerito potest dicere cum Propheta: « Eructavit cor meum verbum bonum (Psal. xlv). » Recte igitur virgo Virgini ad obsequium traditur et pro Domino servus vice filii subrogatur, ut virginalis pudicitiae splendor ex utraque persona sibiimet invicem

congruat, et floridus intimi candoris aspectus quod in se virere considerat hoc vernare et in altero deprehendat.

Libet hic, fratres charissimi, pulchram varietatem divinæ dispositionis coram charitate vestra perpendere, et egregios duos Redemptoris nostri discipulos qualiter inter se quadam dignitatis similitudine congruant comparare? Petrum videlicet, et Joannem. Commisit namque Dominus Petro claves Ecclesiæ (*Matth. xvi*); voluit et beato Joanni custodiam Mariæ delegare (*Joan. xvi*). Utraque nimirum mater, mater Maria, mater Ecclesia. Sed Maria mater Christi, Ecclesia mater populi Christiani. De Maria Christus carnem **333** suscepit, Ecclesiam vero de lateris sui carne produxit. Ex ista prodiit secundum carnem **B** natus, illam protulit carne jam mortuus. Ex ista voluit nasci, pro illa dignatus est mori. Ex una semel natus est in persona sua, ex altera nascuntur quotidie membra sua. Traxit ex altera quod pro altera moreretur, ut quo utraque communiter salvaretur. Magna igitur et felix mater et beata virgo Maria, ex cujus visceribus caro Christi desumpta est, ex qua rursus per aquam et sanguinem profluxit Ecclesia. Hoc itaque modo et ex Maria prodiisse videtur Ecclesia. Utraque tamen casta, utraque munda, utraque perpetuæ virginitatis cingulo præmunita.

Harum itaque duarum matrum, duarum perpetuo virginum, alteram Dominus Petro committere, alteram Joanni voluit commendare, ut perpenso diligenter utriusque pondere ministerii, excellentium meritorum dignitas in duobus cœli senatoribus videatur æquari. Dicit Dominus Petro: « Tibi dabo claves regni cœlorum (*Matth. xvi*). » Nunquid et beata Virgo, fratres mei, cœlum non fuit, in cujus utero virginali novem mensibus tota divinitatis plenitudo permansit? Ex ipsius quippe castis mundisque visceribus, Dei Verbum, per quod facta sunt omnia, immaculata se carne vestivit. In angusto scilicet latebat alvo conclusus, sed totius orbis jura regebat immensus. In brevissimo, inquam, virginalis uteri domicilio constitutus, et cœli gubernabat imperium, et terrenorum omnium non amiserat principatum. Non ergo præsumptive cœlum dicitur venerabilis virgo Maria: atque ideo beatum Joannem Dominus quodammodo cœli clavicarium esse constituit, cum **D** beatæ Genitricis suæ eum decrevit esse custodem.

Proinde ut beato Petro Joannes multipliciter comparetur, cum discipulos suos Redemptor noster inquireret qua circa se opinione homines ducerentur, illique protinus respondissent: alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis (*Matth. xvi*). Donec ad Petrum ventum est, nutabat assertio nec ambiguitatis vinculum solvebatur. At ubi quid habeat discipulorum sensus exigitur, præcedit in veritatis confessione qui primus erat in apostolica dignitate, Petrus videlicet: « Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi (*Ibid.*). » Inter nutantis adhuc fidei sinuosa volumi-

na, inter procellosas ambiguitatum fluctantium tempestates piscator iste veritatis anchoram fixit, et naviculam fidei in tutissimo tranquilli portus gremio collocavit.

Sed videamus utrum Joannes et huic operi aliquam cum B. Petro similitudinem teneat. Constantissimæ itaque prædicationis arguitur, sicque a Domitiano tunc Cæsare in exilium destinatur. Protinus hæretici Marcion, Cerinthus, Ebion, cæterique quamplurimi, quos ipse convenienter Antichristos appellat, caulas ecclesiastici gregis irrumpunt, et veluti lupi graves super ovilia pastoris adminiculo destituta grassantur, Christum scilicet ante Mariam non fuisse dogmatizantes, et ita simplicem evangelicæ fidei puritatem perfidiæ suæ **333** squaloribus corrumpentes. Confunditur mundus, turbatur Ecclesia, vacillat fides, et velut inhorrescente tempestate perfidiæ plurimi naufragantur. Quid plura? Tandem perempto Domitiano, duce divina gratia, rediit Joannes Ephesum, turbatamque gemit Ecclesiam. Sed quidquid invenit erroris turbine atque tempestate turbatum, solidius atque robustius ad pristinæ fidei revocat fundamentum. Nam rogatus, ut ab historiographis traditur, a charitate fere totius universalis Ecclesiæ, in illud tandem erupit divinæ inspirationis elogium: « In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (*Joan. i*). » Hoc itaque signaculo veritatis et hæreticorum tergiversationis metam fixit et catholicorum fidem perpetua ex tunc et deinceps certitudine roborabit.

Petrus igitur petra: « Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi*). » Petra quoque factus est et Joannes, supra ejus fidei fundamentum totius Ecclesiæ structura consurgit, quam videlicet, sive hæreticorum furor impingat, sive tentationum irruat impetus non evertit. Hæc petra veri David implet fundam, qua Phisisthæum Goliath signanter in fronte percutiat (*I Reg. xvii*), ubi videlicet crucis vexillum profanus et impius non habebat. Hæc siquidem petra omnes ecclesiasticæ doctrinæ adversarios destruxit, hæc Judaicam perfidiam cum omni prorsus hæretica pravitate prostravit. Nec mirum si instar Petri et Joannes petra dicatur, cum hæc ad Ezechielem Dominus dicat: « Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum et frontem tuam durior frontibus eorum, ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam (*Ezech. iii*). »

Plane quod uterque discipulus protulit de sacramento Dominicæ fidei, quanquam profundissimum sit atque omnino divinum, et utrumque pari modo vires humanæ mentis excedat, nec videatur in excellentiæ dignitate diversum quod eodem est Spiritu dictante prolatum, illud tamen beati Joannis singularitatis locum sibi vindicare conspicitur, quia neque ante illum, neque post illum hoc idem scripsisse aliquis invenitur. Nam illam B. Petri apostoli sententiam, et Martham sororem Lazari eisdem fere ver-

his legimus protulisse. Cui nimirum cum Salvator diceret: « Omnis qui vivit et credit in me non morietur in æternum (*Joan. xi*); » atque subjungeret: « Credis hoc? » illico eodem Spiritu, quo et Petrus, inspirante respondit: « Ego credidi, inquit, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti (*Ibid.*). »

Quid autem mirum, si Joannem de divinitate loquentem, beato Petro præferimus, cum illud Evangelii sui singulare principium ipsa etiam verba Dominica, si dici liceat, excedere videamus? Nec injuria fit Redemptori nostro, si dicatur ipse sublimius aliquid depromere per discipulum quam per semetipsum, et per illius linguam manifeste proferre quod per semetipsum liquido noluit aperire. Nam, ut et hic quædam adhuc inter eosdem beatos apostolos comparatio videatur, hoc beato Joanni Dominus concessit in verbis, quod et Petro contulit **340** in miraculis, videlicet ut et iste altiora proferret et ille majoribus virtutum prodigiis coruscaret. In apostolorum enim Actibus invenimus quia in plateis eiciebant infirmos, et ponebant in lectulis et grabhatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum et liberarentur ab infirmitatibus suis (*Act. v*); quod tamen Dominum fecisse nusquam legimus ut per umbram videlicet sui corporis remedium sanitatis alicui attulerit. Sed quod prædixit exhibuit, quod promisit implevit. Nam in ejusdem Joannis Evangelio dicit: « Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem meum vado (*Joan. xiv*). » Enimvero ipse operabatur in Petro, ipse locutus est in Joanne. « Non enim, inquit, vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Matth. x*). »

Merito nempe beatus Joannes et præcedentes omnes ac subsequentes divinorum scriptores voluminum, gloria singularis præcedit eloquii, quem non luxuria polluit, non libido corrumpit, sed virginalis integritas perpetuæ incorruptionis titulo decoravit. Qui nimirum nuptialis copulæ thalamum deserens, omnem illecebræ carnalis ardorem in cœlestium deliciarum transtulit voluptatem, arctissimeque se in sui Redemptoris ac dilectoris amore conjunxit, propter quem scilicet conjugalis tori fœdera abdicavit. Unde divinitus illi concessum est ut tanta cor ejus etiam circa fratres charitatis gratia repleretur, ut sacrosanctum pectoris ejus templum velut caminus quidam divini videretur incendii. Quod profecto in quibuslibet Scripturis ejus patenter agnoscitur, in quibus utique per omnem fere paginam, quasi per quasdam rimas, charitatis vapores effundere, charitatis videtur ardoribus æstuare. Modo enim patres nominatim ad charitatem provocat, modo non filios, sed filiolos, quasi tenere diligens appellat. Modo propriis ætatum vocabulis infantes, modo juvenes, modo sigillatim admonet adolescentes. Modo etiam mulieribus epistolas de-

stinat, easque ad cautelam fidei et studium sinceræ dilectionis invitat.

Sic itaque inenarrabili charitatis ardore succensus, huc illucque se vertens, undique circumiens, ubique discurrens omnia ad salutem hominum genera concitat, omnia ætatum incrementa perlustrat, omnes humanæ conditionis ordines oculo curiosæ sollicitudinis investigat, et tanquam Argus universalis Ecclesiæ factus, totius humani generis summam, ulnis paternæ dilectionis, amplectitur atque ad Redemptoris sui consortium trahere unumquemque sigillatim admonendo conatur. Amor quippe Domini, quo eum præ cunctis mortalibus dilexit et hoc ei pondus fraternæ dilectionis exhibuit, ut nimirum plus amaret qui plus amabatur, et qui primus erat in Redemptoris amore præcipuus in fraterna fieret charitate.

Quantum autem apud Dominum impetrandi locum, quam præcipuæ familiaritatis Joannes obtinuerit privilegium, hinc manifestius colligere possumus; quod idem beatus evangelista testatur, quia in ipso vitalis cœnæ convivio **341** Jesus turbatus est spiritu, et protestatus est, et dixit: « Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. » Deinde sequitur: « Aspiciebant ergo ad invicem discipuli hæsitantes, de quo diceret. » Moxque subjungit: « Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dicit ei: Quis est de quo dicit? » Atque ut historiæ stylo non teneatur, Joanni mox interroganti Dominus respondit: « Ille est, cui ego intinctum panem porrexero (*Joan. xiii*). »

O mirabilem atque incomparabilem virum, et omni Christianæ devotionis præconio præferendum! Ecce verbum profertur in medium, et totus tacet, ac sub silentii censura reprimitur senatus apostolorum; tanta siquidem magistri præsentis videbatur auctoritas, ut sub districta se compesceret beata discipulorum concio disciplina. Hæsitant, ambigunt, atque inter se invicem oculorum nutibus quodammodo interrogantes aspiciunt; verumtamen lingua proferre quod gestiunt, vel Dominum consulente inquirere non præsumunt. Tacet Petrus, tacet cœli clavicularius. Tacet denique lingua, quæ clavis facta cœlorum, cœlum simul et terram ligat et solvit. Tacet is, inquam, cui portæ inferri non prævalent, qui ligandi animas atque solvendi obtinet principatum (*Matth. xvi*). Silet Andreas, qui ipsi fratri ad fontem vitæ prævius fuit (*Joan. i*). Non loquitur Thomas, qui viam se nescire professus, eundem esse viam, veritatem et vitam, ipso referente, cognovit (*Joan. xiv*). Non præsumit os aperire Philippus, qui dum Patrem sibi proposcit ostendi, profunda mysteria individuae Trinitatis audivit (*Ibid.*). Omnes tacent, omnes dubitant, et latenter inquirunt, non quidem prolacione verborum, sed tantum nutibus oculorum.

Sed cum res diu sub hac ambiguitate penderet, nec nodum dubietatis quispiam absolveret, tan-

Joannis patrocinium quaeritur, et sic ad rei dubiae notitiam pervenitur. Ille nimirum, condiscipulorum in se persona suscepta, consultor accedit, qui de ampliori familiaritatis, atque dilectionis praerogativa confidit.

Unde considerandum est, fratres mei, quanta devotionis instantia beati Joannis flagitare debemus auxilium, quem sibi interventorem, et ipsi apostoli quaesierunt. Quantum apud justum judicem pro peccatoribus poterit, qui et pro ipsis caelestis curiae senatoribus intervenit? Et qui advocatus factus est summis, quam humiliter implorandus est a minimis? Hanc nimirum hominis eminentiam, hanc meritorum sublimium celsitudinem angelus ille cognovit, qui se ab illo adorari prohibuit. « Vide, inquit, ne feceris; conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu, Deum adora (Apoc. xxviii). » Refugit obsequium ab illo suscipere, quem noverat apud communem judicem locum gratiae familiariter obtinere. Noluisset adoratorem, quem decernebat aequalem. Fratrem recognovit, socium judicavit, subjectionis obedientiam non accepit. Quamvis enim in omnibus sanctis semper sit angelicae munditiae contubernalis, et cognata virginitas; beatus tamen Joannes tanto reliquos virgines superat, quanto virginitati beatae Mariae per sedulitatis ac perpetuae **342** custodiam meritum appropinquat. A qua sola videlicet praeceditur, quia fecunditas virginalis, quae est in Maria, nullis est omnino meritis comparanda, et non solum quia secunda est, sed quia Deifica. Virginem enim parere, novum ac singulare est; Deum vero parere, ita omnem novitatem singularitatis exsuperat, ita omnia quae miranda sunt antecedit, atque incomparabiliter supereminet, ut nec mente concipi, nec lingua valeat aliquatenus explicari. Sed sicut venerandae matris Domini virginitas, beati Joannis virginitatem excedit, sic ipse pro glorioso ejus contubernio caeteros a mundi primordio virgines antecellit.

Huc accedit, quod ille recubitus in pectore Salvatoris, ille divinus ardor, quem ex arcana ejus inspiratione concepit, ita in ejus visceribus omnium libidinum fomenta decoxit ut corpus ejus, tanquam revera Spiritus sancti templum, a cunctis vernaret aestuantis luxuriae squaloribus defaecatum; nec ullum in eo locum vindicabat flamma libidinis, cujus templum gratia sancti Spiritus jugiter obumbrabat. Quocirca dignum fuit ut beatus Joannes apostolus archangelo Gabrieli ad custodiam matris Domini socius haberetur, quatenus ille caelestis olim paranympus intactam Virginem invisibiliter custodiret, et iste forinsecus fragilitati femineae obedientiae suae ministerium exhiberet. Et congruum erat ut quae talem genuit, qui coeli simul et terrae Dominus esset, utriusque patriae cives in suo consortio haberet; ut in ore duorum, vel trium testium staret omne verbum (Matth. xviii; II Cor. xiii). Quapropter beatus Joannes quanto familiarior cum

A matre Verbi conversatur, tanto et ipsi vicinior Verbo invenitur.

Et quoniam non ab ano, sed ab ipsa Veritate Mariae dictus est filius: « Mulier, enim inquit, ecce filius tuus; » atque id ipsum reiterando confirmat, ad discipulum dicens: « Ecce mater tua (Joan. xix), » nemo jure videtur major meritis eo, qui speciali quadam gloria frater est Salvatoris.

Hujus igitur tam sublimis, tam pii, tam casti, tamque praecellentissimi Deo dilecti, fratres charissimi, laboremus praeccepta servare; per hujus vestigia, in quantum possumus, duce divina gratia studeamus incedere. Quod si omnes cum Joanne virginitatem habere jam in carne non possumus, quia post naufragium secunda restat tabula, studeamus florere virtutibus, et sic virginitatis amissae dispendium optime compensabimus. Non igitur nobis avaritiae ardor incandeat; non iracundiae nos furor impellat. Non in nobis flamma libidinis aestuet; non turpis cogitatio pulchram animae nostrae coram Deo speciem foedet. Non nos terrenae facultatis abundantia in superbiam erigat; non tenacitas misericordiae viscera pauperibus claudat. Vigeat in nobis perpetua castitas, humilitas, patientia, sobrietas, justitia cum pietate, severitas cum mansuetudine.

Inter haec, fratres charissimi, caeterarumque dona virtutum, charitas, quae mater est omnium, in sacrario pectoris nostri semper teneat principatum; quia, sicut Joannes dicit, « Deus charitas est (I Joan. iv); » ut quia per charitatem Dei Filius descendit in Virginem, per eam nos exaltet ad **343** paternae gloriae claritatem, qui vivit et regnat in Trinitate perfecta, unus et verus Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXIV.

DE SANCTO JOANNE APOSTOLO ET EVANGELISTA.

(XXVI. DECEMB.).

Gaudemus, fratres charissimi, copiosum vestrae fraternitatis adesse conventum, quia dum nos ad hodiernam festivitatem, B. Joannis gloria provocat, etiam Spiritus sanctus, ut tam reverenter, tam pacifice, tam devote conveniatis, indubitanter inspirat. Dignum quippe est, ut qui a Christo praecunctis mortalibus specialiter est dilectus, a Christi quoque dilectoribus permaxime diligatur, praesertim cum et ipse circa nos tantae charitatis exstiterit, ut divinitus sibi traditis sapientiae et scientiae clavibus, omnes sacramentorum caelestium thesauros expanderet, et aeternae vitae divitias, quas solus acceperat, nobiscum participando largiter ac fideliter erogaret. Quid enim divinae sapientiae quaeris, quod apud Joannem reperire non possis? Quae enim haeretica pravitas, quae Ariana perfidia, quae Judaeorum vesana calumnia, quae gentilium philosophorum versutia, quae denique schismaticorum abominanda scissura, beatis Joannis non est eloquio superata, ejusque doctrina evidenter attrita? Si quando enim ab inimicis veritatis objiciuntur nobis volumina quaestionum, illico Joannes acce-

dit in medium, Joannes occurrit, Joannes silentium a verbosis imponit. Quoties siquidem de vera humanitate, ac divinitate Christi certamen quæstionis oboritur, quæ videlicet omnibus pacis inimicis communis est materia dimicandi, protinus ad Joannis Evangelium curritur, Joannis in pugna patrocinium quæritur, et sic mox cuncta litigiosi certaminis jurgia conquiescunt.

Quid igitur necessarium in doctrinis, quod Joannis volumina sacrosancta non teneant? Quid in virtutibus, quid in meritis quo beatissimus incomparabiliter non excellat? Apostolus siquidem in Epistolis, evangelista in Evangelio, propheta in Apocalypsi. Propheta, inquam, et non qualiscunque, sed mirabilis atque ad similitudinem alterius Joannis, plusquam propheta. Nam quia prophetae officium est futura prædicere, non præsentia demonstrare, beatus Joannes Baptista idcirco cæteris prophetis enituit, quia Dominum digito, quem prophetabat, ostendit (*Joan.* i). Nunquid et iste Joannes plusquam propheta non est, qui præter omnium consuetudinem prophetarum, semetipsum conspexit in spiritu, et inter plurima revelationum cœlestium sacramenta, dum aquilæ volantis similitudinem vidit, semetipsum veraciter recognovit? Ezechiel autem eandem aquilam spiritu revelante conspexit (*Ezech.* i), non quidem volantem, sed cæteris animalibus desuper eminentem. Cum quo videlicet propheta beatus Joannes considerato utriusque volumine, in multis non ambigitur concordare. Cum eo nimirum et librum, qui quasi **344** mel, dulcis erat, in ore comedit, et sanctuarii loca describit (*Apoc.* x), atque in pluribus aliis propheta cum apostolo consonanter incedit.

O quam admirabilis est mutatio dexteræ Excelsi! (*Psal.* LXXVI.) O quam terribilis Dominus in consiliis super filios hominum! (*Psal.* LXXV.) Quis enim digne consideret, de quanta humilitate iste piscator ad quantæ celsitudinis culmen meruerit sublimari? Enimvero qui olim vili navicula contentus, et retibus maris profunda simpliciter scrutabatur, nunc illustratæ mentis radio secreta cœlestia penetrat, mysteria intonat, divini consilii occulta hominibus revelat, prophetica depromit oracula, apostolica tradit hominibus documenta: imo in speculanda summæ divinitatis essentia præcedit prophetas supergreditur patriarchas, apostolos superat. Postremo totius humanitatis transcendit ingenia, et illuc usque mentis aciem tendit, quo vix et angelica valet attingere creatura. O Dei plene gratia! « Pax enim Dei, sicut Apostolus, exsuperat omnem sensum (*Philip.* iv) » ut illud sponsæ dicere non immerito videatur: « Introduxit me rex in cella vinaria, exsuliabimus et lætabimur in te (*Cant.* i). »

Pensemus itaque, fratres, quantum ab eo, qui nunc est, homo iste tunc differebat, quando matre interveniente rogabat, ut ipsum cum fratre Domini, alterum a dextris, alterum sedere concederet

a sinistris. Nam quantum ad verba, nec petere visus est, ut ex eis unum Dominus cum dextris eligeret, alterum a sinistris cum peccatoribus reprobareret. Sed quia insipienter petiit, repulsam patiens, illico cum filiis, quod merebatur, audivit: « Nescitis, inquit, quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? » Respondentibus autem: « Possumus, » præsto subjungit: « Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram et ad sinistram non est meum dare vobis (*Matth.* xx). »

Ecce hic in verbis Dominicis patenter ostenditur, quia Joannes et martyr fuit, dum constat, quia Domini calicem biberit. Et revera martyr fuit, quia multa pro Domino persecutionum supplicia pertulit. Martyr itaque fuit, quia crucem Domini per sui corporis afflictionem, et proximorum errantium compassionem diu vivendo portavit: et quo cæteris apostolis in carne prolixius mansit; eo durioris martyrii tormenta sustinuit. Unde pie credendum est quod inter centum illa quadraginta quatuor millia virginum, qui habent nomen Agni, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis, qui empti sunt de terra, et cantant canticum novum ante sedem Dei et Agni, hic B. Joannes egregius sit et insignis; atque cum his omnibus tanto propinquior Agnum quocunque ierit (*Apoc.* xiii) sequatur, quanto et eidem Agno dilectior ac familiarior existit, et insuper matri ejus, quæ Virgo est virginum, perpetua filii subjectione conjunxit. Nam ex utriusque, matris videlicet, filiique consortio, Joannis virginitas excellenter enituit, et quousque humana possunt merita provehi, quasi meta virtutum factus indesinenter exerevit.

345 Neque enim illa verba, quæ Salvator noster in cruce positus protulit, « Mulier, inquit, ecce filius tuus, » ad discipulum autem: « Ecce mater tua (*Joan.* xix), » sic simpliciter sunt accipienda ut humano tantum videantur more prolata, sed prorsus efficacia sunt, et divinis virtutibus fulta atque inevitabili Veritatis auctoritate subnixæ. Illud enim unicum Patris Verbum, quod in cruce pendebat, substantivum, et consubstantiale Patri ac sempiternum est, atque idcirco verba quæ locutus est, quia Spiritus et vita sunt, inaniter transire non potuerunt: « Cœlum, inquit ipse pius Jesus, et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (*Matth.* xxiv; *Marc.* xiii). » Sicut enim dixit matri: « Hic est filius tuus (*Joan.* xix), » ita dixit discipulis: « Hoc est corpus meum (*Matth.* xxvi; *Luc.* xxii). » Et tantus fuit in illis verbis effectus ut illico panis ille quem dabat Dominicum fieret corpus. Dixit enim, et omnia facta sunt; mandavit, et creata sunt (*Psal.* cXLVIII). Ex quadam itaque similitudine, si dicere audeamus, et B. Joannes non solum filii potitus est nomine, sed propter verba illa Dominica, quoddam majus necessitudinis sacramentum apud beatam Virginem meruit obtinere. Consideremus itaque, dilectissimi, quantæ gloriæ magnus vir iste credendus est, qui per quoddam

adoptionis arcanæ mysterium et filius Virginis et frater est Salvatoris. Hinc est quod mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis ac mysticæ revelationis culmen evexit ut ei non modo statum Ecclesiæ præsentis ostenderet, sed etiam quid deinceps futurum esset usque in perpetuum revelaret. Unde et illam nobilem suam scripsit Apocalypsim, quæ nimirum tantis cognoscitur redundare mysteriis ut tot videatur habere sacramenta quot verba, imo in verbis singulis multiples lateant intellectus.

Quæ profecto cum septem Asiæ Ecclesiis mittitur, omni universali Ecclesiæ, quæ sub septiformi Spiritus sancti regitur magisterio, destinatur. Unde consequens est ut omnes Ecclesiæ per orbem terrarum circumquaque diffusæ non dubitent B. Joannem communem se habere doctorem. Quibus videlicet tanquam egregius quidam regalis imperii nuntius, ab Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus vivorum et mortuorum, et princeps regum terræ cœlitus destinatus, gratiam simul et pacem ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, attulit et multa secreti cœlestis mysteria patefecit.

Jam vero illa beatæ migrationis ejus novitas mirabilis quem non moveat? Quis felicissimæ consummationis gloriam non obstupescat? Quia enim mirabiliter vixit, mirabiliter obiit; et quia non communem cum hominibus vitam duxit, non communi hominum morte transivit. Nam, ut historiæ continent, quadratam in Ecclesia fieri foveam jussit, moxque in eam descendens extensis manibus post proluxa fusæ orationis verba migravit. Mox autem tanta super eum lux cœlitus est emissa ut nullus eam ferret affectus. Postmodum vero inventa est fovea nihil aliud in se continens, nisi manna, quod videlicet, sicut dicitur, usque hodie scaturire non desinit.

346 Sic nimirum, sic ductum auctori vitæ discipulum transire de sæculo dignum fuit, ut tam fieret a dolore mortis extraneus quam a corruptione carnis fuerat alienus. In sepultura in crucis modum jacere voluit, quia crucem jugiter vivendo portavit, et sicut Petrus Magistrum secutus est, a persecutoribus crucifixus, ita quodammodo et Joannes in ecclesiastica pace sepultus.

Sed Dominus inter eos fore diversitatem docuit, cum dixit Petro: « Sic cum vojo manere donec veniam. Quid ad te? Tu me sequere (Joan. xxi). » Qui enim Petrum voluit secum in crucis patibulo triumphare, ipse decrevit Joannem in ecclesiastica pace quiescere, quatenus et ille subeundi martyrii cæteris præberet exemplum, et iste erecta supra fundamentum fidei Ecclesiæ fabrica quietus migraret ad cœlum; ille secuturis martyribus esset constantiæ forma, iste noviter in fide plantatis esset morum atque virtutum spiritualium disciplina.

« Sic eum volo manere donec veniam. » Veniam, inquit, ut eum vinculo carnis absolvam. Veniam, ut

A eum ad gloriæ meæ consortium transferam. Veniam, ut laboribus ejus dignæ remunerationis præmium reddam. Ad hujus denique promissionis effectum clarum dedit indicium, cum in ejus obitu radiantem fecit enitescere lucem, per quam videlicet liquido patuit ipsum cœlitus advenisse lucis auctorem. Affuit itaque Dominus promissionis suæ non immemor, qui et animam ejus in illa supernæ Hierusalem quiete susciperet et sacratissimum corpus in ea, quæ ipse novit, secreti recessus arcana transferret. Nam et de B. Enoch legitur quia ambulaverit cum Deo, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus (Gen. v).

Jam vero illud quis digne miretur quod in sepulcro ejus manna reperitur et in terræ specu panis cœli non semel, sed quotidie nascitur? De manna quippe, salvo altiori mysterio, scriptum est: « Panem de cœlo dedisti eis, Domine, habentem omne delectamentum (Sap. xvi). » Veniant igitur omnes nationes gentium, et obstupescant miraculum omnibus ubique sæculis inauditum. Veniant, inquam, et admirantes aspiciant quia in sepulcro, quod procul dubio domus est vermium, panis nascitur angelorum, adeo ut cum Propheta in magni muneris admiratione pronuntiet quod Israelitico populo manna Deus concessit in cibum, dicens: « Panem cœli dedit eis; panem angelorum manducavit homo (Psal. lxxvii); » quod illis tunc mittebatur e cœlo, nunc scaturire conspicitur e sepulcro. Si enim magnum in terra miraculum manna non esset, nequaquam Moysi Dominus servari per sæcula illud præcepisset: « Imple, inquit, Gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem quo alui eos in solitudine, quando eduxi eos de terra Ægypti (Exod. xvi). » Ecce quid meretur pudicitia virginalis. Ecce quantæ magnitudinis est inviolatæ carnis integritas. Videte, fratres mei, considerate, perpendite, quid deliciarum incorruptio carnis habeat in cœlo, si cibum cœli, germinat in sepulcro. Quantis illic honoribus sublimatur beata virginitas, ubi nimirum sola est gloria, si et **347** in loco fetoris atque putredinis tam mirabiliter est gloriosa.

Unde et si non audeamus peniter desuñire, pium tamen est arbitrari ut sicut de beata Dei Genitrice creditur, ita etiam B. Joannes jam resurrexisse probabiliter asseratur, quatenus sicut in virginea fuerunt integritate participes, ita nihilominus et in anticipata resurrectione merito videantur æquales; nec sit in resurrectione diversitas quibus tanta fuerat unanimitas conversationis in vita. Si enim beatissimi virgines isti, Joannes videlicet et Maria, nullatenus surrexissent, cur in eorum tumulis sepulta cadavera non jacerent, cum scilicet BB. Petri et Pauli cæterorumque apostolorum et martyrum corpora suis quæque noscantur mausoleis tumultata? Nam quod vere B. Joannes obierit ac procul dubio mortis jura persolverit, nullo modo melius quam per ejus verba valet probari. Cum enim exisset

sermo inter fratres, quod discipulus ille non moritur, cur ipse vera dicentibus obviasset, dicens: « Et non dixit Jesus: Non moritur (*Joan. xxi*). » Frustra nimirum hic moram texere ac verba multiplicare videretur, si dum illi vera dicerent: « Non moritur; » iste protinus obstilisset, dicens: « Non dixit Jesus: Non moritur; » ac per hoc veritati quodammodo contradiceret, etsi verba referentibus contraireret. Sed, dum se non moriturum Salvatorem dixisse negavit, moriturum se indubitanter asseruit.

Porro autem sive resurrexisset, sive non resurrexisset, quod in sepulcro sanctum corpus ejus ulterius non apparuit divinæ sine dubio virtutis operatio fuit. Scriptum est in Deuteronomio: « Mortuus est Moyses famulus Domini in terra Moab jubente Domino, et sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor, et non cognovit homo sepulcrum ejus usque in præsentem diem (*Deut. xxxiv*). » Renovatum est itaque illud de corpore Moysi nunc etiam in Joanne miraculum; et qui legislatorem tunc dignatus est nullis scientibus sepelire, ipse etiam corpus evangelistæ sui secreto quodam mysterio voluit sepulturæ subducere. Uterque scilicet lux mundi, uterque mandatorum cœlestium bajulus, uterque divini consilii revelator. Nec immerito in dignitate suis delata cadaveribus congruunt qui et in sublimibus vitæ suæ meritis, diversis licet temporibus, concorditer clârnerunt.

Verum si res diligenti consideratione perpenditur, ut cum beati Moysi pace loquar, Joannes potior invenitur. Ille siquidem minister exstitit legis, hic prædicator exstitit gratiæ. Ille præcepta tradidit quibus peccata punirentur, iste pœnitentiæ baptismum contulit, quo omnia crimina delerentur. Ille annuntiator est umbræ, hic minister est veritatis. Ille dixit Domino: « Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te; » sed protinus audivit: « Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo, et vivet (*Exod. xxxiii*); » iste vero Deum incarnatum non solum vidit et audivit, sed etiam manibus contrectavit, sicut ipse testatur, dicens: « Quod fuit, inquit, ab initio, quod vidimus, quod audivimus, quod oculis nostris perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt **348** de verbo vitæ, et vidimus et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, et apparuit nobis (*Joan. i*). » Et non solum Deum hominem factum oculis carnalibus vidit, sed et ipsum Verbum, quod erat apud Patrem, per quod facta sunt omnia (*Joan. i*), illustrata divinitus mente conspexit.

Atque ut adhuc comparatio producat, Moyses tabernaculo præerat quod nubes operiebat, ita ut aliquando nec ipse Moyses posset intrare, sicut in Exodo legitur: « Quia operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud (*Exod. xl*), » nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis,

(117) Nota felicem meritis animam.

A nube operiente omnia, Joannes vero melioris tabernaculi custos factus, B. Mariæ minister exstitit, quam non videlicet corporea hujus aeris nubes obtextit, sed Spiritus sanctus invisibiliter obumbravit. Et gloria Domini, hoc est Filius Dei, qui hoc tabernaculum, non mox discessurus, sed veram carnem suscepturus implevit, non mansit sub aereæ caligine nubis, sed potius in lumine solis, sicut per Prophetam dicitur: « In sole posuit tabernaculum suum (*Psal. xviii*). » Per illum manna datum est tunc Israelitico populo; ecce quanto gloriosius habet iste manna etiam in sepulcro. Et quid plura? Ille faciem suam obnubuit, ne videatur a populo (*Exod. xxxiv*); iste etiam divinitatis revelat essentiam, ut Deus ab omnibus agnoscat (*Joan. i*). Atque ut idem repetam, ille splendorem sui vultus obtexit, ne ab illa plebe conspiceretur; iste Dei Verbum, quod est imago Patris, splendor gloriæ et figura substantiæ ejus (*Hebr. i*), perspicue revelavit, ut a nobis agnosceretur.

Postremo Dei Filium, quem iste præ manibus habuit, cum quo diutissime conversatus est, a quo unice et specialiter dilectus, ille quidem obnixè ac desiderabiliter petiit, dicens: « Obsecro, Domine, mitte quem missurus es (*Exod. iv*); » sed impetrare non valuit. Verumtamen dum magnis summisque apud Deum meritis ambo claruissent, uno uterque spiritu plenus fuit, uno uterque Redemptoris desiderio concorditer æstuabat. Nec nos alterum alteri præferre præsumimus, si diversitatem pro sui cujusque dignitate pensamus. Duorum quippe viatorum nulla oculorum vivacitate disparium qui oris sole graditur clarius quælibet opposita conspiciat quam is qui antelucanus exurgit. Et ditior est, qui autumnalem fructuum maturitatem capit, eo qui vernæ propaginis arbusta plantavit.

Convenienter igitur factum est ut sicut Moysi, ita et Joannis glebam omnipotens Deus absconderet et in duobus mirabilibus veris unum miraculum exhiberet.

Et notandum quam affectuose, quam pie, quam paterne, quam amabiliter Salvator: « Sic, inquit, eum volo manere donec veniam (*Joan. xxi*). » Veniam, inquit, non mittam. Non mittam videlicet supernam aliquam virtutem, non angelicam potestatem, quæ hujus ministerii mihi fungatur officio, quæ obedientiæ hujus exsequatur effectum. Ipse per memetipsum veniam, ipse egredientem ejus animam in gloriæ meæ claritate suscipiam, quam et in carne manentem divinitus illustrabam. Quantæ igitur reverentiæ habendus est hominibus beatus iste Joannes, **349** quem ipse auctor vitæ honoravit in carne viventem, honoravit et de sæculo recedentem: « Nimis enim honorati sunt amici tui Deus (*Psal. cxxxviii*). » Honoravit siquidem eum in vita, cum de sacrosancto pectore suo sibi reclinatorium fecit. Honoravit rursus in morte, cum ad suscipiendam felicem meritis animam dignatus est advenire (117).

Nec mirum si diversis eum honoribus cumulavit, quem et in consortium sibimet adoptivæ fraternitatis ascivit.

Dictus est etiam frater Domini B. Jacobus; sed ille frater ex natura, iste frater ex gratia; ille ex cognatione, iste ex præcipua dilectione; ille per lineam inaternæ consanguinitatis, iste per vinculum paternæ charitatis: « Si quis, inquit, diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv). » Et quid amplius dicam? Frater Domini fuit ille carnalis, iste spiritualis. Sed quantum cognatio spiritualis carnalem necessitudinem probatur excedere, in ipsius Domini verbis possumus luce clarius invenire. Ait enim: Spiritus est qui vivificat, nam caro non prodest quidquam.

Jacobum itaque, ut frater esset Domini, natura carnalis instituit; Joannes vero tanto nobilius frater est, quanto et ipsius naturæ Dominus, eum in affinitatem sibi spiritualis adoptionem assumpsit. Quamquam et ipse Jacobus idcirco beatus sit, quia ejusdem spiritualis cum Domino participium tenet. Alioquin, nisi Domino per spiritum jungeretur, per illud terrenæ consanguinitatis vinculum a Domino nullatenus salvaretur. Sed tanto excellentius Joannes, quanto et ante crucem constitutus audivit: « Ecce Mater tua (Joan. xix). » Merito ergo quo eum cæteris plus dilexit, sublimius eum cæteris honoravit. Et nos, fratres charissimi, pro modulo nostro dignis eum studeamus efferre præconiis, dignis semper veneremur obsequiis.

Notandum tamen, quia nunquam tam digne, tam reverenter beatos apostolos colimus, quam cum apostolica præcepta servamus, cum eos in via Dei præcedentes semper attendimus, cum eorum vestigia sequimur, cum eorum angustam et arctam semitam sine offensione tenemus. Enimvero in baptismo apostolorum ducatum secuti sumus, quia per eosdem fidem sanctæ Trinitatis inter ipsa regenerationis nostræ rudimenta didicimus. Sub cujus videlicet figuræ mysterio, sacerdotes Israeliticæ plebis olim transeundo Jordanem præcedebant, et populus sequebatur. Sed non sufficere illis visum est, si sacerdotum tantummodo vestigia in transitu sequerentur, nisi et duodecim lapides de Jordanis alveo tollerent, atque in Galgalis pro testimonio ponerent. « Elige, inquit Dominus ad Josue, duodecim viros, singulos per singulas tribus, et præcipe eis ut tollant de medio alvei Jordanis, ubi fixerunt sacerdotes pedes, duodecim lapides durissimos, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria (Josue iv). »

Ut autem non omnia, licet plena mysteriis, verba discutiam, quid per hoc factum nobis innuitur, nisi ut postquam mystici Jordanis fluentia transimus, postquam de lavacri salutaris fonte consurgimus, durissimos duodecim lapides, id est, firmissima apostolorum exempla ad imitationem **350** nobis proponere studeamus? Lapidem quippe, ubi sacerdotes pedes fixerant, in loco castrorum ponimus; si in

A procinctu spiritualis militiæ positi, apostolorum vestigia constanter et firmiter teneamus. Nam juxta Salomonis sententiam: « Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis (Prov. xviii); » nimirum qui in moribus suis molles ac fluidi sunt, more aquæ præcipiter ad ima defluunt; qui vero constantes ac firmi, in arcem quotidie virtutis excrescunt. Quod nimirum et illud ejusdem historiæ significare perpenditur: nam, transeunte eodem populo, aquæ superiores ad instar montis intumescunt, inferiores vero in mare mortuum delabuntur (Jos. iii); quia profecto ex eis qui baptizantur, alii in accepta cœlestis gratiæ dulcedine perseverant, alii in peccatorum amaritudinem defluere, reprobè vivendo, non cessant, et velut in maris mortui salsuginem corruunt, dum sapiendo terrena, per pravæ vitæ declivia ad mortem tendunt.

Nos autem non sic, dilectissimi, non sic, sed ad veram sapientiam animum transferentes, sic per Dei misericordiam in virtutum studeamus alto proficere, ut in vitiorum pudeat voraginem declinare. Sic perseveremus semper ad superna properare, quo tendimus, ut divini amoris dulcedinem in nostris jugiter mentibus conservemus: illius itaque sapientiæ laboremus participes fieri, qua beatus Joannes per ampliorem gratiæ cumulum meruit incomparabiliter illustrari; ejus nimirum splendore concepto, cœlum velut aquila penetrat, ita ut creata cuncta transgrediens, ad ipsum rerum omnium verticem mentis contemplatione pertingat.

C Nostis, fratres mei, quia in mundi nascentis origine, tertio die germinaverit terra, quarto cœli facta sunt luminaria, quinto volatilia sunt creata (Gen. i). Quare autem in creandis rebus hic ordo cucurrit, nisi ut nos instruamur quia prius necesse est ut mens nostra virentium virtutum opera germinet, quatenus sic mereatur cœlestis gratiam luminis, ac postremo evolare valeat ad contemplandam speciem veritatis? Germinemus itaque, fratres, ut illuminemur, quatenus illuminati, virtutum pennis ad cœlestia sublevemur. Non nos mundi hujus dulcedo falsa demulceat, non carnalis illecebræ voluptas luxuriosa resolvat. Nusquam certe præceptum in Veteris Testamenti cæremoniis invenitur, ut mel sacrificiis misceatur. Per quod intelligitur, quia his, qui Deo vitæ suæ sacrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult inesse dulcedinem, nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertineat voluptatem; oleum autem frequenter immittitur, ut omnis nostræ operationis oblatio hilariter offeratur: « Hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix). » In omnibus etiam sal jubetur admisceri, ut omne boni operis sacrificium, rationis, discretionis, ac cœlestis sapientiæ sale sit conditum.

Hoc autem divinæ sapientiæ sate, ita omnis beati Joannis doctrina videtur respersa, ut merito dicatur os Dei, lingua Spiritus sancti, cedrus paradisi, lux Ecclesiæ, decus orbis, præco cœli, lumen mundi, sidus hominum, specimen angelorum, lapis vivus,

speculum lucis, logotheta divinitatis, forma fidei, columna **351** cœli, architectus veri tabernaculi, quod fixit Deus, et non homo. Nam et cherubim jure perhibetur, qui scientiæ plenitudinem ex ipso Redemptoris pectore percepisse cognoscitur.

Verumtamen cum nos quantumlibet efferre contendimus, celsitudinis ejus merita non æquamus; quia qui divinæ laudis præconia meruit, ad ejus digne collaudanda merita humanæ linguæ fragilitas non assurgit. Ipse quippe ejus est laus, qui illi et olim pretium, et nunc factus est præmium.

Per hujus ergo vestigia, dilectissimi, ad Redemptorem nostrum pleno cordis amore tendamus, hujus doctrinam velut coruscantem in tenebris lampadem nostris semper gressibus præferamus. Pudeat jam terrenis incumbere, qui per spei desiderium ad cœlestem cœpimus gloriam festinare. Qui ad cœlestium nuptiarum delicias properat, terrenæ voluptatis cœno volutari erubescat: qui titulis angelicæ dignitatis ornari sperat in patria dignitatis locum in exilio non requirat. Incassum porro terrena lucra congerimus, qui divitias immortales in regni cœlestis ærario possidemus. Quem igitur pondus terrenæ corruptionis aggravat, rerum extrinsecus affluentium copia non extollat. Qui ad hoc constitutus est, ut totis viribus jugiter cum adversario dimicet, torporis hunc et negligentiae dissolutio non enervet. Sic, sic per divinæ pietatis auxilium, et florentes virtutibus, et vitiiis repudium dantes, si hic eum sequimur, qui nobis iter crucis ostendit, illuc perveniemus ad eum, qui, calcato mortis imperio, cœlum cum triumphali gloria penetravit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXV.

DE SANCTO BARBATIANO PRESBYTERO ET CONFESSORE.
(XXXI DECEMB.)

Nuper celebravimus, fratres charissimi, ineffabilem Redemptoris nostri nativitatem, nunc geminato solemnitate gaudio venerabilem colimus beatissimi sacerdotis ejus assumptionem. In illa festivitate Salvator noster, obumbrata majestatis suæ specie, descendit in mundum; in ista gloriosissimus ejus famulus, deposito corruptibilis carnis pondere, liber ascendit. In illa Unigenitus Dei Filius humanitatis nostræ formam pro nostra salute suscepit; in ista beatus confessor ejus ad angelicæ beatitudinis speciem felici morte pervenit. In illa solemnitate Redemptor noster trophæo carnis indutus, ad debellandas aereas potestates in mundum præliaturus accessit; in ista vero egregius miles ejus, triumphato mundi principe, cœleste palatium victor intravit. Idcirco quippe Deus descendit, ut homo ascenderet; idcirco humiliari dignatus est, ut hominem exallaret.

In nativitate Dominica vox angelica sonuit: « Gloria in excelsis Deo; et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. ii); » hodie dilecto suo suavissima

A vox divinæ majestatis intonuit, dicens: « Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra **352** in gaudium Domini tui (Matth. xxv). » In illa festivitate Dominus exivit de utero Virginis, in ista venerabilis ejus famulus egressus est de ergastulo carnis. In illa Christus pro nobis est pannis involutus, in ista sacerdos ejus stola est ab eo immortalitatis indutus. Ille angustias intrare non dedignatus est uteri, ut istius animam latitudo susciperet cœli. Ille descendit carne velatus, ut iste ascenderet stola gloriæ decoratus.

Considerate, fratres charissimi, quantus vir iste fuerit, quam pleniter illum, ut revera sacratissimum templum, Spiritus sanctus inhabitaverit, qui et in pace sanctæ Ecclesiæ tot miraculis coruscavit. In initio quippe nascentis Ecclesiæ illi etiam miracula faciebant, qui facere signa digni non fuerant: et sine virtutibus morum plerique excelebant virtute signorum. Unde et ipsa Veritas dicit: « Multi dicent mihi illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia non novi vos; discedite a me, operarii iniquitatis (Matth. vii). » Ut enim ad fidem cresceret sancta Ecclesia, miraculis fuerat nutrienda; quia et nos cum arbusta plantamus, tandiu eis aquam fundimus, quousque ea in terra convaluisse videmus: at si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit (118). Hinc est enim quod Paulus dicit: « Lingvæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus (I Cor. xiv).

C Sed cum ista dicimus, quæstionem nobis oriri non sine aliqua difficultate videmus. Si enim signa propter infideles data esse dicuntur, quid est hoc, quod Redemptor noster in patria sua propter incredulitatem hominum vix paucas virtutes facere potuisse perhibetur? Sicut enim Marcus evangelista testatur: « Multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? Et quæ est sapientia, quæ data est illi, et virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne hic est fabri filius et Mariæ; frater Jacobi, et Josephi, et Judæ; et Simonis? Nonne et sorores ejus nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. » Unde et paulo post subditur: « Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi quod paucos infirmos impositis manibus curavit; et mirabatur propter incredulitatem illorum (Matth. xiii). » Quid est hoc, fratres, quia Paulus affirmat signa pro infidelibus data, Marcus asserit propter infideles fuisse subtracta? (Marc. vi.) Nunquid contrarias inter se invicem proferre sententias possunt, qui unum Spiritu pleni sunt?

Sed notandum est, quia in ipsis infidelibus erat quidam diversitatis modus. Par quidem error fuerat omnium non credentium, sed magna diversitas meritum. Aliud est enim si sola quis fallatur ignorantia, aliud si adjuncta quoque erret malitia. Ignorantia Paulus peccaverat, qui dicebat: « Qui prius fui

(118) Hæc Gregorius similiter sentit. Hom. 29 super Evang. Marci.

blasphemus, et persecutor, et injuriosus; sed ideo misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci (*I Tim. 1*). Per malitiam Judas peccavit, et ideo nequaquam venire ad indulgentiam meruit.

Pro illis ergo infidelibus signa data sunt, quos divina providentia misericorditer salvare decreverat. Propter illos vero subtracta sunt, quos ab electorum sorte, exigentibus eorum peccatis, **353** districtæ severitatis justitia repellebat. Christianis autem temporibus cum jam pene totus ubique terrarum orbis in catholica fide persisteret, et pacem sanctæ Ecclesiæ vix ulla persecutorum sævitia perturbaret, cur beatissimus confessor Christi Barbatianus tot miraculorum virtutibus claruit, nisi quia ante divinæ majestatis oculos excellentium meritorum virtutibus fulsit? Erat enim, sicut de Joanne dicitur, lucerna ardens et lucens (*Joan. v*), ardens videlicet per amorem cordis, lucens splendore eximie conversationis. Sed tunc lucerna sub modio occultari voluerat, cum, sicut in sanctissimæ vitæ ejus narratur historia, latens in cellula manifestari principibus devitabat. Nolebat mundi regibus innotescere, ut Regi regum potuisset familiarius adhærere: recusabat ab hominibus temporalem suscipere gloriam, ut cum angelis acquirere mereretur æternam. Ad hoc quippe pertinet, quod Iris, quibus sanitatem restituere cupiebat, sæpe superponendum quid, velut emplastrum: sæpe comedendum aliquid, quasi medicinale antidotum conferebat; eo nimirum, ut opinor, studio, ut dum herbarum virtus, vel medicinalium specierum potentia creditur, nequaquam sanctitatis suæ viribus restituta sanitas ascribatur; et dum ab eo medicina suscipitur, magis medicus quam sanctus esse videatur.

Sed dic, mihi, o bone medice, unde confectionem tam efficaci, tam subitæ virtutis nostris finibus attulisti, ut non triduo, non biduo, non vel unius momenti spatio expectatur, sed mox ut adhibita fuerit, statim omnis languor, omne vulnus pristinae saluti restituatur? Epithema siquidem curari non potest, nisi tandiu tumori adiaceat superpositum, donec vel vigorem suum per occultos meatus in corporis interiora transfundat, vel humorem pestiferum virtutis suæ potentia ad exteriora trajiciat. Antidotum vero, quod ore perficitur, necesse est ut eatenus moras faciat, quousque per venas et poros occulta viscerum funditus penetret, et vel corrupta solidet, vel tumefacta noxiis humoribus purget. Tua vero mirabilis medicina non moras innectit, non quæ a medicis custoditur, diætæ discretionem quærit, sed mox ut summotenus tangitur, salus integerrima reparatur. Solve ergo, Pater, solve, obsecro ligaturam, et tam incomparabilis medicinæ nobis trade notitiam.

Videamus et nos inæstimabiles pigmentorum tuorum species, odorem jucundissimas fragrantium aromatum suavitates. Eia, fratres, audite, libellus sacratissimæ ejus vitæ coram cunctis aperiat, quas aromatum species ejus in se medicina contineat historia, videlicet saluberrima. Illa confectio quibus

aromatibus constet. Dicit enim inter cætera, quia cujusdam Juliani filium guttur gravabat miserabiliter tumidum, qui cum beato viro delatus fuisset, et cum pater pro filio lacrymabiliter postularet, venerabilis vir quamdam confectionem, de pane videlicet, et cera, et oleo faciens, super ejus vulnera posuit, et, facto crucis signaculo, statim in ipsius ore puncto omnem pestem de ejus gutture mirabiliter effugavit.

Audistis, fratres charissimi, quæ pigmentorum **354** genera egregius noster medicus habuit, qui mortale vulnus tanta velocitate sanavit? Panem, ceram et oleum, quæ sustentandæ vitæ habebant usum, in medicinalis curæ transtulit instrumentum; et unde vitam alebat suam, inde mortem repulit alienam; speciebus videlicet utens domesticis, æstimationem prelii minuit peregrinis. Aliquando ægrotanti citri peciam, aliquando caricam porrigebat; et hujusmodi curationis genere illos ad perfectæ valetudinis robur, expulsa omni languoris molestia, revocabat, ea, nisi fallor, intentione, ut quia uterque hic fructus in Romanis finibus apud quosdam rarior cernitur, medicinale aliquid fuisse credatur; et dum reparata salus medicinæ tribuitur, in æstimatione hominum sanctitatis ejus opinio minuatur.

Quid ergo nos miseri dicturi, quid facturi in districto examine tremendi judicis sumus, qui et virtutes non habemus, et tamen de meritorum excellentia ante humanos oculos superbimus? qui sanctitatem habere ante interni arbitri oculos nullo desiderio quærimus, et sanctitatis nomen apud humana judicia nobis fallaciter usurpare gaudemus? Quantos enim hodie cernimus, qui si de virtutibus admirabilis hujus viri, vel ultimam particulam attingere potuissent, ad cælum se in superbæ cornibus exaltarent, qui sæpe forte aliquid de virtutibus faciunt, sed per hoc non cælum, sed terram petunt. Affectantes nimirum laudes hominum, in semetipsis dissipant fructum laborum; cumque se ostendere alienis oculis appetunt, ante divinæ majestatis intuitum damnant omne quod agunt. Sæpe etiam sacræ legis eruditione et alios instruunt, omne quod sentiunt testimoniis accingunt, nec tamen per hoc vitam audientium, sed proprios favores quærent; quia nec proferre alia cupiunt, nisi quæ auditorum corda ad repetendas laudes excutiant, non autem ad lacrymas tendunt. Mens quippe exterioribus occupata, igne divini amoris non calet, et idcirco ad supernorum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba quæ frigido corde proferuntur. Neque enim res quæ et in semetipsa non arserit, aliud accendit. Unde fit plerumque ut hypocritarum dicta, et audientes non erudiant, et eosdem ipsos qui proferunt elatos laudibus deteriores reddant. Attestante etenim Paulo, «Scientia inflat, charitas ædificat (*I Cor. viii*).» Cum ergo charitas auditores ædificando non erigit, scientia proferentes inflando pervertit.

Plerumque etiam hypocritæ, fratres mei, mira se abstinentia affligunt, omne robur corporis atterunt, et quasi carnis vitam funditus in carne viventes ex-

stinguunt, sicque per abstinentiam morti appropriant, ut pene quotidie morientes vivant, sed ad hoc humanos oculos quærent, admirationis gloriam expetunt: Veritate attestante, quæ ait: « Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes (*Matth. vi.*) » Nam ora pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspiriis urgetur; sed inter hæc ab ore proximorum sermo admirationis quæritur, nihilque pro tanto labore aliud, nisi æstimatio humana, cogitatur.

355 Perpendite, dilectissimi fratres mei, quam miserabilis vecordiae est laboriose agere, et ab ore hominum laudes inhiare; forti opere præceptis cælestibus inservire, sed terrenæ retributionis præmium quærere. Sicut enim beatus ait Gregorius, qui pro virtute quam agit, humanum favorem desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat. Unde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transitorii favoris quærit. Intus ergo, fratres mei, intus servanda sunt bona, quæ agimus, si ab interno iudice vicem recipere nostri operis expectamus. Hinc est enim quod in Evangelio Veritas dicit: « Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit elemosyna tua in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (*Matth. vi.*) » Hinc est, quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dicitur: « Omnis gloria ejus filiae regis ab intus (*Psal. XLIV.*) » Filia quippe regum est sancta Ecclesia, quæ in bono est opere spiritualium principum prædicatione generata, quæ dum se in virtutibus sanctæ conversationis exercet, quia per hoc soli Deo placere studet, non foris gloriam, sed intus habet. Hinc Paulus ait: « Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae nostræ (*II Cor. i.*) » Gloriam suam Apostolus testimonium conscientiae memorat, quia favores oris alieni non appetens vitæ suæ gaudia extra semetipsum ponere ignorabat.

Occultanda sunt ergo, fratres charissimi, bona quæ agimus, ne hæc in hujus vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium spirituum incursione perdamus. Ecce enim hic beatissimus vir Barbatianus, cujus hodie nobis festus natalis illuxit, non humanæ laudis gloriam petiit, non favores hominum affectavit; non ostensis tot miraculis apparere ipse mirabilis voluit, non de collatis tot in languidos beneficiis humanæ retributionis præmium expectavit; quin etiam medicinalis exercitii prætendebat speciem, ut clarissimum virtutis suæ potuisset obfuscare nitorem. Et velut magnum cæli astrum nubem virtutibus suis curabat opponere, ut dum minus ad exteriora radios suæ lucis expanderet, quasi undique in semetipso collectus, in conspectu æterni solis plenius eluceret.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum divinæ dispensationis ordinem studiose perpendere, videlicet qualiter omnipotens Deus ad illuminandam noctem vitæ præsentis stellas suas in cæli faciem mittere, et

A per eas totius mundi decernat caliginem illustrare; ut dum fulgentia astra radiare per cæli climata cernimus, inoffenso pede operis iter nostræ noctis ambulemus. Sicut enim matutinus lucifer solem præcedens ab Orientali prius plaga consurgit, deinde meridiani climatis superiora conscendit: ad extremum quoque pronus in occiduum axem vergit; sic nimirum, sic beatissimus confessor Christi Barbatianus, de Antiochenis finibus, unde oriundus fuerat, exiit, et Romam pertransiens, multa eam miraculorum luce perfudit: postremo Ravennam usque perveniens, Christum, qui est sol justitiæ, plurimis hominum mentibus introduxit: Antiochiæ scilicet splendore sui ortus emicuit, Romæ plurimos signorum igniculos sparsit, urbem vero Ravennam velut

B occasu **356** sacratissimi sui obitus illustravit. Ita videlicet meritis sanctissimi hujus viri, velut novi splendore luciferi, in tribus suis præcipuis regionibus totus rutilat mundus, dum in alia mundi plaga ejus cernitur ortus, in alia quodammodo videtur ascensus, in tertia celebratur occasus.

Et, sicut de compatriota ejus beatissimo Apollinari in alio sermone (119) jam diximus, quam recte sibi luciferi nomen congruit, qui Romam ingressus, primum virtutis suæ miraculum de lumine fecit. Regina enim Galla Placidia, ut audistis, suppliciter ejus flagitabat auxilium pro quadam sua pedissequa, quæ intolerabilibus cruciatur doloribus oculorum; qui mox pallio suo ejus oculos tangi præcepit, et sic ab ea protinus omnem pestiferæ ægritudinis molestiam effugavit.

C Quapropter cum dignitatem tuam, felicissima urbs Ravenna, subtili meditatione considero, largissimis te misericordiae divinæ beneficiis ditatam esse perpendo. Video enim quia ex ipso originali fonte Christianæ religionis, perpetuæ meruisti poculum haurire salutis. In Antiochia namque, sicut in Actibus apostolorum legitur, primum Christiani discipuli sunt vocati (*Act. xi.*)

D Ex ipso igitur sanctæ Ecclesie fundamento quadratos lapides suscepisti, super quos velut firmissimas bases erecta, immobili es fidei et sanctitatis soliditate fundata. Inde enim habes Apollinarem apostolicum martyrem, inde etiam Barbatianum egregium confessorem, qui velut duæ excellentissimæ cedri paradisi, sic te ramis suæ protectionis obumbrant, ut si sub eis humiliter manere volueris, omnem a te turbinem adversariæ tempestatis expellant. Et ut eis deesse nil valeat quod ad cumulum tuæ felicitatis atineat, mox ut de Antiochenis finibus exeunt, Romæ, quæ absque dubio caput est et principalis sedes totius sanctæ Ecclesie, commorantur; nimirum ut in schola Petri primitus discant, quod te postmodum de doctrina veritatis erudiant; et de purissimo fonte abundanter bibant, quod in te salutaris doctrinæ magisterio velut eructando transfundant. Tanquam enim iterum Paulus, iterum Avollo,

quos ille in fide plantavit, iste largissimo miraculorum et prædicationis imbre rigavit. Sed quia neque qui plantat, ex se est aliquid, neque qui rigat, nos etiam apostolica sequentes verba dicamus: « Deus autem incrementum dedit. »

Hos igitur tam præclaros cœlestis curiæ senatores, fratres charissimi, perfecto cordis amore diligite, horum imitari exempla tota animi devotione curate: nam si vultis esse quod sunt, necesse est etiam vos facere quod fecerunt. Per angustam ergo et asperam laboris viam, dilectissimi, in hoc sæculo cum sanctis incedite, ut postmodum valeatis ad eorum gaudii latitudinem pervenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare (*I Joan. II*). Procul dubio autem a vestigiis Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat. Iste namque beatissimus vir, cujus hodierna solemnia frequentare gaudemus, non terrenos honores voluit, non fallaces divitias **357** congregavit, non mundi gloriam petiit, non transitorie possessionis prædia dilatavit, propinquos sprexit, patriam dereliquit, semetipsum quoque oro amore Christi funditus abnegavit.

Nemo ergo dicat quod illi solummodo cœlestibus digni præmiis habeantur qui persecutorum gladiis pro Christi nomine feriuntur. Conclisit Deus omnem nostræ tergiversationis aditum, obstruxit omne excusationis humanæ confugium. Ecce jam non valeamus cum beato Apollinare pro Deo mortem subire, possumus saltem cum beato Barbatiano vitam Deo placentem ducere. Magnum quippe est mori pro Christo, sed non est inferius vivere Christo. Utrumque enim in statera Paulus æqua lance pendebat, cum diceret: « Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur; sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus (*Rom. XIV*). » Quisquis igitur amat martyrium exhibeat se martyrio dignum, et martyrii consequetur procul dubio præmium. Non potest sanguinem fundere; potest semetipsum poenitentiae telo percutere et in cordis contritione mactare. Præparetur ad feriendum jugulus, non deerit remunerator, etiamsi defuerit gladius. Deest carnifex qui cervicem exterius feriat; adest iudex qui bonæ voluntatis præmium reddat.

Studeamus igitur, dilectissimi, cum beatissimo confessore Christi Barbatiano sæculi blandimenta despiciere, rerum temporalium affluentiam devitare, carnis incentiva reprimere, crucem post Christum etiam in pace ecclesiastica bajulare, quatenus qui nunc ejus imitabilem sequimur vitam cum ipso postmodum desiderabilem perducamur ad gloriam, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXVI.

DE SANCTA COLUMBA VIRGINE ET MARTYRE (XXX DEC.).

Dum recentem, imo præsentem adhuc, Virginis

A partum colimus, dilectissimi, ecce novus virginis triumphus occurrit, qui solemnem nobis lætitiæ germinat atque ut iterum gaudeamus invitât. Apostolo nos excitante, qui ait: « Gaudete in Domino semper; iterum dico: Gaudete (*Philip. IV*). » Virgineo partui victoria virginalis inseritur et erectis adhuc fidelium animis rediviva gaudia reparantur. Nuper de Virgine Dominus humiliter prodiit, hodie per virginem mirabiliter triumphavit. Tunc cœli Conditor ad nos, inviolata uteri virginalis integritate, descendit; hodie inconcussa virginis fide victoriæ titulos ad cœlum cum gloria reportavit, dicens illi, quam soliis cœlestibus inferebat: « Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni (*Cant. II*). » Tunc Dei Genitrix Christum custodiebat in præsepio vagientem, hodie B. Columba reperit eum in paternæ majestatis solio coruscantem. Tunc ad Virginis partum exultavere pastores, nunc ad conspectum **358** virginis confusi sunt imperatores. Unus est enim, sicut beata Mater ejus ait, qui et « deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles (*Luc. II*). » Nam, sicut in descripta beatæ Columbæ reperitur historia, imperator Aurelianus, ut eam posset a cœlestis Sponsi fide convellere, conatus est eam filio suo matrimonii vinculo copulare. Sed virgo prudens aliena prorsus a fatuitate vecordie constanter tenuit regulam disciplinæ, ad Salvatoris nostri protinus recurrit exemplum, quod tanquam impenetrabilem clypeum fervida bellatrix arripuit, et venenata in se spicula dirigentem divini Verbi Siromaste perfodit. Hoc, inquit, antiquus hostis usus est argumento, cum Domino meo Jesu Christo ostendit omnia regna mundi, dicens: « Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me (*Matth. III*). »

Quid est hoc, fratres mei, quia imperator iste tam potens, tam sublimis tanque terribilis fragillem puellam suis legibus nulla potuit ratione subigere, et modo promittendo regnum, modo intendendo supplicium, nullatenus a suo valuit proposito dimovere? Sceptrum porrigit, dedignatur; vibrat gladium, non terretur. Sic artifex et cruenta crudelitas cunctos malitiæ suæ nervos exercet; sic blandis dura permiscet. Acutiora quippe sunt auri tela quam ferri, et validius mentem frangit honoris ambitio quam tormentum. Omnium itaque genera movet armorum ut turris Christi quatit fundamentum; sic columna Dei perseverat immobilis et armatum regem inermis puella contemnit.

Dedignatur esse nurus imperatoris, non refugit cruenti subire cruciamenta tortoris. Quid est, inquam, quod fragilis sexus infirmitas a tanta telorum grandine non concutitur? Modo blanditiis delinita non flectitur, modo intonantium minarum impetita stridoribus non movetur. Quid est hoc, nisi quia ille nostræ carnis infirma susceperat qui debilibus et infirmis robur suæ fortitudinis administrat? Ad hoc enim Dei virtus exinanita est ut

infirmi nostra firmaret. Ad hoc Dei sublimitas inclinata est ut dejectos erigeret. Ad hoc vita mori dignata est ut mortis imperium destruens, ad vitam mortuos revocaret. Quod nimirum etiam in ipso generis humani declaratur exordio. Scriptum est enim: « Quia immisit Dominus soporem in Adam; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea, et reedificavit costam, quam tulerat Dominus de Adam in mulierem (*Gen. II*). » Super quo cum loqueretur Apostolus, dicens: « Relinquet homo patrem et matrem suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una; » præsto subjunxit: « Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in Ecclesia (*Ephes. V*). » Et vere magnæ virtutis indicium, mirandæ profunditatis est sacramentum. Per Adam siquidem Christus, per Evam designatur Ecclesia. Quid est autem quod prius Adam Dominus soporavit, deinde costam ex ejus latere, unde mulier formaretur, eduxit, nisi quia prius redemptor in morte dormivit sicque de latere ejus in Ecclesiæ sacramentum sanguis et aqua profluxit? Translata est Eva de viri latere dormientis; **359** exivit Ecclesia de latere Salvatoris in cruce pendentis.

Sed quid est quod omnipotens Conditor cum mulierem de viro, id est, fragilem sexum de fortiori propagare disponderet, non viri carnem, sed os potius ad faciendam feminam sibi voluit materiam exhibere? Potuit enim Deus homini carnem detrahere, unde femina formaretur, et hoc certe congruentius videretur. Sciebat enim sexus debilius quid nimirum consequentius de carnis infirmitate quam ex ossis procederet fortitudine, et ut magis stupeas divini operis sacramentum, non pro osse os reddidit, sed carne potius quod in viri corpore vacabat implevit? Unde Scriptura cum dixit: « Tulit unam de costis ejus; » mox addidit: « Et replevit carnem pro ea (*Gen. II*). » Poterat nempe ad mulierem plasmendam carnem viro detrahere, poterat osse ossis dispendium in mutilato corpore restaurare, sed os tulit et carnem reddidit, sicque fragilem de virtute formavit.

Debilis itaque factus est Adam, ut fortis fieret Eva. Infirmatus est Christus, ut roboraretur Ecclesia. Illius enim infirmitas nostra est fortitudo, et ad hoc ille nostram pertulit infirmitatem, ut ad suam nos statueret fortitudinem. « Quod infirmum est Dei, ait Apostolus, fortius est hominibus (*I Cor. I*). » Et alibi: « Nam etsi crucifixus est Christus ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam etsi nos infirmi sumus in illo, sed vivimus cum eo ex virtute Dei (*II Cor. XIII*). » Enimvero sæculi hujus homines, qui bellorum ambiunt virtute clarescere, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrari, cum ingressuri sunt prælium in corpore suo, quod infirmum est et molle subjiciunt, quod durum est atque ad penetrandum difficile superponunt. Loricis quippe se ferreis induunt, carnem, quæ facile cedit ictui, custodire contendunt, ut illud durum ac forte

A quod foris est defendat molle quod intus est. Redemptor noster, cum hujus mundi campum pugnaturus ingreditur, cum ad debellandas aeris hujus nequitas fortis præliator armatur, quia novum debebat instruere prælium, novum induit genus armorum, videlicet ut quod infirmum est superponeret, et quod robustum est occultaret, loricam siquidem imbecillæ carnis induit et insuperabilem divinitatis fortitudinem occultavit. Sic sic per carnem diabolus a secundo homine perdidit qui per carnem dudum primum hominem superavit, eademque sibi nunc ruinæ facta est causa quæ victoriæ fuerat de primo parente materia.

Hoc per allegoriæ mysterium res illa præmonuit quod David a facie regis Saul fugiens in præsentia Achis regis Geth se furere simulavit. Dicit enim Scriptura quia « defluebant salivæ ejus in barbam (*I Reg. XXI*). » Sane quia barba viri est proprium, quid est per mysticum intellectum, nisi virtutis indicium? Quid ergo per salivas, quæ nimirum fluidæ sunt et fluxæ, nisi carnis infirmitas? Quid vero per barbam, nisi divinitatis innuitur fortitudo? Barba ergo salivis defluentibus operitur, quia fragili carnis velamine divinitatis virtus induitur. Sed quod David dispensationis agebat industria, hoc a nescientibus putabatur insania. Unde Achis servus suis ait: « Vidistis hominem insanum, **360** quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum ut fureret me præsentem? » (*Ibid.*) Nonne etiam vero David, Redemptori nostro, simile quid accidit, ut insanus ab insanientibus putaretur et miracula per dæmones agere a dæmoniis diceretur? Hinc est, quod Marcus evangelista dicit: « Et cum vidissent sui, exierunt tenere eum. Dicebant enim: Quoniam in furorem versus est (*Marc. III*). » Quibus verbis protinus addidit: « Et Scribæ, qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe dæmoniorum eicit dæmonia (*Ibid.*). » Porro autem, quia salivæ frequenter ex infantium ore decurrunt, nonne velut infantilia videbantur verba, cum diceret: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quod audientes discipuli, dicebant: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? » (*Joan. VI*.) Et sic ut evangelista refert, « jam non cum illo ambulabant. » Sed istæ salivæ barbam David tegebant, quia sub his infantilibus verbis virtus divina latebat.

Factus est ergo Redemptor noster infirmus, ut nos fortes efficeret; visus est stultus, ut ad veram nos sapientiam revocaret. Unde dicit Apostolus: « Quia quod stultum est Dei, sapientia est hominibus. » Et paulo superius: « Quia non agnovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. (*I Cor. I*). » Nec indignum super Domino Salvatore nostro infirmitatem, vel stultitiam dici, cum etiam per leprosum, tum etiam per serpentem non dedignatus sit

mystice figurari. Unde est quod, Scriptura testante, A dixit Deus Moysi : « Mitte manum in sinum tuum. Qui cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. Retrahe, ait, manum in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquæ (*Exod. iv*). » Quid hoc loco per manum Moysi designatur nisi Filius Dei? Unde dicitur in Psalmo : « Fiat manus tua ut salvet me (*Psal. cxviii*). » Ac si diceret : Fiat ille, per quem facta sunt omnia, ut, dum ille creatur, a reatus sui contagio liberetur. Hæc manus in sinu Patris est, sicut Joannes Baptista dicit : « Filius, qui est in sinu Patris, ipse narravit (*Joan. ii*). » Sed manus hæc cum de sinu prolata est, hoc est, cum per mysterium incarnationis apparuit, peccatorem eum, et tanquam sceleris lepra perfusum, is unde processerat populus æstimavit. Unde dicit Isaias : « Et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum (*Isai. liii*). » Sed manus hæc cum in sinum rediit, lepram prorsus amisit; quia Redemptor noster postquam ad Patrem calcato mortis imperio rediit, jam in fine sæculi non peccator homo, sed vere Deus et homo Judæis omnibus apparebit. Scriptum quippe est : « Quia si fuerit numerum filiorum Israel sicut arena maris, reliquiæ salvæ erunt. (*Rom. ix*). »

Per serpentem quoque figuratus est, cum ad eundem Moysen Dominus ait : « Quid est quod tenes in manu tua? Respondit : Virgam. Ait : Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses. Dixitque Dominus : Extende manum tuam, et apprehende caudam ejus. Extendit, et tenuit, versaque est in virgam (*Exod. iv*). » Quid per Moysen, nisi Judaicus populus? Et quid per virgam, nisi potestas **361** Divinitatis? Et quid per serpentem, nisi mortalitas nostri Redemptoris exprimitur? Quia enim per serpentem mors, recte mortalitas in serpente, vel certe, cum scriptum sit : « Estote prudentes sicut serpentes (*Matth. x*); » quia ipsa summa prudentia, id est, Dei sapientia, incarnari dignata est, recte ejus mortalitas in serpente figuratur. Unde et in Evangelio de passione sua loquitur, dicens : « Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis (*Joan. iii*). »

Moyses ergo virgam tenuit, quia Judaicus populus ante Redemptoris adventum in divina potestate confisus est : sed virgam in terram projecit, quia idem populus per patriarchas ac prophetas Deum incarnandum esse nuntiavit. Virga vero in colubrum vertitur, quia Redemptor noster Deus in se permanens, mortalis inter homines factus est. Sed Moyses colubrum conspiciens pertimuit et fugit, quia Judaicus populus dum Redemptorem humani generis mortalem vidit, dum crederet, quasi formidolosus expavit. Cui jubetur ut colubrum cauda teneat, quia perfidus ille populus, qui modo credere recusat, in extrema parte Domini corporis, id est, posteriori tempore sanctæ Ecclesiæ, videlicet in fine mundi, sese

ad fidem recolligit. Et colubrum cauda tenet, quia eum, quem mortalem ante despexerat, Redemptorem suum in ultima jam parte Ecclesiæ confitetur. Sed mox serpens in virgam redit, quia statim ut Judaicus populus in Redemptorem nostrum crediderit, idem Redemptor ad judicium in potestate suæ divinitatis apparebit, ut ei jam serpens virga sit, quia is qui in terra homo despectus est, de cælo veniens, super angelos videbitur Deus.

Sicut ergo Dominus, et sine lepra leprosus, et sine veneno serpens per mysterium dicitur; ita nihilominus, et sine fatuitate stultus, et sine imbecillitate perhibetur infirmus. Qui nimirum sic se nostræ infirmitati componit atque contemperat ut et cum dimicantibus certet, et cum patientibus simul supplicia toleret.

Quid ergo mirum si beata Columba, dum tribunalibus rabidi persecutoris assisteret, et fortis erat in suppliciis, et sapiens in responsis; si, dum illa torquebatur, per eam alius loquebatur? Illa nimirum linguam movebat, sed alius verba formabat. « Non enim, inquit, vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Matth. x*). » Illius erat exponere corpus ad pœnam, alteri competeat virtutis ac patientiæ ministrare constantiam. Assistebat quidem tribunalibus regis, torquebatur manibus subjecta carnificis, sed deridebat utrumque et judicante sublimior et puniente robustior. Unde sponsus in Canticis, velut ad eam sermonem specialiter dirigit, cum ait : « Quam pulchra es et decora, charissima, in deliciis! Statura tua assimilata est palmæ (*Cant. vii*). » Mens quippe sancta charissima in deliciis dicitur, quia dum persecutionibus attrita foris affligitur, piis æstuans desideriis suavitate intimæ dulcedine recreatur. Cujus statura palmæ similis dicitur, quia sicut non vitiorum titillantium flatibus, ita nec persecutionum **362** quarumlibet terroribus inclinatur. Dumque eam persequentium rabies velut impactis minarum arietibus pulsat, illa fundamento invictæ fidei constanter innixa, revera stans et supereminens insuperabilis perseverat. Nequaquam illis similis, cujus per prophetam de malignis spiritibus dicitur : « Quia humiliaverunt te et dixerunt animæ tuæ : Incurvare, ut transeamus (*Isai. li*); » sed illud potius servans quod filiis Israel Dominus ait : « Ego sum, inquit, Dominus Deus, qui eripui vos de ergastulo Ægyptiorum, ut incederetis recti (*Exod. vi*). »

Et quoniam palma solet manum ornare victricem, recte sancta et insuperabilis anima palmæ esse similis perhibetur, quia per omnem sui certaminis cursum peractæ victoriæ præmium meditatur. Atque idcirco floccipendit omne quod in infimis tolerat, qui erecta velut palma, id quod in cælestibus aspicit, firmiter sperat. Huc accedit, quia cum cœli Dominum eandem passionis viam percussisse commemorat, jam se, quæ pulvis et cinis est, sui Salvatoris imitari vestigia vehementer exultat. Unde et eidem sponsæ sponsus ait : « Comæ capitis tui ut purpura

regis juncta canalibus (*Cant.* vii). » Sicut per caput intelligimus mentem, ita per comas capitis non inconvenienter accipimus cogitationes. Sicut enim capilli de vertice prodeunt, ita cogitationes ex mente procedunt. Purpureus vero color, quia sanguinis habet speciem, quid per mysterium, nisi Dominicam innuit passionem? Quid vero canales, nisi sanctorum significant mentes? Sicut enim in canalibus conchiliorum sanguis effunditur, ut in purpureum colorem lana vertatur: sic in sanctorum mentibus Dominicæ passionis cruor meditatione recolitur; et ita quodammodo pia quælibet anima sanguine tingitur, ut æterni Regis purpuram imitetur. Hoc nimirum modo efficimur Salvatore nostro conformes, ut simus etiam merito postmodum cohæredes.

Coma ergo capitis beatæ martyris Columbæ, ut purpura erat regis juncta canalibus, quia constituta in passione proprii corporis, replebat assidue supplicium Redemptoris, ne videlicet in sua passione succumberet, dum remuneratorem suum per eandem viam se præcessisse pensaret. Passio quippe Domini quasi vicariæ quædam nobis mensa proposita est, ut quique ad eam invitati discumbimus, nos etiam similia præparemus. Ad quam nos sponsus invitat in Canticis: « Comedite, inquit, amici mei, et bibite, et inebriamini, charissimi (*Cant.* v). » Et in Proverbiis Salomonis: « Si sederis, inquit, cœnare ad mensam potentis, considerans intellige quæ apponuntur tibi, et sic mitte manum tuam, sciens quoniam talia oportet te præparare (*Prov.* i). »

Quænam est illa mensa potentis, nisi unde sumitur corpus et sanguis ejus, qui suam pro nobis animam posuit? Et quid est ad eam sedere, nisi humiliter ac reverenter accedere? Ubi quæ nobis apponuntur considerantes, intelligimus si digne tanti muneris gratiam cogitamus. Et tunc ita manum mittimus ut sciamus quia talia nos expediat præparare, cum prudenter intelligimus quia sicut Christus pro nobis mori dignatus est, ita nos pro illo, si detur **363** occasio, debemus animas ponere. « Quid enim, ait Psalmista, retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam (*Psal.* cxv). » Hinc est etiam quod dilectæ suæ sponsus in Canticis cum præmisisset: « Sub arbore malo suscitavi te, » consequenter adjunxit: « Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum (*Cant.* viii). » Ac si dicat: Quia ego te intantum dilexi ut per mortem crucis te mortuam suscitarem; tu etiam me alterutrum [alterum tantum] dilige, meque in tuis non modo cogitationibus, sed et operibus, velut integri atque perfecti amoris signaculum pone. Nam per arborem malum Dominicam crucem debemus accipere, cui videlicet arbori ipsum alibi Christum comparat, dicens: « Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios (*Cant.* i). »

Arbor ergo mali crux est Christi, per quam suscitata est anima, mortis scilicet æternæ vinculis abso-

luta. « Pone me, inquit, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum (*Cant.* viii). » Quid per cor, nisi cogitationes: quid per brachium, nisi operis debemus intelligere fortitudinem? Christum ergo tanquam signaculum in corde nostro debemus imprimere, ut nulla hoc valeat hostilis irruptio violare. Christum etiam operibus nostris debemus insculpere, ut per omne quod agimus, Crucifixi præceptoris discipulo demonstramus. Hoc signaculum exteriori quoque vitæ suæ signanter impressum Apostolus ostendebat, cum diceret: « Ego stigmata Jesu in corpore meo porto (*Gal.* vi). » Et iterum: « Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes (*II Cor.* iv). »

Plane si nos Salvator noster hoc caractere sculptos esse perpendit, et ipse nos grata vice sibi met signaculum ponit. Sicut duci Judææ Zorobabel per Aggæum prophetam pollicitus est, dicens: « In illa die suscipiam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve meus, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo (*Agg.* ii). » Quod si nos ejus, quod absit, obliviscimur, necesse est ut et ipsi ab eo consequenter oblivioni tradamur: Sicut de impio rege Dominus: « Si fuerit, inquit, Jechonias annulus dexter in manu mea, inde evellam eum (*Jer.* xxii). » Hoc plane signaculum beata Christi sponsa Columba intus et extrinsecus sibi signanter impresserat, cum non eam regales thalami ad lenocinia fluxa resolvere, non honoris ambitio provocare, non minarum intonantium furor innectere, non eam certe a sui cursus impetu quamlibet dura et exquisita poterat tormentorum genera retardare. Hoc signaculo præmunitum Regis æterni sacrarium nulla potuit acies hostilis irrumpere, ulla fraudum subrepentium valuerunt molimina violare.

Armis igitur accincta virtutum gloriosa martyr et virgo, per ferrum, per ignes, per immane supplicium properavit ad regna cœlorum. Ubi nunc inter virginum choros canticum novum modulando conjubilat, et victoriæ palmam beatis manibus portat. Ubi castis sponsi sui, quem dilexerat, ulnis astringitur, stola decoris induitur, corona gloriæ feliciter adornatur. Nunc itaque velut sidus aureum inter ignitos supernæ Hierusalem lapides emicat, et in illius obtutibus semper festiva coruscat, qui vitæ fons, et lucis origo cunctos sibi met assistentes **364** radiis innocidui splendoris illustrat, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMONES EXTRAVAGANTES DE SANCTIS.

Sermo I. In Natali sanctarum virginum.

Sermo II. De eisdem.

Sermo I. De dedicatione ecclesiæ.

Sermo II. De eadem.

Sermo III. De eadem.

Sermo IV. De eadem.

SERMO LXVII.

IN NATALI VIRGINUM.

Inter cuncta sanctorum gesta, fratres charissimi, nihil est quod plus quam sacrarum victoria virginum pia corda, vel ad amorem Conditoris accendere, vel ad fortiter agendum valeat uberius excitare. Quis enim, audito nomine virginis, non protinus in memoriam revocet humanæ salutis exordium, ac singularem illum non recolat intemeratæ Virginis partum. Huc accedit quia cum fragilis sexus certaminis sui victoriam obtinuisse cognoscitur, audientis animus ad certandi laborem avidius inflammatur.

Hoc itaque modo virgineus adhuc germinat partus, adhuc virginalis illa fecunditas cœlestium segetum fructus accumulatur, cum mulieris infirmitas non modo sexum superat, sed et mundi hujus principem insuperabili mentis magnanimitate triumphat. Ad hoc namque Dei Filius vernantis vulvæ flore conceptus est, ut fermentum vetus in azymum verteret, et per carnem, quæ victa fuerat, humano generi victoriam repararet. Loricam quippe sibi de nostra fragilitate composuit, in qua exsultans ut gigas, et potens ac fortis in prælio, potestates aereas debellavit. Sic itaque de infirmitate constantia, de captivitate victoria, de ruina est ascensio procurata. Hinc siquidem factum est ut antiquus hostis, qui sibi provenisse victoriam per unius feminæ vecordiam applaudebat; per multas se jam devictum atque confusum feminas erubescat. Juxta prophetæ quippe vocem: « Computruit jugum a facie olei (Isai. x). » Quia mox, ut gratia sancti Spiritus mentibus humanis influxit, homo protinus et jugo pristinae servitutis absolvitur et novæ libertatis titulo decoratur. Unde est illud in Canticis: « Oleum effusum nomen tuum (Cant. 1). » Chrisma Græce, Latine dicitur *unctio*. A chrismate ergo *Christus*, et a Christo dicitur *Christianus*. Per oleum autem **365** Spiritus sanctus solet intelligi, sicut per Psalmistam Salvatori nostro dicitur: « Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis (Psal. XLIV). » Oleum ergo effusum est nomen Christi, quia in tot Spiritus sancti gratia propagatur, quot sunt qui Christi vocabulum veraciter sortiuntur.

Sed movere potest cur Joannes Baptista perhibeat quia « non ad mensuram dat Deus spiritum (Joan. xiii); » cum Paulus econtrario dicat: « Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi (Ephes. iv). » Quomodo ergo non ad mensuram, et quomodo secundum mensuram? (Coloss. ii.) Sed quod Joannes asserit non ad mensuram spiritum dari, de Redemptore nostro procul dubio debet intelligi; in quo videlicet habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Quod patenter agnoscitur, si ipsa textus evangelici series

A attenditur. Nam cum præmisisset: « Non ad mensuram dat Deus Spiritum; » protinus intulit: « Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus (Joan. i). » Unde et alibi dicit: « Nos de plenitudine ejus accepimus. » Concordat ergo cum Psalmista Joannes, quia huic iste mensuram tollit, quem ille unctum præ consortibus asserit.

Quod autem Apostolus mensuram ponit, hoc de quibusque fidelibus vult intelligi. Juxta mensuram namque spiritus inest cuique mensura virtutis, atque constantiæ, ut vel vitiis attentantibus in pace resistat, vel in certamine constitutus insuperabiliter tormenta percurrat. Samson quippe donec septem crines habuit, insuperabilis fuit (Judic. xvi), et qui septiformis habet gratiæ Spiritum, invictum se præbet ingruente quorumlibet tempestate bellorum.

Hinc est, quod hæc sacratissima virgo, cujus gloriosum recolimus hodierna solemnitate triumphum, facilius potuit mori, quam ab eo, quod semel conceperat, sancto potuerit proposito revocari. Erat enim templum Dei, aula regis æterni, sanctuarium Spiritus sancti. Virile quippe robur enitebat in femineo pectore, quod non blandiloquis persuasionibus flecti, non minarum asperitate terreri, non denique poenarum quarumlibet potuit generibus superari. Erat enim nobilis, et inflexibilis animus, ideo vinci nescius, quia et fidei flagrabat ardore succensus, et ideo tanquam in excelsi montis erat vertice constitutus. Subesse sibi judicabat judicem in cathedra pestilentiae præsidem, horrebat blandum, subsannabat iratum, tantique apud eam erat, si minax, ac terribilis frenderet, si certe plagas ac vulnera exquisitæ necis infligeret, quanti si gemmarum, sive vibrantium metallorum pondus offerret. Hinc est, quod sponsus ait in Canticis: « Surge, aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. iv). » Quid per aquilonem, qui nimirum ventus est frigidus, nisi persecutionis asperitas? Quid per austri teporem, nisi male blandientium remissio designatur? Sed inter utriusque persecutionis genera, inter utraque maligni spiritus argumenta, ecclesiastici horti fluere jubentur aromata; quia fortis animus inter hæc certamina deprehensus, aperit quidquid virium, quidquid fidei, quidquid invictæ fortitudinis eatenus occultavit, et velut **366** aromata foras profluunt, ad humanam notitiam virtutes prodeunt, ac piæ opinionis odores longe lateque diffundunt.

Hæc itaque venerabilis virgo emisit aromata; in campo certaminis, quæ prius in sui cordis tegebantur arcanis, attrita prælo persecutionis, aspersit odorem aromatis. Pugnabat enim in ea David velut in arce Sion contra faciem Damasci; vel potius ut in sexu fragili ipse parvulus, ac despectus uno contra magnum Goliath lapide dimicabat (I Reg. xvii), de quo etiam in libro Regum velut in magnæ laudis præconio dicitur: « David sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres (II Reg. xxiii). » Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingen-

tos interfecit impetu uno. Quid est, quod David, tam novæ, tam inauditæ præconio laudis attollitur? Quis est iste tam humilis, tamque sublimis? Quis, inquam, est iste David ita debilis atque despectus, ut vermiculi speciem gerat? Ita fortis ac validus, ut uno impetu octingentos homines interficiat? In palea nempe litteræ videtur esse ridiculum, si non in medulla spiritus lateat sacramentum.

Quis ergo vermiculus iste, nisi ille qui per eundem David canit in Psalmo: « Ego autem sum vermis, et non homo? (Psal. xxi.) » Sicut enim vermis ex sola ligni materia gignitur, ita Christum absque virili semine de solo virginali utero genitum fides catholica confitetur. Sed quamvis vermis sit tener et debilis, ligni vero duritia fortis ac solida; vermis tamen lignum vertit in cariem, et cavernosum reddit, et cavum. Ita Redemptor noster verus utique manu fortis atque desiderabilis, qui semetipsum exinanivit, qui non habens speciem neque decorem, invalidus ac despectus apparuit: humanum genus unde ortus est, paulatim a suo rigore mollivit, magnumque sibimet in electis suis habitationis spatium procuravit. Hic itaque David sedet in cathedra, quia in paternæ majestatis gloria constitutus, omnia judicat, cui Pater ait: « Sede a dextris meis. » Sapientissimus est, quia ipsa Patris Sapientia est.

Sed quomodo David dicitur princeps inter tres, cum ille non inter alios quemlibet principatum, sed super omnes potius regalis sceptri teneret imperium? (Psal. cix) laus enim ista deprecatur, non exultat; deprimunt, non attollunt; cum ille non tam tribus interesset, quam omnibus superesset. Sed cum ab illo David videatur sententia ista dissidere, est cui valeat aptissime convenire. Beatus enim, ac singularis ille homo, qui mystice dictus est vermis, mox ut a Verbo in unitate personæ suscipitur, in sancta Trinitate non inæqualiter principatur. Princeps est ergo inter tres, quia unitus est Verbo, quæ una est in sancta Trinitate persona. Hic octingentos interfecit impetu uno. Octonarius numerus ad resurrectionem, centenarius pertinet ad perfectionem. David ergo uno impetu octingentos interfecit, quia Salvator noster omnes qui vel perfectionem fidei appetunt, vel resurrectionis gloriam concupiscunt, gladio sui spiritus interfecit, dum eos per incarnationis ac crucis suæ mysterium ab amore mundi hujus mortuos reddidit; et **367** hoc uno operatus est impetu, id est, uno suæ incarnationis adventu. Semel enim pro peccatis nostris mortuus est, jam ultra non moritur (Rom. vi). An non ejus adventus jure vocatur impetus, de quo Salomon ait: « Ecce iste saliens in montibus, transiliens colles (Cant. ii). » Et David: « Exsultavit, inquit, ut gigas ad currendam viam (Psal. xviii). » Qui enim currit procul dubio impetum facit. Nam et Verbum Dei tanquam rivus aquarum viventium cum impetu venit, et sicut torrens cuncta doctrinarum ardentium inquinamenta subvertit. Unde et in Canticis canticorum dicitur: « Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ

A fluunt impetu de Libano (Cant. iv). » Hinc et Psalmista: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (Psal. xlv). »

Huic ergo regi tam humili, tamque sublimi, tam infirmo, sed ita fortissimo gratias referamus, qui idcirco fieri dignatus est vermis in ligno, ut nos constitueret cives in cælo. Ideo vetustum humani generis inimicum in se permisit insurgere, ut ex eo postmodum non modo per viros, sed etiam per feminas triumpharet, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXVIII.

II. IN NATALI VIRGINUM.

Hodie, fratres charissimi, virginale nobis decus illuxit, quod nostræ memoriæ divinæ virtutis victoriam renovavit. Porro quanto fragilior sexus, quanto infirmius vasculum quod reportat ex hoste triumphum, tanto majori diabolus opprobrio confusionis induitur, tanto mirabilior Deus in suis sanctis agnoscitur, tanto etiam rex martyrum Christus in propugnaculis suis jucundius delectatur. Hinc est etiam, quod Salvator noster in hujus mundi campum potestates aereas debellaturus adveniens, non elegit rhetores et philosophos, sed simplices ac literalis industriæ prorsus ignaros; ut in utroque sexu verum sit, quod Apostolus ait: « Quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt hujus mundi, elegit Deus ut confundat fortia: et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus (II Cor. i). » Talibus enim omnipotens Deus uberiores sæpe prædicationis gratiam tribuit, atque per eos versuta mundanæ sapientiæ argumenta convincit. Hinc est quod sponsus ad sponsam dicit in Canticis: « Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis (Cant. vii). » Umbilicus autem fragilissima pars corporis est. Quid ergo per Ecclesiæ designatur umbilicum, nisi cœtus infirmorum atque debiliū? Quid vero per craterem, nisi prædicatorum intelligimus ordinem: qui nimirum mentibus auditorum cœlestis doctrinæ vina propinant, easque poculis sanctæ prædicationis inebriant?

D Umbilicus ergo Ecclesiæ, crateri merito comparatur, quia plerumque debilis et infirmus **368** quilibet vas doctrinæ cœlestis efficitur. Qui non indiget poculis, quia cœlestis eloquii non desinit irriguus esse fluentis. Unde bene crater hic tornatilis dicitur, torno siquidem quis facilius operatur. Expeditius enim sæpe atque inoffense in sancta prædicatione discurrunt, qui prædicationis gratiam non suo studio, sed divinitus acceperunt. Hanc prædicationis gratiam viris simplicibus, sive sanctis mulieribus tribuendam illa Samson victoria figuravit, qua videlicet mandibulam asini fervefactus arripiens, mille Philistinorum viros occidit (Judic. xv). Quid enim per mandibulam asini, quod utique

simplex est animal, nisi imperita simplicium hominum ora signantur? Samson itaque, non cum armis, non cum diversis telorum generibus, sed cum mandibula asini mille viros occidit; quia Redemptor noster, quem ille signabat, cum imperitis et rudibus perfectum infidelium numerum a vita veteris erroris exstinxit.

Quid autem mirum si sanctos prædicatores per asini maxillam sacrum designet eloquium, cum et ipsum prædicationis verbum per hordeum quandoque denuntiet, quod est utique pabulum jumentorum. Quod certe non modo per evangelicos quinque panes agnoscitur, sed per hoc etiam quod in libro Judicum reperitur. Nam cum Gedeon auscultationis gratia ad castra Madian, Domino præcipiente, dirigitur, Madianita quispiam alter ad alterum vidisse se somnium profitetur [confitetur]. Videbatur, inquit, mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere (*Judic. vii.*). Cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terræ funditus coæquavit. Respondit auditor: « Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Joas Israëlita: tradidit enim Dominus in manu ejus Madian, et omnia castra ejus. » Per Gedeon, qui non *circuitus*, sed *circumiens in utero* dicitur, ille merito designatur, qui dum virginali clauderetur in alvo totam mundi machinam suo circumdabat, ac disponebat imperio. Per Madian autem, qui *de judicio* interpretatur, populus infidelis accipitur, de quo Dominus ait: « Qui non credit, jam judicatus est (*Joan. iii.*). »

Porro autem usque ad Salvatoris adventum, more hordei sub paleis litterarum, et legis præcepta et prophetarum tegebantur oracula; sed postquam ille veniens, panes hordeaceos fregit, deditque discipulis, ut turbis apponerent: cujus etiam operis expositio est, quod evangelista dicit: « Quoniam aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas (*Luc. xxiv.*); » jam ex hordeo, quod brutis videbatur animalibus congruere, panem facere dignatus est animarum. Sicut enim hordeum inter molam utramque conteritur, ut a farinæ farragine cantabrum secernatur; ita velut inter duos, legis scilicet et Evangelii, lapides sanctæ Ecclesiæ doctrina commolitur, ut litteræ superficies a medullis spiritus discernatur. Sed ut in his verbis non diutius immoremur, hæc hordei farina, sacri baptismatis aqua conspersa conflata, et sancti Spiritus igne percocta, fit panis; qui videlicet Madian castra subvertit, quia **369** cunctas infidelium machinas destruit. Hic panis, juxta veri illius interpretis conjecturam, Gedeonis est gladius; quia, sicut Apostolus ait: « Gladius Spiritus, est Verbum Dei (*Ephes. vi.*). »

Hoc sancti Spiritus gladio rex exercituum Christus suos armat milites, hoc etiam suas præcingit ac roborat bellatrices. Ex utroque siquidem sexu militiæ suæ cuneos instruit, aciesque componit, quia viros ac feminas ad procinctum beati certaminis indifferenter admittit. Et quanquam mirabilis sit

A Deus in viris, mirabilius tamen et gloriosius triumphat in feminis. Huic porro militiæ Judith erat ascripta, quæ dum deauratos atque gemmatos Holofernis thalamos respuit, ebrium luxuriosi principis caput proprio ipsius pugione truncavit (*Judith. xiii.*). Hujus militiæ consors erat Esther, quæ dum feroces Assuëri regis animos artificibus delinivit alloquiis, et Mardocheum ab imminentis sententia mortis eripuit et in caput Aman, qui necis hujus auctor exstiterat, dignæ damnationis argumenta retorsit (*Esther. viii.*). Hanc gaudebat bajulare militiam Debora, quæ dum Israeliticam plebem propheticis gubernaret oraculis, in prælium quoque velut quædam Dei Bellona congregiens copiosum Jabin regis exercitum perdidit et populum Dei durissimæ jugo servitutis absoluit (*Judic. iv.*). Huic militiæ deserviunt Jahel uxor Haber, cum Sisaram fugientem intra tabernaculum quidem blande suscepit, sed cerebrum ejus clavo tabernaculi per tempus utramque transfixit (*Ibid.*).

Hujus certe militiæ particeps fuit insignis illa bellatrix, scilicet beata Felicitas, quæ dum septem sibi filios in agone præmisit, salvo sibi et sui certaminis præmio, septemplici in sobole martyrio triumphavit. Hanc quoque militiam strenue bajulavit et hæc virgo clarissima, cujus hodie votiva festivitas colitur. Quæ videlicet duplicis pugnæ victoriam tenuit, dum et litilliantia carnis incentiva perdomuit, et illata sibi horrida poenarum tormenta calcavit. O quantis ista cumulabitur præmiis in retributione

C justorum! quanta, judicante Christo, ditabitur gloria, quæ tanto crucis Christi fuit pondere prægravata! Nam juxta Veritatis vocem, « semen, quod in terram cecidit, aliud trigesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum attulit fructum (*Matth. xiii.*). » Cum ergo, sicut authentici doctores exponunt, virginitati fructus centuplus debeatur, quantis hæc beata virgo accumulabitur donis, quam insignis gratiæ decorabitur infulis, quæ postquam centenos fructus de virginitate messuerat, etiam martyrii coronam cum tanta gloria reportabat? Nam cum esset in certamine constituta, lorica fidei præmunita et armis invictæ patientiæ ac geminæ charitatis accincta, duplicibus diversorum hostium agminibus cingebatur. Intus contra seditiosos pugnabat cives, foris adversus persecutorum ac fidei resistentium acies dimicabat. Pro duobus castris stabat una bellatrix. Hinc pudicitæ clausulam; illinc impresso Sponsi sui caractere, fidei signaculum defendebat. Sic doctâ manus ad prælium, circumacto virtutis undique clypeo, modo lita veneno tela luxuriæ, modo imminente perfidia jaculorum ingruentium grandinam propellebat.

370 Dicebat ergo agnotheta Dei: « Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis (*Cant. i.*). » Cedar interpretatur *tenebræ*, ii sunt infideles lucem fidei non habentes. « Nigra sum, » inquit, propter persecutionis tæstum, propter adversa, quæ patior a filiis tene-

brarum. Sed intrinsecus formosa sum, quia « concupivit rex speciem meam, et omnis gloria mea ab intus. » Formosa sum, inquam, sicut pellis, hoc est, sicut tabernaculum Salomonis. Sicut enim tabernaculum ex mortuorum fit pellibus animalium, ita duntaxat illi sunt habitaculum Dei, qui Christo commortui, vitiiis quoque carnisque concupiscentiis sunt extincti. Nec enim potuisset hæc virgo mori pro Domino, nisi mortua fuisset primitus mundo. « Nolite, inquit, me considerare, quod fusca sim quia decoloravit me sol (*Cant.* 1). »

O filia Hierusalem, id est, o fideles animæ, in illa am cœlesti gloria per desiderium constitutæ, nolite me considerare, quod fusca sim, id est, nolite desperare, vel nimis expavescere, quod me tribulationes opprimunt, quod persecutiones afficiunt, quod in hoc tempestatis procellarumque naufragio intumescentes me fluctus illidunt, quia decoloravit me sol, quoniam super me persecutionis æstus incanduit, decoremque meæ venustatis ac pulchritudinis offuscavit. Ac si dicat: Nolite tam ea, quibus extrinsecus affligor, attendere, quam vernantem interioris venustatis species cogitare. Tale est et quod Apostolus dicit: « Nolite deficere in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra (*Ephes.* 11); non enim condignæ sunt passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (*Rom.* 8). » Hanc autem interiorem pulchritudinem exterioremque nigredinem breviter Jeremias comprehendit, dicens: « Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, splendor pulchriores (*Thren.* 4). » Ecce pulchritudo, sed audi nigredinem; nam illico sequitur: « Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis. Adhæsit cutis eorum ossibus, et facta est quasi lignum (*Ibid.*). » Sed aspiciamus exteriorem nigredinem, aperiat ipsa unde sit interior pulchritudo: « Indica mihi, inquit, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes, in meridie (*Cant.* 1). » Ac si dicat: O Sponse cœlestis, quem anima mea inenarrabiliter diligit, in quo per desiderium jugiter requiescit, quem ulnis intimæ dilectionis amplectitur, in quo totis visceribus delectatur, dic mihi ubi pascas, hoc est, tu qui pastor bonus es, ubi oves tuas pascere facias, ipse etiam ubi cubes, id est, ubi requiescas in æstu persecutionis et fervore tentationis nostræ; ubi scilicet, nisi in his qui furenti vesaniæ cedere nesciunt, et crassantis malitiæ conatibus enerviter non succumbunt.

Inde ergo formosam se sponsa ista dicebat, quia ille in ipso persecutionis articulo in ea delectabiliter quiescebat, qui serenitate vultus sui cuncta clarificat. Unde et sponsus ad eam: « Tota, inquit, pulchra es, amica mea, et macula non est in te (*Cant.* 4). » Tota pulchra intrinsecus et extrinsecus, foris in perfectione clari operis, intrinsecus in munditia purissimæ cogitationis. **371** Et illa quid sponso? « Dilectus meus, inquit, candidus, et rubicundus, et

A totus desiderabilis (*Cant.* 5). » Dilectus candidus est virginitate, rubicundus in passione. « Lavit enim nos a peccatis nostris in sanguine suo (*Apoc.* 1). » Totus autem desiderabilis est, quia desiderabilis est in singulari nativitate, in vivifica morte, in gloriosa resurrectione, in triumphali ascensione. Desiderabilis est, dum loquitur, dum mirabilia operatur. Et o quam præclarum ac dulce commercium ubi mutua invicem prædicatione laudatur Sponsus et sponsa, Creator et creatura! Sic impletur quod per Psalmistam dicitur: « Jucundum sit ei eliquium meum, ego vero delectabor in Domino (*Psal.* 133). »

Et revera hæc est illa humani generis pars, virginalis scilicet chorus, in qua Deus omnipotens propensius ac specialius delectatur. Nam esto ut omnes a Domino discipuli diligantur, sicut a Patre diligitur, ipso perhibente, ait: « Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos (*Joan.* 15). » Esto quod Petrus claves acceperit regni cœlorum. Esto quod in cœlis ac terris, ligandi solvendi que sortitus sit principatum (*Matth.* 16), verumtamen Joannes, quoniam virgo est, ipse est discipulus quem diligebat Jesus (*Joan.* 13). Hinc est et quod in Apocalypsi Joannes dicit: « Quia nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra; hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum quocunque ierit (*Apoc.* 14). » Sed hunc Agnum, ut multæ valeant virgines, qua graditur, sequi, ipse dat in servanda virginitate constantiam, in superanda tentatione victoriam, in præmii retributione coronam. Ipse dicit: « Ego sum liliū convallium (*Cant.* 2). » Liliū plane propter niveum candorem mundissimæ castitatis. Liliū non montium, sed convallium, quia piæ eligit mentes humilium non scopulos inhabitat superbiorum.

Hunc Agnum, dilectissimi, sequamur in via, quam in hac vita positus tenuit, ut et sequi mereamur in gloria, ad quam devicta morte conscendit. Consideremus diligenter ubi sint ejus impressa vestigia, nec declinemus a semita gradientis, si volumus consortes esse regnantis. Dux itineris nostri crucis exstitit bajulus, felle cibatus est. Qui ergo ducis hujus vexillum sequi desiderat, carnalis dulcedinis mella contemnat. « Non enim, juxta Pauli vocem, possumus hic gaudere de sæculo, et illic regnare cum Christo. » Hinc est, quod per mandatum legis, omne sacrificium sale conspergitur, mel autem, sive fermentum adoleri in sacrificio funditus prohibetur. Unde Dominus ad Moysen in Levitico: « Omnis, inquit, oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini (*Levit.* 2). » Quisquis enim vel rapinam in opus pietatis impendere, vel vanæ gloriæ causa bonum videtur aliquid exercere, hic non azymam sinceritatis et veritatis, sed fermentum malitiæ atque nequitiae (*I Cor.* 5) conatur offerre. Mellis quoque sacrificium Dominus non approbat, quia luxuriæ

voluptatem omnemque carnalis illecebræ dulcedinem damnat. Sal autem omnibus præcipitur oblationibus adhiberi, **372** ut quidquid Domino super aram devoti cordis offerimus, rationis semper atque intelligentiæ sapore condire studeamus. Ait enim : « Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo. »

Et ut quod dicebat alius inculcaret, et ne mens nostra fortassis aliquando insulsa desiperet, adhuc ingeminans, dicit : « In omni oblatione tua offeres sal (Col. iv). » Hoc plane istud est sal, de quo Apostolus ait : « In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere (Ibid.). » De hoc sale et Dominus ait : « Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur? (Matth. v.) » Non ergo sal simus infatuatum, ne, quod absit, cum fatuis virginibus adveniens cœlestis ille nos Sponsus inveniat, et pulsantibus ac gementibus nuptialis convivii januam claudat, sed huiusmodi sal esse per divinam gratiam studeamus, quod nos esse vult, qui discipulis suis dicit : « Vos estis sal terræ (Ibid.), » quatenus tenebrarum opera relinquentes, et nunc elaboremus ut filii lucis ambulare, et postmodum inter sapientes virgines, accensis lampadibus, adveniendi Judici mereamur occurrere, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

* SERMO LXIX.

I. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Post crucem, post virginem, post angelos, quid est majus in terris, quid in cœlis sublimius? Illa utique quam acceptavit Altissimus, quæ vulneravit cor Sponsi sui, cui Sponsus idem in Canticis dicit : « Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, in uno crine colli tui, et in uno oculorum tuorum (Cant. iv). » Quam speciosa sponsa ista, quæ in uno capillulo et ocelluli scintillatione vulnerat cœlorum Regem, angelorum Dominum, Filium Dei Patris. De illa nobis est sermo, licet non sit sermo in lingua nostra. Hæc est illa, quæ posita est in superbiam sæculorum, cujus gloria a mari usque ad mare, cui reges et principes famulantur, quam circumvolat coelestium legionum multitudo, in qua fons sapientiæ repositus est, « hortus conclusus, fons signatus. » Hortus ubi clara rosaria pulchriori colore refulgunt, et felices virgæ florum et fructuum gloria cumulantur; hortus, quem ventorum non tangit alternitas, ubi mollioris auræ gratia frequenter aspirat et vernans amœnitas allicit intuentes; conclusus, non murali machina, nec cœmentatorum lapidum glutinosa tenacitate, sed angelica statione vallatus; fons, de quo fontes Israel derivantur, qui irrigat universam superficiem terræ, et inebrians, et emundans; signatus, sigillo utique totius Trinitatis, quod ille malignans effractarius non dico confringere, sed nec contingere audeat. In hac mortua germina regerminant et aridiora signa facile revirescunt.

A In hac congeritur multiplex varietas sacramentorum, et contegitur antiquitas misericordiarum Domini Dei nostri. Et ut breviter **373** intelligentiæ nostræ propalemus indaginem, duodecim sacramenta sunt in Ecclesia, quæ unius fidei pietas contegit, circa quorum instantiam reflectitur Christianæ religionis auctoritas.

Primum est baptismatis sacramentum (vide *Scholiam ad calcem sermonis*). Hoc pretiosius est cunctis opibus, et omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. Quis enim cogitatione cordis, vel volubilitate sermonis impleat, quanta sint in aquarum substantia sacramenta completa? Antequam mundus parturiretur et ex informi materia multiformium specierum diversitas exsiliret, Spiritus Dei in aurigæ modum ferebatur super aquas (Gen. i), et elementum hoc figurali præmulcebat obsequio. Cœlum ipsum ex aquis compactum Hebræorum tradit auctoritas, et per aquas universalis illa purgatio celebratur. Patriarchæ ad aquas fiunt uxorii, et per aquas terribile Judæorum murmur extinguitur.

Omnis illa series Veteris Instrumenti diligentius introspecta, majorem sacramentorum altitudinem in aquarum materia consignavit. Salvator ipse legem sequens, itinerarii sui principium aquis indixit, cum in flumine sublimis illa potestas ab illo magno homine voluit baptizari (Matth. iii). Primum miraculum ex aquis fecit (Joan. ii). Samaritanæ juxta puteum aquarum fontem aquæ salientis in vitam æternam repræmittit (Joan. iv). Denique qui ab aquis cœperat finivit in aquis. Vulnerato enim latere Crucifixi, manavit aqua (Joan. xix), quæ terrarum orbem purgatorio lavamine candidavit. Ad extremum inclusiva sententia chorum apostolicum inebuens : « Euntes, inquit, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Marc. xvi). » Nonne igitur liquido colligis quia legis utriusque sublimitas vim rerum sacramentalium in huius elementi liquore refudit? Non te moveat paucitas exemplorum, cum plurima præ manibus haberentur, nisi prolixitati evitasset oratio.

Secundum est sacramentum confirmationis. In baptisate Spiritus datur ad veniam, hic ad pugnam; ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur. Nonne in superliminari fronte domus nostræ terrestris consecrata manus sacri Chrismatitis imprimit unctionem? Nec quilibet tanti mysterii legitur exsecutor, sed solus episcopus, super cujus caput fuscum est unctionis oleum, et cujus ditioni sacerdotalis subditur multitudo. Baptismi gratiam omni homini, vel omni sexui tradidit auctoritas antiquorum; confirmationis autem insigne, sola pontificalis persona suæ vindicat dignitati. Inde est quod decretales paginae, et sanctorum Patrum instituta decernunt, non esse differendam post baptismum sacramenti huius virtutem, ne nos inermes inveniat fraudulentus ille contorior, a quo nemo unquam nocendi inducias extorsit. Delibuti igitur utriusque roris unguento, illo sanati, confortati isto, securius

descendamus ad singulare certamen? Nec nos deterrcant arma Goliæ, vel magnitudo moveat statuaris, quia nobiscum magnus est Dominus Deus noster, et magna virtus ejus (*Psal. cXLVI*), apprehendens arma et scutum, ut exurgat in adjutorium nobis (*Psal. xxxiv*).

Tertium est unctio infirmorum. Infirmantibus **374** nobis, et usque ad mortem mortali peccatorum febre languentibus, Spiritus pietatis assistit, et recordatus est quoniam pulvis sumus. Ait enim divus Jacobus: « Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis est, dimittentur ei (*Jac. v*). » Solemnis unctio, liquor excellens, quo sanitas redditur, peccatum dimittitur, immittitur timor Domini. Videsne qualiter sacerdotalis manus infirmantis corpus alleviet, et illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget unctione? Unde et sancti Patres hanc unctionem sacramentum esse sanxerunt.

Quantum est consecratio pontificis: Hæc quanto sublimior, tanto dignior approbatur. Cum enim canonicis sanctionibus eligitur persona, quæ tantæ dignitatis debeat subire fastigium, clarior pontifex cum cæteris pontificibus evocatur. Præparatur Ecclesia, patrem susceptura de filio. Ungitur illius caput oleo lætitiæ præ consortibus suis, in illius figuram, qui thalamo virginali spiritali balsamo profusus irroratus, oleum benedictionis super filios hominum distillavit. Liniuntur et manus, ut quidquid benedixerint benedicatur et acceptum sit divinæ majestatis aspectui. Ponitur et evangelica pagina super caput ipsius recumbentis, ut et verbo vitæ suam sentiat excedere rationem, et oculi ejus deficiant in eloquium Domini. Imponitur cidaris capiti consecrato, et aurea lamina frontis gloria præsignitur, in qua contextitur nomen divinitatis. Traditur annulus secretorum in manu ejus, ut dicat cum Propheta: « In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi (*Psal. cxviii*). » Calceantur et pedes in præparatione Evangelii pacis (*Ephes. vi*), ut sit de quibus dicitur: « Quam speciosi pedes evangelizantium pacem (*Isai. lii*). » Accipit et baculum pastorem, ut ex ipsa virgæ qualitate signetur qualiter mansuetos colligat, corripiat inquietos. Sic sic solenni vestimentorum glorificatione præfulgidus, et ad altare Dei familiariter intrans et exiens, iram judicis in misericordiam patris felici commutatione devolvit. Hic habet gladium spiritus, quod est verbum Dei (*Ephes. vi*). Hic potest tradere Satanæ in interitum carnis (*I Cor. v*).

Quintum est inunctio regis. Sublimis sta delibutio, quia sublimem efficit potestatem. Cum enim tantæ nobilitatis sanguis, vel genere, vel electione consecratur in regem, religio cum nobilitate totis regni viribus convocatur. Astat hinc primatum, metropolitanorum et episcoporum gloriosa societas, illine ducum, comitum, castellanorum non sper-

Ananda nobilitas. Procedit medius homo, super homines regnaturus, constipatus agmine personali. Ducitur denique ad aram excelsi Principis, principium regni sortiturus ab illo per quem reges regnant (*Prov. viii*). Prius autem quam imperatoris cultibus vestiatur, requiritur super eo cleri voluntas et populi, et manu propria jurat libertatem Ecclesiarum. Ex tunc exiit vestimentis suis et oleo sanctificationis aspergitur, ut typico rore perfusus, cœlestis unguenti plenitudine gloriatur. Induitur denique purpura, **375** quod est regis majestatis insigne, gestans regni sceptrum in manibus ad regendum populum sanctum Dei. Ponitur et corona aurea super caput ejus expressa signo sanctitatis, gloria honoris et ope fortitudinis (*Eccli. xlv*). Præfertur et gladius in oculis ejus, ut cognoscat quia vindex est iræ Dei, in hoc ipsum constitutus. Tantis igitur ac talibus mysteriis initiatus, reportatur ad palatium, a die illa et deinceps timendus pariter et amandus. Felix autem, si gladium regni cum gladio jungat sacerdotii, ut gladius sacerdotis mitiget gladium regis, et gladius regis gladium acuat sacerdotis. Isti sunt duo gladii, de quibus in Domini passione legitur: « Ecce gladii duo hic; et respondetur a Domino: Sufficit (*Luc. xxi*). » Tunc enim regnum provehitur, sacerdotium dilatatur, honoratur utrumque, cum a Domino prætaxata felici confederatione junguntur.

Sextum est sacramentum dedicationis ecclesiæ. **C** Dicit vix potest quanta sit in hoc loco sacramentorum varietas et institutionum alternatio. Primum enim ecclesia intus et de foris dealbatur, cruces duodecim in interiore circuitu ecclesiæ imprimuntur, cerei totidem accenduntur, emundatur ecclesia, pontifex ecclesiam exterius circuit cum aqua benedicta, et in superliminari portæ tertio virga pastoralis percutiens, dicit: « Attollite portas vestras, et elevamini, portæ æternales, et introibit Rex gloriæ; » illis deintus respondentibus: « Quis est iste Rex gloriæ? » (*Psal. xxiii*). Tunc benedicit aquam sale, cinere, vino hyssopoque conspersam, alphabetum ex transverso quadrangula ratione conscribit, altare septies ex eadem aqua respergit, cruces chrismate, altare vero mistura chrismatis, oleique perungit, ad quatuor altaris cornua incensum incendit, altare **D** tersum novis velaminibus operit, aliaque multa, quæ sermonis brevitatis non permittit inserere. Post hæc omni vestimentorum gloria cumulatus ingreditur ad altare, sacrificium singulare celebraturus, et sic sanctificationi finem impositurus. Quis hujus abyssi caliginem sermonis claritate possit illuminare? Attigissemus tamen quantumcunque, nisi nostris temporibus quidam, qui Carnotensi præsedet ecclesiæ, vivacissimo mentis igne lucidius omnia declarasset. Ad illum igitur plenissimum fontem sitientem mittimus, ubi plenissimam hauriat veritatem. Notandum tamen quia præcedentia sacramenta sine visibili unctione non fiunt, cum

subsequentia nihil hujusmodi merito continere legantur.

Septimum est sacramentum confessionis. Confessionis bonum quantum, vel quale sit, non est nostræ tenuitatis laudibus efferendum, cum præclara Patrum ingenia multis eam insignierint documentis. Hæc est via communis ad Deum, fons tam justis quam peccatoribus patens, qui criminum abundantiam abundantiori liquore detergit. Primam reddit innocentiae stolam, et fugitivum filium in paternos reducit amplexus (*Luc. xv*). Ex hoc fonte felices apostoli lacrymæ profluxerunt; in hoc peccatricis feminæ dæmonia sunt submersa (*Luc. vii*); per hunc adulter, et homicida David (*II Reg. xi*) spiritu principali legitur confirmatus (*Psal. l*); in hoc felix ille voluntatus est latro, **376** qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum de supplicio in paradysum translatus est (*Luc. xxiii*), consummatus in brevi, explevit tempora multa (*Sap. iv*).

In hac virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretione privati, vel assentatione seducti, aut nesciunt quid injungant, vel, si sciunt, privatam gratiam præferunt veritati. Verum non suscepimus hic aperire quid sentiamus ex ea, sed sermoni proprio proprietatem illius reservamus. Hoc tamen lectori tædiosum non sit intelligere, quia confitens pastori suo, puritatem cordis, veritatem oris, macerationem carnis debeat exhibere. Ille vero cui confitetur, pœnitentiam dignam, orationem continuam, taciturnitatem perpetuam constanti suo curet administrare.

Octavum est canonicorum (120). Isti sunt in Ecclesiæ solio sublimati, qui in episcopali sede veste candida resurgentes, innocentiam cordium colore vestium repromittunt. Hi de communi, et in commune viventes, vel vivere debentes perpetua, si peccaverint, sunt pœnitentia castigandi; habitus enim eorum non pœnitentiæ, sed innocentiae esse monstratur. Videant ipsi amici Sponsi quid respondeant ante faciem Sponsi, qui judicat orbem terræ in æquitate, cum de sponsa cœperit exigere rationem. Nolumus invehi super illos, sed hoc solum caveant, ne de patrimonio Crucifixi lautioribus epulis infundantur, vel vestimentis errentur nitidioribus, ne audiant a propheta: « Non compatiebantur super contritione Joseph (*Amos. vi*). »

Nonum est monachorum. Hi sunt qui a forensium causarum tumultibus elongati iudicatorias incantationes dæmonum patienter eludunt. In Scripturis assidui, in obedientia præcipui, fervidi charitate, beatæ urbis gaudia e vestibulo contemplantur. Circumspiciant ameni semetipsos, ne in amplioris coronæ, vel laxioris calceamenti vilitate confidant, cum homo videat in facie, Deus autem in corde.

Decimum est eremitarum, qui per cavernas montium et vallium concava latitantes, angelicis sociati

A spiritibus, in divitiis gloriæ contemplativis oculis rapiuntur, et in carne carnis obliti naturam suam indefessa meditatione fatigant.

Undecimum est sanctimonialium. Istæ sexum et sæculum ausu validiore vincentes, spectabilem victoriam ab hostis antiqui feritate reportant. Gloriosa res, ubi tenera membra longiori martyrio confringuntur, et illius enervant fortitudinem qui similitudinem Altissimi concupivit. Ad hujus spectaculum pugnae cito convertitur ille misericors intuitus, et tali potissimum victoria delectatur.

Duodecimum est nuptiarum sacramentum. Hoc magnum est, ait Apostolus (*Ephes. v*); et Dominus in Evangelio: « Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una (*Marc. x*). » Quid enim magis unum quam illi, quibus est una caro, una mensa, unus torus, hæreditas una? « Honorabile conjugium, dicit Vas electionis, torus immaculatus (*Hebr. xiii*). » Hoc destruuntur incestuosa conjugia, et legitimorum hæredum digna progenies propagatur. Hæc sunt duodecim sacramenta, **377** quæ (nisi fallor) illæ duodecim crucees significant, quas in circuitu ecclesiæ videmus impressas. Sed jam dimittendus est stylus, quia et ingenii paupertas, et infirmitas carnis, quæ solito durius inundavit, vetant me aliquid longius scriptitare. Si convalescere potuerò, exsequar quod cœpi, ad honorem illius qui est benedictus in sæcula. Amen.

C

SCHOLIA.

Duodecim sacramenta sunt in Ecclesia. Constat sacramenti vocem ambiguam esse, atque ex prima impositione non significare tantum sacrum signum sanctificantis gratiæ, ut a theologis accommodata est ad significanda propria sacramenta, præsertim novæ legis, quæ tantum sunt septem; sed ex se latius extendi ad significandum quodlibet abditum, mysterium, præsertim illud, quod, cum spirituale sit, sub velamine signorum sensibilius latet. In hoc ergo sensu hoc loco sumpta est vox illa, *Sacramenta*, ut constat, tum ex tanti Doctoris eruditione et fide, qui non ignorabat septem tantum esse novæ legis propria sacramenta; tum quia paulo ante dixerat: « In Ecclesia contegi multiplicem varietatem sacramentorum. » Quo verbo significat se non loqui tantum de proprio sacramentorum genere, sed de omni varietate mysteriorum, vel cæremoniarum visibilium, quibus Ecclesia ornatur. Quod autem in hac enumeratione nonnullam affert obscuritatem, solum est, quam rationem in re servaverit Damianus, et præsertim cur ex septem propriis sacramentis sex enumeraverit, omisso principali eorum, quod est sacrosanctum eucharistiæ mysterium; cur etiam ex impropriis et late dictis sacramentis, sex alia enumeraverit, cum etiam ratione pari potuerit alia complura numerare, ut vasorum sacrorum et vestimentorum benedictionem; aut consecrationem, sacramentalium omnium institutionem, et benedictionem; ut aquæ lustralis, panis benedicti, et ceræ, ex qua agnus Dei conficitur; item exorcismi, et similia; et ex illis, quæ numerat, multa non videantur distincta, ut sunt varii religiosorum status.

Dicendum vero est in primis sanctum doctorem

non omnino prætermisisse eucharistiæ sacramentum : nam sexto loco declarans sacramentum Dedicacionis Ecclesiæ, subdit hæc verba : « Post hæc omni vestimentorum gloria cumulat' ingreditur ad altare, sacrificium singulare celebraturus, et sic sanctificationis finem impositurus. » Ecce sub hoc sacramento complectitur augustissimum eucharistiæ mysterium. Et ne videretur supremum sacramentum, obiter, et quasi aliud agens attingisse, subjungit : « Quis hujus abyssi caliginem sermonis claritate possit illuminare? Attingissemus tamen quantulumcunque, nisi nostris temporibus quidam, qui Carnotensi præsidet Ecclesiæ, vivacissimo mentis igne lucidius omnia declarasset. Ad illum igitur plenissimum fontem, sitientem mittimus, ubi plenissimam hauriat veritatem. » Hisce autem verbis lectorem videtur remittere ad epistolam Fulberti Carnotensis 378 episcopi, Adeodato scriptam. Non ergo omisit sanctus cardinalis omnino hoc divinum sacramentum, sed quidquid Fulbertus de illo scripsit, sua interfuisse videtur. Adde, potuisse etiam prætermittere numerationem eucharistiæ inter illa duodecim sacramenta, quia tantum agebat de sacramentis, seu visibilibus signis, quæ ad venerationem et honorem hujus excellentissimi sacramenti ordinantur, et in dedicatione Ecclesiæ figurantur. Itaque eucharistia non solum sacramentum, sed etiam continet in se finem sacramentorum omnium; nec est solum signum, sed etiam res, ad quam sacra signa referuntur; et ideo non numeratur inter sacramenta, quæ sunt tantum cæremoniæ vel signa sacra. Unde in serm. 4 *De eadem Ecclesiæ Dedicatione*, ait idem auctor : « Per hoc, quod in sacris altaribus Dominico corpori sanctorum reliquiæ copulantur, unitum Redemptori suo sanctæ Ecclesiæ corpus ostenditur, et quasi sponsus cum sponsa in sancto altaris thalamo collocatur. » Itaque in præsentī sermone illa tantum sacramenta numerat, quibus sponsa ornatur : et ideo merito potuit inter illa sponsum ipsum non numerare, sed solum attingere, tanquam ultimum complementum totius ornatus ejusdem sponsæ. Unde et in eodem sermone 4 optime concludit omnia illa sacramenta referri ad honorem corporis Domini, et memoriam mortis ejus : « Dignum est ergo, inquit, ut in altari, super quod corpus Dominicum jugiter immolatur, mors ejus etiam per rerum invisibilium ænigmata nuntietur. » Si quis autem recte consideret sancti cardinalis verba illa : « Duodecim sacramenta sunt in Ecclesia, circa quorum instantiam reflectitur Christianæ religionis auctoritas, » intelliget ipsum solum voluisse numerare illa sacramenta, id est, cæremonias, aut observantias ecclesiasticas, quibus Ecclesiæ membra vel constituuntur, vel perficiuntur et ornantur, aut mundantur, vel in diversos gradus et ordines distinguuntur. Hac ergo ratione ponit Baptismum, tanquam primam Ecclesiæ professionem, et quasi viam per quam Ecclesiæ membra constituuntur. Cui adjungit confirmationem, tanquam perfectionem ejus, et sacram unctionem, et confessionem, tanquam medicinas his membris necessarias ad sanitatem animæ et corporis, si expediat. Adjungit deinde duo sacramenta, ordinis et matrimonii, quibus duo ordines membrorum Ecclesiæ (scilicet ecclesiasticorum et laicorum) distinguuntur. Inter laicos autem rex tantum, aut imperator videtur ad specialem auctoritatem et defensionem Ecclesiæ pertinere, et ideo inter illa sacramenta ponit regis unctionem. Inter ecclesiasticas vero personas tres gradus distingui possunt, scilicet pontificum, clericorum, et religiosorum. Addit ergo sacramentum illud, quo pontifices consecrantur, sub quo lotum sacrum ordinem et clericorum communem statum comprehendit. Deinde vero religiosorum statum ac professionem, ut maxime pertinentem ad Ecclesiæ auctoritatem ac perfectionem enumerat, et in quatuor ordines distinguit : scilicet canonicorum, per quos 379 regulares canonicos

A atque adeo religiosos omnes clericalem statum profitentes comprehendit; deinde monachorum in communi viventium, et eremitarum solitariam vitam agentium, et monialium religiosam etiam vitam profitentium, quam professionem religiosam inter sacramenta quæ ornant Ecclesiam non immerito numeravit. Atque ita probabilis ratio hujus enumerationis constat, satisque fit dubitationi, cur alia omiserit : aut enim ad hæc facile reduci possunt, aut ad prædictam Ecclesiæ auctoritatem per se non referuntur.

SERMO LXX.

II. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

« Immola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua (*Psal. XLIX*). » Tria sunt principalia et perfecta sacrificia, quæ reddere tenemur Domino. Sacrificium piæ contritionis, sacrificium justæ operationis, sacrificium laudis vel jubilationis. Horum duo in præsentī sunt necessaria, tertium hic inchoat, et in futuro consummabitur. De primo dicitur : « Sacrificium Deo spiritus contribulatus (*Psal. L*). » De secundo : « Sacrificate sacrificium justitiæ (*Psal. IV*); » et alibi : « Tunc acceptabis sacrificium justitiæ (*Psal. L*). » De tertio : « Beatus populus qui scit jubilationem (*Psal. LXXXVII*). » Item : « Sacrificium laudis honorificabit me (*Psal. XLIX*). » Primum sacrificium placat Deum, secundum delectat, tertium honorat. Non curat Deus de his sacrificiis, nisi medullata sint et saginata. Unde ait psalmographus : « Sicut adipe et pinguedine repletur anima mea (*Psal. LXII*). »

C In lege omnis adeps offerri jubetur, et holocaustum pingue laudatur. Caro enim macra, et sine pinguedine, neque quando comeditur præstat saporem, neque quando assatur reddit odorem. Hæc autem pinguedo non corporis, sed spiritus; non carnis, sed mentis intelligi debet. Pinguedo animæ virtutes sunt. Hæ suaviter redolent, hæ in Dei sacrificio Domino placent, et sine his nullum sacrificium est acceptabile. Hoc adipe pingues erant illi de quibus dicitur : « Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terræ (*Psal. XXI*). » Itemque tres pueri in Daniele : « Sicut in holocausto arietum, et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum (*Dan. III*). » Ut ergo placeant hæc sacrificia nostra Deo, pingua sint, et medullata.

D Sacrificium piæ contritionis exigit butyrum humilitatis, quæ in tribus consistit; scilicet, ut considerat homo quam imperfectum sit quod habet, et hoc respectu superiorum; unde illud : « Ut sciam quid desit mihi (*Psal. XXXVIII*). » Deinde, ut consideret quia nil habet proprium; unde Apostolus : « Quid habes quod non accepisti? » (*I Cor. IV*.) Consideret etiam, quod nisi habet in hac vita quod perdere non possit, juxta illud : « Memento unde excideris, et prima opera fac (*Apoc. II*). » Sacrificium justæ operationis exigit oleum discretionis. Sacrificium laudis requirit balsamum devotionis.

Habent autem hæc sacrificia opposita sibi vitia quasi ex latere venientia. Sacrificio contritionis op-

ponitur absinthium indignationis; **380** sacrificio justæ operationis, acetum confusionis; sacrificio laudis, venenum adulationis, sive detractionis. Offeramus igitur, dilectissimi, Domino piam contritionem in amaritudine interiori, et poenitentia exteriori; ut « sobrie, juste ac pie vivamus in hoc sæculo (*Tit. II*). » Sobrie nobis, juste proximo, pie Deo. Sobrie in duobus, in cavenda voluptate, et curis hujus vitæ; juste in duobus, ut nemini noceamus, et cunctis prodesse studeamus, juxta illud: « Declina a malo, et fac bonum (*Psal. LVI*); » pie in duobus, ut scilicet in præsentem vivat justus ex fide, et in futuro æternam expectet beatitudinem. Unde Apostolus: « Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est (*I Cor. XIII*). » **B** Offeramus dignam laudem in confessione oris, et devotione cordis. Pia quippe cordis contritio nascitur ex recordatione peccatorum, et timore futuri judicii; justa operatio, ex amore virtutis, et fiducia spei, laus et jubilatio ex affectu charitatis et recordatione beneficiorum Dei.

Sunt autem tres recordationes peccati, prima afficiens et delectans, quæ mala est; secunda exasperans et pungitans, quæ utilis est; tertia gloriosa, quæ perfectorum est. Afficiens est, qua afficitur homo recogitans ad ollas carnum Ægyptiorum, quam deliciose et suaviter vixerit (*Exod. XVI*); et quam arduum sit iter, quod aggressurus est. Recogitatio pungitans est, quod reminiscitur quam sordide et flagitiose vixerit, non ut ad priora redeat, sed ut digne desinat, et coram se ea statuatur, unde David: « Peccatum meum coram me est semper (*Psal. LI*). » Tertia recordatio, quæ dicitur gloriosa, est quando homo remeditans quis fuerit, et qua gratia de laqueo miseriæ et de luto facis liberatus sit, gratias agit, dicens: « Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam (*Psal. CXXIII*). » Et cum Israelitis de Ægyptia servitute liberatus, gratulabunde decantat, dicens: « Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare (*Exod. XV*); » et cum Zacharia: « Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ (*Luc. I*). » Hæc sunt, quæ Deo offerre debemus.

Tenemur etiam ei reddere, quæ fecimus vota, juxta Prophetæ admirationem: « Venite, et reddite Domino Deo vestro. » Qui non reddit quod vovet, quasi Deum provocat, et irridet. Reddendum est votum integrum, et perfectum, quia aliter non satisfaceret Deo, qui votum nostrum tanquam proprium exigit debitum. Unde et in lege dicitur, quod bovem, et ovem, aure et caudâ amputatis, voluntarie offerre possumus (*Levit. XXII, 25*). Votum autem ex his solvi non potest, quibus aliquid perfectionis deest.

Recogitet igitur unusquisque nostrum quid Domino voverit, et satagat illud reddere. Abrenuntiavimus sæculo, monachi nomen suscepimus et habi-

tum. Vovimus Domino continentiam, obedientiam, humilitatem, patientiam, sæcularium morum mutationem. Prædicta tria voverunt specialiter sancti, et reddiderunt. Audite quid dixerit, et quid fecerit Apostolus: « Non sum, inquit, dignus vocari **381** Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (*I Cor. XV*). » Ecce pia contritio de recordatione peccati. Item: « Bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex (*II Tim. IV*). » Ecce justa operatio de fiducia spei. Item: « Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione vestra (*II Cor. I*). » Ecce laus de beneficiis Dei. Vovit David et reddidit: « Vota, inquit, mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus (*Psal. CXV*). » Votum vovit Jacob et reddidit: « Si fuerit, inquit, Dominus mecum et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei, cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi (*Gen. XXVIII*). » Jephthe Galaadites votum vovit, et reddidit: « Domine, inquit, si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus egressus fuerit de foribus domus meæ mihi que occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, cum in holocaustum offeram Domino. Transivitque Jephthe ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos quos tradidit Dominus in manus ejus. Revertenti autem in Maspha domum suam, occurrit unigenita filia sua cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit vestimenta sua et ait: Heu me! filia mea, decepisti me, et ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. Et fecit de ea, sicut voverat (*Judic. XI*). » Ipsum unigenitum Dei Filium jurasse Patri ac vovisse scimus, attestante Psalmista, qui ait: « Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob (*Psal. CXXXI*); » scilicet ut sacramentum religionis in passione suæ carnis pro salute generis humani expleret. Faciamus et nos similiter, et vota quæ vovimus integre persolvamus. Quod ipse præstare dignetur qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXXI.

III. IN DEDICATIONE ECCLESIE.

« Fecit Deus duo magna luminaria, luminare majus, ut præesset diei, et luminare minus, ut præesset nocti (*Gen. I*). » Non omnia, fratres charissimi, quæ sunt in cithara, sonant, sed omnia juvant. Sic non omnia quæ sunt in divina Scriptura spiritualem intelligentiam generant, sed omnia juvant. Unde si in aliquo legis capitulo fas est sensum spiritus aliqua rimula intueri, non in inquisitione dormire debe-

mus, sed thesaurum jacentem in littera vigore alacris ingenii perscrutari. Quod satis egregie vir sapiens adumbravit, cum dixit: « Non dormias in sinu mulieris (Eccli. ix). » Mulier nempe sacri eloquii litteram exprimit, ex qua fidelis expositor fructum gignit. Quæ littera, cum ei catholice rationis diligentia adhibetur, virilis intellectus robori maritatur; cum vero eam seductæ mentis ingenium depravat, quasi castitatem feminæ adulterino coitu violat. Recte ergo dicitur: « Ne dormias in sinu mulieris: » ac si aperte diceretur: Ne in secreto litteræ sensu torpeas, sed latentem animæ profectum pudica exerceat vigilantia.

« Fecit, inquit, Deus duo magna luminaria (Gen. i). » Verum quidem est quod Deus in mundi creatione cælum clarum solis et lunæ distinxit ornatu, ut alterum diei, alterum noctis vicissitudinem gubernaret. Porro si interius perscrutemur, inveniemus nobis allegoriæ respondere secretum. Ecclesia enim mundi figuram gerit, quia sicut mundus ex quatuor elementis subsistit, ita Ecclesia ex quaternaria doctrina Evangelii coalescit. Habet autem Ecclesia suum diem, habet et lunam in nocte. Dies Ecclesiæ est tempus pacis; nox Ecclesiæ est tempestas persecutionis. Sol vero in Ecclesiæ die, est sapientia; luna autem in Ecclesiæ nocte, est patientia. His luminibus Deus Ecclesiam suam pinxit, quatenus et in pace non sit improvida et in bello non inveniatur mollis et fracta. Per sapientiam Ecclesia se protegit in pace a demonibus, per patientiam se tuetur in bello a persecutoribus. Non claudicat Ecclesia, non est inermis, argumenta divina sapienter eludit, tormenta hominum sustinet patienter.

Recta prorsus comparatio est solis ad sapientiam, lunæ ad patientiam, quia sicut sol lunæ, ita sapientia præpollet patientiæ. Sapientia itaque sol, quia illuminat; patientia luna, quia confortat. His geminis brachiis Ecclesia pugnat, altero prosternens demones, altero vincens homines. Fecit itaque Deus hæc duo magna luminaria, quibus ornatur Ecclesia, quibus quasi duobus oculis munitur Christi columba.

Dissolutis nebulis allegoriæ, hunc etiam rivulum Scripturæ ad irrigandos mores nostros possumus trahere. Nam sicut Deus in hoc mundo duo magna luminaria fecit, ita etiam in homine duo magna luminaria ordinavit. Ne sibi videatur durum, quod dicimus; homo enim alter est mundus, unde ipsa Græca lingua vocatur, *μικρόκοσμος*, id est, minor mundus, quia ad similitudinem majoris mundi est factus. Nam sicut Deus majori mundo præsidet, ita quod ubique est totus; sic anima corpori dominatur, ita quod ubique tota est in corpore.

Homo itaque habet diem, habet et noctem; habet solem in die, habet lunam in nocte. Dies hominis est vita justitiæ, nox hominis est vita nequitiae. Sol autem in vita justitiæ est charitas quæ præest vitæ justitiæ; luna vero in vita peccatoris, est penitentia. O quam clarus sol est charitas, cujus quindecim

(121) Sermonis hujus principium non habetur in

radios enumerat filius solis Paulus apostolus, in Epistola ad Corinthios, ubi ait: « Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur! » (I Cor. xiii.) O quam clarum penitentiae jubar! noctem peccati removet quod conscientiae nubilum tergit.

Lunæ hujus, scilicet penitentiae, quatuor sunt radii: cognitio peccati, dolor pro peccatis, confessio peccati, fructus eleemosynæ. Prius oportet cognoscere peccatum, sed non sufficit; oportet dolere pro peccato; addenda est etiam confessio, quia frustra dolet qui non confitetur; his vero adjungendus est fructus eleemosynæ, qui est pretium peccati. Unde propheta de impio dicit: « Non credat frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit. » (Job. xv.) Pretium certe peccati est eleemosyna. Sed qui semper eleemosynam erogat et semper peccat frustra credit quod eleemosyna ei proficiat. Interpretandum est igitur eleemosynæ vocabulum. Et, Hebraice, *Deus*; moys, Ægyptiaca lingua dicitur *aqua*, inde eleemosyna, id est, *aqua Dei*. E contrario videre possumus quod peccatum est ignis diaboli. Igitur contra ignem diaboli opponatur aqua Dei. Perpende, Christiane, dignitatem tuam, et redemptionem culpæ tuæ. Noli belluina mente contemere. Deus eleemosynam fecit tibi, corpus proprium morti tradendo, tu eleemosynam fac illi, buccellam panis porrigendo pauperi. Esto prius in te misericors, deinde in proximum clementiæ rivum effunde, ut sic pariter cum proximo ad fontem misericordiæ valeas pervenire, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXXII.

IV. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

(121). . . . . vere est mons fortitudinis, innuitur salutare vexillum, id est crux, quæ immortalis memoria viret semper, floret atque fructificat in mentibus electorum.

Per hoc autem quod in sacris altaribus Dominico corpori sanctorum reliquiæ sociantur, unitum Redemptori suo sanctæ Ecclesiæ corpus ostenditur, et quasi sponsus cum sponsa in sancti altaris thalamo collocatur. Et quia in Apocalypsi, sub altari Dei visæ sanctorum martyrum animæ referuntur (Apoc. vi), aptissime congruit, ut etiam apud nos sub aræ visibilis mensa coram patrociniis recondantur.

Præterea sicut in sepulchro Redemptoris myrrha et aloë missa sunt (Joan. xix), ita et hic thus apponitur, per quod ejusdem Domini mortificatio figuratur, sicut ipse dicit: « Quotiescunque manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat » (I Cor. xi). Dignum est ergo ut in altari, super quod corpus Dominicum jugiter immolatur, mors ejus etiam per rerum invisibilium ænigmata nuntiatur.

Parietibus quoque basilicæ per circuitum duodecim de sancto chrismate signa crucis imprimimus totidemque canelas affigimus, ut eam sancti Spiritus.

tus unguedine delibutam et apostolorum doctrinis divinitus illustratam his signis invisibilibus ostendamus.

Sunt etiam alia nonnulla, fratres mei, quæ in ecclesiarum consecrationibus certi causa mysterii rationabiliter adhibemus, sicut est vinum, hyssopum, sal, cineres, pulveres, fragmen rubei lapidis. Quæ videlicet omnia idcirco per ordinem vobis exponere, cur adhibeantur, omittimus, **334** ne charitatem vestram prolixis sermonibus oneremus. Quæ tamen breviter perstringendo transcurramus, ut tenuem saltem uberius intelligendi lineam producamus. Porro sicut aqua Vetus Testamentum, sic et vinum significat Evangelium, quod Dominus tunc expressit, cum aquam in vinum in nuptiali constitutus solemnitate mutavit (*Joan. ii*).

Et sicut liquores illi simul in consecratione miscentur Ecclesie, sic procul dubio dignum est ut utraque lex jugiter nostro versetur in corde. Sal etiam simul immittitur, ut insipidus veteris legis sapor evangelicæ intelligentiæ sale conditus esse doceatur. Unde cum cives Jericho aquas illius terræ conquererentur amaras, ait Eliseus: « Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Qui cum attulissent, egressus ad fontes aquarum, misit in eum sal, et ait: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit in eis ultra mors, neque sterilitas. Sanatæ ergo sunt aquæ usque ad diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est (*IV Reg. ii*). » Per quod designatur, quod amara veteris legis aqua per spiritualem Evangelii intellectum erat in dulcedinem convertenda. Hyssopus autem, qui pectoris arcana purificat, fidem designat, de qua nimirum dicit Apostolus: « Fide purificans corda eorum (*Act. xv*). » In cinere vero significatur humilitas, per quam scilicet Abraham Deo colloquens, ait: « Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (*Gen. xviii*). » Per speciem vero rubei fragminis, fervor innuitur charitatis. Hinc est quod Adam dicitur *terra rubra*, videlicet ut in vocabulo primi hominis homo discat quatenus, quia terra est, humiliter vivat; et quia ruber dicitur, a fervore charitatis geminæ non tepescat. Quæ scilicet omnia idcirco in dedicatione Ecclesie visibiliter admiscuntur, ut nos eorum mysticum intellectum in mente nostra recondere doceamur. Et quia nos utique sumus Ecclesia, per visibiles species atque corporeas mystice designatur quæ spiritualium virtutum nobis inesse debeant sacramenta. Hæc interim vos nosse sufficiat, ut per hæc quæ dicimus valeatis et illa conicere quæ tacemus.

Vidētis præterea, dilectissimi, quia basilica ista constat lapidibus et cæmento, quod si parietis machina in alta se subrigens solis lapidibus coacervatur, et calcis ac sabuli glutine non obstringitur, ad violentiæ cujuslibet impetum quidquid constructum est necesse est subruatur. Quid est aliud templum Dei, nisi populus Dei? Lapidēs nisi homines? Quid cæmentum, nisi tenax coagulum charitatis? Unde dicit Apostolus: « Charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis (*Col. iii*). » Sicut ergo muralis machina

A sine cæmento constructa: perflantibus ventis evertitur, ita boni operis ædificium ad quemlibet tentationis impetum cito collabitur, si paternæ charitatis coagulo non tenetur.

Ut ergo, dilectissimi, sancti operis nostri structura permaneat, Spiritus Dei vos in fraternæ charitatis compage connectat. Non enim omnes, qui Christianum videntur habere vocabulum, pervenire merentur ad Christum; neque omnes qui habent Ecclesie societatem, **335** ad ecclesiastici corporis pertinent veraciter unitatem. Tabernaculum nempe fœderis, quod Christi tunc præfigurabat Ecclesiam, Bezaleel filius Uri de tribu Juda, et Ooliab filius Achisamech de tribu Dan, pariter construxerunt (*Exod. xxxi*). Sed cuncti liquido novimus quia de tribu Juda natus est

B Christus, de tribu vero Dan nasciturus est Antichristus. Sic ex utriusque nunc membris universalis constat Ecclesia, sed sola charitate discernitur, qui scilicet ad Christum, qui ad Antichristum merito pertinere credatur. Unde et Bezaleel dicitur *in umbra Dei*, quia quisquis Christum veraciter sequitur, umbra sancti Spiritus, ex quo ille in Virginis utero conceptus est, ab æstu desideriorum carnalium temperatur. Ooliab interpretatur *protectio mea pater*, quoniam Antichristus cum suis utique membris patrum suorum, hoc est veterum Judæorum, se testimonio protegit, dum legalia mandata juxta litteram servat, et ea secundum illorum traditionem carnaliter observanda mendaciter dogmatizat.

C Ecce, dilectissimi, tabernaculum Dei nunc communis frequentie societate construimus, et templum Dei corporali frequentia sufficienter implemus, imo et ipsi templum Dei per novæ regenerationis gratiam effecti sumus. « Templum enim Dei sanctum est, dicit Apostolus, quod estis vos, et Spiritus Dei habitat in vobis. » Ubi terribile est, quod præsto subjungitur: « Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus (*I Cor. iii*). » Templum sane, id est materialis quælibet ac terrena basilica, aliquando pulvere, vel levi quacunque sorde polluitur; aliquando per effusionem sanguinis; vel certe per admissum aliquod grave facinus violatur; sed cum solus se nimius pulvis exaggerat, vel tenuis quædam pollutio pavimenti munditiam scdat, levi ramusculo, quod injectum est, scopitur, et sic ad priorem munditiam, quod scdatum est, revocatur. At si vel homicidii, vel gravissimi, quod absit, sceleris contaminatione respergitur, denuo per summi sacerdotis officium necesse est instauretur. Nos certe in die sacri baptismatis per sanctificationem Spiritus Dei templum sumus effecti; quod si vel otiosi sermonis, vel exigui cujusquam reatus attaminatione contingimur, facile est ut levis poenitentiae satisfactione purgemur. At si gravis culpæ lepram nos incurrisse contigerit, adeunda est protinus mater Ecclesia, supplicandus est pontifex, ut animæ nostræ templum, quod violatum atque destructum immuni scelere cernitur, per sacerdotalis auctoritatis officium ac satisfactionis dignæ remedium noviter instauretur,

Nec dubium quin illa templi spiritualis instauratio, quæ per visibilis sacerdotis exhibetur officium, per divinæ virtutis atque potentiæ intrinsecus impleatur effectum; et Christus Jesus, qui verus Rex est et Sacerdos, quod collapsum in homine vel destructum maligni spiritus arte considerat, per plenioris gratiæ largitatem in melius renovat et reformat. Quod etiam templi Hierusalem instauratio tunc illa signaverat, quæ per Zorobabel filium Salathiel, ducem videlicet Juda, Jesum (Josue) filium Josedech sacerdotem magnum, facta fuisse legitur **386** sub Dario rege Persarum (*I Esdr. iii*). Sicut enim tunc Nabuchonosor rex Babylonis templum Hierusalem populum captivando destruxerat, sic nequitiae spiritus, qui possessor est intimæ confusio- nis, humanam animam a sua sæpe libertate captivat, et sic templum Dei perversa concupiscentiæ sorde contaminat.

Et sicut per Zorobabel atque Jesum, regiam videlicet sacerdotalemque personam, tunc instauratum est templum, sic hominis anima furore antiqui hostis impellente collapsa, et per ejus astutiam turpiter violata, ex virtute Redemptoris nostri, qui ex utraque stirpe descendit, erigitur, et non solum in id quod fuerat, sed et in amplioris gratiæ plenitudinem reformatur. Unde et per Aggæum prophetam de lapideo illo templo dictum est: « Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ; et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus Deus exercituum (*Agg. ii*). » Tunc sacerdos ille pontificum, et Rex regum templum suum perpetuo possessurus ingreditur, et illud non solum a perpetrati sceleris contaminatione purificat, sed etiam gloria continuæ deinceps inhabitationis illustrat. Sicut per eundem prophetam dicitur: « Et veniet Desideratus cunctis gentibus; et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum (*Ibid.*). »

Hortamur itaque, dilectissimi, et sanctæ devotionis vestræ prudentiam salubriter admonemus, ut si templum pectoris vestri cognoscitis, vel antiqui hostis arte corruptum, vel etiam perpetrati gravissima cujusquam sceleris attaminatione pollutum, illum adite pontificem, qui restorationis et totius humanæ salutis principaliter obtinet potestatem; de mentis vestræ cubiculo pravæ concupiscentiæ sordes abjicite, furoris et iracundiæ stimulos patientiæ mansuetudinem mitigare, perulantis luxuriæ virus expellite, supernæ contemplationis intuitu vanarum cogitationum caliginem dimovete; sicque procul abjectis omnium sordibus vitiorum, succedant spiritualium ornamenta virtutum, quibus suaviter delectatus omnipotens Deus, illud in vobis construât domicilium, in quo sit ipse summitas simul et fundamentum. Summitas quidem, sicut scriptum est: « Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli (*Psal. cxvii*). » Fundamentum vero, sicut dicitur; « Fundamentum autem nemo potest ponere, præter id quod positum est, Christum Jesum (*I Cor. iii*). »

A Non ergo sit mens vestra, dilectissimi, apotheca mercium, non cupiditatis ærarium, non area bellatorum. Quidquid enim sedulo versas in conscientia, hoc idem et ipse es in æstimatione divina. Omne siquidem nostrum, sive boni, sive mali desiderium coram divino conspectu in nostra ceratur mente depictum. Porro si in te flamma libidinis æstuat, mens tua domus est fornicationis, non domus orationis; si fomes inest livoris et odii; non domicilium pacis, sed campus videtur esse certaminis. Sit ergo mens nostra non obscenæ luxuriæ clibanus, non passionum sentina carnalium, non denique volutabrum vitiorum, sed sit cum Dei omnipotentis auxilio spiritualium aula virtutum, **387** quam ipse supernus dignetur habitator invisere atque in templo dicati sibi pectoris habitare, sicut per prophetam promittit, dicens: « Inambulabo in illis, et inhabitabo et ero illorum Deus (*I Cor. vi*), » qui vivit et regnat in Trinitate perfecta unus et verus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMONES MORALES.

Sermo de vitio linguæ.

Sermo de spirituali certamine.

Sermo synodalis.

SERMO LXXIII.

DE VITIO LINGUÆ.

Cum pius exactor quæcunque merces sub chirographo cautionis offeruntur amplectitur, securus est debitor qui tenetur. Sic ergo, fratres charissimi, sic nimirum, cum vos ad libenter audienda quæ de meæ rusticitatis inopia proferuntur intentos aspicio, ad reddendum vobis deinceps promissi sermonis debitum promptior convalesco. Et quia per totius hebdomadæ circulum in cellulis singulariter constituti, affluentibus Scripturæ sacræ dapibus estis saginati, nunc de manibus servitutis nostræ vester animus tanquam vilia ad vescendum poma suscipiat, ut postmodum ad priores epulas quanto esurientius tanto avidius recurat.

D Curate igitur, fratres mei, cum invicem convenitis, ut honeste, graviter et morose incedere studeatis, quatenus debitæ mortificationis insignia præferentes, et inter vosmetipsos quiete ac pacifice fraterna valeatis charitate congruere, et extrinsecus adventantibus sanctæ conversationis exempla præbere, præcipue tamen loquacitatis vitio severe ac vigilanter obsistite, et prurienti linguæ frenum sobrii moderaminis adhibete, ne, quod absit, brevis horæ spatium perdatis otiosa loquendo quod per plures acquisistis orando, et nunc ex lingua leviter affluat quod mentem postea poenitendo graviter premat. Sæpe namque inter reliquos cibos, unum fortasse quid a comedente trajicitur, quod per plures postmodum dies occupans stomachum minime digeratur. Sic nimirum inter multa verba, quæ indiscrete proferimus, impossibile est ut non quandoque aliquid prodeat, quo deprimi mentis nostræ stomachum sentiamus, ac per hoc nequeat facile digeri, quia non

potest oblivioni traditum a cogitatione deleri. Nonnulli enim fratrum postquam se aliquanto diutius siluisse meminerint, quadam quasi ex ipso silentio securitate præsumpta, mox ad proferenda vana quælibet et levia defluunt, et non ad necessitatis indicia, sed ad voluptatis potius petulantiam indiscreta ora resolvunt. Quibus profecto valde timendum est, ne magis Deum vitio vanifluæ verbositatis offendant quam sibi prius **388** de silentii sui censura placaverant. Deum siquidem, quem et silendo et orationibus insistendo in se suscipere fortassis ante meruerant, nunc vacando fabulis et sermonibus otiosis tanto periculosius quanto vicinius persequi non formidant.

Audiant itaque quid Paulus Ephesiis dicat : « Omnis, inquit, sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quid bonum est, ad ædificationem opportunitatis fidei, ut det gratiam audientibus (*Ephes. iv.*) » Et quia nonnulli Deum prius bene vivendo lætificant, sed postmodum superflua quæque et perversa loquendo contristant, illico subjunxit : « Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis (*Ibid.*) » Perpendant miseri, quæ illis lælitia in vanis sermonibus potest lenocinantes obrepere, quibus sciunt se non potentem sæculi, non etiam quemlibet sanctum hominem, sed ipsum Spiritum sanctum, qui procul dubio Deus est, constrictare.

Quanto autem cautelæ studio linguæ procacitas frenanda sit, si quis nosse desiderat, inter quæ crimina ab eodem magistro gentium numeretur, attendat : « Fornicatio, inquit, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudinis, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet (*Ephes. v.*) » Ubi enim fornicationem, immunditiam, atque avaritiam texuit, ibi etiam indifferenter scurrilitatem, et stultiloquium nominavit, ut manifeste detur intelligi, linguæ malum gravissimis criminibus in offensione conjunctum, a quibus in ipsa non est prohibitione discretum. Quid autem vaniloquio potest esse deterius, quod non modo per semetipsum infelicem animam lethaliter gravat, sed et ipsam honestæ vitæ religionem, quæ hominem Deo junxit, evacuat, Jacobo testante, qui ait : « Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio (*Jac. i.*) » Quibus nimirum verbis luce clarius constat quia in nihilum omnis nostra religio redigitur, nisi solerter immoderate linguæ lascivia compescatur. Qui rursus ait : « Qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir (*Jac. iii.*) » Si viri perfectio in verbi custodia ponitur, profecto patet quia per effrenatæ loquacitatis incuriam, omnis etiam perfectæ vitæ compositio dissipatur. Et si rem velimus diligenter inspicere, deterius peccat plerumque lingua quam vita; nam et si vigilantia cura animam nostram custodire proponimus, tamen quia propagati de carne cum peccato sumus, impediente sæpius ipsa carnis infirmitate,

A peccamus Sed quidquid in humana conversatione delinquitur fructuosæ poenitentiae remedio et crebris orationibus expiatur.

Consideremus ergo, fratres charissimi, quam grave sit in lingua delinquere, quæ compuncti et amari cordis interpretes pro nostris delictis efficaciter consuevit orare, et eam vanissimæ loquacitatis vitio ream atque obnoxiam divino conspectui reddere, quæ nimirum in suæ munditiæ puritate persistens nostris reatibus poterat veniam obtinere. Unde non immerito per virum Sapientem dicitur : « Flagelli **389** plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet ossa (*Eccli. xxviii.*) » Ecce lingua ossa non habet, et ossa comminuit, quia cum ipsa per ventosa verba leviter effluit fortia atque robusta virtutis nostræ facta corrumpit. Nam cum mors et vita sit in manu linguæ (*Prov. xviii.*), valde cavendum est vitium quod et manu ad feriendum uti dicitur, unde inaniter loquentis anima trucidetur. Unde non immerito idem, qui supra, Sapiens dicit : « Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam (*Eccli. xxviii.*) »

Duo autem unicuique necessaria sunt qui se ab hujus nequitiae peste custodire desiderat, ut videlicet, et proprium os a supervacuis sermonibus comprimant, et, aures etiam ab ineptis alienæ loquacitatis confabulationibus claudat, quoniam hoc virus non solum eos a quibus oritur lethaliter inficit, sed eos etiam in quos effunditur perniciosam tabem corrumpit. Unde scriptum est : « Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam; et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis; aurum tuum, et argentum tuum conflat, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos, et attende, ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem (*Ibid.*) » Salomon autem dicit : « Qui custodit os suum, custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet malum (*Prov. xiii.*) » Nec enim credendum est, fratres mei, sanctos doctores Novi scilicet ac Veteris Testamenti tot sine causa sententias adversus linguæ vitium protulisse. Nisi enim huic morbo immane periculum inesse cognoscerent, nequaquam adversus hunc tam austere, tam acute, tam multipliciter, tam uniformiter disputarent.

Ut enim cætera testimonia sacræ Scripturæ præteream, quem apostolica tuba illa non terreat, quæ de hac pernicie terribiliter intonat, dicens : « Ecce, inquit, quantus ignis quam magnam silvam incendit, et lingua ignis est, universitas iniquitatis; lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam civitatis nostræ, inflammata a gehenna (*Jac. iii.*) » Non autem immerito lingua ignis dicitur, quia sicut de insipiente Salomon dicit : « Apertio oris illius inflammatio (*Eccli. xx.*) » Si ergo lingua ignis est, quæ omnem virtutum nostrarum silvam incendit, si universitas est iniquitatis, si totum corpus sua foeditate

contaminat, si rotam nostræ nativitalis inflamat, id est si omne meritum instabilis hujus vitæ nostræ suæ damnationis incendio devorat, nisi linguam suam quis discreta moderatione custodiat, quis de sobrietate, quis de castitate præsumere, quis de jejuniis, sive vigiliis, aut aliqua se poterit bona operatione jactare?

Ponamus ergo, fratres charissimi, frenum ori nostro; non ex eo verba scurrilia prodeant; non fluxæ lætitiæ fomenta prorumpant; non lingua nostra fratris infirmi vitam detractorie mordeat; non bene currentis opera sub vitæ hujus incerto præcipitanter extollat; non præterita facta, vel dicta inaniter recitet; non quid **330** a secularibus agatur inter fratres pestilenter enarret; servemus et nos quod Paulus Colossensibus præcipit, dicens: « Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere (Col. iv). » Sit igitur lingua nostra modesta, sobria, discreta, pudica; sit oris nostri saliva virgo die crescente, et nisi utilitatis occasio præbeatur, usque in crastinum, sive perendie incorrupta servetur.

Portatis, fratres mei, vobiscum, portatis clavem cellulæ, portate et clavem linguæ; opponitis pessulum ostio, adhibete retinacula salubriter ori vestro. Auceps non emittit accipitrem, nisi anserem videat, et monachus dimittet linguam suam, si loquendi necessitas non assistat? Deditur venator catulum solvere, nisi lepus appareat; viliores habeat monachus linguam suam, quam ad nullius salutem, vel commodum inutiliter solvat? Sudat lapis in manu oppugnantium mœnia, et incassum volet verbum de ore stantis in sanctæ militiæ disciplina? Arcus frustra flexis cornibus non intenditur, et rationale os ad effundenda passim superflua reseratur? Parcitur pharetræ, ut ex ea sagitta leviter non exeat; non parcitur linguæ, ut mordax in quemlibet verbum velut ictum vulneris non infligat?

Quid ad hæc, fratres, dicimus; qua nos argumentatione defendere, qua possumus artificiosa nos excusatione purgare? Nunquid non facilius est atque tranquillius facere quam loqui? Nunquid non laboriosius est linguam per tot prolixæ loquacitatis verba discurrere quam in suo quietam silentio permanere? Unde non immerito de quibusdam per Jeremiam dicitur: « Docuerunt linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt (Jer. iv). » Laborasse namque dicuntur, ut nequiter agerent qui tacendo utique sine peccato melius quievissent. Et si forte quemlibet fratrem in lingua se jugiter fatigare delectat, Paulum audiat quod Corinthiis dicat: « Quid ergo, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant (I Cor. xiv). »

Si quem ergo lædet linguam suam rigida silentii censura compescere, orando, psallendo, legendo,

A sive etiam ædificationis verba proferendo, studeat eam salubriter exercere, ne cui nunc ardet lingua in loquendi concupiscentia, damnationis suæ postmodum comburatur in poena. Neque enim negligerentur audiendum est quod dives ille petebat refrigerari linguam suam, quia cruciabatur in flamma (Luc. xvi). Quia enim, juxta apostolicam sententiam, humana lingua a gehenna, hoc est a gehennalibus incolis, nunc dicitur inflammari (Jac. iii); non immerito postmodum flammis ultricibus tradita, cum eisdem simul meretur aduri. Unde non incongrue de perversa lingua per virum Sapientem dicitur: « In flamma, inquit, sua non comburet justos. Qui relinquunt Deum, incident in illam, exardebit in illis, et non exstinguetur, et immittetur in illos, quasi leo et quasi pardus lædet illos (Eccli. xxviii). » Illud etiam **331** quantæ formidini, quanto nobis debet esse terrori quod Veritas ait: « Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii (Matth. xii). »

Audiat lingua vaniloqua, audiat lingua otiosa, audiat lingua scabiosa. Scabiosa, inquam, lingua, quæ velut scabiem quamdam atque pruritum patitur, nisi semper acuto quodammodo supervacuæ locutionis ungue scalpatur. Audiat et pavescat, intelligat et tam terribilem sententiam perhorrescat. Audiat terrorem judicii de ore ipsius judicaturi. An non habet aures ut possit audire, quæ et manum habet ut possit occidere? « Mors enim et vita in manu linguæ (Prov. xviii). » Audiat ergo quod ex ore Veritatis dicitur; et subtili meditatione discutiat quod minatur: « Omne, inquit, verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (Matth. xii). » Ponamus itaque ut otiosum verbum, si contra sacræ Scripturæ sententias fas est dicere, leve sit et exiguum omnino peccatum, sed quid milio brevius? quid penna levius invenitur? Verumtamen si pennarum, vel miliorum innumerabilis multitudo congeritur, necesse est ut portantis cervix, velut sub gravi lapide immoderantius pressa, frangatur. Ex humentibus quoque saxis tenuis quidem et rara gutta distillat, sed si vas subesse spatio longiore permittitur, ita plenum ac si profluens unda decurreret invenitur. Parvæ quidem sed innumeræ cinifes superbi Pharaonis et totius **D** Ægypti superavere virtutem (Exod. ii). Breve tempus est hora, sed dum hora horæ continua successione conjungitur, totius vitæ nostræ cursus impletur.

Nemo itaque semelipsum decipiat, fratres mei; sed peccatum, quod leve arbitratur esse, dum pensat, grave videatur in ejus æstimatione, cum numerat. Quid enim durius saxo? Quid aqua liquidius? et tamen a quodam sapiente (Ovidio) dicitur:

Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu.

Nimirum et omnis animæ nostræ soliditas ac fortitudo destruitur, si assiduis inundantium et quodammodo pluvialium verborum fluxibus atteratur, quavis et leviter se peccasse quis asserat, cum

Apostolus dicat: « Qui legem præterit, Deum inhonorat (Rom. 11). » Porro otiosis verbis assuetus, duplici procul dubio culpæ videtur obnoxius, qui et divinas laudes, ad quas humana conditio assidue provocatur, abjicit, et superflue loquacitati, a qua prohibetur, insistit, sicut de quibusdam Jeremias dicit: « Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas (Jer. XII). » Quæ nimirum prophetæ verba, etiam de otiosa loquentibus possunt non inconvenienter intelligi, qui nimirum derelicto fonte aquæ vivæ, hoc est, postposito verbo vitæ, ora sua cisternas faciunt, ex quibus non novi, sed veteris hominis verba proferunt, quemadmodum non recentem de fonte, sed sentinosam potius aquam de cisterna proferant; et quia labia sua moderata nesciunt discretionem reprimere, cisternæ dissipatæ aquam nequeunt continere.

392 Notandum sane quia sicut avis advolans exponit se ramo cujuslibet arboris, sic plerumque malignus spiritus veniens insidet linguæ inconsiderate loquentis, et inordinatum quid in decursu sermonis per subreptionem suadet effluere; unde postmodum veniens quasi congesta dimicandi materia, cor hominis valeat impugnare. Intra conscientiam suam, fratres charissimi, unusquisque vestrum redeat, et se, quod dicimus, recognoscat. Sæpe namque negligenter quid loquimur; unde postmodum ad silentii nostri custodiam redeunt, tantam ingruentium cogitationum molestiam patimur, ut vix tolerare possimus. Et poenitet quidem omnino tam incaute noxia protulisse, sed remedium non occurrit, quia quod semel emissum est, non possumus revocare. Juxta quod Flaccus ait:

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Oramus, psallimus, sed evellere de corde nostro infixum spinæ illius aculeum non valemus. Tunc veterinosus hostis cum mentem nostram in tanto versari turbine conspiciat, victor et insultans gaudet se, quasi fructus de suo labore colligere, quos in male feraci terra linguæ nostræ meminit seminasse; in quo videlicet facto quid aliud quam turdelam imitantur, quæ ex eo quod digerit moritur? Ex ejus quippe stercore planta nascitur, de cujus humore viscus conficitur, quo postmodum et ipsa capiatur, atque ex eo agitur quod prius fuerat cibus suus, ut et ipsa postmodum sit cibus alienus.

Ita ergo cum immunda quæque ac vana proferimus, quid aliud quam laqueos nobismetipsis loquendo compingimus, quibus ab astutis aucupibus, hoc est, malignis spiritibus, postmodum capiamur? Sæpe autem sermo noster non loquenti sed audienti pugnam generat, ita ut cor ejus in odium illius, qui contraria verba protulerat, vehementer accendat, et, si facultas adsit, non tam verba verbis reddere quam male retributionis parat actibus respondere. Hæc autem in ipsa verborum confabulatione parvi-

pendenda nobis videntur et levia, sed cum ad orationum secreta recurrimus, reducta protinus ad memoriam, dura prorsus et intolerabilia judicamus.

Quapropter, dilectissimi fratres mei, studeamus nosmetipsos intra silentii claustra reprimere, et linguas nostras a vanis et inutilibus eloquiis cohibere. Anima namque nostra superni regis est sponsa, quæ accepto pignore sancti Spiritus, signaculo fidei est dotata. Maneat ergo in suis penetralibus virgo, non indecenter in publicum prodeat, non per oris limen egressa, in supervacua se verba, ac sæcularia inaniter fundat, ne si deviare eam sponsus a modesta pudicitiae suæ gravitate conspexerit, quandoque objurgans, dicat: « Si ignoras te, inquam, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum (Cant. 11). » In cubiculo igitur suo virginali more resideat, oris ostium clausum teneat, et nunquam, nisi quæ ad exspectandum pertinent sponsi cœlestis adventum, locutura procedat; sub umbra se silentii reprimat, ne decolor videatur; ab omni se æstu negotii sæcularis abscondat, ut non immerito possit alacri voce cantare: « Sub umbra **393** illius quem desiderabam, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo: introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem (Ibid.). »

Solent autem sponsæ nobilium diversas pigmentorum species mandendo per ora revolvere, ut advenientibus procis fragrantius valeant, ac suavius redolere. Anima etiam nostra cæpas, allia, et quidquid terrenæ prudentiæ acritudinem fervet, prorsus abhorreat; cassiam vero assidue orationis, stacten sacræ lectionis, psalmodiarum cinnama et cuncta odoramenti spiritualis aromata jugiter fragrare contendat. Christus sit omne quod loquitur; omne quod delectatur, omne quod sapit, omne quod vivit; Christum spiret, Christum flagitet, Christum æstuet, Christum ore pronuntiet, Christum assidua cordis meditatione pertractet. Amare alium nesciat, ad hunc solum totis visceribus inardescat. Illum summis desiderii vocibus clamet, illum ad se venire suspiriis et crebris gemitibus provocet; illum diversis adornata virtutibus, ipsa sui pulchritudine, ut ad se ingrediatur, invitet; quatenus dum ad se eum, cui æstuat, cui anxiatur, cui inhiat, venire persenserit, protinus gratulabunda alacriter exclamet, dicens: « Vox dilecti mei pulsantis: aperi soror mea, amica mea, immaculata mea; » ac deinde subjungit: « Surrexi aperire dilecto meo. » Felix anima, cujus thalamum cœlestis ille sponsus ingreditur, ac indissolubili sibi perpetui amoris vinculo copulatur: quæ nimirum sine intermissione celebrat nuptiale convivium, et indeficienti copia cœlestium fruitur epularum. Felix, inquam, anima, quæ dum divinæ gratiæ rore perfunditur, cœlesti mox sobole fecundatur. Sic nimirum arefacta carni, germinat sibi, mortua mundo, vivit Deo viventi, atque regnanti in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXXIV.

DE SPIRITUALI CERTAMINE.

Si diligenter considerare volumus, fratres charissimi, unde venimus, et quo vocamur, nullæ in nobis vires sunt, quibus ad reddendas Deo gratias sufficere valeamus. Nos enim filii Israel sumus, qui Pharaoni in Ægypto servivimus (*Exod. iii*), qui gravissimo superbi regis imperio premebamur. Gaudebat siquidem princeps mundi hujus sub ferreo suæ servitutis jugo nos indesinenter atterere, et servilium operum semper officiis occupare. Cogebat nos lateres coquere, quia non ex pretiosis virtutum lapidibus templum Deo construere, sed terrenum potius sibi dictabat ædificium fabricare. Sed ecce jam Deus Patrum nostrorum, Deus benedictus in sæcula, ex Ægypto nos, id est de tenebris vitæ veteris eruit, de vinculo tyrannicæ dominationis absolvit, atque in terram nos repromissionis fideliter introduxit. Terram namque repromissionis ex eo jam ingressi sumus, ex quo spreto mundi desiderio, firmæ spei fiduciam in æternitate posuimus; et **394** jam in spe possidemus, quam in re habituri postmodum per Dei gratiam sumus. In hac videlicet terra jam illi per spei gratiam introducti fuerant, quibus Petrus aiebat: « Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum (*I Petr. ii*). »

Sed quia in hanc terram, duce divina gratia, sumus ingressi, jam non nobis vacandum est otio, non torpori, vel desidiæ cedere; non somno, vel incautiæ securitati sanum est indulgere. Expedi itaque ut virtutum armis semper accincti, ad custodiam nostri jugiter excubemus, et adversus immanissimos hostes nostros acriter dimicemus. Per bellum namque pervenitur ad pacem, per laborem transitur ad requiem. Non est enim sine pugna victoria, non absque victoria pertingitur ad coronam. Intestinos autem hostes habemus, cum quibus si perire nolumus, infatigabiliter, et sine ulla prorsus intermissione pugnare compellimur. Hostes nempe nostros, adversum quos in acie semper assistimus, non a nobis interjecti aggeres dividunt, non mœnia turrata secernunt, non profundi amnes interfluunt, non prærupti montes, ne cominus congregiantur, obstant. Nobiscum semper sunt, quia in nostræ mentis penetralibus degunt. Septem namque principalia vitia sunt, ex quorum vipereo semine cæteræ vitiorum pestes, quasi venenatæ nihilominus soboles oriuntur, quæ nimirum sunt, superbia, avaritia, inanis gloria, ira, invidia, luxuria, tristitia. De quibus nos idcirco diligenter disputare omittimus, quia plerosque sacri tractatores eloquii multiplices super his reliquisse sententias invenimus.

Hoc tantum nunc affirmare sufficiat, quia quisquis adversus ista configere, quisquis hæc cum Dei adjutorio neglexerit superare, nunquam in militia spiritali victor existere, nunquam ad coronam victoriæ poterit pervenire: « Non enim coronabitur,

nisi qui legitime certaverit (*II Tim. ii*). » Hæ sunt denique gentes quas Israelitico populo Moyses præcipiebat extinguere, et a facie terræ absque ulla fœderis interpositione delere: « Cum introduxerit te, inquit, Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes multas coram te, Hethæum, et Gergezæum, et Amorrhæum, Chananæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, septem gentes multo majoris numeri, quam tu es, et robustiores te, tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem: non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum (*Deut. vii*). »

Ecce audistis, fratres charissimi, quia gentes nobis infestas nostris manibus Deus omnipotens tradidit, easque jam a facie nostra in sua providentiæ dispositione delevit. Cur ergo degeneri languore torpescimus? Cur collatam nobis cœlitus victoriam non arripimus? cur ex eo, quod in superno jam examine constitutum est, id solum quod ad nos pertinet, non implemus? Nam si ipsam verborum seriem caute perpendimus, jam ipsas gentes apud divinam sententiam prostratas aspiciamus, quas ipsi percutere **395** et delere jubemur. Cum enim dicitur: « Cum introduxerit te Dominus Deus in terram quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes, » atque paulo post adjungit: « Percuties eas, » luce clarius constat, quia adversarios nostros in sua præscientia jam omnipotens Deus, exstinxit, quos nos, ut exstingeremus, instituit. Ipse pugnat, et ut nos vincamus invitatur; ipse hostium vires destruit, et nobis victoriæ nomen ascribit. Vult nos fieri sua virtute victores, ut merito coronare valeat triumphantes.

Nulla nos ergo desperatio frangat, quos ad fortiter agendum supernæ virtutis, adhortatio provocat. Nulla infirmitas humanæ conditionis obsistat, ubi ad configendum divinæ jussionis auctoritas roborat. Audiamus et nos quod illis dictum est: « Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quam ego, quomodo potero delere eas? Noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Ægyptiis, plagas maximas quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus; sic faciet cunctis populis quos metuis (*Deut. vii*). » Ut quid ergo ex nostra infirmitate diffidimus, qui ipsum virtutis auctorem prævium ac ducem nostræ congressionis habemus, et ille tenetur ex promissione victoriæ, qui dux et auctor est pugnæ?

Accendatur igitur mens in amorem certaminis, et in campum pugnaturus procedat, ad debellandos hostium cuneos resides animi incalescant. Nullum inter nos atque adversarios fœdus interveniat; nulla nos sequestræ pacis jura componant. Non ire namque ad prælium, inglorium est; ire autem, et segniter agere, mortis est omnino periculum. Melius est enim non agnoscere viam veritatis, quam post agni-

tionem retrorsum reverti. Nonnulli enim post arrepta sacræ rudimenta militiæ, in tantam se mollitiem animo tepescente resolvunt, ut et si videantur mala non agere, nullis tamen studeant animæ suæ profectibus insudare. Hi nimirum non famem inedia vincere, non oblati epularum suavitatibus repugnare, non frigoris asperitatem ferre, non communes sargunt vigilias prævenire, qui videlicet, et si usurpare illicita respuunt, his tamen quæ licita sunt suaviter perfruuntur. Hi profecto intra sacram militiam constituti sunt, sed quid spirituale certamen sit, nesciunt. Intra militum numerum censentur ascripti, sed militaris officii probantur ignari. Siquidem inter armatos non verentur inertes incedere, inter loricas bellatorum acies non erubescunt disincti segniter ambulare; atque idcirco ad primum vibrati cujuslibet jaculi ictum corruunt, quia nullo causa circumspeditionis clypeo muniuntur, meliusque fuerat intra septa domus ignobiliter vivere, quam imbelles intra bella sine ullis præconiorum titulis interire.

Enimvero qui monachico habitu carnis delectationem quærunt, ex arido ligno succum exprimere gestiunt, ex qua nimirum mollitiæ, ac remissione vivendi plerisque contingit, ut cum multa sciant, se nesciant, et quid districtioris ipsi pati possint, pleniter **336** non agnoscant: sicque fit, ut quibus datum est exteriora multa cognoscere, adhuc ad cognoscendum semetipsos videantur probationis indigere. Plerosque enim vidimus jamdudum in sacro ordine constitutos, qui necdum nossent quid in jejuniis, quid in vigiliis, quid in reliquis cœlestis disciplinæ studiis ferre potuissent; et cum Scriptura dicat: « Qui ignorat, ignorabitur (*I Cor. xiv*); » quo pacto vel a Deo cognosci, vel Deum mereatur ipsum cognoscere, qui semetipsum in ejus obsequio convincitur ignorare? Porro autem fervidus bellator, qui moenia obsidione circumdat, appropinquare aggeribus nititur, occupare vallos attentat, atque inter ipsas crebrescentium missilium grandines, quousque violentus irrupere possit explorat.

Qui semetipsum ergo vult vincere, in mensura suarum virium turpe est notitiam non habere. Hinc est enim quod Dominus dicit: « Contendite intrare per angustam portam. » Necdum autem experimentum sui ille Dei miles acceperat, de quo Scriptura dicit: « Quia imposita galea ærea super caput ejus, et vestitus lorica, accinctus etiã gladio super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere; non enim habebat consuetudinem, et dixit: Non possum sic incedere, quia nec usum habeo, et deposuit ea (*I Reg. xvii*). » Jam autem idem se docte probaverat, cum gladium Goliath Philisthæi involutum pallio post Ephod abstulit, et secum a facie persequentis Saul fugiendo portavit, dicens: « Quia non est gladius alter similis illi (*I Reg. xxi*). » In hoc autem probatio est, quia qui in militiæ spiritualis agone profecerit, si jam debiliorem contra se vitiorum contumaciam sentit; si surgen-

tes in se motus carnis facile reprimit; si tumultuantium cogitationum strepitum minori jam labore compescit; si nascentes carnis illecebræ spinas, mox ut oriri cœperint, resecat; si tumentia superbiæ, luxuriæ, cæterorumque vitiorum colla gladio prolinus divini timoris obtruncat.

Cæterum, quid prodest diu quemquam sacræ interesse militiæ, quem velut sub ipsa primi tirocinii rudimenta remissis manibus, et tenero adhuc poplite videas claudicare? A qua nimirum negligentia dissolutione prædicator egregius discipulos suos prohibet, dicens: « Remissas, inquit, manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret (*Hebr. xii*). » Doctæ manus ad prælium facile pervenit ad triumphum; corpus attritum lorica, promptum fertur in pugnam: Monacho nempe, cui adhuc impossibile est superbiam premere, avaritiam cohibere, invidia faces extinguere, mundam mentem a luxuriæ petulantia custodire; qui virus malitiæ adversus offendentem nequit expellere, qui pro servanda censura justitiæ succumbit injuriam sustinere; quid aliud dicendum est, nisi quia quantum ad professionem quidem jam in sacra militia nomen dedit, sed quid sit spirituale certamen, adhuc penitus non agnovit? imo ad perfectionem tendentibus hoc totis est viribus adnendum, ut salubriter rigidi magis discant ista nescire, quam vincere. Pudeat hos, qui se mortuos profitentur esse cum Christo, rebelles motus carnis, et passionum animorum adhuc in se procaciter vivere; adversus **337** quæ velut sub ipso congressionis initio, necesse sit repugnare, ne cum sit tempus; ut jam jure quiescere permittantur emeriti, adhuc versentur inter bella tirones.

Discat igitur miles Christi, dum adhuc novus est, manus conserere; discat, emergentibus quibusque vitiis, prout res dictaverit, obviare. Huc illucque circumductis vivacis experientiæ oculis providus se vertat; et singulis quibusque jaculis, quæ mittuntur, defensionis tegmen opponat, ut superbiam humilitate dejiciat, gulam sobrietate restringat, mansuetudine iracundiam calcet, avaritiam largitate refrenet, ardorem libidinis terrore perpetui ignis extinguat, odii trabem flamma suavissimæ charitatis exurat. Delectatur certe Deus isto certamine, qui subtiliter ac profunde considerat totum quidquid illud est quod versatur in mente. Gratulantur angeli ad tale spectaculum, videntes quod humana natura in eo quod contra semetipsam pugnat, ad eorum se consortium, unde fuerat ejecta, reformat; et secum rixando ad veram procul dubio pacem tendit, quam olim sibi met male consentiendo, quia non repugnavit, amisit.

Nec conqueramur, fratres mei, si ad votum mox cuncta non vincimus, si in hujus conflictatione certaminis, ærumnas, labores, angustias, et gravissimum sæpe fluctuantis animæ tedium sustinemus. In hoc enim divina nobis dispensatione prospicitur, ne de repentina victoria in arrogantiam noster animus

extollatur, et de altitudine sua profundius corruat, si non auctori Deo, sed sibi victoriæ suæ vires ascribat. Hinc est enim, quod Israelitico populo per Moysen dicitur: « Postquam afflixit te Dominus, et probavit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, et robur manus meæ, hæc omnia mihi præstiterant, sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse tibi vires præbuerit (*Deut. viii*). » Hinc est etiam, quod sæpe mens, quæ multa in se, et fortia superat, unum quid fortasse minimum, quamvis solerter invigilet, non expugnat. Quod divina nimirum dispensatione agitur, ne humana conditio undique virtutibus splendens, in elatione sublevetur, ut in eo quod se superasse fortia quæque considerat, dum parvum non potest diu conando subigere, non sibi, sed illi victoriam tribuat, cujus munere potuit quæ subacta sunt superare. Unde illic dicitur: « Hæc sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel (*Judic. iii*). » Israel namque reservatis gentibus eruditur, dum mens nostra in parvis sibi resistentibus discit, quia nequaquam ex se majora subiecit.

Hic totius negotii summa est, fratres charissimi, quare mundum reliquimus; hic tota versari debet intentio, quid ad sacrum ordinem nos venisse gaudemus, videlicet ut mens nostra virtutum armis accincta, in spiritali certamine se semper exerceat, et vitiorum portenta, quæ circa nos mitescere nesciunt, fervido spiritu debellare contendat. Quid enim profuisset Israelitico populo Aegyptiaca tantummodo rura relinquere, nisi cervices hostium bellica feruissent strage percutere, ut terram optimam quieto postmodum possent otio possidere? Qui denique profectus esset, si Pharaonis jugum, sub quo qualitercunque vivere sinebantur, effugerent, si Chanaanæorum enses in proprios jugulos per torporis incuriam provocarent?

Excutiamus ergo, fratres charissimi, degenerem marcidæ dissolutionis inertiam, qui per fortitudinem strenue dimicandi pervenire volumus ad coronam. Parati simus semper irruentes vitiorum cuneos, ac frementes bestias de agro nostri cordis ejicere, nullumque eis in ea quæ nostri juris sunt, permittamus locum perversæ damnationis habere. Non videant nos inimici nostri, quod absit, enerviter cedere, ne mox sibimet applaudentes, de nostris valeant recessibus exsultare. Invictum namque militiæ nostræ ducem habemus, cui fiducialiter dicimus: « Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium mihi (*Psal. ix*). » Felix spiritalis ille bellator, qui talem sequitur in prælio ducem, qui talem meretur habere suæ congressionis auctorem, qui et

præsumentem præbet audaciam, et pugnanti victoriam, et vincentem provehit ad coronam; quin potius ipse est militantibus donativum, emeritis municipium, triumphantibus præmium sempiternum Jesus Christus heri, et hodie, ipse Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXV.

SERMONIS PRIMI SYNODALIS FRAGMENTA.

Sicuti in monte Sinai Dominus Israeliticæ plebi per Moysen legis edicta proposuit (*Exod. xix et seqq.*), ita et in sancta Ecclesia per ministerium sacerdotum idem legislator et judex Christiano populo vivendi mandata depromit. Sinai quippe interpretatur rubus, sive tentatio. De rubo siquidem Dominus, ut Scriptura testatur, apparuit, et Moysi ad filios Israel deferre mandata præcepit; et in Ecclesia Deus procul dubio cernitur, sicut eidem Moysi roganti quatenus sibi semetipsum ostenderet, pollicetur, dicens: « Ecce locus apud me est, stabis supra petram; cumque transierit gloria mea, tunc videbis posteriora mea (*Exod. xxxiii*). » Quod autem Sinai etiam tentatio dicitur, quid per hoc diud debet intelligi, nisi quia in Ecclesia ubi lex datur, ibi tentatio maligni spiritus aliquando pestilenter oboritur? Ut ad violandam recti judicii regulam modo spes quæstus obrepat, modo rigorem justitiæ laus, vel humanæ gratiæ favor emolliat, modo ad nocendum iræ, vel odii livor impellat, modo metus a libertate recte judicandi cor reprimat, modo crudelitas dignæ ultionis mensuram excedat.

« Ecce locus apud me est, et stabis super petram, et tunc videbis posteriora mea. Quis autem iste locus, ubi statim super [supra] petram Dominus cernitur, nisi sancta intelligitur Ecclesia, ubi dum petri fidei constanter iunittur, simul cum Apostolo Domini gloriam speculamur? Hæc enim est de qua dicitur: « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi*). »

Terra usque ad fenestras, et fenestræ clausæ (*Ezech. xli*). Ait Apostolus: « Templum Dei sanctum est, quod estis vos (*I Cor. iii*). » Hujus autem templi fenestræ sacerdotes sunt, qui fidelium populo lumen sanctæ prædicationis infundunt. Sed cum terra usque ad fenestras aggeritur, clausis fenestris templum continuo tenebratur. Et cum terrena negotia sacerdotes implicant, quasi fenestræ clausæ templum, quod amittit lumen, obscuratur. Nos ergo necesse est, quantum possumus, ab actibus vacare terrenis, ut sacris jugiter invigilemus eloquiis. Sicut sponsa dicit in Canticis: « Oculi tui sicut columbæ super rivos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluentia plenissima (*Cant. v*). »